

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Torben Schæfer
Min slægtshistorie
Bind 4

Rødder på Vejleegnen

Om min mormor,
Martha Kirstine Madsen (1887-1977),
og hendes forfædre

2019

Af samme forfatter

Min slægtshistorie, Bind 1, Vejlefamiliens verden, Om mine forældre Johannes Schæfer (1917-1988) og Gerda Madsen, g. Schæfer (1918-1992), deres børn og deres søskende, 2011

Min slægtshistorie, Bind 2, Vendelbobønder og andet godtfolk, Om min farmor, Jensine Marie Sørensen, g. Schäfer (1884-1966), og hendes forfædre, 2012

Min slægtshistorie, Bind 3, Fra Mecklenburg til Ribe, Om min farfar, Christian Schäfer (1873-1918), og hans forfædre, 2015

1. udgave, 1. oplag 2019

© 2019 Torben Schæfer

Udgivet af Torben Schæfer, Brostræde 7, 4. tv., 4300 Holbæk

Omslag: Torben Schæfer og Frede Uhrskov

Tryk: Eurographic A/S, Vallensbækvej 61, DK-2625 Vallensbæk

ISBN 978-87-986490-4-5

Indholdsfortegnelse

Forord.....	7
Anetavler over Martha Kirstine Madsens forfædre	9
<i>Min morfar og mormor</i>	
Kapitel 1. Metodistkirkens Ægteskabsbureau.....	17
Mads Kristian Madsen & Martha Kirstine Madsen	
<i>Mine oldeforældre</i>	
Kapitel 2. Møllersvendens liv med brændevin.....	31
Niels Madsen & Maren Kirstine Hansen	
<i>Mine tipoldeforældre</i>	
Kapitel 3. Nogle børn er mere ægte end andre	57
Mads Nielsen & Bodil Sørensdatte	
Kapitel 4. En enkemands trængsler.....	74
Hans Christian Pedersen & Kirsten Marie Pedersen	
<i>Mine tip-2-oldeforældre</i>	
Kapitel 5. Tre mand frem for et ugift fruentimmer	99
Niels Madsen & Kirsten Hansdatter	
Kapitel 6. Den gavmilde fæstebonde	118
Søren Madsen Møller & Ane Rasmusdatter	
Kapitel 7. Det besvangrede fruentimmer fra Kærbølling	142
Peder Nielsen & Karen Hansdatter	
Kapitel 8. En jæger på pigejagt	158
Peder Pedersen Krag & Maren Laursdatter	
<i>Mine tip-3-oldeforældre</i>	
Kapitel 9. Tolv børn er mere end to køer.....	173
Hans Christensen Søefeldt & Elisabeth Henrichsdatter	
Kapitel 10. Efter en Søren kommer en Mads	192
Mads Sørensen Møller & Kirsten Jensdatter	
Kapitel 11. En mand, en kone og to ligprædikener	216
Rasmus Jørgensen Nissen & Maren Jensdatter	
Kapitel 12. Gift med sin svoger	225
Niels Hansen & Maren Thomasdatter	

Kapitel 13. Æbler var sundere end tobak	236
Hans Eriksen & Anne Gregersdatter	
Kapitel 14. Ni dage uden Peder	248
Peder Pedersen Krag & Sidsel Nielsdatter	
Kapitel 15. Da snorren snurrede i Hjørring	257
Laurs Jensen Snorren & Maren Jacobsdatter	
<i>Mine tip-4-oldeforældre</i>	
Kapitel 16. To dødsfald og én begravelse	275
Christen Nielsen Søefeldt & Kirsten Poulsdatter	
Kapitel 17. En Møller uden mølle.....	290
Søren Madsen Møller & Bodil Thomasdatter	
Kapitel 18. Død efter en uges ægteskab	300
Jens Mortensen & Mette Rasmusdatter	
Kapitel 19. Den berusede kirkegænger	307
Jørgen Rasmussen Nissen & Karen Rasmusdatter	
Kapitel 20. Husmandsliv i Grejs	314
Hans Pedersen & Dorthe Sørens datter	
Kapitel 21. Grejsenkemanden fik kongelig bevilling.....	319
Thomas Larsen & Maren Madsdatter	
Kapitel 22. Vandringsmandens sidste byvandring	326
Peder Pedersen Krag & ukendt hustru	
Kapitel 23. Brøstfældighedens pris.....	328
Niels Nielsen & Karen Olufsdatter	
Kapitel 24. Hjul i Skoven.....	334
Jacob Jensen & Karen Christensdatter	
<i>Mine tip-5-oldeforældre</i>	
Kapitel 25. Ikke et ord om konen.....	348
Poul Hansen & ukendt hustru	
Kapitel 26. Fars fæstegård foretrækkes	351
Mads Jensen Stidsen & Dorthe Sørens datter	
Kapitel 27. Smedet sammen med smedens datter	355
Thomas Hansen & Karen Christensdatter	
Kapitel 28. En løsning i Løsning.....	367
Morten Pedersen & Maren Jensdatter	
Kapitel 29. Manden der blev begravet to gange.....	371
Rasmus Mortensen & Anne Sørens datter	

Kapitel 30. Begravet i en skattefri ligkiste.....	377
Peder Hansen & ukendt hustru	
Kapitel 31. Hustruer uden navn.....	380
Lars Thomsen & Sidsel Jensdatter	
Kapitel 32. Vielsen der blev væk.....	383
Mads Pedersen & Maren Olufsdatter	
Kapitel 33. En pige og to skomagere.....	391
Peder Pedersen Krag & Gertrud Jensdatter	
Kapitel 34. Et hus med kålhave.....	395
Oluf Knudsen & Karen Jørgensdatter	
Kapitel 35. Otte pletter brændevin til ligbærerne.....	400
Christen Nielsen & Anne Laursdatter	
<i>Mine tip-6-oldeforældre</i>	
Kapitel 36. På aftægt med et øghoved.....	408
Jens Madsen Stidsen & Maren Jensdatter	
Kapitel 37. Da Neder Mølle malede.....	410
Søren Jensen Møller & Kirsten Madsdatter	
Kapitel 38. Den retfærdige er trøstig i sin død.....	415
Hans Thomasen & Inger Terkelsdatter	
Kapitel 39. Smeden fik en Bodil.....	421
Christen Pedersen Smed & Bodil Poulsdatter	
Kapitel 40. Skomageren blev ved sin læst.....	424
Peder Rasmussen Krag & Maren Madsdatter	
Kapitel 41. Hippolitas fæstebonde.....	428
Laurs Sørensen & Maren Nielsdatter	
<i>Mine tip-7-oldeforældre</i>	
Kapitel 42. En bi er næsten en ko.....	436
Thomas Hansen & Anne Lasdatter	
Kapitel 43. Storbrand på Lille Mølle.....	442
Terkel Jensen & Dorthe Mikkelsdatter	
Kapitel 44. En returbillet til Assendrup.....	451
Peder Christensen Smed & Sidsel Hansdatter	
Kapitel 45. Man kan ikke nøjes med at hedde Jensen.....	455
Poul Jensen Thuesen & Sidsel Christensdatter	
<i>Mine tip-8-oldeforældre</i>	
Kapitel 46. En salig mands hustru.....	462
Jens Mikkelsen & Appelone Ibsdatter	

Rettelser og tilføjelser til bind 1

Kapitel 8. Ægte kærlighed starter i søndagsskolen.....	466
Ella Madsen, g. Gaarde & Ove Gaarde	

Rettelser og tilføjelser til bind 2

Kapitel 40. Bryllupsrejse over Limfjorden	468
Peder Jensen & Mette Pedersdatter	

Rettelser og tilføjelser til bind 3

Kapitel 23. En kirurg kan også barbere	471
Johan Friderich Henckel & Anne Cathrine Bahuus	

Kapitel 28. Korporalen og Giertrud	471
Andreas Bahuus & Mette Hansdatter	

Navneregister	485
---------------------	-----

Forord

Denne slægtsbog omhandler min mormor og hendes forfædre. Min mormor blev født i Vejle, hvor hun boede i hele sit liv. Hendes forældre flyttede fra Vejles omegn til Vejle, og hovedparten af min mormors forfædre boede på Vejleegnen i det tidligere Vejle Amt. De fleste af dem hørte til de lavere samfundslag, idet de var fattiglemmer, tjenestefolk, daglejere, husmænd eller fæstebønder. En del af dem har formentlig med rette kunnet betegnes som ”rødder”. Derfor er der en dobbelt grund til, at jeg har valgt at kalde bogen for ”Rødder på Vejleegnen”.

I den faktaboks, der indleder hvert kapitel, er der i en parentes efter personens navn anført personens anenummer. Det her anvendte anenummersystem er baseret på mig selv som probanden, dvs. den person, der er udgangspunktet for nummereringen. En persons anenummer angiver entydigt familierelationen til probanden. Anenummersystemet er konstrueret således, at anenummeret for en persons far er det dobbelte af personens anenummer, og anenummeret for personens mor er det dobbelte af personens anenummer plus 1. Probanden har anenummer 1, hans far nr. 2, hans mor nr. 3, hans farfar nr. 4, hans farmor nr. 5 osv.

Den primære kilde til denne slægtsbog er kirkebøgerne, der har leveret oplysninger om tidspunkt og sted for fødsel, dåb, konfirmation, vielse, død og begravelse. Andre væsentlige kilder har været folketællinger, skifter, skøde- og panteprotokoller, lægdsruller og tingbøger. Derudover har der været anvendt en række andre og meget forskelligartede kilder. Der er i bogen henvist til disse kilder, så læseren har mulighed for selv at vurdere oplysningernes troværdighed.

Det er ikke alle oplysninger om en slægts historie, der kan findes i arkivalierne. Derfor er det et standardråd til alle nye slægtsforskere, at man skal huske at interviewe de ældste i slægten om deres eget liv og om slægtens historie. Desværre startede min interesse for slægtsforskning så sent, at jeg hverken fik interviewet min mormor eller min mor, selv om de begge levede efter, at jeg var blevet voksen. Jeg nåede derimod at interviewe min moster, Ella Madsen, g. Gaarde, der derved har bidraget til dette bind med nogle mundtlige oplysninger.

En slægtshistorie må uundgåeligt indeholde et overvældende stort antal personnavne, stednavne, datoer og årstal, idet disse oplysninger er grundlaget for al slægtsforskning. I håb om, at andre end slægtsforskere vil kunne holde ud at læse denne bog, har jeg forsøgt at skrive gode historier om mine forfædre. Det har dog ikke altid været muligt. De faktuelle oplysninger har i mange tilfælde været for sparsomme til at kunne danne grundlag for en god historie. I et forsøg på at gøre historierne mere levende og sammenhængende har jeg flere steder tilføjet egne kommentarer. Jeg har bestræbt mig på at gøre dette på en måde, så læseren ikke kommer i tvivl om, hvad der er faktuelle oplysninger, og hvad der er mine kommentarer.

Jo længere man som slægtsforsker kommer tilbage i tiden, jo vanskeligere er det at skaffe sikker dokumentation for familierelationer. I denne slægtsbog har jeg valgt også at medtage oplysninger, der er baseret på indicier og ikke på sikker dokumentation. I sådanne tilfælde har jeg redegjort for usikkerheden og grundlaget for, at jeg alligevel har valgt at medtage oplysningerne.

Denne slægtsbog er blevet omfattende. Det skyldes bl.a., at jeg ikke kun har skrevet om mine direkte forfædre, men også om alle deres børn. Faktaboksene i starten af hvert kapitel og bogens anetavler vil kunne give læseren et hurtigt overblik over de mest centrale oplysninger. Navneregisteret bagerst i bogen giver en oversigt over de personer, der er omtalt i bogen.

Fotografiet kom først frem i sidste halvdel af 1800-tallet, og derfor indeholder bogen kun få fotografier fra mine forfædres levetid. I juni 2018 og maj 2019 var jeg på tur til henholdsvis Hjørringegnen og Vejleegnen, hvor jeg fotograferede kirker, godser og andre steder, som min mormors forfædre har haft tilknytning til. Nogle af disse fotografier er blevet brugt i denne bog.

Alle slægtsforskere ved, at når man beskæftiger sig med slægtsforskning, bliver man aldrig færdig. Derfor vedgår jeg gerne, at denne slægtsbog er et stykke ufuldstændigt slægtsforskningsarbejde. Ved fortsat udforskning af min mormors forfædre vil det med sikkerhed være muligt i gamle arkivalier at finde dokumenter, der kan tilføje nye oplysninger. Jeg hører meget gerne fra andre slægtsforskere, der kan bidrage med korrektioner eller supplerende oplysninger.

Efter afslutningen af min slægtshistories bind 1, 2 og 3 er der fremkommet yderligere oplysninger om nogle af de forfædre, der er omtalt i disse bind, og oplysninger om aner, der ikke tidligere har været omtalt. Disse rettelser og tilføjelser bringes bagerst i nærværende bind. I den forbindelse vil jeg takke Jette Jansen, som har bragt mig på sporet af tilføjelserne til bind 2.

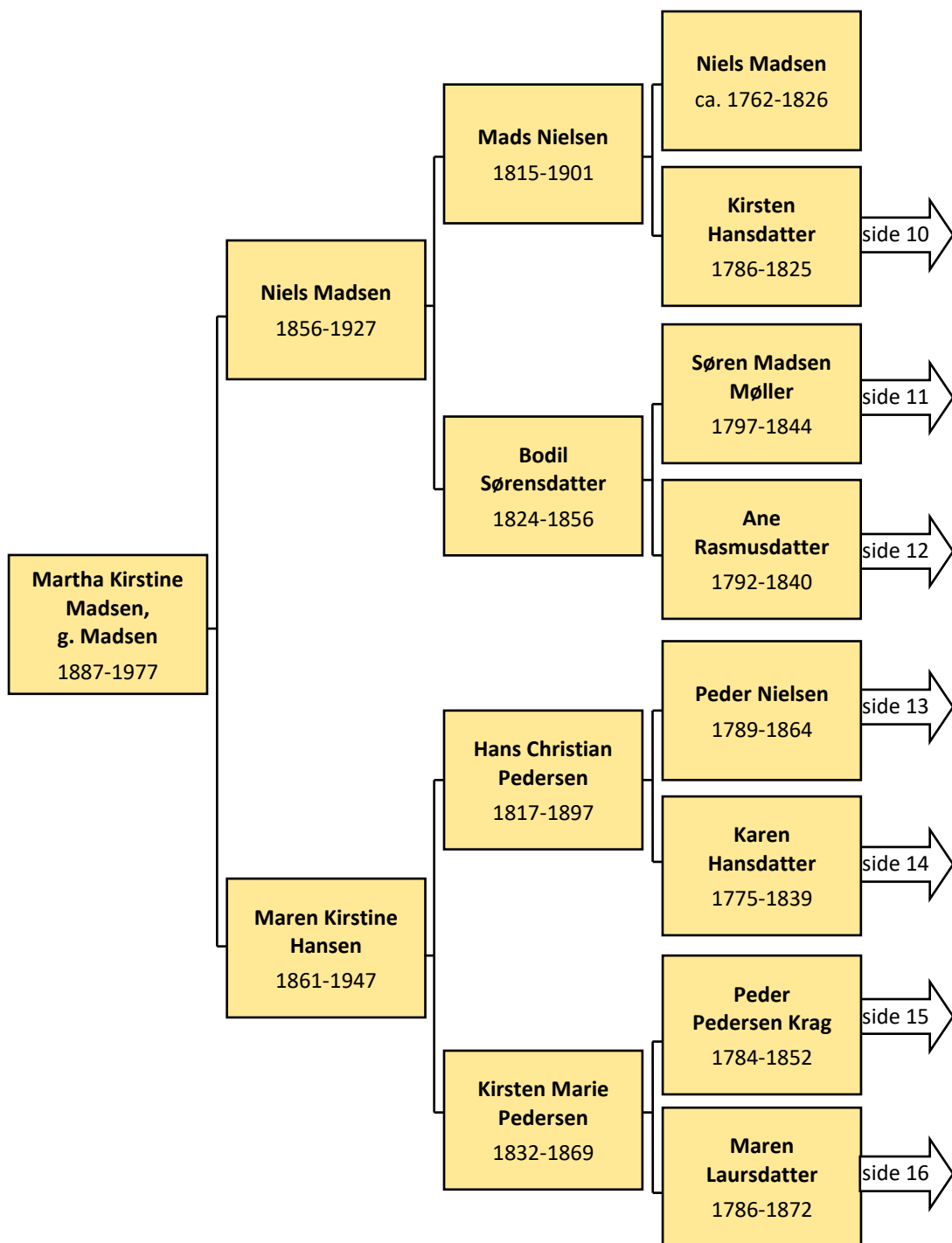
I arbejdet med bind 4 har jeg nydt godt af hjælp fra andre slægtsforskere. Jeg har i flere tilfælde fået hjælp via "Forum" på Danske Slægtsforskeres hjemmeside, og jeg har fået oplysninger fra slægtsforskere, der har lagt deres data på internettet. Hermed en varm tak til alle for hjælpen. Der har været så mange hjælpsomme slægtsforskere, at jeg ikke her kan nævne dem ved navn.

Frede Uhrskov har ved både dette og de foregående bind af slægtshistorien fungeret som mellemmand mellem trykkeriet og undertegnede, idet han har klargjort mit manuskript til trykning. Hermed en stor tak til Frede for et godt og effektivt samarbejde.

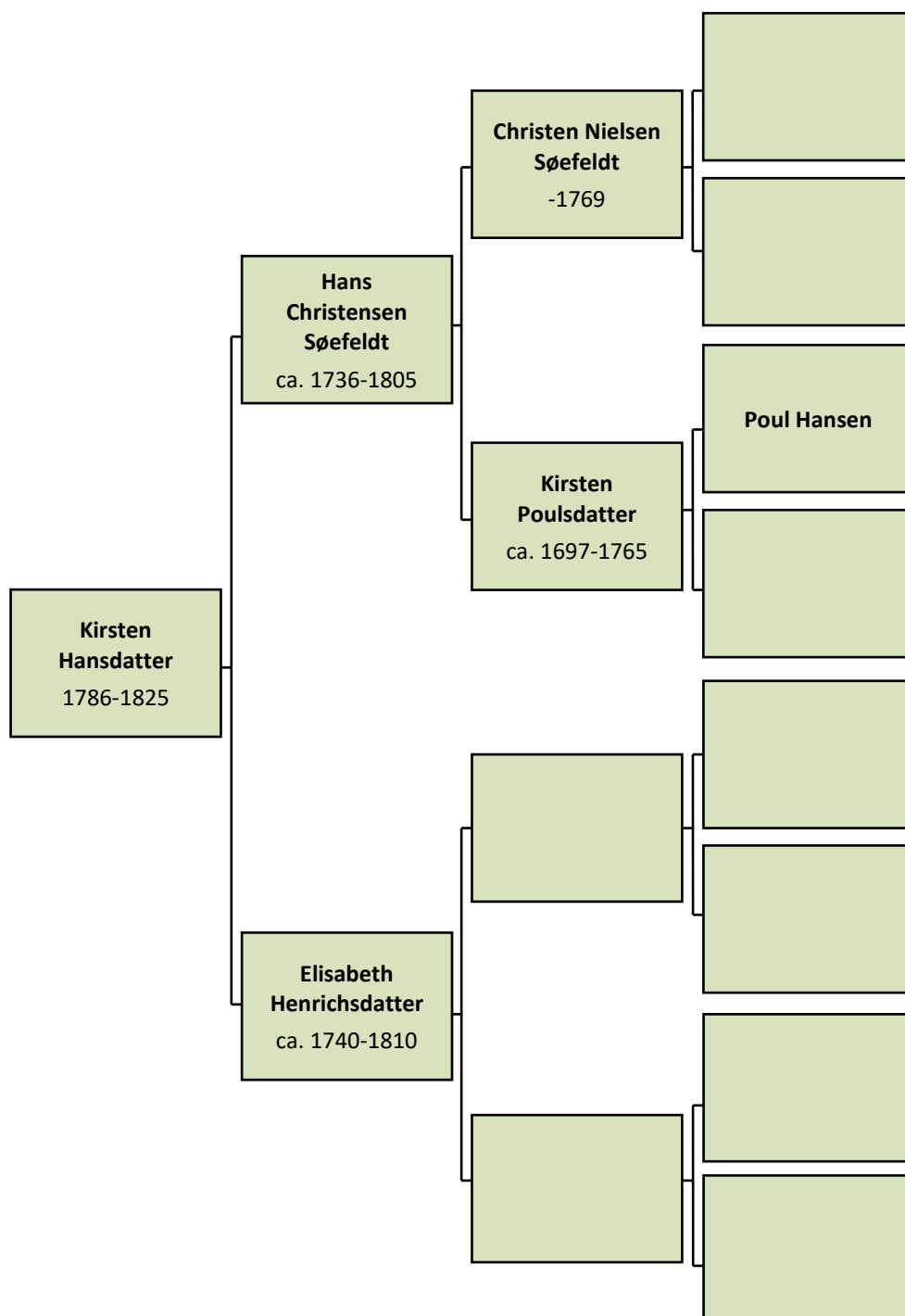
Med dette bind 4 er min slægtshistorie ikke afsluttet. Der resterer stadig en morfar, hvis forfædre jeg indtil videre kun har efterforsket sporadisk. Det er derfor mit håb, at det vil lykkes mig at få skrevet det sidste bind i slægtshistorien.

Holbæk, september 2019

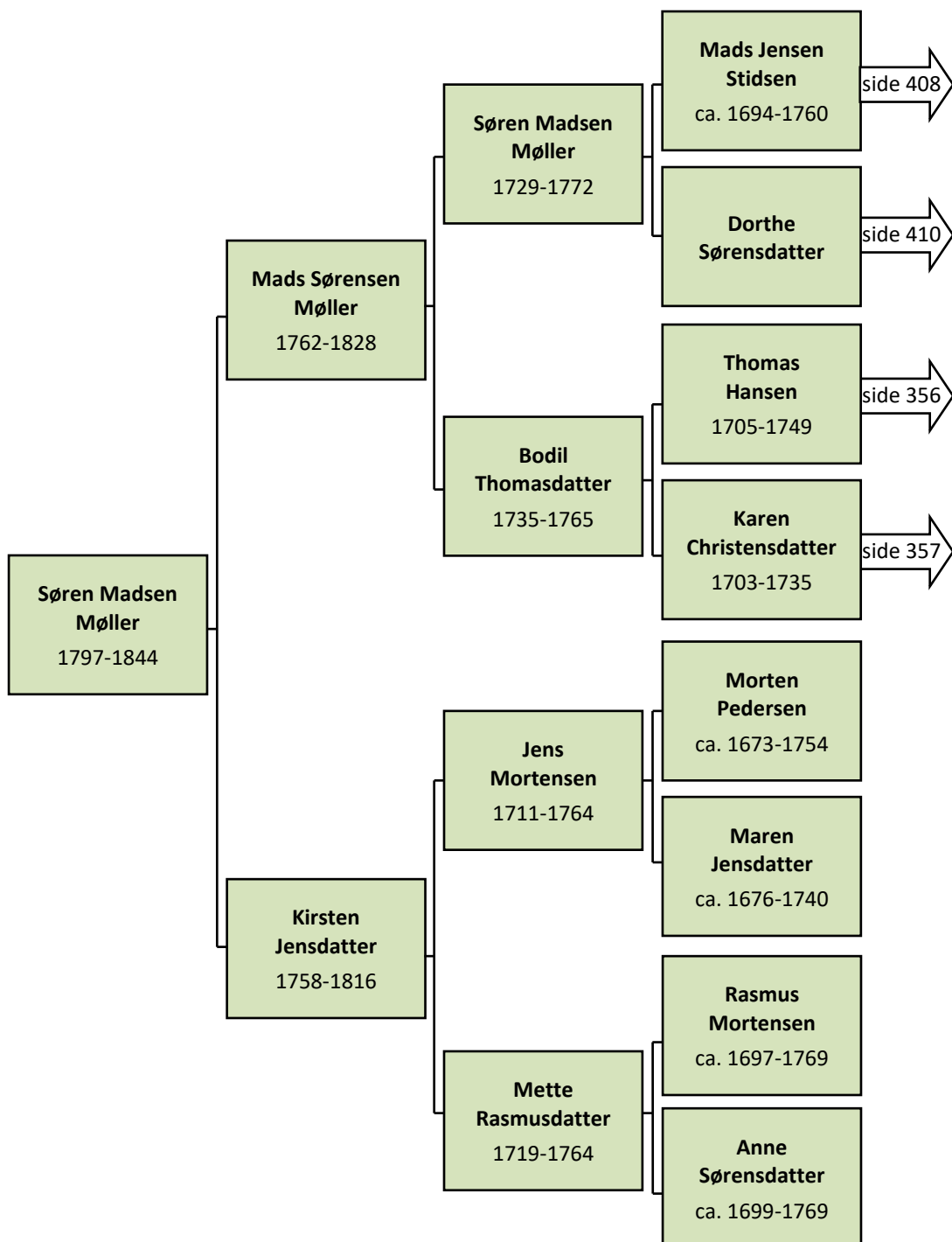
Torben Schæfer

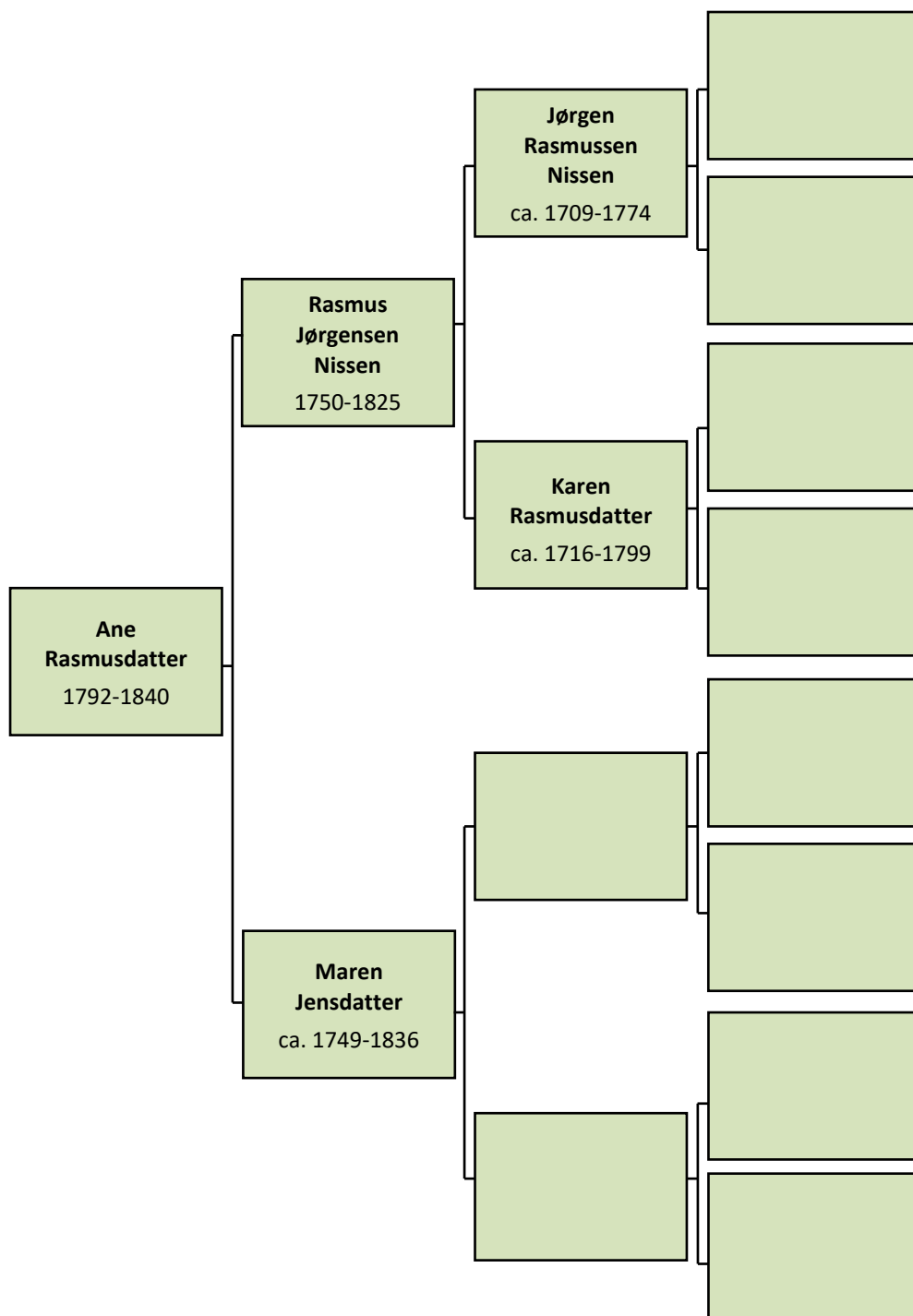
Anetavle 1. Martha Kirstine Madsens nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.

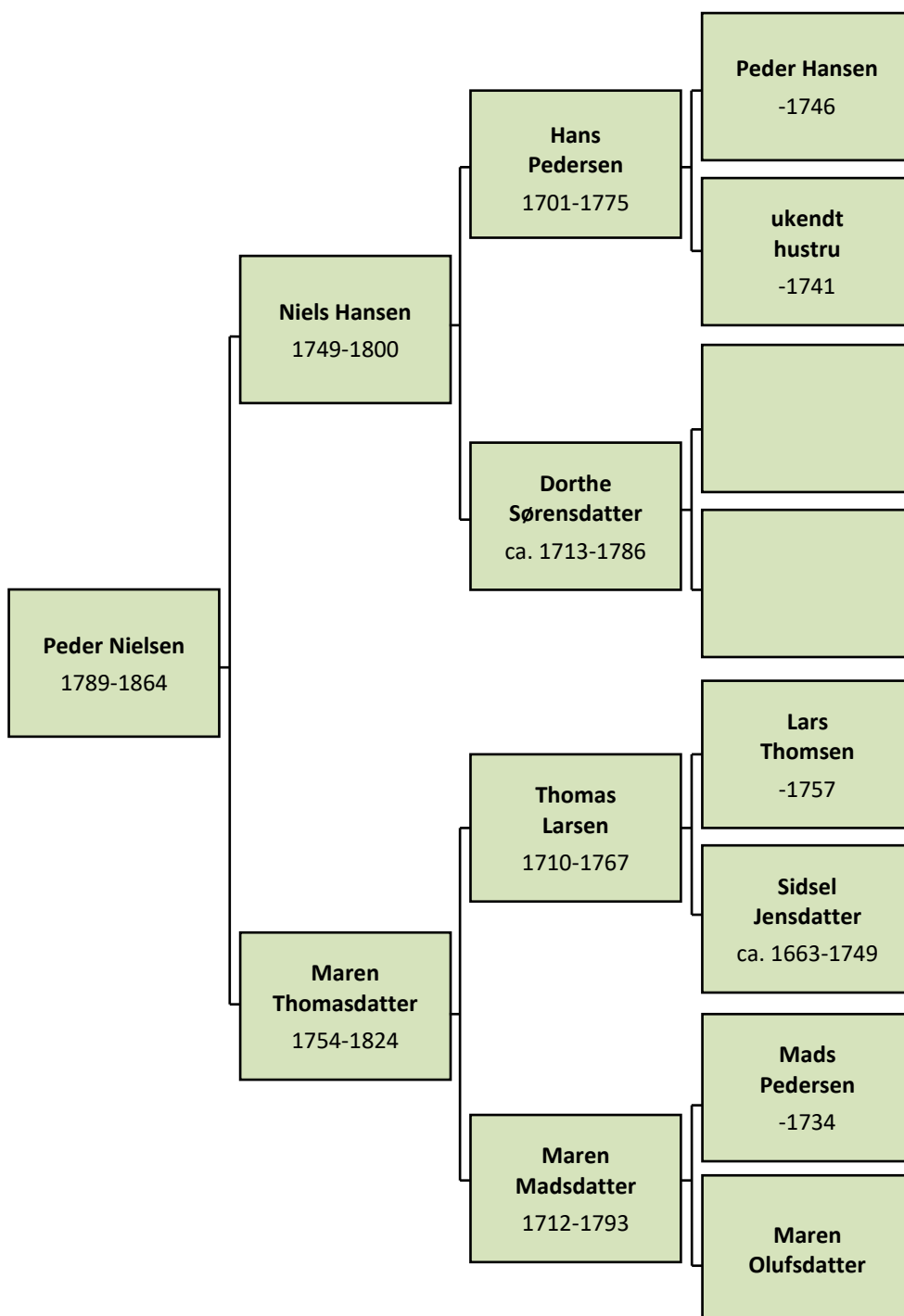
Anetavle 2. Kirsten Hansdatters nærmeste forfædre.

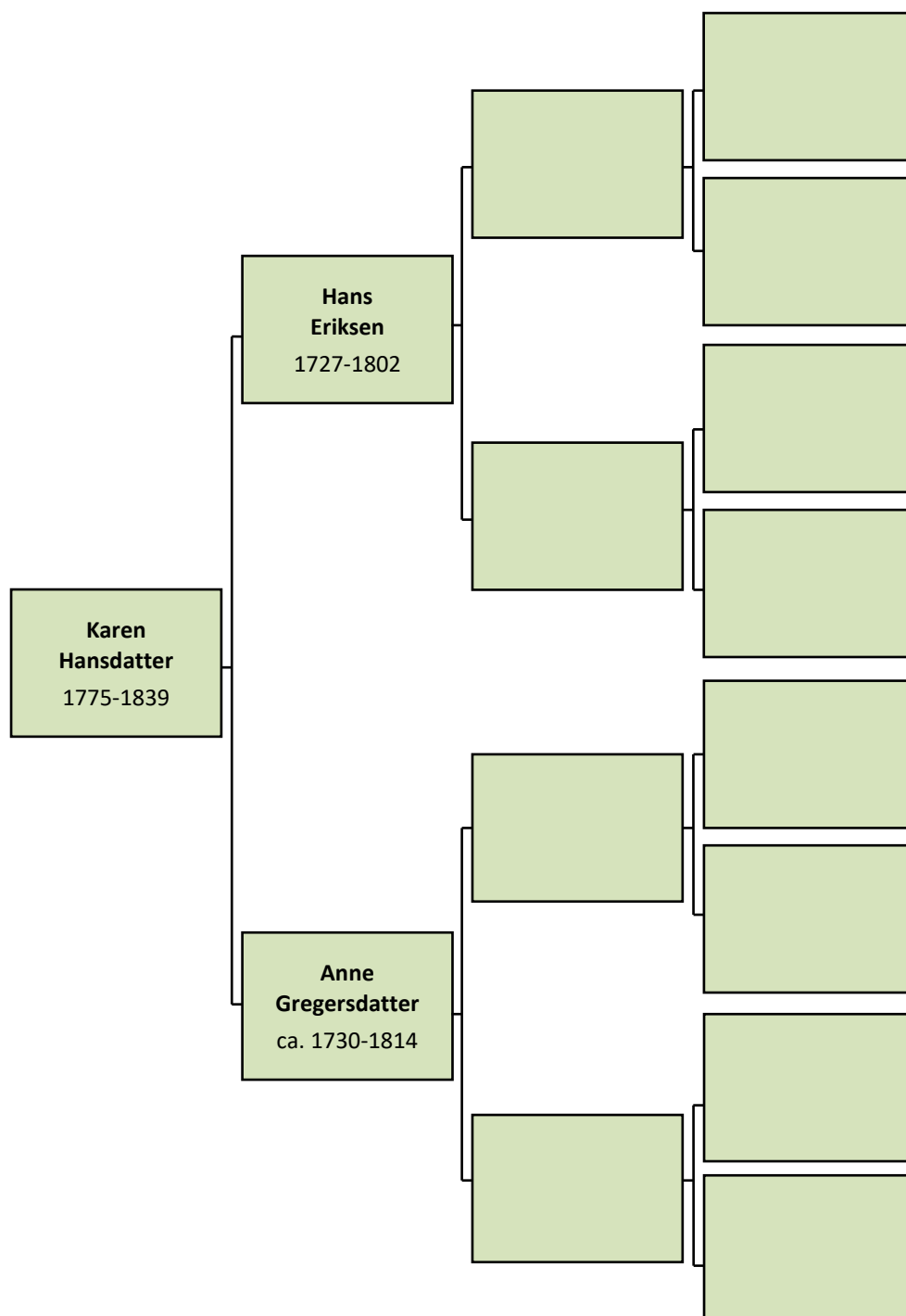
Anetavle 3. Søren Madsen Møllers nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.

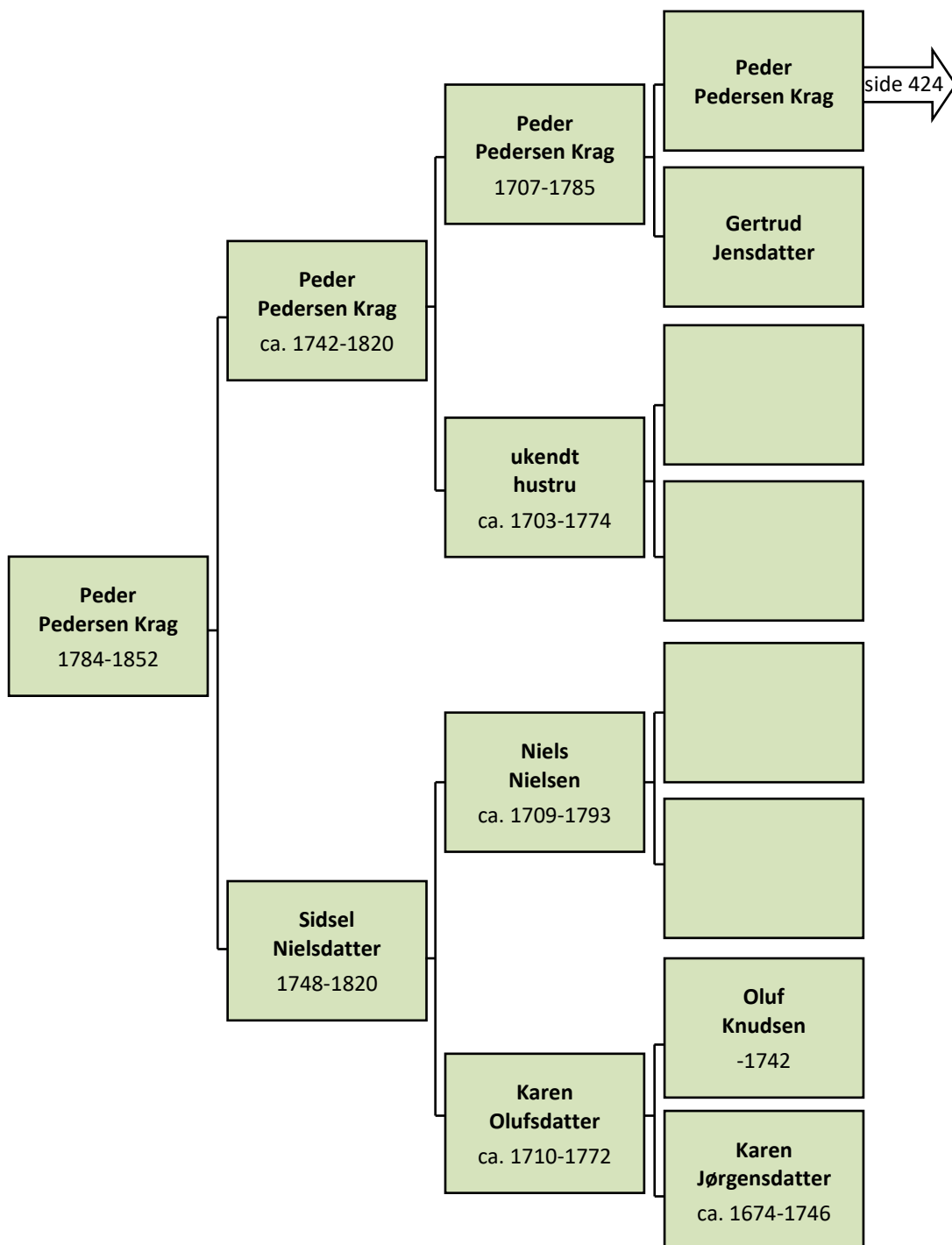
Anetavle 4. Ane Rasmusdatters nærmeste forfædre.

Anetavle 5. Peder Nielsens nærmeste forfædre.

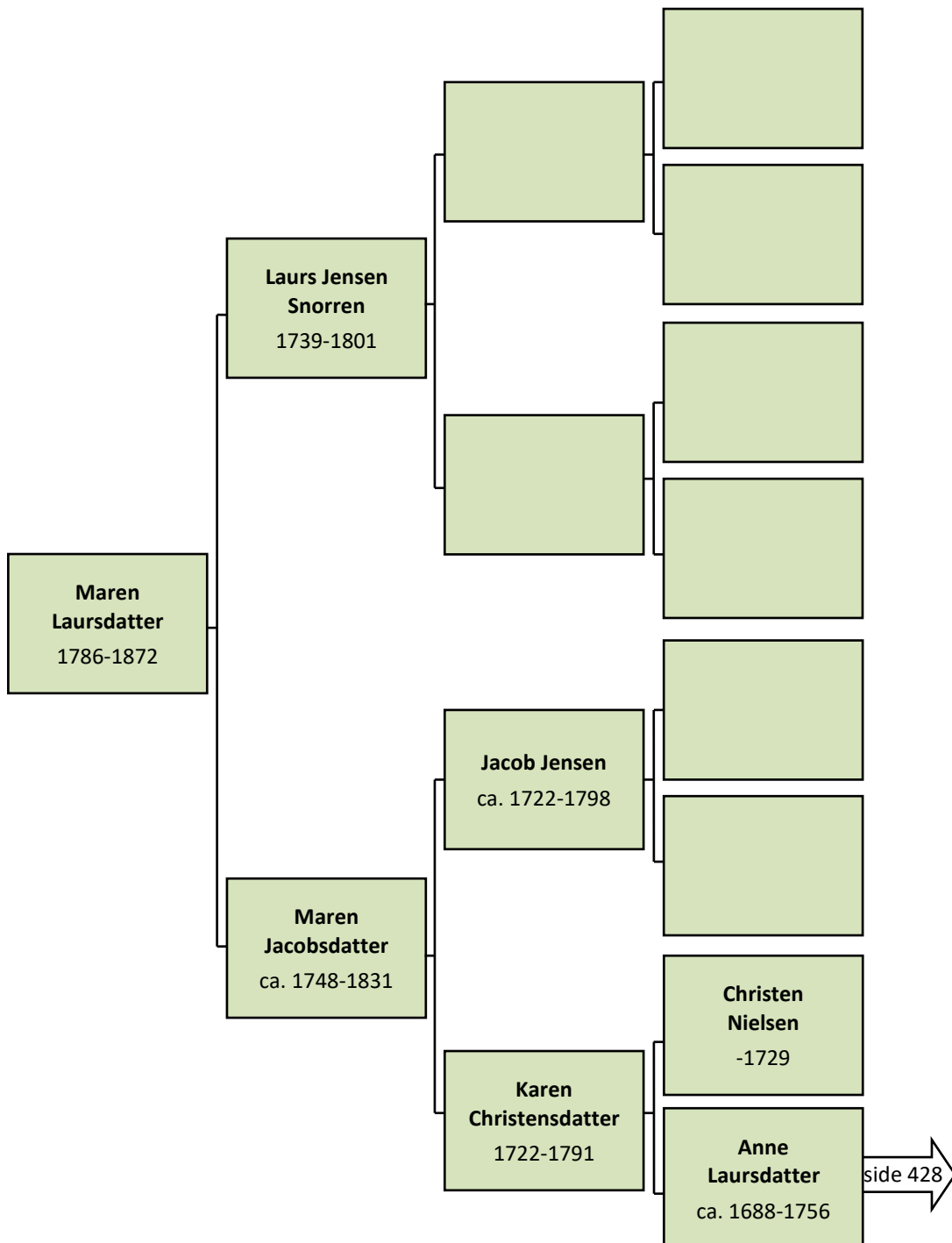

Anetavle 6. Karen Hansdatters nærmeste forfædre.

Anetavle 7. Peder Pedersen Krag's nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.

Anetavle 8. Maren Laursdatters nærmeste forfædre. En pil angiver, at oplysninger om yderligere forfædre kan findes på den anførte side.

Kapitel 1. Metodistkirkens Ægteskabsbureau

Min morfar og mormor

Mads Kristian Madsen & Martha Kirstine Madsen

Mads Kristian Madsen (6):

Født: 19. januar 1891 i Langskov Sogn (Vejle Amt)
 Døbt: 26. marts 1891 i Langskov Sogn
 Konfirmeret: 9. april 1905 i Metodistkirken, Vejle
 Gift: 23. maj 1914 i Metodistkirken, Vejle
 Død: 12. juli 1944 i Vejle
 Begravet: 17. juli 1944 fra Metodistkirken, Vejle

Martha Kirstine Madsen (7):

Født: 31. oktober 1887 i Sankt Nikolaj Sogn, Vejle (Vejle Amt)
 Døbt: 11. marts 1888 i Sankt Nikolaj Sogn, Vejle
 Konfirmeret: 13. oktober 1901 i Metodistkirken, Vejle
 Gift: 23. maj 1914 i Metodistkirken, Vejle
 Død: 2. april 1977 i Hornsyld (Vejle Amt)
 Begravet: 6. april 1977 fra Metodistkirken, Vejle

Mads Kristian Madsen blev ifølge kirkebogen døbt ”Kristian”. Det var han ikke tilfreds med. Derfor brugte han som voksen selv stavemåden ”Christian”. Til dagligt brug anvendte han dog kun navnet Mads. Min mormor blev døbt ”Martha Kirstine”, men hendes andet fornavn ses ved flere lejligheder, bl.a. på hendes dødsattest [1], skrevet Kristine. Hendes kaldenavn var Martha.

Mads Kristian Madsen blev født den 19. januar 1891 på Hvolgård Mark i Langskov Sogn (Vejle Amt) ca. 20 km vest for Horsens som søn af indsidder Johannes Madsen og hustru Ane Kirstine Sørensen. Mads blev dog vejlsener i en ung alder, for han flyttede med forældrene til Vejle i 1891 eller 1892. Mads havde en ældre halvbror, der døde som barn, og to yngre søstre.

I Vejle blev familien tilknyttet metodistkirken (Sankt Pouls Kirke) i Vissingsgade 15, hvor Mads Kristian Madsen blev konfirmeret som 14-årig i 1905. Derefter kom han i malerlære. Han blev udlært i 1909 [2]. Ifølge Vejle Vejviseren fra 1910 og folketællingen fra 1. februar 1911 arbejdede han som malersvend i Vejle. Mads Kristian Madsen kan ikke findes i vejviserne fra 1911 og 1912, men optræder igen i vejviserne fra 1913 og 1914, hvor han boede hos forældrene i Søgade 1 i Vejle.

I den mellemliggende periode var Mads Kristian Madsen ifølge mundtlige oplysninger fra familien på valsen langs Rhinen og i Schweiz, hvor han rejste rundt og arbejdede som maler, hvor han kom frem. I overensstemmelse hermed er det anført [2], at han havde arbejdet som svend hos forskellige mestre i Tyskland og Schweiz. Han må formodes at være vendt hjem til Vejle i 1913.

Året efter giftede Mads Kristian Madsen sig med min mormor, Martha Kirstine Madsen. Som omtalt nedenfor var hun også medlem af metodistkirken. Her kunne unge mennesker træffe

unge af det modsatte køn i ærbare omgivelser, og derfor havde metodistkirken i høj grad en uofficiel funktion som ægteskabsbureau.

Martha Kirstine Madsen blev født den 31. oktober 1887 i Vejle som datter af møllersvend Niels Madsen og hustru Maren Kirstine Hansen (jf. kapitel 2). Den lille Martha var så nysgerrig efter at komme til verden, at hun skyndte sig at blive født. Et kvarter efter, at fostervandet var gået, blev hun født. Det skete kl. 23,15, og hun blev modtaget af jordemoder G. Pedersen. Fødslen var helt igennem naturlig og uden komplikationer [3].

Det fremgår af kirkebogen (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle), at Martha Kirstine blev hjemmedøbt, men mod sædvane er datoen ikke anført. Når et barn blev hjemmedøbt, skyldtes det normalt en frygt for, at barnet ikke ville overleve. Efter en hjemmedøb skulle barnet efterfølgende fremstilles i kirken ved en gudstjeneste, hvor fadderne var til stede [4, 5]. Barnet blev ikke døbt igen, men dets navn blev nævnt.

Fremstillingen af Martha Kirstine Madsen i kirken skete den 11. marts 1888, dvs. ca. 4 ½ måned efter fødslen, hvilket kan tyde på, at hun har været svagelig. Hun blev 89 år gammel, så det kan konstateres, at hun i udpræget grad overlevede sin fødsel.

Min mormors mor hed Kirstine, og hendes mormor hed Kirsten/Kirstine, så der er en god forklaring på, at min mormor fik navnet Kirstine. Det er mindre nærliggende, at hun også skulle hedde Martha. Den ene af hendes faddere var ”pigen Martha Harders”, som formentlig er identisk med den Martha Vilhelmine Harders, der blev født 15. januar 1862 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle). Det er tænkeligt, at min mormor blev opkaldt efter hende. Intet tyder på, at Martha Harders var i familie med min mormor, men det hændte, at en fadder som belønning fik barnet opkaldt efter sig, selv om denne skik fortrinsvis var af ældre dato.

En meget ung udgave af Martha Kirstine Madsen (foto: ukendt årstal)

Martha Kirstine Madsen havde en ældre bror, to yngre brødre og en yngre søster samt yderligere to brødre, der døde kort efter fødslen (jf. kapitel 2). Ved folketællingen i 1890 boede hun på Ribevej i Vejle sammen med sine forældre og sin storebror. I 1897 flyttede familien til et nyopført hus på Kiddesvej 16 i Vejle.

Kiddesvej er meget stejl med en gennemsnitlig stigning på 12,9 % og en maksimal stigning på 19 %. Kiddesvej er i dag blevet landskendt, fordi den indgår i den såkaldte ”kongeetape” i cykelløbet ”Post Danmark Rundt”. Her kommer cykelrytterne på bjergkørsel, når Kiddesvej skal passeres tre gange [6]. Min mormor var mig bekendt ikke cykelrytter, men hendes datter, Ella, har fortalt, at min mormor som barn kælkede ned ad Kiddesvej.

Sådan så Kiddesvej ud med nyfalden sne i ca. 1920 (fotograf: ukendt, foto: Vejle Stadsarkiv)

Min mormors forældre var medlemmer af metodistkirken i Vejle. Kirker forbindes normalt med søndagsskoler, men dengang havde Metodistkirken oprettet egne dagskoler. Det skyldtes, at man ikke havde tillid til, at børnene fik tilstrækkelig oplæring i kristendomskundskab i den kommunale skole. I 1887 havde Metodistkirken i Danmark fem dagskoler [7].

Ifølge mundtlige oplysninger fra hendes døtre havde min mormor hele sin skolegang i Metodistkirkens Skole i Vejle. Metodistkirkens Skole har muligvis satset på kristendomskundskab på bekostning af andre kundskaber. Min mormors skriftlige formuleringsevne var ikke imponerende. Det var hun selv klar over, for jeg har hørt hende undskylde sine mangelfulde skrivefærdigheder med, at hun ”kun havde gået i metodistskole”.

En ung og en noget ældre Martha Kirstine Madsen (foto: ukendt årstal)

Ved folketællingen den 1. februar 1901 boede Martha Kirstine Madsen i huset på Kiddesvej sammen med sine forældre og fire søskende. Senere samme år blev hun konfirmeret i Metodistkirken i Vejle. Ved folketællingen den 1. februar 1906 var Martha Kirstine Madsen 18 år. Hun var fortsat hjemmeboende på Kiddesvej 16 og arbejdede som syerske. Min mor har fortalt, at Martha Kirstine Madsen var uddannet som syerske og arbejdede på Wegeners systue i Vejle, indtil hun blev gift.

I Vejle Vejviseren fra 1907-1908 er M. K. Madsen anført som syerske boende på adressen Kiddesvej 16. I vejviseren fra 1910 og 1911 havde syerske M. K. Madsen bopæl på Koldingvej 24. Det fremgår af vejviseren, at hendes storebror, Sofus Christian Møller Madsen, havde samme adresse.

Ifølge folketællingen den 1. februar 1911 boede Sofus med hustru og datter i en lejlighed på 2. sal i forhuset på Koldingvej 24 sammen med Martha Kirstine Madsen. Hun har formentlig haft et værelse hos broderen og har dermed bidraget til huslejen. Det er anført i folketællingskemaet, at hun arbejdede som syerske på Wegeners systue.

Det lille familiekollektiv gik i opløsning, fordi Sofus med familie flyttede til Horsens (jf. kapitel 2). Da syersker ikke tog på valsen med symaskinen under armen, valgte Martha Kirstine Madsen en mindre eventyrlig løsning, idet hun flyttede hjem til far og mor. I vejviserne fra 1912, 1913 og 1914 havde syerske M. K. Madsen igen bopæl på Kiddesvej 16.

Den 23. maj 1914, som sandsynligvis var en dejlig forårsdag, kunne Metodistkirkens Ægteskabsbureau notere sig for endnu en succes, da Mads Kristian Madsen og Martha Kirstine Madsen forlod Metodistkirken i Vejle som rette ægtefæller. Mads var 23 år, og Martha var 26 år. Deres fædre var med sikkerhed blandt bryllupsgæsterne, for de havde rollen som forlovere.

Deres første fælles bopæl var tilsyneladende på Buchsvej 2 i Vejle, hvor malersvend M. C. Madsen kan findes i vejviseren fra 1915. Det fremgår af samme vejviser, at snedker C. Schæfer boede på Buchsvej 3, dvs. min morfar og mormor boede i deres tidlige ungdom tæt på min farfar, Christian Schäfer. På det tidspunkt var Christian Schäfer enkemand og endnu ikke gift med min farmor [8]. Min morfar og mormor flyttede dog fra Buchsvej, inden mine forældre blev født. Mon min mor og far var blevet kærestes som helt små, eller havde de tværtimod drillet hinanden så meget, at de aldrig var blevet kærestes, hvis min morfar og mormor var blevet boende på Buchsvej?

Det spørgsmål bliver aldrig besvaret, for allerede ved folketællingen i 1916 var Mads Kristian Madsen og Martha Kirstine Madsen flyttet til Gormsgade 2, 3. sal i Vejle. Mads Kristian Madsen arbejdede som malersvend hos malermester Vilhelm Rasmussen. Mads Kristian Madsens årlige indtægt var på 1.100 kr. Mads og Martha brugte hver en øre af denne indtægt, for hans formue var anført at være på 0 kr.

Min mor og min moster har fortalt, at Martha Kirstine Madsen arbejdede som hjemmesyerske for Wegeners systue i nogle år efter, at hun blev gift. Dette fremgår ikke af folketællingslisten, hvor hun angives at være husmoder. Hun er heller ikke anført at have haft nogen indkomst. Det skulle dog ikke undre mig, om gifte kvinders eventuelle indtægt dengang blev overført som indtægt hos deres mand. Datteren, Ella, har fortalt, at Martha Kirstine Madsen også brugte sine evner som syerske til at sy tøj til fattige som led i metodistkirkens sociale arbejde.

*Mads Kristian Madsen og Martha Kirstine Madsen
med datteren Gerda (foto: ukendt årstal)*

Mads Kristian Madsen og Martha Kirstine Madsen fik to døtre, Gerda Madsen og Ella Madsen. Min mor, Gerda Madsen, blev født den 13. februar 1918. Adressen var på det tidspunkt fortsat Gormsgade 2, 3. sal. Fødslen er registreret i kirkebogen for Vor Frelzers Sogn i Vejle, men navn og dåbsdag er ikke anført. I stedet er der følgende anmærkning: ”Forældrene hører til metodistmenigheden. Fødselen er ikke anmeldt på klokkerkontoret”. Hvis nogen skulle tvivle på, at hun hed Gerda, kan de slå op i Vejle Metodistkirkes kirkebog, hvor hendes dåb er beskrevet med navns nævnelse.

Ella Madsen blev født den 9. september 1923. Når der er så stor aldersforskel på Gerda og Ella, skyldes det ifølge Ella, at Martha Kirstine Madsen aborterede to gange i den mellemliggende periode. Gerda og Ella er nærmere omtalt i bind 1 af min slægtshistorie [9].

På skattemandtalslisten fra 1918 [10] er Mads Kristian Madsen angivet at være malersvend hos Rasmussen, Dæmningen, dvs. ovennævnte Vilhelm Rasmussen. Vilhelm Rasmussen døde den 28. oktober 1918 (Vor Frelzers Sogn, Vejle). Efter hans død overtog Mads Kristian Madsen den 1. marts 1919 i en alder af kun 28 år malerfirmaet i kompagniskab med Jens Jensen Lund, der ligeledes havde været ansat hos malermester Rasmussen [2]. Der var yderligere ansat et par malersvende i firmaet.

Ved folketællingen den 1. februar 1921 var Mads Kristian Madsen, der i god overensstemmelse med sandheden angives at være malermester, flyttet til en lejlighed på Dæmningen 34, 1. sal. Her boede han sammen med hustruen og datteren, Gerda, til leje i et hus ejet af malermester Rasmussens enke. Malerfirmaet ”Lund & Madsen” havde også adresse på Dæmningen 34, så Mads behøvede ikke at cykle til arbejde.

Datteren, Ella, har fortalt, at lejligheden på Dæmningen efter datidens forhold var stor. Der var en stor stue med 5-6 vinduer, køkken, et soveværelse, et børneværelse med skråt loft og sidst, men ikke mindst et lokum i gården. Familien var med på den nyeste teknologiske udvikling, idet der pga. malerforretningen var telefon i hjemmet. Det var meget usædvanligt dengang, hvilket bevirkede, at telefonen blev lånt af naboerne, og at andre ringede op, når de skulle tale med naboerne.

Da jeg ikke har kendt min morfar, og jeg ikke har oplevet min mormor som ung, må jeg nøjes med at referere, hvad deres datter, Ella, har fortalt om dem. Min mormor var en stille og alvorlig type, der ikke legede med sine børn. Til gengæld var det hende, der styrede familiens økonomi. Det var der brug for, idet økonomien var præget af, at der var for lidt at lave i malerfirmaet om vinteren. Derfor skulle den større indtægt om sommeren strækkes over hele året, og det var min mormor dygtig til. Ella oplevede ikke som barn, at der manglede noget i hjemmet.

Min morfar var en anden type end min mormor. Han beskrives som en livlig mand, der legede med børnene. Han var meget engageret i metodistkirkens arbejde og havde mange forskellige tillidshverv i kirken.

På både skattemandtalslisterne [11, 12] og folketællingsskemaerne fra 1925 og 1930 var familiens bopæl Dæmningen 34, 1. sal i Vejle. Familien betalte en årlig husleje på 400 kr. [11, 12]. Vejle Vejviserne afslører, at familien Madsen i 1933-1934 flyttede fra Dæmningen 34 til Ørstedsgade 44 i Vejle, hvor de blev boende til 1944. Ørstedsgade 44 var en etageejendom med fire lejligheder, der var blevet opført i 1930 [13]. Mads Kristian Madsen var ikke ejer af huset [14], så jeg vil konkludere, at familien Madsen boede til leje.

I 1939 fejrede Mads Kristian Madsen og Martha Kirstine Madsen sølvbryllup. Her ses de med døtrene Gerda (t.v.) og Ella (t.h.) (foto: 1939)

Ved folketællingen den 5. november 1940 boede Mads Kristian Madsen og Martha Kirstine Madsen i Ørstedsgade 44, 1. th. Døtrene Gerda på 22 år og Ella på 17 år var hjemmeboende. Gerda var kontorassistent på et sagførerkontor, og Ella arbejdede som syerske på en systue.

Mads Kristian Madsen døde pludseligt den 12. juli 1944 af et hjertestop i en alder af 53 år. Han blev begravet på Vejle Nordre Kirkegård fra Metodistkirken i Vejle. Datteren, Ella, har fortalt, at hans død ikke kom helt uventet, idet han havde dårligt hjerte og havde haft flere hjerteanfald inden sin død.

Efter Mads Kristian Madsens død blev malerfirmaet solgt. Datteren, Ella, har fortalt, at min far, Johannes Schæfer, hjalp med salget. Min far havde ellers større erfaring med at sælge bananer end med at sælge malerfirmaer.

Min mormor, Martha Kirstine Madsen, var 56 år, da min morfar døde. Hun begyndte ikke at arbejde efter hans død, så hun må formodes at have levet af penge fra salget af malerfirmaet, indtil hun i 1947 blev gammel nok til at kunne få aldersrente. Aldersrente var datidens offentlige aldersdomsunderstøttelse [4]. I 1946 var den generelle aldersgrænse for tildeling af aldersrente 65 år, men for enlige kvinder 60 år [15], så min mormor nød godt af manglende ligestilling mellem kønnene.

Ifølge vejviseren fra 1945 flyttede Martha Kirstine Madsen efter mandens død til en lejlighed i Østergade 39 i Vejle. Det fremgår af samme vejviser, at datteren, Ella, stadig havde adresse i Ørstedsgade 44. Man forestiller sig, at den unge Ella har haft samme tilbøjeligheder som nutidens autonome og har nægtet at forlade familiens lejlighed, da moderen flyttede ud. Hun er derfor blevet båret ud af politiet i 1946, hvor hun ifølge vejviseren boede hos sin mor i lejligheden i Østergade.

Ella har dog selv oplyst, at hun flyttede til Østergade 39, stuen th. samtidig med sin mor, og at der derfor må være tale om en fejl i vejviseren. Da Ella var en troværdig person, vil jeg konkludere, at hendes version af historien er den rigtige, selv om den er den kedeligste.

Ella var hjemmeboende, indtil hun blev gift i 1947. Det fremgår af vejviseren, at hun var syerske. Lejligheden i Østergade var mindre, så det var formentlig økonomiske årsager, der var grunden til flytningen. Efter, at Ella var flyttet hjemmefra, boede Martha Kirstine Madsen ifølge vejviserne fortsat i Østergade 39 i perioden 1948-1951.

Min mormor havde efter min morfars død et dårligt helbred. Hun fik morfin pga. voldsomme galdestensanfald, blev opereret og fik det lidt bedre. Hun var dog så svagelig, at hun flyttede til alderdomshjemmet "De gamles Hjem" på Koldingvej 33 i Vejle. Flytningen skete formentlig i 1951, hvor hun var 63 - 64 år.

Og så kommer vi til en positiv historie om romantik på alderdomshjemmet. På De gamles Hjem mødte Martha Kirstine Madsen en enkemand, der hed Fritz Rasmussen. Han var sønderjyde fra Als. Fritz var så charmerende, at min mormor giftede sig med ham den 13. september 1952. Min mormor var 64 år, og Fritz var 75 år. Ved vielsen havde de begge bopæl på Koldingvej 33, dvs. De gamles Hjem.

Romantikken var så afdæmpet, at der ikke skulle være stort kirkebryllup. Vielsen foregik som en diskret borgerlig vielse på Vejle Rådhus. Afdelingschef H. Mårtensson var giftfoged, og assistenterne Th. Worm og Jensine Jensen var vidner [16, 17]. Jeg tvivler på, at der var familiemedlemmer til stede ved vielsen. Afdelingschef H. Mårtensson var dog tæt på at være et

De gamles Hjem i Vejle (fotograf: Hans Albjerg, foto: 1908, Vejle Stadsarkiv)

familiemedlem, idet han var gift med min mormors kusine, Ella Louise Lütken Müller (jf. kapitel 4).

Hvem var så denne Fritz, der formåede at få min skrantende mormor til at live op? Fritz Rasmussen var født den 21. august 1877 i Bro på Als (Ketting Sogn, Sønderborg Amt) som søn af en arbejdsmand. Fritz var den overlevende halvdel af et tvillingepar, hvoraf den anden var dødfødt. På det tidspunkt hørte Sønderjylland under Tyskland. Fritz Rasmussen blev konfirmeret den 10. april 1892 (Ketting Sogn). Kirkebogen blev ført på tysk, og han fik ved konfirmationen bedømmelsen ”gut” for sine kundskaber og ”sehr gut” for sin opførsel.

Fritz Rasmussens opførsel blev dog ikke ved med at være eksemplarisk. Det fremgår af den tyske lægdsrulle fra 1897, at han på det tidspunkt sad i fængsel i Glückstadt i Holsten [18]. Den 7. august 1896, dvs. da han var 18 år, var han ved landsretten i Flensburg blevet idømt et års fængsel for deltagelse i et voldeligt overfald. Jeg har ikke kendskab til de nærmere omstændigheder ved voldshandlingen, men nysgerrige læsere vil formentlig kunne finde sagens akter på landsarkivet i Schleswig. Mon Fritz havde fortalt min mormor om denne del af sin fortid?

Det fremgår endvidere af lægdsrullen, at Fritz Rasmussen var karetmager. Han blev udskrevet som soldat ved Pionerbataljon nr. 9, dvs. han var ved ingeniørtropperne, der bl.a. skulle gå foran hæren og sørge for broslagning og vejenes farbarhed.

Fritz Rasmussen var pioner, da han den 7. april 1899 holdt hastebryllup i Hørup Kirke (Hørup Sogn, Sønderborg Amt) med Hansine Friedericke Zastrow (født 15. oktober 1874, Ketting Sogn). Årsagen til brylluppet blev født ca. tre måneder senere (11. juli 1899, Hørup Sogn) og fik navnet Hansine Rasmussen. Familien bosatte sig i Lambjerg i Hørup Sogn, hvor Anne Marie Rasmussen blev født den 13. september 1901.

Derefter flyttede familien til Lysabild Sogn (Sønderborg Amt), hvor Knud Lauritz Rasmussen blev født den 9. september 1904. I kirkebogen angives Fritz Rasmussen at være Stellmacher (karetmager) i Wiby (Vibøge på dansk). Et fjerde barn, Dorthea Rasmussen, blev født samme sted den 8. april 1907.

Børnene blev alle konfirmeret i Lysabild Sogn i henholdsvis 1914, 1916, 1919 og 1922. Konfirmanderne skulle, indtil Sønderjylland ved genforeningen i 1920 igen blev dansk, vælge mellem konfirmation på tysk eller dansk. Fritz Rasmussens børn blev konfirmeret på dansk, så han må formodes at have været dansksindet sønderjyde. Alligevel har Fritz Rasmussen måttet gøre tysk krigstjeneste. Min moster, Ella, har fortalt, at han deltog i 1. verdenskrig på tysk side. Jeg har ikke kunnet finde officielle oplysninger, der bekræfter hans krigsdeltagelse.

Ved folketællingen i 1921 boede Fritz Rasmussen og hustru i Vibøge sammen med døtrene Hansine og Dorthea. Fritz Rasmussen var karetmager og havde en lærling boende. Ved folketællingen i 1925 var bopælen fortsat Vibøge i Lysabild Sogn, og Fritz Rasmussen arbejdede fortsat som karetmager. Nu var sønnen Knud Lauritz eneste hjemmeboende barn.

På et ukendt tidspunkt før 5. november 1929 flyttede Fritz Rasmussen og hustruen til Blans i Ullerup Sogn (Sønderborg Amt), hvor de er registreret ved folketællingen den 5. november 1930. Fritz er anført at være karetmager. Den 1. december 1930 flyttede de nordpå til Øster Vamdrup i Vamdrup Sogn, hvor han fortsatte arbejdet som karetmagermester [19]. Ved folketællingen den 5. november 1940 boede Fritz Rasmussen og Hansine Frederikke Rasmussen i et hus i Øster Vamdrup, og han er angivet at være karetmager.

Fritz Rasmussen og Hansine flyttede til Vejle den 20. juni 1943 [19, 20]. Fritz var nu 65 år, så det er naturligt at gætte på, at de flyttede, fordi han var blevet pensionist. De bosatte sig på Søndermarksvej 1, hvorfra de den 1. april 1944 flyttede til nr. 52 på samme vej. Den 31. august 1948 var de blevet så gamle, at de fik plads på De gamles Hjem på Koldingvej 33 [20]. Det var sandsynligvis Hansine Friedericke Rasmussen, der var mest svagelig, for hun døde den 4. november 1948 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle).

Derefter var Fritz Rasmussen så frisk, at han i perioden fra 1. oktober 1949 til 30. november 1950 boede alene i en pensionistbolig på Teglgårdsvej 22. Det var for kedeligt, så han vendte tilbage til De gamles Hjem [20], hvor han ret hurtigt lagde an på min mormor.

Ægteskabet med Fritz Rasmussen betød, at Martha Kirstine gav afkald på efternavnet Madsen, som hun havde haft lige fra fødslen, og hun blev i stedet til Martha Kirstine Rasmussen. I Vejle Vejviserne fra 1953 og 1954 kan hverken Fritz Rasmussen eller Martha Kirstine Rasmussen findes. Det skyldes formentlig, at beboerne på De gamles Hjem ikke blev registreret i vejviseren.

Det var så gavnligt for min mormors helbred at være blevet gift med Fritz Rasmussen, at hun blev frisk nok til sammen med Fritz at forlade alderdomshjemmet og flytte til egen pensionistbolig på Teglgårdsvej 18 over for De gamles Hjem. Her kan Fritz Rasmussen findes i vejviseren første gang i 1955 og sidste gang i 1960. Jeg har ved selvsyn konstateret, at min mormor også boede på adressen, selv om gifte kvinder ikke fik spalteplass i vejviseren.

Det har givetvis medført modstridende følelser hos min mor og min moster, at deres mor giftede sig igen i så sen en alder. Jeg har dog aldrig hørt dem udtale sig negativt om dette ægteskab, og Fritz blev modtaget som et medlem af familien. Jeg og de øvrige børnebørn kaldte ham for bedstefar. Jeg husker ham som en gammel mand, der gik med stok og talte udpræget sønderjysk. Hvis han havde haft voldelige tendenser i sin tidlige ungdom, havde de fortaget sig med alderen, for efter min vurdering virkede han yderst fredelig, når han sad i sin lænestol.

Fritz og Martha Kirstine Rasmussen flyttede fra Teglgårdsvej til en anden pensionistbolig lige om hjørnet på Koldingvej 29, hvor Fritz Rasmussen havde adresse i vejviseren i 1961. Her var det lettere at fordrive tiden med at kigge ud ad vinduet, idet der fra stuevinduet var udsigt til den livlige trafik på Koldingvej.

I 1962 fik Martha Kirstine Rasmussen igen sit navn i vejviseren. Det skyldtes dog ikke, at kvinderne havde fået ligestilling, men den sørgelige kendsgerning, at Fritz Rasmussen var død den 8. november 1961 (Vor Frelses Sogn, Vejle). I modsætning til min mormor var han ikke medlem af metodistkirken, så han fik en folkekirkelig begravelse den 11. november 1961.

Min mormor blev boende i pensionistboligen på Koldingvej 29 indtil sin død 15 1/2 år senere. Hun undervurderede sin egen levedygtighed, for allerede i 1968 gjorde hun status over sit liv i en slags afskedsbrev til sine døtre. Her citeres brevet i sin helhed:

Til mine børn

September 1968

Jeg ligger og kan ikke sove. Så stod jeg op for at skrive lidt om, hvordan mit liv har formet sig de sidste 40 år. Jeg har haft både sorg og glæde. Først var jeg jo meget syg, og så kom den tid, da far døde, og det kom så hurtigt, så jeg fik ikke sagt farvel til ham og sige ham tak

for alle de gode år, vi har haft. Det var mig en frygtelig sorg, som jeg aldrig troede, jeg kom over, og det gjorde ikke min sygdom bedre, og så kom den frygtelige tid, da jeg skulle have mit hjem splittet igen og skulle på Hjemmet. Det var den anden store sorg, men jeg kunne jo godt se, det var alt for strengt for Ella. Hun var så ung til at have så meget sygdom på nært hold, så da jeg havde været på Hjemmet en tid og selv fik en stue og fik nogle gode venner. Der var Alberts mor den bedste og elskede kone, jeg kendte, og så kom Frits ind i billedet. Han var så god til at opmuntre mig, og så gik det jo, som I ved, og vi havde da nogle gode år, men hans død var ikke nær så strengt at komme over, men det blev jo så tomt igen, men jeg har da også haft mange glæder af Eder, mine kære børn. Jeg har aldrig haft sorg af Eder, og jeg vil ønske, at I må være raske og få lov til at blive gamle sammen. Det fik vi jo ikke den glæde, som det er, og så har jeg jo også mine søde børnebørn, som jeg er meget glad ved, og jeg vil ønske, I må være sådan, til I må være til glæde for Eders forældre. Jo, jeg har også haft mange glæder, at jeg har fået lov til at være med til alle de familiefester, som der har været. Så ønsker jeg kun ét nu, at jeg må beholde min forstand til det sidste, og at jeg ikke skal blive til besvær. Jeg er ikke bange for at dø. Jeg ved, Gud har tilgivet mig al min synd og tvivl og givet mig tro på, at Jesus også er død for mig. Farvel alle mine kære

Eders mor

Så vil jeg jo gerne, når jeg er borte, at I vil tage Sørensens, fru Jensen og Albert og Jane til en kop kaffe bagefter, for det er nu dem, som har været meget for mig. Det vil I nok.

Som eneste kommentar skal tilføjes, at når min mormor skriver om "Hjemmet", er der tale om De gamles Hjem.

Min mormor nåede at skrive mange flere breve. På sine ældre dage bekymrede det hende en del, at jeg ikke havde fundet mig en kæreste, og fra hendes side manglede det ikke på opfordringer til at få gjort noget ved sagen. Da jeg i 1972 som 27-årig omsider havde held i kærlighedens lotteri, måtte jeg nødvendigvis skrive et brev til min mormor for at fortælle hende nyheden. Dette brev er ikke bevaret, men jeg har til gengæld det brev, som hun sendte som svar. Det kommer her:

Kære Torben

Tak for dit brev. Det kan man vel kalde en overraskelse. Jeg kom nu ikke op på bordet, men jeg var lige ved at besvime. Rigtig mange tillykke, tillykke. Det har du vist gået og lusket med længe. Jeg havde opgivet dig, og så skulle jeg også opleve den glæde. Dersom hun er, som du beskriver hende, skal du nok få lov at beholde hende, men jeg tvivler. Du har en bedre smag. Jeg glæder mig til at hilse på hende til sølvbrylluppet.

Kærlig hilsen til dig og din pige fra

mormor tillykke, tillykke

Du kan tro, moster Ella blev også meget overrasket

Det sølvbryllup, der omtales i brevet, er min moster Ellas sølvbryllup den 16. august 1972. Det blev fejret i Vejle, og her blev min kæreste for første gang vist frem for min familie. Det var en

En 85-årig Martha Kirstine Madsen (foto: 1973)

Kære Tine
 Jeg ønsker dig lykkelig Fødselsdag
 med din Fødselsdag, nu har du jeg
 du opføre dig som om du gamle
 Fødselsdag ikke bliver nogle mennesker
 kan du blive dem og alle dine
 Gæster rigtig for
 Oldemor

Postkort fra Martha Kirstine Madsen til oldebarnet, Tine Schæfer, 1976. Hvis det kniber med at tyde skriften, kan en tydet version læses på næste side.

endnu større glæde for min mormor, da hun oplevede at komme med til vores bryllup den 12. maj 1973.

Det sidste af min mormors breve, jeg har i min brevsamling, er skrevet ca. 5 1/2 måned før hendes død. Det er ikke et rigtigt brev, men et postkort, der er sendt til hendes oldebarn (min datter) Tine Schæfer i anledning af hendes 1-års fødselsdag den 22. oktober 1976. Teksten er følgende:

Kære Tine

Jeg ønsker dig hjertelig Tillykke med din Fødselsdag. Nu haaber jeg du opføre dig pæn så dine gamle Forældre ikke bliver nogle Nervevrag. Kan du hilse dem og alle dine Gæster. Kærlig fra

Oldemor

Det fremgår af et brev fra min mor, at min mormor blev indlagt på sygehuset i Vejle den 17. februar 1977. Der så jeg hende for sidste gang, da jeg sammen med mine forældre og min søster besøgte hende i tilknytning til fejringen af min fars 60-års fødselsdag den 4. marts 1977. Det fremgår af dødsattesten [1], at hun var blevet opereret for en ondartet svulst i endetarmen. Endetarmen var blevet bortopereret med colostomi til følge.

Martha Kirstine Rasmussen blev senere overført til Hornsyld Sygehus i Juelsminde Kommune. Dette sygehus fungerede som langtidsmedicinsk- og efterbehandlingssygehus. Hun døde på Hornsyld Sygehus den 2. april 1977, kl. 20,00. Min mor, Gerda Schæfer, var hos hende, da hun døde. Den direkte dødsårsag anføres i dødsattesten at være svækkelse efter operationen, og som medvirkende dødsårsag anføres åreforkalkning i hjernen. Martha Kirstine Rasmussen blev begravet (Metodistkirken i Vejle) den 6. april 1977.

Da min mormor døde, var jeg 32 år. Derfor har jeg en klar erindring om hende. Jeg husker hende først og fremmest som en skrøbelig, ældre dame, som man følte trang til at være god ved. Når jeg som barn var på ferie i Vejle, var det altid hos min farmor, fordi min mormor ikke var rask nok til at have feriegæster. Det bevirkede, at jeg aldrig fik samme nære relation til min mormor, som jeg havde til min farmor. Under ferierne i Vejle aflagde jeg besøg hos min mormor, men de var altid kortvarige.

Min mormor var en rar og venlig dame, der ikke sagde noget ufordelagtigt om andre. Hun var ikke typen, der ønskede at lave om på verden. Hun havde udfordringer nok inden for hjemmets fire vægge og interesserede sig tilsyneladende ikke for samfundsforhold.

Min mormor læste bøger og ugeblade og lyttede til musik, men hun havde ingen ambitioner om at være finkulturel. Hendes yndlingslitteratur var Morten Korchs romaner, og når hun lyttede til musik, var det dansk popmusik. Når jeg i mit ungdommelige åndshovmod drillede min mormor med hendes musikalske smag, gik hun i gang med et indædt forsvar for den danske popmusik, så hun stod ved sine meninger.

Som det fremgår af ovenstående afskedsbrev, holdt min mormor meget af familien. Man følte sig velkommen, når man besøgte hende, og hun tog med stor glæde på besøg hos mine forældre i Aabenraa, når hun kunne få kørelejlighed med sin datter, Ella, og svigersønnen, Ove. Hun blev så gammel, at hun opnåede at blive oldemor, og det var hun stolt over.

Litteraturliste

1. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1915-1980, Vejle Amt, april 1977
2. M. K. Gudmundsen: "Det danske landhåndværk", bind II, Kulturhistorisk Forlag, Odense, 1935, side 200
3. Vejle Lægedistrikt, Protokol for jordemoder G. Pedersen i Vejle, 1886-1889
4. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007
5. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008
6. <https://da.wikipedia.org/wiki/Kiddesvej>
7. Finn Bræstrup Karlsen, Christian Alsted & Hans Ole Carlsen: "Den danske Metodistkirkes historie", Metodisthistorisk Selskab, Kurér-Forlaget, 2000
8. Torben Schæfer: "Min slægtshistorie, Bind 3, Fra Mecklenburg til Ribe, Om min farfar, Christian Schæfer (1873-1918), og hans forfædre", Holbæk, 2015
9. Torben Schæfer: "Min slægtshistorie, Bind 1, Vejlefamiliens verden, Om mine forældre Johannes Schæfer (1917-1988) og Gerda Madsen, g. Schæfer (1918-1992), deres børn og deres søskende", Holbæk, 2011
10. Skattemandtalslisten 1918, www.vejlestadsarkiv.dk
11. Skattemandtalslisten 1925, www.vejlestadsarkiv.dk
12. Skattemandtalslisten 1930, www.vejlestadsarkiv.dk
13. Vejle Kommune, Ejerlav: Engene, Vejle Jorder, BBR-meddelelse
14. Tingbog, Region Syddanmark, Vejle Retskreds, Ejerlav: Engene, Vejle Jorder, bog 6, matrikelnr. 26ab
15. Betænkning om førtidspension afgivet af udvalget til revision af førtidspensionslovgivningen, Betænkning nr. 898, februar 1980, side 27
16. Vejle Købstad, Giftefoged, Journal over udstedte attester, 1952-1953
17. Vejle Købstad, Giftefoged, Duplikat af ægteskabsbog, 1951-1954
18. Der königliche Landrat zu Sonderburg, Alphabetische Listen, 1877, Lb. nr. 2287
19. Folkeregisteroplysninger fra Kolding Stadsarkiv
20. Folkeregisteroplysninger fra Vejle Stadsarkiv

Kapitel 2. Møllersvendens liv med brændevin

Mine oldeforældre

Niels Madsen & Maren Kirstine Hansen

Niels Madsen (14):

Født: 13. januar 1856 i Hatting Sogn (Vejle Amt)
 Døbt: 20. januar 1856 i Hatting Sogn
 Konfirmeret: 24. april 1870 i Hornstrup Sogn (Vejle Amt)
 Gift: 9. juni 1883 i Sankt Nikolaj Sogn, Vejle (Vejle Amt)
 Død: 22. august 1927 i Vejle
 Begravet: 27. august 1927 fra Metodistkirken, Vejle

Maren Kirstine Hansen (15):

Født: 20. februar 1861 i Engum Sogn (Vejle Amt)
 Døbt: 2. marts 1861 i Engum Sogn
 Konfirmeret: 4. april 1875 i Engum Sogn
 Gift: 9. juni 1883 i Sankt Nikolaj Sogn, Vejle
 Død: 18. juni 1947 i Vejle
 Begravet: 24. juni 1947 fra Metodistkirken, Vejle

Niels Madsen blev født den 13. januar 1856 i Eriknauer i Hatting Sogn ca. 5 km vest for Horsens. Han var søn af indsidder Mads Nielsen og hustru Bodil Sørensdatter (jf. kapitel 3). Niels Madsen blev pga. sygdom hjemmedøbt af skolelæreren den 20. januar. Den lille Niels overlevede hjemmedåben og blev fremstillet i kirken den 3. februar 1856. Han var heldigere end sin mor, for hun døde to uger efter hans fødsel.

Faderen blev derved alene med Niels og hans to ældre søskende. De tre børn blev sat i pleje tre forskellige steder (jf. kapitel 3). Som 4-årig boede Niels Madsen ved folketællingen i 1860 hos sin faster og onkel, Marie Kirstine Nielsdatter og indsidder og daglejer Thomas Sørensen, i Tirsbæk i Engum Sogn. Engum Sogn ligger ca. 8 km øst for Vejle på nordsiden af Vejle Fjord.

Ved folketællingen den 1. februar 1870, dvs. 10 år senere, boede Niels fortsat hos sin faster og onkel i et hus i Tirsbæk. Dette tyder på, at Niels Madsen har tilbragt hele sin barndom hos fasteren og onklen uden nær kontakt med faderen og de to søskende.

Da Niels Madsen ca. tre måneder senere (24. april 1870) blev konfirmeret, foregik det i nabo-sognet Hornstrup. Nu var Thomas Sørensens bopæl angivet at være Bredballestrand. Tirsbæk og Bredballestrand ligger så tæt på hinanden, at det ikke kan udelukkes, at samme hus kan være blevet betegnet med begge adresser. Selv om Niels Madsen var blevet døbt af en skolelærer, var hans kundskaber ikke fremragende. Ved konfirmationen fik han karakteren "g" (godt) for kundskab og karakteren "mg" (meget godt) for opførsel.

Efter konfirmationen er Niels Madsen formentlig blevet tjenestedreng hos gårdmand Niels Christensen i Bredballe i Hornstrup Sogn. I hvert fald havde Niels Madsen været i tjeneste hos Niels Christensen, da han den 1. november 1871 ifølge afgangslisten flyttede fra Hornstrup Sogn til Engum Sogn. Han er ikke fundet på tilgangslisten i Engum Sogn, så måske har han illegalt sneget sig over sognegrænsen en mørk nat.

Det vides ikke, hvem Niels Madsen tjente hos i Engum Sogn. Han må fortsat have boet i Engum Sogn i 1874, idet han dette år blev optaget i lægdsrullen i sognet (lægds 142, 4. udskrivningsskreds). I lægdsrullen er han registreret med bopæl i Engum Sogn, indtil han flyttede til Vejle (jf. nedenfor).

Det kan derfor undre, at Niels Madsen ikke har kunnet findes i kommunionbogen, dvs. listen over altergangsgæster, i Engum Sogn i den pågældende periode [1, 2]. Det fremgår af Christian den Femtes Danske Lov fra 1683, at alle konfirmerede skulle gå til alters mindst én gang årligt [3, 4]. Den pligt bortfaldt med grundloven af 1849 [5] og var derfor ikke gældende på Niels Madsens tid. Det var dog normalt, at man gik til alters 1-2 gange om året. Enten har Niels Madsen været meget ugudelig i sin ungdom, eller også har han gået til alters andetsteds, f.eks. i nabosognet Hornstrup, hvorfra der ikke findes bevaret en kommunionbog.

Det fremgår af lægdsrullen, at Niels Madsen var indkaldt som soldat ved infanteriets 12. Bataljon fra den 25. april 1879 til den 30. juli 1880. Han tilbragte sin soldatertid i Fredericia, hvor 12. Bataljon havde garnison [6]. Hans militære stambog [7] er lidt uenig med lægdsrullen, idet stambogen angiver militærtiden fra 26. april 1879 til 29. juli 1880.

Det oplyses endvidere i stambogen, at Niels Madsen var ved 12. Bataljons 1. Kompagni. Han var rekrut indtil 28. oktober 1879. Han blev ikke forfremmet til general og måtte derfor nøjes med at være menig i resten af tjenestetiden. Stambogen afslører, at Niels Madsen var 62 tommere (162 cm) høj, var middel af vækst og havde lyst hår og blå øjne.

Niels Madsen tilbragte tilsyneladende ikke soldatertiden på en kaserne. Ved folketællingen den 1. februar 1880 var Niels Madsen sammen med fire soldaterkammerater fra 12. Bataljon indlogeret i baghuset til en almindelig beboelsejendom på hjørnet af Jyllandsgade og Kongensgade i Fredericia. De fem gutter har sikkert haft det festligt i hinandens selskab.

Det fremgår af stambogen, at Niels Madsen i 1887 blev overført til 37. Bataljon ved forstærkningen. Forstærkningen var reservetropper bestående af tidligere indkaldte soldater, som kunne genindkaldes i tilfælde af krig [8]. Først i den forbindelse registreredes han i lægdsrullen som tilflyttet Vejle fra Engum Sogn, selv om han på det tidspunkt må have boet i Vejle i mindst fire år.

Efter endt militærtjeneste er Niels Madsen sandsynligvis vendt tilbage til Engum Sogn. Min mor har fortalt, at han havde arbejdet som tjenestekarl på Tirsbæk Slot i Engum Sogn, indtil han flyttede til Vejle. Dette er i god overensstemmelse med, at det i folketællingsskemaerne fra 1901 og 1911 anføres, at hans sidste bopæl før flytningen til Vejle var Tirsbæk. Der er usikkerhed om, hvornår han flyttede til Vejle. I folketællingsskemaerne fra 1901 og 1921 står der 1883, men i skemaet fra 1911 er anført 1881.

Maren Kirstine Hansen blev født i Bredal i Engum Sogn den 20. februar 1861 som datter af husmand Hans Christian Pedersen og hustru Kirsten Marie Pedersen (jf. kapitel 4). Maren Kirstine, der blev kaldt for Maren, havde otte helsøskende, hvoraf de fem dog døde tidligt. Derudover havde hun tre ældre halvsøskende. Moderen døde, da Maren var 8 år.

Ved konfirmationen den 4. april 1875 var Maren Kirstine Hansen 14 år og boede fortsat i Bredal – formentlig hos faderen. Alle årets konfirmander opførte sig lige godt, for de fik alle karakteren ”mg” for deres opførsel. Maren fik ”mg?” for sine kundskaber. Det var bedre end gennemsnittet af konfirmanderne, så hun har måske været rigtig klog.

Søndagen efter konfirmationen var Maren Kirstine Hansen til alters for første gang sammen med de øvrige konfirmander [1]. I kommunionbogen kaldes hun for Maren Hansen. Den 24. oktober 1875 var ”Christoffer Pedersens pige Maren Hansen” til alters [1]. Det må betyde, at hun efter sin konfirmation var blevet tjenestepige hos Christoffer Pedersen, der ifølge folketællingen i 1880 var gårdejer i Bredal By.

Maren Kirstine Hansen, der oftest kaldes for Maren Hansen, kan i de efterfølgende år følges ved hjælp af Engum Sogns kommunionbog [1, 2]. Maren Hansen var et almindeligt navn, så det kan ikke udelukkes, at andre af samme navn kan have boet i sognet. Det kan derfor ikke fastslås med sikkerhed, at der i alle tilfælde er tale om min oldemor.

Den 7. november 1875 var Maren Hansen pige hos Niels Christensen, der også var gårdejer i Bredal By (jf. folketællingen 1880), dvs. hun har sandsynligvis skiftet plads på skiftedagen den 1. november. Den 2. juli 1876 var Maren Hansen fortsat pige hos Niels Christensen. Ved altergangen den 27. april 1877 var Maren Hansen stuepige på Tirsbæk. Tirsbæk omtales som både herregård, gods og slot. Det lyder lidt finere at have haft en oldemor, der har været stuepige på et slot, så jeg foretrækker Tirsbæk Slot. Der var hun også den 21. oktober 1877.

Derefter blev Maren Kirstine Hansen sandsynligvis tjenestepige hos gårdejer Niels Christianen på Bredal Mark (jf. folketællingen 1880) ifølge registreringer i kommunionbogen den 19. maj 1878, den 20. oktober 1878, den 11. maj 1879 og den 12. oktober 1879.

Ved folketællingen den 1. februar 1880 var en Maren Hansen på 18 år den ene af seks tjenestepiger på den store gård ”Julianebjerg” i Engum Sogn. Der er næppe tvivl om, at det var min oldemor. Alderen passer perfekt på hende, og ifølge oplysninger fra familien har hun arbejdet på Julianebjerg. Hun var her gået i sin moders fodspor, idet både moderen og moderens to søstre havde været tjenestepige samme sted. Maren Hansen fra Julianebjerg er registreret som altergæst den 24. oktober 1880.

Den 2. januar 1881 fik Maren Kirstines storesøster, Marie Lucie, døbt en lidt for ”uægte” søn, og den 3. april 1881 fik halvsøsteren, Karen Christine, døbt en datter. I begge tilfælde stillede ”tjenestepige Maren Hansen, Julianebjerg” op som fadder.

Det er usikkert, hvor Maren Kirstine Hansen derefter gjorde tjeneste. Den 1. maj 1881, den 6. november 1881 og den 14. maj 1882 var en Maren Hansen, der sidstnævnte gang kaldes for Maren Kirstine Hansen, i kommunionbogen registreret som tjenestepige hos gårdejer Iver Pedersen i Assendrup By i Engum Sogn (jf. folketællingen 1880). Den 29. oktober 1882 var en Maren Kirstine Hansen fra Julianebjerg til alters. Der er grund til at tvivle på, at der er tale om den samme Maren Kirstine Hansen, idet Iver Pedersens tjenestepige Maren Hansen var til alters den 6. maj 1883 og den 11. november 1883, dvs. på et tidspunkt, hvor min oldemor var flyttet til Vejle og var blevet gift.

Det fremgår af tyendeprotokollen [9], at Maren Kirstine Hansen den 1. maj 1883 flyttede til Vejle, fordi hun skulle giftes. Der er anført navnene Niels Madsen og Emanuel Vissing, så det ser umiddelbart ud som om, at hun har været i tvivl om hvem af dem, hun skulle giftes med.

Kirkebogen afslører entydigt, at Maren Kirstine Hansen blev gift med Niels Madsen i Sankt Nikolaj Kirke i Vejle den 9. juni 1883. Det fremgår af kirkebogen, at Niels Madsen ved vielsen var møllersvend hos købmand I. C. Christiansen i Vejle. Når Emanuel Vissing blev nævnt i tyendeprotokollen, skyldtes det, at Maren Kirstine Hansen if. kirkebogen var hos vognmand

Emanuel Vissing i Vejle. Da hun næppe har været ansat som kusk, gætter jeg på, at hun har været tjenestepige eller logerende i den korte periode mellem tilflytning og ægteskab.

Ved vielsen var de to forlovere gærmester P. Christensen i Vejle og gærmester C. M. Hansen i Vejle. Den købmand Christiansen, som Niels Madsen arbejdede hos, havde et brændevinsbrænderi (jf. nedenfor). En gærmester skulle pleje og passe gæren. Da gær blev brugt i brændevinsproduktionen, er det overvejende sandsynligt, at forloverne var to af Niels Madsens spritnye kolleger.

Det hører med til en god kærlighedshistorie at fortælle, hvordan og hvor de elskende mødte hinanden. Jeg må dog skuffe læseren med, at så god bliver historien om Niels og Maren ikke. Inden vielsen har de begge opholdt sig i Engum Sogn, men jeg har ingen dokumentation for, at de har haft nærkontakt med hinanden, f.eks. ved at have tjent det samme sted. De må dog have mødt hinanden så meget, at de var blevet kærester, inden Maren flyttede til Vejle for at blive gift.

Ved vielsen var Niels Madsen 27 år, og Maren Kirstine Hansen var 22 år. I kirkebogen står: "Faderens tilladelse meddelt", hvilket på det tidspunkt var nødvendigt, når bruden var under 25 år. Det fremgår endvidere af kirkebogen, at Niels Madsen ved vielsen havde fremvist en "Understøttelsesattest dateret Engum Sogneråd den 3. maj 1883". Denne attest var en dokumentation for, at Niels Madsen ikke havde modtaget fattighjælp. Attesten var nødvendig, fordi det krævede en særlig tilladelse at blive gift, hvis man havde modtaget fattighjælp, der ikke var betalt tilbage [4].

Ægteskabet bevirkede, at Maren Kirstine Hansen mistede sin selvstændige identitet og blev sin mands hustru. Da halvsøsteren, Karen Christine, den 10. februar 1884 igen fik behov for en fadder, var det "møller Niels Madsens hustru, Maren, Vejle", der blev tilkaldt.

Niels Madsen og Maren Kirstine fik syv børn, der alle blev født i Vejle (Sankt Nikolaj Sogn), hvor to af dem døde som spæde. Børnefødslerne startede med Sofus Christian Møller Madsen, der blev født den 12. juli 1884. Som den eneste i børneflokken fik han mellemnavnet "Møller". Han blev formentlig opkaldt efter Niels Madsens morfar, der hed "Madsen Møller" (jf. kapitel 6). En medvirkende årsag til, at Sofus fik mellemnavnet Møller, kan være, at han samtidig blev opkaldt efter den ene af fadderne, der hed Viggo Møller. Det kan tilføjes, at Niels Madsens storebror hed "Møller Madsen" (jf. kapitel 3).

I efteråret 1884 fik Niels Madsen en pause fra barnegråden på hjemmefronten. Han ville muligvis gerne have undværet pausen, for pausen skyldtes, at han var genindkaldt som soldat fra 3. september 1884 til 2. oktober 1884 [7].

De efterfølgende børn var Mads Peter Madsen (født 10. august 1886, død 10. september 1886), min mormor, Martha Kirstine Madsen (født 31. oktober 1887), Johannes Madsen (født 26. juli 1889, død 8. august 1889), Karen Marie Madsen (født 7. februar 1891), endnu en Johannes Madsen (født 7. marts 1895) og Viggo Madsen (født 4. november 1899). Det fremgår af dødsattesterne [10, 11], at Mads Peter Madsen døde af meningitis (hjernehindebetændelse) og Johannes Madsen af krampe.

Niels Madsen og Maren Kirstine Hansen blev medlemmer af Metodistkirken i Vejle den 18. oktober 1891 [12]. Derfor blev de to yngste børn døbt i metodistkirken. På det tidspunkt oplevede Metodistkirken i Danmark en kraftig vækst i medlemstallet, der i løbet af ca. 10 år blev fordoblet. I 1900 var der ca. 3.000 medlemmer. Medlemstallet toppede i 1925, hvor der var

lidt over 4.000 medlemmer. Metodistmenigheden i Vejle var blevet stiftet i 1861 og var landets anden metodistmenighed [13].

Ved folketællingen i 1890 boede Niels Madsen og Maren Kirstine på Ribevej (matrikelnr. 18k) i Vejle med deres to børn, Sofus og Martha. Niels Madsen er angivet at være møllersvend. Ved sønnen, Johannes Madsens fødsel i 1895 var adressen stadig Ribevej. Ved Viggo Madsens fødsel i 1899 angives adressen i Sankt Nikolaj Sogns kirkebog som Møllestien, matrikelnr. 187v. Møllestien omtales på skattemandtalisten fra 1900 som Kiddesvej [14]. Matrikelnr. 187v angives senere at have adressen Kiddesvej 16 [15, 16].

Matrikelnr. 187v var en nyudstykket grund, som Niels Madsen ifølge købekontrakt af 27. juli 1897 havde købt for 837 kr. 50 øre [17]. Et byggeri må være påbegyndt, inden købekontrakten var underskrevet, for allerede den 29. juli 1897 stod der et halvfærdigt hus på grunden [18]. På denne dato blev huset takseret til brandforsikringen, og vurderingen var på 2.083 kr. Huset angives i brandtaksationsprotokollen at være nyt. Det blev bygget af murermester Johansen, der på ejernes vegne var til stede ved vurderingen.

Når brandtaksationsprotokollen omtaler ”ejerne”, skyldes det, at huset var et dobbelthus med to identiske halvdele, hvoraf Niels Madsen var ejer af den ene halvdel [18]. Da huset var færdigbygget, blev det vurderet igen den 22. oktober 1897 [19]. Det fremgår af taksationsprotokollen, at Niels Madsens halve hus havde en grundplan på 112 ½ kvadratalen (ca. 48 m²), var på to etager, bygget af mursten og havde cementtagsten.

Huset havde en kvist på både forsiden og bagsiden af huset. I huset var der gipslofter, der var delvist dekorerede. Der var to kvistværelser, et gavlværelse og et køkken under taget. Beboerne behøvede ikke at fryse, for der var 6 kakkellovne og 2 komfurer. Huset blev vurderet til 4.034 kr.

Derudover var der et sidehus på ca. 16 m² af mursten med betongulv og tag af bølgeblek. I sidehuset var et vaskehus med skorsten, et brænderum og sidst, men ikke mindst en latrin med naturlig ventilation i form af en tremmedør. Sidehuset blev vurderet til 587 kr.

I vurderingen indgik endvidere en støttemur med trappe til 69 kr. og et stakit af egestolper og fyrretræstremmer ud mod vejen til 20 kr. Den samlede vurderingssum nåede dermed op på 4.710 kr. [19]. Det betød, at Niels Madsen skulle betale 1 kr. 41 øre i halvårlig forsikringspræmie [20].

Niels Madsen fik skøde på ejendommen den 2. februar 1898, og skødet blev tinglyst den 10. februar 1898 [17]. Samtidig udstedte Niels Madsen en panteobligation for et kreditforeningslån på 2.800 kr., som han havde fået mod sikkerhed i ejendommen med påstående bygninger. Af lånet skulle han betale en årlig rente på 3 ½ %. Nu var Niels Madsen blevet husejer.

Niels Madsen har ikke haft nogen stor formue til husbyggeriet. Han måtte samme dato udstede en panteobligation på 1.000 kr. for et privat lån fra gårdskarl Niels Nielsen i Vejle og en panteobligation på 535 kr. til buntmager Jørgensen for en restgæld på købet af grunden [17]. Niels Madsen var dermed bundet på hænder og fødder af sine kreditorer.

På skattemandtalisten fra 1900 er møllersvend Niels Madsen anført som ejer af matrikelnr. 187v på Kiddesvej [14]. Det er endvidere anført, at Niels Madsen var metodist, hvilket formentlig har været relevant af hensyn til betaling af kirkeskat.

Niels Madsens hus kan også i dag beses på Kiddesvej 16, der er rødstenshalvdelen af dobbelthuset. Der er dog ikke indrettet et Niels Madsen-museum i huset (foto: 2010)

Ved folketællingen den 1. februar 1901 boede Niels Madsen i huset på Kiddesvej med hustru og fem børn. Det er anført, at Niels Madsen arbejdede som møller på I. C. Christiansens brændevinsbrænderi. Det havde adresse i Søndergade 29 i Vejle [21]. Dengang var metodister normalt afholdsfolk, så jobbet kan tænkes at have givet Niels Madsen visse samvittighedskvaler.

Niels Madsens hus bestod af kælder, stueetage og kvistetage. Det er overraskende, at Niels Madsen som husejer boede i kælderen med sin familie. Stueetagen og kvistetagen var udlejet. Det må være udtryk for, at Niels Madsens økonomi har været anstrengt. Familien Madsen arbejdede sig ikke opad i huset, men blev boende i kælderen ifølge de senere folketællinger i 1906, 1911 og 1916. Både børn og voksne kunne dog gå oprejst i kælderen, for fotografier af huset viser, at det ikke havde krybekælder.

Der var kommet husnumre på Kiddesvej ved folketællingen i 1906, og Niels Madsens hus havde fået nr. 16. Niels Madsen var fortsat møllersvend. Alle fem børn var hjemmeboende, selv om tre af dem var over konfirmationsalderen. De tre ældste tjente selv penge. De har formentlig bidraget til familiens økonomi, så Niels Madsen har kunnet betale renter og afdrag til sine kreditorer.

Ved folketællingen i 1911 var Sofus og Martha flyttet hjemmefra, så der var kun tre hjemmeboende børn. Niels Madsen er angivet at være møllersvend på F. Christiansens Brændevinsbrænderi. Frederik Christiansen var en bror til ovennævnte I. C. [21], og Frederik havde overtaget brændevinsbrænderiet i 1905 eller 1906 [22, 23].

Her ses de sørgelige rester af I. C. Christiansens brændevinsbrænderi efter branden den 16. december 1911 (fotograf: ukendt, foto: Vejle Stadsarkiv)

Den 16. december 1911 om natten oplevede Vejle den største brand i mange år. Den gik ud over Niels Madsens arbejdsplads. Ilden opstod mellem kl. 24 og 01 og rasede til ud på morgenstunden [24]. For at begrænse skaderne lukkede man dampen ud af kedlerne og tømte indholdet af en del af spritbeholderne ud i åen. Det bevirkede, at spritten brændte i blå flammer hen over vandoverfladen, så det så ud som om, at åen stod i brand. En spritkedel eksploderede med et stort knald [22, 23].

Det lykkedes at redde hovedbygningen med købmandsbutik, men brænderiet, maltgøreriet og lagerbygningen brændte ned. Der skete brandskader for ca. 130.000 kr., hvilket var et meget stort beløb dengang. Lagerbygningen blev genopbygget i sommeren 1912, og brænderiet blev genopført i løbet af 1913 [22-24]. Det må antages, at branden har gjort Niels Madsen arbejdsløs i en periode.

Ved folketællingen i 1916 var det kun sønnerne, Johannes og Viggo, der var hjemmeboende. Niels Madsen arbejdede igen på brænderiet. Der blev brugt lidt forskellige betegnelser for hans arbejdsplads. Ved folketællingen i 1916 blev den kaldt for F. Christiansens Spritfabrik, men det lød dog ikke mere ædrueligt. Det fremgår af folketællingsskemaet, at Niels Madsen som møllersvend på fabrikken havde en årlig indkomst på 1.400 kr. Deraf betalte han 11 kr. og 18 øre i statskat og 49 kr. i kommuneskat. Niels Madsens formue var angivet at være 2.200 kr., som jeg forestiller mig primært stammede fra husets værdi.

Maren Kirstine Hansen og Niels Madsen (foto: ukendt årstal)

Til sammenligning kan anføres, at lejerer i husets stueetage havde en årlig indtægt på 800 kr. som fabriksarbejder, og lejerne på kvisten tjente begge 400 kr. som henholdsvis syerske og arbejderske. Også dengang skulle de bredeste skuldre bære de tungeste byrder. Kvinderne på kvisten slap helt for at betale statsskat og kunne nøjes med 4 kr. i kommuneskat, så der var da visse fordele ved, at kvinder var dårligere lønnet end mænd.

Den 30. december 1911 blev Niels Madsens hus igen vurderet [20, 25]. Forhuset og sidehuset var steget noget i værdi. Bygningerne var blevet udvidet med et lysthus til 40 kr., som familien har kunnet besøge på søndagsudflugt. Endvidere var der bygget et pissoir på 0,4 m² af brædder og med paptag. Det var vurderet til 10 kr., så det kan kun have været beregnet til en lille tår. Den samlede vurderingssum var nu på 5.519 kr.

Den 22. december 1916 solgte Niels Madsen sit hus på Kiddesvej 16 til arbejdsmand Marius Peter Christensen for købesummen 7.400 kr., dvs. over vurderingen. Køberen overtog en restgæld i huset på 3.800 kr., så Niels Madsens overskud ved salget blev på 3.600 kr. Deraf blev 2.000 kr. betalt kontant, og køberen udstedte en panteobligation på de resterende 1.600 kr. Skødet blev udstedt den 14. april 1917 og tinglyst den 19. april 1917, og dermed var Niels Madsen ikke længere husejer [26].

Da huset blev solgt, var Niels Madsen 60 år. Det er derfor muligt, at han har kunnet forudse, at han, når han blev for gammel til at arbejde, ikke ville have råd til at betale renter og afdrag på huset. Det kan forklare, at han har villet sælge huset i tide og derved frigøre kapital til at forsøde sin og hustruens alderdom.

Niels Madsen og familie flyttede efter salget af huset på Kiddesvej til en lejet lejlighed i Fredericiagade. De boede i stuelejligheden i det grå hus (foto: 2010)

Det fremgår af skattemandtalslisten fra 1918 [27], at Niels Madsen var flyttet til en lejet lejlighed i Fredericiagade 30, stuen. Her betalte han en årlig husleje på 250 kr. Han arbejdede fortsat som møllersvend hos F. Christiansen.

Ved folketællingen i 1921 boede han samme sted med hustruen og sønnerne, Johannes og Viggo. Efter ca. 35 års ansættelse på Christiansens Brændevinsbrænderi havde Niels Madsen skiftet arbejde. Det fremgår af folketællingsskemaet, at han nu var arbejdsmand på Vejle Dampvæveri.

Niels Madsen havde dog ikke skiftet job helt frivilligt. Produktionen af brændevin på Christiansens Brændevinsfabrik ophørte i 1917 eller 1918, fordi staten ønskede at samle landets i alt 222 brænderier til 3-4 fabrikker [22, 23]. Det er overvejende sandsynligt, at Niels Madsen mistede sit mangeårige job på grund af denne centralisering.

Han må dog have været en god arbejdskraft, når han fandt andet job i en alder af ca. 62 år. Det vides ikke hvor længe, Niels Madsen stod i røg og damp på Vejle Dampvæveri. På skattemandtalslisten fra 1925 [28] og folketællingsskemaet fra 5. november samme år anføres han at være forhenværende møllersvend. Ved folketællingen er det yderligere anført, at han var aldersrentenyder, dvs. han var med sikkerhed holdt op med at arbejde.

Ved folketællingen i 1925 var bopælen fortsat Fredericiagade 30. Sønnen, Johannes, boede hjemme og modtog invaliderente. Min moster, Ella Gaarde, f. Madsen, har fortalt, at Johannes pga. sin invaliditet ikke kunne gå og derfor blev passet af forældrene. Det har formentlig været hårdt for Niels Madsen og Maren Kirstine, der havde så høj en alder, at de i dag ville blive kaldt

for seniorer, men dengang kunne kaldes for gamle uden, at det blev opfattet som en fornærmelse.

Som omtalt nedenfor døde sønnen, Johannes Madsen, den 30. marts 1927. Det har formentlig både været en sorg og en lettelse for forældrene. Niels Madsen og Maren Kirstine fik kun få måneder sammen, hvor de ikke var bundet af at skulle passe Johannes. Niels Madsen døde den 22. august 1927 på Vejle Amts og Bys Sygehus. Han blev 71 år.

På dødsattesten angives dødsårsagerne at være lungebetændelse og alderdomssvækkelse [29]. Ved hans død boede de fortsat i Fredericiagade 30. Han blev begravet den 27. august 1927 på Nordre Kirkegård i Vejle fra Metodistkirken i Vejle. Der var intet skifte efter Niels Madsen, for den 17. september 1927 meddelte Maren Kirstine Madsen skifteretten, at hun agtede at hense i uskiftet bo [30].

Maren Kirstine Madsen flyttede efter mandens død. Ifølge Vejle Vejviseren fra 1929 boede enke M. K. Madsen i Bleggårdsgade 18. Her boede hun indtil 1934, hvor hun sidste gang kan findes i vejviseren på denne adresse. I årene 1938-1947 kan Maren Kirstine Madsen findes i vejviserne som beboer i en pensionistbolig på Teglgårdsvej 22. Hun kan ikke findes i vejviserne fra 1936 og 1937, hvilket kan skyldes, at navnene på beboerne på Teglgårdsvej 22 ikke er anført. Dette tyder på, at hun var flyttet fra Bleggårdsgade til Teglgårdsvej i 1935 eller 1936.

Her er fire generationer stillet op til familiefoto. Den yngste, Torben Schæfer, er i selskab med sin mor, Gerda Schæfer, f. Madsen, sin mormor, Martha Kirstine Madsen, f. Madsen, og sin oldemor, Maren Kirstine Madsen, f. Hansen (foto: august 1945)

Maren Kirstine Madsen levede så længe, at hun nåede at opleve mig. Hun er den eneste af mine otte oldeforældre, jeg har set, men det er af begrænset værdi, når jeg ikke kan huske, at jeg har set hende. Jeg var 2 år, da Maren Kirstine Madsen, f. Hansen, døde den 18. juni 1947 på Sct. Maria Hospital i Vejle. Hun blev 86 år. Hun var aldersrentenyder og havde bopæl på Teglgårdsvej 22 ved sin død. Det fremgår af dødsattesten, at hun døde af hjertelammelse som følge af en hjerneblødning [31].

Der er ingen grund til at tro, at min oldemor blev myrdet, idet lægen på dødsattesten har skrevet, at der ikke er nogen grund til mistanke om, at døden er forårsaget ved en forbrydelse. Når lægen skulle skrive under på dette, skyldtes det, at det var en forudsætning for, at ligbrænding kunne finde sted. Vejle Politikontor påtegnede efterfølgende dødsattesten med en tilladelse til ligbrænding.

Begravelsesproceduren er beskrevet i Vejle Metodistkirkes kirkebog. Jordpåkastelse foregik i Sankt Pouls Kirke (metodistkirken) i Vejle den 24. juni 1947. Samme dag blev kisten med afdøde ført til krematoriet i Kolding. Der var muligvis kø på krematoriet, for urnen blev først nedgravet på Nordre Kirkegård i Vejle den 2. juli 1947.

Af gode grunde har jeg ikke nogen personlig erindring om min oldemor. Derfor må jeg nøjes med at fortælle, at min moster, Ella, har omtalt hende som en stille kone, der ikke legede med sine børnebørn. Det er derfor overvejende sandsynligt, at hun heller ikke har leget med mig. Det er tilsyneladende folks særheder, der bliver husket, for Ella havde en klar erindring om, at Maren Kirstine Madsen drak sin kaffe af underkoppen. Det må derfor blive min oldemors eftermæle!

Der skal ikke skrives mere i dette kapitel om min mormor, Martha Kirstine Madsen, for hun er nærmere omtalt i kapitel 1. Her skal fortælles om de fire af hendes søskende, der oplevede voksenlivets udfordringer. To af dem forvildede sig oven i købet til Hovedstaden, hvor man kan blive udsat for lidt af hvert.

Sofus Christian Møller Madsen var 14 år, da han blev konfirmeret i Metodistkirken i Vejle den 9. oktober 1898. Efter konfirmationen må han formodes at være kommet i snedkerlære, idet han på skattemandtalslisten fra 1900 var anført at være snedkerlærling med bopæl hos forældrene på Kiddesvej [14]. Det fremgår af folketællingen i 1901, at han var snedkerlærling hos snedker Møller i Vejle og var hjemmeboende.

Det ser ud som om, at Sofus's fremtid som snedker blev afgjort allerede ved hans dåb. Den snedkersvend, Viggo Møller, der var fadder, da Sofus blev døbt, er sandsynligvis identisk med den snedker Møller, han kom i lære hos. Relationen til Viggo Møller var ret familiær, idet han under navnet Viggo Hartvig Lütken Müller var gift med en søster til Sofus's mor (jf. kapitel 4).

Ved folketællingen den 1. februar 1906 var Sofus fortsat hjemmeboende, og han var nu snedkersvend. Det fremgår af lægdsrullen for Vejle Købstad, at Sofus Christian Møller Madsen blev indkaldt som soldat ved 3. Artilleribataljon den 17. april 1906 [32]. Han havde nr. 331 i 9. kompagni på årgang 1906 [33]. Han gjorde tjeneste ved 3. Artilleribataljon indtil 15. oktober 1906 og igen fra 12. september 1908 til 3. oktober 1908 [34].

3. Artilleribataljon var en del af Fæstningsartilleriregimentet, der havde til opgave at bemane Københavns Landbefæstning [35]. Sofus må derfor formodes at have haft en væsentlig andel i, at fremmede tropper holdt sig langt væk fra København.

Detaljerne om Sofus's soldatertid må undværes her, idet hans stamblad med de relevante oplysninger er forsvundet. Stambladene fra soldaterne i 9. kompagni er fundet, men nr. 331 mangler af ukendte årsager [36]. Bataljonens rapportbog afslører dog, at nr. 331, konstabel Madsen, blev meldt kvartersyg, dvs. syg uden sygehusindlæggelse, den 21. august 1906 [37]. Sygemeldingen skyldtes en beskadiget fod, så måske havde han tabt en kanonkugle på foden. Han var kvartersyg i mere end et kvarter, for han vendte ikke tilbage til tjeneste før den 2. september 1906.

Seks dage efter blev Sofus sendt på en farefuld mission. Under ledelse af oversergent Jensen var han sammen med en konstabelkollega på en jernbanerejse fra Husum til København for at afhente sengerekvisitter ved inventariedepotet. Man må håbe, at de har sovet godt efter hjemkomsten. Konstabel Madsen kom tilsyneladende ikke på flere udflugter, inden han den 15. oktober 1906 blev sendt hjem til Vejle [38].

Ifølge Vejle Vejviseren boede Sofus Christian Møller Madsen i 1907 og 1908 på Kiddesvej 4 og arbejdede som snedker. Hans forældre boede på Kiddesvej 16, så han var tæt på forældrene uden at være for tæt på.

Som soldat undgik Sofus at skulle overgive sig, men da han efterfølgende blev belejret af Johanne Christine Nielsen fra Horsens, overgav han sig frivilligt. Den 30. maj 1908 blev snedker Sofus Christian Møller Madsen fra Vejle gift med Johanne Christine Nielsen i Metodistkirken i Horsens. Hun blev kaldt for Christine eller Stine. Der er ingen tvivl om, at det var årets bryllup, idet det var årets eneste bryllup i Horsens Metodistkirke.

Brudgommen var 23 år, og bruden var 24 år (født 3. januar 1884, Vor Frelzers Sogn, Horsens). Hun havde ved vielsen bopæl hos sine forældre i Jernbanegade 5, 1. i Horsens. Brudgommens far, Niels Madsen, var forlover sammen med brudens far.

Efter vielsen flyttede Sofus og Christine til Vejle. I vejviseren fra 1909 og da en datter, Ellen Madsen, blev født den 31. juli 1909 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) var bopælen Bleggårdsgade 42 i Vejle. Datteren blev døbt i Metodistkirken i Vejle. Dermed var det slut med børnefødslerne i det ægteskab. Min fantasi er ikke så veludviklet, at jeg vil forsøge at gætte på årsagen dertil.

I Vejle Vejviserne fra 1910 og 1911 havde Sofus skiftet bopæl til Koldingvej 24. Ved folketællingen den 1. februar 1911 boede Sofus Christian Møller Madsen med kone og datter i en lejlighed på 2. sal i forhuset på Koldingvej 24. Han havde sin søster, Martha Kirstine Madsen, som loerende (jf. kapitel 1). Det fremgår af folketællingsskemaet, at Sofus var midlertidigt fraværende og opholdt sig i Horsens. Det må formodes, at han har haft arbejde i Horsens.

Det midlertidige ophold i Horsens udviklede sig til noget permanent. Sofus kan ikke findes i Vejle Vejviseren fra 1912. Det fremgår af lægdsrullen, at Sofus Christian Møller Madsen den 17. december 1914 flyttede fra Vejle til Horsens [39]. Det må formodes, at hustru og datter flyttede med. Det er tænkeligt, at familien er flyttet til Horsens allerede i 1912, og at lægdsrullens registrering af flytningen har været forsinket.

Det var formentlig pga. 1. verdenskrig 1914-1918, at Sofus blev genindkaldt til militærtjeneste i kortere perioder i både 1914, 1915, 1916 og 1917 [40]. Jeg vil dog ikke påstå, at det var Sofus,

der forhindrede, at Danmark blev involveret i krigen. Sofus slap for al videre kontakt med militæret, da han i 1926 blev slettet af lægdsrullen pga. alder [40].

Ved folketællingen i 1916 boede Sofus med hustru og datter i Jernbanegade 5 i Horsens i et hus ejet af Sofus's svigerfar, Niels Peter Nielsen. Sofus har enten haft svært ved at få arbejde som snedker, eller også var han blevet træt af høvlspåner, for nu var han blevet banearbejder ved Statsbanerne. Det job gav ham en indkomst på 985 kr. om året. Så vidt vides fik han aldrig senere job som snedker.

Bopælen var fortsat Jernbanegade 5 i Horsens ved folketællingen i 1921. Huset var nu ejet af Sofus's svigermor, der var blevet enke. Man skulle have de rigtige forbindelser til de højere magter for at få en lejlighed i ejendommen, for alle husets beboere var angivet at være metodister. Sofus Christian Møller Madsen blev nu betegnet som pakhusekstraarbejder ved Statsbanerne, og det lyder ikke som et fast job.

Datteren, Ellen Madsen, blev konfirmeret i Horsens Metodistkirke den 25. marts 1923. Ved folketællingen den 5. november 1925 boede Christine og Ellen i lejligheden i Jernbanegade 5, men Sofus var forsvundet. Christine angives at være husmoder og Ellen at være husassistent. Hvor var Sofus blevet af?

Efter en intens eftersøgning er Sofus blevet fundet. Ved folketællingen den 5. november 1925 var han logerende i en lejlighed på Helgesvej 8, 4. tv. på Frederiksberg. Lejlighedens kvindelige indehaver var født i Horsens, så det har formentlig været via forbindelser i Horsens, at Sofus har skaffet sig et logi i Hovedstaden. Sofus angives at være arbejdsmand.

Det fremgår af oplysninger fra Frederiksberg Folkeregister, at Sofus Christian Møller Madsen var flyttet til Helgesvej 8 den 1. november 1925, dvs. umiddelbart inden folketællingen. Den 18. juli 1926 flyttede han til Gothersgade 151, 1. sal over gården, København K. Den 24. juli 1926 flyttede Johanne Christine Madsen, f. Nielsen, til København [41].

Jeg forestiller mig, at Sofus i Horsens enten er blevet arbejdsløs eller er blevet meget træt af sit arbejde. Derfor er han flyttet alene til København for at få arbejde. Hustruen måtte vente med at flytte, indtil de kunne skaffe en lejlighed. Efter ca. 9 måneder lykkedes det ham at finde en lejlighed i Gothersgade, hvorefter hustruen og evt. datteren kunne flytte med til København.

Lejligheden kan ikke have været optimal, for allerede den 1. oktober 1926 flyttede de til Enghavevej 3, st. th., København V. Også her blev opholdet kortvarigt, for de flyttede til Gammel Kongevej 21B, 1. tv., København V den 30. april 1927. Der blev de boende i ca. tre år, indtil de den 1. juli 1930 flyttede til Godthåbsvej 73, 3. tv., på Frederiksberg. Her boede de resten af livet [41].

Ved folketællingen den 5. november 1930 boede Sofus og Christine i lejligheden på Godthåbsvej. Christine havde fundet sin rette plads i køkkenet og var husmoder. Sofus arbejdede som arbejdsmand hos Petersen & Albeck på Enghave Brygge. Petersen & Albeck var en skrothandel, der bl.a. handlede med gammelt jern. Firmaet havde kajplads på Enghave Brygge [42]. Sofus må formodes at have haft et både hårdt og beskidt arbejde.

Det havde han ikke ved folketællingen den 5. november 1940, for da var han arbejdsløs jord- og betonarbejder. Derfor fik han hjælp fra kommunen. Da Sofus Christian Møller Madsen i 1949 fyldte 65 år, kunne han blive pensionist og få aldersrente. Han tilbragte dog ikke al sin tid på sofaen. Ifølge oplysninger fra familien var han vicevært, og Christine var viceværtinde. Jeg gætter på, at de viceværtede i den ejendom på Godthåbsvej, som de boede i.

Sofus Christian Møller Madsen med hustruen, Christine, og datteren, Ellen (foto: ukendt årstal)

Sofus Christian Møller Madsen døde på Frederiksberg Hospital den 2. februar 1959 (Godthåb Sogn, København). Han blev 74 år. Det var farligt at blive indlagt på Frederiksberg Hospital, for det var også der Johanne Christine Madsen, f. Nielsen, endte sine dage den 2. april 1965 (Godthåb Sogn). Hun blev 81 år.

Karen Marie Madsen blev kaldt for Marie eller Mie. Det fremgår af skattemandtalsslisten fra 1900 [14], at hun i lighed med sin storesøster, Martha (jf. kapitel 1), gik i Metodistskolen i Vejle. Som 14-årig blev hun den 9. april 1905 konfirmeret i Metodistkirken i Vejle.

Ved folketællingen den 1. februar 1906 boede Marie hos forældrene på Kiddesvej i Vejle, og hendes erhverv var angivet at være barnepige. Hun kom ikke senere i livet i nærkontakt med småbørn, for hun forblev barnløs trods to ægteskaber. Ved folketællingen den 1. februar 1911 var Marie stadig hjemmeboende. Hun var pålæggerske hos Vejle Amts Folkeblad, dvs. hun anbragte papirark i avistrykpressen [43].

Karen Marie Madsen blev træt af at lægge på, lægge på og atter lægge på, så i en alder af 20 år sagde hun farvel til Vejle. Den 18. september 1911 flyttede hun til København [44]. Her blev hun frøkenpige hos enkefru Ludovica Jensine Charlotte Elisabeth Trane, der boede Rosenvej

2, 3. sal, København Ø sammen med sin gamle far [45, 46]. En frøkenpige var et tyende, som indtog en stilling som medlem af familien og kaldtes frøken [43].

Der var grænser for, hvor spændende det var at opvarte en enkefrue og hendes gamle far. København levede ikke helt op til Karen Marie Madsens forventninger, for den 30. oktober 1912 flyttede hun tilbage til Vejle [44]. Det fremgår af tyendeprotokollen, at hun i Vejle den 5. november 1912 meldte sig som tilflyttet til forældrenes bopæl på Kiddesvej 16 [47]. Ifølge Vejle Vejviseren fra 1913 boede hun hos forældrene på Kiddesvej og arbejdede som syerske.

I det lange løb var der for kedeligt i Vejle til Marie, så hun rejste ud i verden for at opleve Danmarks næststørste storby. Den 30. august 1913 flyttede hun fra Vejle til Århus [47]. I Århus fik hun bopæl i Søndergade 36 [48], hvor hun må formodes at have været tjenestepige. Ved folketællingerne i både 1911 og 1916 boede der i Søndergade 36 en slagtermester og en sagfører, der begge havde tjenestefolk. Det vides ikke hvem af dem, Karen Marie Madsen servicerede, så det overlades til læseren at gætte på, om det var slagtermesteren eller sagføreren.

På mindre end et år havde Marie set, hvad der var værd at se i Århus. Den 27. maj 1914 rejste Marie tilbage til Vejle [48]. Her blev hun tjenestepige hos bestyreren for Christiansens Brændevinsbrænderi [47]. Hendes far arbejdede som omtalt ovenfor på Brændevinsbrænderiet, så det er nærliggende at tro, at han har været aktiv for at skaffe Marie dette job.

Karen Marie Madsen må have savnet storbyens pulserende liv, for den 1. november 1915 flyttede hun igen til København [47]. Herefter blev hun boende i Hovedstaden (Københavns eller Frederiksberg Kommune) i resten af sit liv. Hun fik lært byen at kende, for hun opnåede at have boet i alt 19 forskellige steder i Hovedstaden, inden hun sluttede af på Søndermarkens Kirkegård.

Den 1. november 1915 fik hun bopæl på Jagtvej 59, 4. sal, København N [44]. Det fremgår af folketællingen den 1. februar 1916, at hun på Jagtvej 59, 4. tv., var tjenestepige i et intellektuelt miljø hos kommunelærer Holger Hansen, hvis hustru var kommunelærerinde. Desuden var der en forhenværende overlærer som logerende. Karen Marie Madsen var fæstet for et halvt år ad gangen [49].

Den 1. november 1916 skiftede Karen Marie Madsen plads. Hun blev nu tjenestepige hos bog- og papirhandler Meyer, der havde bopæl i Løvstræde 8, 3. sal, København K. Der skulle hun opvarte boghandleren, hans frue og deres tre voksne døtre [50].

Det holdt Marie ud i et halvt år. Den 1. maj 1917 flyttede hun til Dybbølsgade 20, 3. sal, København V, hvor hun boede hos Jørgensen [44, 51]. Der savnes oplysninger om, hvad hun lavede der. Den 15. oktober 1917 flyttede hun videre til Nordlandsgade 6, st., København S [44]. Hun var tilsyneladende blevet træt af et liv som tjenestepige. Hun var logerende hos en gravør Petersen, og det fremgår, at hun var syelev [51].

Karen Marie Madsen har muligvis ikke haft råd til at være syelev i længere tid, for hun blev igen tjenestepige. Den 1. maj 1918 startede hun som tjenestepige hos en forhenværende kunsthandler Stokholm, Petersborgvej 1, 2. tv., København Ø [44, 52, 53]. Her blev hun i ca. to år.

Den 28. august 1920 flyttede Marie til Dybbølsgade 24, 5. sal, København V [44]. I november 1920 angives hun at være elev i tegning og broderi [54]. Ved folketællingen den 1. februar 1921 var hun trygt indlogeret hos en politibetjent på 1. sal, tv., i Dybbølsgade 24. Tiden som broderieleve havde vist sig at være vejen til en karriere i broderibranchen. Karen Marie Madsen var nu blevet ekspeditrice i frøken Karstens broderimagasin på Værnedamsvej 17.

Det er Karen Marie Madsen både til venstre og til højre. Det er op til læseren at afgøre, om hun er blevet kønnere med alderen (foto: ukendt årstal)

I november 1921 og maj 1922 angives Karen Marie Madsen igen at bo på 5. sal i Dybbølgade 24 [55, 56], så det kan tænkes at være en fejl, når hun ved folketællingen i 1921 var placeret på 1. sal. Hendes stillingsbetegnelse angives fortsat at være ekspeditrice.

Dengang har det formentlig været enhver ung mands drøm at blive gift med en ekspeditrice fra en broderihandel. I så fald gik drømmen i opfyldelse for Milton Nielsen. Han rejste med Karen Marie Madsen på brudefærd fra København til Vejle, hvor de den 20. juni 1922 blev gift i Vejle Metodistkirke. Milton Nielsen var 32 år (født 20. august 1889, Hillerød, Frederiksborg Amt), og Marie var 31 år, så det var på tide at blive gift.

Milton Nielsen var blevet konfirmeret i Hillerød den 4. oktober 1903. Lægdsrullen (1. udskrivningskreds) afslører, at han boede i Hillerød (læg 103), indtil han i 1912 havde en kort afstikker til Frederikssund (læg 85) og Oppesundby (læg 120). I 1913 flyttede han tilbage til Hillerød, hvor han tilsyneladende boede, indtil han blev gift med Marie. Den 1. maj 1922 havde han bopæl på Gasværksvej 39 i Hillerød [57]. I 1923 blev han i lægdsrullen registreret som flyttet til København (læg 1).

Den 14. april 1909 var Milton Nielsen blevet indkaldt til militærtjeneste ved 2. Artilleribataljon, der i lighed med ovennævnte 3. Artilleribataljon indgik i bemanningen af Københavns Landbefæstning [35]. Han havde gjort en beskeden karriere ved militæret, idet han ifølge lægdsrullen var blevet korporal i 1912 og havde været sergent af reserven indtil 1920.

Ved vielsen er det anført, at Milton Nielsen var lagerarbejder. Efter vielsen flyttede han ind hos Marie på 5. sal i Dybbølgade 24 [57]. Den 1. november 1922 flyttede ægteparret til Rosenvej 4, København Ø, hvor de havde fået en lejlighed i stueetagen [44, 57]. Milton Nielsen anføres at være sergent, hvilket ikke umiddelbart passer med oplysningerne i lægdsrullen.

I maj 1923 var Milton Nielsen med sikkerhed blevet afvæbnet, idet han nu var skibsværftsarbejder [58]. Milton Nielsen var også skibsværftsarbejder ved folketællingen den 5. november 1925, hvor han fortsat boede på Rosenvej 4, st. sammen med Marie. Den 15. maj 1926 flyttede Milton og Marie til Hedebygade 26A, 4. tv., København V [59].

Selv om de havde boet på Rosenvej i over tre år, blev ægteskabet ikke en dans på roser. Der var så store problemer, at værktøjsmand Milton Nielsen og fru Karen Marie Nielsen boende Hedebygade 26A, 4. den 13. marts 1928 med assistance fra "Studentersamfundets retshjælp for ubemidlede" søgte Overpræsidenten i København om bevilling til separation (se næste side). Ansøgningen indeholder ikke en nærmere begrundelse, idet den har form af et udfyldt standardskema, hvor begrundelsen "dyb og varig uoverensstemmelse" er fortrykt [60].

Separationen blev bevilget den 14. april 1928. Det er anført i bevillingen, at der ikke var børn i ægteskabet, og at ingen af ægtefællerne skulle svare bidrag til den andens underhold. Milton Nielsen skulle betale 4 kr. for separationsbevillingen [60]. De penge kunne han have sparet, for de blev så gode venner igen, at de genoptog samlivet og gav ægteskabet en ny chance.

Inden da må de antages at have levet lykkeligt adskilt i en periode. Fra 2. april til 1. oktober 1928 boede Marie i Sankelmarksgade 24, 4. tv., København V. Hun er formentlig flyttet sammen med Milton igen, da hun den 1. oktober 1928 flyttede til Amager til Sternberggade 8, st. th., København S. Den 1. maj 1929 flyttede de til naboopgangen og fik bopæl Sternberggade 6, 4. tv. Derfra flyttede de den 12. maj 1930 til Hagbardvej 4, 1. sal, København S [59].

Ved folketællingen den 5. november 1930 havde Milton Nielsen og Marie bopæl på Hagbardvej 4, 1. sal. Han var ansat som værktøjsmand hos Burmeister & Wain A/S, der var et skibsværft, dvs. han har formentlig fortsat været en slags skibsværftsarbejder.

Den dybe og varige uoverensstemmelse vendte tilbage og blev mere permanent. Den 3. december 1932 flyttede Marie fra ham og bosatte sig på Dr. Priemes Vej 2, 4. th., Frederiksberg [59]. Den 17. februar 1933 søgte de igen om separation. Milton Nielsen boede fortsat på Hagbardvej 4, 1. sal. Karen Marie, født Madsen, havde ifølge ansøgningen bopæl på Allégade 28, Frederiksberg [60]. Det må have været en ret midlertidig bopæl, for den er ikke registreret af folke-registeret [59].

Det fremgår af separationsansøgningen, at det fælles bo var blevet delt mellem dem, og at ingen af dem skulle betale underholdsbidrag til den anden. Ifølge Københavns Overpræsidiiums protokol mødte ægtefællerne op til mæglingssmøde den 2. marts 1933, men mæglingen var forgæves. Måske var det sidste gang, Milton og Marie så hinanden? Separationen blev bevilget af Overpræsidenten den 10. marts 1933. Milton Nielsen skulle igen betale 4 kr. [60].

Denne gang fik Milton Nielsen noget for pengene. Efter lidt over 1 1/2 års separation begærede Karen Marie Nielsen, f. Madsen, den 26. september 1934 skilsmisse fra værkstedsarbejder Milton Nielsen. På det tidspunkt boede hun hos Hansen, Gransangervej 16, 1. th., København NV, og Milton boede Samosvej 28, st. th., København S [61]. Skilsmissen blev allernådigst bevilget den 29. oktober 1934 efter kong Christian den Tiendes befaling [60], så der var mange ting, en konge skulle tage sig af.

Inden der fortælles om Karen Maries liv efter skilsmissen, skal der berettes om Milton Niensens videre liv uden hende. Mindre end to måneder efter skilsmissen blev han den 22. december

STUDENTERSAMFUNDETS
RETSHJÆLP FOR UBEMIDLEDE

Journal Litr.

Vi 8 Nr. 4996.

Reg.

Til

Overpræsidenten i København.

Amt.

Vi undertegnede Ægtefæller, *Vorhøjsgaards Milton*
Nielsen, f. 20/8 89 - *Hillerød*
boende *Nedbygade Nr. 26 A IV*
og *Kari Karen Marie Nielsen*, f. *Madsen*, f. 7/2 91 - *Veje*
boende *Panumvej*
der indgik Ægteskab d. *20 Juni 1922*

jfr. vedlagte Attest, anmoder herved paa Grund af dyb og varig Uoverensstemmelse mellem os om, at der maa blive meddelt os Bevilling til Separation.

Vi ønsker, at Mæglingen foretages af Overøvrigheden.

Vi har *mye* Børn under 18 Aar, hvis Fødsels- eller Daabsattester vedlægges:

Vi er enige om Vilkaarene for Separationen og bekendt med, at Formuefællesskabet ved Separationen ophæves, og at Fællesboets Deling, dersom vi ikke i Mindelighed enes derom, sker ved Skifteretten.

København, d. *13. Marts 1928*.

Ærbødigst

Marie Nielsen

Milton Nielsen

D. G. OLSEN & Co.

791
OVERPR. S. J. 19 28

Karen Marie Madsen og Milton Nielsen søgte den 13. marts 1928 om bevilling til separation. De fortrød dog ansøgningen, men fortrød, at de fortrød, og derfor søgte de om separation igen i 1933.

1934 gift på Frederiksberg Rådhus med den to år ældre Bine Kringelhede, der var ugift strygerske og boede på Frederiksberg [62]. Hun var født den 28. september 1887 i Flade Sogn (Hjørring Amt).

Efter vielsen flyttede Milton Nielsen den 15. februar 1935 fra Samosvej 28 til Godthåbsvej 13A, 1. th., Frederiksberg [63]. Der boede han i over ti år. Ved folketællingen i 1940 var han fortsat værftsarbejder på Burmeister & Wain. Hustruen, Bine, arbejdede som strygerske på Gentofte Amtssygehus.

Milton Niensens ægteskaber var dog ikke langtidsholdbare. Den 5. november 1945 blev han skilt fra sin hustru nr. to [64]. Samme dato flyttede han til Krathusvej 1, st. tv. i Charlottenlund (Gentofte Kommune) [63, 64]. Man kan undre sig over, at værftsarbejderen fra B & W bosatte sig et sted, der var højborg for direktører, overlæger og højesteretssagførere.

Milton Nielsen må antages at have været i besiddelse af en vis charme, for i en alder af 57 år blev han gift for tredje gang. Vielsen foregik på Gentofte Rådhus den 23. juni 1947 [65]. Bruden var en ugift ung dame på 50 år ved navn Esther Thønnesen (født 28. maj 1897, Kongens Lyngby Sogn, Københavns Amt). Hun var flyttet ind hos Milton Nielsen inden vielsen. Esther Thønnesen var kogerske af erhverv, dvs. hun lavede mad til selskaber i private hjem. Derfor har ægteskabet formentlig højnet kvaliteten af Milton Niensens daglige måltider.

Dette ægteskab varede i næsten 7 år og endte ikke med skilsmisse. Milton Nielsen døde på Københavns Amts Sygehus i Gentofte den 23. maj 1954 (Ordrup Sogn, Københavns Amt). Han blev 64 år. Han havde stadig bopæl på Krathusvej 1 og var stadig værftsarbejder ved sin død. Skibsværftsarbejdernes Forbund indrykkede en dødsannonce i den kommunistiske avis "Land og Folk", hvori det blev meddelt, at "vort medlem nr. 814 Milton Nielsen er afgået ved døden" [66]. Enkens videre skæbne er ikke undersøgt, men det vides, at hun fortsat boede på Krathusvej 1 i 1978 [64].

Og så vender vi tilbage til Karen Marie. Hun var endnu hurtigere end Milton, for der gik mindre end en måned efter skilsmissen, før Karen Marie Nielsen, f. Madsen, giftede sig igen. Efter to separationer og en skilsmisse havde hun ikke behov for et kirkebryllup. Det blev til en borgerlig vielse på Københavns Rådhus den 24. november 1934 [67]. Hun blev gift med førnævnte Hansen fra Gransangervej 16, som hun boede hos, da hun begærede skilsmisse.

Denne Hansen hed Hans Hansen og var enkemand. Marie var inden vielsen husbestyrerinde hos ham, så hendes arbejdsopgaver ændrede sig næppe pga. vielsen. Han var 60 år (født 15. februar 1874, Varde, Ribe Amt), og hun var 43 år. Det lyder umiddelbart som et fornuftsægteskab, der sikrede hende forsørgelse og ham ulønnet hushjælp. Jeg vil dog ikke afvise, at hun kan have været stormende forelsket i ham.

Hans Hansen var maskinarbejder og var flyttet til København i 1892 [44]. Han var ifølge folketællingsskemaet fra 1930 (Nørrebrogade 218, 1. tv., København N) blevet gift i 1898 med Rasmine Cecilie Laura Jensen (født 18. september 1876, Vor Frelsers Sogn, København). De havde siden vielsen boet på skiftende adresser i København [44]. Ægteskabet var barnløst. Da Hans Hansen blev enkemand, boede de på Nordre Fasanvej 214, 3. sal, København N. Hans Hansens hustru døde den 21. januar 1933 (Kapernaums Sogn, København) af hjertelammelse [68].

Efter hustruens død manglede Hans Hansen én, der kunne gøre rent og lave mad til ham. Jeg gætter på, at han søgte en husbestyrerinde, og at Karen Marie, forhenværende Nielsen, søgte

stillingen. Lidt over en måned efter, at Hans Hansens hustru var død, var Marie den 1. marts 1933 flyttet ind i Hans Hansens lejlighed på Nordre Fasanvej 214, 3. tv. Hun flyttede med, da han den 17. april 1934 flyttede til Gransangervej 16, 1. th. [59]. På det tidspunkt har hun formentlig kun ventet på en skilsmissebevilling for at kunne avancere fra husbestyrerinde til fru Hansen.

Det er ikke sikkert, at Hans Hansen har fortalt Karen Marie alt om sin fortid. Derfor vil jeg med nogen forsikelse afsløre, at han ikke havde en helt ren straffeattest. Ifølge Politiets Registerblade blev Hans Hansen i 1916 idømt 2 x 5 dages fængsel på vand og brød for tyveri [44]. Trods ihærdig søgen er det ikke lykkedes mig at finde nærmere oplysninger om straffesagen. Helt generelt kan det oplyses, at fængsel på vand og brød i mindst 5 dage blev anvendt som straf for et mindre tyveri begået første gang [4]. Hans Hansen har derfor ikke været storforbruder.

Ved folketællingen den 5. november 1940 var bopælen fortsat Gransangervej. Hans Hansen var nu 66 år og arbejdsløs maskinarbejder. Det gjorde, at der var behov for, at hustruen bidrog til husholdningen med en indtægt. Karen Marie Hansen havde derfor påbegyndt en karriere ved skolevæsenet, idet hun gjorde rent på Grundtvigskolen ca. 1 km fra Gransangervej.

Hans Hansen døde den 28. juli 1950 på Kommunehospitalet (Ansgarkirkens Sogn, København). Han blev 76 år. Kirkebogen anfører, at han døde af mavesår. Ifølge oplysninger fra familien var Karen Marie Hansen, da hun blev enke, uarbejdsdygtig på grund af sygdom. Da hun var 61 år, fik hun en pensionistbolig på Christianshavn. Derfor flyttede hun den 1. maj 1952 efter 18 år på Gransangervej til Voldboligerne 2, 4. sal, bolig 78, København K [59]. Der var tale om et helt nyt byggeri, idet Voldboligerne var opført samme år af Københavns stadsarkitekt [69].

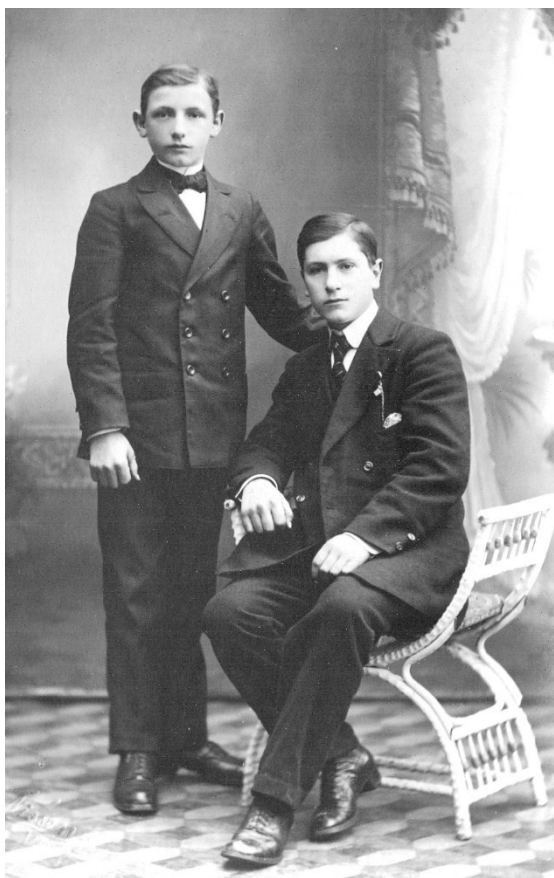
Den 1. oktober 1958 flyttede hun næsten på landet, idet hun flyttede til en anden pensionistbolig i Husum Vænge 48, 2. sal, lejlighed 535, Brønshøj [59]. I august 1965 flyttede jeg til København. Den 18. december 1965 var jeg på besøg i Husum Vænge hos Karen Marie Hansen, som min mor kaldte for "tante Mie".

Karen Marie Hansen døde mindre end en uge efter mit besøg, men der er ikke grundlag for at påstå, at det var mit besøg, der var årsagen. Dødsdatoen har ikke kunnet fastslås med sikkerhed. Det fremgår af kirkebogen og begravelsesprotokollen [70], at hun blev fundet død på sin bopæl den 24. december 1965. Hun blev 74 år. Som dødsårsag anføres i begravelsesprotokollen: "formentlig hjertesygdom, naturlig død".

Min mor havde et nært forhold til sin "tante Mie", idet min mor som barn tilbragte mange sommerferier hos hende i København. Både min mor og min moster Ella har beskrevet "tante Mie" som en levende og livlig kvinde, der ikke var bange for at give sin mening til kende. Det samme indtryk har jeg selv fået af hende de få gange, jeg har haft fornøjelsen at være sammen med hende.

Johannes Madsen blev konfirmeret i Metodistkirken i Vejle den 4. april 1909, dvs. da han var 14 år. Derefter kom han i sadelmagerlære. Ved folketællingen i 1911 var han sadelmagerlærling hos sadelmagemester Broge i Vejle.

I 1913 blev Johannes Madsen optaget i lægdsrullen (4. udskrivningskreds, lægd 87, Vejle Købstad). Det er anført deri, at han i 1914 flyttede til Ødsted Sogn (lægd 436). I overensstemmelse

Mine oldeforældres sønner, Viggo Madsen (t.v.) og Johannes Madsen (t.h.) (foto: ukendt årstal)

hermed fremgår det af tyendeprotokollen, at han den 13. februar 1914 flyttede fra Kiddesvej 16 i Vejle til Ødsted [47]. Det kan passe med, at han er blevet udlært som sadelmager og derefter som sadelmagersvend har følt trang til at opleve verden i Ødsted ca. 10 km sydvest for Vejle.

Opholdet i Ødsted varede lidt under et år. I starten af januar 1915 flyttede han ifølge lægdsrullen videre til Vinding Sogn (lægd 463) ca. 5 km sydøst for Vejle. Her må han have følt sig dårligt tilpas, for allerede den 3. februar 1915 flyttede han hjem til Vejle. Ved folketællingen den 1. februar 1916 boede han hos forældrene på Kiddesvej og arbejdede som sadelmagersvend.

Ifølge lægdsrullen fra 1915 (lægd 87, Vejle Købstad) blev Johannes Madsen udskrevet til soldatertjeneste ved infanteriets 23. Bataljon med start den 1. april 1917. Han skulle starte på Viborg Rekrutskole som menig nr. 105 i 1. kompagni. Jeg tvivler dog på, at han nogensinde blev soldat. Den 27. september 1916 blev han fremstillet for en kassationskommission [71]. Her blev han erklæret "for tiden tjenstedygtig" på grund af en mulig kronisk nervesygdom. Jeg har ikke fundet oplysninger, der tyder på, at han blev indkaldt senere.

Johannes Madsen led af sygdommen "dissemineret sklerose" [29], der normalt forværres med tiden. Det fremgår af lægdsrullen, at Johannes Madsen i 1920 fik et "Udygtighedspas", dvs. han blev endeligt kasseret som soldat.

Sygdommen gjorde også Johannes Madsen ”udygtig” til at passe et arbejde. Ved folketællingen i 1921 boede han hos forældrene og er anført at være syg. Som omtalt ovenfor modtog han invaliderente ved folketællingen i 1925, og hans sklerose var så fremskreden, at han ikke kunne gå, men måtte passes af sine forældre.

Sklerosen var årsag til, at Johannes Madsen døde i hjemmet hos forældrene den 30. marts 1927 i en alder af 32 år. Det fremgår af dødsattesten, at han ved sin død havde lidt af sygdommen i ca. 9 år [29]. Det passer med, at symptomerne startede omkring det tidspunkt, hvor han kom for militærets kassationskommission.

Johannes Madsen døde ugift og blev begravet fra Metodistkirken i Vejle. Hvis man skal tro kirkebogen, blev han begravet før sin død, idet begravelsesdatoen er anført til 5. marts 1927. Jeg tror dog mere på dødsattesten, der anfører den 5. april 1927 som begravelsesdato.

Viggo Madsen var den yngste i børneflokket. Han blev konfirmeret i Metodistkirken i Vejle den 5. april 1914. Det er usikkert, hvad han lavede derefter. Det fremgår af tyendeprotokollen, at han den 1. november 1915 flyttede til Vejle fra Vinding Sogn [47]. Derfor er mit gæt, at han efter konfirmationen har været tjenestedreng i Vinding.

Ved folketællingen den 1. februar 1916 boede Viggo hos forældrene på Kiddesvej. Han var bydreng ved Vejle Andelsmejeri. Han må derfor have bragt mælk ud til de tørstende i byen. Hans arbejde har således været en ædruelig modsætning til faderens arbejde på brændevinsfabrikken.

Militæret foretrak at klare sig uden Viggo Madsen. Det fremgår af lægdsrullen fra 1917 (læg 87, Vejle Købstad), at Viggo Madsen i 1920 fik et ”Udygtighedspas”. Jeg har ikke kendskab til årsagen til kassationen.

Ved folketællingen den 1. februar 1921 var Viggo Madsen fortsat hjemmeboende. Han var nu blevet træt af mejeriprodukterne og arbejdede som børstenbinder. Jeg formoder, at han i den mellemliggende periode har lært børstenbinderhåndværket.

Viggo Madsen blev boende hos forældrene, indtil han som 24-årig blev gift den 29. marts 1924 (Vor Frelsers Sogn, Vejle). Den udkårne var husassistent, og det var et perfekt valg for en mand, der ikke havde planer om at bruge sit liv på huslige sysler. Bruden hed Anna Jensen og var blot 18 år (født 1. april 1905, Uldum Sogn, Vejle Amt). Brudeparrets fædre var forlovere ved vielsen.

Hvis læseren pga. brudens unge alder mistænker hende for at have været i omstændigheder, der gjorde det påkrævet at blive gift, bør læseren skamme sig over at have den slags tanker om en ærbar, ung pige. Ægteparrets første og eneste barn blev født mere end et år efter vielsen. Datteren, Inga Mildred Madsen, blev født den 15. maj 1925 (Vor Frelsers Sogn, Vejle). Da hun blev døbt den 14. juni 1925, var de fire bedsteforældre faddere.

Ved datterens fødsel og ved folketællingen samme år havde familien bopæl i Staldgårdsgade 3, st., i Vejle. Viggo Madsen var holdt op med at binde børster. Både ved vielsen, ved datterens fødsel og ved folketællingen er det anført, at Viggo Madsen var emaljebrænder.

Viggo Madsens liv var uden de store omvæltninger, for ved folketællingen i 1930 boede familien fortsat i Staldgårdsgade 3, og Viggo var fortsat emaljebrænder. Det fremgår, at han arbejdede som emaljebrænder hos C. M. Hess. C. M. Hess havde et jernstøberi, der var en af byens

største arbejdspladser, og virksomheden havde udvidet med et emaljeverk i 1912-1914 [72]. Viggo blev dog ikke ved med at brænde emalje. Da han døde den 17. juni 1933 (Vor Frelsers Sogn, Vejle), var han mølleriarbejder, men bopælen var uforandret Staldgårdsgade 3.

Årsagen til, at Viggo Madsen døde på Vejle Amts og Bys Sygehus i en alder af kun 33 år, var en lungebetændelse [73]. Selv om han var blevet gift i folkekirken og havde fået sin datter døbt i folkekirken, havde han ikke helt svigtet metodistkirken. Han blev begravet fra Metodistkirken i Vejle den 21. juni 1933. Min moster Ella (hans niece) har fortalt, at Viggo Madsens begravelse forhindrede hende i at komme med på sin første skoleudflugt.

Hustruen, Anna Madsen, f. Jensen, fik lov til at hensesidde i uskiftet bo efter mandens død [74]. Hun var kun 28 år, da hun blev enke. Hun var nu i en situation, hvor den mest nærliggende løsning var at flytte hjem til far og mor. Hendes far, Jens Christian Jensen, havde i 1926 købt et hus på Ribe Landevej 71 i Vejle [75], og der flyttede Anna ind den 17. oktober 1933 [76].

I længden blev det formentlig for anstrengende at bo så tæt på forældrene, for den 21. april 1938 flyttede Anna Madsen til Stormgade 6 i Vejle [76]. Her boede hun, da datteren, Inga Mildred Madsen, blev konfirmeret den 2. april 1939 (Vor Frelsers Sogn, Vejle). Ved folketællingen den 5. november 1940 boede mor og datter i en lejlighed på 2. etage i Stormgade 6. Anna Madsen havde rengøringsarbejde på et kontor, og hendes 15-årige datter bidrog til indtjeningen ved at arbejde som medhjælperse.

Det var ikke ufarligt at bo i Stormgade. I Stormgade 10 boede en fremmelig knægt, der hed Otto Peder Christiansen (født 21. januar 1928, Vor Frelsers Sogn, Vejle). I en alder af 16 år gjorde han Inga Mildred Madsen gravid, men hun må formodes selv at have været medhjælperse. Hun var 20 år, da hun den 25. juni 1945 (Vor Frelsers Sogn, Vejle) fødte en datter, Ulla Christiansen. Barnefaderen var fadder sammen med Ingas mor og morfar.

Den 13. september 1947 flyttede Anna Madsen igen til Ribe Landevej 71 [76]. Det skyldtes, at hun den 27. september 1947 blev gift (Grejs Sogn, Vejle Amt) med Carl Andreas Lorentzen, der var enkemand og maskinsnedker. Han var 59 år (født 15. april 1888, Sankt Nikolaj Sogn, Vejle), og Anna Madsen var 42 år. Han var blevet enkemand ved hustruen Eleonora Christines død den 23. oktober 1945 (Vor Frelsers Sogn, Vejle). Carl Andreas Lorentzen havde kvalificeret sig til at blive gift med Anna ved den 9. juli 1947 at købe huset på Ribe Landevej 71 af sin kommende svigerfar [75].

Den unge barnefader, Otto Peder Christiansen, havde reelle hensigter. I 1948 var han blevet så gammel, at han var gifteklar. Den 14. august 1948 (Vor Frelsers Sogn, Vejle) blev han gift med Inga Mildred Madsen, der dermed slap for at være enlig mor. Ved vielsen boede hun på Ribe Landevej 71, og han boede fortsat hos sine forældre i Stormgade 10. Efter vielsen flyttede de ind på Ribe Landevej 71.

Dermed tegnede fremtiden sig lykkelig for både Anna og Inga, men sådan skulle det ikke gå. Den 28. april 1950 blev Anna skilt fra Carl Andreas Lorentzen [76], så det ægteskab har næppe været lykkeligt. Efter skilsmissen blev Carl Andreas Lorentzen boende på Ribe Landevej 71.

Det er ikke lykkedes at finde ud af, hvor Anna Jensen/Madsen/Lorentzen derefter flyttede hen [76], og hvad hun oplevede i resten af livet, men måske fandt hun lykken et helt andet sted. Anna Jensen er ikke fundet ved en søgning i CPR-registret. Hun må derfor formodes at være død før 1. januar 1971.

For at sikre, at denne historie får en ulykkelig slutning, skal det tilføjes, at Otto Peder Christiansens og Inga Mildred Madsens datter, Ulla Christiansen, blev konfirmeret den 18. oktober 1959 (Vor Frelzers Sogn, Vejle). Bopælen var Treschowsgade 3 i Vejle. Det fremgår af kirkebogen, at Inga Mildred Madsen var fraskilt og arbejdede som rengøringsassistent.

Litteraturliste

1. Vejle Amt, Engum Sogn, Kommunionbog, 1854-1876
2. Vejle Amt, Engum Sogn, Kommunionbog, 1877-1905
3. Christian den Femtes Danske Lov, 1683, 2. bog, 5. kapitel, 27. artikel, www.bjoerna.dk
4. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008
5. Erik Alstrup & Poul Erik Olsen: "Dansk kulturhistorisk Opslagsværk", Dansk Historisk Fællesforening, 1991, side 297
6. De jysk-fynske styrkers domiciler, bind 1, Vestre Landsdelskommando, 1975
7. Kongens Jyske Fodregiment (7. Regiment), 12. Bataillon, Stambøger, 1730-1948, 1879
8. Jørgen Green: "Slægtsforskning i lægdruller, søruller og i hærens og søværnets arkiver", 1. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2009
9. Vejle Byfoged, Tyendeprotokol, 1871-1896
10. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1876-1915, Vejle-Skanderborg Fysikat, Vejle, 1886
11. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1876-1915, Vejle-Skanderborg Fysikat, Vejle, 1889
12. Vejle biskoppelig-methodistiske menighed, Kontraministerialbog, 1874-1891, medlemsliste
13. Finn Bræstrup Karlsen, Christian Alsted & Hans Ole Carlsen: "Den danske Metodistkirkes historie", Metodisthistorisk Selskab, Kurér-Forlaget, 2000
14. Skattemandtalslisten 1900, www.vejlestadsarkiv.dk
15. Vejle Byfoged, Realregister, 1850-1944, Bygrunde og markjorder, Kiddesvej 16
16. Vejle Kommune, Ejerlav: Engene, Vejle Jorder, BBR-meddelelse
17. Vejle Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1898-1899, 10. februar 1898, folio 1-4
18. Vejle Købstads Branddirektorat, Taksationsprotokol, 1896-1898, 29. juli 1897, folio 127b og 128
19. Vejle Købstads Branddirektorat, Taksationsprotokol, 1896-1898, 22. oktober 1897, folio 146 og 146b
20. Vejle Købstads Branddirektorat, Forsikringsprotokol, 1895-1916 (2), side 1224
21. Vejle leksikon, Christiansen, J. C. Købmand, www.vejlestadsarkiv.dk
22. Vejle Amts Folkeblad, 15. februar 1952, side 5
23. Ugeavisen, Vejle, 29. december 1986
24. Fredericia Dagblad, 16. december 1911
25. Vejle Købstads Branddirektorat, Taksationsprotokol, 1908-1912, 30. december 1911, folio 223-224

26. Vejle Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1916-1917, 19. april 1917, side 476-479
27. Skattemandtalslisten 1918, www.vejlestadsarkiv.dk
28. Skattemandtalslisten 1925, www.vejlestadsarkiv.dk
29. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1915-1980, Vejle Amt, Byer, 1927
30. Vejle Kriminalret, Skifteretten, Skiftebog, Vejle, 1927-1929, side 208
31. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1915-1980, Vejle Amt, Byer, 1947
32. 4. udskrivningskreds, lægd 87, Tilgangsrulle, 1902, nr.15
33. Fæstningsartilleriregimentet, 3. Artilleribataljon, Navnelister for det overførte mandskab, 1895-1919
34. 4. udskrivningskreds, lægd 87, Omskrevet rulle, 1913, nr. 15
35. Dansk Militærhistorie, <http://milhist.dk/uniformen/walter-andersen-1-artilleribataljon-ca-1900/>
36. Fæstningsartilleriregimentet, 3. Artilleribataljon, Stamblade, 1906
37. Fæstningsartilleriregimentet, 3. Artilleribataljon, Rapportbøger, 1905-1909
38. Fæstningsartilleriregimentet, 3. Artilleribataljon, Underafdelings arkiver, 1880-1923, 9. Fæstningskompagni, Rapportbøger, 1905-1907, side 128 og 148
39. 4. udskrivningskreds, lægd 144, Tilgangsrulle, 1914, nr. 485
40. 4. udskrivningskreds, lægd 144, Omskrevet rulle, 1924, nr. 485
41. Frederiksberg Folkeregister, Folkeregisterkort for Sofus Christian Møller Madsen og Johanne Christine Madsen, f. Nielsen
42. Kraks Legat: "Danmarks ældste forretninger", København, 1950, side 471-472
43. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
44. Københavns Stadsarkiv, Politiets Registerblade, www.politietsregisterblade.dk
45. Politiets mandtal, Rosenvej 2, 3., november 1911
46. Politiets mandtal, Rosenvej 2, 3., maj 1912
47. Vejle Byfoged, Tyendeprotokol, 1907-1919
48. Århus Byfoged, Tyendeprotokol, 1910-1922, nr. 518, 1913, folio 91
49. Politiets mandtal, Jagtvej 59, maj 1916
50. Politiets mandtal, Løvstræde 8, november 1916
51. Politiets mandtal, Nordlandsgade 6, november 1917
52. Politiets mandtal, Petersborgvej 1, maj 1918
53. Politiets mandtal, Petersborgvej 1, november 1918
54. Politiets mandtal, Dybbølsgade 24, november 1920
55. Politiets mandtal, Dybbølsgade 24, november 1921
56. Politiets mandtal, Dybbølsgade 24, maj 1922
57. Politiets mandtal, Rosenvej 4, november 1922
58. Politiets mandtal, Rosenvej 4, maj 1923
59. Attest fra Folkeregisteret, Københavns Kommune, Sagsnr. 2015-0184428, 23. september 2015

60. Københavns Overpræsidium, SJ-sager, 1934, Sagsnr. 3128
61. Københavns Overpræsidium, SJ-journal, 1934, Sagsnr. 3128
62. Frederiksberg Kommune, Ægteskabsbog, 1934-1935, side 455
63. Attest fra Frederiksberg Folkeregister vedr. Milton Nielsen, 29. oktober 2015
64. Rigsarkivet, Folkeregisterundersøgelse for Milton Nielsen, Sagsnr. 2015-019800, 19. november 2015
65. Gentofte Kommune, Ægteskabsbog, 1946-1947, side 295
66. Avisen "Land og Folk", 27. maj 1954, side 9
67. Københavns Magistrat, Borgerlig vielse, Ægteskabsbog, 1934, nr. 4426
68. Københavns Kommune, Begravelsesprotokol, 1932-1933, lb.nr. 6830
69. Voldboligerne, www.sab-bolig.dk
70. Københavns Kommune, Begravelsesprotokol, oktober 1965 – marts 1966, løbenr. 7893
71. 23. Bataljon, Kassationskommissionen, Kassationsprotokol, 1910-1918
72. Christian Martin Hess, <http://www.vejlewiki.dk>
73. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1915-1980, Vejle Amt, Byer, 1933
74. Vejle Kriminalret, Skifteretten, Skiftebog, Vejle, 1932-1935, side 252
75. Vejle Byfoged, Realregister, Petersholm, Vejle Landsogn, 1845-1950, matrikelnr. 1fa
76. Folkeregisteroplysninger fra Frank Bache Andersen, Vejle Stadsarkiv, 16. august 2016

Kapitel 3. Nogle børn er mere ægte end andre

Mine tipoldeforældre

Mads Nielsen & Bodil Sørensdatter

Mads Nielsen (28):

Født: 22. august 1815 i Engum Sogn (Vejle Amt)
 Døbt: 22. august 1815 i Engum Sogn
 Konfirmeret: 1830 i Engum Sogn
 Gift: 27. december 1850 i Hatting Sogn (Vejle Amt)
 Død: 17. august 1901 i Hatting Sogn
 Begravet: 22. august 1901 i Hatting Sogn

Bodil Sørensdatter (29):

Født: 25. maj 1824 i Hatting Sogn
 Døbt: 26. maj 1824 i Hatting Sogn
 Konfirmeret: 7. april 1839 i Hatting Sogn
 Gift: 27. december 1850 i Hatting Sogn
 Død: 27. januar 1856 i Hatting Sogn
 Begravet: 3. februar 1856 i Hatting Sogn

Bodil Sørensdatter er alle steder i kirkebogen konsekvent kaldt for "Sørensdatter" og ikke "Sørensen". Det skyldes formentlig, at hun døde i så ung en alder, at den nye skik med at ændre "-datter" til "-sen" ikke var slået igennem. Hendes fornavn blev oftest skrevet "Bodild", men her er anvendt den mere nutidige stavemåde.

Mads Nielsen blev født den 22. august 1815 i Assendrup i Engum Sogn ca. 8 km øst for Vejle på nordsiden af Vejle Fjord. Forældrene var husmand og snedker Niels Madsen og Kirsten Hansdatter (jf. kapitel 5). Den nyfødte Mads blev hjemmedøbt samme dag.

Det var dengang almindeligt, at børn blev hjemmedøbt hurtigt efter fødslen. Årsagen hertil var den høje børnedødelighed. Hvis et barn døde før dåben, kunne det ikke komme i Himmeriget og blive begravet i indviet jord. Endvidere var barnet indtil 1854 først arveberettiget, når det var blevet døbt [1].

Når et barn var hjemmedøbt, skulle det efterfølgende fremstilles i kirken under medvirken af faddere, hvilket blev benævnt dåbens publikation eller dåbens konfirmation [1]. Mads Nielsen blev fremstillet i Engum Kirke den 8. oktober 1815. Det var næppe tilfældigt, at gårdmand Mads Niensens hustru i Assendrup var blevet udvalgt til at frembære ham. Man valgte ofte at opkalde barnet efter en af fadderne. Her kunne man slå to fluer med et smæk ved både at opkalde den lille Mads efter sin farfar og efter gårdmanden i Assendrup.

Mads Nielsen tilbragte sin barndom i Assendrup. Han havde en halvsøster, en halvbror og to søstre (jf. kapitel 5). Han fik dog ikke en lykkelig barndom. Moderen, Kirsten Hansdatter, døde i 1825, og faderen døde året efter. Dermed blev Mads forældreløs som 10-årig.

Det er ikke lykkedes at finde ud af, hvad der skete med Mads efter forældrenes død. Der var så vidt vides ingen familie i nærheden, der kunne tage sig af ham. Jeg formoder derfor, at han er

kommet i privat pleje. Året efter faderens død var der lægeautoriseret børnemishandling i Engum Sogn, hvor distriktslæge Mikisch fra Horsens den 24. juli 1827 var på besøg for at koppevaccinere sognets børn på samleband. Blandt de vaccinerede var Mads Nielsen og hans lillesøster, Abelone Nielsdatter [2]. Mads og Abelone er begge anført at have bopæl i Assendrup, dvs. de må være kommet i pleje i nærheden af barndomshjemmet.

I 1830 blev Mads Nielsen konfirmeret i Engum Sogn. I kirkebogen er han anført som værende søn af ”afdøde snedker Niels Madsen i Assendrup”, men det fremgår ikke, hvem han boede hos. Ved konfirmationen gjorde Mads sig ikke positivt bemærket, idet han blev nr. 10 af 10 mandlige konfirmander med karakteren ”temmelig god” i både kundskab og opførsel. Som det vil fremgå af det følgende, var hans opførsel senere i livet heller ikke eksemplarisk.

Kirkebøgernes afgangs- og tilgangslister og lægdsrullen afslører, at Mads Nielsen flyttede en del rundt i den nærmeste del af verden fra konfirmationen og indtil, han blev gift. Dette tyder på, at han enten har været en rastløs natur, eller at han blev så berygtet hos sine skiftende arbejdsgivere, at han har været nødt til at flytte til et andet sogn for at få arbejde.

Efter konfirmationen flyttede Mads Nielsen ifølge tilgangslisten til Ørum Sogn (Vejle Amt) ca. 6 km øst for Engum i slutningen af 1830. Der arbejdede han som tjenestekarl i ca. et år, hvorefter han fik så megen hjemve, at han den 1. november 1831 flyttede tilbage til Engum Sogn.

Her blev han tilsyneladende boende, indtil han ifølge lægdsrullen i 1834 flyttede til Hornstrup Sogn (Vejle Amt) ca. 6 km vest for Engum. Ved folketællingen den 18. februar 1834 var Mads Nielsen tjenestekarl på en gård i Hornstrup Kirkeby. Ifølge lægdsrullen havde han bopæl i Hornstrup Sogn, indtil han den 9. juli 1838 blev indkaldt som soldat ved 1. Livregiment til fods.

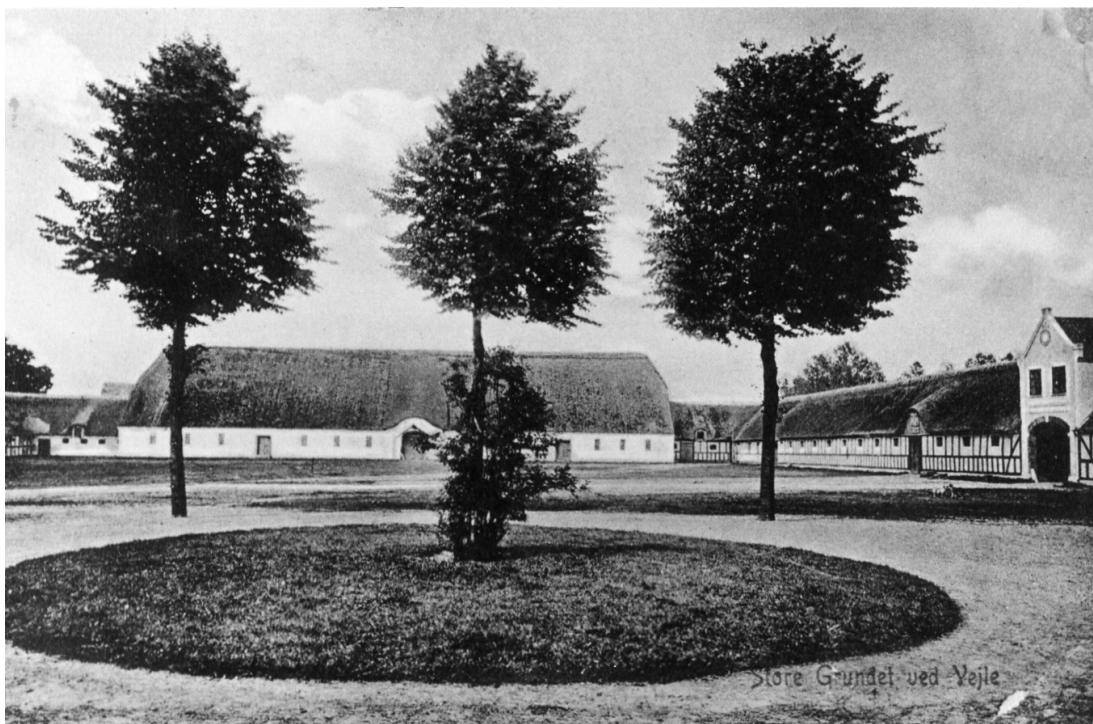
Det bevirkede, at Mads Nielsen midlertidigt måtte sige farvel til Vejleegnen. Livregimentet havde garnison i Sølvgades Kaserne i København [3, 4]. Her gjorde han tjeneste ved 1. bataljons grenaderkompagni [5]. En grenader var en menig soldat med speciale i håndgranatkastning [6]. Den 11. juli 1838 blev ”Mads Nielsen Assendrup” afleveret til eksercerskolen, hvor han eksercerede og eksercerede og eksercerede indtil 19. september 1838 [5].

Efter endt rekruttjeneste gjorde han almindelig soldatertjeneste ved sit kompagni. Københavns Fælled var på det tidspunkt Livregimentets øvelsesplads [3, 4]. Det indebærer, at Mads Nielsen må formodes at have kastet med håndgranater, hvor der i dag er Fælledpark og fodboldstadion.

Den friske luft på Fælleden har måske været skadelig for Mads Niensens helbred. Det fremgår af Livregimentets rapportbøger, at ”nr. 25, Grenader Assendrup” var utjenstedygtig pga. sygdom fra 5. - 10. november 1838 og igen fra 3. - 16. april 1839 [7, 8].

Livregimentets øverste chef, oberst Carl von Rømeling, var ”en fast karakter, streng i pligtkravene til sig selv og sine undergivne, for hvis gode egenskaber han havde et åbent blik, og med hvis fejl han kunne bære over, vennsæl og omgængelig, men myndig og bestemt” [3]. Rapportbøgerne viser, at mange af Mads Niensens soldaterkammerater kom i arrest for tjenesteforseelser, så det var åbenbart ikke alle fejl, regimentschefen kunne bære over med. Han må dog have båret over med Mads Niensens fejl, for jeg har ikke fundet ”nr. 25, Assendrup” blandt dem, der fik bevilget en tur i arresten.

Ved folketællingen den 1. februar 1840 var ”Mads Nielsen Assendrup” en blandt mange ugifte grenaderer med bopæl på Sølvgades Kaserne. Han må have afsluttet soldatertjenesten senere

I 1841 tjente Mads Nielsen på hovedgården Store Grundet ved Vejle. Dengang var fotografiet forbeholdt opfindere, og da Mads Nielsen var daglejer og ikke opfinder, må vi nøjes med et nyere foto af gården (fotograf: ukendt, foto: ca. 1910, Vejle Stadsarkiv)

i 1840, for på en ukendt dato dette år ankom Mads Nielsen ifølge kirkebogens tilgangsliste til Engum Sogn fra København for at blive tjenestekarl. Da Mads Nielsen den 28. marts 1841 var fadder ved en dåb hos halvbroren, Hans Christian Nielsen (jf. kapitel 5), anføres Mads Nielsen at være tjenende i Assendrup.

Den 1. maj 1841 flyttede Mads Nielsen fra Engum Sogn til Hornstrup Sogn, hvor han ifølge tilgangslisten skulle tjene kaptajn von Lüttichau. Lüttichau'erne var i flere generationer ejere af hovedgården Store Grundet [9]. Det er værd at bemærke, at Store Grundet blev grundlagt i slutningen af 1500-tallet af adelsmanden Iver Henriksen Vind, der er min tip-10-oldefar på min farmors side [10]. Det kunne min mormors familie ikke helt leve op til, så Mads Nielsen måtte affinde sig med at være daglejer på hovedgården.

Store Grundet levede til gengæld helt op til sit navn, idet den var så stor, at der ved folketællingen i 1840 var 61 tjenestefolk på gården. Mads Nielsen erkendte hurtigt, at han ikke kunne avancere til godsejer, så efter et halvt år som daglejer på Store Grundet flyttede han den 1. november 1841 ca. 8 km mod nordvest, hvor han ifølge tilgangslisten blev tjenestekarl på gården Eliselyst i Kollerup Sogn (Vejle Amt).

Efter et år på Eliselyst fik Mads Nielsen andre lyster, idet han lod sig lokke af storbyens fristelser. Den 1. november 1842 fik han plads som karl hos købmand Gylding i Vejle (jf. tilgangslisten). Købmand Gylding var dengang en kendt Vejlekøbmand med købmandsgård i Torvegade [11].

Det vides ikke, hvornår Mads Nielsen forlod Vejle og flyttede tilbage til Hornstrup Sogn. Op- holdet i både Vejle og Hornstrup må dog have været kortvarigt, for den 1. maj 1844 flyttede han fra Hornstrup Sogn til Engum Sogn. Det fremgår af afgangslisten i Hornstrups kirkebog, at Mads Nielsen inden fraflytningen var træskomand i Bredballe.

Mads Nielsen opgav træskoene og vendte tilbage til sine rødder. Da han den 15. september 1844 var fadder ved en dåb hos sin halvsøster, Sophie Magdalene Nielsdatter (jf. kapitel 5), havde han ifølge kirkebogen bopæl i Assendrup. Ved folketællingen den 1. februar 1845 var Mads Nielsen tjenestekarl hos gårdmand Jeppe Sørensen i Assendrup. Det var ellers et farligt sted at tjene, for da Mads Nielsens storesøster, Marie Kirstine Nielsdatter, havde tjent der i 1834, var hun kommet ret galt af sted (jf. kapitel 5).

Der var stadig sogne i Vejles omegn, som Mads Nielsen ikke havde tjent i, så han måtte videre. På tilgangslisten er han anført at være ankommet fra Bredal i Engum Sogn, da han den 1. november 1845 blev tjenestekarl hos gårdmand Morthen Madsen i Ølsted By i Ølsted Sogn (Vejle Amt) ca. 8 km sydvest for Horsens.

Herefter var Mads Nielsen tilsyneladende tjenestekarl i Ølsted Sogn indtil 1848, hvor han fraflyttede sognet i 4-5 måneder. Det er dog usikkert, hvor han flyttede hen og hvorfor. Ved fraflytningen blev han registreret som bortrejst til Korning Sogn (Vejle Amt), hvor han hverken kan findes på tilgangs- eller afgangslisten. Da han vendte tilbage til Ølsted Sogn den 1. november 1848, blev han registreret som ankommet fra Trebjerg i Hvirring Sogn (Skanderborg Amt).

Ved tilbageflytningen til Ølsted Sogn blev Mads Nielsen tjenestekarl hos Stephen Seiersens enke i Bottrup. Ved folketællingen den 1. februar 1850 var Mads Nielsen tjenestekarl på samme gård, der nu var overtaget af enkens søn.

Der er dog fortsat forvirring om Mads Nielsens færden. Hans søster, Marie Kirstine Nielsdatter (jf. kapitel 5), fik et barn døbt den 16. december 1849. En af fadderne var ”Mads Nielsen tjene- nende i Ørum”. Da jeg ikke har fundet tegn på, at Mads Nielsen på det tidspunkt har været en smuttur i Ørum Sogn, vil jeg anse det for mest sandsynligt, at præsten har forvekslet Ølsted og Ørum.

Selv præster er ikke ufejlbarlige. Den 28. juli 1850 var det Mads Nielsens halvbror, Hans Christian Nielsen, der fik et barn døbt. Det anføres i kirkebogen, at den ene af fadderne var ”ungkarl Mads Nielsen fra Boserup”. Da jeg kun har kunnet finde stednavnet Boserup på Sjælland, tør jeg godt påstå, at præsten har forvekslet Boserup og Bottrup.

I 1850 gik Mads Nielsen rundt i Bottrup og var ungarl i en alder af 35 år. Det kan undre, for efter datidens målestok var han en høj fyr på 169 cm (jf. lægdsrullen), men måske har han ikke været en høj, flot fyr. Der var dog håb forude. På en anden gård i Bottrup var en tjenestepige, der hed Bodil Sørens datter. Nu er det på tide, at hun kommer ind i historien, så vi kan få gjort en ende på Mads Nielsens omskiftelige ungarleliv.

Bodil Sørens datter kom til verden den 25. maj 1824 og blev hjemmedøbt dagen efter. Hendes forældre var Søren Madsen Møller og Ane Rasmusdatter fra Eriknauer i Hatting Sogn ca. 5 km vest for Horsens (jf. kapitel 6). Bodil havde tre søstre og to brødre.

Ved folketællingen i 1834 boede Bodil sammen med sine forældre og søskende på en gård i Eriknauer. Hun blev konfirmeret i Hatting Kirke den 7. april 1839. Ved konfirmationen fik hun bedømmelsen ”god” i kundskab og ”meget sædelig” i opførsel. Det lyder umiddelbart tilfredsstillende, men alligevel rakte det kun til en 11. plads blandt de 13 kvindelige konfirmander.

Bodil Sørensdatter blev ikke sendt hjemmefra efter konfirmationen. Ved folketællingen i 1840 var hun fortsat hjemmeboende og har med stor sandsynlighed også været hjemmearbejdende. Den trygge tilværelse hjemme hos forældrene fik dog en brat afslutning, da hendes far døde den 22. marts 1844. I maj måned samme år flyttede både Bodil og hendes lillesøster hjemmefra.

Bodil flyttede til nabosognet Korning (Vejle Amt). Hun kom ikke til at savne sin familie, for hun blev tjenestepige hos gårdmand Jens Thomasen i Korning By. Han var svoger til Bodil, idet han var gift med Bodils storesøster, Kirsten Sørensdatter (jf. kapitel 6). Endvidere arbejdede Bodils lillebror, Mads, som tjenestekarl på samme gård. Ved folketællingen den 1. februar 1845 var Bodil og Mads de eneste tjenestefolk på gården.

De trygge rammer i familiens skød var ikke trygge nok, for Bodil blev inden længe gjort gravid af svogers lillebror, Christen Thomasen. I Korning var der et helt dynasti af Thomasenbrødre. Ved folketællingen i 1845 var Niels Thomasen ligeledes gårdmand i Korning By, og hans ugifte lillebror, Christen Thomasen, der var tømmermand, boede hos ham. Christen Thomasen var 22 år (født 1. maj 1822, Korning Sogn), og Bodil var 20 år, da de mødte hinanden.

På Niels Thomasens gård var Kirstine Therkildsdatter tjenestepige. Christen Thomasen må have haft store evner som forfører, for et par måneder efter, at han havde gjort Bodil gravid, gjorde han Kirstine Therkildsdatter gravid. Hun var bare 19 år (født 13. december 1825, Hatting Sogn). Efter disse bedrifter har Christen Thomasen næppe været populær hos sine storebrødre. Bodil og Kirstine må have været så bedårende, at Christen var ude af stand til at vælge imellem dem, og derfor fravalgte han dem begge.

Bodil Sørensdatter fødte sit "uægte" barn, Maren Christensen, den 25. september 1845 (Korning Sogn). Barnet fik efternavn efter Christen og fornavn efter Christens mor, så der er grænser for hvor sur, Bodil kan have været på ham. Jens Thomasen og en søster til ham var solidariske med Bodil og stillede op som faddere ved barnedåben. Det fremgår ikke af kirkebogen, om Christen Thomasen var inviteret.

Kirstine Therkildsdatter flyttede hjem til sin mor og stedfar inden fødslen. Derfor blev hendes "uægte" barn, Ane Cathrine Christensen, født i Hatting Sogn den 12. december 1845. Hun må have været lidt mere sur på Christen, for datteren fik fornavn efter Kirstines mor. Thomasenbrødrene havde delt fadderarbejdet imellem sig, for her var det Niels Thomasen og en anden bror, Hans Thomasen, der var faddere.

Da læseren måske er nysgerrig efter at vide, hvordan det siden gik Kirstine og Christen, vil jeg forlade Bodil et øjeblik for at tilfredsstille læserens nysgerrighed. Fire år senere, hvor de begge fortsat var ugifte, gjorde Christen Thomasen endnu engang Kirstine Therkildsdatter gravid. Denne gang fik det konsekvenser for ham, for han så sig nødsaget til at gifte sig med Kirstine i Hatting Kirke den 9. november 1849 med Jens Thomasen og Kirstines stedfar som forlovere.

Ca. 6 måneder efter brylluppet fødte Kirstine Therkildsdatter en søn, Thomas Christensen (17. maj 1850, Korning Sogn). I 1854 flyttede familien fra Korning Sogn til Øster Snede Sogn (Vejle Amt). De fik i alt seks børn sammen. Kirstine Therkildsdatter døde i en alder af 42 år (19. oktober 1868, Øster Snede Sogn), og Christen Thomasen giftede sig igen (14. januar 1870, Øster Snede Sogn).

Og så vender vi tilbage til Bodil Sørensdatte. Lidt over en måned efter fødslen flyttede hun fra søsteren og svogeren i Korning og tilbage til Eriknauer i Hatting Sogn. Her boede hun ifølge tilgangslisten hos Hans Christian Borch, hvor hun formentlig har været tjenestepige.

Bodil Sørensdatte har næppe haft sit spædbarn med sig. Der var tradition for familiesammenhold i Bodils familie. Ved folketællingen i 1850 var hendes barn, Maren Christensen, plejedatter hos Bodils søster, Maren Sørensdatte (jf. kapitel 6), der var gift og boede i Ørum i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt). Det er nærliggende at formode, at lille Maren er kommet i pleje hos søsteren, da Bodil flyttede fra Korning.

Hvis man skal tro afgangslisten i Hatting Sogn, forlod Bodil Sørensdatte den 30. maj 1846 Hans Christian Borch og Eriknauer og flyttede til Hylke Sogn (Skanderborg Amt). Hun er dog ikke registreret som tilflytter i Hylke Sogn. Hun er heller ikke senere registreret som fraflyttet Hylke Sogn eller tilbagevendt til Hatting Sogn. Det er derfor usikkert, om flytningen til Hylke overhovedet blev realiseret.

Bodil Sørensdatte var tjenestepige i Eriknauer, da hun den 27. februar 1848 bar storesøster Mares datter ved en dåb i Sindbjerg Sogn. Dåben har for Bodil været en anledning til at se sin datter, Maren. I november 1849 fraflyttede Bodil Eriknauer, hvor hun havde været tjenestepige hos gårdmand Søren Hansen.

Bodil Sørensdatte flyttede til Ølsted Sogn. Her blev hun ifølge tilgangslisten tjenestepige hos gårdmand Jens Jørgensen i Bottrup. Ved folketællingen den 1. februar 1850 var Bodil Sørensdatte fortsat tjenestepige hos Jens Jørgensen. På samme gård var der en ugift tjenestekarl ved navn Niels Jensen. Han var tilsyneladende ikke så spændende som den Mads Nielsen, der var tjenestekarl på en anden af Bottrups gårde.

Bodil må have været en anelse tungnem, for hun havde tilsyneladende ikke lært noget af sine dårlige erfaringer med Christen Thomasen. Selv om Bodil Sørensdatte og Mads Nielsen tjente på hver sin gård, har kontakten alligevel været så tæt, at Bodil blev gravid igen.

Det skyldtes sandsynligvis hendes graviditet, at hun måtte forlade pladsen hos Jens Jørgensen ved skiftedagen den 1. november 1850 (jf. afgangslisten). Bodil Sørensdatte flyttede tilbage til Eriknauer i Hatting Sogn, hvor tilgangslisten anfører, at hun var indsidderske, dvs. boede til leje. Det fremgår ikke, hvem hun boede hos. Det er tænkeligt, at hun har fået kost og logi mod til gengæld at bidrage med så meget arbejde, som graviditeten tillod.

Erfaringerne med Christen Thomasen havde ikke været helt forgæves, for Bodil havde lært, at hun ikke skulle lade barnefaderen undslippe. Den 27. december 1850 blev Bodil Sørensdatte i en alder af 26 år gift med Mads Nielsen, der som nævnt ovenfor var 35 år. Relationerne til Bodils svoger, Jens Thomasen, var fortsat gode, for han optrådte som forlover ved brylluppet.

Ved vielsen var Mads Nielsen ifølge kirkebogen tjenestekarl i Bottrup, og Bodil Sørensdatte var indsidderske i Eriknauer. Lidt over tre måneder efter brylluppet fødte Bodil en datter, Kirstine Madsen (født 5. april 1851, Hatting Sogn). Mads Nielsen angives i kirkebogen at være indsidder i Eriknauer. Han må antages at have arbejdet som daglejer.

Der var familieførogelse ca. to år efter, hvor resultatet blev en søn (født 12. april 1853, Hatting Sogn). Han blev opkaldt efter Bodils afdøde far, idet han fik navnet Søren Møller Madsen.

Det fremgår af folketællingen den 1. februar 1855, at familien boede i et hus i Eriknauer. Da Mads Nielsen både før og efter omtales som indsidder, har de boet til leje i huset. Mads Nielsen

angives at være daglejer. Både deres to fælles børn og Bodils datter, Maren Christensdatter, boede hos dem. Det må formodes, at Bodil havde taget Maren hjem til sig, da hun var blevet gift.

Den 13. januar 1856 (Hatting Sogn) blev Niels Madsen (min oldefar) født. Familiesammenholdet i Bodil Sørensdaters familie blev endnu engang bekræftet ved, at hendes svoger og hendes to brødre stillede op som faddere ved dåben af de tre børn. Jens Thomsen var fadder to gange, Mads Sørensen tre gange og Jens Sørensen to gange. De boede alle tre enten i Hatting Sogn eller i nabosognet Korning.

Når ingen af Mads Nielsens søskende var faddere, behøver det ikke at betyde, at han havde et dårligt forhold til dem. En nærliggende forklaring kan være, at de alle boede relativt langt fra Hatting Sogn.

Den sidstnævnte fødsel må have været hård, for to uger efter fødslen døde Bodil Sørensdatte kun 31 år gammel. Mads Nielsens situation som alenefar til tre små børn har været vanskelig. Der var åbenbart ikke en ledig enke, der ville gifte sig med ham. Derfor var han nødsaget til at sætte de tre fælles børn i pleje tre forskellige steder.

Ved folketællingen i 1860 fire år efter Bodils død boede Mads Nielsen uden børnene på en gård i Eriknauer, hvor han arbejdede som tjenestekarl hos gårdejer Jens Michael Jensen. Ved samme folketælling var datteren, Kirstine Madsen, plejebarn hos en træskomand i Korning Sogn. Sønnen, Søren Møller Madsen, var plejebarn hos en arbejdsmand i Korning Sogn, og sønnen, Niels Madsen, var som omtalt i kapitel 2 i pleje hos sin faster og onkel i Engum Sogn.

Den gård i Eriknauer, som Mads Nielsen var tjenestekarl på, var så stor, at der i 1860 var fire tjenestekarle og fire tjenestepiger. Det fremgår af kirkebogens tilgangsliste, at gården den 12. april 1858 fik en ny tjenestepige på 22 år. Hun hed Ellen Cathrine Jørgensen (født 22. juli 1835, Nim Sogn, Skanderborg Amt) og burde have holdt sig langt væk fra Eriknauer.

Mads Nielsen nød tilsyneladende sin frihed efter, at børnene var sat i pleje. Han forførte den 20 år yngre tjenestepige, og det blev hun gravid af. Ellen Cathrine Jørgensen forlod derfor Jens Michael Jensens gård på skiftedagen den 1. november 1858 for at flytte til Boring i Hvirring Sogn (Skanderborg Amt), hvor hendes forældre boede.

Her kunne Ellen Cathrine gå rundt med voksende mave og fortryde, at hun lod sig lokke af Mads Nielsen. Det var dog for sent at fortryde, for den 13. marts 1859 (Hvirring Sogn) fødte hun en "uægte" datter. Hun kom til at hedde Anne Mette Madsen, idet hun fik fornavnene fra sin mormor og efternavnet fra sin far. Ved folketællingen den 1. februar 1860 var Anne Mette sat i pleje hos Ellen Cathrine Jørgensens forældre, og Ellen Cathrine arbejdede som tjenestepige på en gård i Boring.

For at undgå flere "uheld" koncentrerede Mads Nielsen sig herefter om kvinder, der var over den fødedygtige alder. Som 52-årig blev han gift igen den 29. maj 1868 i Hatting Sogn med "ugift fruentimmer Karen Marie Thomasdatter" på 46 år (født 15. juni 1821, Hatting Sogn). Et "fruentimmer" var en kvinde, der havde fået et eller flere børn uden for ægteskab. Ved vielsen havde de begge bopæl i Eriknauer, hvor Mads Nielsen er angivet at være indsidder.

Selv om Mads Nielsens rygte må have været noget blakket efter affæren med Ellen Cathrine Jørgensen, kunne han ikke leve op til Karen Marie Thomasdatters dårlige rygte. Hun var selv et "uægte" barn, og det var åbenbart arveligt. Hun havde bopæl i Eriknauer Fattighus, da hun fødte sit første "uægte" barn, Thomas Rasmussen (født 5. november 1843, Hatting Sogn).

Ved folketællingen i 1845 boede Karen Marie Thomasdatter fortsat i fattighuset, hvor hun havde selskab af sin søn, sin mor og sin stedfar. Den 17. marts 1850 (Hatting Sogn) fik hun igen et "uægte barn", Anders Jensen Kjær, men barnefaderen var en anden. Ved folketællingen i 1855 boede Karen Marie Thomasdatter i Eriknauer Fattighus med to "uægte" børn, mor og stedfar. Karen Marie arbejdede som daglejer. Ved folketællingen i 1860 boede hun med den yngste søn hos sin mor i et lejet hus i Eriknauer.

Det var således ikke sognets mest eftertragtede kvinde, Mads Nielsen havde giftet sig med, men hendes meriter tyder på, at hun var kærlig. Ægteskabet må have fungeret ganske godt, for det kom til at vare i 33 år. Ved folketællingen den 1. februar 1870 boede de til leje i et hus i Eriknauer, der rummede fire familier. Mads Nielsen angives at arbejde som daglejer. Det kan derfor undre, at Mads Nielsen på valglisten til Lands- og Folketingsvalg er anført at være tilflyttet Eriknauer den 1. maj 1870 [12].

En gennemgang af valglisten til Lands- og Folketingsvalg i perioden 1858-1886 [12] og kommunale valglisten i perioden 1867-1889 [13] viser, at Mads Nielsen de fleste gange ikke har været på valglisten. Det kan ikke udelukkes, at han har boet andetsteds end i Hatting Sogn, selv om jeg ikke har fundet dokumentation for, at han har været flyttet fra Eriknauer.

En mere nærliggende forklaring er, at han kun har haft valgret i nogle af årene. Undtaget fra valgret var personer, der ikke havde egen husstand, men stod i privat tjenesteforhold, havde nydt eller nød fattighjælp og var ude af rådighed over deres bo. Denne indskrænkning betød, at samtlige bønderkarle og tilsvarende medhjælpere indenfor landbruget ikke havde stemmeret [14].

Ved folketællingen i 1880 boede Mads Nielsen og Karen Marie Thomasdatter i det samme hus i Eriknauer, som de boede i 10 år tidligere. Mads Nielsen var 64 år og arbejdede som daglejer i agerbruget. Bopælen var tilsyneladende den samme ved folketællingen i 1890, men Mads Nielsen havde skiftet job. I en alder af 74 år arbejdede han nu som vejmand. Jeg gætter på, at han har været for gammel til at kunne få job som daglejer, og at kommunen derfor har ansat ham som vejmand for at slippe for at betale fattighjælp til ham og konen.

Alderdomsunderstøttelse til værdige trængende blev indført ved lov i 1891 [15]. Man var berettiget til at modtage alderdomsunderstøttelse, hvis man efter at være fyldt 60 år var ude af stand til at forsørge sig selv. Det var dog en betingelse, at man ikke var blevet dømt for en vanærende handling, ikke havde ødslet sine midler bort og ikke i de sidste 10 år havde modtaget fattighjælp. Denne lov fik Mads Nielsen og Karen Marie Thomasdatter glæde af.

Ved folketællingen den 1. februar 1901 boede Mads Nielsen og Karen Marie Thomasdatter i et kommunalt ejet hus i Eriknauer. Det er anført, at de levede af alderdomsunderstøttelse. I betragtning af Mads Niensens alder er det sandsynligt, at han har fået tildelt alderdomsunderstøttelse kort tid efter lovens ikrafttrædelse.

Efter et langt og begivenhedsrigt liv døde Mads Nielsen i Eriknauer få dage før sin 86 års fødselsdag i 1901. Han må have set ungdommelig ud, for hans alder er i dødsanmeldelsesprotokollen lørdag den 17. august 1901 anført at være "mellem 70 og 80 år" med tilføjelsen "nærmere underretning er lovet mandag". Løftet om nærmere underretning blev tilsyneladende ikke holdt, for aldersangivelsen er ikke blevet rettet. Der var ikke noget at komme efter for arvingerne, for det fremgår, at Mads Nielsen intet ejede [16].

Dødsattest, udstedt af en Læge.

Fulde Navn: *Mads Nielsen (Assendrup)*
 Alder (o: fyldte Aar; for Børn under 1 Aar: Maaneder eller Uger): *86 aar*
~~Ugift; Gift; Enkemand; Enke.~~
 Egen eller Forældres Stilling og Næringsvej: *Landarbejder.*
 Købstad: _____ Gade: _____ Hus-Nr.: _____ Etage: _____
 Bopæl (o: Stedet hvor den afdøde sidst har haft fast Ophold): *Eriknaue Mark på Linnvej 14*
 Dødssted: *sammesteds*
 Dødsdag: *17 august 1907.*
 Dødsårsag (o: Hovedsygdom med dens væsentligste Komplikation)
 a) ~~Hvor Lægen selv har behandlet den syge:~~
 b) Hvor Lægen ikke selv har behandlet den syge: *Me certis!*
 Hovedsygdommens Varighed: _____
 Er Forraadelse indtraadt, eller hvilke andre sikre Døds tegn ere til Stede? *Rigtig Livløs.*
 Undertegnede, som *ikke* har behandlet *Mads Nielsen* under hans sidste Sygdom, erklærer herved, at jeg den *17 august 1907* selv har synet Liget af *ham* og at *ovennævnte sikre og utvivlsomme tegn paa virkelig Død er til stede*
Leth
 autoriseret Læge.
 Vend om.

Anm. Det bemærkes, at Attesten skal slutte med en skriftlig Erklæring, indeholdende, skrevet med Lægens egen Haand: „ovennævnte sikre og utvivlsomme tegn paa virkelig Død ere til Stede“.

Mads Nielsens dødsattest. Lægen anfører bl.a., at Mads Nielsen døde af morbus cordis, dvs. hjertesygdom, og at ”sikre og utvivlsomme tegn på virkelig død er til stede”.

På dødsattesten kaldes han for ”Mads Nielsen (Assendrup)”, hvilket må være ensbetydende med, at han er blevet kaldt for Assendrup efter sit fødested. Det fremgår af dødsattesten, at han døde af en hjertesygdom [17].

Hans enke levede videre af det intet, der var at arve, og af sin alderdomsunderstøttelse. Ved folketællingen den 1. februar 1906 er hun anført at bo i ”Kommunehuset” i Eriknaue. Hun omtales nu som Karen Marie Nielsen, så hun havde i det mindste arvet sin mands efternavn. Hun døde den 16. februar 1906 (Hatting Sogn) i en alder af 84 år.

Det bliver en broget børneflokk af mere eller mindre ægte børn, der skal fortælles om i resten af dette kapitel. Bodil Sørens datter og Mads Nielsen bidrager til slægtshistorien med hver sin ”uægte” datter og med tre fælles børn. Min oldefar, Niels Madsen, er nærmere omtalt i kapitel 2 og omtales derfor ikke her. Efterforskningen af børnenes livshistorie har dog ikke været nogen succes, idet alle tre døtre er forsvundet for mig undervejs i deres livsforløb.

Maren Christensen, Bodil Sørensdaters ”uægte” datter, blev som lille sat i pleje hos Bodils søster, Maren Sørensdatte, som omtalt ovenfor. Ved folketællingen i 1850 var Maren Christensen 4 år og boede hos sin moster og onkel i Ørum i Sindbjerg Sogn. De havde to døtre, der var næsten jævnaldrende med Maren, så hun har ikke savnet legekammerater.

Da Bodil Sørensdatte i slutningen af 1850 blev gift med Mads Nielsen, er Maren Christensen sandsynligvis flyttet hjem til sin mor. Ved folketællingen i 1855 vides Maren med sikkerhed at have boet i Eriknauer hos sin mor og stedfar.

Ved moderens død var Maren Christensen 10 år gammel. Jeg formoder, at hun i lighed med sine halvsøskende er blevet sat i pleje. Da hun blev konfirmeret den 2. oktober 1859 (Hatting Sogn), foregik det i kirken i nabosognet Torsted. Hendes bopæl angives at være Eriknauer. Til konfirmationen fik hun bedømmelsen ”temmelig god” for sine kundskaber og ”meget god” for sin opførsel, hvilket tyder på, at hendes teoretiske viden ikke var imponerende.

En måned efter konfirmationen flyttede Maren Christensen fra Hatting Sogn til sit fødesogn Korning. I kirkebogens afgangliste angives hun inden afrejsen at have boet hos Søren Hansen, der var gårdmand i Eriknauer. Det er tænkeligt, at hun har været i pleje hos ham siden moderens død.

I Korning havnede Maren Christensen i et værtshusmiljø, idet hun ved folketællingen den 1. februar 1860 var tjenestepige hos kromand Niels Jeppesen Pedersen i Korning By. I slutningen af 1860 forlod Maren kroen og rejste ifølge afganglisten til Horsens. Herefter kniber det med at følge hendes videre vej gennem livet.

Ved folketællingen den 1. februar 1870 har jeg i Horsens fundet en 24-årig Maren Christiansen, der var født i Korning. Alder og fødested passer perfekt på Bodils datter. Da ingen Maren Christiansen er fundet født i Korning i årene omkring 1845, er der formentlig tale om en fejlskrivning af Christensen. Denne Maren Christensen, som sandsynligvis er den ”rigtige”, var tjenestepige hos en kulhandler i Amaliegade i Horsens.

Derefter er Maren Christensen igen forsvundet. Maren Christensen var et yderst almindeligt navn, så når man hed det, var det let at forsvinde i mængden. Jeg har ledt forgæves ved folketællingen i 1880, og jeg har søgt forgæves blandt viede og døde i kirkebøgerne i Horsens. Mit eneste bud er en 26-årig Maren Christensen, der den 14. juli 1870 rejste fra Horsens til New York City i USA [18]. Selv om aldersangivelsen afviger med 1-2 år, kan det muligvis være kulhandlerens tjenestepige, der er emigreret. Der savnes dog dokumentation for, at det er hende.

Kirstine Madsen var den ældste af de børn, som Mads Nielsen og Bodil Sørensdatte var fælles om. Efter moderens død blev hun sat i pleje. Ved folketællingen i 1860 var hun 8 år og i pleje hos træskomand Peder Christensen i Korning By.

Det fremgår af kirkebogen ved Kirstine Madsens konfirmation (23. april 1865, Korning Sogn), at hun boede hos husmand Peder Christensen i Korning. Alt tyder således på, at Peder Christensen og hustru har fungeret som reserveforældre for Kirstine.

En uges tid efter konfirmationen skulle Kirstine stå på egne ben. Hun flyttede fra Korning til Vrønding i Tamdrup Sogn (Skanderborg Amt) ca. 3 km nordøst for Korning. Her blev hun ifølge tilgangslisten tjenestepige hos gårdmand Eske Callesen. Det var så langt væk fra Korning, at hun kun holdt ud i et halvt år. Den 1. november 1865 flyttede hun tilbage til Korning

Sogn. Da til- og afgangslisterne i Kornings kirkebog er meget lidt meddelsomme, vides det ikke, hvem hun kom til at tjene hos i Korning.

I længden blev det for kedeligt at være i Korning. Den 1. november 1867 trængte Kirstine Madsen til luftforandring. Den fik hun ved at flytte fra Korning Sogn til Hatting Sogn, hvor hun blev tjenestepige hos gårdejer Jens Rasmussen i Hatting By. Der blev hun et år, hvorefter hun den 1. november 1868 gjorde et overraskende comeback, idet hun vendte tilbage til Eske Callesen i Vrønding. Denne gang blev opholdet af lidt længere varighed. Ved folketællingen den 1. februar 1870 var Kirstine Madsen fortsat tjenestepige hos Eske Callesen.

Den 1. november 1870 fik Kirstine Madsen lyst til større forhold og blev tjenestepige på herregården Bisgård i Tamdrup Sogn. Her var der ca. 25 tjenestefolk. Ifølge afgangslisten var hun på Bisgård i et år, hvorefter hun den 1. november 1871 fik plads på Overgård i Hatting Sogn. Gården Overgård var fæstet/ejet af familien Ballegård (jf. angivelserne i Hatting Sogns kirkebog ved Offer Jensen Ballegårds dåb den 21. juni 1834). Offer Jensen Ballegård var bror til Eske Callesens hustru, som må formodes at have anbefalet Kirstine Madsen til sin bror.

Kirstine Madsen er ikke fundet på Hatting Sogns afgangsliste, der ophørte i løbet af 1874. Derfor må hun antages at have tjent i sognet indtil da. I 1875 var hun 24 år og tjente på Bygholm Mølle, der lå i udkanten af Horsens, men hørte til Hatting Sogn. På møllen var en møllersvend ved navn Søren Nielsen, der meledede sin egen kage og gjorde Kirstine Madsen gravid.

Den 24. marts 1876 fødte Kirstine Madsen en "uægte" datter, der fik navnet Bodil Kirstine Madsen. Kirstines fejltrin blev annonceret bredt, idet fødslen blev bekendtgjort i tre forskellige kirkebøger. Barnet blev født og hjemmedøbt i Nebel Sogn (Skanderborg Amt) ca. 4 km nordøst for Horsens, hvor moderen af ukendte årsager opholdt sig.

Dåbens publikation den 25. juni 1876 fandt sted i kirken i nabosognet Hansted, hvor Kirstine Madsen ifølge kirkebogen havde taget ophold hos gårdmand Knud Jørgensen på Fiskbækgård. Fødslen er endvidere noteret i Hatting Sogns kirkebog med anmærkning om, at moderen på 10-månedersdagen før nedkomsten tjente på Bygholm Mølle, dvs. Hatting Sogn havde forsørgelsespligt.

Barnefaderen slap ikke for at bidrage til barnets forsørgelse. Ved Hatting Herredsfogeds mellemkomst blev der den 29. april 1876 indgået et forlig. Det indebar, at Søren Nielsen skulle betale et årligt børnebidrag på 36 kr. [19].

Det blev dog en billig omgang for Søren Nielsen, idet barnet døde i en alder af ca. 4 måneder (22. juli 1876, Hansted Sogn, Skanderborg Amt). Ved dødsfaldet havde Kirstine Madsen bopæl på Prislukke (formentlig nuværende Priorsløkke) på Horsens Bys mark.

Herefter er det ikke lykkedes mig at finde ud af, hvad der skete med Kirstine Madsen, så måske er hun gået under jorden af sorg og skam. Jeg krydser dog fingre og håber, at hun endte med at blive lykkeligt gift med en mand, der var mere trofast end møllersvenden fra Bygholm Mølle.

Søren Møller Madsen var ved folketællingen den 1. februar 1860 6 år og plejebarn hos arbejdsmand Mikkil Nielsen og hustru i Korning By i Korning Sogn. Det er usikkert hvor længe, Søren Møller Madsen var i pleje hos dem. Han havde bopæl i Eriknauer, da han blev konfirmeret i Hatting Kirke den 14. april 1867.

Den 1. november 1867 flyttede Søren Møller Madsen fra Eriknauer til Ølsted Sogn. Det fremgår af afgangslisten, at han inden fraflytningen havde bopæl hos Mads Nielsen i Eriknauer, dvs. hos sin far. Det er derfor sandsynligt, at han har boet hos faderen i en periode omkring konfirmationen. I Ølsted Sogn blev han tjenestedreng hos Rasmus Brochs enke.

Et år senere forlod Søren Møller Madsen enken og flyttede ifølge Ølsted Sogns afgangsliste til Horsens i en alder af 15 år. Han må være rejst i en forkert retning, for den 1. november 1868 blev han registreret på tilgangslisten i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt). Det fremgår af til- og afgangslisterne, at han i 1869 flyttede tilbage til Ølsted Sogn. Her var han ved folketællingen den 1. februar 1870 tjenestekarl hos Thomas Hansen i Oens.

I 1871 flyttede Søren Møller Madsen fra Oens til Bjerre Sogn (Vejle Amt). Den 22. november 1872 ankom han if. tilgangslisten til Korning Sogn fra Bjerre Sogn. Den 1. november 1874 flyttede han videre til Vær Sogn (Skanderborg Amt). Det fremgår af tilgangslisten, at han havde tjent på Ussinggård ved afgang fra Korning Sogn.

Der har været god grund til, at Søren Møller Madsen flygtede fra Ussinggård. Den 16. december 1874 fødte en ugift pige på 21 år, Karen Christensen, en søn (Vor Frelers Sogn, Horsens). Sønnen fik navnet Søren Møller Kristen Madsen. Ifølge kirkebogen var barnefaderen Søren Møller Madsen, og moderens opholdssted 10 måneder før barnets fødsel var Ussinggård.

Da Korning Sogn lagde gerningssted til besvangringen, havde sognet en forsørgelsesforpligtelse. Derfor er fødslen også noteret i Korning Sogns kirkebog. Det er der anført, at Karen Christensen var fra Undløse i Sjælland, men nu var i Horsens. Hun er fundet født den 28. juni 1853 i Tømmerup i Undløse Sogn (Holbæk Amt). Søren Møller Madsen angives ligeledes at være i Horsens, hvilket ikke stemmer overens med, at han var flyttet til Vær.

Den 13. januar 1875 var Karen Christensen i politiforhør i Horsens. Der var ifølge politiprotokollen tale om et ”forhør til oplysning om, hvor fruentimmeret Karen Christensen opholdt sig timånedersdagen før den 16. i forrige måned”. Hun oplyste, at hun den 1. november 1873 kom i tjeneste på Ussinggård. Der blev hun indtil den 22. oktober 1874, hvor hun flyttede til Horsens. Som barnefader udlagde hun tjenestekarl Søren Møller Madsen [20].

Hvis Søren Møller Madsen bekymrede sig over at have svigtet sin ”uægte” søn, slap han relativt hurtigt for flere bekymringer. Sønnen, Søren Møller Kristen Madsen, der i kirkebogen kaldes for Søren Møller Christian Madsen, døde den 22. maj 1879 (Vor Frelers Sogn, Horsens) i en alder af 4 år. Det fremgår af dødsattesten [21], at han døde af meningitis. Det fremgår endvidere, at moderen, Karen Christensen, var fabriksarbejderske og boede i Ågade 55 st. i Horsens.

Så burde historien om Søren Møller Madsens ”uægte” barn ikke være længere. Det skal dog tilføjes, at affæren med Søren Møller Madsen ikke havde lært Karen Christensen at holde sig fra svigefulde mænd. Den 1. september 1879 (Vor Frelers Sogn, Horsens) fik hun en ”uægte” datter med en smedesvend. Vi forlader Karen Christensen ved folketællingen den 1. februar 1880, hvor hun boede i Amaliegade 9 i Horsens med sin datter og ernærede sig som væverske. Året efter (12. november 1881, Vor Frelers Sogn, Horsens) blev smedesvenden gift med en anden.

Da Søren Møller Madsen ankom til Vær Sogn den 1. november 1874, blev han ifølge tilgangslisten tjenestekarl hos Søtoft på Stensballegård. Herefter er der et hul i min viden om hans bedrifter. Afgangslisten i Vær Sogns kirkebog ophører i løbet af 1875, og det er formentlig årsagen til, at jeg ikke kan følge hans videre færden.

Det fremgår af lægdsrullen for Hatting Sogn, at Søren Møller Madsen i 1876 blev kasseret som soldat. Årsagen til kassationen angives med kassationskoden 1 A8, som omfatter ”tydelig udtalt cachexi eller dyscrasi, som og enhver anden chronisk sygdom, der virker forstyrrende på det almindelige sundhedsbefindende” [22].

Cachexi (kakeksi) er dårlig ernæringstilstand og kraftesløshed ved visse sygdomme, særlig kræft [23]. Dyskrasi er enhver almen eller lokal lidelse, under hvilken hele organismen indtages og varigt lider skade, f.eks. syfilis, tuberkulose, kræft [24]. Ud fra disse diagnoser er det vanskeligt at afgøre, hvad Søren Møller Madsen præcis har fejlet. Han levede efterfølgende i over 20 år, så det kan ikke have været en livstruende sygdom.

Dengang var det sjældent, at tjenestefolk flyttede langt væk fra fødesognet. Det er derfor overraskende, at Søren Møller Madsen ved folketællingen den 1. februar 1880 befandt sig blandt fynboer. Han var nu 26 år og ansat som røgter på Brobygård i Sønder Broby Sogn (Svendborg Amt) på Midtfn. Det var en stor gård med mange tjenestefolk. Deriblandt var fire malkepiger, og en af dem hed Anne Margrethe Hansen.

Søren Møller Madsen havde en svaghed for malkepiger, der hed Anne Margrethe, og Anne Margrethe havde en svaghed for røgttere, der talte jysk. Resultatet af disse svagheder blev en graviditet. De holdt så meget af hinanden, at de valgte at blive gift, inden graviditeten udviklede sig til en fødsel.

Vielsen foregik den 3. december 1880 i Sankt Knuds Sogn i Odense (Odense Amt). Både brudgom og brud var 27 år. Anne Margrethe Hansen var født den 3. juli 1853 i Nordenbro i Magleby Sogn (Svendborg Amt) på Sydlangeland. Inden vielsen var de flyttet til Odense, hvor Søren Møller Madsen ifølge kirkebogen arbejdede som arbejdsmand.

Ca. en måned efter vielsen (6. januar 1881, Sankt Knuds Sogn, Odense) fødte Anne Margrethe en datter, der blev døbt Hansine Bodil Marie Madsen. Forældrenes bopæl var Vesterbro 49. Det må have været småt med venner og bekendte i Odense, for de eneste faddere ved dåben var barnets forældre.

Opholdet i den fynske hovedstad blev kortvarigt. Da næste barn blev født den 8. november 1883, boede familien i Arreskov Kuskehus i Øster Hæsing Sogn (Svendborg Amt) ca. 10 km nordøst for Fåborg. Søren Møller Madsen er anført at være indsidder, så han må formodes at have arbejdet som daglejer eller arbejdsmand.

Søren Møller Madsen og Anne Margrethe har givetvis skullet være sparsommelige for at brødføde familien, som efterhånden blev større. Der blev dog ikke sparet på navnene, når deres børn blev døbt, og specielt navngivningen af døtrene var fantasifuld. Det ovennævnte andet barn var en datter, der fik navnet Agnes Methea Klaudine Madsen.

Ægteparret fik i alt otte børn. De efterfølgende seks blev alle født i Øster Hæsing Sogn. Valborg Karentine Helene Madsen blev født den 1. november 1885, og derefter fulgte Hans Kristian Møller Madsen (født 18. oktober 1887). Ved folketællingen den 1. februar 1890 boede familien med fire børn i Kuskehuset i Arreskov. Søren Møller Madsen var daglejer ved agerbruget.

De fire yngste børn døde alle som små (Øster Hæsing Sogn). Anna Caroline Bernhardine Madsen blev født den 8. februar 1890 (død 9. februar 1893). Derefter fulgte tvillingerne (født

24. juli 1893) Mads Peder Møller Madsen, der døde den 27. februar 1894, og Mary Anna Karoline Madsen, der døde den 27. august 1893. Irene Vilhelmine Karoline Madsen blev født den 5. april 1895, men døde allerede den 18. april 1895.

Måske har de skavanker, der førte til, at Søren Møller Madsen blev kasseret som soldat, alligevel ført til en langsigtet svækkelse af hans helbred. Han var kun 45 år, da han døde den 2. juli 1898 i Kuskehuset ved Arreskov (Øster Hæsinge Sogn). Det er anført på dødsattesten [25], at han døde af mavebetændelse. Mavebetændelse kaldes også mavekatarr og er en betændelse af mavesækkens slimhinde [23]. Dengang var der ikke en læge i nærheden, når man boede på landet, så ligsynet blev foretaget af to ligsynsmænd.

Nu var enken, Anne Margrethe Møller Madsen, f. Hansen, efterladt med fire børn, hvoraf de to yngste endnu ikke var konfirmeret. De to ældste var sandsynligvis allerede ude for at tjene til føden. Den næstnyngste, Valborg Karentine Helene Madsen, blev sendt ud at tjene før sin konfirmation, idet hun ved konfirmationen (22. april 1900, Øster Hæsinge Sogn) tjente på en gård i sognet. Det er ikke lykkedes at finde Hans Kristian Møller Madsens konfirmation, så han har muligvis tjent i et andet sogn inden konfirmationen.

Anne Margrethe Hansen flyttede efter mandens død til Odense. Ved folketællingen den 1. februar 1901 boede hun på Vesterbro i Odense. Hun havde en slagtersvend som logerende og arbejdede som vaske- og rengøringskone. Det var et både hårdt og dårligt lønnet arbejde, som enlige kvinder ofte var nødsaget til at påtage sig. Da datteren, Hansine Bodil Marie Madsen, blev gift den 27. maj 1905 (Sankt Knuds Sogn, Odense), var moderens bopæl angivet at være Vesterbro 80 i Odense.

Ved folketællingen den 1. februar 1906 kaldes Anne Margrethe Hansen i folketællingsskemaet for Margrethe Møller, og hendes erhverv angives at være vaskekone. Det fremgår, at hun var midlertidigt fraværende fra adressen Vesterbro 80, fordi hun var på sygehuset. Derfor kan man ved samme folketælling finde hende på Odense Kommunes Sygehus i Albanigade 23. Her befandt hun sig på 1. sal sammen med et stort antal mere eller mindre syge kvinder.

Anne Margrethe Madsen, f. Hansen, nåede at slippe ud fra sygehuset, inden hun døde den 12. april 1907 (Ansgar Sogn, Odense) i en alder af 53 år. I kirkebogen anføres hun at have boet på Vesterbro 53 ved sin død og at have været enke og vaskekone.

Anne Mette Madsen har næppe haft nær kontakt med sin far, Mads Nielsen. Som nævnt ovenfor blev Anne Mette Madsen efter fødslen sat i pleje hos sin morfar og mormor, så moderen, Ellen Cathrine Jørgensen, kunne komme ud at tjene.

Ellen Cathrine Jørgensen slap hurtigt af med sin uønskede status som enlig mor. Hun blev gift med ungkarl Gregers Hansen fra Boring den 30. november 1860 (Hvirring Sogn). På det tidspunkt var Anne Mette 1 år, og det ville have været nærliggende, at hun flyttede ind hos sin mor og stedfar. Hun blev tilsyneladende boende hos sine bedsteforældre. Jeg forestiller mig, at Gregers Hansen, da han friede, har betinget sig, at han ikke skulle forsørge Ellen Cathrines "uægte" unge.

Anne Mette fik fire halvsøskende. Anne Marie Hansen blev født den 6. april 1862, og derefter fulgte Jens Hansen (født 22. december 1863), Jørgen Nissen Hansen (født 28. december 1865) og Søren Hansen Hansen (født 27. maj 1870). Præsten har muligvis stammet, da han døbte

den yngste. De blev alle født i Hvirring Sogn. Familien boede til leje i Rask Hus på Rask Mark (Hvirring Sogn), og Gregers Hansen arbejdede som daglejer.

Ved folketællingen den 1. februar 1870 boede Anne Mette Madsen i et hus i Boring sammen med sin mormor, der var blevet enke. Selv om hun var en ældre dame, måtte mormoren tjene til føden som daglejerske. Ved samme folketælling boede Ellen Cathrine Jørgensen med mand og tre absolut ægte børn i Rask Hus.

Den 30. marts 1873 blev Anne Mette Madsen konfirmeret i Hvirring Kirke med bedømmelsen ”g” (godt) for sine kundskaber og ”mg” (meget godt) for sin opførelse. Hun havde bopæl i Rask Hus, så hun kan tænkes at være flyttet hjem til sin mor og stedfar, fordi hendes mormor var blevet for gammel til at kunne forsørge hende. Mormoren døde den 17. november 1876 som fattiglem på Honum Fattiggård (Hvirring Sogn).

Efter konfirmationen var Anne Mette klar til at drage ud i verden. På vej ud i verden gjorde hun den 1. november 1874 holdt i nabosognet Åle (Skanderborg Amt), hvor hun ifølge afgangslisten i Hvirring Sogn blev tjenestepige i Åstedbro. Hun må være rejst videre siden, for ved folketællingen den 1. februar 1880 var hun tjenestepige på en gård i Kalhave i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt).

Stedfaderen, Gregers Hansen, døde den 17. november 1884 (Hvirring Sogn). Det gav opbrudsstemning i familien. Anne Mette Madsen nåede dog at blive gift i Hvirring Kirke. Det blev hun den 2. februar 1885 med Joseph Jensen Christensen. Hun var 25 år, og brudgommen var 24 år (født 9. august 1860, Klovborg Sogn, Skanderborg Amt). Brudgommens far var den ene af forloverne, men brudens far var ikke den anden. Mads Nielsen var nok ikke så populær, at han havde fået tilbuddet.

Ved vielsen var Joseph Jensen Christensen træskomager i Torsted (Torsted Sogn, Vejle Amt) ca. 3 km sydvest for Horsens. Kort tid efter flyttede de nygifte til Horsens, og Anne Mettes mor, Ellen Cathrine Jørgensen, flyttede tilsyneladende med.

Anne Mette Madsen fødte en datter, Marie Jensen, den 6. februar 1886 (Vor Frelsers Sogn, Horsens). En af fadderne var ”arbejdsmand Gregers Hansens enke”, dvs. Anne Mettes mor. I 1887 fødte Anne Mette Madsen en søn i Horsens, men inden sønnens dåb var familien ifølge Klovborg Sogns kirkebog flyttet til Gribstrup Mark i Klovborg Sogn, dvs. til Joseph Jensen Christensens fødesogn. Det fremgår, at sønnen den 6. november 1887 blev døbt i Klovborg Kirke og fik navnet Jens Josef Jensen. Fødselsdatoen er ikke anført og er heller ikke fundet i kirkebogen i Horsens.

Den ægteskabelige lykke var kortvarig. Joseph Jensen Christensen døde den 8. januar 1888 på Gribstrup Mark i en alder af 27 år. Han anføres i kirkebogen at have været væver. Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at han intet ejede [26].

Nu var Anne Mette Madsen efterladt fattig og alene med to småbørn på en mark i Gribstrup. Jeg ville gerne have kunnet fortælle, hvordan hun klarede den udfordring, men det er ikke lykkedes mig at finde ud af, hvad der blev af hende. Det kan fastslås med stor sikkerhed, at hun flyttede fra Klovborg Sogn, idet hun ikke boede i sognet ved folketællingen i 1890.

Ved folketællingen den 1. februar 1890 boede hendes mor, Ellen Cathrine Jørgensen, der i folketællingsskemaet kaldes Hansen, i en lejlighed i sidehuset i Vestergade 13 i Horsens. Hos hende boede hendes ugifte datter, Anne Marie Hansen, og dennes ”uægte” datter. Det ville være nærliggende at gætte på, at Anne Mette Madsen efter mandens død var flyttet til Horsens.

Hvis hun gjorde det, har der været tale om et kortvarigt ophold, for Anne Mette Madsen er ikke fundet i Horsens ved folketællingen i 1890.

Når jeg ikke kan få afsluttet Anne Mette Madsens livshistorie, må jeg nøjes med at få afsluttet Ellen Cathrine Jørgensens. Hun døde som 57-årig den 5. september 1892 (Vor Frelsers Sogn, Horsens). Ved sin død havde hun bopæl i Frederiksgade 2. Hun blev begravet den 9. september 1892. Jeg er ret sikker på, at Mads Nielsen ikke mødte op til begravelsen.

Litteraturliste

1. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 64
2. Fortegnelse over vaccinerede i Engum Sogn, Engum Sogns kirkebog, 1758-1814, side 206
3. Valdemar Stilling: "Danske Livregiment til Fods, 1. Bataillon, 1763-1913", København, 1913
4. U. Krogh: "Danske Livregiments historie, 1763-1963"
5. Hæren (Infanteriet), Eksercerskolen i København, Navneprotokoller over skolepersonale og rekrutter, 1. Livregiment til fods, 1838
6. Jørgen Green: "Slægtsforskning i lægdsruller, søruller og i hærens og søværnets arkiver", 1. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2009
7. Danske Livregiment, 1. Bataljon, Rapportbøger, 1835-1838
8. Danske Livregiment, 1. Bataljon, Rapportbøger, 1839-1844
9. Store Grundet, Vejle Wiki, <http://www.vejlewiki.dk>
10. Torben Schæfer: "Min slægtshistorie, Bind 2, Vendelbobønder og andet godtfolk, Om min farmor, Jensine Marie Sørensen, g. Schäfer (1884-1966), og hendes forfædre", Holbæk, 2012, side 449
11. A.Z. Gylding, Vejle Wiki, <http://www.vejlewiki.dk>
12. Hatting-Torsted Kommune, Valgbestyrelsen, Valg- og stemmelister til Lands- og Folketingsvalg, 1849-1889
13. Hatting-Torsted Kommune, Valgbestyrelsen, Kommunale valglistes, 1866-1894
14. Harald Jørgensen: "Lokaladministrationen i Danmark. Oprindelse og historisk udvikling indtil 1970. En oversigt", Rigsarkivet, 1985
15. Lov om Alderdomsunderstøttelse til værdige trængende udenfor Fattigvæsenet, 9. april 1891, www.h58.dk/Fattigv/Alderdomsus.pdf
16. Hatting Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1899-1914, folio 17b
17. Horsens Lægedistrikt, Dødsattester, 1900-1902
18. Københavns Politis Udvandrerprotokoller, www.udvandrerarkivet.dk
19. Vejle Amt, Alimentationsjournal, 1870-1884, sagsnr. 661
20. Horsens Byfoged, Politiprotokol, 1873-1877, side 184
21. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1876-1915, Vejle-Skanderborg Fysikat, Horsens, 1879
22. Regulativ for bedømmelsen af de værnepligtiges dygtighed til krigstjenesten enten i hæren eller ved søværnet, 25. september 1862

23. Klinisk Ordbog, 10. udgave, Høst & Søns Forlag, København, 1974
24. Meyers Fremmedordbog, www.meyersfremmedordbog.dk
25. Fåborg Lægedistrikt, Dødsattester, 1897-1898
26. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1887-1896, side 15

Kapitel 4. En enkemands trængsler

Mine tipoldeforældre

Hans Christian Pedersen & Kirsten Marie Pedersen

Hans Christian Pedersen (30):

Født: 21. februar 1817 i Bredsten Sogn (Vejle Amt)
 Døbt: 5. april 1817 i Bredsten Sogn
 Konfirmeret: 1832 i Grejs Sogn (Vejle Amt)
 Gift: 22. september 1855 i Engum Sogn (Vejle Amt)
 Død: 1. januar 1897 i Engum Sogn
 Begravet: 7. januar 1897 i Engum Sogn

Kirsten Marie Pedersen (31):

Født: 8. august 1832 i Hedensted Sogn (Vejle Amt)
 Døbt: 14. august 1832 i Hedensted Sogn
 Konfirmeret: 1847 i Hedensted Sogn
 Gift: 22. september 1855 i Engum Sogn
 Død: 5. marts 1869 i Engum Sogn
 Begravet: 11. marts 1869 i Engum Sogn

Hans Christian Pedersens navn har ikke givet muligheder for variationer. Derimod er der flere varianter af min tipoldemors navn. I kirkebogen kaldes hun ved sin dåb for ”Kjersten”, der er en gammeldags skrivemåde for Kirsten. Derfor har jeg her valgt at kalde hende for Kirsten. I forbindelse med konfirmation og død kaldes hun Kirsten og ved vielsen Kirstine. Ved børnenes fødsel og dåb kaldes hun oftest for Kirsten, men et par gange for Kirstine.

Navneforvirringen bliver ikke mindre af, at min tipoldemor i databasen over folketællingerne i 1834, 1840, 1845 og 1850 optræder under fire forskellige navne, nemlig henholdsvis ”Kjersten Pedersen”, ”Kjersten Krag”, ”Kirsten Pedersen” og ”Kirsten Pedersdatter”.

Hans Christian Pedersen blev født den 21. februar 1817 i Kærbølling i Bredsten Sogn ca. 8 km vest for Vejle. Forældrene var indsidder Peder Nielsen og hustru Karen Hansdatter (jf. kapitel 7). Det fremgår af lægdsrullen fra 1820 fra Bredsten Sogn (Vejle Amt, lægd 50), at Hans Christian Pedersen i 1822 flyttede til Grejs Sogn (Vejle Amt, lægd 61) ca. 6 km nord for Vejle. Jeg tillader mig at antage, at resten af familien fulgte med.

I en alder af 15 år blev Hans Christian Pedersen i 1832 konfirmeret i Grejs Sogn. Faderen er i kirkebogen anført at være husmand i Grejs. Ved konfirmationen blev Hans Christian nr. 6 af 9 mandlige konfirmander med bedømmelsen ”god” for kundskaber og ”meget god” for opførelse.

Ved folketællingen i 1834 var Hans Christian Pedersen tjenestekarl på en gård på Grejs Mark i Grejs Sogn. Ved næste folketælling den 1. februar 1840 var Hans Christian Pedersen en af 40 tjenestefolk på Agersbøl Hovedgård i Øster Snede Sogn (Vejle Amt) ca. 12 km nordøst for Vejle. Opholdet i Øster Snede har næppe været langvarigt, for det er ikke registreret i lægdsrullen. Ifølge kirkebogens tilgangsliste flyttede Hans Christian Pedersen den 1. november 1840 tilbage til Grejs Sogn for at blive tjenestekarl hos Jens Hansen.

Det fremgår af lægdsrullen (Grejs Sogn, Hovedrulle 1838), at Hans Christian Pedersen på sessionen i 1839 tilsyneladende trak frilod og blev reservesoldat. Jeg har svært ved at tolke de efterfølgende lægdsruller, men i 1843 blev han muligvis indkaldt som soldat ved 4. Infanteribataljon. Det er dog ikke lykkedes at finde oplysninger om ham i militærets arkivalier. Det kan evt. tænkes, at han er sluppet for soldatertjeneste, fordi han blev gift i 1842. Lægdsrullerne giver ikke anledning til tvivl om hans højde, der var på 63 $\frac{3}{4}$ tommer (167 cm).

Den 1. november 1841 flyttede Hans Christian Pedersen ifølge afganglisten i Grejs Sogn til Engum Sogn, hvor han blev registreret på tilgangslisten. Engum Sogn ligger ca. 8 km øst for Vejle på nordsiden af Vejle Fjord. I Engum Sogn mødte han Mikkel Steensens datter fra Bredal. Hun hed Marie Lucie og var født i Bredal i Engum Sogn den 5. oktober 1811. Hun blev tilsyneladende kaldt for Marie, selv om Lucie var et mere originalt fornavn.

Hans Christian Pedersen flyttede ifølge tilgangslisten tilbage til Grejs Sogn den 4. oktober 1842. Her bosatte han sig hjemme hos faderen på Grejs Hede. Det forhindrede ham dog ikke i at blive gift med Marie Lucie Mikkelsdatter i Engum Kirke den 4. december 1842. Han var 25 år, og hun var 31 år. Husmand Christen Mikkelsen fra Bredal, der var gift med en søster til Marie Lucie, var den ene af forloverne.

Efter vielsen havde ægtefællerne begrænsede muligheder for at blive uvenner, for de boede tilsyneladende i hvert sit sogn. Marie Lucie blev dog hurtigt gravid over sognegrænsen. Måske var graviditeten årsagen til, at hun ca. et halvt år efter vielsen ifølge tilgangslisten flyttede fra Engum Sogn til Grejs Sogn den 21. juni 1843. Her kan ægteparret tænkes at have boet hos Hans Christian Pedersens far (jf. kapitel 7).

Boligen i Grejs Sogn har tilsyneladende kun været midlertidig. Den 7. oktober 1843 flyttede de ifølge afganglisten fra Grejs Sogn til nabosognet Vindelev. Enten er de rejst i en forkert retning, eller også har præsten skrevet forkert i afganglisten, for den 14. oktober er de registreret på tilgangslisten som tilflyttere i Engum Sogn.

Marie Lucie Mikkelsdatter var højgravid ved flytningen. Det var næppe en god idé at flytte i den tilstand. Den 31. oktober 1843 fødte hun en dødfødt søn i Engum Sogn. Det fremgår af kirkebogens udtog af jordemoderens indberetning, at barnet var fuldbåret i 9. måned, og at der var tale om en naturlig fødsel. Kirkebogen anfører, at Hans Christian Pedersen var husmand i Bredal.

Ved folketællingen den 1. februar 1845 boede Hans Christian Pedersen og Marie Lucie i et hus i Bredal By. Hans erhverv er angivet at være væver. Hendes far, Mikkel Steensen, der var enkemand, boede hos dem. Der var ingen børn i huset. Folketællingen registrerede dog ikke, at Marie Lucie igen var svulmende højgravid.

Denne gang blev slutresultatet bedre. Ca. en uge efter, den 9. februar 1845, fødte Marie Lucie en søn. Han blev opkaldt efter begge bedstefædre og fik navnet Peder Michael Hansen. I kirkebogen anføres Hans Christian Pedersen nu at være husmand i Bredal. Sandheden er formentlig, at han både har været væver og husmand, da det ofte var nødvendigt for husmænd at supplere med et andet erhverv. Peder Michael Hansen blev kun 2 år gammel, idet han døde den 8. april 1847 (Engum Sogn).

På det tidspunkt var Marie Lucie gravid igen. Den 3. juli 1847 (Engum Sogn) fødte hun en søn, der blev opkaldt efter den afdøde førstefødte og fik navnet Peter Michael Hansen. Det skyldtes

sandsynligvis præstens tilfældige stavning og ikke et bevidst valg fra forældrenes side, at han kom til at hedde Peter med ”t”.

Ved folketællingen den 1. februar 1850 boede den lille familie fortsat i et hus i Bredal. Hans Christian Pedersen angives at være indsidder, dvs. at bo til leje, og at arbejde som daglejer. Økonomien må have været anstrengt, for de havde to plejebørn for betaling. Marie Lucies far, der nu var 81 år og almisselem, boede stadig hos dem. Han døde dog den 29. juni samme år (Engum Sogn).

Den 15. februar 1853 blev Hans Christian Pedersen ejer af det hus, han indtil da havde boet til leje i. Han købte huset af baron von Brockdorff på Tirsbæk Gods. Husmandsstedet havde matrikelnr. 19a, Bredal By og var takseret til 1 $\frac{3}{4}$ album hartkorn, dvs. det tilhørende jordareal var ubetydeligt. Efter at købesummen på 250 rigsdaler var blevet betalt, fik Hans Christian Pedersen skøde på ejendommen den 4. juli 1854 [1].

Under en tidligere ejer var huset i 1811 blevet vurderet til 320 rigsdaler [2, 3]. Det bestod dengang af et stuehus på 8 fag, hvoraf halvdelen var beboelse og resten var lade og stald.

Da Hans Christian Pedersen fik huset omvurderet i 1856, var dets værdi forringet til 250 rigsdaler [2, 4]. Det skyldtes formentlig bl.a., at husets størrelse nu var reduceret til 6 fag. De 4 fag var til beboelse og 2 fag til brændsel. Huset var af egebindingsværk med murede og klinede vægge og stråtag. Kostalden var nedlagt, så Hans Christian Pedersen har næppe haft husdyr. Da jordarealet var minimalt, kan der sættes spørgsmålstegn ved hvor meget husmand, han reelt har haft mulighed for at være.

Ejendommen har siden ændret matrikelnr. til 19c, Bredal By [5], og har i dag adressen Overgårdsvej 3, 7120 Vejle Øst [6]. Opførelsesåret er i BBR-meddelelsen anført at være 1860, hvilket tyder på, at Hans Christian Pedersens hus er bevaret for nutiden.

Da befolkningen blev talt igen den 1. februar 1855, boede Hans Christian Pedersen og Marie Lucie Mikkelsdatter i huset i Bredal med tre børn, Peter Michael Hansen, Karen Christine Hansen (født 30. april 1850, Engum Sogn) og Jens Christian Hansen (født 30. december 1852, Engum Sogn) samt et plejebarn. Hans Christian Pedersen var nu anført at være både husmand og daglejer.

I maj 1855 blev Marie Lucie Mikkelsdatter så syg, at sognepræsten betjente hende med nadverens sakramente på sygelejet [7]. Hun døde af sin sygdom den 15. maj 1855 (Engum Sogn) i en alder af kun 43 år. I kirkebogen anføres hun at være husmand Hans Christian Pedersens hustru i Bredal. Hans Christian Pedersen har ikke haft stor lyst til at være alene med tre mindreårige børn, og derfor kommer min tipoldemor ind i historien om lidt.

Inden da skulle der afholdes skifte efter Marie Lucie Mikkelsdatter. Hans Christian Pedersen havde efter hendes død siddet i uskiftet bo, men begærede nu skifte for at kunne blive gift igen. Skifteforretningen foregik på herredskontoret i Ørum den 25. august 1855 [8]. Marie Lucies svoger, ovennævnte Christen Mikkelsen, var værge for de tre børn.

Da skifteforretningen ikke foregik på afdødes bopæl, blev boopgørelsen baseret på Hans Christian Pedersens oplysninger. Værdien af huset, matrikelnr. 19a, i Bredal Mark blev sat til 350 rigsdaler og indboet til 50 rigsdaler. Derfra skulle trækkes en prioritetsgæld i ejendommen på 200 rigsdaler, udgifter til afdødes begravelse på 20 rigsdaler og skifteomkostninger på 10 rigsdaler og 2 $\frac{2}{5}$ skilling. Rigtigheden af Hans Christian Pedersens opgørelse blev bekræftet af værgen.

På Overgårdsvej 3 i Bredal ligger et hus, som Hans Christian Pedersen formodes at have været ejer af (foto: 2019)

Boopgørelsen viste et overskud på 169 rigsdaler, 5 mark og 13 $\frac{3}{5}$ skilling, dvs. Hans Christian Pedersens økonomi var overraskende god. Deraf fik Hans Christian Pedersen halvdelen plus $\frac{1}{4}$ af den anden halvdel. Da sønner skulle arve det dobbelte af døtre, fik Peter Michael og Jens Christian derefter hver 25 rigsdaler, 2 mark og 15 $\frac{32}{50}$ skilling og Karen Christine 12 rigsdaler, 4 mark og 7 $\frac{41}{50}$ skilling. Da Hans Christian Pedersen ikke var god til at regne med brøker, forhøjede han arvesummen således, at sønnerne fik 26 rigsdaler og datteren 13 rigsdaler.

Sønnernes arveandel blev stående i boet under Overformynderiets bestyrelse mod sikkerhed i ejendommen. Der skulle svares renter af sønnernes arv fra de var fyldt 18 år, og indtil da skulle Hans Christian Pedersen sørge for deres opdragelse og daglige fornødenheder. Datterens arvesum blev overladt til værgen til dækning af hendes fornødenheder.

Nu var Hans Christian Pedersen gifteklar. Der gik da også mindre end en måned efter skiftets afslutning, før han blev gift igen. Den 22. september 1855 blev han viet i Engum Kirke til Kirsten Marie Pedersen, der var tjenestepige på den store gård Julianebjerg. Han var nu 38 år, og hun var 23 år. Hans Christian Pedersens svoger, ovennævnte Christen Mikkelsen, var igen forlover.

Kirsten Marie Pedersen var født den 8. august 1832 i Hedensted Sogn (Vejle Amt) ca. 12 km nordøst for Vejle. Hun var datter af husmand Peder Pedersen Krag og hustru Maren Laursdatter fra Hedensted (jf. kapitel 8).

Ved folketællingerne i 1834, 1840 og 1845 boede Kirsten Marie sammen med forældre og søskende i et hus i Hedensted By. I 1847 blev Kirsten Marie Pedersen konfirmeret (Hedensted

Kirsten Marie Pedersen er blevet døbt og konfirmeret i Hedensted Kirke, hvor hun har kunnet beundre kirkens flotte kalkmalerier (foto: 2019)

Sogn). Hun gjorde sig bemærket ved, at hun med hensyn til kundskaber var den dårligste af årets seks kvindelige konfirmander, idet hun måtte nøjes med bedømmelsen ”godt” mod de øvrige ”udmærket godt” eller ”meget godt”.

Efter konfirmationen var hun klar til at begive sig udensøgs for at tjene til føden som tjenestepige. Kirkebøgernes tilgangs- og afgangslister gør det muligt at følge hendes færden. Den 31. oktober 1847 flyttede hun til Nørre Aldum i Stenderup Sogn ca. 5 km nordøst for Hedensted for at arbejde som tjenestepige. Et år efter flyttede hun til Øster Snede Sogn ca. 5 km nordvest for Hedensted, så hun vovede sig ikke langt væk hjemmefra.

Ved folketællingen i 1850 var Kirsten Marie Pedersen tjenestepige på en gård i Soleskov i Øster Snede Sogn. Gårdmandens kone var fra Bredal i Engum Sogn. Hun må have været godt tilfreds med Kirsten Marie, for Kirsten Marie blev anbefalet til konens søster, der var gift med gårdmand Jens Christian Jensen i Bredal. Derfor flyttede Kirsten Marie pr. 1. november 1851 til Bredal, hvor hun blev tjenestepige hos Jens Christian Jensen.

Kirsten Marie Pedersen var en gudfrygtig pige, der passede sin altergang. Allerede den 16. november 1851 var Kirsten Marie Pedersdatter, der tjente hos Jens Christian Jensen i Bredal, til alters i Engum Kirke [9]. Hun tjente fortsat hos Jens Christian Jensen, da hun var til alters igen den 9. maj 1852. Herefter er det svært at identificere hende entydigt ved hjælp af kommunionsbogen, fordi der anføres både en Marie Kirstine Pedersdatter og en Kirsten Pedersdatter.

Da Kirsten Marie Pedersen den 17. april 1853 var fadder ved en dåb hos sin bror, Peder, var hun tjenestepige på gården Julianebjerg i Engum Sogn. Hun tjente fortsat på Julianebjerg, da hun den 24. september 1854 var fadder hos søsteren, Marie Kirstine. Ved folketællingen den 1. februar 1855 var Kirsten Marie Pedersen en af 16 tjenestefolk på Julianebjerg.

Derfor må den Kirsten Marie Pedersdatter/Pedersen eller Kirsten Pedersdatter/Pedersen fra Julianebjerg, der var til alters den 21. maj 1854, den 29. oktober 1854 og den 13. og 17. maj 1855 [7], antages at være min tipoldemor. Mens Kirsten Marie Pedersen tjente på Julianebjerg, nåede hun at være fadder to gange i 1855 hos henholdsvis broderen, Peder, og søsteren, Helene Katrine (jf. kapitel 8), inden hun blev gift. Derefter var det slut med at være fadder.

Da Kirsten Marie Pedersen havde tjent både i Bredal og på Julianebjerg, må Hans Christian Pedersen utvivlsomt have haft kendskab til hende, da han overvejede mulige emner til sit andet ægteskab. Kendskabet blev tilsyneladende mere intenst inden vielsen, idet deres første barn, Niels Peter Hansen (født 21. maj 1856, død 12. december 1856), blev født efter ca. 8 måneders ægteskab.

Der var høj aktivitet i ægtesengen i starten af ægteskabet, idet Kirsten Marie fødte et barn om året i de første fem år. Sammen fik de 9 børn, hvoraf de 5 dog døde inden for det første leveår. Alle fødsler og evt. dødsfald fandt sted i Engum Sogn. Endnu en Niels Peter Hansen blev født den 28. april 1857, men han døde den 29. september 1857. Deres første datter, Marie Lucie Hansen (født 29. august 1858), blev i overensstemmelse med datidens tradition opkaldt efter Hans Christian Pedersens afdøde hustru. Laust Peter Hansen blev født den 4. oktober 1859.

Ved folketællingen den 1. februar 1860 boede Hans Christian Pedersen og Kirsten Marie fortsat i huset i Bredal med tre hjemmeboende børn. Det ene var Hans Christian Pedersens søn, Jens Christian, af første ægteskab, og de to andre var deres fælles børn, Marie Lucie og Laust Peter. Som omtalt nedenfor var de to ældste børn af første ægteskab sendt ud for at tjene, selv om de var under konfirmationsalderen. I huset var der endvidere en ugift snedker som logerende. Hans Christian Pedersen er anført at være daglejer.

Ved skiftet efter Marie Lucie Mikkelsdatter så det ud til, at Hans Christian Pedersens økonomi var god. Det var den ikke længere i 1860. Man kan kun gætte på, om det skyldtes, at det var sværere for Hans Christian Pedersen at få arbejde som daglejer, eller om Kirsten Marie Pedersens økonomiske sans var ringere end Marie Lucies. I slutningen af 1860 var økonomien så dårlig, at Hans Christian Pedersen modtog fattighjælp fra Engum Sogn.

Fattigkommissionen i Engum uddelte normalt fattighjælp i juni og december. På kommissionens møde den 11. december 1860 fik Hans Christian Pedersen i Bredal tildelt 2 rigsdaler [10]. De må formodes at have bevirket, at familien fik mad på bordet juleaften. En naturlig, men ubehagelig konsekvens af den dårlige økonomi var, at huset måtte sælges.

Midt under denne krise blev min oldemor, Maren Kirstine Hansen, født den 20. februar 1861. Forældrenes glæde over at have fået en mund mere at skulle mætte har muligvis været begrænset. Huset blev solgt for 490 rigsdaler til en Jens Christian Sørensen, der fik skøde på ejendommen den 6. marts 1861 [5, 11].

Derfor var det nok ikke helt frivilligt, at Hans Christian Pedersen med familie ifølge afgangslisten flyttede til Hedensted den 4. april 1861. Det er tænkeligt, at de har fået husly hos Kirsten

Marie Pedersens søster, Marie Kirstine, der boede i Hedensted (jf. kapitel 8). Opholdet i Hedensted kom kun til at vare et år. Det fremgår af tilgangslisten, at Hans Christian Pedersen med familie flyttede tilbage til Engum Sogn den 3. april 1862.

Hans Christian Pedersen er i kirkebogen anført at være indsidder i Bredal, da datteren, Ane Lene Hansen, blev født den 14. marts 1864 (død 16. september 1864). Familien har derfor boet til leje. Et nyt og mere holdbart forsøg på en Ane Lene Hansen blev født den 4. august 1865. Derefter fulgte Hans Hansen (født 12. december 1866, død 8. juli 1867) og til slut Hans Christian Hansen (født 3. august 1868, død 13. november 1868). Ved de tre sidstnævnte børns fødsel omtales Hans Christian Pedersen som husmand i Bredal, så familien må antages at have boet til leje i et husmandssted.

Familien har muligvis været på vej ud af den økonomiske krise, da den blev ramt af endnu en ulykke. De mange og hyppige børnefødsler kan tænkes at have tæret på Kirsten Marie Pedersens helbred, for hun døde den 5. marts 1869 (Engum Sogn) i en alder af 36 år. Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at hun intet efterlod sig [12].

Det var dog ikke helt rigtigt, for Hans Christian Pedersen kunne ikke undgå at opdage, at hun efterlod sig fire børn under konfirmationsalderen. Denne gang fandt han sig ikke en ny kone til at klare børnepasningen. Ved folketællingen den 1. februar 1870 boede han i et hus i Bredal sammen med børnene Marie Lucie, Laust Peter og Maren Kirstine, der på det tidspunkt var henholdsvis 11 år, 10 år og 8 år.

Det yngste barn, Ane Lene, på 4 år boede ikke hos ham. Det er sandsynligt, at hun har været sat i pleje andetsteds, fordi hun i modsætning til de øvrige søskende har været for lille til at være alene hjemme, når Hans Christian Pedersen gik på arbejde. Det fremgår af folketællingskemaet, at han var arbejdsmand.

Det blev igen nødvendigt for Hans Christian Pedersen at få udbetalt fattighjælp for at kunne forsørge familien. Den 15. december 1870 fik han tildelt 5 mark og 7 skilling. Det skæve beløb skyldtes, at han fik bevilget resten af kassebeholdningen. I 1871, 1872 og 1873 fik han tildelt varierende beløb i både juni og december [10].

Hans Christian Pedersen var ikke nogen flittig altergænger, men han er registreret i kommunionbogen med jævne mellemrum frem til 1875. Eksempelvis var han til alters sammen med datteren, Karen Christine, den 16. november 1873. Sidste gang, jeg har fundet, at han var til alters, var den 18. april 1875, hvor han er anført at bo i Bredal [7, 13].

I de efterfølgende år er han ikke fundet i kommunionbogen. Det kan tænkes, at livets modgang har bevirket, at han har mistet troen på de højere magter. Det kan dog ikke udelukkes, at han periodevis har boet andre steder end i Engum Sogn.

Ved folketællingen den 1. februar 1880 havde Hans Christian Pedersen bopæl i Engum Sogn, idet han i en alder af 62 år boede på en gård i Bredal By, hvor han arbejdede som tjenestekarl. Da han den 2. januar 1881 var fadder ved dåben af datteren Marie Lucies søn, var han røgter på en gård i Bredal. Den 3. april samme år fik datteren Karen Christine døbt en datter med Hans Christian Pedersen som en af fadderne. Denne gang er han anført at være røgter på Engumgård i Engum Sogn.

Karen Christine havde dåb igen den 10. februar 1884, og da var Hans Christian Pedersen røgter på Høgholt. Det må formodes at være gården Høgholt, der lå på Horsensvej lidt uden for Vejle. Gården blev nedrevet i 1968 [14].

Hans Christian Pedersen havde udsigt over Vejle Fjord, da han arbejdede som røgter på gården Høgholt (fotograf: ukendt, foto: 1930-1939, Vejle Stadsarkiv)

Hans Christian Pedersen har således i en høj alder tjent på forskellige gårde. På et tidspunkt har han ikke haft kræfter til at kunne klare et sådant job, og så var den eneste udvej at flytte ind på fattiggården. Ved folketællingen den 1. februar 1890 var han 72 år og var blevet indlo-geret på fattiggården på Assendrup Mark i Engum Sogn.

Der var trængsel på fattiggården, hvor der boede en fattiggårdsbestyrer med familie, en tjene-stepige og 26 beboere på fattigunderstøttelse. Jeg har dokumentation for, at min tipoldefar ikke var idiot, idet det i folketællingsskemaet ved afkrydsning skulle angives, om beboerne var døvstumme, døve, blinde, idioter og/eller sindssyge, og der var intet kryds ved Hans Christian Pedersen.

Hans Christian Pedersen endte sine dage på Assendrup Fattiggård, hvor han døde på årets første dag i 1897 i en alder af 79 år. Dødsårsagen angives i kirkebogen at være "alderdom". Rollen som alenefar havde tilsyneladende været mere belastende for hans økonomi end for hans helbred.

Af Hans Christian Pedersens 13 børn nåede de 7 konfirmationsalderen. Her skal der fortælles mere om tre børn fra første ægteskab og tre fra andet ægteskab, idet min oldemor, Maren Kir-stine Hansen, er omtalt i kapitel 2.

Peter Michael Hansen var ved folketællingen den 1. februar 1860 i en alder af 12 år blevet sendt hjemmefra for at tjene på en gård i Engum By. Han blev konfirmeret i Engum Sogn den 27. april 1862. Præsten har ikke været tilfreds med hans opførsel, som blev bedømt til ”godt”, hvilket var unormalt lavt. Det var endnu mere usædvanligt, at Peter Michael fik en bedre karakter (”mg?”) for kundskaber end for opførsel, så han må have været mere kvik end velopdragen.

Den 5. maj 1867 var Peter Michael Hansen fadder, da hans halvbror, Hans Hansen, blev døbt. Peter Michael er i kirkebogen anført at have bopæl i Assendrup (Engum Sogn), hvor han må formodes at have tjent på en gård. I 1868 var Peter Michael Hansen ifølge afgangs- og tilgangslisterne på en kortvarig afstikker til Hedensted Sogn. Her var han tjenestekarl fra maj til november, hvorefter han vendte tilbage til Engum Sogn.

Det fremgår af lægdsrullen fra 1862 (4. udskrivningskreds, lægd 142), at Peter Michael Hansen aftjente sin værnepligt ved rytteriets 3. Dragonregiment i 1870. Regimentet havde garnison i Århus [15]. Peter Michael Hansen var på rekruttskole fra 15. januar 1870 til 14. juni 1870 og var derefter tilknyttet regimentets 2. Eskadron. Rekruttiden sluttede den 28. oktober 1870, hvorefter han blev ”menig nr. 22, Hansen” [16].

Stambogen afslører endvidere, at Peter Michael Hansen var middel af vækst og havde lyst hår og blå øjne, og at han med sine 64 $\frac{3}{4}$ tommers højde (169 cm) kunne prale med at være 2 cm højere end sin far.

I påsken 1871 må Peter Michael Hansen antages at have været på besøg hos familien i Engum, idet han havde orlov fra soldatertjenesten fra 9. april (påskedag) til 11. april (3. påskedag). Besøget var så hyggeligt, at han kom for sent tilbage fra sin orlov. Det bevirkede, at han blev straffet med fem dages kvarterarrest [17].

I sommeren 1871 blev menig nr. 22, Hansen, syg. Han var indlagt på garnisonssygehuset fra 15. juni til 9. juli. Han blev indlagt igen den 25. juli 1871, og denne gang slap han ikke levende derfra. Peter Michael Hansen døde på sygehuset den 7. august 1871 [18]. Dødsårsagen er ikke anført.

Der var tilsyneladende uenighed om dødsdatoen. Den 9. august 1871 skrev oberst Lindholm fra 3. Dragonregiment til 4. udskrivningskreds: ”At Værnepligtig af Kredsens -142-M- 5- Peder Michael Hansen, Bredal, mødt til Tjeneste den 15/1 1870, under 8. dennes er afgaaet ved Døden, undlader Regimentet ikke at meddele” [19].

Kirkebogen (Århus Domsogn) anfører også den 8. august 1871 som dødsdato. Peter Michael Hansen var 24 år og ugift ved sin død. Familien har formentlig ikke haft råd til at få den afdøde transporteret hjem, så han kunne blive begravet på Engum Kirkegård. Peter Michael Hansen måtte derfor affinde sig med at blive begravet fra Århus Domkirke den 12. august 1871. Jeg tvivler på, at familien var repræsenteret ved begravelsen.

Karen Christine Hansen kom ud at tjene, inden hun fyldte 10 år. Det må være udtryk for, at faderen har haft svært ved at skaffe føden til sine børn. Ved folketællingen den 1. februar 1860 var hun 9 år og tjente hos en gårdmand i Bredal, dvs. hun har ikke været langt hjemmefra.

Krigen i 1864 mellem Danmark og Preussen påvirkede Karen Christines konfirmation. Kirkebogen anfører, at konfirmationen blev udsat til 4. søndag efter påske (24. april 1864) pga. den fjendtlige besættelse. Mens skanserne ved Dybbøl blev belejret, var preussiske soldater i marts

1864 trængt længere op i Jylland, hvor de besatte Vejle By og flere sogne i Vejles omegn, bl.a. var der preussiske husarer indkvarteret flere steder i Engum Sogn.

Slaget i Assendrup den 29. marts 1864 har ikke fået en varig plads i verdenshistorien. Det skyldes muligvis, at det kun varede i 6 minutter, og at det mere var et kommandoraid end et slag. Det fortjener alligevel at blive omtalt her, fordi det var en af de få danske succesoplevelser i denne krig.

Natten mellem den 28. og 29. marts 1864 var tre officerer og 77 husarer fra en preussisk husareskadron indlogeret på gårde i Assendrup. Her blev de overrumplet af en gruppe på 175 danske infanterister og 4 husarer, der var blevet sejlet fra Fredericia til Bjerre Herred nord for Vejle Fjord. De preussiske husarer blev taget på sengen. Flere af dem blev sårede, nogle heste blev dræbt, og 2 underofficerer, 20 husarer og 25 heste blev taget til fange. Danskerne slap tilbage til transportbåden ved stranden og nåede uskadte til Fredericia med deres fanger [20].

Den 18. april 1864 indtog preusserne Dybbøl-skanserne. Det resulterede i en våbenhvile, der bevirkede, at det var slut med den fjendtlige besættelse i Engum Sogn. Nu kunne Karen Christine blive konfirmeret. Hun var en yderst gennemsnitlig konfirmand, idet hun fik bedømmelsen ”meget godt” for både kundskab og opførsel.

Ved folketællingen den 1. februar 1870 var Karen Christine Hansen 19 år og tjenestepige på en gård i Engum By. Fra nu af gjaldt det om hurtigst muligt at finde en mand at gifte sig med, så hun slap for at være tjenestepige. Han fandt hun i Bredal, hvor han tjente på en gård. Han hed Peder Nielsen, og han var 29 år, da han den 31. oktober 1874 blev viet i Engum Kirke til den 24-årige Karen Christine Hansen. Inden vielsen tjente Karen Christine på Bredal Mark.

Peder Nielsen var født på Gesager Mark i Hedensted Sogn den 9. december 1844. Det fremgår af lægdsrullen i Hvirring Sogn (Skanderborg Amt) fra 1866 (4. udskrivningskreds, lægd 165), at han i 1866 var flyttet fra Hedensted til Hvirring. Det fremgår endvidere, at han var soldat ved infanteriets 10. og 12. Bataljon i 1867-1868. Soldatertjenesten foregik i Fredericia [15].

Kirkebøgernes afgangs- og tilgangslister viser, at Peder Nielsen den 1. november 1868 flyttede fra Hvirring Sogn til Tamdrup Sogn (Skanderborg Amt). Derfra gik turen i november 1870 til Engum Sogn, og det blev anledningen til, at han mødte Karen Christine. Efter datidens forhold var Peder Nielsen en høj mand, idet hans højde ifølge lægdsrullen var 66 ½ tomme (174 cm).

Ægteskabet resulterede i seks børn, der alle blev født i Engum Sogn. Peder Nielsen var indsidder i Bredal, da Karen Christine fødte deres første barn, Inger Marie Nielsen, den 2. september 1875. Derefter blev Hans Christian Nielsen født den 30. juni 1878. Han døde som 8-årig (11. maj 1887, Engum Sogn) af gastrisk feber, dvs. tyfus.

Ved folketællingen den 1. februar 1880 boede ægteparret i et hus i Bredal By sammen med børnene, Inger Marie og Hans Christian. Derudover boede Karen Christines 14-årige halvsøster, Ane Lene (jf. nedenfor), hos dem som plejedatter. Peder Nielsen er anført at være daglejer.

Efterfølgende fødte Karen Christine børnene Kirstine Nielsen (født 17. januar 1881), Petrea Nielsine Nielsen (født 10. december 1883, død 15. april 1890, Engum Sogn), Karoline Nielsen (født 23. maj 1886) og Hans Kristian Nielsen (født 3. august 1889). Petrea Nielsine døde af brystsvaghed, dvs. lungebetændelse. Ved alle fire fødsler var Peder Nielsen ifølge kirkebogen husmand i Bredal.

Peder Nielsen havde svært ved at forsørge sin familie. I december 1885 modtog han for første gang fattighjælp, idet fattigkommissionen tildelte ham 4 kr. Peder Niensens fattigdom var permanent, for han fik varierende beløb i fattighjælp hvert år i perioden 1885-1894. Indimellem blev han ramt af sygdom, for i 1889 fik han 12 kr. i sygehjælp og i 1892 10 kr. i sygehjælp. Sognets fattighjælp blev i perioden fra december 1891 til juni 1894 suppleret med en halvårlig tildeling på 4 kr. af legatmidler fra ”Poul Iversens og hustrus legat” [10]. Peder Nielsen har været et utaknemmeligt skarn, hvis han ikke har sendt Poul Iversen og hustru en venlig tanke.

Ved folketællingen i 1890 var de fire yngste børn hjemmeboende. Bopælen var fortsat et hus i Bredal. Peder Nielsen er angivet at arbejde som arbejdsmand, men der kan ikke have været arbejde nok, når fattighjælp var nødvendig.

I starten af 1893 må Karen Christine Hansen antages at have været ude for en alvorlig ulykke. Hun blev bragt til sygehuset i Vejle med en hjernerystelse, som hun døde af den 2. februar 1893. Hun blev begravet på Engum Kirkegård den 9. februar 1893.

Det gjorde næppe Peder Niensens situation bedre, at han blev enkemand. Han var 48 år, og hans yngste barn var 3 år. Det er ikke lykkedes at finde ud af, hvad der skete med familien efter hustruens død. Da Peder Nielsen i juni 1894 fik fattighjælp og legathjælp for sidste gang, var hans bopæl angivet at være Julianebjerg. Jeg formoder derfor, at han har været tjenestekarl på gården. Da han næppe har kunnet bo på gården med sine børn, er det sandsynligt, at de er blevet sat i pleje hos andre. Det kan forklare, at tildelingen af fattighjælp hørte op.

Børnene Kirstine, Karoline og Hans Kristian er ikke fundet konfirmeret i Engum Sogn og er heller ikke fundet døde inden konfirmationsalderen. Det giver en formodning om, at de tre børn er blevet sendt udensogns for at komme i pleje eller tjene hos andre.

Peder Nielsen undgik ikke yderligere kontakt med fattigvæsenet. Han blev ramt af tuberkulose, som formentlig har gjort ham uarbejdsdygtig i en for tidlig alder. Derfor endte han sine dage på Assendrup Fattiggård. Her døde han som 57-årig af tuberkulose den 5. januar 1902. Han blev begravet på Engum Kirkegård den 10. januar 1902. Hvis begravelsen er sket på fattigvæsenets regning, har den ikke været prangende.

Jens Christian Hansen var det yngste barn af første ægteskab, og hans livshistorie bliver sørgeligt kortfattet. Den 2. juli 1859 havde han sammen med sin storesøster, Karen Christine, en uforglemmelig oplevelse, der gjorde ondt. De blev begge stukket af distriktslægen, Carl August Hoffbauer fra Vejle [21], der vaccinerede dem mod kopper. Hvis man ikke havde haft naturlige kopper, var denne vaccination obligatorisk, idet den var en betingelse for at blive konfirmeret. Derfor blev vaccinationsdatoen normalt anført i kirkebogen ved børnenes konfirmation [22].

Betingelserne for at få Jens Christian konfirmeret var dermed opfyldt, og han blev konfirmeret den 14. april 1867 (Engum Sogn). Det slap han ikke specielt godt fra. Selv om han fik bedømmelsen ”godt” for både kundskab og opførsel, var det langt fra at være godt sammenlignet med de øvrige konfirmander. Man kan få den tanke, at Hans Christian Pedersens sønner generelt har været uopdragne.

Konfirmationen var dengang starten på voksenlivet. Det nåede Jens Christian kun at snuse til, for han døde den 7. maj 1867 (Engum Sogn), dvs. mindre end en måned efter sin konfirmation. Han blev kun 14 år. Dødsårsagen kendes ikke, men den har næppe været kopper.

Marie Lucie Hansen var også blevet stukket af Hoffbauer, inden hun blev konfirmeret den 20. april 1873 (Engum Sogn). Hun fik i lighed med de fleste medkonfirmander bedømmelsen ”meget godt” for både kundskab og opførsel.

Ved folketællingen den 1. februar 1880 var Marie Lucie Hansen ansat som tjenestepige hos en gårdejerinde på Vindalgård i Hedensted Sogn. Hedensted var ikke et sikkert sted at opholde sig for en ung pige. I slutningen af 1880 vendte Marie Lucie hjem til Engum Sogn med mave på. Hun fik husly hos halvsøsteren og svogeren, Karen Christine Hansen og Peder Nielsen, i Bredal.

Den 14. december 1880 fødte Marie Lucie Hansen en ”uægte” søn. Han fik navnet Søren Christian Sørensen, da han blev døbt i Engum Kirke den 2. januar 1881. Hun havde familiens opbakning, for både faderen, Hans Christian Pedersen, og lillesøsteren, Maren Kirstine Hansen, var solidariske ved at være faddere.

Det fremgår af kirkebogen, at smed Niels Sørensen i Hedensted blev udlagt som barnefader. Niels Sørensen var født i Øster Snede Sogn den 27. august 1854. Han var ved folketællingen i 1880 ugift og havde bopæl hos sine forældre i Hedensted.

Det er anført i kirkebogen, at Marie Lucie Hansen tjente på Vindalgård i Hedensted Sogn 10-månedersdagen før fødslen. Det skyldtes, at et ”uægte” barn var forsørgelsesberettiget i det sogn, hvor moderen opholdt sig ti måneder før fødslen, såfremt moderen ikke selv kunne forsørge barnet [22]. Barnefaderen, Niels Sørensen, valgte dog frivilligt at betale til barnets underhold, idet han indgik et forlig, der indebar, at han betalte et årligt børnebidrag på 32 kr. [23].

Der kom ikke noget varigt parforhold ud af Marie Lucies affære med smeden fra Hedensted. Hendes søn blev sat i pleje i Bredal [23], og den 1. november 1881 blev Marie Lucie tjenestepige på Ørumgård i Ørum Sogn (Vejle Amt) ca. 6 km øst for Engum. Heller ikke Ørum var et sikkert sted for en letsindig pige. Marie Lucie var ikke blevet klog af skade, for hun blev igen gravid.

En højgravid tjenestepige var ikke anvendelig på Ørumgård, og Marie Lucie havde ikke lyst til endnu engang at vende hjem til Engum i omstændigheder, der ikke var helt lykkelige. Derfor valgte hun op til fødslen at indlogere sig hos Niels P. Poulsens enke på Ørum Mark. Den 18. december 1883 fødte hun i Ørum Sogn en datter, der fik navnet Kirstine Marie Hansen. Hun blev døbt den 30. december 1883 uden familiens medvirken.

I kirkebogen er der ikke udlagt nogen barnefader. Marie Lucie var dog ikke i tvivl om, hvem faderen var, så hun rejste en alimentionssag mod ham ved Hatting Herreds politiret [23]. Retten blev sat den 18. januar 1884 på herredskontoret i Horsens. Den indklagede barnefader var den ugifte, 25-årige Rasmus Pedersen, der var tjenestekarl på hovedgården Williamsborg i Daugård Sogn (Vejle Amt). Han var sandsynligvis den Rasmus Pedersen, der var født den 10. november 1859 (Vedslet Sogn, Skanderborg Amt).

Både Marie Lucie Hansen og Rasmus Pedersen mødte op i retten, og de har næppe hilst hjerteligt på hinanden. Rasmus Pedersen erkendte at ”have haft legemlig omgang med klagerinden” på et sådant tidspunkt, at han kunne være far til barnet.

Marie Lucie erklærede, at hun kun ville afgøre sagen i mindelighed, hvis Rasmus Pedersen ville betale et bidrag på 40 kr. pr. år. Hun redegjorde i retten for sin økonomiske situation. Hun var aldeles uden formue og henvist til at ernære sig som tyende. For sit første ”uægte” barn, Søren Christian Sørensen, betalte hun nu 70 kr. årligt i plejpenge, hvoraf hun modtog

32 kr. fra barnefaderen. Resten betalte hun selv. For den nyligt fødte ”uægte” datter skulle hun betale 100 kr. årligt i plejpenge, og det var netop det beløb, hun fik i løn som tjenestepige.

Rasmus Pedersen tilbød at betale et årligt bidrag på 24 kr. Han var ligeledes formueløs og henvist til at ernære sig som tjenestekarl. Derved tjente han for tiden 170 kr. om året. Derfor så han sig ikke i stand til at yde et større bidrag. Han afslørede, at han havde en vis erfaring som barnefader, idet han allerede måtte yde bidrag til et ”uægte” barn, der var ½ år gammelt. Han var aldrig blevet indstævnet for retten i den anledning, men havde for det forløbne halve år frivilligt betalt 20 kr. til dette barn.

Dommeren forsøgte at mægle et forlig mellem parterne, men det var forgæves. Den 25. januar 1884 indstillede Hatting Herredskontor til Vejle Amt, at Rasmus Pedersen skulle betale 36-40 kr. årligt til Kirstine Marie Hansens underhold fra hendes fødsel til hendes fyldte 14. år [23]. Den offentlige administration var effektiv dengang, for efter en ekspeditionstid på kun tre dage fastsatte Vejle Amt bidraget til 40 kr. årligt [24].

Et hurtigt regnestykke leder frem til, at Marie Lucie Hansen herefter har haft et årligt overskud til sig selv på 2 kr., når man trækker udgifterne til plejpenge fra hendes indtægter i form af løn og børnebidrag. Som tjenestepige har hun fået kost og logi ud over lønnen, men hun har selv skullet sørge for andre fornødenheder, bl.a. indkøb af tøj til sig selv. Det er således indlysende, at man som enlig mor til to ”uægte” børn har været meget fattig.

Til gengæld er der ikke grund til at have ondt af Rasmus Pedersen. Hans første ”uægte” barn, Valdemar Pedersen (født 10. juli 1883, Vedslet Sogn), døde samme sted den 4. maj 1884. Det har Rasmus Pedersen nok grædt tørre tårer over, for dermed slap han for børnebidraget. Derefter har Rasmus Pedersen haft et årligt overskud til sig selv på 130 kr. om året, når han havde betalt børnebidrag til Marie Lucies barn. Det kan således konstateres, at de økonomiske konsekvenser af et ”uægte” barn har været væsentligt mindre for faderen end for moderen.

Da Marie Lucies lillesøster, Maren Kirstine Hansen (min oldemor), den 24. august 1884 fik døbt sit første barn, var ”pigen Marie Hansen” fra Ørum en af fadderne. Der må givetvis være tale om Marie Lucie. Ved en dåb hos halvsøsteren, Karen Christine Hansen, den 18. juli 1886 var tjenestepige Marie Lucie Hansen fra Stouby fadder. Det passer med, at Marie Lucie har haft sin ”uægte” datter i pleje, så hun selv kunne tjene til føden. Stouby Sogn (Vejle Amt) ligger ca. 9 km sydøst for Engum.

I datidens Danmark var det alt andet end attraktivt at være i Marie Lucies situation. Men hvem ville gifte sig med en ikke helt ung pige med to ”uægte” børn? Det ville ungkarl Søren Laursen på Hyrup Mark i Stouby Sogn. Den 29. oktober 1886 sagde han ”ja” til Marie Lucie i Stouby Kirke, og jeg gætter på, at hun sagde ”ja tak”. Han var 23 år ved vielsen, og hun var 28 år. Søren Laursens far, Frands Laursen, var den ene af forlovere.

Hvem var så denne Søren Laursen, der var så fascineret af Marie Lucies charme, at han var villig til at tage hendes to børn med i købet? Han var født den 6. september 1863 i Staksrode i Barrit Sogn (Vejle Amt), der er det østlige nabosogn til Stouby. Han var flyttet til Stouby Sogn allerede som 5-årig, fordi faderen købte hus i Hyrup [25].

Nu fik Marie Lucie lov til at prøve, hvordan det var at føde et barn, der var helt ”ægte”. Frands Evald Laursen, der var opkaldt efter Søren Laursens far, blev født den 22. september 1887. Søren Laursens far fik den store ære at være fadder. Søren Laursen angives at være indsidder

i Stouby Skov. Marie Lucie fik i alt fem børn med Søren Laursen. Alle fødsler og evt. begravelser fandt sted i Stouby Sogn.

Det tilfredsstillende ikke Søren Laursens ambitioner at bo til leje, for hele tre gange i sit liv købte og solgte han et hus. Den 30. december 1887 underskrev han en købekontrakt på et hus, matrikelnr. 8k, på Hyrup Mark i Stouby Sogn. Den tilhørende jord var takseret til beskedne $\frac{3}{4}$ album, så der har ikke været jord til meget mere end en køkkenhave.

Ørum-Daugård Kommune havde betalt for den afdøde tidligere ejers forsørgelse og skulle herefter forsørge hans enke og børn. Til gengæld havde kommunen overtaget huset, som nu blev solgt til Søren Laursen. Købesummen var på 300 kr., hvoraf 200 kr. var prioritetsgæld, 16 kr. var skyldige renter, og 84 kr. skulle betales kontant til sognerådet. Søren Laursen fik skøde på ejendommen den 19. august 1889, og skødet blev tinglæst den 26. august 1889 [26, 27].

Endnu en søn, Laurs Peter Laursen, blev født den 23. marts 1889. Søren Laursens far var igen fadder. Ved folketællingen i 1890 boede Søren Laursen og familie i huset i Hyrup. Søren Laursen arbejdede som daglejer i agerbruget. Familien omfattede de fælles børn Frands Evald og Laurs Peter og Marie Lucies "uægte" datter, Kirstine Marie Hansen. Ved samme folketælling var Marie Lucies "uægte" søn, Søren Christian Sørensen, plejebarn i Bredal i Engum Sogn hos en tækkemand og hans takkelige kone.

Der kom flere børn i huset på Hyrup Mark. Ane Helene Laursen blev født den 19. februar 1892. Derefter fulgte Aage Julius Laursen (født 18. juli 1895, død 16. august 1895) og Harald Helmer Laursen (født 27. september 1898, død 20. september 1899). Ved sidstnævntes dåb stillede Søren Laursens far endnu engang op som fadder, denne gang sammen med Marie Lucies datter, Kirstine Marie Hansen.

Ved folketællingen den 1. februar 1901 havde Søren Laursen og Marie Lucie to hjemmeboende børn, Frands Evald og Ane Helene. Søren Laursen arbejdede nu som daglejer ved teglværksbrug. Den 26. april 1902 solgte Søren Laursen af ukendte årsager huset for 450 kr. [26, 28]. Da den nye ejer fik skøde på ejendommen den 10. november 1902 (tinglæst 17. november 1902), var Søren Laursen flyttet til Daugård Strand (Daugård Sogn, Vejle Amt), og familien må antages at være flyttet med.

Marie Lucie havde ikke været noget godt eksempel for sin "uægte" datter, for Kirstine Marie Hansen blev gravid som 18-årig. Hun var på det tidspunkt tjenestepige i Belle i Stouby Sogn, men flyttede hjem til moderen og stedfaderen ved Daugård Strand inden fødslen. Den 21. juni 1903 (Daugård Sogn) fødte hun en "uægte" datter, der blev døbt Anna Helene Franciska Hansen. Moderen, stedfaderen og halvbroderen, Frands Evald, var faddere.

Ved folketællingen den 1. februar 1906 var Søren Laursen og Marie Lucie flyttet til et hus i nabosognet Ørum. De havde datteren, Ane Helene, boende, og Kirstine Maries "uægte" datter var i pleje. Søren Laursen arbejdede igen som daglejer ved agerbrug. Familien havde lejet sig ind i huset, for ved Ane Helene Laursens konfirmation den 22. april 1906 (Ørum Sogn) betegnes Søren Laursen som indsidder og arbejdsmand på Ørum Mark.

Ved folketællingen i 1906 boede Søren Laursens forældre fortsat i Stouby Sogn, og Søren Laursens og Marie Lucies to sønner var tjenestekarle på en gård i Hostrup i Stouby Sogn. Det kan være årsagen til, at Søren Laursen og Marie Lucie har længtes så meget tilbage til Stouby Sogn, at Søren Laursen den 18. december 1905 købte en ejendom på Hyrup Mark (matrikelnr. 31b

og 18c) til overtagelse den 1. april året efter. Han fik skøde på ejendommen den 25. juni 1906 (tinglæst 2. juli 1906) [29, 30].

Denne gang købte Søren Laursen en ejendom, der gjorde det muligt at drive et mindre landbrug. Den tilhørende jord var på 2 skæpper hartkorn. Det fremgår af købekontrakten, at besætningen bestående af en ko, en kalv, 15 høns og en hane, avlsredskaber, sædekorn, avl, afgrøde og gødning fulgte med i handelen. Det afspejlede sig da også i prisen, at der var tale om en rigtig landbrugsejendom. Købesummen var på 3.000 kr., dvs. 6-7 gange højere end prisen på det hus, Søren Laursen havde solgt fire år tidligere.

Søren Laursen var ikke blevet så rig i de forløbne fire år, at han kunne betale kontant. Han overtog et kreditforeningslån på 2.200 kr. og udstedte en panteobligation til sælger på 200 kr. Resten skulle han betale kontant med 300 kr. ved overtagelsen og 300 kr. til juni termin næste år. Søren Laursen kunne nu glæde sig over at være husmand i eget hus, men glæden blev formentlig dæmpet noget ved tanken om den store gæld, der skulle forrentes og afdrages.

Det har tilsyneladende været svært for Søren Laursen at få økonomien til at hænge sammen. I 1909 måtte han først optage et kreditforeningslån på 800 kr. [29, 31] og fire måneder senere et privat lån på 100 kr. [29, 32].

Det lykkedes at holde kreditorerne så meget på afstand, at Søren Laursen og Marie Lucie fortsat boede i huset ved folketællingen den 1. februar 1911. Han er anført at være husmand og skovarbejder. Der har været trængsel i huset. Datteren, Ane Helene, der var sypige, og sønnen, Laurs Peter, der var arbejdsmand, boede hos dem. Laurs Peter boede der oven i købet med sin kone. Derudover havde Søren Laursen og Marie Lucie to plejedøtre, hvoraf den ene var Kirstine Maries datter.

Den 22. september 1913 solgte Søren Laursen sit husmandssted og købte efterfølgende et hus, der var billigere. Årsagen til salget kendes ikke, men det er nærliggende at gætte på, at han har måttet sælge, fordi han havde svært ved at klare betalingen af renter og afdrag. Huset blev solgt for 4.600 kr. Sælgeren overtog kreditforeningslånene på 3.000 kr. Derefter var der et overskud til Søren Laursen på 1.600 kr., hvoraf han fik 1.000 kr. kontant og resten som en panteobligation. Køber fik skøde på ejendommen den 31. oktober 1913 [29, 33].

Samme dag købte Søren Laursen ejendommen, matrikelnr. 81 i Hyrup, af "Kreditforeningen af Ejere af mindre Ejendomme paa Landet i Jylland". Kreditforeningen havde som ufyldstgjort panthaver forinden købt ejendommen på tvangsauktion for 250 kr. Den var til ejendoms-skyld vurderet til 1.000 kr. Ejendommen var takseret til ½ album hartkorn, dvs. der var ikke tilhørende landbrugsjord.

Det er ikke lykkedes at finde ud af, hvad Søren Laursen gav for ejendommen. Han udstedte en panteobligation til kreditforeningen på 300 kr., men derudover må han formodes at have betalt et beløb kontant. Prisen har næppe været højere end ejendomsvurderingen. Søren Laursen fik skøde på ejendommen den 6. juni 1914 [34, 35].

Ved folketællingen den 1. februar 1916 boede Søren Laursen og Marie Lucie i det nyerhvervede hus. De to plejedøtre, der boede hos dem i 1911, var fortsat i pleje, dvs. Kirstine Maries datter har tilbragt hele sin barndom hos bedstemoderen. Søren Laursen arbejdede som skovarbejder. Indtjeningen må have været meget lav, for i personlig skat for året 1916-17 var han ifølge folketællingsskemaet pålignet 0 kr. i statskat og 1 kr. 58 øre i kommuneskat. Til sammenligning

kan nævnes, at en tjenestekarl på en nærliggende gård og en husmand i nabolaget begge var pålignet 6 kr. 30 øre i kommuneskat.

Søren Laursens anstrengte økonomi afsløres også ved, at han i 1919 måtte optage et ekstra kreditforeningslån på 1.000 kr. i ejendommen [36]. Det nye lån var formentlig medvirkende til, at Søren Laursen og Marie Lucie fortsat boede i huset ved folketællingen i 1921. Nu havde de hverken børn eller plejebørn i huset. Søren Laursen er anført at være skovarbejder i Boller Skov, der ligger tæt på Horsens. Hvis den oplysning er korrekt, har han haft over 10 km til arbejde. Mon han har haft råd til en cykel?

Det fremgår af folketællingsskemaet, at de begge tilhørte Metodistkirken. Det samme gjorde Marie Lucies søstre, Maren Kirstine (jf. kapitel 2) og Ane Lene (jf. nedenfor), så det kan tænkes at have været smitsomt. Der var ingen metodistmenighed i Stouby, så de må antages at have tilhørt metodistmenigheden i Hornsyld ca. 5 km fra deres bopæl.

Den 27. juni 1921 døde Marie Lucie Laursen, f. Hansen, i en alder af 62 år. Hun angives i kirkebogen at være skovarbejder Søren Laursens hustru på Hyrup Mark. Når hun var metodist, kan det undre, at hun blev begravet af sognepræsten i Stouby Sogn. Forklaringen er formentlig, at metodistmenigheden i Hornsyld efter at have skrantet i nogle år var blevet nedlagt i 1918, og de resterende medlemmer var blevet overført til menigheden i Horsens [37].

Der blev ikke afholdt noget skifte efter Marie Lucies død, idet hendes to ”uægte” børn var så venlige, at de gav stedfaderen, Søren Laursen, tilladelse til at sidde i uskiftet bo [38].

Søren Laursen havde ikke lyst til at blive boende i huset uden sin Marie Lucie, eller også havde han ikke råd til det. Huset blev solgt den 20. december 1922. Ejendomsvurderingen var på 2.000 kr., og det blev solgt for 2.100 kr. Køberen overtog kreditforeningslån på 1.300 kr., dvs. der var et overskud på 800 kr. til Søren Laursen [34, 39].

Det er ikke lykkedes at finde ud af, hvor Søren Laursen flyttede hen efter hussalget. Ved skødets underskrift er det anført, at Søren Laursen for tiden opholdt sig i Horsens. Han er ikke fundet i Stouby Sogn ved den efterfølgende folketælling den 5. november 1925. Endvidere har jeg søgt forgæves efter hans død i Horsens Købstad og i 21 landsogne omkring Stouby.

Laust Peter Hansen blev konfirmeret den 29. marts 1874 (Engum Sogn). Han fik bedømmelsen ”meget godt” for både kundskab og opførsel, så han var mindre uopdragen end sine halvbrødre. Da han i 1877 blev optaget i lægdsrullen, opholdt han sig i Torsted Sogn (Vejle Amt, 4. udskrivningskreds, lægd 136) ca. 3 km sydvest for Horsens. Her må han antages at have været tjenestekarl.

Ved folketællingen den 1. februar 1880 var Laust Peter vendt hjem til Engum Sogn, hvor han var tjenestekarl på en gård i Bredal By. Hans videre færden kan ikke følges via lægdsrullen, for i 1882 blev han slettet af rullen, fordi han fik utjenstydgtighedspas. Årsagen til, at han blev kasseret som soldat, kendes ikke. Efter 1882 er han sporløst forsvundet. Han er ikke fundet i Engum Sogn ved den efterfølgende folketælling i 1890, så han må være rejst ud i verden, hvor der som bekendt er mange steder, man kan gemme sig.

Ane Lene Hansen var den yngste i søskendeflokken. Hun var kun tre år, da moderen døde i 1869. Som omtalt ovenfor boede hun ikke hos faderen og sine søskende ved folketællingen i 1870. Derfor formodes hun at være sat i pleje, men det er ikke lykkedes at finde ud af hvor.

Ved konfirmationen den 5. oktober 1879 havde Ane Lene bopæl i Bredal i Engum Sogn. Det er sandsynligt, at hun boede hos halvsøsteren, Karen Christine, og dennes mand Peder Nielsen, idet hun var plejedatter hos dem ved folketællingen ca. fire måneder senere. Hun fik bedømmelsen ”meget god” for både kundskab og opførsel. Dermed hørte hun til i årets konfirmandelite, idet ingen af hendes medkonfirmander fik bedre bedømmelse.

Bredal var ikke stor nok til en elitekonfirmand. Den 28. april 1880 flyttede Ane Lene i en alder af kun 14 år til storbyen Vejle, hvor hun ifølge tyendeprotokollen blev tjenestepige hos J. Thisted [40]. Han må antages at være den Jørgen Thisted, der var manufakturhandler og senere blev sparekassedirektør og medstifter af Vejle Bomuldsspinderi. I modsætning til Ane Lene Hansen endte Jørgen Thisted med at blive optaget i Kraks Blå Bog [41].

Hvis man dengang var ung pige af jævn familie, begrænsede jobmulighederne sig stort set til at være enten tjenestepige eller syerske. Ane Lene prøvede begge dele, for i 1885 var hun anført at være syerske [42].

Som datter af en fattig daglejer og med en barndom som plejebarn var prognoserne for Ane Lene Hansens fremtid ikke de bedste. Hun endte dog som en mønsterbryder, der brød sin sociale arv. Når kvinder dengang brød deres sociale arv, var årsagen normalt, at de fandt sig en mand, der var højere placeret på den sociale rangstige. Det samme skete for Ane Lene. Når hun opnåede et trygt, borgerligt liv, skyldtes det, at hun fik scoret den helt rigtige mand.

Han var født den 12. august 1859 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) og blev døbt Viggo Hartvig Lütken Møller. Senere i livet kaldte han sig Müller, og det lød da også lidt finere. Derfor vil jeg kalde ham for Lütken Müller i det følgende. Hvis han var lidt vattet, kan det skyldes, at han var søn af en vatfabrikant.

Efter konfirmationen kom Viggo i snedkerlære i Vejle. Nekrologjournalisterne var uenige om, hvor han kom i lære, idet det anføres at være henholdsvis i et snedkerfirma i Nørregade 11 [43] og hos snedkermester Schmidt i Grønnegade [44]. Da Ane Lenes søster, Maren Kirstine (min oldemor), fik døbt sønnen Sofus den 24. august 1884, var snedkersvend Viggo Møller fra Vejle en af fadderne. Det er overvejende sandsynligt, at han blev fadder, fordi han på det tidspunkt var kæreste med Ane Lene.

Den 12. april 1885 overtog Viggo Lütken Müller en snedkerforretning i Nørregade [43, 45]. Det var den snedkerforretning, han var blevet udlært i [43], hvis Vejle Amts Folkeblad er mere troværdigt end Vejle Amts Avis. Nu havde han et solidt grundlag for at gifte sig. Den 6. november 1885 blev han gift med Ane Lene Hansen i Metodistkirken i Vejle.

Ane Lene Hansen var blevet medlem af Metodistkirken den 22. februar 1885. På medlemslisten kaldes hun for Helene Hansen (jf. nedenfor). Viggo Lütken Müller var ikke medlem af Metodistkirken, da de blev gift. Hustruen må have missioneret effektivt, for Viggo Lütken Müller blev prøvemedlem den 5. marts 1886 og fuldgældigt medlem den 1. maj 1887. Det fremgår af medlemslisten, at det ikke var en selvfølge, at man kunne blive medlem af Metodistkirken. Ved flere af prøvemedlemmerne er anført: ”Bestod ikke prøven” [42].

Ægteskabet blev børnerigt, idet Ane Lene fødte ti børn. Alle børnene blev døbt i Metodistkirken i Vejle, og evt. begravelser foregik derfra. Den første i børneflokken var Ejnar Lütken Müller (født 24. oktober 1886), og derefter fulgte Karla Pribia Lütken Müller (født 18. august 1888).

Huset Nørregade 11 i Vejle. Et skilt over porten viser vej til Viggo Lütken Müllers snedkerværksted i gården (foto: H. P. Jensen, foto: 1914, Vejle Stadsarkiv)

Ved folketællingen den 1. februar 1890 boede familien Lütken Müller i en lejlighed i bagbygningen i Nørregade 11 i Vejle, dvs. i tilknytning til snedkerværkstedet. De havde to 18-årige mænd boende. De unge mænd betegnes som "tjenestetyende" og må formodes at have arbejdet i snedkerværkstedet.

Børnefødslerne fortsatte med to døtre. Kreativiteten var stor, når der skulle findes på navne til familiens piger. Noget tyder på, at Ane Lene med navngivningen har ønsket at distancere sig fra sin landlige baggrund. Eva Eleonora Lütken Müller blev født den 19. juni 1890, og Villie Elisabeth Lütken Müller blev født den 19. september 1891, men døde den 28. oktober 1891.

Ane Lene var produktiv, for derefter præsterede hun fem drenge på stribe i løbet af lidt over fem år. Drengenavnene var ikke helt så fantasifulde. Aage Lütken Müller blev født 8. januar 1894 og blev efterfulgt af Carl Christian (født 4. august 1895, død 16. september 1895), Thorvald (født 29. august 1896), Otto (født 19. januar 1898) og Viggo (født 8. marts 1899, død 11. maj 1899).

Der var således tre af børnene, der døde som spæde. Villie Elisabeth døde ifølge dødsattesten af diarre [46], og Carl Christian døde af kolerine [47]. Kolerine bruges som betegnelse for akut spædbørnsdiarre, som i 1908 var den væsentligste enkeltårsag til dødsfald blandt spædbørn [48]. Det er sandsynligt, at Villie Elisabeth også døde af kolerine. Amning ydede stor beskyttelse mod kolerine [48], så det er nærliggende at tro, at Ane Lene ikke har ammet sine børn. Viggo døde af meningitis efter 1 ½ uges sygdom [49].

I kirkebogen omtales moderen ofte som ”Helene, f. Hansen”, hvilket tyder på, at Ane Lene blev kaldt for Helene. Det virker som endnu et forsøg på at distancere sig fra den landlige fortid, at hendes døbenavn Lene ikke var fint nok, men skulle udskiftes med et navn, der passede sig bedre for en snedkermesterfrue. Kan hun mon tænkes at have været en anelse snobbet?

Ved folketællingen den 1. februar 1901 boede familien fortsat i baghuset i Nørregade 11. Der var seks børn, så pladsen har formentlig været trang. Den ældste søn, Ejnar, var nu snedkerlærling. Jeg gætter på, at det var hos faderen.

Hvis læseren har talt efter, har læseren opdaget, at der mangler en fødsel. Den kom den 8. august 1902 og resulterede i en datter, der fik navnet Ella Louise Lütken Müller. Da Ella Louise blev født, var bopælen stadig Nørregade 11, og det var den også i Vejle Vejviseren fra 1903-1904.

De tre ældste børn blev konfirmeret i Metodistkirken i Vejle i henholdsvis 1900, 1902 og 1904. De fire yngste børn blev konfirmeret i 1908, 1910, 1912 og 1916, men det foregik i folkekirken (Vor Frelseres Sogn, Vejle). Det tyder på, at familien Lütken Müllers forhold til metodistkirken har været noget køligt i en periode.

Ifølge Vejle Vejviseren fra 1905-1906 var familien Lütken Müller flyttet til Vestergade 45. Opholdet i Vestergade må have været kortvarigt, for ved folketællingen den 1. februar 1906 var familien flyttet videre til en lejet lejlighed på 1. sal på Kirkegårdsvej 18 i Vejle. Kirkegårdsvej skiftede i 1919 navn til Langelinie [50]. I den nye lejlighed var der plads til, at de kunne have en postassistent som logerende.

Alle syv børn var hjemmeboende ved folketællingen i 1906. Sønnen, Ejnar, blev grundigt oplært, for han var stadig snedkerlærling. Datteren, Karla Pribia, arbejdede som syerske. Når familien havde en logerende og ikke havde tjenestepige, er der grænser for, hvor god økonomien kan have været. Alt tyder dog på, at Viggo Lütken Müllers økonomi blev god senere.

I 1907 flyttede familien ifølge vejviseren til Volmersgade 4. En rejse fra Kirkegårdsvej til Volmersgade tilfredsstillende ikke Karla Pribias rejselyst, for samme år købte hun en enkeltbillet og rejste til USA [51]. Ved folketællingen den 1. februar 1911 boede familien i en stuelejlighed i Volmersgade 4. Der var nu fire hjemmeboende børn og ingen logerende. Ejendommen var ejet af Vejle Bank.

Ved næste folketælling den 1. februar 1916 boede familien samme sted, men nu var ejendommen ejet af Viggo Lütken Müller. Ejendommen, matrikelnr. 277a, Vejle Bygrunde, var den 5. december 1910 blevet købt for 45.900 kr. af Vejle Bank på tvangsauktion efter en forgældet tømmer, som banken havde penge til gode hos. Ejendommen var ved købekontrakt af 27. august 1912 blevet overdraget til Viggo Lütken Müller. Den var vurderet til 63.000 kr. Af ukendte årsager fik Viggo Lütken Müller først skøde på ejendommen den 3. februar 1919 [52, 53].

Fra 1912 til 1945 var Viggo Lütken Müller ejer af denne ejendom i Volmersgade 4. Derefter blev den overtaget af tre af hans børn (fotograf: ukendt, foto: 1975, Vejle Stadsarkiv)

Viggo Lütken Müller ses her (markeret med pil) til en bryllupsfest i Borgerstiftelsens gårdhave på Langelinie i Vejle. Man kan undre sig over, at hans hustru tilsyneladende ikke var med til festen (fotograf: ukendt, foto: 1916-1917, Vejle Stadsarkiv)

Det fremgår af folketællingsskemaet, at der i 1916 var tre hjemmeboende børn. Sønnerne, Thorvald og Otto, var henholdsvis arbejdsløs malersvend og malerlærling. Datteren, Ella Louise, var ikke gammel nok til at være udsat for arbejdsmarkedets udfordringer. Viggo Lütken Müllers årlige skattepligtige indkomst var anført at være 3.000 kr. Det var en god indtægt. Eksempelvis havde en snedkervend i samme ejendom en indtægt på 1.600 kr. og en syerske en indtægt på 300 kr. Viggo Lütken Müllers formue var på 3.700 kr., dvs. større end hans årsindkomst, så det er næppe forkert at påstå, at han nu havde en god økonomi.

Det har givet Viggo Lütken Müller en god og fast lejeindtægt at være ejer af en ejendom med adskillige lejemål. Det fremgår af folketællingen den 1. februar 1921, at der ud over Viggo Lütken Müllers egen stuelejlighed var 15 lejemål i Volmersgade 4. Blandt lejerne var en cigarhandler, en kapelmester, en pianistinde, en cand.pharm. på Gorms Apotek og en klinikfrøken.

Ved denne folketælling var sønnen, Thorvald, der nu var i arbejde som malersvend, og datteren, Ella Louise, hjemmeboende. Ella Louise var 18 år, men havde ifølge folketællingsskemaet ikke noget erhvervsarbejde. Viggo Lütken Müller og Ane Lene, der i skemaet kaldes Helene, er angivet at være metodister, så de havde ikke helt svigtet metodistmenigheden.

Ejendommen i Volmersgade udviklede sig næsten til et familiekollektiv. Ved folketællingen den 5. november 1925 boede Viggo Lütken Müller med hustru og datteren, Ella Louise, i en stuelejlighed i sidehuset. I en stuelejlighed i forhuset boede den ældste søn, Ejnar, med hustru og tre børn. Han havde i nogle år været i København for at finde sig en hustru [54]. Han var nu snedkermester, idet han i 1922 var blevet optaget som kompagnon i faderens firma [43]. På 2. sal i forhuset boede malersvend Thorvald Lütken Müller og hustru.

Et utvetydigt tegn på, at Viggo Lütken Müllers økonomi var blevet god, er, at han i 1927 investerede i et fritidshus i Mørkholt ved Vejle Fjord. Sammen med Ernst Albert Gustafsson, der var spindemester ved Windfeld Hansens Bomuldsspindier [55], købte han den 18. september 1927 for 3.000 kr. matrikelnr. 8f, Mørkholt By, der formentlig var en ubebygget sommerhusgrund [56, 57]. Når Viggo Lütken Müller og spindemester Gustafsson købte fritidshus i fællesskab, kan det skyldes, at de havde visse familiære relationer. Gustafssons datter, Ester Amalie, var gift med Viggo Lütken Müllers søn, Thorvald. Ejendommen har i dag adressen Krokusvej 2, Mørkholt, 7080 Børkop [58].

Der skulle et hus på grunden, og Viggo Lütken Müller fandt ved Juelsminde et lille fiskerhus, som havde fungeret som bolig for en lokal fiskerfamilie. Viggo Lütken Müller fik formentlig hjælp fra sine sønner, da huset blev pillet fra hinanden og flyttet fra Juelsminde til Mørkholt. Her blev det genopført mindre end 100 meter fra strandkanten. Huset står på grunden den dag i dag og menes at være mere end 300 år gammelt. Huset kaldes nu for Stråhytten [59].

Her kunne hele familien Lütken Müller nyde sommerhuslivets glæder, inden den slags blev moderne. Når Viggo Lütken Müller følte trang til et hus ved vandet, kan det skyldes, at han i sin ungdom var en meget dygtig sejlsportsmand. I hele tre tilfælde havde han reddet mennesker fra druknedøden. I den anledning var han blevet hædret med ”Medaljen for druknendes redning”, der tildeles personer, der har været i livsfare under redning af en druknende person [43].

I 1939 var Viggo Lütken Müller blevet for gammel til at være strandløve. Han og medejer Gustafsson solgte sommerhuset til sønnen/svigersønnen, Thorvald Lütken Müller, for 3.500 kr.

[56]. Huset var i familiens eje indtil 1964, hvor Thorvald Lütken Müllers enke solgte det til anden side [60].

Fra sommerlandet vender vi nu tilbage til Volmersgade 4. Ved folketællingen den 5. november 1930 var situationen i familiekollektivet nogenlunde uforandret. Viggo Lütken Müller og Ane Lene havde fortsat datteren, Ella Louise, boende. I en alder af 28 år var hun stadig ugift og uden erhverv, hvilket efterhånden giver anledning til at overveje, om hun har været uarbejdsdygtig pga. helbredsproblemer. Sønerne, Ejnar og Thorvald, boede, hvor de plejede. Eneste forandring var, at Thorvald var avanceret til malermester.

I 1931 nåede de moderne tider til Volmersgade 4. Den latrinære udvikling var nu så fremskredt, at beboerne slap for at "gå i gården", idet Vejle Byråd havde givet tilladelse til at installere wc i ejendommen. Til gengæld forpligtede Viggo Lütken Müller sig til at betale et kloakbidrag [61]. Jeg overvejer, om der blev hældt champagne i wc-kummen, da den blev indviet.

Viggo Lütken Müller havde fødselsdag den 12. august. I 1931 blev hans fødselsdag alt andet end festlig, for om formiddagen kl. 11,15 døde Ane Lene i hjemmet i Volmersgade. Det fremgår af dødsattesten, at hun døde af lungetuberkulose, men at hun også døjede med hjerte-karproblemer [62]. Hun blev 66 år. Hun blev begravet fra Metodistkirken i Vejle den 17. august 1931.

Datteren, Ella Louise Lütken Müller, blev omsider gift den 18. november 1933 (Vor Frelsers Sogn, Vejle) med Henry Enad Kristian Mårtensson. Han var kontorassistent, exam.jur. og havde indvandrerbaggrund, idet han var født i Malmø. Som omtalt i kapitel 1 var han mange år senere giftefoged på Vejle Rådhus, da min mormor blev gift for anden gang.

Ella Louises giftermål bevirkede, at Viggo Hartvig Lütken Müller boede helt alene i lejligheden i Volmersgade ved folketællingen den 5. november 1940. Han anføres fortsat at være snedkermester, selv om han nu var 81 år. Virksomheden angives at være et møbelsnedkeri. Det må antages, at sønnen, Ejnar, har taget sig af hovedparten af firmaets drift. Ejnar og Thorvald havde stadig bopæl i ejendommen.

Da Viggo Lütken Müller blev 86 år, var han træt af at være ejendomsbesidder. Den 1. november 1945 solgte han ejendommen i Volmersgade 4 i tre lige store anparter til børnene Ejnar, Thorvald og Ella Louise for 90.000 kr. Børnene overtog restgælden og udstedte et pantebrev på 52.036 kr. til Viggo Lütken Müller [61]. Efter salget blev han boende i huset. Pantebrevet sikrede ham en renteindtægt, der rigeligt har kunnet dække en 86-årigs behov for udskjelser.

Snedkermester Ejnar Lütken Müller døde den 13. juli 1949 og blev begravet fra Metodistkirken i Vejle. Senere samme år blev familiefirmaet solgt [43, 45]. Det må have været en trist oplevelse for Viggo Lütken Müller, der havde regnet med, at sønnen ville videreføre firmaet. Efter Ejnars død overtog Thorvald og Ella Louise hans anpart af Volmersgade 4, og den 1. oktober 1960 solgte de ejendommen til Vejle Kommune for 160.000 kr. [61].

Viggo Lütken Müller var en af Vejles ældste borgere, da han den 4. august 1952 døde 92 år gammel i Volmersgade 4. Her havde han i nogle år boet hos datteren, Ella Louise, og svigersønnen, der i mellemtiden var blevet ekspeditionssekretær [43]. Som omtalt ovenfor døde hans hustru på hans fødselsdag. Til gengæld sørgede Viggo Lütken Müller for at dø på sin afdøde hustrus fødselsdag. Også han blev begravet fra Metodistkirken i Vejle.

I den ene nekrolog beskrives Viggo Lütken Müller som et udpræget hjemmemenneske, der ikke tragtede efter offentlige hverv. Det nævnes dog, at han i en årrække var repræsentant for

Ny jyske Købstad-Kreditforening og blev brugt som skuemester, dvs. bedømmer af resultatet af en svendeprøve [43]. Den anden nekrolog omtaler ham som ”en af Vejles fineste snedkere, hvis arbejde var præget af en soliditet og skønsans i udførelsen, som man meget sjældent kan træffe på nu om dage” [44].

Det anføres, at ”både som privatmenneske og som mester var Lütken Müller en behagelig og omgængelig mand, som var afholdt af alle, der kom i berøring med ham” [44]. Afdøde fik i den anden af nekrologerne følgende karakteristik: ”Udadtil var han kendt som en gemytlig mand, der altid havde en historie at fortælle, men i virkeligheden var han en alvorlig og dybt tænkende mand” [43]. Det må have krævet en del journalistisk detektivarbejde at finde ud af, hvordan Viggo Lütken Müller var i virkeligheden. Mon han selv var klar over det?

Litteraturliste

1. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1852-1855, folio 642b-643
2. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Hatting Herred, 1827-1858, side 62
3. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1800-1817, 16. januar 1811, nr. 69/3, side 191
4. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1852-1868, 27. september 1856, nr. 627/7, side 298
5. Hatting Herredsfoged, Realregister, 1856-1957, Matrikelnr. 19a, Bredal By, folio 159
6. Vejle Kommune, Ejerlav: Bredal By, Engum, BBR-meddelelse
7. Vejle Amt, Engum Sogn, Kommunionsbog, 1854-1876
8. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skifteprotokol, 1855-1869, 25. august 1855, folio 29-30
9. Vejle Amt, Engum Sogn, Kommunionsbog, 1845-1853
10. Fattigkommissionen, Engum, Regnskabsprotokol, 1856-1912
11. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1861, folio 822b
12. Hatting Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1867-1899
13. Vejle Amt, Engum Sogn, Kommunionsbog, 1877-1905
14. Billedtekst til fotografier af Høgholt, Horsensvej, Vejle, Billedarkivet, Registreringsnum-
mer B76732 og B76733, www.vejlestsarkiv.dk
15. De jysk-fynske styrkers domiciler, bind 1, Vestre Landsdelskommando, 1975
16. Hæren (Rytteriet), 3. Dragonregiment, Stambøger, 1861-1874
17. Hæren (Rytteriet), 3. Dragonregiment, Rapportbøger, 1871-1872, side 374, 592 og 596
18. Hæren (Rytteriet), 3. Dragonregiment, Rapportbøger, 1871-1872, side 550 og 551
19. Hæren (Rytteriet), 3. Dragonregiment, Kopibøger, 1870-1873, 9. august 1871
20. Axel Liljefalk: ”Preusserne i Bjerger Herred i marts og april 1864”, Vejle Amts Årbog, Vejle
Amts Historiske Samfund, 1906, side 1-17
21. Jakob Jakobsen: ”Vejle Hospital. Dets oprindelse og forsoegsmæssige betydning”, Vejle
Amts Årbog, Vejle Amts Historiske Samfund, 1958, side 7
22. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: ”Find din slægt – og gør den levende. Hånd-
bog i slægtshistorie”, 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008
23. Vejle Amt, Alimentionssager, 1884-1885, sagsnr. 1279

24. Vejle Amt, Alimentationsjournal, 1870-1884, sagsnr. 1279
25. Bjerre Herredsfoged, Realregister, 1856-1958, Matrikelnr. 4b, Hyrup By, folio 281
26. Bjerre Herredsfoged, Realregister, 1856-1958, Matrikelnr. 8k, Hyrup By, folio 60
27. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1888-1891, 26. august 1889, folio 344-345
28. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1902-1903, 17. november 1902, side 657-659
29. Bjerre Herredsfoged, Realregister, 1856-1958, Matrikelnr. 31b, Hyrup by, folio 204-205
30. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1905-1907, 2. juli 1906, side 831-836
31. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1907-1910, 1. februar 1909, side 720-721
32. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1907-1910, 7. juni 1909, side 862
33. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1912-1915, 3. november 1913, side 465-466
34. Bjerre Herredsfoged, Realregister, 1856-1958, Matrikelnr. 8l, Hyrup By, folio 62
35. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1912-1915, 15. juni 1914, side 665-666
36. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1918-1920, 16. juni 1919, side 718
37. Margrethe Nielsen: "Hornsyld kapel og menighed", Historisk Årsskrift for Metodistkirken i Danmark, 1972, side 11-16
38. Bjerre m.fl./Horsens Herredsret, Skifteretten, Skifteprotokol for Bjerre-Hatting og Voer-Nim Herreder, 1921-1924, folio 36b-37
39. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1921-1923, 5. januar 1923, side 580
40. Vejle Byfoged, Tyendeprotokol, 1871-1896
41. Kraks Blå Bog, 1920, Kraks Forlag, København
42. Vejle biskoppelig-methodistiske menighed, Kontraministerialbog, 1874-1891, medlemsliste
43. Nekrolog, Vejle Amts Folkeblad, 5. august 1952
44. Nekrolog, Vejle Amts Avis, 5. august 1952
45. Kraks Legat: "Danmarks ældste forretninger", København, 1950
46. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1876-1915, Vejle-Skanderborg Fysikat, Vejle, 1891
47. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1876-1915, Vejle-Skanderborg Fysikat, Vejle, 1895
48. Anne Løkke: "Ro, renlighed og regelmæssighed. Sundhedsoplysning og amning ved Københavns børneplejestationer 1908-1930", Bibliotek for læger, 2008, side 474-489
49. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1876-1915, Vejle-Skanderborg Fysikat, Vejle, 1899
50. Kirkegårdsvej, www.vejlewiki.dk
51. Udvandrerdatabasen, www.ddd.dda.dk
52. Vejle Byfoged, Realregister, 1855-1942, Vejle Bygrunde, matrikelnr. 277a, side 798-799
53. Vejle Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1918-1919, 6. februar 1919, side 259-261
54. Københavns Stadsarkiv, Politiets Registerblade, www.politietsregisterblade.dk
55. Skattemandtalslisten 1918, www.vejlestadsarkiv.dk

56. Retten i Fredericia, Tinglysningen, Skøde- og servitutgenparter I, 1927-1971, Gårslev Mørkholt By 1 – Gårslev Mørkholt By 16, matr.nr. 8f
57. Elbo-Brusk-Holmans Herredsfoged, Realregister, Pjedsted, Gårslev, 1845-1946, matrikelnr. 8f, Mørkholt By, folio 591
58. Vejle Kommune, Ejerlav: Mørkholt By, Gårslev, BBR-meddelelse
59. Artikel fra Vejle Amts Folkeblads e-avis, <http://vafo.dk/article/20080807/ARTIKLER/308079933>
60. Tingbog, Region Syddanmark, Fredericia Retskreds, Ejerlav: Mørkholt By, Gårslev, matrikelnr. 8f, side 369-370
61. Vejle Byret, Tinglysningen, Skøde- og servitutgenparter I, 1927-1981, Vejle Bygrunde 235 – Vejle Bygrunde 318 ø, matr.nr. 277a
62. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1915-1980, Vejle Amt, Byer, 1931

Kapitel 5. Tre mand frem for et ugift fruentimmer

Mine tip-2-oldeforældre

Niels Madsen & Kirsten Hansdatter

Niels Madsen (56):

Født: ca. 1762

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 7. november 1812 i Engum Sogn (Vejle Amt)

Død: 14. april 1826 i Engum Sogn

Begravet: 21. april 1826 i Engum Sogn

Kirsten Hansdatter (57):

Født:

Døbt: 18. juni 1786 i Hover Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret: 1801 i Hover Sogn

Gift: 7. november 1812 i Engum Sogn

Død: 17. marts 1825 i Engum Sogn

Begravet: 23. marts 1825 i Engum Sogn

Niels Madsen blev født ca. 1762 ifølge aldersangivelsen ved hans død. Trods ihærdig søgning i kirkebøger, folketællinger og lægdsruller er det ikke lykkedes at finde frem til hans fødselsdato, fødested eller hvem, hans forældre var.

Den første viden, jeg har om Niels Madsen, stammer fra første gang, han blev gift. Den 13. november 1784 blev Niels Madsen fra Bjerre og Kirstine Marie Nielsdatter fra Tyrsted viet i Bjerre Kirke efter foregående trolovelse ifølge oplysninger i Tyrsted Sogns kirkebog. Bjerre Sogn (Vejle Amt) ligger ca. 8 km syd for Horsens, og Tyrsted Sogn (Vejle Amt) er Bjerres nordlige nabosogn.

Kirstine Marie Nielsdatter blev døbt den 10. december 1747 i Uth Sogn (Vejle Amt), der var det østlige nabosogn til Tyrsted Sogn. Kirstine Marie Nielsdatter må derfor have været ca. 15 år ældre end Niels Madsen. Hendes far hed Niels Gregersen. Familien flyttede siden til Tyrsted Sogn, hvor Niels Gregersen døde i 1776 (begravet 5. juli 1776). Sønnen, Gregers Nielsen, boede på en gård i Dagnæs i Tyrsted Sogn ved folketællingerne i 1787 og 1801.

Ved skiftet efter faderen den 9. august 1776 [1] tjente Kirstine Marie Nielsdatter hos Peder Jensen i Dallerup i Tyrsted Sogn. Da der den 23. april 1782 blev afholdt skifte efter hendes morbror, Niels Rasmussen, tjente Kirstine Marie fortsat i Dallerup [2]. Det fremgår ikke, om hun var så trofast, at det fortsat var hos Peder Jensen.

Efter vielsen lavede Niels Madsen og Kirstine Marie Nielsdatter et effektivt forsvindingsnummer i over 25 år. Det er hverken lykkedes at identificere dem ved folketællingen i 1787 eller 1801. I 1811 fandt jeg i en brandtaksationsprotokol [3] Niels Madsen som beboer af et hus i Assendrup By i Engum Sogn (Vejle Amt) ca. 14 km fra Bjerre.

Huset blev takseret den 9. december 1811. I brandtaksationsprotokollen omtales huset som ”Jens Overbye nu Niels Madsens sted”, hvilket tyder på, at Niels Madsen havde overtaget huset

kort tid forinden. Der var tale om et hus på 9 fag, hvoraf de 7 fag var indrettet til beboelse og husholdning. Der var 7 fag bræddeloft. Huset var af egebindingsværk med murede og klinede vægge og stråtag. Det blev takseret til 600 rigsdaler.

Den 30. april 1812 døde Kirstine Marie Nielsdatter i Assendrup i en alder af 64 år. Hun anføres i kirkebogen at have været husmand Niels Madsens hustru. Ved skiftet efter Kirstine Marie Nielsdatter den 2. maj og den 7. august 1812 var der ingen børn som arvinger [4], dvs. enten har ægteskabet været barnløst, eller også er evt. børn døde i en tidlig alder. Arvingerne var derfor Kirstine Marie Nielsdatters ovennævnte bror, Gregers Nielsen, og to sønner af hendes afdøde søster, Anne Cathrine Nielsdatter.

Det fremgår af skiftet, at Niels Madsen var ejer af huset i Assendrup, der ved skiftet blev takseret til 550 rigsdaler. Der var et lån på 216 rigsdaler til hr. Ammitzbøll i Vejle i henhold til en købekontrakt på huset. Husdyrholdet bestod af en sortbroget ko, to får og et lam, så landbrug har ikke været Niels Madsens hovederhverv.

I huset var en høvlbænk, to rubankhøvl, syv skrub- og slethøvl, seks listehøvl, flere økser, save, skruetvinger, file, huggejern og et lager af ege-, aske- og bøgetræ. Det var mere, end selv en hyperaktiv gør det selv-mand havde behov for. Det fremgår da også af senere oplysninger, at Niels Madsen var både husmand og snedker.

Et gammelt ordsprog siger, at ”de rige har mange glæder, og de fattige har mange børn”. Det har muligvis været ægteskabets mangel på børn, der var årsag til, at boopgørelsen viste mange ejendele og en god økonomi. Niels Madsen havde et ”skydegevær”, så han havde mulighed for at forsvare sine mange ejendele mod evt. tyve.

Kirstine Marie Nielsdatter har ikke manglet noget, når hun udfoldede sine husmoderlige talenter i køkkenet. Der var to små malmgryder, en jernpande, et ovnfad af jern, to messingkedler og en kobberkedel, og retterne fra det Assendrupske landkøkken kunne serveres på 11 hvide porcelænstallerkener og fire trætallerkener.

Boopgørelsen omfattede endvidere et tobaksbræt og en kaffekværn, så efter endt arbejdsdag kunne Niels Madsen nyde en kop kaffe og en pibe tobak foran husets toetages jernkakkellovn, der var et pragtstykke takseret til 50 rigsdaler. Måske bragte tobakken ham i så opløftet en stemning, at han istemte en salme fra husets enlige salmebog.

Ud over huslånet var der en del privat gæld. Alligevel viste boopgørelsen et solidt overskud på 223 rigsdaler, 1 mark og 1 skilling. Deraf kunne Niels Madsen beholde halvdelen. Den anden halvdel skulle Niels Madsen senest året efter udbetale til arvingerne, og det må nødvendigvis have forringet hans økonomi.

I skiftet omtales en købekontrakt på huset, så Niels Madsen må have overtaget det senest i 1812. Alligevel fik han først skøde på huset den 11. december 1814 [5]. Sælgerne var Hans Ammitzbøll og Hans Lorentzen fra Vejle. Købesummen angives i skødet at være 130 rigsdaler. Når købesummen var meget lavere end det, huset tidligere var vurderet til, skyldtes det, at der i mellemtiden havde været en statsbankerot i 1813. Den er skyld i, at pengebeløb før og efter statsbankerotten ikke er sammenlignelige [6].

Det fremgår af skødet, at den tilhørende jord var takseret til 2 skæpper, 1 fjerdingkar og 2 ½ album hartkorn, dvs. der var tale om et husmandssted. Ifølge skødet var Niels Madsen forpligtet til at give gratis husly til Anders Hjulers enke så længe, hun levede. Niels Madsen måtte

affinde sig med hendes tilstedeværelse i nogle år, for hun levede til den 26. oktober 1820 (Engum Sogn).

Niels Madsen havde ingen opsparing, så han måtte den 11. december 1814 udstede en pantobligation til de to vejleenske kreditorer på hele købesummen, dvs. 130 rigsdaler [7]. Ovennævnte huslån på 216 rigsdaler var som følge af statsbankerotten blevet nedskrevet til 130 rigsdaler.

Selv om Niels Madsen var ca. 50 år ved hustruens død, havde han ikke tænkt sig at skulle gå barnløs igennem livet. Derfor måtte han finde sig en ny kone i den fødedygtige alder. Udvalget i Assendrup var ikke så stort, så han måtte nøjes med det mest berygtede ugifte fruentimmer i sognet. For at sikre sig, at hun var fødedygtig, gjorde han hende gravid, inden han giftede sig med hende den 7. november 1812 (Engum Sogn).

Det ugifte fruentimmer hed Kirsten Hansdatter. Hun var 26 år ved vielsen. Kirsten Hansdatter blev født uskyldsren og uberygtet i Hover Sogn, der var Vejles nordvestlige nabosogn. Her blev hun døbt den 18. juni 1786. Hun var datter af Hans Christensen Søefeldt og Elisabeth Henriksdatter i Høgsholt (jf. kapitel 9) og var den næst yngste i en børneflokk på mindst 12 børn.

Ved folketællingerne i 1787 og 1801 boede Kirsten Hansdatter hos forældrene i et hus i Høgsholt i Hover Sogn. Kirsten havde gode muligheder for at tilegne sig basal lærdom. I Høgsholt var der en skole, der dækkede hele Hover Sogn og en del af Skibet Sogn. I en fundats fra 1758 for Høgsholt Skole blev det fastslået, at skolen skulle holdes hele året igennem [8]. I 1801 blev Kirsten Hansdatter konfirmeret i Hover Kirke, og derefter blev Høgsholt Skole erstattet af livets skole.

Som 18-årig begyndte Kirsten Hansdatter på at belaste sit rygte, idet hun den 13. januar 1805 fødte en "uægte" søn, der blev døbt på fastelavnssøndag den 24. februar 1805 i Hover Kirke. Sønnen fik navnet Hans efter Kirstens far. Til barnefader blev ifølge kirkebogen udlagt Christen Olesen fra Lindet Sogn. Det må antages, at der er tale om Øster Lindet Sogn i Haderslev Amt.

Eftersøgningen af denne barnefader leder frem til et sandsynligt bud i form af en Christen Olesen, der den 17. oktober 1784 blev døbt i Øster Lindet Kirke. Der er så langt mellem Øster Lindet og Hover, at en besværgelse ikke har været umiddelbart mulig. Ved folketællingen i 1801 var en ugift Christen Olesen på 17 år møllersvend på Lerbæk Mølle i Hover Sogn. Jeg tør vædde en hel liter skummetmælk på, at det var Christen Olesen fra Øster Lindet, der af ukendte årsager var rejst helt til Hover Sogn for at male korn i nogle år.

Når Christen Olesens bopæl i kirkebogen anføres at være Lindet Sogn, må det formentlig betyde, at han efter at have gjort Kirsten Hansdatter gravid var flygtet fra gerningsstedet tilbage til Øster Lindet. Der har jeg kun fundet et enkelt spor af ham. Den 28. maj 1815 var Christen Olesen fadder ved en dåb i Skrave Sogn (Haderslev Amt) hos sin bror, Raas Olesen. Christen Olesen angives at have bopæl i Terp (Øster Lindet Sogn) og at være ungkarl.

Den "uægte" Hans Christensen nåede ikke at få megen livserfaring. På 2. juledag 1807 blev "Kirsten Hansdatters uægte barn fra Høgsholt" begravet i Ølsted Sogn (Vejle Amt) ca. 20 km nordøst for Hover, hvor Kirsten Hansdatter må formodes at have tjent til føden. Barnets navn er ikke angivet i kirkebogen. Lægdsrullen for Hover Sogn (Vejle Amt, Hovedrulle 1811, lægd 51) bekræfter dog, at det var Hans Christensen, der døde i 1807.

Kirsten Hansdatter blev boende i Ølsted Sogn, for den 8. november 1808 fødte hun der en "uægte" datter, der fik navnet Sophie Magdalene. I kirkebogen benævnes datteren "slegfredsbarn", dvs. barn af ugifte forældre.

Ifølge kirkebogen udlagde Kirsten Hansdatter som barnefader en fyr ved navn Peter, "som drog bort med det 27. franske regiment, Chevau-léger". Den forklaring kan ikke have virket helt overbevisende, for det er tilføjet i kirkebogen, at han blev udlagt "vist på skrømt". Det bliver næppe nogensinde opklaret, om præsten helt uberettiget har mistænkt min tip-2-oldemor for at lyve om barnefaderen, eller om hun rent faktisk har løjet for at dække over den rigtige barnefader.

Kirsten Hansdatter var en kærlig kvinde, der ikke kunne nænne at sige nej til kærlige mænd. Nu var hendes rygte så spoleret, at det ikke betød noget, om hun fik flere "uægte" børn. Den 14. januar 1811 fødte hun en søn, der fik navnet Hans. På det tidspunkt var hun flyttet til Assendrup i Engum Sogn. Ved hjemmedåben samme dag udlagde hun en Christian Jensen i Horsens som barnefader.

Dagen efter, den 15. januar, blev Kirsten Hansdatter ifølge kirkebogen opsøgt af en Peder Kjær. Jeg gætter på, at han mødte op på vegne af sognerådet. Han medbragte to vidner og ville forhøre hende nærmere om den udlagte barnefader. Hun bekræftede, at benævnte Christian Jensen var barnefader, men erklærede, at hun ikke vidste, hvor han nu opholdt sig. Hun tilstod endvidere, at hun to gange tidligere havde været besvangret.

Da Kirsten Hansdatter var blevet besvangret første gang, kunne hun omtales med den nedsættende betegnelse "ugift fruentimmer". Siden da havde to mænd sørget for, at hendes status som ugift fruentimmer var blevet udbygget. Nu kom Niels Madsen som tredje mand og besvangrede fruentimmeret. Det vides af gode grunde ikke, om det fra starten var meningen, at de skulle giftes, eller om besvangringen var årsagen til ægteskabet.

Det har næppe været Kirsten Hansdatters højeste ønske at blive gift med en mand, der aldersmæssigt kunne have været hendes far. Hendes situation har dog gjort hende kompromisvillig. Med to "uægte" børn og et dårligt rygte skabte det tryk i tilværelsen at blive gift med en mand, der oven i købet var husejer.

Deres første fælles barn blev født den 22. april 1813 (Engum Sogn), dvs. 5-6 måneder efter vielsen. Hun fik navnet Marie Kirstine Elisabeth Nielsdatter. De to første fornavne stammer formentlig fra Niels Madsens afdøde hustru og det tredje fornavn fra Kirsten Hansdatters mor. Forældrene anføres at være "husmand Niels Madsen og hustru Kirsten Hansdatter" i Assendrup.

De efterfølgende børn blev alle født i Engum Sogn. Min tipoldefar, Mads Nielsen, blev født den 22. august 1815. I kirkebogen anføres faderen, Niels Madsen, at være selvejerhusmand og snedker i Assendrup. Den 27. december 1817 fødte Kirsten Hansdatter tvillinger, der blev døbt straks efter fødslen og fik navnene Søren og Jens. Som så ofte dengang overlevede tvillingerne kun i kort tid. Jens døde den 29. december og Søren den 31. december 1817. Sidste barn blev Abelone Nielsdatter, der blev født den 27. marts 1819.

Niels Madsen må have taget hustruens to "uægte" børn til sig som sine egne. Den 17. oktober 1820 blev de vaccineret mod kopper sammen med det fælles barn, Marie Kirstine Elisabeth [9]. Alle tre børn anføres at have Niels Madsen som far, og de to "uægte" er anført med efternavnet Nielsen/Nielsdatter, selv om de ikke kan have haft dette efternavn fra fødslen.

Selv om Kirsten Hansdatter ikke havde opført sig engleagtigt, var der alligevel to engle, der holdt vagt, da hun blev gift i Engum Kirke med Niels Madsen (foto: 2019)

Noget tyder på, at Niels Madsen blev fattigere af at have fået børn. Den 16. juni 1818 måtte han udstede en panteobligation, fordi han havde fået et privat lån på 230 rigsdaler fra Jørgen Jensen i Assendrup mod sikkerhed i sit hus i Assendrup [10]. Heraf blev de 130 rigsdaler dog omgående brugt til at indfri det eksisterende lån i huset [7].

Det krævede en del brændsel at skulle fyre op i Niels Madsens ovennævnte toetages jernkakkelovn. Derfor havde Niels Madsen den 11. december 1817 købt et mindre stykke tørvejord for 50 rigsdaler [11], og det skulle også finansieres af det nye lån.

Man kunne have undt Kirsten Hansdatter et langt liv som ægteviet hustru. Sådan blev det dog ikke. Hun døde den 17. marts 1825 i en alder af 38 år. I kirkebogen betegnes hun som ”snedker Niels Madsens hustru i Assendrup”.

Der blev afholdt skifte efter Kirsten Hansdatter på herredskontoret i Hornsyld den 6. april 1825 [12]. Niels Madsen må efterhånden selv have troet, at han var far til de to ”uægte” børn, for det er fejlagtigt anført i skiftet, at alle Kirsten Hansdatters fem børn og arvinger var avlede i ægteskab med den efterlevende enkemand.

Skiftet bekræfter formodningen om, at Niels Madsen var blevet fattigere efter at have fået børn. Boopgørelsen viste et beskedent overskud på 4 rigsdaler og 5 mark, hvoraf Niels Madsen kunne beholde halvdelen, og børnene skulle dele resten.

Efter hustruens død har Niels Madsens økonomiske problemer formentlig været så store, at han var nødt til at sælge huset. Med købekontrakt af 12. juni 1825 solgte han for 250 rigsdaler

huset til Hans Pedersen fra Bredal [13]. Det fik Niels Madsen ikke noget overskud ud af, for det fremgår af købekontrakten, at køber skulle udbetale hele købesummen til Niels Madsens kreditor, Jørgen Jensen.

Niels Madsen sikrede sig i købekontrakten ret til i sin levetid at bebo 3 fag hus med tilhørende have og ret til at beholde sin indkøbte tørvejord, idet køberen dog årligt skulle have to læs tørv. De 3 fag hus, haven og tørvejorden skulle tilfalde køberen, når Niels Madsen døde. Hans Pedersen fik skøde på huset den 9. november 1825 [13].

Oplysningerne i forbindelse med Hans Pedersens udstedelse af en panteobligation den 12. november 1825 tyder på, at den købte ejendom bestod af et udflyttet hus på Assendrup Mark og et resterende hus på 3 fag i Assendrup By [14]. Ved en brandtaksation året efter omtales huset som "udflyttet på marken" [15].

Købekontrakten indeholdt en noget overraskende bestemmelse, idet det er anført, at køberen havde købt huset "med den forpligtelse, at han igen, når han finder det for godt, overlader det til en af hans sønner og min datter, Sophie Magdalene, når de selv derom kan forenes". Jeg opfatter bestemmelsen således, at der blev lagt op til, at Niels Madsens datter skulle giftes med en af Hans Pedersens sønner.

Sophie Magdalene var på det tidspunkt 16 år. Med mindre, at hun har været kæreste med en af sønnerne, ligner det et forsøg på et arrangeret ægteskab. I så fald mislykkedes forsøget, for som omtalt i det følgende blev Sophie Magdalene gift med en helt anden. Ved folketællingen i 1834 var huset overtaget af en af Hans Pedersens sønner, og det var lykkedes ham at blive gift uden at involvere Sophie Magdalene.

Niels Madsen døde den 14. april 1826, dvs. få måneder efter, at hussalget var afsluttet. Ifølge kirkebogen blev han 64 år. I kirkebogen anføres han at være snedker boende i Assendrup. Det må være gået helt galt med hans arbejdsevne og økonomi, for i dødsanmeldelsesprotokollen betegnes han som fattiglem i Assendrup [16]. Det anføres, at fattigkommissionen ville tage sig af skiftet, hvilket formentlig har betydet, at et evt. overskud er tilfaldet fattigkassen. Der var således ingen arv til hans efterladte børn.

I det følgende omtales fire af de fem ovennævnte børn, idet min tipoldefar, Mads Nielsen, er nærmere omtalt i kapitel 3. Uanset, om Niels Madsen vil indrømme det eller ej, er de to ældste af børnene ikke hans, men Kirsten Hansdatters "uægte", så dem starter vi med.

Sophie Magdalene fik efternavnet Nielsdatter efter sin stedfar, og hun blev kaldt for Nielsdatter resten af livet. Ved konfirmationen i 1823 (Engum Sogn) måtte hun nøjes med bedømmelsen "temmelig god" for kundskab og opførsel, men det var trods alt bedre end en af de øvrige kvindelige konfirmander, der i kirkebogen blev betegnet som "tungnem".

Efter konfirmationen må Sophie Magdalene Nielsdatter formodes at have tjent i Engum Sogn i nogle år. I slutningen af 1830 flyttede hun ifølge kirkebogens afgangliste fra Engum Sogn til Vejle. Det er anført, at hun var tjenestepige.

Det var tilsyneladende arveligt at blive gravid uden at være gift. Sophie Magdalene blev gravid i slutningen af 1830. Hun havde dog ikke lyst til at være ugift fruentimmer, så hun nåede at blive gift med barnefaderen i sidste øjeblik. Den 28. maj 1831 blev hun i Engum Kirke viet til

ungkarl Thomas Sørensen fra Tirsbæk i Engum Sogn. Hun var 22 år, og han var 28 år. Den 26. juni 1831 fødte hun en søn (Engum Sogn).

Thomas Sørensen var født den 25. december 1802 på Bredballe Mark i Hornstrup Sogn (Vejle Amt). Han var et omvandrende eksempel på, at det var muligt at overleve, selv om man var født som tvilling. I 1818 var Thomas Sørensen blevet konfirmeret (Hornstrup Sogn) sammen med sin tvillingebror, Søren. I juli 1826 blev Thomas Sørensen og tvillingebroren ifølge lægdsrullen (Vejle Amt, hovedrulle 1829, lægd 62) begge indkaldt som soldat ved 1. Livregiment, der havde garnison på Sølvgades Kaserne i København [17, 18].

Det var dog kun den ene af dem, der kunne blive gift med Sophie Magdalene Nielsdatter. Det var ikke størrelsen, det kom an på, for hun valgte Thomas på 165 cm, selv om han var 4 cm mindre end sin tvillingebror (jf. lægdsrullen).

Den førstefødte søn blev døbt Niels efter Sophie Magdalenes afdøde stedfar. Hendes halvsøster, Marie Kirstine Nielsdatter, var blandt fadderne. I kirkebogen anføres de nygifte at have bopæl i Assendrup, og Thomas Sørensen angives at være tjenestekarl.

Ægteparret havde bopæl ved Tirsbæk, da endnu en søn, Søren Thomsen, blev født den 22. december 1833. Han nåede at blive hjemmedøbt, inden han døde den 9. januar 1834 (Engum Sogn). Thomas Sørensen angives at arbejde som daglejer. Ved folketællingen i 1834 boede de til leje i et hus ved Tirsbæk sammen med sønnen, Niels. Thomas Sørensen var fortsat daglejer.

Den næste Søren Thomsen blev født den 14. marts 1835, men døde straks efter hjemmedåben den 20. marts 1835 (Engum Sogn). Det lykkedes i tredje forsøg. Den Søren Thomsen, der blev født den 13. juni 1837 (Engum Sogn), overlevede sin barndom, hvilket kan dokumenteres ved, at han blev konfirmeret den 18. april 1852 (Engum Sogn).

Ved folketællingen i 1840 boede familien i samme hus ved Tirsbæk, og Thomas Sørensen var daglejer. De nøjedes ikke med at have sønnerne Niels og Søren på kost. Derudover havde de en plejesøn, Niels Sørensen. Han var "uægte" søn af Sophie Magdalenes halvsøster, Marie Kirstine Nielsdatter (jf. nedenfor).

Sophie Magdalene Nielsdatter og Thomas Sørensen fik yderligere to børn, der begge blev født i Engum Sogn. Jens Thomsen blev født den 31. marts 1840 og Kirstine Thomsen den 18. juli 1844. Sidstnævnte blev ved folketællingerne i 1845 og 1855 kaldt for "Mette Kirstine", men fornavnet Mette må være uautoriseret, da det ikke er anført i kirkebogen ved hendes dåb.

Familiens bopæl anføres ved folketællingen i 1845 at være Louisehøj i Assendrup. Da Louisehøj ifølge et nutidigt kort ligger i nærheden af Tirsbæk, er der ikke nødvendigvis tale om, at de var flyttet. Thomas Sørensen var uforandret daglejer, og Niels Sørensen var fortsat plejesøn hos dem.

I 1849 indtraf der ufrivillige forandringer i familielivet. Den 22. januar 1849 (Engum Sogn) døde Sophie Magdalene Nielsdatter i en alder af 40 år. Hun anføres i kirkebogen at være hustru til husmand Thomas Sørensen ved Tirsbæk. Med mindre, at der er tale om en skrivefejl, må Thomas Sørensen nu have udskiftet sit omskiftelige daglejerarbejde med en mere selvstændig tilværelse som husmand. Det kan også tænkes, at han var både husmand og daglejer.

Herefter var Thomas Sørensen alene med tre børn under konfirmationsalderen. Det krævede en hurtig løsning. Thomas Sørensen havde som nævnt ovenfor taget sig kærligt af Marie Kirstine Nielsdatters "uægte" søn. Nu valgte han også at tage sig kærligt af sin afdøde hustrus

halvsøster, idet han giftede sig med Marie Kirstine Nielsdatter. Derfor fortsætter fortællingen om Thomas Sørensen nedenfor.

Navngivningen af Kirsten Hansdatters "uægte" søn giver anledning til nogen forvirring. I kirkebogen kaldes han ved dåben for "Hans" uden angivelse af efternavn. I overensstemmelse med, at den udlagte barnefader hed Christian, kaldes han i lægdsrullen for "Hans Christian-sen".

Andre steder, bl.a. i kirkebøger og folketællinger, bruges efternavnet Nielsen, som han havde overtaget fra stedfaderen. Oftest kaldes han dog for "Hans Christian Nielsen", hvor navnet Christian kan stamme fra faderen. Man fristes til at tro, at det har været meningen, at han skulle døbes "Hans Christian", men at det ene fornavn er blevet glemt i kirkebogen. Jeg vælger her at bruge navnet Hans Christian Nielsen, som er det hyppigst anvendte.

Navnet Hans Christian Nielsen er fundet anvendt første gang, da han i 1820 som 9-årig blev vaccineret mod kopper [9]. Det var formentlig ham, der i 1827 under navnet Hans Nielsen ifølge kirkebogens afgangsliste flyttede fra Engum Sogn for at blive tjenestekarl i Spettrup i Urlev Sogn (Vejle Amt) ca. 8 km nordøst for Engum. Efter moderens og stedfaderens død var der ikke noget, der bandt ham til Engum Sogn, så Hans Christian fik lyst til at se sig omkring i verden.

Det er kun delvis lykkedes at følge Hans Christian Niensens færden via tilgangslist, afgangslister og lægdsruller. Det er således ikke lykkedes at finde ud af, hvor han er blevet konfirmeret. Det fremgår af lægdsrullen i Engum Sogn (Vejle Amt, Hovedrulle 1829, lægd 117), at han i 1830 flyttede til Stouby Sogn (Vejle Amt) ca. 9 km sydøst for Engum. Her var han ifølge lægdsrullen (Vejle Amt, Tilgangsruille 1830, lægd 90) tjenestekarl i Hyrup, indtil han i 1831 flyttede ca. 6 km nordpå til Nebsager Sogn (Vejle Amt).

I god overensstemmelse hermed er han i Nebsager Sogn anført på tilgangslisten i 1831. Her var Hans Christian Nielsen ifølge lægdsrullen (Vejle Amt, Tilgangsruille 1831, lægd 91) tjenestekarl i Hornsyld. Opholdet i Nebsager Sogn blev dog kortvarigt, for den 1. november 1831 blev han ifølge afgangslisten tjenestekarl i Rårup Sogn, der var Nebsagers østlige nabosogn. Her blev han registreret i lægdsrullen i 1832 (Vejle Amt, Hovedrulle 1832, lægd 81).

Det fremgår af sidstnævnte lægdsruille, at Hans Christian Nielsen den 1. juli 1833 blev indkaldt som soldat ved 1. Livregiment. Det bevirkede, at han fik oplevet en storbys hektiske liv, idet dette regiment som omtalt ovenfor holdt til på Sølvgades Kaserne i København.

Lægdsrullen afslører endvidere, at Hans Christian Nielsen var ualmindeligt høj i forhold til datidens målestok. Med sine 70 tommer (183 cm) har han raget så højt op over sine soldaterkammerater, at der ville være forøget risiko for at blive skudt, hvis han kom i krig. Han må have arvet gode vækstgener fra sin formodede far, Christian Jensen.

Hans Christian Nielsen aftjente værnepligten ved 1. Bataljons grenaderkompagni under 1. Livregiment til fods. Han må derfor formodes at have været god til at kaste med håndgranater. Han var på eksercerskolen i København fra 11. juli 1833 til 17. september 1833 [19]. Derefter vendte han tilbage til tjeneste ved grenaderkompagniet.

Det vides også hvem, der hersede med ham i soldatertiden. I 1834 var hans kompagnichef kaptajn Christian Ludvig Heinrich Frederich Wilhelm von Dreyer. Det var heldigt, at Hans Christian Nielsen kunne nøjes med at sige "Javel, hr. kaptajn" i stedet for at skulle tiltale ham

med hans fulde navn. Derudover var han underlagt premierløjtnant Printzlau og sekondløjtnanterne Holm og Zachariæ [20].

I soldatertiden blev Hans Christian Nielsens navn ikke brugt. Han var reduceret til ”nr. 43, grenader Assendrup”, idet soldaterne fik kaldenavn efter deres fødested. Bataljonens rapportbøger giver et beskedent indblik i hans soldaterliv [20, 21]. Rapportbøgerne tyder på, at ”43, Assendrup” har været en autoritetstro og pligtopfyldende soldat. Mange af hans soldaterkamerater blev indsat i arresten for små eller store tjenesteforseelser, men ”43, Assendrup” er ikke fundet anført som arrestant.

Soldatertjenesten var ikke gavnlige for hans sundhedstilstand. I 1834 var han syg en uge i både juli og august [20]. I 1835 var hans helbred alvorligt skrantende, idet han først var sygemeldt fra 1. januar til 5. februar og efterfølgende fra 23. marts til 6. juli [21].

Efter lidt over to år i tjenesten blev ”43, Assendrup” fra 16. oktober 1835 til 8. november 1835 ”permitteret indenbys”. Det gentog sig fra 20. december 1835 til 2. maj 1836 og to gange senere i 1836, dvs. han var permitteret en stor del af 1836. De øvrige soldater var tilsyneladende permitteret på tilsvarende måde, men nogle af disse var dog ”permitteret udenbys” [21]. Permitteret var ensbetydende med at have orlov fra soldatertjenesten [22].

Det er ikke lykkedes mig at finde ud af, hvad de lange orlovsperioder blev brugt til. Jeg forestiller mig, at der ikke var behov for soldaterne i den daglige tjeneste, når de efter et par år var færdiguddannede. Derfor skulle de ud i det virkelige liv for selv at tjene til føden. Orlovsperioderne har været afbrudt af korte genindkaldelser for at vedligeholde soldatertræningen. Når ”43, Assendrup” blev permitteret indenbys, betyder det formentlig, at han har skullet opholde sig i København, så han hurtigt kunne tilkaldes, hvis der blev behov for forstærkning.

Fra 19. december 1836 til 21. september 1837 var ”43, Assendrup” permitteret ”til fordel for musikkassen” [21]. Retningslinjerne for musikkassen er beskrevet i et cirkulære af 19. juli 1828 [23]. Hvert af hærens regimenter og korps havde en musikkasse, der blev brugt til betaling af alle udgifter vedrørende militærmusikken med undtagelse af lønninger, kost og uniformer til militærmusikerne. Musikkassen blev f.eks. brugt til indkøb og vedligeholdelse af musikinstrumenter. Når en soldat var permitteret til fordel for musikkassen, kunne den deraf følgende besparelse på løn, brødpenge og undermunderingspenge indregnes som indtægt i musik-kassen.

Erfaringerne viste imidlertid, at nogle regimenter i deres iver efter at skaffe penge til musik-kassen havde permitteret så mange underofficerer, spillemænd og menige, at det af hærledelsen blev anset for at være uforsvarligt. Derfor blev der den 10. marts 1832 udsendt et supplerende cirkulære [24]. I dette blev det præciseret, at det kun var tilladt at permittere nogle få ad gangen, og at ingen permittering måtte finde sted i den årlige eksercertid, fordi hele mandskabet skulle deltage i våbenøvelserne.

Hans Christian Nielsens soldatertjeneste må antages at være blevet afsluttet i slutningen af 1837. Det fremgår af kirkebogens tilgangsliste, at Hans Christian Nielsen den 6. november 1837 ankom til Hornstrup Sogn (Vejle Amt) fra København. Her blev han tjenestekarl hos Lüt-tichau, der var ejer af hovedgården Store Grundet [25] ca. 3 km nord for Vejle. Med stor for-sinkelse blev flytningen til Hornstrup Sogn registreret i lægdsrullen i 1841 (Vejle Amt, Hoved-rulle 1841, lægd 62).

På tilgangslisten i Hornstrup Sogn blev der den 12. maj 1839 registreret en ung pige, der hed Ane Else Stephansdatter. Hun kom fra Hvirring Sogn (Skanderborg Amt) og skulle arbejde på Store Grundet. De skarpsindigste blandt læserne har nok allerede gættet, at der er romantik på vej.

Blandt de 61 tjenestefolk på Store Grundet ved folketællingen den 1. februar 1840 var Hans Christian Nielsen og Ane Else Stephansdatter. Desuden var Hans Christian Niensens yngste halvsøster, Abelone Nielsdatter, tjenestepige på hovedgården (jf. nedenfor). Året efter blev halvbroderen, Mads Nielsen (min tipoldefar), som omtalt i kapitel 3 ansat på Store Grundet, men inden da var Abelone Nielsdatter og formentlig også Hans Christian Nielsen rejst derfra.

Hans Christian Nielsen havde taget Ane Else Stephansdatter med sig. I første omgang gik turen til Hornstrup Kirke, hvor de blev viet den 31. maj 1840. I kirkebogen anføres de begge at tjene på Store Grundet. Hans Christian Nielsen var 29 år, og bruden var 23 år (født 14. juni 1816, Nørre Snede Sogn, Skanderborg Amt).

Det er noget usikkert, hvad de nygifte foretog sig efter vielsen. Den 13. september 1840 var Ane Else Stephansdatter fadder, da Abelone Nielsdatter fik døbt en "uægte" datter (jf. nedenfor). Ved den anledning anføres Ane Else Stephansdatter at være indsidderkone på Hover Mark. Det passer ikke umiddelbart med, at hun først den 20. december 1840 på afgangslisten i Hornstrup Sogn anføres at være flyttet fra Store Grundet til Hover Sogn. På tilgangslisten i Hover Sogn anføres hun at være hustru til tjenestekarl Hans Christian Nielsen på Grundet, dvs. han er tilsyneladende ikke flyttet med.

Når Ane Else Stephansdatter var nødt til at forlade Store Grundet, skyldtes det den omstændighed, at hun var i omstændigheder. Hans Christian Nielsen kan tænkes at være blevet på Store Grundet som tjenestekarl af mangel på andre indtjeningsmuligheder.

Ane Else Stephansdatter fødte en datter, Ane Kirstine Hansen, den 22. januar 1841 (Hover Sogn). I kirkebogen angives forældrene at være Hans Christian Nielsen og hustru Ane Else Stephansdatter, indsiddere i Hover Skov. Ved dåben den 28. marts 1841 var der stort opbud af Hans Christian Niensens familiemedlemmer. Blandt fadderne var Abelone Nielsdatter, Mads Nielsen og svogeren, Thomas Sørensen.

Selv om det ser ud som om, at Hans Christian Nielsen og Ane Else Stephansdatter har lejet sig ind i et hus i Hover Skov, er det usikkert, om han også har boet der permanent. Det fremgår af afgangslisten i Hornstrup Sogn, at Hans Christian Nielsen den 2. maj 1842 flyttede fra Store Grundet til Tirsbæk i Engum Sogn. På tilgangslisten i Engum Sogn anføres han at være tjenestekarl.

På afgangslisten i Hornstrup Sogn er anført: "NB, har ikke haft uafbrudt ophold i Hornstrup Sogn fra 1837". Det kan betyde, at Hans Christian Nielsen i noget af den mellemliggende periode har opholdt sig i Hover sammen med hustruen. Årsagen til bemærkningen på afgangslisten var, at alle var forsørgelsesberettigede, hvor de var født, med mindre, at de havde boet uafbrudt i et andet sogn i mindst fem år [26, 27]. I Hornstrup Sogn har man tilsyneladende vurderet, at der var risiko for, at Hans Christian Nielsen ikke ville kunne forsørge sig selv og sin familie. For at undgå at komme til at hænge på en evt. regning, har man villet præcisere, at Hornstrup Sogn ikke havde nogen forsørgelsespligt.

Ved folketællingen den 1. februar 1845 var Hans Christian Nielsen daglejer og boede med hustru og datter til leje i et hus i Assendrup i Engum Sogn. Det er formentlig samme bopæl, der

anføres at være ”ved Tirsbæk”, da barn nr. to blev født den 26. februar 1845 (Engum Sogn). Han fik navnet Frederik Ludvig Qvist Hansen. Nu omtales Hans Christian Nielsen som husmand.

Familien flyttede lidt frem og tilbage over sognegrænsen mellem Engum og Hornstrup. Da sønnen, Georg Johan Hansen, blev født den 8. januar 1848, boede familien til leje ved Bredballe Strand i Hornstrup Sogn ikke langt fra Tirsbæk. Ved folketællingen den 1. februar 1850 var bopælen et lejet hus i Assendrup i Engum Sogn, hvor Hans Christian Nielsen arbejdede som daglejer.

Da Sørine Hansen blev født den 18. maj 1850 (Hornstrup Sogn), var familien igen flyttet til Bredballe Strand. Her faldt de så meget til ro, at bopælen fortsat var et hus ved Bredballe Strand, da befolkningen igen blev talt den 1. februar 1855. Nu var Hans Christian Nielsen angivet at være træarbejder, dvs. han har forarbejdet træ, f.eks. som snedker eller bødker.

Ane Else Stephansdatter sluttede som 42-årig af med at føde en efternøler, Nielsine Hansen (født 4. august 1858, Hornstrup Sogn). Bopælen var Bredballe Strand. Hans Christian Nielsen er anført at være husmand, men det kan han evt. have været sideløbende med træarbejdet.

Hans Christian Nielsen havde ikke lagt træarbejdet på hylden, for ved folketællingen den 1. februar 1860 blev han igen betegnet som træarbejder. I familiens hus ved Bredballe Strand var de tre yngste børn hjemmeboende. Endvidere havde de en plejesøn på under 1 år (født 15. juli 1859, Hornstrup Sogn). Han var søn af et ugift fruentimmer, Birgitte Abrahamsen. Hun havde været fadder, da de fik Nielsine Hansen døbt, og den tjeneste gengældte de nu ved at klare fruentimmerets børnepasningsproblem.

Ved folketællingen den 1. februar 1870 fik Hans Christian Nielsen understøttelse af fattigvæsenet og var indlogeret på fattiggården i Hornstrup sammen med den yngste datter, Nielsine, på 11 år. Det overraskende er, at hustruen ikke boede på fattiggården og heller ikke har kunnet findes andre steder i Hornstrup Sogn ved denne folketælling. Som det vil fremgå af den efterfølgende tekst, var hun hverken død eller fraskilt. Jeg tør ikke gætte på, hvor hun havde gemt sig.

Efter datidens målestok var Hans Christian Nielsen og datteren indlogeret under fine forhold i fattiggården. Der var i Hornstrup blevet bygget en helt ny fattiggård, der stod færdig den 1. oktober 1869 [28]. Fattiggården havde vinduer, der kunne lukkes op, og det var ikke en selvfølge dengang. Der var endvidere trægulv i fattiggården, og det anså folk i sognet for en unødvendig luksus. Der var plads til 24 beboere, og de skulle deles om 12 sengesteder, så man kom hinanden ved dengang.

Fattiglemmerne skulle efter evne arbejde for føden. De var beskæftiget med dyrkning af den jord, der hørte til fattiggården, arbejdede i fattiggårdens værksted eller deltog i den almindelige husholdning. Nogle voksne og børn blev sendt ud for at tjene om sommeren og vendte tilbage om vinteren.

Den nyansatte fattiggårdsbestyrer hed Niels Peder Nielsen. Han var skyld i, at forholdene på fattiggården for Hans Christian Nielsen og de andre fattiglemmer måske ikke var helt så attraktive, som de nyopførte bygninger lagde op til. Der gik rygter i sognet om, at fattigbestyreren behandlede de fattige efter for godtbeholdende, slog dem, sultede dem og bandt dem.

Det endte med, at sognerådet besluttede at fyre fattigbestyreren pr. 1. maj 1872. Inden da stak han dog af til Amerika uden at tage sin kone med. Det viste sig efterfølgende, at han havde

besvangret en ung pige, der var beboer på fattiggården, og det værste var, at Hornstrup Sogn nu var nødsaget til at betale for barnets forsørgelse [28].

Hans Christian Nielsen slap levende ud af fattiggården. Han boede til leje på Bredballe Mark, da han døde den 5. juni 1874 (Hornstrup Sogn) i en alder af 63 år. Ifølge kirkebogen var han træarbejder og gift. Det kan dog ikke fastslås, om han boede sammen med sin hustru ved sin død. Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at han intet ejede [29].

Ane Else Stephansdatter viste sig at være så meget i live efter Hans Christian Niensens død, at hun giftede sig igen. Den 16. september 1876 blev hun gift i Hornstrup Kirke med enkemand Rasmus Pedersen. Hun betegnes i kirkebogen som enke efter Hans Christian Nielsen.

Rasmus Pedersen var en god bekendt af familien. Han havde været fadder, da Hans Christian Niensens og Ane Else Stephansdatters to yngste børn blev døbt. Han var fisker og boede i et hus ved Bredballe Strand, så man må håbe, at Ane Else Stephansdatter har kunnet lide fisk.

Ved folketællingen den 1. februar 1880 boede Rasmus Pedersen og Ane Else Stephansdatter i et hus ved Bredballe Strand, som formentlig har været hans. I huset havde de et 3-årigt plejebarn fra Vejle, hvilket må antages at have givet dem en ekstrairndtægt.

Ane Else Stephansdatter var 75 år, da hun døde den 17. september 1891 (Hornstrup Sogn). Ifølge kirkebogen var hun gift og boede ved Bredballe Strand. Det siges at være sundt at spise fisk. Det kan forklare, hvorfor Rasmus Pedersen blev 81 år, før han døde den 1. januar 1896 (Hornstrup Sogn).

Marie Kirstine Elisabeth Nielsdatter var forsynet med så mange fornavne, at navnet Elisabeth næsten aldrig blev brugt. Derfor vil jeg i det følgende nøjes med at kalde hende for Marie Kirstine Nielsdatter. Det blev hun også kaldt i kirkebogen ved sin konfirmation i 1827 (Engum Sogn).

Efter konfirmationen blev Marie Kirstine tilsyneladende boende i Engum Sogn. Ved folketællingen den 18. februar 1834 var hun tjenestepige hos gårdmand Jeppe Sørensen i Assendrup. Det var et farligt sted at opholde sig for en ung pige, specielt hvis hun ikke var helt ærbar. Jeppe Sørensen havde en fremmelig søn, der hed Søren Jeppesen. Selv om han kun var 16 år (født 11. januar 1818, Engum Sogn), var han gammel nok til at gøre den 21-årige Marie Kirstine gravid.

Den 12. juli 1835 (Engum Sogn) fødte Marie Kirstine Nielsdatter en "uægte" søn, der fik navnet Niels Sørensen. Derfor måtte Marie Kirstine affinde sig med at blive betegnet "fruentimmer" i kirkebogen. Ved dåben stillede broderen, Mads Nielsen, og svogeren, Thomas Sørensen, op som faddere. Som omtalt ovenfor blev sønnen sat i pleje hos halvsøsteren Sophie Magdalene Nielsdatter og hendes mand, Thomas Sørensen, hvor han opholdt sig ved folketællingerne i 1840 og 1845.

Efter fødslen må Marie Kirstine Nielsdatter antages at have tjent i Vejle. Da hun den 24. maj 1837 flyttede til Hvejsel Sogn (Vejle Amt) ca. 13 km nordvest for Vejle, fremgår det af tilgangslisten, at hun kom fra Vejle. Ved folketællingen den 1. februar 1840 var hun én blandt mange tjenestepiger på hovedgården Mindstrup i Hvejsel Sogn. Da hendes søster, Abelone Nielsdatter, fik døbt en datter den 8. oktober 1843 (Give Sogn), var "Kirstine Nielsdatter tjenende på Mindstrup" en af fadderne.

Marie Kirstine Nielsdatters langvarige ophold på Mindstrup sluttede, da hun den 6. november 1843 ifølge afgangslisten flyttede til Kollerup Sogn (Vejle Amt), der var Hvejsels sydlige nabosogn. Her fremgår det af tilgangslisten, at hun opholdt sig hos Peder Christensen på Kollerup Mark. Peder Christensen var gårdmand. Det er usikkert, hvad hun lavede der, for hun var ikke tjenestepige. Ved fraflytningen den 30. april 1844 anføres hun på afgangslisten at have været indsidderske hos Peder Christensen, dvs. hun havde boet til leje.

Opholdet på Kollerup Mark er så mystisk, at man kan få den tanke, at der har været tale om et diskret ophold, der skulle bruges til fødsel af endnu et "uægte" barn. Under Marie Kirstine Nielsdatters ophold i Kollerup Sogn blev der født flere "uægte" børn, men ingen af dem havde Marie Kirstine som mor. Jeg vil hermed give Marie Kirstine Nielsdatter en uforbeholden undskyldning for helt uden grund at have udsat hendes rygte for en sådan mistanke.

Fra Kollerup Sogn flyttede Marie Kirstine Nielsdatter ca. 16 km mod nordvest til Give Sogn (Vejle Amt), hvor tilgangslisten anfører, at hun blev tjenestepige. Hun var til store forhold på store gårde. Ved folketællingen den 1. februar 1845 var hun tjenestepige på hovedgården Donneruplund i Give Sogn. Her havde hendes lillesøster, Abalone, været tjenestepige et par år tidligere (jf. nedenfor).

Pr. 1. november 1845 forlod Marie Kirstine Nielsdatter Give Sogn. Ifølge afgangslisten rejste hun til Hover Sogn. Enten er der skrevet forkert på afgangslisten, eller også er hun rejst den forkerte vej, for hun er den 1. november 1845 fundet på tilgangslisten i Lindeballe Sogn (Vejle Amt), der er Gives sydlige nabosogn. Afgangs- og tilgangslisterne viser, at hendes rejseaktivitet var stor. Den 27. juni 1846 forlod hun Lindeballe Sogn for at vende tilbage til Give Sogn, hvor hun fortsatte sin karriere som tjenestepige.

Marie Kirstine Nielsdatter forlod Give igen allerede den 1. november 1846, hvor hun rejste til Kollerup Sogn. På tilgangslisten i Kollerup er hun anført at skulle være indsidderske hos Peder Jørgensen i Hygum. Det var nu anden gang, at hun var indsidderske i Kollerup Sogn. Da hun næppe har haft en formue, hun har kunnet leve af, forestiller jeg mig, at hun i perioderne som indsidderske har ernæret sig af en eller anden form for håndværk.

Efter et år som indsidderske i Hygum forlod Marie Kirstine Nielsdatter den 31. oktober 1847 Kollerup Sogn for at rejse til Vejle. Her startede hun den 1. november 1847 som tjenestepige hos købmand Glud. Købmand Peter Glud havde en købmandsgård på hjørnet af Flegborg og Nørregade 3 i Vejle. Forretningen omfattede butik, brændevinsbrænderi samt tømmer- og jernhandel [30]. Ved folketællingen i 1845 havde købmanden ansat 14 tjenestefolk, så virksomheden var stor nok til Marie Kirstine, der foretrak store forhold.

Den 5. marts 1848 havde Marie Kirstine Nielsdatter frisøndag, så hun kunne rejse fra Vejle til Hornstrup, hvor hun skulle være fadder, da halvbroderen, Hans Christian Nielsen, fik en søn døbt. Anledningen var mere sørgelig, da Marie Kirstine året efter fik fri til at rejse til Engum Sogn. Halvsøsteren, Sophie Magdalene Nielsdatter, døde den 22. januar og blev begravet den 28. januar 1849. Med risiko for at belaste Marie Kirstines rygte vil jeg påstå, at hun i forbindelse med begravelsen trøstede den sørgende enkemand, Thomas Sørensen, så meget, at hun 9 måneder senere fik et barn med ham.

Det fremgår af afgangslisten, at Marie Kirstine Nielsdatter forlod købmand Glud den 1. maj 1849 for at flytte til Engum Sogn. Den 1. juni 1849 blev Thomas Sørensen og Marie Kirstine

Nielsdatter viet i Engum Kirke. Han havde bopæl ved Tirsbæk og hun i Assendrup, så de var ikke flyttet sammen inden vielsen, og det var i det mindste meget ærbart.

Ved vielsen var Thomas Sørensen 46 år, og Marie Kirstine Nielsdatter var 36 år. Hun var ikke mere gravid, end at hun med lidt held og noget løsthængende tøj har kunnet skjule sin graviditet for præsten og bryllupsgæsterne. Den 20. oktober 1849 (Engum Sogn) fødte hun en søn, der fik navnet Terkild Thomsen. De beboere i sognet, der har kunnet tælle baglæns, er sandsynligvis blevet noget forargede. Marie Kirstines bror, Mads Nielsen, var fadder ved dåben. Det fremgår af kirkebogen, at hun nu var flyttet ind i huset ved Tirsbæk.

Da der blev afholdt folketælling den 1. februar 1850, boede Thomas Sørensen og Marie Kirstine Nielsdatter til leje i et hus, der angives at ligge i Assendrup. Da de senere angives at bo "ved Tirsbæk", der er relativt tæt på Assendrup, formoder jeg, at der er tale om forskellige geografiske betegnelser for det samme hus. Ved folketællingen havde de deres fælles barn og tre børn fra Thomas Sørensens første ægteskab boende. Thomas Sørensen arbejdede som daglejer.

Som nævnt ovenfor havde Marie Kirstine Nielsdatters "uægte" søn, Niels Sørensen, været i pleje hos Thomas Sørensen og Sophie Magdalene Nielsdatter ved folketællingerne i 1840 og 1845. Han var nu 14 år og skulle selv tjene til føden. Ved folketællingen i 1850 var han tjene-stedreng på den store gård Julianebjerg i Engum Sogn. Han blev konfirmeret i Engum Kirke den 7. april 1850 og var derefter klar til at stå på egne ben.

Marie Kirstine Nielsdatter havde en alder, der forhindrede hende i at få en stor børneflokk. Sophus Thomsen blev født den 3. april 1853, men døde den 16. juli 1853 (Engum Sogn). Det blev den triste afslutning på børnefødslerne.

Ved folketællingerne i 1855 og 1860 boede familien i huset ved Tirsbæk, og Thomas Sørensen var daglejer. I 1855 boede børnene Kirstine af første ægteskab og deres fælles Terkild hos dem. I 1860 var Terkild stadig så mindreårig, at han fik lov til at bo hjemme. Han havde fået selskab af min oldefar, Niels Madsen, på 4 år, der var søn af Marie Kirstines bror, Mads Nielsen. Efter moderens død var lille Niels kommet i pleje hos sin faster og onkel (jf. kapitel 2).

De havde stadig Niels Madsen i pleje ved folketællingen i 1870. Der var ikke sket de store forandringer, for de boede stadig i huset ved Tirsbæk, og Thomas Sørensen arbejdede stadig som daglejer. Ved folketællingen i 1880 havde de ikke længere børn i huset. Thomas Sørensen angives stadig at være daglejer. Han var nu 77 år, så han må have været i god form, hvis han har kunnet klare det hårde, fysiske arbejde som daglejer. Alternativet ville formentlig have været fattighjælp.

Marie Kirstine Nielsdatter var 68 år, da hun døde den 6. februar 1882 (Engum Sogn). Det er anført i kirkebogen, at hun døde efter længere tids sygdom. Thomas Sørensen levede tre år som enkemand i huset ved Tirsbæk, inden han døde den 13. maj 1885 (Engum Sogn). Han blev 82 år. Arvingerne havde ikke grund til at glæde sig, for ved begge dødsfald er det i dødsanmeldelsesprotokollen anført, at de intet ejede [31, 32].

Dengang var der så få læger, at de ikke kunne bruge tid på at rejse rundt i landsognene for at udstede dødsattester. I landsognene blev dødsattester derfor udstedt af to ligsynsmænd, der var udnævnt af amtmanden [33]. På Thomas Sørensens dødsattest har ligsynsmændene anført, at dødsårsagen var alderdom, så han kan ikke have været i god form til det sidste. Det er endvidere anført på dødsattesten, at han var enkemand, indsidder og arbejdsmand, og at han døde i Tirsbæk Huse [34].

Abelone Nielsdatter blev forældreløs som 7-årig. Derfor må hun antages at være kommet i privat pleje efter faderens død. Året efter blev hun den 24. juli 1827 vaccineret mod kopper. Hun er ved den anledning anført at have bopæl i Assendrup [35]. Abelone var lige fyldt 14 år, da hun i 1833 blev konfirmeret i Engum Kirke. Hun må have været både kvik og velopdragen, for hun fik bedømmelsen ”meget god” for både kundskab og opførsel.

Ved folketællingen den 18. februar 1834 var Abelone Nielsdatter tjenestepige hos en husmand i Bredal i Engum Sogn. Ifølge kirkebogens afgangsliste forlod hun i november 1834 Engum Sogn for at blive tjenestepige i Gammelsole i Øster Snede Sogn (Vejle Amt), der er Engums nordlige nabosogn.

Herefter er der et hul i hendes livshistorie, indtil hun som nævnt ovenfor ved folketællingen den 1. februar 1840 kan findes som tjenestepige på hovedgården Store Grundet i Hornstrup Sogn. På Store Grundet var der blandt de mange tjenestekarle en karl, der hed Peder Henriksen (født 20. august 1813, Hover Sogn, Vejle Amt).

Hvad der derefter skete er så forudsigeligt, at det næsten er banalt. Abelone Nielsdatter flettede fingre med Peder Henriksen, og de må have gjort mere end det, for i slutningen af 1839 blev hun gravid i en alder af 20 år. Derfor rejste hun fra Store Grundet den 25. maj 1840. Det fremgår af afgangslisten, at hun rejste ca. 6 km nordpå til Lindved (Sindbjerg Sogn, Vejle Amt), hvor hun ifølge tilgangslisten skulle være tjenestepige.

Peder Henriksen havde en søster, Maren, der var gift med Peder Knudsen. Han var husmand i Lindved (jf. folketællingen i 1840). Jeg tør godt påstå, at Abelone Nielsdatter blev indlogeret hos Peder Knudsen for at føde barnet der, selv om jeg ikke har sikker dokumentation for min påstand.

Der er ingen tvivl om, at Peder Henriksen havde reelle hensigter, for han kom på besøg hos Abelone, mens hun opholdt sig i Lindved. Det blev dog en kærlighedshistorie med en sørgelig slutning. Peder Henriksen døde den 28. juli 1840 (Sindbjerg Sogn). Det er anført i kirkebogen, at han ved sin død opholdt sig hos husmand Peder Knudsen på Lindved Mark. Det er det, der har fået mig til at antage, at Abelone har opholdt sig samme sted.

Ca. en måned efter Peder Henriksens død fødte Abelone Nielsdatter den 30. august 1840 (Sindbjerg Sogn) en datter, der fik navnet Marie Petrine Pedersen. Abelone må have holdt meget af Peder Henriksen, for datteren fik ikke kun sit efternavn efter ham, men også fornavnet Petrine. I kirkebogen betegnes Abelone Nielsdatter som ”ugift fruentimmer på Lindved Mark”, men det er ikke anført, hvem hun boede hos.

Ved barnedåben den 13. september 1840 var fadderne bl.a. Peder Henriksens bror, Christen, halvbroderens hustru, Ane Else Stephansdatter, som Abelone havde tjent sammen med på Store Grundet, og en Stephan Mathiasen, som hun også kendte fra Store Grundet. I kirkebogens anmærkningskolonne er anført: ”Uægte barn, i tilfælde af trang er Hornstrup Sogn at anse som dets fødested”, dvs. det sogn, hvor besvangeringen var sket, hang på regningen, hvis offentlig forsørgelse skulle blive nødvendig.

Det fremgår af afgangslisten, at Abelone Nielsdatter flyttede fra Sindbjerg Sogn til Hornstrup Sogn den 17. december 1840. Hun fik følgende anmærkninger med sig: ”har født et uægte barn, i øvrigt godt skudsmål”. Jeg vil tro, at datteren er blevet sat i pleje, for det fremgår af tilgangslisten i Hornstrup, at Abelone igen blev tjenestepige på Store Grundet.

Opholdet på Store Grundet varede kun til den 1. maj 1841, hvor Abelone Nielsdatter tiltrådte som tjenestepige på hovedgården Donneruplund i Give Sogn (jf. afgangslisten). I Give Sogn fandt hun en ung mand, der ikke havde noget imod at blive kæreste med et fruentimmer. Det skyldtes måske, at han selv var født som "uægte" barn.

Den 7. maj 1843 blev Abelone Nielsdatter trolovet med ungkarl Jens Andersen (født 21. januar 1816, Give Sogn). Vielsen fandt sted i Give Kirke den 5. juni 1843, og dermed slap Abelone endegyldigt af med betegnelsen fruentimmer. Forloverne var Jens Andersens far og farbror.

Abelone Nielsdatter havde fået en sprogkyndig mand. I perioden 1834-1835 havde Jens Andersen opholdt sig et halvt år på hovedgården Einsidelsborg på Fyn (Krogsbølle Sogn, Odense Amt), og derfor kunne han forstå fynsk. Ifølge tilgangs- og afgangslisten i Krogsbølle Sogn havde han arbejdet som røgter på gården.

Som værnepligtig kunne man ikke uden videre forlade det amt, man var født i. Det fremgår af lægdsrullen i Give Sogn (Vejle Amt, Hovedrulle 1835, lægd 58), at Jens Andersen den 30. oktober 1834 havde fået en rejsetilladelse i form af et amtspas, der gav ham lov til at rejse til Einsidelsborg. Resten af sin ungdom havde Jens Andersen tilsyneladende tilbragt i Give Sogn.

Abelone Nielsdatter skulle leve op til sit dårlige rygte, og derfor var hun gravid ved vielsen. Ca. 2 ½ måned efter vielsen fødte hun den 22. august 1843 (Give Sogn) en datter, der blev døbt Kirstine Jensen Ramskov. Navnet Ramskov kom fra Jens Andersens fødested. Abelones familie var talstærkt repræsenteret blandt fadderne ved halvbroderen Hans Christian Nielsen, svogeren Thomas Sørensen og søsteren Marie Kirstine Nielsdatter.

Det er anført i kirkebogen, at barnets forældre var "indsidder Jens Andersen og hustru Abelone Nielsdatter i Hjortsballe Kro". Intet tyder på, at Jens Andersen har været kromand. De er formentlig blevet gift i hast på grund af graviditeten, så derfor forestiller jeg mig, at de midlertidigt har indloget sig på kroen, indtil de fandt en permanent bopæl.

Ved folketællingen den 1. februar 1845 boede ægteparret og datteren til leje i et hus i Olsberg i Give Sogn. Jens Andersen angives at være muremester. Det havde han ikke fra fremmede, idet hans far også var murer. Man kan undre sig over, at de ikke havde taget Abelone Nielsdatters "uægte" datter, Marie Petrine, til sig, men så tolerant var Jens Andersen tilsyneladende ikke.

Marie Petrine boede dog ikke langt væk. Ved samme folketælling var den 4-årige Marie Petrine Pedersdatter, der kaldes for Marie, plejebarn hos Jens Andersens forældre, Anders Andersen og Maren Jensdatter, i Søndersthoved i Give Sogn.

Marie kom aldrig til at bo hos sin mor og stedfar. Ved folketællingen i 1850 var Marie fortsat plejebarn hos Jens Andersens forældre. Ved folketællingen i 1855 var Marie Petrine Pedersdatter/Pedersen plejebarn og tjenestepige hos Jens Andersens søster og svoger i Uhre By i Brande Sogn (Vejle Amt), hvor hun blev konfirmeret den 15. april 1855. Ved folketællingen i 1870 var hun tjenestepige på en gård i Brande Sogn. Marie Petrine blev tilsyneladende ikke gift, for ved folketællingerne i 1890 og 1901 var hun ugift tjenestepige hos en gammel enke-mand i Ringive Sogn (Vejle Amt).

Mens svigerfamilien tog sig af Abelone Nielsdatters "uægte" barn, koncentrerede Abelone sig om de fælles børn, hun fik med Jens Andersen. De blev alle født i Give Sogn. I 1845 (dato ulæselig) fødte hun i femte graviditetsmåned et dødfødt drengebarn. I kirkebogen er bopælen anført at være Hjortsballe. Maren Ramskov Jensen blev født den 12. februar 1847 og Nielsine

Sophie Jensen den 24. november 1849. Ved fødslerne er bopælen angivet at være henholdsvis Give og Bæksgård Mark.

Derfor havde Abelone Nielsdatter og Jens Andersen tre hjemmeboende børn ved folketællingen den 1. februar 1850. Bopælen angives at være et hus i Bæksgård i Give Sogn, og Jens Andersen ernærede sig selv og familien ved murerarbejde.

Den 14. juni 1852 fødte Abelone Nielsdatter for femte gang en pige. De mange piger var et problem, når bedstefædre også skulle have et barn opkaldt efter sig. Derfor var datter nr. 4 blevet døbt Nielsine for at tilgodese Abelones afdøde far. Nu var turen kommet til Jens Andersens far, og derfor blev den femte pige døbt Andersline Jensen.

Med lidt mere tålmodighed hos forældrene havde hun kunnet slippe for navnet Andersline, for derefter kom drengefødslerne. Anders Ramskov Jensen blev født den 3. februar 1855 og Johannes Jensen den 3. august 1858. De blev begge ramt af den smitsomme sygdom skarlagensfeber. Uden nutidens antibiotika havde sygdommen ofte dødelig udgang. De to drenge overlevede ikke sygdommen. Johannes døde den 12. juli 1859, og Anders døde den 20. juli 1859. En tredje og sidste søn blev født den 28. februar 1861, og han fik også navnet Anders Ramskov Jensen.

Ved alle de sidstnævnte børnefødsler og -dødsfald var bopælen ifølge kirkebogen Bæksgård (Give Sogn), og det samme var tilfældet ved folketællingerne i 1855, 1860 og 1870. I 1855 angives Jens Andersen at være både husmand og murermester, i 1860 er han anført som murer og i 1870 som murermester. I 1870 var sønnen, Anders, eneste hjemmeboende barn.

De boede stadig i huset i Bæksgård ved folketællingerne i 1880 og 1890. I 1880 arbejdede Jens Andersen som murer. I 1890 var Jens Andersen og Abelone Nielsdatter, der siden 1860 var blevet kaldt Nielsen, anført at være aftægtsfolk. De var på aftægt hos deres datter, Andersline Jensen, og hendes mand, der var husmand. I kirkelige forhold var Jens Andersen og Abelone Nielsdatter ikke helt enige, for han var medlem af folkekirken og hun af metodistkirken.

Det fremgår af dette og tidligere bind af min slægtshistorie, at adskillige af mine forfædre har været medlemmer af metodistkirken. Abelone Nielsdatter kan få æren af at være den første i min familie, der blev metodist. Selv om hun havde bopæl i Give, blev hun den 9. februar 1872 medlem af metodistkirken i Vejle [36]. Det virker næsten som en bebrejdelse, når det ved hendes navn på medlemslisten er anført ”manden ikke i samfundet”. Det stærke fællesskab i metodistkirken medførte tilsyneladende, at man betragtede sig som et samfund i samfundet.

Der er over 20 km fra Give til Vejle, så Abelone Nielsdatter har næppe været stamgæst til gudstjenesterne i menigheden i Vejle. Fra 1866 blev der fra menigheden i Vejle holdt vækkelsesmøder i Give, og det er formentlig derved, at hun er kommet i kontakt med metodistkirken. I 1894 blev der indviet en metodistkirke i Give [37]. Det har formentlig medført, at Abelone Nielsdatter er blevet overført til den nye menighed i Give.

Jens Andersen var aftægtsmand i Bæksgård, da han døde den 6. januar 1897 (Give Sogn) i en alder af 80 år. Abelone Nielsdatter var fortsat på aftægt hos Andersline og hendes familie ved folketællingerne i 1901 og 1906. I 1906 var bopælen dog ændret til Give Mark. Takket være den forbedrede socialforsorg fik Abelone Nielsdatter nu alderdomsunderstøttelse.

Andersline Christensen, født Jensen, døde den 23. august 1908 (Give Sogn). Hun anføres i kirkebogen at være ”datter af afdøde husmand Jens Andersen og ligeledes afdøde hustru Abelone Nielsdatter”. Hvis Abelone Nielsdatter var afdød, er hun blevet genoplivet efterfølgende.

Efter datterens død kom hun på plejehjem. Ved folketællingen den 1. februar 1911 boede Abeline Nielsdatter på et plejehjem i Give By, hvor hun kunne prale med at være den absolut ældste beboer.

Hendes helbred har næppe været noget at prale med, for ved hendes død den 26. maj 1911 er det anført i Give Sogns kirkebog, at hun var ”indlagt på plejehjemmet i Give By og Sogn”. Hun havde trods alt været imponerende sejlivet, for hun var 92 år, da hun døde. Hun blev begravet fra Give Metodistkirke af pastor Gaarde, der var præst ved metodistmenigheden i Vejle. Derfor kan hendes død findes anført i både folkekirkens og metodistkirkens kirkebog, så der er ingen grund til at tvivle på, at hun nu var afdød.

Litteraturliste

1. Boller & Møgelkjær Gods, Skifteprotokol, 1769-1790, folio 102b-103b
2. Boller & Møgelkjær Gods, Skifteprotokol, 1769-1790, folio 274b-278b
3. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1800-1817, side 214-215
4. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skifteprotokol, 1801-1815, folio 167b-168b og 180b-181
5. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1819, folio 418
6. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: ”Slægtsforskerens ABC”, 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007, side 306
7. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1819, folio 247
8. Heltoft: ”Tørrild Herred”, Vejle Amts Årbøger, Vejle Amts Historiske Samfund, 1925, side 15
9. Fortegnelse over vaccinerede i Engum Sogn, Engum Sogns kirkebog, 1758-1814, side 270
10. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1819, folio 428
11. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1819, folio 435b
12. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skifteprotokol, 1816-1825, folio 429-429b
13. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1824-1829, folio 264b-265
14. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1824-1829, folio 266-266b
15. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1817-1833, side 316
16. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Dødsanmeldelser, 1826-1831
17. Valdemar Stilling: ”Danske Livregiment til Fods, 1. Bataillon, 1763-1913, København, 1913
18. U. Krogh: ”Danske Livregiments historie, 1763-1963”
19. Hæren (Infanteriet), Eksercerskolen i København, Navneprotokoller over skolepersonale og rekrutter, 1. Livregiment til fods, 1833
20. Danske Livregiment, 1. Bataljon, Rapportbøger, 1827-1834
21. Danske Livregiment, 1. Bataljon, Rapportbøger, 1835-1838
22. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
23. Chefen for Hæren, Tjenestegrensinspektøren for Kamptjenesten, Varia, 1816-1967, Mu-sikkassen, 1821-1832, Cirkulære af 19. juli 1828

24. Chefen for Hæren, Tjenestegrensinspektøren for Kamptjenesten, Varia, 1816-1967, Musikassen, 1821-1832, Cirkulære af 10. marts 1832
25. Store Grundet, Vejle Wiki, <http://www.vejlewiki.dk>
26. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 248-249
27. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007, side 106
28. Christian R. Jansen: "De fattige og fattigvæsenet i Hornstrup Sogn fra ca. 1860 til ca. 1900", Vejle Amts Aarbog, 1971, side 113-161
29. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1867-1877
30. Glud & Møllers Gaard, Nørregade 3, Vejle, Billedarkivet, Registreringsnummer B725328, www.vejlestadarkiv.dk
31. Hatting Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1880-1884
32. Hatting Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1884-1889
33. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 81-82
34. Vejle Lægedistrikt, Dødsattester, 1884-1885
35. Fortegnelse over vaccinerede i Engum Sogn, Engum Sogns kirkebog, 1758-1814, side 206
36. Vejle biskoppelig-methodistiske menighed, Kontraminsterialbog, 1874-1891, medlemsliste
37. Christina Wilther Kaagaard: "Metodistkirken, Nørregade 13", Give-Egnens Museum, Årsskrift 2008, side 10-15

Kapitel 6. Den gavmilde fæstebonde

Mine tip-2-oldeforældre

Søren Madsen Møller & Ane Rasmusdatter

Søren Madsen Møller (58):

Født: 1. februar 1797 i Hatting Sogn (Vejle Amt)

Døbt: 2. februar 1797 i Hatting Sogn

Konfirmeret:

Gift: 10. februar 1822 i Hatting Sogn

Død: 22. marts 1844 i Hatting Sogn

Begravet: 29. marts 1844 i Hatting Sogn

Ane Rasmusdatter (59):

Født: 19. november 1792 i Løsning Sogn (Vejle Amt)

Døbt: 26. december 1792 i Løsning Sogn

Konfirmeret: 1808 eller 1809 i Løsning Sogn

Gift: 10. februar 1822 i Hatting Sogn

Død: 5. august 1840 i Hatting Sogn

Begravet: 12. august 1840 i Hatting Sogn

Søren Madsen Møller fik tilnavnet Møller fra sin far og farfar. Han ses også omtalt som både Søren Madsen og Søren Møller. Da der i Eriknauer var to, der hed Søren Madsen, blev tilnavnet Møller oftest brugt. Ane Rasmusdatters fornavn ses også skrevet Anne eller Anna.

Den 1. februar 1797 ankom Søren Madsen Møller til verden i Eriknauer i Hatting Sogn ca. 5 km vest for Horsens. De stolte forældre var gårdmand Mads Sørensen Møller og hustru Kirsten Jensdatter (jf. kapitel 10). Fra fødslen havde Søren seks halvsøskende, og han fik efterfølgende to helsøskende.

Ved folketællingen i 1801 boede Søren Madsen Møller med forældre, fire halvsøskende og en lillebror på en gård i Eriknauer. Søren Madsen Møllers konfirmation er ikke fundet i Hatting Sogns kirkebog. Her er konfirmationerne dog først anført fra 1814, så han er sandsynligvis blevet konfirmeret inden da. Søren Madsen Møller var lokalpatriot, for ved vielsen i 1822 (jf. nedenfor) er det anført i kirkebogen, at han altid havde opholdt sig hjemme hos forældrene. Man må håbe for ham, at han havde fået kortvarige udgangstilladelser.

Lægdsrullerne (Vejle Amt, lægd 108, Hatting Sogn) giver heller ikke anledning til at tro, at Søren har opholdt sig udensogns. Det er anført (hovedrullerne 1817, 1820, 1823 og 1826), at han i 1820 trak frilod, hvilket formodes at indebære fritagelse for soldatertjeneste. I 1824 blev han tilsyneladende udskrevet som soldat (hovedrullerne 1823, 1826, 1829, 1832, 1835, 1838 og 1841). Samtidig anføres det, at han var søn af en gammel gårdmand, hvilket kunne medføre fritagelse for værnepligt [1]. Det er ikke lykkedes at finde ud af, om Søren Madsen Møller rent faktisk blev indkaldt som soldat.

Til gengæld afslører lægdsrullerne med sikkerhed, at Søren Madsen Møller var 171 cm høj. Den højde var tilstrækkelig til at imponere Ane Rasmusdatter fra Løsning så meget, at hun lod sig forføre. Søren var kun 20 år gammel, da han gjorde hende gravid. Den 28. marts 1818 (Løsning

Søren Madsen Møller var stamgæst i Hatting Kirke. Han brugte kirken til sin egen dåb, vielse og begravelse og fik fem børn døbt i kirken (foto: 2019)

Sogn) fødte Ane Rasmusdatter en "uægte" datter, Kirsten Sørensdatter, som blev opkaldt efter Sørenns mor.

Det er bemærkelsesværdigt, at da den "uægte" Kirsten blev døbt den 4. maj 1818 i Løsning Kirke, var Sørenns søster, Mette Kirstine, og hans halvbror, Niels, blandt fadderne. Det viser, at der ikke var tale om et tilfældigt eventyr, men at Søren og Ane var så meget kærestere, at deres forhold var accepteret af familien. Sørenns unge alder har formentlig været årsagen til, at kærestereiet ikke på det tidspunkt blev konverteret til et ægteskab.

Ane Rasmusdatter var mere giftefærdig, idet hun var lidt over 4 år ældre end Søren. Hun var født den 19. november 1792 i Løsning Sogn ca. 12 km sydvest for Horsens som datter af Rasmus Jørgensen Nissen og Maren Jensdatter (jf. kapitel 11). Ved folketællingen i 1801 boede Ane Rasmusdatter sammen med to ældre søskende hos forældrene på en gård i Løsning By.

I Løsning Sogn blev der med ca. 1/2 års mellemrum født to piger, der begge fik navnet Ane Rasmusdatter. Derfor blev der i både 1808 og 1809 konfirmeret en Ane Rasmusdatter i Løsning Sogn. Det kan ikke afgøres hvem af dem, der er min tip-2-oldemor, men da hun var den ældste af de to, er det mest sandsynligt, at det var hende, der blev konfirmeret i 1808.

Ane Rasmusdatter måtte affinde sig med at vente i fire år som enlig mor, før Søren Madsen Møller var gifteklar. Den 10. februar 1822 blev de viet i Hatting Kirke. Nu var det tilladt at få flere børn, og det benyttede de sig straks af. En datter blev født den 9. december 1822 (Hatting Sogn). Hun blev opkaldt efter Anes mor, idet hun fik navnet Maren Sørensdatter.

I kirkebogen anføres Søren Madsen Møller at være indsidder i Eriknauer. Det er sandsynligt, at han og hustruen har boet og hjulpet til på gården hos Sørenns far, der var enkemand og så gammel, at han givetvis har haft behov for hjælp fra yngre kræfter. Da Søren Madsen Møller og Ane Rasmusdatter fik børn i 1824 og 1826, var de fortsat indsiddere i Eriknauer. I 1826 er det direkte anført, at de var indsiddere hos Søren Madsen Møllers far.

De efterfølgende børn blev alle født i Hatting Sogn. Den 25. maj 1824 blev min tipoldemor, Bodil Sørensdatter (jf. kapitel 3), født, og Karen Sørensdatter blev født den 13. august 1826. Efter fire døtre blev der sluttet af med to sønner, Mads Sørensen Møller (født 10. november 1829) og Jens Sørensen Møller (født 19. august 1832). I betragtning af datidens høje børnedødelighed var det usædvanligt, at alle seks børn overlevede deres barndom.

Søren Madsen Møllers far, Mads Sørensen Møller, døde den 5. februar 1828. Det var naturligvis sørgeligt, men ikke mere sørgeligt end, at der også var noget at glæde sig over. Nu fik Søren Madsen Møller mulighed for at overtage faderens fæstegård. Den 15. marts 1828 fik han et skriftligt fæsteløfte, hvorved gården blev overdraget til ham på samme vilkår som faderen. I landgilde skulle han årligt betale 6 rigsdaler og 3 mark [2].

Der var tale om en fæstegård takseret til 6 tønder og 4 skæpper hartkorn [2], dvs. en gård af pæn størrelse. I matriklen fra 1844 fik ejendommen matrikelnr. 4 i Eriknauer By, og dens hartkorn blev omtakseret til 6 tønder, 5 skæpper og 3 fjerdingkar [3]. Den tilhørende jord var en toftlod ved gården nordøst i byen, en hovedlod nordvest for byen, en agerlod vest for byen og en englod øst for byen ved åen [4].

Uddrag af matrikelkort fra ejerlav "Eriknauer By, Hatting", 1819-1846. Midt på kortet ses Søren Madsen Møller anført som bruger af matrikelnr. 4 og 4a. Navnet på faderen, Mads Sørensen Møller, ses streget ud, fordi Søren Madsen Møller overtog faderens gård (Geodastystyrelsen, Historiske kort på nettet)

Gårdens bygninger bestod af et stuehus, et østre hus brugt til stald og lade og et søndre hus udelukkende brugt til lade [5]. Stuehuset var rummeligt med tre stuer og fire kamre [6]. Bygningerne var brandforsikrede for tilsammen 870 rigsdaler. Den 8. december 1842 blev gården vurderet igen, fordi der var sket forbedringer af det østre og det søndre hus. Brandforsikringssummen blev derved hævet til i alt 1180 rigsdaler [5].

Gården var fæstegård under Bygholm Gods, men var sammen med mange andre af godsets ejendomme blevet pantsat til den kongelige kasse [2]. Søren Madsen Møller kunne derfor føle sig en anelse kongelig. I 1831 var Søren Madsen Møllers fæstegård igen blevet overtaget af Bygholm Gods [7], og i starten af 1840'erne blev fæstegården overtaget af Ussinggård Gods [3, 5]. Søren Madsen Møller forblev fæstebonde i hele sit liv, selv om mange fæstebønder på den tid blev selvejere ved at købe gården af godsejeren.

Det fremgår, at Søren Madsen Møller skulle yde fuldt plovhveri til godset [7]. Det indebar, at han et fastsat antal dage om året skulle stille med 2-3 mand med heste og plov [8]. I 1831 havde han en restgæld til godset på 157 rigsdaler og 82 skilling stammende fra den indfæstning, han skulle betale ved overtagelsen af fæstegården [7].

Ved folketællingen i 1834 boede Søren Madsen Møller og Ane Rasmusdatter på gården i Eriknauer med seks børn, to tjenestekarle og en tjenestepige. Det er mere bemærkelsesværdigt, at alle seks børn fortsat var hjemmeboende ved næste folketælling den 1. februar 1840. Døtrene Kirsten, Maren, Bodil og Karen var nu henholdsvis 21, 17, 15 og 13 år. Når de fik lov til at blive hjemme, må det betyde, at der har været brug for deres arbejdskraft på gården. Det fremgår da også af folketællingen, at der i 1840 ikke var ansat en tjenestepige.

Senere i 1840 blev der et endnu større behov for døtrenes assistance på gården. Ane Rasmusdatter døde den 5. august 1840 (Hatting Sogn) i en alder af 47 år.

Der blev afholdt skifte efter Ane Rasmusdatter den 23. september 1840 [6]. Det tyder på en vis velstand, at Søren Madsen Møller havde ladet sine hel- og halvvoksne døtre blive boende i hjemmet. Skiftet bekræfter da også, at han havde en god økonomi.

Værdien af boets ejendele blev vurderet til i alt 503 rigsdaler, 2 mark og 14 skilling. Deraf udgjorde værdien af gårdens husdyr dog 330 rigsdaler. Der var tale om 10 køer, 3 kalve, 2 svin, 3 grise, 14 får og 11 lam [6]. Når der ingen heste var i opgørelsen, må det skyldes, at Søren Madsen Møller som fæstebonde havde fået stillet 5 heste, 3 vogne, 2 plove og 2 harver til rådighed fra godsejeren [7], dvs. disse heste og markredskaber var ikke Søren Madsen Møllers ejendom.

Huset var velforsynet med løsøre. Der var bl.a. borde af ege- og asketræ, et egechatol, flere kister og skabe, et stueur, to spejle og en kammerpote (dvs. natpote). Der var gode muligheder for hjemlig hygge, idet der var en tepotte og seks par kopper, en kaffemølle, en æbleskivepande af kobber, en lang pibe, en brændevinsflaske med glas, en øltønde og tre messinglysestager. Der var både stryge- og rivejern, og der manglede heller ikke et mangletræ (stok til rulning af tøj) [6].

Søren Madsen Møller meddelte skifteforvalteren, at han ingen gæld havde. Jeg vil tro, at skifteforvalteren blev noget overrasket over den oplysning, for det var usædvanligt, at et bo var gældfrit. Søren Madsen Møller stod inde for, at bygningerne var holdt i god stand, og der var ingen mangler ved de heste og redskaber, der var stillet til rådighed af godsejeren. I boets formue skulle derfor kun modregnes skifteomkostninger og udgifter til Søren Madsen Møllers kommende begravelse.

Boets overskud var derefter på 445 rigsdaler, 4 mark og 13 skilling. Deraf beholdt enkemanden halvdelen, og børnene skulle dele den anden halvdel. Også dengang var man opfindsom, når det gjaldt afgifter, så i børnenes halvdel skulle fradrages en arveafgift på ½ %. Det betød, at de to sønner hver skulle arve 55 rigsdaler, 2 mark og 10 ¾ skilling, og de fire døtre skulle arve halvdelen, dvs. 27 rigsdaler, 4 mark og 5 ⅜ skilling.

Søren Madsen Møller delte dog julegaver ud i september, for han tilbød, at han ”af kjærlighed til og faderlig omsorg for sine børn” af egne midler ville forøge børnenes arv. Han ville forhøje hver af sønnernes arv til 100 rigsdaler. Døtrene skulle hver i penge have 25 rigsdaler og desuden sengetøj til en værdi af mindst 35 rigsdaler, en dragkiste til en værdi af 10 rigsdaler samt et bryllupsgilde efter egnens skik, hvis han var i live, når de blev gift. Det tilbud sagde hverken børnenes værge eller skifteforvalteren nej til.

Afslutningsvis fandt Søren Madsen Møller pungen frem og betalte på stedet skifteomkostningerne og arveafgiften [6]. Pungen var ikke stor nok til, at børnenes forhøjede arv kunne blive udbetalt samtidig. Derfor blev der gjort udlæg for arven i samtlige boets ejendele, og dette skifteudlæg blev sikret ved tinglæsning [6, 9]. Børnenes tilgodehavende arv blev administreret af Overformynderiet [10].

Efter hustruens død klarede Søren Madsen Møller gårdens drift med hjælp fra døtrene. Det kan skyldes, at hans gode økonomi ikke var god nok til, at han havde råd til at gifte sig igen. Det fremgår af skiftet, at hvis han indgik i et nyt ægteskab, skulle han til Overformynderiet indbetale 300 rigsdaler svarende til børnenes pengearv [6].

Søren Madsen Møller nåede at tage del i det spirende danske demokrati. Den 13. august 1841 udkom anordningen angående landkommunevæsenet [11]. Der skulle herefter i hver landkommune oprettes et sogneforstanderskab, der var sammensat af fødte og valgte medlemmer. Til de fødte medlemmer hørte sognepræsten og den eller de lodsejere, som indenfor kommunen ejede mindst 32 tønder hartkorn. Foruden de fødte medlemmer skulle der vælges 4-9 medlemmer af beboerne. Sogneforstanderskabet skulle primært forvalte fattig-, skole- og vejvæsenet.

Det var dog langt fra alle, der fik andel i demokratiet. For at kunne vælge og være valgbar skulle man være af mandkøn og 25 år gammel samt eje eller fæste en ejendom på mindst 1 tønde hartkorn. Man havde også valgret og var valgbar, hvis man ejede en bygning til assuranceværdi af mindst 1.000 rigsdaler eller var forpagter eller lejer af et avlsbrug på mindst 6 tønder hartkorn.

Derfor var Søren Madsen Møller blandt de udvalgte, der havde stemmeret. I Hatting-Torsted Kommune skulle sogneforstanderskabet bestå af 5 medlemmer fra Hatting Sogn og 4 medlemmer fra Torsted Sogn. Den 13. december 1841 blev valget afholdt [12]. Valgbestyrelsen mente, at vælgerne trængte til lidt vejledning for at stemme hensigtsmæssigt. Den anbefalede inden afstemningen, at man valgte 3 medlemmer fra Hatting By, 2 fra Eriknauer By, 2 fra Torsted By og 2 fra Ørnstrup By.

Afstemningen foregik i fuld offentlighed. I valgprotokollen kan således ses navnene på de 9 personer, Søren Madsen Møller stemte på. Han stemte bl.a. på sognefoged Anders Ballegaard fra Eriknauer [12], der havde været beskikket værge for Søren Madsen Møllers børn ved skiftet efter Ane Rasmusdatter [6].

Den 22. marts 1844 (Hatting Sogn) døde Søren Madsen Møller. Han blev 47 år gammel. Dødsårsagen var if. kirkebogen ”tæring”, dvs. tuberkulose. Hans alt for tidlige død kan næppe betegnes som fordelagtig, men indebar trods alt den fordel, at han kun kom til at betale bryllupsgilde for den ældste af sine døtre, Kirsten, der var blevet gift i 1842 (jf. nedenfor).

Der gik mere end et år, før skiftet efter Søren Madsen Møller var afsluttet. Boets ejendele blev registreret den 26. marts 1844 [13]. Den 15. april 1844 udpegede herredsretten efter anmodning fra godsejeren på Ussinggård to synsmænd, der skulle syne Søren Madsen Møllers fæstegård [14].

Alle de efterladte ejendele blev solgt på auktion den 27. april 1844. Auktionen blev et tilløbsstykke, idet der var 62 forskellige købere. Blandt køberne var Søren Madsen Møllers bror, Hans Madsen Møller (jf. kapitel 10), svigersønnen Jens Thomasen, datteren Maren Sørensdatter, præsten fra Ølsted og godsejeren fra Ussinggård [15]. Auktionen indbragte ifølge skifteprotokollen 330 rigsdaler, 4 mark og 2 skilling [13].

Selve skiftet blev påbegyndt den 31. december 1844. Søren Madsen Møllers halvbror, Mikkel Sørensen (jf. kapitel 10), var værge for de umyndige børn. Svigersønnen, Jens Thomasen, der var gift med Kirsten Sørensdatter, var mødt på hendes vegne. Han meddelte, at han havde lånt 150 rigsdaler af sin svigerfar. Han oplyste endvidere, at Kirsten Sørensdatter havde modtaget sin mødrene arv i form af 25 rigsdaler, sengetøj og en dragkiste. Værgen oplyste, at de tre ugifte døtre selv havde udtaget hver en dragkiste og sengetøj af boet. Derefter havde børnene tilsammen 275 rigsdaler til gode i mødrene arv.

Skiftebehandlingen blev fortsat den 15. marts 1845. I mellemtiden var datteren, Maren Sørensdatter, blevet gift med Hans Pedersen (jf. nedenfor). Han mødte op og fik udbetalt de 25 rigsdaler, som hustruen havde til gode i mødrene arv.

Samme dag blev fremlagt en regning på 36 rigsdaler, 2 mark og 7 skilling fra godsejeren på Ussinggård for brøstfæld, dvs. nødvendige reparationer af fæstegårdens bygninger. Regningen må formodes at være resultatet af ovennævnte synsforretning. Der var endvidere en lægeregning på 3 rigsdaler.

Skiftet blev afsluttet den 29. august 1845. Boopgørelsen viste et overskud på 158 rigsdaler, 3 mark og 14 skilling, der skulle fordeles mellem børnene. De to sønner fik hver 39 rigsdaler, 3 mark og 7 1/2 skilling, og døtrene fik hver 19 rigsdaler, 4 mark og 11 6/8 skilling i fædrene arv. Maren Sørensdatter fik dog modregnet 11 rigsdaler og 2 skilling for de effekter, hun havde købt på auktionen [13].

Nu havde børnene ikke længere en velhavende og gavmild far, der kunne sikre dem mod tilværelsens værste trængsler. Det vil fremgå af resten af dette kapitel, hvordan de klarede at stå på egne ben. Bodil Sørensdatters videre skæbne er dog omtalt i kapitel 3, fordi hun er min tipoldemor.

Kirsten Sørensdatter blev konfirmeret den 29. april 1832 (Hatting Sogn). Ifølge kirkebogen var hun god i kundskab og meget sædelig i opførsel. Konfirmationen kvalificerede hende til at være fadder, og det fik hun lov til at prøve to gange i 1835 ved dåb hos henholdsvis sin farbror, Hans Madsen Møller, og sin faster, Mette Kirstine Madsdatter (jf. kapitel 10).

Som omtalt ovenfor opholdt Kirsten sig hjemme hos faderen, indtil hun blev gift. Det blev hun den 4. juni 1842 i Hatting Kirke. Ægtemanden havde hun fundet i nærmiljøet, eller også havde han fundet hende. Han hed Jens Thomasen (også kaldet Thomsen) og havde ifølge kirkebogen i 1 ½ år inden vielsen tjent på gården hos landmåler Slepsagger i Eriknauer. Han var nabo til Søren Madsen Møller [16]. Kirsten var en smule gravid ved vielsen, men ikke så meget, at det har været synligt for bryllupsgæsterne.

Ved vielsen var Kirsten 24 år, og Jens Thomasen var 27 år (født 9. juli 1814, Korning Sogn, Vejle Amt). Han var søn af en gårdmand i Korning. Det er anført i kirkebogen ved vielsen, at han ikke var oplært til andet end bondearbejde. Det er dog ikke helt rigtigt, for den 9. juli 1837 blev han ifølge lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1841, lægd 118, Korning Sogn) indkaldt som soldat ved 1. Livregiment. Ved folketællingen i 1840 var han indkvarteret på Sølvgades Kaserne i København som grenader ved 1. Livregiments grenaderkompagni.

Jens Thomasen holdt sig dog til bondearbejdet efter vielsen. Det er anført ved vielsen, at han ”agter at bosætte sig i Korning Sogn på en parcel af faderens gård”. Det skete også. Faderens gård var på 5 tønder og 5 skæpper hartkorn. Ejendommens jord blev delt mellem sønnerne Niels, Hans og Jens. Jens Thomasen fik den mindste parcel, der var på 1 tønde, 2 skæpper, 2 fjerdingkar og 2 ¾ album [17], dvs. ikke meget større end et husmandssted.

Faderens gård var fæstegård under Ussinggård Gods. De tre sønner købte hver deres parcel af godsejeren og blev selvejere [17]. Det er måske forklaringen på, at Jens Thomasen som omtalt ovenfor havde behov for at låne 150 rigsdaler af sin rare svigerfar. Jens Thomasen fik tinglyst et skøde på sin parcel, matrikelnr. 8c, den 23. januar 1843 [18].

Jens Thomasen har tilsyneladende overtaget de bygninger, der hørte til faderens gård. Disse bygninger bestod oprindeligt af et stuehus på 13 fag, et vestre hus brugt som stald på 12 fag og et nordre hus på 12 fag brugt som lade. Ved brandtaksationen var bygningerne vurderet til i alt 700 rigsdaler [19].

Efter Jens Thomasens overtagelse blev gårdens bygninger takseret igen den 7. december 1842. Af ukendte årsager var både stald- og ladebygningen blevet revet ned og erstattet af et mindre hus på 7 fag til stald og opbevaring af tørv. Bygningernes værdi var derved reduceret til i alt 420 rigsdaler [20]. Både gårdens bygninger og jordtilliggender har således været beskedne.

Ca. 6 måneder efter vielsen fødte Kirsten Sørensdatter den 29. november 1842 (Korning Sogn) deres første barn. Han blev opkaldt efter hendes far, idet han fik navnet Søren Møller Jensen. Forældrene angives at være selvejergårdmand Jens Thomasen og hustru Kirsten Sørensdatter i Korning. Da barnet var meget sygt, blev det hjemmedøbt den 30. december. Det blev døbt af skolelærer Serritzlev, fordi præsten ifølge kirkebogen ikke var frisk. Både barn og præst overlevede dog.

Ægteparret fik i alt ni børn, hvoraf de første otte blev født i Korning Sogn. Den næste i rækken var Thomas Jensen (født 24. maj 1844). Ved folketællingen i 1845 boede de med de to børn på gården i Korning By. Kirsten Sørensdatter tog sig af et par af sine yngre søskende, der var blevet hjemløse efter faderens død. Bodil Sørensdatter på 20 år var ansat som tjenestepige, og Mads Sørensen Møller på 15 år var tjenestekarl på gården. Ved de efterfølgende folketællinger i 1850 og 1855 klarede Jens Thomasen gårdens drift helt uden tjenestefolk. Det tyder på, at ansættelsen af Bodil og Mads mere har været en god gerning end et behov for arbejdskraft.

Børnefødslerne fortsatte med Hans Jensen (født 22. marts 1846), Maren Jensen (født 17. december 1847), Ane Else Jensen (født 12. juni 1850), Karen Jensen (født 4. juni 1852), Mette Kirstine Jensen (født 2. november 1854) og Niels Jensen (født 9. november 1856).

Valget af faddere viser, at familierelationerne var stærke. Fire af Kirstens fem søskende opnåede at komme i funktion som fadder, og Jens Thomasens søskende blev i endnu højere grad brugt. Da Karen Jensen blev døbt, var alle fem faddere således enten brødre til Jens Thomasen eller hans brøders hustruer.

Efter 15 år som gårdmand i Korning flyttede Jens Thomasen med familie ifølge kirkebogens afgangsliste den 17. april 1857 til Grejs Sogn (Vejle Amt) ca. 9 km nord for Vejle. Jens Thomasens ejendom i Korning (matrikelnr. 8c) var blevet solgt for 1.100 rigsdaler med skøde af 2. januar 1858 [18, 21]. Bygningerne må have været faldefærdige, for det er anført i skødet, at køberen havde opført nye bygninger. En mindre del af jorden (matrikelnr. 8d) var blevet frasolgt med skøde af 29. januar 1857 [22, 23].

I stedet købte Jens Thomasen for 2.500 rigsdaler med skøde af 4. januar 1858 et husmandssted på 5 skæpper, 2 fjerdingkar og 1 album hartkorn på Holtum Mark (matrikelnr. 12) i Grejs Sogn. Med købet fulgte en ret til tørvegravning i Holtum Storemose. Samtidig optog Jens Thomasen et lån på 500 rigsdaler mod pant i ejendommen [24].

Flytningen indebar en degradering fra gårdmand til husmand, så jeg forestiller mig, at flytningen ikke er sket helt frivilligt. Jens Thomasen kan f.eks. tænkes at have haft svært ved at få økonomien til at hænge sammen på den lidt for lille gård i Korning.

Ved folketællingen i 1860 boede Jens Thomasen og Kirsten Sørensdatter i et hus i Holtum med deres seks yngste børn. Jens Thomasen er anført at være husmand.

Der mangler endnu en fødsel, før børneflokken når op på de lovede ni børn. Bodil Sophie Jensen blev født den 6. maj 1861 i Grejs Sogn. Jens Thomasen angives i kirkebogen at være husmand på Holtum Mark.

Jens Thomasen var kun 48 år, da han døde den 30. november 1862 (Grejs Sogn). Dødsanmeldelsesprotokollens notits om, at han ”efterlader sig enke med 9 sammenavlede børn, umyndige” [25], siger med al tydelighed hvilken vanskelig situation, Kirsten Sørensdatter blev bragt i.

Den 5. januar 1863 fik Kirsten Sørensdatter efter ansøgning amtets tilladelse til at sidde i uskiftet bo så længe, hun forblev i enkestand [26]. Hun må have manglet kontante penge, for den 24. januar 1863 lånte hun 100 rigsdaler mod pant i ejendommen [27]. Det var udramatisk, at Kirsten Sørensdatter den 29. december 1865 optog et nyt lån på 500 rigsdaler, idet lånet blev brugt til at indfri et tidligere lån af samme størrelse [28].

Kirsten Sørensdatters tilladelse til at sidde i uskiftet bo blev tinglæst den 12. januar 1866 med henblik på at fastslå hendes ejendomsret til ejendommen i Holtum [28]. Når der var behov for dette, kan årsagen have været, at hun havde planer om at gifte sig igen.

Mistanken om, at Kirsten Sørensdatter gik i giftetanker, blev bestyrket af, at hun begærede skifte foretaget efter sin afdøde mand. Den 20. maj 1867 blev skifteretten sat på herredskontoret i Vejle [29]. Der blev ikke foretaget en detaljeret boopgørelse, men Kirsten Sørensdatter ansatte den samlede værdi af ejendom, besætning og indbo til 3.000 rigsdaler.

Når gæld, begravelsesudgifter og skifteomkostninger var fratrukket, var der et overskud på 2.056 rigsdaler, dvs. Kirsten Sørensdatters økonomi var ikke så ringe endda. Efter 1857 var der blevet indført arvemæssig ligestilling mellem kønnene [30]. Det betød, at hvert af de ni børn skulle arve 101 rigsdaler 8 $\frac{4}{5}$ skilling, som Kirsten Sørensdatter af egne midler forhøjede til 102 rigsdaler [29].

De fem umyndige (under 18 år) børn fik deres arv inddraget under Overformynderiet. Da Kirsten Sørensdatters formue var bundet i ejendommen, så hun sig ikke i stand til at udbetale disse arvemidler kontant. De blev derfor sikret ved udlæg i ejendommen med besætning og indbo. Kirsten Sørensdatter erklærede, at hun med de øvrige fire børn selv ville træffe aftale om arvens udbetaling. Dermed blev skiftet afsluttet [29].

Efterfølgende blev en ekstrakt af skiftet tinglæst for at give yderligere sikkerhed for børnenes arv [31], og skifrebrevet blev tinglæst for at dokumentere Kirsten Sørensdatters fortsatte adgang til ejendommen i Holtum [32]. Også dengang havde bureaukratiet gode vilkår.

Nu havde Kirsten Sørensdatter ryddet alle hindringer af vejen for et nyt ægteskab. I 1867 blev hun gift med Mogens Jensen i Grejs Kirke. Vielsesdatoen er ikke anført i kirkebogen. Datoen var den 21. juni 1867 ifølge den vielsesattest, der blev udfærdiget og tinglæst for at dokumentere Mogens Jensens nyvundne ejendomsret til ejendommen i Holtum [32].

Ved vielsen var Kirsten Sørensdatter 49 år, og Mogens Jensen (født 30. oktober 1815, Vindelev Sogn, Vejle Amt) var 51 år. Han var enkemand efter to tidligere ægteskaber og var husmand og smed. Hans første hustru, der var jordemoder, var død den 13. januar 1854 (Hvirring Sogn, Skanderborg Amt), og hans anden hustru var død den 9. oktober 1865 (Sindbjerg Sogn, Vejle Amt).

Mogens Jensen flyttede ind hos Kirsten Sørensdatter. Ved folketællingen i 1870 boede de i huset i Holtum med Kirsten Sørensdatters to yngste børn. Økonomien blev tilsyneladende dårligere af, at der kom en mand i huset. Den 7. juni 1871 [33] og den 8. januar 1875 [34] optog han lån i huset på henholdsvis 120 rigsdaler og 800 kr. Ved møntreformen i 1873 havde møntfoden krone afløst rigsbankdaleren [35].

Ved folketællingen i 1880 havde Mogens Jensen og Kirsten Sørensdatter fortsat Kirstens yngste datter, Bodil Sophie, som hjemmeboende. Hun var nu 18 år og har givetvis kunnet aflaste sin mor og stedfar, der var kommet i senioralderen, med arbejdet på husmandsstedet.

Den 12. januar 1887 blev Mogens Jensen enkemand for tredje gang, idet Kirsten Sørensdatter døde i Holtum i en alder af 68 år. Det er anført på dødsattesten, at hun døde den 10. januar 1887 [36]. Kirsten Sørensdatter har ikke mulighed for selv at udtale sig i sagen, så derfor er det en trossag, om man vælger at tro på kirkebogen eller dødsattesten. Der er formentlig mindre tvivl om, at det er rigtigt, når dødsattesten angiver, at hun døde af astma.

En søn og en datter af Kirsten Sørensdatter mødte den 22. januar 1887 op i skifteretten i Vejle [37]. De bad skifteretten om at foretage skifte efter deres mor, da de ikke havde kunnet blive enige med deres stedfar om en deling af boet. Arvingerne var otte børn fra Kirsten Sørensdatters ægteskab med Jens Thomsen og stedfaderen, Mogens Jensen.

I skifteretten oplyste sønnen og datteren, at boet bestod af en fast ejendom i Holtum med et areal på ca. 8 tønder land, tre køer og husets indbo. De mente, at der var gæld på ejendommen, men vidste ikke hvor meget. Behandlingen af skiftet blev udsat en uge, så alle arvinger kunne

blive tilsagt til at deltage. Skiftebehandlingen er ikke fundet beskrevet i skifteprotokollen. Det kan skyldes, at børnene i mellemtiden var nået til enighed med stedfaderen.

Mogens Jensen havde tænkt sig at nyde livet som enkemand. For at kunne gøre det optog han den 27. juni 1887 et lån i huset på 2.350 kr., hvoraf de 800 kr. dog skulle bruges til at indfri et tidligere lån [38]. Ved folketællingen i 1890 boede han fortsat i huset sammen med Kirsten Sørensdatters ugifte søn, Niels, der var snedkervend. Mogens Jensen mente, at tre ægteskaber var tilstrækkeligt, så den jævnaldrende kvinde, der nu klarede husholdningen for ham, var ansat som husbestyrerinde.

Den 12. august 1891 solgte Mogens Jensen husmandsstedet for 5.250 kr., hvoraf de 650 kr. var for besætningen [39]. Derefter flyttede han til fødesognet Vindelev, hvor han døde den 20. september 1898 i en alder af 82 år.

Maren Sørensdatter blev konfirmeret den 2. april 1837 (Hatting Sogn). I lighed med storesøster Kirsten fik hun kort tid efter konfirmationen lov til at være fadder ved dåb hos henholdsvis sin farbror, Hans Madsen Møller (15. maj 1837), og sin faster, Mette Kirstine Madsdatter (25. november 1838) (jf. kapitel 10).

Efter faderens død manglede Maren Sørensdatter én til at forsørge sig. Det problem klarede hun ved at blive gift. Det skete den 12. januar 1845 i Hatting Kirke. Brudgommen hed Hans Pedersen. Han var 25 år (født 20. februar 1819, Korning Sogn), og Maren var 22 år. Den ene af forloverne var Marens farbror, Mikkel Sørensen (jf. kapitel 10).

Ved folketællingerne i både 1834 og 1840 var Hans Pedersen tjenestedreng/tjenestekarl hos landmåler Slesbagger i Eriknauer. Hans Pedersen slap tilsyneladende for soldatertjeneste, idet han i 1841 trak frilod og blev reservesoldat (Vejle Amt, Tilgangsruddle 1839 og Hovedruddle 1841, lægd 108, Hatting Sogn).

Landmåleren var leverandør af ægtemænd til nabogården, for som omtalt ovenfor var det også hos ham, at Kirsten Sørensdatter havde fundet sin ægtefælle. Maren Sørensdatter fik flere cm ægtefælle end de fleste, for Hans Pedersen var med sine 173 cm (jf. lægdsruddlen) noget højere end datidens gennemsnit.

Det fremgår af kirkebogen, at Hans Pedersen ved vielsen var tjenestekarl og gårdbestyrer i Eriknauer. Ved folketællingen den 1. februar 1845 boede Hans Pedersen og Maren Sørensdatter på en gård i Eriknauer med to tjenestefolk. Hans Pedersen angives også her at være gårdbestyrer.

Ca. 3 måneder efter vielsen blev Hans Pedersens og Maren Sørensdatters første barn, Karen Marie Hansen, født den 16. april 1845 (Hatting Sogn). Hans Pedersen angives i kirkebogen at være indsidder og gårdbestyrer i Eriknauer.

Da den lille familie den efterfølgende måned flyttede fra Hatting Sogn til Sindbjerg Sogn, blev det anført i kirkebogens afgangsliste, at Hans Pedersen havde været bestyrer af Ahlmanns gård i Eriknauer. Ahlmann var godsejer på Ussinggård, hvorunder Søren Madsen Møller havde været fæster. Det er derfor nærliggende at gætte på, at Hans Pedersen efter sin svigerfars død var blevet indsat som bestyrer af gården.

Bestyrerjobbet må antages at have været midlertidigt. Det forklarer, hvorfor Hans Pedersen og Maren Sørensdatter den 11. maj 1845 flyttede til Sindbjerg Sogn (Vejle Amt) ca. 12 km nord for Vejle, hvor de ifølge tilgangslisten blev husfolk i Ørum.

Når de valgte at flytte til Ørum, skyldtes det, at Hans Pedersens far ejede et husmandssted på Ørum Mark i Sindbjerg Sogn. Dette husmandssted havde Hans Pedersen den 25. februar 1846 købt af sin far for 400 rigsdaler. Mon ikke han fik familierabat? Ejendommen havde efter den nye matrikel fra 1844 matrikelnr. 7b og var takseret til 1 skæppe, 2 fjerdingkar og 1 $\frac{3}{4}$ album hartkorn [40]. Bygningerne bestod af et stuehus i nord og en længe mod vest til en brandforsikringssum på i alt 260 rigsdaler [41].

Husmandsstedets jordtilliggende var så beskedent, at det må være begrænset hvor meget korn, Hans Pedersen har kunnet avle. Til gengæld avlede han børn med stort udbytte. Det blev til fem børn, mens familien boede i Sindbjerg Sogn. Ane Sophie Hansen blev født den 11. januar 1848. Barnets moster, Bodil Sørensdatter, rejste ca. 10 km fra Eriknauer for at få styrket arm-musklerne ved at frembære barnet til dåben den 27. februar 1848.

Ved folketællingen i 1850 boede Hans Pedersen og Maren Sørensdatter i huset i Ørum med deres to børn. Endvidere havde de en plejedatter på 4 år. Hun hed Maren Christensen og var "uægte" datter af Marens søster, Bodil (jf. kapitel 3). Ved folketællingen i 1855 boede de samme sted med fire børn af egen avl.

De efterfølgende børn var Else Kirstine Hansen (født 16. juli 1850), Birgitte Hansen (født 6. juli 1852) og Sørine Hansen (født 4. marts 1855). Efter fødsel af fem piger havde Maren Sørensdatter tilsyneladende opgivet at få en søn, der kunne blive opkaldt efter hendes far, så derfor skulle datteren hedde Sørine. I sjette forsøg lykkedes det dog at få en dreng (født 1. juni 1857). Han blev opkaldt efter Hans Pedersens far, idet han kom til at hedde Peder Hansen. Han døde dog i en alder af 12 år (18. september 1869, Åle Sogn, Skanderborg Amt).

De mange børn må have været en belastning for økonomien, for den 30. december 1856 lånte Hans Pedersen 600 rigsdaler mod pant i ejendommen [42]. Den 16. juni 1859 solgte Hans Pedersen sin ejendom på Ørum Mark for 1.000 rigsdaler [43]. Årsagen til salget er ikke indlysende, men måske har kreditor, der var en kreditorinde, opsagt lånet, eller Hans Pedersen har haft svært ved at betale renterne.

Familien flyttede til Tørring Sogn (Skanderborg Amt) ca. 7 km nordvest for Ørum. Her købte Hans Pedersen med skøde af 2. juni 1860 for 600 rigsdaler en ubebygget parcel af en udstykket gård i Tørring By og Sogn. Parcellen havde matrikelnr. 9g og var på 4 skæpper, 2 fjerdingkar og 2 $\frac{1}{4}$ album hartkorn [44]. Hans Pedersen var dog kun i stand til at betale 100 rigsdaler kontant og måtte derfor samme dag udstede en panteobligation til sælgeren på de resterende 500 rigsdaler [45].

Den 10. maj 1859 fødte Maren Sørensdatter et dødfødt pigebarn (Tørring Sogn). I kirkebogen omtales Hans Pedersen som husmand på Tørring Fælled. Det tyder på, at Hans Pedersen har overtaget parcellen inden, han fik skøde på den.

Hans Pedersen har tilsyneladende også bebygget parcellen i 1859, for i slutningen af 1859 blev bygningerne brandforsikret. De bestod af et stuehus i nord og et vestre hus, der tilsammen var brandforsikret for 500 rigsdaler [46]. Økonomien har været nødlidende, for den 21. oktober 1861 lånte Hans Pedersen 100 rigsdaler [47] og den 30. december 1862 yderligere 150 rigsdaler [48] mod pant i ejendommen.

Ved folketællingen den 1. februar 1860 boede Hans Pedersen og Maren Sørensdatter i huset på Tørring Fælled med fem af deres seks børn. Den ældste datter, Karen Marie Hansen, på 14 år var tjenestepige hos den gårdmand, der havde solgt Hans Pedersen parcellen i Tørring.

I 1860 fik Maren Sørensdatters afdøde far for alvor opkaldt et barnebarn efter sig. Han blev født den 27. april 1860 (Tørring Sogn) og blev døbt Søren Møller Hansen. Derefter blev Madsine Hansen født den 7. marts 1863 (død 3. juli 1865, Ring Sogn, Skanderborg Amt). Ved de to sidstnævnte fødsler anføres Hans Pedersen fortsat at være husmand på Tørring Fælled.

Hans Pedersen må have været en rastløs sjæl, eller også har han været jaget af sine kreditorer, for han flyttede med ujævne mellemrum. Den 1. juli 1865 byttede han via et såkaldt mageskiftebrevev ejendom med en anden, der også hed Hans Pedersen [49, 50].

Den anden Hans Pedersen overtog husmandsstedet i Tørring By. "Vores" Hans Pedersen overtog til gengæld et husmandssted ca. 11 km nordligere på Ring Mark i Ring Sogn (Skanderborg Amt). Dette husmandssted havde matrikelnr. 21 og var på 3 skæpper, 1 fjerdingkar og ¼ album hartkorn. Der blev byttet lige over, idet begge ejendommers værdi var ansat til 800 rigsdaler. Ifølge kirkebogens afgangliste flyttede Hans Pedersen og Maren Sørensdatter med seks af deres børn fra Tørring til Ring den 9. april 1865.

Hans Pedersens husmandssted på Ring Mark bestod af et stuehus i øst, en lade- og staldbygning i syd og et udhus. Bygningerne var brandforsikret for 400 rigsdaler [51]. Her fødte Maren Sørensdatter ægteparrets tiende og sidste barn, datteren Madsine Hansen (født 16. februar 1866).

Efter lidt over et år på Ring Mark trængte familien til luftforandring. Ifølge kirkebogens afgangliste flyttede Hans Pedersen med hustru og seks børn fra Ring Sogn ca. 8 km sydpå til Åle Sogn (Skanderborg Amt) den 5. august 1866. Ifølge tilgangslisten i Åle Sogn skulle de være husfolk på Åle Søndermark.

Igen blev flytningen klaret via et mageskifte. Med skøder af 22. december 1866 byttede Hans Pedersen sin ejendom på Ring Mark med en ejendom, matrikelnr. 51 og 12d, i Åle [52, 53]. Hans Pedersen måtte i forbindelse med salget af ejendommen på Ring Mark udstede en pantobligation på 250 rigsdaler til køberen, fordi køberen skulle overtage et lån på 250 rigsdaler i ejendommen [54].

Ejendommen i Åle var på 1 fjerdingkar og 2 ½ album hartkorn, dvs. meget mindre end ejendommen på Ring Mark. Derfor ser det umiddelbart ud som om, at Hans Pedersen er blevet snydt ved den byttehandel, men hvad fatter gør er altid det rigtige, så der er formentlig en god forklaring.

Da jordtilliggendet til ejendommen i Åle var yderst beskedent, supplerede Hans Pedersen ved samtidig at købe en ejendom, matrikelnr. 7h, på 1 fjerdingkar og ¼ album hartkorn for 150 rigsdaler [55]. Den 20. april 1872 solgte Hans Pedersen samme ejendom for 200 rigsdaler [56], så ved den handel blev han vist ikke snydt.

Det fremgår af brandforsikringsprotokollen, at der til Hans Pedersens ejendom hørte et stuehus i øst og en kostald og lade i vest. Brandforsikringssummen var på 452 rigsdaler [57]. Ved folketællingen i 1870 boede familien i huset på Åle Mark. Der var tre hjemmeboende børn.

De mange flytninger havde gjort Hans Pedersen afhængig af ejendomshandler. Da han var blevet træt af at flytte, købte han i stedet yderligere jord til sin ejendom. Den 10. oktober 1868

købte han matrikelnr. 14g på 2 fjerdingkar og 2 ½ album hartkorn for 50 rigsdaler [58], den 12. juli 1873 matrikelnr. 35e på ¼ album hartkorn for 25 rigsdaler [59] og den 25. juni 1878 matrikelnr. 7r på 2 fjerdingkar og ½ album hartkorn for 400 kr. [60]. Dermed nåede husmandsstedets samlede jordtilliggende op på 1 skæppe, 2 fjerdingkar og 2 ¾ album hartkorn.

Det gav nogle forbedrede lånemuligheder, som Hans Pedersen benyttede sig af. Den 17. juni 1879 lånte han 1.000 kr., der var tilbagebetalt i 1882 [61]. Den 18. juni 1885 optog han et nyt lån, denne gang på 800 kr. [62].

Ved folketællingen i 1880 var der to hjemmeboende børn. Da der var folketælling igen i 1890, var huset fyldt op med familiemedlemmer. Hans Pedersen og Maren Sørensdatter gav husly til en søn og svigerdatter, den voksne datter Madsine og en "uægte" søn af datteren Sørine.

Da Hans Pedersen fyldte 80 år, følte han trang til at gå på aftægt. Den 22. marts 1899 solgte han for 1.200 kr. sin ejendom til svigersønnen, Niels Peter Jensen [63], der var gift med datteren Madsine. Svigersønnen har formentlig assisteret ved driften af husmandsstedet i nogle år forinden, idet han ved købet havde bopæl på Åle Mark.

Ved folketællingen i 1901 var Hans Pedersen og Maren Sørensdatter aftægtsfolk hos datteren og svigersønnen. De trodsede deres høje alder og levede ufortrødent videre. Ved folketællingen i 1906 var de af ukendte årsager flyttet fra datteren og svigersønnen og boede nu hos en anden husmandsfamilie i Åle.

Maren Sørensdatter var 83 år, da hun døde den 25. maj 1906 på Åle Mark. Det fremgår af dødsanmeldelsen, at enkemanden var particulier, dvs. levede af sin formue, og at han ønskede at hensidde i uskiftet bo [64]. Formuen blev suppleret med alderdomsunderstøttelse. Det har der været behov for, idet Hans Pedersen levede videre til den 11. februar 1910, hvor han døde i Åle Kjær i en alder af 90 år. Det fremgår af kirkebogen, at han var alderdomsunderstøttet. Formuen var væk, for ifølge dødsanmeldelsesprotokollen efterlod han sig intet ud over det nødvendige til dækning af begravelsesudgifter [65].

Karen Sørensdatter blev konfirmeret i Hatting Sogn i 1841. Derefter levede hun lykkeligt hjemme hos sin far, indtil faderens død i 1844 tvang hende væk fra verdens centrum i Eriknauer. Det fremgår af kirkebogens afgangliste, at Karen Sørensdatter sammen med storesøsteren, Bodil Sørensdatter, flyttede fra Hatting Sogn den 14. maj 1844.

De flyttede dog hvert sit sted hen. Karen flyttede til Ølsted Sogn (Vejle Amt), hvor hun skulle være tjenestepige på en gård i Oens ca. 3 km fra Eriknauer. Ved folketællingen i 1845 var hun tjenestepige på den samme gård. Hun var ifølge afgangslisten tjenestepige hos Rasmus Broch, der var gårdmand i Ølsted By, da hun den 1. november 1847 flyttede fra Ølsted og tilbage til Eriknauer.

I Eriknauer blev Karen Sørensdatter ifølge tilgangslisten tjenestepige hos den gårdmand, der hed Søren Madsen ligesom Karens afdøde far. Så kunne det ikke blive mere nostalgisk. Nostalgien må have fungeret, for ved folketællingen i 1850 var hun stadig tjenestepige hos Søren Madsen.

Karen Sørensdatter tjente dog andetsteds i Eriknauer, da hun den 1. maj 1852 (jf. afgangslisten) flyttede ca. 4 km mod sydvest fra Hatting Sogn til Stubberup i Løsning Sogn (Vejle Amt). Her blev hun ifølge tilgangslisten indlogeret hos Jeppe Hansens enke. Hun flyttede tilsyneladende til Løsning Sogn for at blive gift, så hun har næppe været tjenestepige hos enken.

En uge efter flytningen (8. maj 1852) blev Karen Sørensdatter trolovet i Løsning Sogn med ungarl Jens Pedersen. Vielsen fandt sted i Løsning Kirke den 4. juni 1852, og det var på Jens Pedersens fødselsdag. Hun var 25 år, og han var 29 år (født 4. juni 1823, Stenderup Sogn, Vejle Amt). I kirkebogen angives Jens Pedersen at være snedker og tømrer fra Stenderup, men nu med bopæl i Stubberup.

Jens Pedersen var blevet konfirmeret i fødesognet Stenderup i 1838. Kirkebøgernes til- og afgangslister afslører, at han inden vielsen havde tjent i Bjerre Sogn, Tyrsted Sogn, Ølsted Sogn og Urlev Sogn, der alle er nabosogne til Stenderup. Det fremgår af lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1843, lægd 115, Stenderup Sogn), at Jens Pedersen var blevet kasseret som soldat pga. tarmbrok, og at hans højde var 167 cm.

I slutningen af 1849 flyttede han fra Horsens tilbage til Lystrup i Stenderup Sogn, hvor han bosatte sig hos sine forældre. Her blev Jens Pedersen boende, indtil han den 3. maj 1852 flyttede til Løsning. Det er anført i afgangslisten, at han ”vil gifte sig i Løsning”. Her bosatte han sig ifølge tilgangslisten også hos Jeppe Hansens enke i Stubberup.

Hverken Karen Sørensdatter eller Jens Pedersen havde tilsyneladende tilknytning til Løsning Sogn. Det er derfor en uløst gåde, hvorfor de flyttede dertil for at blive gift. Man må formode, at de forventede at skulle blive boende i sognet efter vielsen. Opholdet i Løsning Sogn blev dog kortvarigt. Den 9. november 1852 flyttede de ifølge afgangslisten fra Løsning Sogn til Sindbjerg Sogn. Ved afrejsen var Jens Pedersen anført at have været indsidder i Stubberup, så de har muligvis boet hos Jeppe Hansens enke indtil da.

Det fremgår af tilgangslisten i Sindbjerg Sogn, at Jens Pedersen skulle være indsidder på Ørum Mark. Når de flyttede netop dertil, skyldtes det formentlig, at Karen Sørensdatters søster, Maren Sørensdatter, og hendes mand, Hans Pedersen, i forvejen boede på Ørum Mark (jf. ovenfor).

Karen Sørensdatters og Jens Pedersens første barn, Søren Møller Jensen, blev født 21. juni 1853 (Sindbjerg Sogn). Forældrene er i kirkebogen anført at være husfolk i Ørum Skov. Ved dåben den 31. juli 1853 blev lille Søren frembåret af Karens søster, ”huskone Maren Sørensdatter af Ørum Mark”. Søren døde af kighoste den 7. maj 1854 (Sindbjerg Sogn). Han er i kirkebogen anført at være død på Ørum Mark og født sammesteds, dvs. samme bopæl omtales tilsyneladende både som Ørum Skov og Ørum Mark.

I senere kirkebøger og folketællinger ses for Jens Pedersens bopæl anvendt stedbetegnelserne Ørum Mark, Ørum Skov, Vester Ørum og Ørum. De varierende stedbetegnelser er næppe udtryk for, at Jens Pedersen og familie flyttede hyppigt i årene i Sindbjerg Sogn, men skyldes formentlig, at der er brugt flere forskellige stedbetegnelser for samme bopæl. Som det fremgår af nedenstående, er det usikkert, hvor mange flytninger familien har været udsat for.

Ved folketællingen den 1. februar 1855 boede Jens Pedersen og Karen Sørensdatter i et hus, der angives at være beliggende i Vester Ørum. Jens Pedersen er anført at være husmand og snedker.

Det fremgår af brandtaksationsprotokollen [66], at snedker Jens Pedersen Stenderup den 26. november 1855 fik takseret et stuehus på 5 fag af bindingsværk og med stråtag. Huset blev udelukkende anvendt til beboelse, og forsikringssummen var på 200 rigsdaler. Huset omtales ikke i brandforsikringsprotokollen før 1855 [67], hvilket tyder på, at der var tale om et nyopført hus.

I den efterfølgende brandforsikringsprotokol fra 1858-1875 er husmand og snedker Jens Pedersen Stenderup anført som eneste beboer af det samme hus. Det betyder formentlig, at Jens Pedersen og familie har boet i huset i hele perioden. Huset angives at være opført på lejevold på matrikelnr. 12b i Ørum [68]. Det kan forklare, at Jens Pedersen ikke har kunnet findes som ejer af ejendommen i realregistret [69].

Jens Pedersen og Karen Sørensdatte fik i alt 7 børn, hvoraf de fire dog døde som små. Alle fødsler og børnedødsfald foregik i Sindbjerg Sogn. Endnu en Søren Møller Jensen blev født 11. april 1855 (død 5. marts 1858). Derefter fulgte Ane Cathrine Jensen (født 4. juni 1857), der var opkaldt efter sin farmor, og Søren Peder Jensen (født 12. januar 1860), der var opkaldt efter begge sine bedstefædre.

Derfor bestod familien af to voksne og to børn ved folketællingen i 1860. Jens Pedersen anføres nu kun at være snedker, så det har sandsynligvis været hans hovederhverv. De tre følgende børn var Niels Møller Jensen (født 19. juni 1863), Andreas Jensen (født 10. maj 1866, død 6. oktober 1866) og igen en Andreas Jensen (født 28. maj 1868, død 30. december 1868).

Ved folketællingen i 1870 boede familien i et hus i Vester Ørum. Snedkerarbejdet var tilsyneladende lagt på hylden, for nu angives Jens Pedersen at være kludesamler. Det kan næppe have været betragtet som et avancement.

Karen Sørensdatte var 48 år, da hun døde den 26. december 1874 (Sindbjerg Sogn). Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at bopælen fortsat var Vester Ørum, og at enkemanden var ejer af et jordløst hus med en gæld på 250 rigsdaler [70]. Huset kan tænkes at være ovennævnte hus på lejevold på matrikelnr. 12b. I så fald må han selv have bekostet huset, selv om han ikke var ejer af jorden.

Den 10. november 1877 blev enkemand Jens Pedersen i Vester Ørum viet i Sindbjerg Kirke til enken Mette Marie Jensen Bøgebjerg. Han var 54 år, og hun var 51 år (født 29. november 1825, Sønder Bjert Sogn, Vejle Amt). Det var hendes tredje ægteskab. Han fandt sig ikke en rig enke, for hun havde forinden boet i Sindbjerg Fattighus med sin foregående ægtemand, der var død den 4. januar 1877.

Det kan derfor ikke have været enken, der finansierede Jens Pedersens køb af ejendommen, matrikelnr. 12l i Ørum, som han fik skøde på den 2. april 1880 [71, 72]. Der var tale om et stykke jord på beskedne $\frac{1}{4}$ album hartkorn, hvilket ikke har været mere end en have. Prisen var dog lige så beskeden, idet købesummen var 100 kr. Matrikelnr. 12l blev i 1880 udstykket fra matrikelnr. 12h [73], der i 1867 var blevet udstykket fra matrikelnr. 12b [69].

Ved folketællingen i 1880 boede Jens Pedersen og Mette Marie i et hus i Ørum By sammen med en 11-årig søn af Mette Marie. Der boede de også ved folketællingen i 1890, men nu uden Mette Maries søn. Jens Pedersen var 66 år og arbejdede som daglejer i landbruget.

Jens Pedersen blev enkemand for anden gang den 19. februar 1891, idet Mette Marie Jensen Bøgebjerg døde i en alder af 65 år. Hun anføres i kirkebogen at være husmand Jens Pedersens hustru i Ørum Skov.

Den 13. september 1893 solgte Jens Pedersen sin ejendom, matrikelnr. 12l, til sønnen, Niels Møller Jensen. Købesummen var på 600 kr. Det fremgår af skødet, at Jens Pedersen for livstid skulle have fri beboelse uden vederlag i en lejlighed i stuehuset [74]. Året efter købte Niels Møller Jensen naboejendommen, matrikelnr. 12h, der havde et større jordtilliggende [75]. Jeg

formoder, at Niels Møller Jensen bosatte sig på naboejendommen, og at matrikelnr. 12l var aftægtsbolig for Jens Pedersen.

Den 29. september 1894 blev de nærmere retningslinjer for aftægten fastsat i en aftægtskontrakt mellem Niels Møller Jensen og Jens Pedersen. Ud over, at Jens Pedersen skulle have ovennævnte aftægtsbolig, skulle sønnen sørge for forsvarlig pleje og pasning ved Jens Pedersens sygdom, svaghed og alderdom. Jens Pedersen skulle årligt have leveret 3.000 skæpper tørv og hver morgen en potte nymalket og ublandet komælk. Endvidere skulle sønnen levere en god og forsvarlig kost til Jens Pedersen til de almindelige spisetider. Hvis Jens Pedersen ikke ønskede at være på kost, skulle han i stedet have udbetalt 100 kr. om året [76].

Ved folketællingen i 1901 var Jens Pedersen fortsat aftægtsmand i Vester Ørum. Den 2. april 1902 solgte Niels Møller Jensen ejendommen, matrikelnr. 12l, for 600 kr. Køberen fik Jens Pedersen med i købet, for det fremgår af skødet, at Jens Pedersen for livstid var sikret aftægtsbolig i huset [77]. Køberens aftægtsforpligtelse blev dog kortvarig. Jens Pedersen døde den 26. oktober 1903 (Sindbjerg Sogn) i en alder af 80 år. Kirkebogen betegner ham som aftægtsmand i Ørum Skov.

Og nu kommer turen til sønnerne. Ved folketællingen den 1. februar 1845 var den ældste af de to sønner, Mads Sørensen Møller, tjenestedreng på gården i Korning hos svogeren, Jens Thomasen, der var gift med Kirsten Sørensdatter (jf. ovenfor). Det er derfor sandsynligt, at Mads umiddelbart efter faderens død i 1844 er flyttet til søsteren i Korning. Mads Sørensen Møller blev konfirmeret i Korning Sogn i 1845.

Ved næste folketælling i 1850 var Mads Sørensen Møller stadig tjenestekarl i Korning, men nu på gården hos Niels Thomasen, der var bror til Jens.

Det fremgår af lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1849, lægd 108, Hatting Sogn), at Mads Sørensen Møller på sessionen havde udtrykt ønske om at blive udskrevet til kavaleriet. Det ønske fik han opfyldt. Han skulle starte soldatertjenesten ved 3. dragonregiment i Århus den 5. januar 1852 [78]. Han nåede tilsyneladende ikke at møde op, idet han ifølge lægdsrullen forinden blev "aldeles kasseret for betydelig krumning af skinneben efter brud".

I stedet for at udfolde sig på hesteryg som dragon måtte Mads Sørensen Møller bruge sine hestekræfter som tjenestekarl. Det fremgår af kirkebøgernes afgangs- og tilgangslistes, at han i slutningen af marts 1852 flyttede fra Korning Sogn for at tjene i Tamdrup Sogn (Skanderborg Amt). Det var for langt væk fra de vante omgivelser, så fra 1. november samme år blev han tjenestekarl i Eriknauer.

Den 1. november 1854 flyttede Mads Sørensen Møller fra Hatting Sogn til Korning Sogn. Her blev han ifølge tilgangslisten tjenestekarl på Korning Kro, hvor han afløste sin lillebror, Jens (jf. nedenfor). Samme dato tiltrådte en lidt ældre pige ved navn Jensine Marie Hansdatter som tjenestepige på kroen. Hun følte sig tiltrukket af mænd med krumt skinneben, så hende kommer vi til at høre mere om i det følgende.

Ved folketællingen den 1. februar 1855 var Mads Sørensen Møller og Jensine Marie Hansdatter de eneste tjenestefolk på kroen. Det bevirkede, at de lærte hinanden så godt at kende, at hun blev gravid, og så var det på tide at blive gift. Den 8. november 1857 blev de viet i Korning Kirke. Mads Sørensen Møller var meget tæt på at være 28 år, og Jensine Marie Hansdatter var 31 år (født 30. januar 1826, Nim Sogn, Skanderborg Amt).

Ved folketællingerne i 1834 og 1840 boede Jensine Marie hos sine forældre i Underup Sogn (Skanderborg Amt). Her blev hun konfirmeret den 26. april 1840, og her blev hun tjenestepige efter konfirmationen. Det fremgår af kirkebøgernes til- og afgangslister, at hun efterfølgende tjente i Tønning Sogn (Skanderborg Amt) 1845-1849 og i Åle Sogn (Skanderborg Amt) 1849-1852. Inden hun flyttede til Korning Sogn i 1854, tjente hun to år i præstegården i Uldum Sogn (Vejle Amt), så det må have været et kulturchok at komme fra præstegården til kroen.

Deres første barn var en datter, der blev født den 1. april 1858 (Korning Sogn). Begge barnets bedstemødre hed Ane, men det var for sparsommeligt med kun ét fornavn, så hun blev døbt Ane Kirstine Sørensen. I kirkebogen anføres Mads Sørensen Møller at være indsidder i Korning. Jens Sørensen Møller, der var lillebror til Mads, tjente i Korning på det tidspunkt, så han fik det ærefulde hverv at være en af fadderne. Det må han have klaret fint, for han blev genvalgt, da storebrors næste barn blev døbt.

Den lille Ane Kirstine døde den 5. august 1858 (Korning Sogn). Ved folketællingen den 1. februar 1860 boede Mads Sørensen Møller og Jensine Marie Hansdatter til leje i et hus i Korning By. Han er anført at være arbejdsmand. Der var ingen børn i huset, og folketællingsskemaet kunne ikke afsløre, at der var et barn på vej.

Hun blev født den 27. juni 1860 og blev døbt med genbrugsnavnet Ane Kirstine Sørensen. I lighed med de efterfølgende to børn blev hun født i Korning Sogn. Ane Else Sørensen blev født den 19. september 1863, og Sørine Sørensen Møller blev født den 23. september 1867. Af mangel på drenge blev sidstnævnte opkaldt efter sin farfar. Det var formentlig derfor, at hun som den eneste i pigeflokken fik tilnavnet Møller.

Familien var nu blevet så stor, at der var behov for mere plads. Efter i mange år at have boet til leje blev Mads Sørensen Møller husejer med skøde af 1. marts 1869. Der var tale om et husmandssted, matrikelnr. 28b, i Korning på 2 fjerdingkar og 1 ½ album hartkorn [79, 80].

Sælgeren var en enke, Ane Jacobsdatter, der ifølge skødet skulle bo i en aftægtslejlighed, der skulle indrettes til hende i huset. Købsprisen var på 500 rigsdaler [80]. Da Mads Sørensen Møller ikke havde antydning af opsparing, måtte han udstede en panteobligation til Ane Jacobsdatter på hele beløbet og måtte yderligere overtale en gårdejer i Korning til at kautionere for sig [81].

Ved folketællingen i 1870 boede Mads Sørensen Møller og Jensine Marie Hansdatter i huset med deres tre døtre. Han angives at være husejer og daglejer. Der var så lidt jord til husmandsstedet, at han ikke kunne ernære sig selv og familien ved at dyrke sin egen jord. De havde Ane Jacobsdatter boende som aftægtskone.

I 1871 var Mads Sørensen Møller så meget i pengenød, at han måtte optage et lån på yderligere 75 rigsdaler mod pant i husmandsstedet [82]. Husmandsstedet med tilhørende aftægtskone blev den 19. juni 1875 solgt for 1.540 kr. [79, 83]. Årsagen til salget er ukendt. Da Mads Sørensen Møller havde gæld i huset, kan det tænkes, at den usikre indtjening som daglejer har været utilstrækkelig til, at han har kunnet betale renterne af gælden.

Ved folketællingen i 1880 boede Mads Sørensen Møller med kone og to af børnene i et hus i Korning By. Jeg formoder, at de har boet til leje. Han er anført at være arbejdsmand i landbruget, hvilket må antages at være det samme som daglejer.

Mads Sørensen Møller var fortsat arbejdsmand i Korning, da han døde den 21. juli 1882 (Korning Sogn) i en alder af 52 år. Han var ikke husejer ved sin død, for det er anført i dødsanmeldelsesprotokollen, at han intet ejede [84]. Det fremgår af dødsattesten, at han døde af tæring [85].

Jensine Marie Hansdatter boede sammen med datteren, Ane Kirstine, i et hus i Korning ved folketællingen i 1890. Datteren arbejdede som syerske, og Jensine Marie er anført at være husmoder, så økonomien har formentlig været anstrengt. Ved folketællingen i 1901 boede Jensine Marie Hansdatter alene i et hus i Korning. Hun var nu sikret økonomisk, idet hun fik aldersunderstøttelse, der var blevet indført ved lov af 9. april 1891 [35].

Den 10. oktober 1908 døde Jensine Marie Hansdatter som 82-årig på St. Josefs Hospital i Horsens (Horsens Klosterkirke Sogn, Skanderborg Amt). Dødsårsagen var et slagtilfælde [86]. Hun blev begravet på Korning Kirkegård den 16. oktober 1908. Der var formentlig en ledig plads ved siden af Mads.

Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at datteren boede i Grønnegade i Horsens og var gift med brændehandler Jensen [87]. Det ses af folketællingen fra 1906, at der var tale om datteren Ane Kirstine i Grønnegade 11. Jeg formoder, at Jensine Marie Hansdatter var flyttet fra Korning til Horsens for at være tæt på datteren. Man blev ikke rig af aldersunderstøttelse, for det er anført i dødsanmeldelsesprotokollen, at Jensine Marie Hansdatter intet efterlod sig.

Jens Sørensen Møller var 11 år, da faderen døde i 1844. Ved folketællingen den 1. februar 1845 var han tjenestdreng på den gård i Eriknauer, som Maren Sørensdatters mand, Hans Pedersen, var bestyrer af (jf. ovenfor). Det tyder på, at søsteren har taget sig af Jens efter faderens død.

Den 11. april 1847 blev Jens Sørensen Møller konfirmeret i Korning Sogn. Det er nærliggende at gætte på, at han på det tidspunkt har nydt godt af familiens omsorg og har tjent på gården hos Jens Thomasen og søsteren, Kirsten Sørensdatter (jf. ovenfor). Samme dag blev en pige ved navn Mette Lene Jørgensdatter konfirmeret i Korning Sogn. Det vides ikke, om de sendte hinanden stjålne blikke over deres katekismus, eller om det først var flere år senere, at de fik øje på hinanden.

Kort tid efter konfirmationen var Jens Sørensen Møller den 30. januar 1848 fadder, da Kirsten Sørensdatter og Jens Thomasen fik et barn døbt i Korning Kirke. Ved folketællingen i 1850 var Jens blevet klar til at løsrive sig fra familien, og han var nu tjenestekarl hos en gårdmand i Eriknauer. Ifølge kirkebøgernes til- og afgangslister flyttede Jens Sørensen Møller den 1. november 1853 fra Hatting Sogn til Korning Sogn, hvor han blev tjenestekarl på kroen. Den 1. november 1854 var han blevet træt af krolivet og flyttede til Horsens.

Det vides ikke, hvad Jens Sørensen Møller lavede i Horsens. Der er grænser for, hvor spændende storbylivet har været, for efter et år i Horsens vendte han tilbage til Korning Sogn. Der blev han ifølge tilgangslisten tjenestekarl. Den 1. november 1858 flyttede han til Hatting Sogn, hvor han levede op til sit tilnavn ved at blive tjenestekarl på Neder Mølle (jf. tilgangslisten).

Det fremgår af lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1849, lægd 108, Hatting Sogn), at Jens Sørensen Møller på sessionen i 1855 fik lodtrækningsnummeret 544. Ved loven af 12. februar

1849 skulle alle trække et nummer, men kun dem med de laveste numre blev udskrevet til soldatertjeneste [1]. Derfor slap Jens Sørensen Møller for at blive soldat.

I stedet for brugte han sit krudt på ovennævnte Mette Lene Jørgensdatter. Han ramte plet, for Mette Lene blev gravid. Den 18. april 1859 (Korning Sogn) fødte hun en "uægte" søn, Christen Sørensen. Kirkebogen betegner hende som "ugift fruentimmer" med bopæl hos faderen, gårdmand Jørgen Mikkelsen, i Korning. Den udlagte barnefader var ifølge kirkebogen tjenestekarl Jens Sørensen Møller i Neder Mølle.

Mette Lene Jørgensdatter levede op til familietraditionen. Hun var selv "uægte" (født 26. februar 1833, Korning Sogn). Først otte år efter hendes fødsel giftede barnefaderen, Jørgen Mikkelsen, sig med hendes mor, Ane Elisabeth Andersdatter (27. november 1841, Korning Sogn), og Mette Lene blev forfremmet til gårdmandsdatter. Ved folketællingen i 1860 boede hun med sønnen, Christen, hos forældrene på gården i Korning.

Ved samme folketælling tjente Jens Sørensen Møller fortsat på Neder Mølle. Jørgen Mikkelsen døde den 4. november 1862 (Korning Sogn), og det gav nye muligheder for Jens Sørensen Møller og Mette Lene Jørgensdatter. Nu manglede Mette Lene Jørgensdatters mor både en bestyrer af gården og en ægtemand til sin datter.

Begge dele blev klaret ved, at Jens Sørensen Møller den 14. juli 1863 (Korning Sogn) omsider blev gift med Mette Lene Jørgensdatter. De var begge 30 år ved vielsen. Der må have været råd til en stor bryllupsfest, for ca. tre uger inden vielsen havde Mette Lene Jørgensdatter og hendes mor optaget et lån på 800 rigsdaler i gården [88].

Det fremgår af kirkebogen, at Jens Sørensen Møller ved vielsen tjente på Neder Mølle, hvor han efterhånden havde næsten 5 års anciennitet. Denne trofasthed blev belønnet ved, at møllejer Hansen var en af forloverne.

De nygifte havde taget forskud på ægteskabets glæder, idet en datter, Ane Elisabeth Sørensen Møller, blev født den 23. december 1863 (Korning Sogn). Ved dåben var møllejer Hansen fadder sammen med bl.a. Jens's storebror, Mads Sørensen Møller. De efterfølgende fødsler og børnedødsfald skete alle i Korning Sogn. Jørgen Sørensen Møller blev født den 8. maj 1866. I 1867 mistede ægteparret de to yngste børn, idet Jørgen døde den 17. maj 1867 og Ane Elisabeth den 21. august 1867.

Ved begge børns fødsel anføres Jens Sørensen Møller i kirkebogen at være gårdbestyrer, men ved deres død betegnes han som gårdmand. Titelændringen var foranlediget af, at hans svigermor, Ane Elisabeth Andersdatter, var død den 25. oktober 1866 (Korning Sogn).

Ved svigerfaderens død var gården blevet overtaget af Ane Elisabeth Andersdatter og Mette Lene Jørgensdatter. Den havde matrikelnr. 9b i Korning og var på 1 tønne, 3 skæpper og 2 1/2 album hartkorn. Efter svigermoderens død var det Jens Sørensen Møller, der overtog gården, der var takseret til 3.000 rigsdaler [89, 90]. Den fremtidsmulighed har givetvis været med i hans overvejelser, da han sagde ja til at gifte sig med Mette Lene.

Jens Sørensen Møller kan dog ikke have været helt tilfreds med svigerfars gård, for ca. et år efter overtagelsen byttede han med skøder af 27. december 1867 gård med Peder Sørensen, der var ejer af matrikelnr. 10a i Korning [89, 91-93]. Da sidstnævnte gård var vurderet til 3.900 rigsdaler, måtte Jens Sørensen Møller betale 900 rigsdaler i bytte. Han fik til gengæld en gård med et jordtilliggende på 1 tønne, 5 skæpper, 2 fjerdingkar og 1/4 album hartkorn, men det lidt større jordtilliggende har næppe alene været årsagen til byttehandlen.

Den 23. december 1870 tilkøbte Jens Sørensen Møller for 100 rigsdaler et lille jordstykke, matrikelnr. 3e, der var på ½ album hartkorn [94]. Økonomien kan ikke have været fremragende, for i årenes løb optog han med jævne mellemrum lån i ejendommen [91, 95-100].

Mette Lene Jørgensdatter fødte yderligere to børn. Jørgen Mikkelsen Sørensen Møller blev født den 23. marts 1868 og Søren Sørensen Møller den 22. december 1870. Ved folketællingen den 1. februar 1870 boede Jens Sørensen Møller og Mette Lene Jørgensdatter på gården i Korning med sønnerne Christen og Jørgen. Der boede de også ved folketællingen i 1880, hvor Søren var kommet til.

Omkring årsskiftet 1881-1882 blev familien ramt af endnu en tragedie. Sønnen, Søren Sørensen Møller, på 11 år, døde den 27. december 1881, og sønnen, Christen Sørensen Møller, på 22 år døde den 2. januar 1882. Det fremgår af dødsattesterne [85], at de begge døde af mæslinger. Der var dobbeltbegravelse den 8. januar 1882. Forældrene har nok fældet mere end en enkelt tåre, for nu var Jørgen Mikkelsen Sørensen Møller den eneste overlevende af deres fem børn.

Den 25. maj 1882 optog Jens Sørensen Møller et lån i ejendommen på 6.000 kr. Det er betryggende at vide, at troværdige vidner på Hatting Herreds Notarialkontor i Horsens har skrevet under på, at han var ved sin fornufts fulde brug, da han underskrev panteobligationen [101]. De tidligere lån var eller blev nu udbetalt [91].

Da ejendommens værdi var vurderet til 18.000 kr., var belåningen dog ikke faretruende. Ejendommens bygninger var brandforsikret for 3.000 kr. Det fremgår, at gårdens besætning bestod af en hest, fire køer, en kvie, en kalv, tre får og et svin [101]. Dengang blev svin ikke masseproduceret.

I både december 1884 og december 1885 måtte Jens Sørensen Møller mod pant i ejendommen og en årlig rente på 5 % låne 1.000 kr. af en enkefrue i Århus [102]. Han har formentlig ikke brugt pengene på julegaver.

Med købekontrakt af 26. april 1889 og skøde af 20. december 1890 solgte Jens Sørensen Møller sin gård i Korning for 15.000 kr., hvoraf de 2.000 kr. var for medfølgende løsøre [103]. Han var på det tidspunkt 56 år, så det er nærliggende at gætte på, at salget ikke skyldtes hans alder, men en dårlig økonomi.

Efter salget flyttede Jens Sørensen Møller til Hatting By i Hatting Sogn. Her boede han ved folketællingen den 1. februar 1890 til leje i et hus sammen med konen og den voksne søn, Jørgen, der var gartner. Jens Sørensen Møller betegnes som particulier.

Formuen har næppe været stor nok til, at han og konen kunne leve af den i længere tid. Med købekontrakt af 26. juni 1890 og skøde af 20. december 1890 købte han et husmandssted, matrikelnr. 53, i Hatting By med et jordtilliggende på 3 skæpper, 2 fjerdingkar og 1 ½ album hartkorn. Købesummen var på 5.600 kr., hvoraf de 600 kr. var for løsøre [104]. Trods salget af gården var Jens Sørensen Møller ikke i stand til at betale hele beløbet kontant, men måtte udstede en panteobligation på 1.500 kr. til sælgeren [105].

Ti år senere følte Jens Sørensen Møller trang til at gå på aftægt. Med skøde af 15. august 1900 overdrog han ejendommen til sønnen, Jørgen Mikkelsen Sørensen Møller, på favorable vilkår. Sønnen skulle overtage ovennævnte prioritetsgæld på 1.500 kr. Desuden skulle forældrene for livstid have fri bolig i husets mindre, vestlige lejlighed, der bestod af to stuer, køkken og brænd-

selsrum samt loftsplads over lejligheden, og de skulle have haveplads i den vestlige del af haven. Endelig skulle sønnen betale forældrene en årlig livrente på 100 kr. indtil den sidstlevedes død. Disse forpligtelser skulle overtages af en ny ejer ved et evt. ejerskifte [106].

Sønnen flyttede tilsyneladende aldrig ind i huset. Ved skødets udfærdigelse var Jørgen Mikelsen Sørensen Møller slagteriarbejder i Horsens [106]. Ved folketællingen i 1901 boede han med hustru og børn i Jernbanegade 12 i Horsens, og ved folketællingen i 1906 boede familien på Fabriksvej 28 i Horsens. I begge tilfælde er han anført at være slagteriarbejder. Da han solgte huset i 1909, havde han fortsat bopæl i Horsens [107].

Ved folketællingen den 1. februar 1901 boede Jens Sørensen Møller og hustru i huset i Hatting. Han anføres at være husejer, men det må skyldes, at overdragelsen til sønnen ikke er blevet registreret af folketælleren. Kort tid efter må de være flyttet til Horsens. Her boede Jens Sørensen Møller i Krystalgade 17, da han døde den 14. maj 1902 (Vor Frelsers Sogn, Horsens) i en alder af 69 år.

Mette Lene Jørgensdatter var flyttet ind på Fabriksvej 28 hos sønnen og hans familie ved folketællingen i 1906. Det er anført, at hun levede af privat understøttelse. Der var formentlig tale om den årlige livrente, hun skulle have udbetalt af sønnen. Den slap han for at betale senere på året. Mette Lene Jørgensdatter, der i kirkebogen omtales som ”Mettelene Møller, f. Jørgensen”, døde som 73-årig den 7. november 1906 (Vor Frelsers Sogn, Horsens).

Litteraturliste

1. Jørgen Green: ”Slægtsforskning i lægdsruller, søruller og i hærens og søværnets arkiver”, 1. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2009
2. Bygholm Gods, Jordebøger, 1766-1869
3. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Yngre, Hatting Sogn, hkpn.gst.dk, side 11
4. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Sogneprotokol, Hatting Sogn, hkpn.gst.dk, side 97-98
5. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1833-1852, side 204
6. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1827-1850, folio 270-272
7. Bygholm Gods, Jordebog over Bygholm og Aarupgaard godser, 1831-1831
8. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: ”Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie”, 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 173
9. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1839-1842, folio 477-477b
10. Bygholm Gods, Overformynderiprotokol, 1836-1847, side 39-42
11. Harald Jørgensen: ”Lokaladministrationen i Danmark. Oprindelse og historisk udvikling indtil 1970. En oversigt”, Rigsarkivet, G. E. C. Gads Forlag, 1985, side 260-263
12. Hatting-Torsted Kommune, Valgbestyrelsen, Kommunal valgprotokol, 1842-1888, 13. december 1841
13. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skifteprotokol, 1837-1846, folio 355b, 356, 367, 396 og 396b
14. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Justitsprotokol, 1844-1853, folio 16b
15. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Auktionsekstrakter, 1842-1851

16. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Matrikelkort, Ejerlav: Eriknauer By, Hatting, 1819-1846, hkpn.gst.dk
17. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Yngre, Korning Sogn, hkpn.gst.dk, side 26
18. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1861, folio 192b
19. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1817-1833, side 546-547
20. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1833-1852, side 200
21. Hatting Herredsfoged, Realregister, Korning Sogn, 1856-1956, folio 79
22. Hatting Herredsfoged, Realregister, Korning Sogn, 1856-1956, folio 43
23. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1861, folio 275b-276
24. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1859, folio 313
25. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1860-1868, folio 87
26. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1862-1867, folio 143b
27. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1865, folio 310b
28. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1865-1868, folio 71b-72
29. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1867-1872, folio 15-17
30. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 215 og 217
31. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1865-1868, folio 699b
32. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1868-1870, folio 162-163
33. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1870-1872, folio 648
34. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1874-1876, folio 318
35. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007
36. Vejle Lægedistrikt, Dødsattester, 1886-1887
37. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1883-1887, folio 531-531b
38. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1886-1888, folio 501-501b
39. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1891-1892, folio 241b
40. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1844-1847, folio 695
41. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Nørvang Herred, Sindbjerg Sogn, 1858-1875, folio 240
42. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1859, folio 74-74b
43. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1859-1862, folio 255b
44. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1858-1862, folio 662b
45. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1858-1862, folio 585-585b
46. Skanderborg Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Vrads Herred, Tørring Sogn, 1858-1872, side 378-379
47. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1858-1862, folio 767-767b

48. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1865, folio 255b-256
49. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1865-1868, folio 320b-321
50. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1868-1871, folio 28b-29
51. Skanderborg Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Tyrsting Herred, Ring Sogn, 1858-1871, side 331-332
52. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1865-1868, folio 321
53. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1865-1868, folio 679-679b
54. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1865-1868, folio 686b-687
55. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1868-1871, folio 208b
56. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1871-1873, folio 675
57. Skanderborg Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Vrads Herred, Åle Sogn, 1858-1872, side 72-73
58. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1868-1871, folio 507b
59. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1873-1875, folio 192b-193
60. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1877-1879, folio 630-630b
61. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1879-1882, folio 61
62. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1884-1887, folio 169-170
63. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1898-1900, folio 228-228b
64. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1896-1908, side 168
65. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1908-1919, side 21
66. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1851-1856, side 485
67. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Nørvang Herred, Sindbjerg Sogn, 1828-1858, side 495
68. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Nørvang Herred, Sindbjerg Sogn, 1858-1875, folio 244
69. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Sindbjerg Sogn, 1830-1956, side 303
70. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1868-1878, folio 195
71. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Sindbjerg Sogn, 1830-1956, side 553
72. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1880-1882, folio 85
73. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Sindbjerg Sogn, 1830-1956, side 469
74. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1892-1894, folio 594
75. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1896-1897, folio 208b-209
76. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1896-1897, folio 209-209b
77. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1901-1902, folio 752b
78. Hæren (Rytteriet), 3. Dragonregiment, Rekrutlister, 1850-1865
79. Hatting Herredsfoged, Realregister, Korning Sogn, 1856-1956, folio 91
80. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1867-1871, folio 456b
81. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1867-1871, folio 456b-457
82. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1871-1876, folio 80b-81

83. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1871-1876, folio 696-696b
84. Hatting Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1880-1884, folio 25b
85. Horsens Lægedistrikt, Dødsattester, 1881-1882
86. Sundhedsstyrelsen, Dødsattester, Jylland, 1876-1915, Vejle-Skanderborg Fysikat, Horsens, juli-december, 1908
87. Horsens Byfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1907-1912, side 84-85
88. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1861-1867, folio 333-333b
89. Hatting Herredsfoged, Realregister, Korning Sogn, 1856-1956, folio 46
90. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1861-1867, folio 788-788b
91. Hatting Herredsfoged, Realregister, Korning Sogn, 1856-1956, folio 49
92. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1867-1871, folio 440b-441
93. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1867-1871, folio 440b
94. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1867-1871, folio 815
95. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1867-1871, folio 442
96. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1867-1871, folio 442-442b
97. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1871-1876, folio 499
98. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1876-1881, folio 364b-365
99. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1876-1881, folio 449
100. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1876-1881, folio 453-453b
101. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1881-1883, folio 211-212
102. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1883-1887, folio 261b-262b og 438
103. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1887-1891, folio 563b
104. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1887-1891, folio 562b
105. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1887-1891, folio 565-565b
106. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1899-1902, folio 173-174
107. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1908-1910, folio 109b

Kapitel 7. Det besvangrede fruentimmer fra Kærbølling

Mine tip-2-oldeforældre

Peder Nielsen & Karen Hansdatter

Peder Nielsen (60):

Født:

Døbt: 11. oktober 1789 i Grejs Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret: 21. april 1805 i Grejs Sogn

Gift: 8. februar 1812 i Bredsten Sogn (Vejle Amt)

Død: 21. april 1864 i Grejs Sogn

Begravet: 27. april 1864 i Grejs Sogn

Karen Hansdatter (61):

Født: ca. 16. juli 1775 i Bredsten Sogn

Døbt: 3. september 1775 i Bredsten Sogn

Konfirmeret: 1790 i Bredsten Sogn

Gift: 8. februar 1812 i Bredsten Sogn

Død: 6. oktober 1839 i Grejs Sogn

Begravet: 10. oktober 1839 i Grejs Sogn

Karen Hansdatter nåede at opleve en hel del, inden Peder Nielsen blev giftefærdig, idet hun var 14 år ældre end ham. Derfor får Karen Hansdatter lov til at indlede dette kapitel. Hun blev født i Kærbølling i Bredsten Sogn (Vejle Amt) ca. 8 km vest for Vejle. Hendes far var gårdmand og hed Hans Eriksen. Moderen hed Anne Gregersdatter (jf. kapitel 13).

Den 3. september 1775 blev Karen Hansdatter fremstillet i Bredsten Kirke efter en hjemmedåb. Det er anført i kirkebogen, at hun var 7 uger gammel. Når jeg ikke tør anføre hendes fødselsdato mere nøjagtigt end ca. 16. juli 1775, skyldes det tvivl om, hvorvidt aldersangivelsen på 7 uger var helt nøjagtig.

Ved folketællingen i 1787 boede Karen Hansdatter sammen med en voksen bror, Gregers, hos forældrene på en gård i Kærbølling. I 1790 var Karen blandt konfirmanderne i Bredsten Sogn, og hun havde fortsat bopæl i Kærbølling.

På et ukendt tidspunkt efter konfirmationen blev Karen Hansdatter tjenestepige i Vejle. Hun modstod ikke storbyens fristelser, men blev som 24-årig gravid med en soldat. Soldaten hed Christen Christensen og var ”gevorben landrytter”, dvs. hvervet ryttersoldat, i ritmester Jacobsens eskadron i Vejle. Ritmester Jacobsen var ifølge folketællingen i 1801 chef for 4. eskadron i det Slesvigske Rytterregiment.

En højgravid tjenestepige var ikke i høj kurs i Vejle. Derfor flyttede Karen Hansdatter ind hos ovennævnte storebror, Gregers Hansen, i Kærbølling, da hun skulle føde. Resultatet af fødslen blev en datter, Karen Christensdatter, der blev døbt den 11. februar 1801 (Bredsten Sogn). Det var en diskret barnedåb med kun tre faddere, hvoraf Gregers Hansen var den ene.

Barnefaderen, Christen Christensen, var tilsyneladende mere end et tilfældigt bekendtskab. Den 10. juni 1804 (Bredsten Sogn) fik Karen Hansdatter døbt endnu et ”uægte” pigebarn, der

På Karen Hansdatters tid var der ingen asfalteret vej og intet vejskilt i Kærbølling. Alligevel var hun i stand til at finde hjem til Kærbølling, når hun var blevet gravid ude i den store verden (foto: 2019)

fik navnet Grethe Christensdatter. Gregers Hansen, der omtales som ”kvindemenneskets broder af Kjærbølling”, svigtede ikke sin søster, men stillede igen op som fadder.

Til barnefader blev udlagt en Christen Christensen, der boede hos sine forældre i Drastrup ved Randers. Der må være tale om Christen Jepsens barn i Drastrup, Christen, der blev døbt den 25. juni 1775 (Essenbæk Sogn, Randers Amt). Ifølge lægdsrullen (Randers Amt, Hovedrulle 1800, lægd 51, Essenbæk Sogn) var denne Christen Christensen i 1797 blevet rekrut ved SRR, der kan være en forkortelse for Slesvigske Rytterregiment. Ved folketællingen i 1801 havde Christen Christensen bopæl hos faderen i Drastrup, men var anført at være ”gevorben rytter”. Meget tyder derfor på, at det var den samme Christen Christensen, der var barnefader til begge Karen Hansdatters ”uægte” pigebørn.

Der kom ingen varig forbindelse ud af det intime bekendtskab med Christen Christensen. Karen Hansdatter havde dog fået den vane at føde ”uægte” børn. Den 8. november 1811 (Nørup Sogn, Vejle Amt) fik hun døbt en ”uægte” søn, Niels Nielsen. Ungkarl Peder Nielsen fra Grejs blev udlagt som barnefader, og dermed kommer min tip-2-oldefar ind i historien. Ifølge kirkebogen havde Karen Hansdatter bopæl i Store Lihme i Nørup Sogn, men det er anført, at besvangringen var sket i Grejs, hvor de begge havde tjent. Da præsten næppe havde overværet besvangringen, må oplysningen om gerningsstedet formodes at stamme fra Karen Hansdatter.

Peder Nielsen var kun 21 år, da han gjorde Karen Hansdatter gravid. Hun var en ældre og lidt for erfaren kvinde på 35 år. Peder Nielsen var dog gammel nok til at tage konsekvensen af sine

handlinger. Den 8. februar 1812 blev han gift i Bredsten Kirke med ”pige Karen Hansdatter af Kjærbølling”. Igen stillede Gregers Hansen op – denne gang som forlover. Det var favorabelt, at Karen Hansdatter i kirkebogen blev betegnet ”pige”, idet kvinder, der havde fået et eller flere ”uægte” børn, normalt måtte affinde sig med den nedsættende betegnelse ”frentimmer”.

En kvinde med to ”uægte” børn havde ikke frit valg på ægteskabsmarkedet. Derfor affandt Karen Hansdatter sig med Peder Nielsen, selv om han både hvad alder og højde angik ikke kunne hamle op med ovennævnte Christen Christensen. Ifølge lægdsrullen var Christen Christensen en høj fyr på 173 cm, hvorimod Peder Nielsen med sine 160 cm var mere jordnær.

Peder Nielsen var blevet født i 1789 i Grejs By i Grejs Sogn som søn af husmand og hjulmand Niels Hansen og Maren Thomasdatter (jf. kapitel 12). Ved folketællingen i 1801 boede Peder Nielsen i et hus i Grejs hos moderen, der var blevet enke. Den 21. april 1805 blev Peder Nielsen konfirmeret i Sindbjerg Kirke, men han havde fortsat bopæl i Grejs.

I 1812 flyttede Peder Nielsen ifølge lægdsrullen (Vejle Amt, Tilgangsrulle 1812, lægd 44, Nørup Sogn) fra Grejs til Nørup Sogn, hvor han tjente på Gødding Mølle. I 1813 blev han indkaldt som soldat ved Jyske Skarpskyttekorps, men blev i 1816 overført til Sjællandske Jægerkorps (Hovedrulle 1814, lægd 44), der havde garnison i København [1]. Tjenestetiden var på det tidspunkt seks år, men i de sidste fire år skulle det udskrevne mandskab kun deltage i årlige øvelser af fire ugers varighed [2].

Det fremgår af lægdsrullerne, at Peder Nielsen flyttede til Kærbølling i Bredsten Sogn i 1817 (Hovedrulle 1817, lægd 50), at han i 1821 (Tilgangsrulle 1821, lægd 44) flyttede til Mørup i Nørup Sogn, og at han året efter flyttede til Grejs Sogn (Tilgangsrulle 1822, lægd 61). Der blev han så vidt vides boende i resten af livet. Det må formodes, at Karen Hansdatter og hendes børn flyttede med, når Peder Nielsen flyttede.

I 1817 prøvede Karen Hansdatter noget helt nyt, idet hun fødte et ”ægte” barn. Den 21. februar 1817 (Bredsten Sogn) fødte hun min tipoldefar, Hans Christian Pedersen. Den trofaste Gregers Hansen var igen fadder, og denne gang var hans datter også blandt fadderne. Det fremgår af kirkebogen, at Peder Nielsen og Karen Hansdatter boede til leje i Kærbølling.

Et par år efter flytningen til Grejs Sogn blev Peder Nielsen husejer. Den 5. april 1824 overtog han sin stedfars husmandssted, der blev kaldt for Hanstedhus og lå på Grejs Mark. Jordtilliggendet var på 3 skæpper og 2 fjerdingkar hartkorn [3]. Til gengæld skulle Peder Nielsen have sin mor og sin stedfar på aftægt i resten af deres levetid [4]. Aftægtsforpligtelsen viste sig at blive overkommelig, idet moderen, Maren Thomasdatter, døde den 5. august 1824 (Grejs Sogn), og stedfaderen, Oluf Pedersen (også kaldt for Ole Pedersen Thyboe), døde den 4. november 1827 (Grejs Sogn).

Ved en brandtaksation i 1813 blev Oluf Pedersens daværende hus kaldt for Hanstedlund. Det bestod af et stråtækt stuehus af bindingsværk på 7 fag, hvoraf 6 fag var beboelse, og 1 fag var tørvehus. Derudover var der yderligere et hus på 7 fag, der blev brugt til lade og kostald. Det hele blev takseret til 150 rigsdaler [5].

Peder Nielsen kan ikke have været helt tilfreds med huset, for i 1831 købte han et andet husmandssted af en Niels Andersen. Niels Andersen kom derefter på aftægt hos sin søn, der købte Peder Nielsens husmandssted, der havde matrikelnr. 37 [6, 7]. Begge skøder blev underskrevet

den 1. februar 1831 [8, 9]. Det hus, som Peder Nielsen købte, lå på Grejs Hede, havde matrikelnr. 48 [10, 11] og blev kaldt for Kraghus. Jordtilliggendet var på 2 skæpper, 2 fjerdingkar og 2 album, dvs. lidt mindre end til det solgte hus.

Da Kraghus var blevet brandtakseret i 1813, var det på 10 fag, hvoraf 4 fag var til beboelse og resten til lade og kostald. Det blev takseret til 100 rigsdaler [12]. Alligevel måtte Peder Nielsen betale 25 rigsdaler mere for Kraghus, end han fik for Hanstedhus [8, 9]. Kraghus kan evt. være blevet forbedret i den mellemliggende periode.

Ved folketællingen i 1834 boede Peder Nielsen og Karen Hansdatter i et hus på Grejs Mark. Beliggenheden omtales tilsyneladende både som Grejs Hede og Grejs Mark. Peder Nielsen angives at være husmand.

Karen Hansdatter døde den 6. oktober 1839 (Grejs Sogn) i en alder af 64 år. Bopælen angives i kirkebogen som Grejs Hede. Peder Nielsen var kun 50 år ved konens død, så han havde mod på et nyt ægteskab. Derfor skulle der afholdes skifte efter Karen Hansdatter [13].

Arvingerne var sønnerne, Niels og Hans Christian, som hun havde fået med Peder Nielsen, samt de to "uægte" døtre, Karen og Grethe. Børn født uden for ægteskab var indtil 1937 arveberettigede efter deres mor og hendes slægt, men ikke efter faderen og dennes slægt [14].

Den 28. december 1839 blev boets ejendele registreret [13]. Husets inventar var beskedent. Der var bl.a. et fyrretræsborde, tre stole, en dragkiste af fyr, tre hængeskabe af eg, et stueur og en spinderok. Køkkengrejet bestod af to jerngrøder, en tekedel, en messingkedel og en pande. Husdyrbestanden var på to køer, en hoppe, tre får og en gris. Af transportmidler var der en trævogn og en trillebør.

Indbo og besætning blev vurderet til 80 rigsdaler, 1 mark og 8 skilling. Boets ubetinget største aktiv var husmandsstedet, der blev vurderet til 600 rigsdaler. Selv om der var gæld i boet på i alt 382 rigsdaler, var der et pænt overskud på 298 rigsdaler, 1 mark og 8 skilling.

Skiftet blev afsluttet den 1. februar 1840, hvor enkemanden og alle arvingerne var mødt op [13]. Peder Nielsen havde forinden indgået en frivillig aftale med arvingerne. De to døtres mænd erklærede sig tilfredse med hver at få udbetalt 20 rigsdaler til førstkommande juni termin. De to sønner var lige så tilfredse med at få lovning på 25 rigsdaler hver. Derved fik arvingerne tilsammen mindre end halvdelen af boets overskud. Når de var tilfredse med det, må det formodes, at de er blevet tilgodeset på et tidligere tidspunkt.

Ved folketællingen den 1. februar 1840 boede Peder Nielsen på husmandsstedet, hvor han blev opvartet af en 24-årig husholderske. Hun er sandsynligvis blevet fyret kort tid efter, for senere i samme måned (29. februar 1840) blev Peder Nielsen gift i Engum Sogn (Vejle Amt) med pigen Anne Kirstine Nielsdatter fra Bredal. Han var 50 år, og hun var 43 år (født 8. december 1796, Engum Sogn).

Efter folketællingerne at dømme havde Anne Kirstine Nielsdatter boet hele sit liv på fødegården i Bredal, hvor hun ved folketællingen i 1840 var angivet at være oppasser for sin gamle mor, der var på aftægt. Derfor har Anne Kirstine Nielsdatter næppe skullet have lang betænkningstid, da hun omsider fik et tilbud om ægteskab.

Den 28. september 1843 solgte Peder Nielsen sit husmandssted til en Peder Rasmussen for 420 rigsdaler [15]. Samtidig blev der indgået en aftægtskontrakt, der indebar, at Peder Nielsen og Anne Kirstine Nielsdatter kom på aftægt i huset i resten af deres levetid [16]. Peder Nielsen

var kun 53 år, da han blev aftægtsmand, så det er nærliggende at gætte på, at han har haft et dårligt helbred, der har gjort det vanskeligt for ham at passe husmandsstedet.

Aftægtskontrakten indeholder meget detaljerede bestemmelser om Peder Rasmussens forpligtelser over for aftægtsfolkene. Som aftægtsbolig skulle de i den vestre ende af huset have en stue på to fag med seng, tilhørende sengeklæder, et bord, en jernkakkellovn, et stueur og to dragkister. Ejeren skulle vedligeholde beboelsen og skulle lade stuen kalke en gang om året, hvis aftægtsfolkene forlangte det.

Aftægtsfolkene skulle hvert kvartal have leveret nøje specificerede mængder af rug, bygmalt, byggryn, flæsk, smør, svinefedt, salt, humle og fåretalg. Endvidere skulle de årligt have 6 rigsdaler i penge. Hver Mikkelsdag skulle de have en tønne gode kartofler, der skulle både sommer og vinter leveres hønseæg, og hver dag skulle de have leveret nymalket mælk.

Af stedets besætning måtte aftægtsfolkene udtage et får, som ejeren skulle passe, og af boet måtte de udtage en jernpande, en jerngryde, en stor kedel, en mindre kedel, en messingkedel, en æbleskivepande af jern, en ildklemme, en messinglysestage, en morter med støder, en tekedel, en kaffekværn, et messinggrivejern, fire stenfade, et stort spejl, en spand, tre stole og otte stentallerkener. Endvidere havde de fri adgang til brygge- og bageredskaber, ovn og skorsten samt vand fra brønden.

Ejeren skulle årligt levere et lispund hør og til brændsel otte læs tørv og to læs kvas. Han skulle også transportere aftægtskornet til og fra mølle og lade det behandle, som aftægtsfolkene ønskede det. Når aftægtsfolkene forlangte det, skulle ejeren bage deres brød, brygge deres øl og vaske deres tøj.

I sygdomstilfælde skulle aftægtsfolkene have den fornødne opvartning og pleje. Hvis de var så syge, at de fik brug for en præst, skulle ejeren hente præsten og bringe ham tilbage igen. Ved aftægtsfolkenes død skulle ejeren sørge for og betale en hæderlig og anstændig begravelse efter enens skik og brug.

Prisen for det stemplede papir, som aftægtskontrakten skulle skrives på, afhang af aftægtskontraktens værdi. Den blev her takseret til 300 rigsdaler, idet der normalt blev regnet med en varighed af aftægten på 5 år, da aftægten faktisk var af gode grunde ikke kunne forudses. Peder Nielsen og hustru fik prioritet og panteret i husmandsstedet som sikkerhed for opfyldelse af aftægtskontrakten.

Det har givetvis været en belastning for en husejer at skulle yde en så omfattende service over for et par aftægtsfolk, specielt hvis aftægtsfolkene ikke var i familie med ejeren. Peder Rasmussen har muligvis været træt af sin aftægtsforpligtelse, for han solgte huset den 25. oktober 1844, dvs. lidt over et år efter, at han havde købt det [17]. Dermed blev aftægtsforpligtelsen overgivet til den nye ejer, Hans Olesen.

Ved folketællingen i 1845 boede Peder Nielsen og Anne Kirstine Nielsdatter på aftægt hos Hans Olesen. Pladsen har formentlig været for trang, for efter overtagelsen foretog Hans Olesen en større udvidelse af bygningerne, der bevirkede, at brandforsikringssummen blev hævet fra 100 til 300 rigsdaler [18].

Peder Nielsen og Anne Kirstine Nielsdatter var ligeglade med, at aftægten var takseret til 5 år, for de levede uanfægtet videre. Ved folketællingerne i 1850, 1855 og 1860 var de fortsat på aftægt hos Hans Olesen. Ved folketællingen i 1855 er Peder Nielsen anført at have haft en bibeskæftigelse som kludesamler.

Efter at have været på aftægt i lidt over 20 år døde Peder Nielsen den 21. april 1864 (Grejs Sogn) i en alder af 74 år. Kirkebogen anfører, at han var gift aftægtsmand på Grejs Mark. Herefter nåede huset at skifte ejer to gange [11], inden husejeren blev befriet for aftægtsforpligtelsen ved Anne Kirstine Nielsdatters død den 4. marts 1871 (Grejs Sogn). Hun blev 74 år gammel.

Resten af dette kapitel bliver brugt på en nærmere omtale af Karen Hansdatters to ”uægte” døtre og af Peder Nielsens og Karen Hansdatters ældste søn. Den yngste søn, Hans Christian Pedersen, er nærmere omtalt i kapitel 4, fordi han er min tipoldefar.

Karen Christensdatter blev konfirmeret i Nørup Sogn, hvis ellers man kan stole på sognets tilgangsliste fra 1826. Hendes konfirmation kan ikke umiddelbart findes i Nørups kirkebog. Det kan dog tænkes at være hende, der blev konfirmeret i 1816 og fejlagtigt blev kaldt for Maren Christensdatter. Hun angives at tjene i Tørskind, der ligger i Bredsten Sogn. Det forhindrer en afklaring, at oplysninger om forældre og fødselsdato mangler for netop denne konfirmand.

Det fremgår af tilgangslisten, at Karen Christensdatter i starten af 1826 flyttede til Nørup Sogn, men det fremgår ikke, hvorfra hun kom. Hun angives at være væverske og at skulle bo hos Christen Jørgensen i Lihmskov i Nørup Sogn. Samtidig flyttede en Georg Janus Lange til Nørup Sogn fra Egtved Sogn (Vejle Amt). Han var anført at være bondekarl og at skulle tjene på Gødding Mølle.

Det var næppe helt tilfældigt, at Karen Christensdatter og Georg Janus Lange flyttede til Nørup Sogn på samme tidspunkt. Den 23. marts 1826 blev de gift med hinanden i Nørup Kirke. Hun var 25 år ved vielsen, og han var 27 år (født 1. marts 1799, Vor Frue Sogn, Århus).

Navnet Georg Janus Lange antyder, at han var ud af fin familie. Det fremgår af kirkebogen ved hans fødsel, at hans far, von Lange, var premierløjtnant. Ved folketællingen i 1801 boede Lange-familien i Øster Starup Sogn (Vejle Amt). Faderens militære karriere må have været kortvarig, for han angives i en alder af 41 år at være dimitteret løjtnant med pension. Nu var han gårdmand. Familien var ved at blive en forhenværende fin familie, og da Georg Janus Lange blev gift med Karen Hansdatter, var han en helt almindelig tjenestekarl.

De nygiftes ophold i Nørup Sogn blev kortvarigt. Ifølge kirkebogens afgangsliste flyttede de til Egtved Sogn (Vejle Amt) i november 1826. Her er de registreret ankommet fra Nørup i 1828, så enten har der været rod i registreringerne, eller også har der været svinkeærinder undervejs. På tilgangslisten i Egtved Sogn anføres Georg Janus Lange at være husmand.

Den 16. februar 1828 (Egtved Sogn) fødte Karen Hansdatter en dødfødt pige. Georg Janus Lange, der i kirkebogen kaldes for Giørrig Lange, anføres at være husmand på Egtved Mark. Den næste fødsel var mere succesrig. Mariane Lange blev født den 5. maj 1829 (Egtved Sogn), og da var Georg Janus Lange fortsat husmand på Egtved Mark.

Georg Janus Lange anføres at være ejer af et husmandssted på Spillinggårds Mark i Egtved Sogn, da han pr. 1. maj 1830 bortfæstede et mindre stykke af sin jord og et stykke eng til en fæster. Til gengæld fik Georg Janus Lange en årlig fæsteafgift, og fæsteren skulle årligt yde fire dages arbejde hos ham. Det fremgår af en anmærkning i skøde- og panteprotokollen, at Georg Janus Lange ikke havde tinglæst skøde på sin ejendom, og at der var aftægtsforpligtelse og pantegæld på ejendommen [19].

Ifølge afgangslisten i Egtved Sogn flyttede familien Lange til nabosognet Øster Starup i starten af 1831. Her købte Georg Janus Lange et husmandssted på Starup Bys Vestermark [20, 21]. Ejendommen fik senere i 1844-matriklen matrikelnr. 47, og jordtilliggendet blev takseret til 1 skæppe og 2 $\frac{3}{4}$ album hartkorn [22, 23]. Huset var et bindingsværkshus på 6 fag, hvoraf 3 fag var til beboelse og 3 fag til stald og lade. Det var brandforsikret for 80 rigsdaler [24].

I Øster Starup Sogn fik Georg Janus Lange og Karen Christensdatter en søn, Johan Henrik Lange (født 19. juni 1831), der var opkaldt efter Georgs far. Ved folketællingen i 1834 boede familien i et hus i Starup. Georg Janus Lange er anført at være væver, men må formodes samtidig at have været husmand. Da endnu en søn, Niels Georgsen Lange, blev født den 23. november 1835 (Øster Starup Sogn), omtales Georg Janus Lange som husmand på Starup Mark.

Den 19. december 1835 solgte Georg Janus Lange sit hus på Starup Mark til en Jens Jensen til overtagelse den 1. maj 1836. Salgsprisen var på 222 rigsdaler [20]. Georg Janus Lange var tilsyneladende ikke meget for papirusseri, for det bemærkes igen, at sælgeren ikke havde tinglæst adkomst på ejendommen [21]. Det forklarer, hvorfor der ikke er fundet noget skøde på Georg Janus Langes køb af ejendommen.

Familien er formentlig flyttet til Egtved Sogn efter at have solgt huset på Starup Mark. I Egtved Sogn er Georg Janus Lange fundet registreret som ejer af et husmandssted, matrikelnr. 2d i Spjarup By, med et jordtilliggende på 2 skæpper, 2 fjerdingkar og 1 $\frac{1}{2}$ album hartkorn efter 1844-matriklen [25, 26].

Ved folketællingen i 1840 boede Karen Christensdatter, der fejlagtigt kaldes for Nielsdatter, i et hus på Spjarup Mark i Egtved Sogn med ægteparrets tre børn. Hun angives at være husmandskone og daglejerske. Det er anført, at ”hendes mand har fast tjeneste andetsteds”.

En eftersøgning efter den forsvundne ægtemand fører frem til, at Georg Janus Lange ved samme folketælling arbejdede som røgter på Engelsholm Papirmølle i Randbøl Sogn (Vejle Amt). Han angives at være ugift, men måske har han set sin fordel ved at skjule sin ægteskabelige stand, hvis han havde planer om at gøre kur til de unge tjenestepiger på stedet.

Ved næste folketælling i 1845 var Georg Janus Lange flyttet hjem til konen og børnene i huset i Spjarup. Han angives nu at være væver. Georg Janus Lange havde dog svært ved at falde til ro noget sted. Den 1. august 1845 flyttede familien endnu engang. Denne gang gik turen til Randbøl Sogn. Det fremgår af tilgangslisten, at de flyttede ind i et hus på Dallover Mark.

Det var sandsynligvis det samme hus, som Georg Janus Lange fik skøde på den 25. februar 1847 efter, at huset var blevet solgt på auktion den 27. juli 1844 [27]. Huset havde matrikelnr. 5d i Dallover By, og jordtilliggendet var på beskedne 1 fjerdingkar og 1 album hartkorn efter 1844-matriklen [28, 29]. For at finansiere huskøbet måtte Georg Janus Lange mod sikkerhed i ejendommen låne 200 rigsdaler af sin svoger, Poul Augustinussen (jf. nedenfor) [30]. Selve huset var på 6 fag, hvoraf de 3 fag var til beboelse, og det var brandforsikret for 80 rigsdaler [31].

Georg Janus Lange nåede ikke at flytte mere, inden hans sidste rejse gik til Randbøl Kirkegård. Han døde af ”brystsvaghed”, der formentlig er blevet brugt som betegnelse for lungetuberkulose, den 20. marts 1848. Han blev 49 år. Ifølge kirkebogen var han husmand i Dallover.

Der blev afholdt skifte efter Georg Janus Lange den 3. august 1848 [32]. Arvingerne var de tre børn, og to af den afdødes brødre var på skift i funktion som værge for børnene. Enken, Karen Christensdatter, vurderede, at husmandsstedets værdi med besætning, ind- og udbo ikke var

større end 250 rigsdaler. Børnenes farbror mente, at stedet var mere værd end 250 rigsdaler. Da han ikke kunne blive enig med enken, blev det besluttet, at ejendom og løsøre skulle takseres af uvildige mænd.

Den 17. august 1848 blev skiftebehandlingen genoptaget. I mellemtiden var boet blevet vurderet til 250 rigsdaler. Børnenes farbror mente fortsat, at vurderingen var sat lavt, men accepterede vurderingen. Gælden i boet og skifteomkostningerne beløb sig i alt til 251 rigsdaler, 3 mark og 5 skilling, dvs. der var underskud i boet. Trods farbrødrenes ihærdige indsats blev der ingen arv til børnene.

Nu var der ingen hindringer for, at Karen Christensdatter kunne gifte sig igen. Den 25. marts 1849 blev hun gift i Randbøl Kirke med enkemand og skrædder Christoffer Johansen fra Rugsted Mark i Ødsted Sogn (Vejle Amt), men det skulle hun ikke have gjort. Karen Christensdatter var nu 48 år, og Christoffer Johansen var 67 år (født 28. juni 1781, Ødis Sogn, Vejle Amt).

Christoffer Johansen flyttede ind hos Karen Christensdatter i huset i Dallover. Der boede de ved folketællingen i 1850 sammen med hendes yngste søn, Niels. Christoffer Johansen var ikke det perfekte valg af ægtemand, for ved folketællingen i 1855 var Karen Christensdatter fraskilt. Hun klarede driften af husmandsstedet i Dallover med hjælp fra datteren, Mariane, og deltidshjælp fra sønnen, Johan Henrik. Industrialiseringen var kommet til Randbøl Sogn, for Johan Henrik var angivet at være fabriksarbejder.

Og hvad blev der af den kasserede ægtemand, Christoffer Johansen? Det lykkedes for ham at blive 85 år uden Karen Christensdatters hjælp. Han døde den 11. februar 1867 (Egtved Sogn) og endte sine dage som almisselem i Egtved Fattighus.

I 1856 var Karen Christensdatter blevet træt af at være kvindelig husmand. Den 21. juni 1856 solgte hun sit husmandssted til Søren Nielsen [33]. Han var dagen forinden blevet hendes svigersøn ved at gifte sig med Mariane Lange i Randbøl Kirke. Købesummen for husmandsstedet var 337 rigsdaler, men så fulgte der også en ko med i prisen. Da købesummen var betalt, fik Søren Nielsen den 8. juni 1858 skøde på ejendommen [34].

De 200 rigsdaler af købesummen var ovennævnte lån fra Poul Augustinussen. Det lån overtog Søren Nielsen. De resterende 137 rigsdaler fik Karen Christensdatter ikke selv glæde af, idet begge hendes sønner skulle tilgodeses. Søren Nielsen skulle betale 30 rigsdaler til hver af dem, hvilket formentlig skulle betragtes som deres mødrene arv. Derudover skulle Johan Henrik Lange have yderligere 77 rigsdaler, som jeg gætter på, at Karen Christensdatter tidligere havde lånt af ham. Karen Christensdatters udbytte af handelen var en aftægtskontrakt, der sikrede hende aftægt for livstid.

Ved folketællingen i 1860 boede Karen Christensdatter på aftægt hos datteren og svigersønnen i Dallover. Den ugifte søn, Johan Henrik Lange, der fortsat var fabriksarbejder, boede også i huset.

Søren Nielsen må være blevet træt af at have svigermor på aftægt, for den 25. juni 1860 solgte han ejendommen. Den kom dog igen på familiens hænder mindre end et år senere. Johan Henrik Lange købte ejendommen den 2. april 1861, og den 3. maj 1869 solgte han den til sin bror, Niels Georgsen Lange. Sidstnævnte solgte ejendommen til sin søn den 23. februar 1909, og sønnen var ejer af ejendommen indtil 31. december 1913, hvor Lange-familiens ejerskab sluttede [28].

Ved folketællingen i 1870 boede Karen Christensdatter ikke på aftægt i huset i Daldover, men boede sammen med sin fortsat ugifte søn, Johan Henrik Lange, i en arbejderbolig til Engesholm Fabrik i Randbøl Sogn. Johan Henrik Lange angives at være fabriksarbejder og mode-rens forsørger. Engesholm Fabrik var dengang bomuldsvæveri og klædefabrik.

Karen Christensdatter døde den 3. august 1873 (Randbøl Sogn) i en alder af 72 år. Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at hun intet ejede [35]. Johan Henrik Lange kunne ikke klare sig uden sin mor, for han døde ca. to år senere (14. december 1875, Randbøl Sogn).

Grethe Christensdatter blev konfirmeret i 1820 i Nørup Sogn. Hendes bopæl angives at være Store Lihme Mark, hvor hun muligvis har tjent. Hendes "uægte" herkomst var ikke blevet glemt, for i kirkebogen angives hun ved konfirmationen at være datter af "det besvangrede fruentimmer Karen Hansdatter".

I 1826 tjente hun i Engesholm Papirmølle [36], der senere blev omdannet til klædefabrik (jf. ovenfor). En ungarl ved navn Poul Augustinussen var avlskarl samme sted. Grethe var så tiltrækkende, at han fik lyst til at holde op med at være ungarl. De to fik papir på hinanden den 15. oktober 1826 (Randbøl Sogn). Hun var 22 år ved vielsen. Han var 32 år (døbt 16. marts 1794, Skærup Sogn, Vejle Amt) og 160 cm høj ifølge lægdsrullen.

Det fremgår endvidere af lægdsrullen (Vejle Amt, Tilgangsrolle 1822, lægd 46, Randbøl Sogn), at Poul Augustinussen havde forladt Skærup Sogn i 1822 og var flyttet til Randbøl Sogn. I 1828 flyttede han til Nørup Sogn (jf. Tilgangsrolle 1828, lægd 44, Nørup Sogn), og han må formodes at have taget sin kone med.

Flytninger blev ofte registreret med lidt forsinkelse i lægdsrullerne. Det synes også at være tilfældet her, for Poul Augustinussen og Grethe (der her kaldes Magrethe) Christensdatter havde bopæl på Store Lihme Mark i Nørup Sogn, da deres første barn, Augustinus Poulsen, blev født den 10. september 1827. Poul Augustinussen er anført at være husmand. Ægteparret fik syv børn, der alle blev født i Nørup Sogn.

Den 13. december 1828 købte Poul Augustinussen to agerparceller og to engparceller i Nørup By fra en gård, der blev nedlagt og udstykket. Parcellerne var tilsammen takseret til 1 tønne, 2 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 album hartkorn [37], dvs. svarende til et stort husmandssted eller en lille gård. Poul Augustinussen skulle betale en købesum på 170 rigsdaler, men da han ikke kunne det, udstedte han en panteobligation til sælgeren på hele beløbet [38].

Der var tilsyneladende ingen bygninger på ejendommen, men Poul Augustinussen fik opført et hus, der blev takseret til brandforsikringen den 22. marts 1830. Huset var på 7 fag med 2 fag loft, 1 stenkakkelovn og 1 skorsten. Der var 3 fag til beboelse og 4 fag til lade og stald. Huset var af egebindingsværk og havde murede vægge og stråtag. Forsikringssummen var på 200 rigsdaler [39]. Ejendommen fik senere matrikelnr. 5c, og i 1844-matriklen blev jorden omtakseret til 1 tønne, 3 skæpper og 1 ½ album hartkorn [40, 41].

Poul Augustinussen og Grethe Christensdatter var flyttet ind i huset i Nørup, da barn nr. to blev født den 1. juni 1829. Han fik navnet Johannes Konrad Poulsen. I kirkebogen omtales Poul Augustinussen som husmand. Da Hans Poulsen blev født den 16. januar 1833, blev Poul Augustinussen kaldt for gårdmand, og det blev han også ved alle senere omtaler. Ved folketællingen i 1834 boede Poul Augustinussen og Grethe Christensdatter på gården i Nørup med deres tre drenge.

Kønsfordelingen blev mindre ensidig, da Maren Poulsen blev født den 16. januar 1835. Derfor var der en pige og tre drenge på gården i Nørup ved folketællingen i 1840. Poul Augustinussen omtales nu som gårdmand og smed, så han må på en eller anden måde have fået lært sig smedehåndværket.

Grethe Christensdatter foretrak at føde drenge. Den 20. november 1841 fødte hun oven i købet to ad gangen. Den ene af tvillingerne, Peder Damgaard Poulsen, døde ni dage gammel, dvs. den 29. november 1841.

Den anden tvilling fik navnet Holger Olivarius Johnsen Poulsen. Den navngivning kræver en nærmere forklaring. Han var opkaldt efter skolelæreren i Nørup, der hed Holger Olivarius Johnsen (jf. folketællingen 1840). Hans kone var fadder, da lille Holger Olivarius blev døbt. Derfor var han næsten født til at blive skolelærer, og det blev han da også, selv om der ikke var boglige traditioner i familien. Holger Olivarius Johnsen Poulsen blev overlærer i Nordby på Fanø, hvor han døde den 13. juni 1918 (Nordby Sogn, Ribe Amt).

Som nævnt havde Poul Augustinussen ikke engang en rigsdaler til udbetaling, da han købte sin ejendom. Han må have været en dygtig gårdmand, for hans økonomi blev tilsyneladende bedre og bedre med tiden. I 1838 købte han af godsejeren på Engelsholm for 50 rigsdaler den andpart af Nørup Sogns tiende, der svarede til hans gårds hartkorn [42].

I 1841 blev gårdens brandforsikringssum forøget fra 200 til 510 rigsdaler, fordi der var sket en større udbygning. Der var nu tale om en rigtig gård med tre længer, et stuehus på 7 fag til beboelse, en bygning på 9 fag til lade og stald og en bygning på 6 fag til lade [43]. I 1846 havde Poul Augustinussen så mange penge på kistebunden, at han som nævnt ovenfor kunne låne 200 rigsdaler til sin fattigere svoger, Georg Janus Lange. I 1849 blev der bygget en fjerde længe til gården. Den var på 7 fag og blev brugt til hestestald og port. Gårdens bygninger var nu takseret til og brandforsikret for 720 rigsdaler [44].

Ved folketællingen i 1845 boede familien på gården i Nørup. Poul Augustinussen havde fortsat dobbeltarbejde som gårdmand og smed. De fire yngste børn var hjemmeboende. Året efter kom en efternøler til. Peder Damgaard Poulsen blev født den 1. maj 1846. Han fik formentlig sit mellemnavn efter den gårdmand Damgaard, der var fadder ved dåben.

Alle seks børn var hjemmeboende ved folketællingen i 1850. Dog er den ældste søn, Augustinus Poulsen, anført at være fraværende i krigstjeneste, dvs. han har deltaget i treårskrigen mod Preussen i 1848-1850. Jeg kan berolige læseren med, at han overlevede krigen, for ved folketællingen i 1860 var han husmand i Gadbjerg Sogn (Vejle Amt).

Grethe Christensdatter døde som 48-årig den 19. september 1852 (Nørup Sogn). Ved folketællingen i 1855 boede Poul Augustinussen på gården med fire af børnene. Den voksne datter, Maren, har formentlig taget sig af det huslige arbejde, og den voksne søn, Hans, er anført at være væver.

Som 61-årig følte Poul Augustinussen trang til at slippe for det hårde landbrugsarbejde. Med købekontrakt af 13. februar 1856 solgte han for 4.200 rigsdaler sin gård inkl. to hopper, fem køer, en kvie, en stud, seks får, en vædder, et svin, seks høns, en hane, en plov, en jerngreb, en spade og en trillebør. Poul Augustinussen sikrede sig samtidig ret til aftægt på gården [45].

Handelen blev først afsluttet med skøde af 18. januar 1863 [46]. Køberen udstedte en panteobligation på 1.100 rigsdaler til Poul Augustinussen for den del af købesummen, der ikke var

betalt kontant. Det betød, at Poul Augustinussen kunne forsøde sin aftægtsstilværelse med en årlig renteindtægt på 4 % [47].

Samtidig blev der tinglyst en meget detaljeret aftægtskontrakt [48]. Alle detaljer skal ikke refereres her, men det kan nævnes, at Poul Augustinussen fik stillet 3 fag hus til rådighed til beboelse, og at han fik overladt et indhegnet stykke af stedets have. Gårdens ejer skulle levere gødning til haven, og hvis aftægtsmanden ikke selv var motiveret for havearbejde, skulle ejeren tage sig af gravning og dyrkning af aftægtsmandens have.

Poul Augustinussen havde som nævnt arbejdet som smed. Det blev bestemt i aftægtskontrakten, at det på ejendommen værende smedehus med tilhørende værktøj skulle bevares og stilles til hans rådighed så længe, han ønskede det. Poul Augustinussen havde også sikret sin nattesøvn, idet det indgik i aftalen, at gårdens ejer skulle levere den fornødne mængde god rughalm til hans seng. Aftægtskontrakten sikrede Poul Augustinussen så god en service, at han holdt ud som aftægtsmand i lidt over 20 år.

Ved folketællingen i 1860 var Poul Augustinussen aftægtsmand på gården og havde sin yngste søn boende. Måske har Poul Augustinussen ikke været helt tilfreds med den service, som gårdens ejer leverede, for ved folketællingen i 1870 havde han en jævnaldrende enke som husholderske.

Poul Augustinussen døde den 24. november 1877 (Nørup Sogn) i en alder af 83 år. Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen [49], at han havde penge. Det er ikke lykkedes at finde et skifte efter ham, så det kan tænkes, at arvingerne selv på fredsommelig vis har delt boet.

Sønnen, Niels, kaldes i kirkebogen ved sin dåb af ukendte årsager for Niels Nielsen. I lægdsrullen kaldes han for Niels Nielsen Pedersen. Alle andre steder kaldes han for Niels Pedersen, og derfor vil jeg benytte dette navn i det følgende.

Niels Pedersen boede hos forældrene på Grejs Mark, da han blev konfirmeret i 1826 (Grejs Sogn). Peder Nielsen omtales i kirkebogen som hans plejefar, og det skyldes formentlig, at han først var blevet gift med Karen Hansdatter efter, at hun havde født Niels.

Det fremgår af tilgangslisten, at Niels Pedersen i 1833 flyttede fra Grejs Mark til Øster Snede Sogn (Vejle Amt). Her boede han ved folketællingen i 1834 til leje på en gård i Soleskov, og han anføres at være væver. Ved samme folketælling var der på en gård i Gammelsole i Øster Snede Sogn en 26-årig tjenestepige, der hed Karen Marie Jørgensdatter (døbt 13. december 1807, Lundum Sogn, Skanderborg Amt).

I slutningen af 1834 flyttede Karen Marie Jørgensdatter tvunget af omstændighederne til Grejs Mark (jf. afgangslisten). Hun kan tænkes at være flyttet ind hos Niels Pedersens forældre. Omstændighederne udviklede sig til, at hun fødte en datter, Karen Nielsen, den 7. december 1834 (Grejs Sogn). Ungkarl Niels Pedersen blev anført som barnefar.

Det fremgår af kirkebogen, at hans far, Peder Nielsen, var den ene af to som bevidnede, at Niels Pedersen var far til barnet, hvordan de så end kunne være sikre på det. Niels Pedersen vedstod også selv faderskabet, for ved dåben var han fadder sammen med broderen, Hans Christian Pedersen.

Om Niels Pedersens udseende ved vi fra lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1832, lægd 61, Grejs Sogn), at han var 167 cm høj og lidt platfodet. Det forhindrede ham ikke i at blive soldat

i 1834 ved Fynske Infanteriregiments 4. bataljon. Regimentet havde garnison i Fredericia [1]. Det kan undre, at soldatertjenesten har kunnet indpasses i hans nedennævnte aktiviteter.

Det fremgår af tilgangslisten, at Niels Pedersen i november 1835 flyttede til Hornstrup Sogn (Vejle Amt), hvor han vævede videre hos væver Hansen på gården Lille Grundet. I maj 1836 flyttede Karen Marie Jørgensdatter til Vejle. Her blev hun ifølge tilgangslisten tjenestepige hos købmand Fevejle, der også var ejer af Lille Grundet [50]. Hendes datter kan tænkes at være blevet passet af Niels Pedersens forældre.

Karen Marie Jørgensdatter blev igen gravid med Niels Pedersen, og denne gang fangede bordet. Den 18. november 1836 blev de gift. Der blev lyst tre gange for dem fra prædikestolen i Vejle Kirke, men vielsen foregik i Hornstrup Kirke. Ved vielsen var Niels Pedersen fortsat væversvend hos væver Hansen.

Da barnet, Pederrikke Nielsen, blev født den 2. februar 1837, var Niels Pedersen og Karen Marie Jørgensdatter flyttet til Grejs Sogn, hvor han var indsidder på Grejs Mark. Da Jørgen Peder Nielsen blev født den 20. januar 1839 (død 18. februar 1839), blev Niels Pedersen angivet at være indsidder og væver på Grejs Hede. Stedbetegnelserne Grejs Mark og Grejs Hede blev tilsyneladende brugt lidt i flæng.

Ved folketællingen i 1840 boede Niels Pedersen og Karen Marie Jørgensdatter med deres to døtre i et hus på Grejs Mark. Han er angivet at være husmand og væver. Ægteparret fik yderligere tre børn, der alle blev født i Grejs Sogn. Peder Nielsen blev født den 2. august 1840, Anne Kirstine Nielsen den 7. juni 1844 og Dorthe Kirstine Nielsen den 27. marts 1848. Niels Pedersens bror, Hans Christian Pedersen, var fadder ved de to sidstnævntes dåb.

Ved folketællingerne i 1845 og 1850 boede familien fortsat i Grejs Sogn. Derefter afslører til- og afgangslisterne hyppige flytninger. Den 1. maj 1852 flyttede de til Engum Sogn (Vejle Amt). På tilgangslisten anføres Niels Pedersen at være væver. Allerede den 31. juli 1852 forlod familien Engum Sogn og flyttede til Løsning Sogn, hvor Niels Pedersen anføres at have købt et hus på Løsning Mark. Den 2. juli 1853 flyttede familien videre til Hedensted Sogn, hvor den forholdt sig i ro i nogle år.

Bopælen var et hus i Hedensted, da der var folketælling i 1855. Niels Pedersen blev på tilgangslisten betegnet som husmand, da de i maj 1859 flyttede til Bredal i Engum Sogn. Her boede Niels Pedersens bror, Hans Christian Pedersen, med sin familie (jf. kapitel 4). Ved folketællingen i 1860 boede Niels Pedersen og Karen Marie Jørgensdatter med deres yngste datter og en plejedatter i et hus i Bredal.

Det fremgår af til- og afgangslisterne, at både Niels Pedersen og Hans Christian Pedersen med familier i marts/april 1861 flyttede fra Engum Sogn til Hedensted Sogn. Jeg har ikke noget bud på årsagen til de sammenfaldende flytninger. Hans Christian Pedersen flyttede tilbage året efter, hvorimod Niels Pedersen blev boende i Hedensted i nogle år.

I Gesager i Hedensted Sogn købte Niels Pedersen den 29. juni 1861 for 800 rigsdaler et husmandssted, matrikelnr. 2d, på 2 skæpper og 1 ¼ album hartkorn [51]. I forbindelse med købet optog han et lån i ejendommen på 200 rigsdaler [52]. Ejendommen blev dog solgt igen den 20. juni 1865. Salgsprisen var 800 rigsdaler [53, 54], så der var ingen fortjeneste ved salget.

I stedet købte Niels Pedersen med skøde af 23. december 1865 for 600 rigsdaler et husmandssted, matrikelnr. 24b og 25b, i Remmerslund By i Hedensted Sogn, på 1 skæppe, 3 fjerdingkar

og 1 album hartkorn [55, 56]. Denne gang optog han et lån på 300 rigsdaler [57]. Niels Pedersen slog sig ikke ned det samme sted i længere tid. Allerede den 23. december 1867 solgte han stedet for 900 rigsdaler [58].

Årsagen til salget var, at han i juni 1867 flyttede til Løsning Sogn (Vejle Amt) med kone og plejedatter (jf. tilgangslisten). Her købte han med skøde af 19. december 1867 et husmandssted på Stubberup Mark, matrikelnr. 13b, på 3 skæpper og 2 $\frac{3}{4}$ album hartkorn [59].

Denne gang blev familien boende i lidt over to år. Den 20. januar 1870 byttede han husmandssted med en Søren Thomsen [60], og Niels Pedersen overtog Søren Thomsens husmandssted, matrikelnr. 7b, på Løsning Mark i Løsning Sogn. Jordtilliggendet var på 3 skæpper, 1 fjerdingkar og 2 $\frac{1}{4}$ album, dvs. hartkornet var en anelse større, men det har næppe været årsagen til byttet. I forbindelse med bytthandelen optog Niels Pedersen et lån på 300 rigsdaler [61].

Ved folketællingen i 1870 boede Niels Pedersen og Karen Marie Jørgensdatter i huset i Løsning sammen med sønnen, Peder Nielsen, der var murersvend, og den førnævnte plejedatter. Efter lidt over tre år var der igen behov for luftforandring. Den 21. juni 1873 solgte Niels Pedersen huset på Løsning Mark for 1.200 rigsdaler [62]. Salget kan tænkes at skyldes pengenød, for i stedet købte Niels Pedersen for 600 rigsdaler et mindre husmandssted, matrikelnr. 2l og 2m i Sebberup i Løsning Sogn, på 1 skæppe, 3 fjerdingkar og 1 $\frac{1}{4}$ album hartkorn [63].

Nu overlevede Karen Marie Jørgensdatter ikke flere flytninger. Hun døde i Sebberup den 25. juli 1876 (Løsning Sogn). I kirkebogen var efternavnet Jørgensdatter blevet moderniseret til Jørgensen. Enkemanden, Niels Pedersen, sad efterfølgende i uskiftet bo [64].

Det har muligvis været Karen Marie, der har været den rastløse, som har villet flytte hver gang, der trængte til at blive gjort hovedrent i huset. Efter hendes død blev Niels Pedersen boende i huset i Sebberup i ca. 17 år. Ved folketællingerne i både 1880 og 1890 havde han den samme husholderske, Ane Nielsen, der var ca. 10 år yngre. Det vil være upassende at overveje, om hun har været mere end husholderske.

Den 28. juli 1892 indgik Niels Pedersen sit livs næstsidste hushandel. Huset i Sebberup blev solgt for 1.600 kr. Samtidig blev der oprettet en forsørgelseskontrakt, der sikrede Niels Pedersen aftægt i huset. Køberen skulle overtage stedets besætning, ind- og udbo med undtagelse af Niels Pedersens sengetøj, tøj, linned, et klædeskab, en dragkiste og en gruekedel [65]. Da køberen ingen penge havde, udstedte han en panteobligation på 1.600 kr. til Niels Pedersen, og en kautionist stod inde for betalingen [66].

Der var i salgsbetingelserne lagt op til, at forsørgelseskontrakten kunne ophæves, hvis Niels Pedersen ønskede at flytte. Den mulighed benyttede han sig af, så han må have været utilfreds med forsørgelsen. Det gav anledning til en sidste hushandel. Den 16. december 1893 købte han et hus, matrikelnr. 38h, i Stubberup (Løsning Sogn) for 900 kr. [67]. Jordtilliggendet var kun på 1 $\frac{1}{2}$ album hartkorn, hvilket svarer til en have. Han medbragte sin uundværlige husholderske, da han flyttede ind i huset.

Niels Pedersen havde bopæl i huset i Stubberup (Løsning Sogn), da han døde den 4. november 1895 i en alder af 84 år. Ved en registrering af boet den 6. november 1895 blev værdierne opgjort til 106 kr. kontant, værdipapirer til et beløb af 1.500 kr., huset vurderet til 900 kr. og løsøre vurderet til 201 kr. 95 øre [68].

Niels Pedersen efterlod sig blandt andet ca. 2.000 tørv, en violinbue, en tobakskasse med tobak og en pibe, en kammerpote (dvs. en sovekammerpote til vandladning), to krukker græskar, en kasse klude og nogle gamle bøger. Han skiftede kasket oftere, end han skiftede underbukser, for blandt hans ejendele var der fem kasketter, men kun ét par underbenklæder.

Skiftet efter Niels Pedersen blev afholdt på Herredskontoret i Horsens den 22. november 1895 [69]. Arvingerne var Niels Pedersens og Karen Marie Jørgensdatters fem børn. Ovennævnte husholderske, Ane Nielsen, havde serviceret Niels Pedersen til det sidste. Hun fremlagde en regning på tilgodehavende løn samt et gældsbevis på 100 kr. Arvingerne enedes med hende om, at hun skulle have udbetalt i alt 140 kr. Den resterende gæld i boet begrænsede sig til begravelsesomkostninger og en mindre lægeregning. Efter, at skifteretten af boets midler havde betalt gælden, blev boet efter ønske overladt til arvingerne til privat deling.

Da det ikke helt kan afvises, at der er en enkelt læser, der endnu ikke er blevet træt af at læse om ejendomshandler, vil jeg afslutningsvis oplyse, at Niels Pedersens arvinger den 15. juni 1896 solgte hans hus. Salgsprisen var på 950 kr. [70].

Litteraturliste

1. Hæren, garnisoner og chefer, database, <http://www.wadschier.dk>
2. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007, side 198
3. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1825-1827, folio 129b
4. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1825-1827, folio 129b-130b
5. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1807-1813, side 536
6. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Ældre, Grejs Sogn, hkpn.gst.dk, side 75
7. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Grejs Sogn, 1835-1954, side 114
8. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1830-1833, folio 144b
9. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1830-1833, folio 145
10. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Ældre, Grejs Sogn, hkpn.gst.dk, side 77
11. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Grejs Sogn, 1835-1954, side 138
12. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1807-1813, side 563
13. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1836-1840, folio 405-406
14. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 217
15. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1842-1844, folio 640
16. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1842-1844, folio 641-642
17. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1844-1847, folio 278
18. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1844-1851, side 281
19. Anst-Slavs-Jerlev-Brusk Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol for Jerlev og en del af Brusk Herreder, 1833-1836, folio 19-19b

20. Anst-Slavs-Jerlev-Brusk Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol for Jerlev og en del af Brusk Herreder, 1833-1836, folio 343-343b
21. Anst-Slavs-Jerlev-Brusk Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol for Jerlev og en del af Brusk Herreder, 1836-1840, folio 494-494b
22. Kolding Herredsfoged, Realregister, Øster Starup Sogn, 1860-1955, side 121
23. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Yngre, Starup Sogn, hkpn.gst.dk, side 216
24. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Brusk Herred, 1824-1838, side 432
25. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Sogneprotokol, Egtved Sogn, hkpn.gst.dk, side 283
26. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Ældre, Egtved Sogn, hkpn.gst.dk, side 108
27. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1844-1847, folio 908b
28. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Randbøl Sogn, 1835-1935, side 44
29. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Yngre, Randbøl Sogn, hkpn.gst.dk, side 229
30. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1844-1847, folio 908b-909
31. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tørrild Herred, 1835-1848, side 362
32. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1844-1848, folio 510b-512 & 524-524b
33. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1859, folio 502b
34. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1859, folio 934b
35. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1867-1877
36. Engelsholm Papirmølle, Vejle Wiki, <http://www.vejlewiki.dk>
37. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1827-1830, folio 436
38. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1827-1830, folio 436b
39. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tørrild Herred, 1824-1835, side 333
40. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Nørup Sogn, 1840-1940, side 104
41. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Ældre, Nørup Sogn, hkpn.gst.dk, side 176
42. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1836-1839, folio 701
43. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tørrild Herred, 1835-1848, side 242-243
44. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tørrild Herred, 1848-1856, side 68-69
45. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1854-1857, folio 662b-663
46. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1865, folio 308b
47. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1865, folio 309b-310
48. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1865, folio 308b-309b
49. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1867-1894, folio 282b
50. Lille Grundet, Vejle Wiki, <http://www.vejlewiki.dk>

51. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1861, folio 890
52. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1861, folio 891-891b
53. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1861-1867, folio 546b
54. Hatting Herredsfoged, Realregister, Hedensted Sogn I, 1856-1948, folio 439
55. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1861-1867, folio 611b-612
56. Hatting Herredsfoged, Realregister, Hedensted Sogn II, 1856-1948, folio 83
57. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1861-1867, folio 621
58. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1867-1871, folio 752b
59. Hatting Herredsfoged, Realregister, Løsning Sogn, Stobberup By, 1856-1950, folio 38
60. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1867-1871, folio 661-661b
61. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1867-1871, folio 708-708b
62. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1871-1876, folio 392
63. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1871-1876, folio 391b-392
64. Hatting Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1867-1880
65. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1891-1894, folio 230
66. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1891-1894, folio 230-230b
67. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1891-1894, folio 542
68. Hatting Herredsfoged, Registreringsprotokol, 1886-1906, folio 82-83
69. Hatting Herredsfoged, Skifteprotokol, 1889-1896, folio 361b-362b
70. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1894-1896, folio 515

Kapitel 8. En jæger på pigejagt

Mine tip-2-oldeforældre

Peder Pedersen Krag & Maren Laursdatter

Peder Pedersen Krag (62):

Født:

Døbt: 7. marts 1784 i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret: 20. april 1800 i Sindbjerg Sogn

Gift: 13. marts 1811 i Fladstrand Sogn (Hjørring Amt)

Død: 26. november 1852 i Hedensted Sogn (Vejle Amt)

Begravet: 2. december 1852 i Hedensted Sogn

Maren Laursdatter (63):

Født:

Døbt: 29. oktober 1786 i Sankt Catharina Sogn, Hjørring

Konfirmeret: 25. april 1802 i Sankt Catharina Sogn, Hjørring

Gift: 13. marts 1811 i Fladstrand Sogn

Død: 20. april 1872 i Hedensted Sogn

Begravet: 27. april 1872 i Hedensted Sogn

Min tip-2-oldefars efternavn ses skrevet i mange varianter, idet han kaldes for Peder Pedersen, Peder Pedersen Krag, Peder Pedersen Krage, Peder Krage, Peder Krag og Peder Kragh. Maren Laursdatter kaldes også for Maren Larsdatter eller Maren Laustdatter.

Peder Pedersen Krag blev født i Ørum (også kaldt for Vester Ørum) i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt) ca. 12 km nord for Vejle. Hans forældre var husmand og tømrer Peder Pedersen Krag og hustru Sidsel Nielsdatter (jf. kapitel 14). Ved folketællingen i 1787 boede Peder Pedersen Krag hos forældrene i huset i Ørum By sammen med to ældre søskende.

Da Peder Pedersen Krag var 16 år, blev han konfirmeret i Sindbjerg Kirke den 20. april 1800, og bopælen var fortsat Ørum. Det fremgår af lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1805, lægd 76, Sindbjerg Sogn), at han på sessionen i 1805 blev bedømt uegnet til soldat pga. krumme fingre på begge hænder. Det forhindrede dog ikke, at han i 1808 blev antaget som Jægersoldat ved Jyske Jægerkorps. Hans højde var 161 cm. I 1811 og 1814 var han ved Jægerkorpset (jf. Hovedrulle 1808, 1811, 1814, lægd 76).

Maren Laursdatter blev født i Hjørring som datter af jordbruger Laurs Jensen Snorren og hustru Maren Jacobsdatter (jf. kapitel 15). Ved folketællingerne i 1787 og 1801 boede Maren Laursdatter hos forældrene i Sankt Olai Kirkestræde i Hjørring sammen med fire søskende. Hun blev konfirmeret den 25. april 1802.

Dengang var mobiliteten ringe, og de fleste fandt deres ægtefælle i samme sogn eller i et af nabosognene. Derfor var det usædvanligt, at en mand fra Vejleegnen blev gift med en vendelbopige. Det skyldtes med stor sandsynlighed, at Peder Pedersen Krag gjorde soldatertjeneste i Vendsyssel.

Den 13. marts 1811 blev ungkarl og jæger ved Det Jyske Jægerkorps, Peder Pedersen Ørum, gift i Fladstrand Sogn (Hjørring Amt) med pigen Maren Laursdatter fra Hjørring. Fladstrand

Sindbjerg Kirke var uden tårn, da Peder Pedersen Krag blev døbt i kirken i 1784. Tårnet blev bygget i 1885, men det havde Peder Pedersen Krag ingen glæde af (foto: 2019)

Maren Laursdatter blev døbt langt fra Sindbjerg i Hjørring Bys kirke, Sankt Catharina. Kirken er blevet gennemgribende ombygget og udvidet siden da (foto: 2018)

blev senere til købstaden Frederikshavn. Når brudgommen blev kaldt Peder Pedersen Ørum, skyldtes det, at soldater normalt fik tilnavn efter deres fødested. Han var 27 år ved vielsen, og hun var 24 år.

Danmark var i krig med England i årene 1807-1814, og Peder Pedersen Krag har formentlig været udstationeret som jæger i Fladstrand eller omegn. Det er ikke lykkedes at finde oplysninger om Jyske Jægerkorps indsats under Englandskrigen, så jeg tvivler på, at Peder Pedersen Krag har været involveret i voldsomme kamphandlinger.

Den 27. juli 1812 fik Peder Pedersen Krag og Maren Laursdatter døbt en datter, Cecilia Marie Pedersdatter, i Hjørring Sogn. Faderen kaldes i kirkebogen for Peder Pedersen Ørum og angives at være jæger. Den 10. maj 1813 døde et barn på $\frac{3}{4}$ år ved navn Cicilia Marie i Fladstrand/Frederikshavn Sogn. Hverken efternavn eller forældrenes navne er anført i kirkebogen. Det er sandsynligt, at der er tale om Peder Pedersen Krags og Maren Laursdatters datter, idet datteren ikke er fundet omtalt senere.

Det må formodes, at Peder Pedersen Krag ved Englandskrigens slutning i 1814 er vendt tilbage til Vejleegnen med sin hustru. Da Maren Laursdatter den 5. februar 1815 fødte en søn, Peder Pedersen, boede ægteparret til leje på gården Hvegholm i Langskov Sogn (Vejle Amt). Det var ca. 3 km vest for Peder Pedersen Krags fødested i Ørum. De er anført at være bønder.

Ifølge lægdsrullen (Hovedrullen 1817, lægd 71, Uldum Sogn) flyttede han i 1817 til nabosognet Uldum (Vejle Amt). Det er anført, at han på sessionen havde fremlagt et skøde af 16. oktober 1816 på et hus uden hartkorn. Derfor formoder jeg, at årsagen til flytningen var, at han havde købt et hus i Uldum Sogn. Det er dog ikke lykkedes at finde det omtalte skøde.

De tre næste børn i rækken blev født i Uldum Sogn. Laurs Pedersen blev født den 28. juli 1817, og derefter fulgte Marie Kirstine Pedersdatter (født 4. marts 1820) og Helene Katrine Pedersdatter (født 10. september 1822). Peder Pedersen Krag og Maren Laursdatter anføres i kirkebogen at være hus- og bønderfolk i Uldum By.

I 1824 flyttede Peder Pedersen Krag med hustru og fire børn ifølge kirkebøgernes til- og afgangslister ca. 12 km mod sydøst til Hedensted Sogn. I afgangslisten er han anført at være snedker. I Hedensted Sogn fik de yderligere tre børn, Ane Elisabeth Pedersen (født 9. juni 1825, død 14. juni 1825), Niels Christian Pedersen (født 29. juni 1826) og min tipoldemor, Kirsten Marie Pedersen (født 8. august 1832). Peder Pedersen Krag angives at være husmand og snedker i Hedensted By.

Ved folketællingen i 1834 boede Peder Pedersen Krag og Maren Laursdatter i et hus i Hedensted By med deres fire yngste børn og en gammel enke, der var på aftægt. Ved næste folketælling i 1840 var der tre hjemmeboende børn. Peder Pedersen Krag anføres begge gange at være tømmermand.

Peder Pedersen Krag har sandsynligvis ikke været ejer af et hus i Hedensted. Det vides med sikkerhed, at han den 1. november 1838 underskrev en lejekontrakt på $4\frac{1}{2}$ fag af den østre ende af et hus [1]. Husets vestre ende på $3\frac{1}{2}$ fag blev samtidig udlejet til en anden [2]. Til Peder Pedersen Krags bolig hørte ca. 240 m² havejord [1]. Der var tale om lejevold fra matrikelnr. 4 i Hedensted By [3-5].

Huset blev udlejet i 100 år til Peder Pedersen Krag og hans efterkommere, så han var sikret en bolig i resten af livet med mindre, at han satte ny aldersrekord. Lejeafgiften var 50 rigsdaler for det første år, og for de efterfølgende år skulle der kun betales en symbolsk årlig afgift på 24

skilling. Peder Pedersen Krag havde ret til at fremleje boligen [1]. Når de første 50 rigsdaler var betalt, fungerede det næsten, som var det en ejerbolig.

Det må have været dette hus, Peder Pedersen Krag og familie boede i ved folketællingerne i 1845 og 1850. Han arbejdede fortsat som tømmersmand. I 1845 havde de datteren, Marie Kirstine Pedersdatter, og hendes "uægte" søn boende sammen med børnene Laurs og Kirsten Marie. I 1850 havde huset karakter af et reservat for "uægte" plejebørn, idet Marie Kirstines "uægte" søn var blevet suppleret med en "uægte" søn af datteren, Helene Katrine Pedersdatter.

Peder Pedersen Krag havde svært ved at overleve at have småbørn i huset. I en alder af 68 år døde han den 26. november 1852 (Hedensted Sogn). I kirkebogen betegnes han som husmand i Hedensted.

Efterfølgende boede Maren Laursdatter ved folketællingerne i 1855, 1860 og 1870 hos datteren, Marie Kirstine Pedersdatter, der var blevet gift med Ole Peter Jensen (jf. nedenfor). De boede i et hus i Hedensted, så de kan tænkes at have overtaget Peder Pedersen Krags lejemål. I 1855 og 1860 er det anført, at Maren Laursdatter forsørges af sin svigersøn. I 1870 var hun kommet under fattigvæsenet.

Maren Laursdatter døde den 20. april 1872 (Hedensted Sogn) i en alder af 85 år. Da man ikke blev rig af at være under fattigvæsenet, er det ikke overraskende, at det er anført i dødsanmeldelsesprotokollen, at hun intet ejede [6].

Seks af Peder Pedersen Krags og Maren Laursdatters syv børn blev voksne. Den yngste, Kirsten Marie Pedersen, er min tipoldemor, og hun har derfor fået nærmere omtale i kapitel 4. De øvrige fem børns livshistorie fortælles efter bedste evne i det følgende.

Peder Pedersens fornavn ses også stavet Petter og hyppigere Peter, og efternavnet er ofte skrevet Petersen. Han blev konfirmeret i 1829 i Hedensted Sogn. Det fremgår af lægdsrullen (Vejle Amt, Tilgangsrulle 1834, lægd 113, Daugård Sogn), at han i 1834 flyttede til det sydlige nabo-sogn Daugård. Der var han ved folketællingen samme år smededreng hos smeden, Søren Sørensen.

I 1837 måtte Peder Pedersen mere eller mindre frivilligt rejse til København, idet han blev udskrevet som soldat ved 1. Livregiment til fods (jf. Hovedrulle 1835, lægd 113). Det havde garnison på Sølvgades Kaserne i København [7]. Han mødte op den 10. juli 1837 til 8 års soldatertjeneste [8]. Dagen efter blev han sendt på eksercerskole. Den 17. september 1837 havde han lært at marchere og præsentere gevær, og han blev dimitteret til tjeneste som menig nr. 82 ved 2. bataljons 2. kompagni [9]. Lægdsrullen afslører, at han var 164 cm høj.

De normale to års fuldtidssoldatertjeneste må formodes at have været overstået, da Peder Pedersen i 1840 flyttede til Hedensted Sogn (jf. Tilgangsrulle 1840, lægd 109). I 1844 flyttede han videre til Stouby Sogn (Vejle Amt), hvor han havde bopæl på Gammelby Mark (jf. Tilgangsrulle 1844, lægd 89).

Årsagen til flytningen har formentlig været kvindelig. Den 7. juni 1844 blev ungkarl og smed, Peder Pedersen, fra Hedensted gift i Stouby Kirke med pigen Mette Johanne Jørgensdatter fra Stoubyskov. Han var 29 år ved vielsen, og hun var 23 år (født 16. april 1821, Klakring Sogn, Vejle Amt).

Mette Johanne Jørgensdatter havde som 5-årig mistet sin mor (død 22. maj 1826, Hvejsel Sogn, Vejle Amt). Ved folketællingen i 1834 var Mette Johanne i pleje hos en træskomand i Stoubyskov, og hun var blevet konfirmeret den 26. april 1835 (Stouby Sogn). Ved folketællingen i 1840 var hun tjenestepige på en gård i Stouby, men så kom der en smed og forførte hende.

Ved vielsen har Mette Johanne Jørgensdatter umuligt kunnet skjule, at hun var gravid, for første barn, Laurs Petersen, blev født mindre end to måneder efter brylluppet (født 1. august 1844, Stouby Sogn). Bopælen angives i kirkebogen at være Møllebanken. Peder Pedersen var dog ikke blevet bankdirektør, men ernærede sig resten af livet som husmand og smed.

Ved folketællingen i 1845 angives Peder Pedersen med hustru og søn at bo til leje i et hus på Gammelby Mark. Møllebanken og Gammelby Mark er tilsyneladende forskellige stedbetegnelser for det samme sted.

Peder Pedersen og Mette Johanne Jørgensdatter fik i alt ni børn, der alle blev født i Stouby Sogn. Ved alle børns fødsel er bopælen Møllebanken, der også kaldes for Belle Møllebanke. Det vides, at Peder Pedersen i 1866 boede i et hus på Belle Møllebanke opført på fæstejord fra Jens Hansen Møllers gård i Gammelby. Huset var på 7 fag bindingsværk, og derudover var der en smedje [10]. Bygningerne var brandforsikrede for 240 rigsdaler [11]. Det er sandsynligt, at familien Pedersen har boet i dette hus i mange år før 1866.

Nu skal der sættes navne på de mange børn. Nr. to i rækken var Jørgen Peter Petersen (født 2. juni 1846), og derefter fulgte Peter Petersen (født 19. februar 1850), Jens Møller Petersen (født 12. januar 1853), Marthin Petersen (født 5. februar 1855), Søren Christian Petersen (født 9. februar 1857), Johann Peter Petersen (født 6. januar 1859), Mads Petersen (født 7. marts 1861) og Johanne Lene Petersen (født 24. maj 1863).

Det mest bemærkelsesværdige ved børneflokkens er, at det først i niende forsøg lykkedes at få en pige. Da børnene konsekvent kaldes Petersen, har jeg valgt denne skrivemåde. Der var mig bekendt ikke en møller i familien. Derfor gætter jeg på, at Jens Møller Petersen er blevet opkaldt efter ovennævnte gårdmand, Jens Hansen Møller, som Peder Pedersen havde fæstet sin jord af.

Ved folketællingerne i 1855 og 1860 boede Peder Pedersen og Mette Johanne Jørgensdatter i et hus på Belle Møllebanke med henholdsvis fire og syv børn. Peder Pedersen angives at være husmand og smed.

I 1866 blev der trængsel i huset på Møllebanken, idet Laurs Jensen Skanderup og hans hustru, Marie Johanne Christensdatter, kom på aftægt hos Peder Pedersen, fordi de pga. alderdom og svaghed ikke kunne forsørge sig selv. Marie Johanne Christensdatter var faster til Mette Johanne Jørgensdatter.

Ifølge aftægtskontrakten dateret 15. december 1866 overlod aftægtstagerne alt, hvad de ejede, herunder en panteobligation, til Peder Pedersen mod til gengæld at få fuldstændig og forsvarlig forsørgelse i deres livstid samt en anstændig begravelse. Peder Pedersen kunne dog ikke disponere over alle aftægtstageres værdier fra starten, men måtte hæve et fastlagt årligt beløb til deres forsørgelse [10].

For Peder Pedersen var aftægtskontrakten et lotterispil, hvor gevinst eller tab var afhængig af hvor længe, aftægtstagerne levede. Den endte med at blive en gevinst for Peder Pedersen, for Marie Johanne Christensdatter døde den 24. november 1868 (Stouby Sogn) og Laurs Jensen Skanderup den 31. marts 1869 (Stouby Sogn).

Ved folketællingen i 1870 boede Peder Pedersen og Mette Johanne Jørgensdatter i huset på Belle Møllebanke helt uden aftægtsfolk. De havde fire hjemmeboende børn og en plejedatter. Plejedatteren var et "uægte" barn, hvis far var ungarl Laurs Petersen fra Stouby, som jeg mistænker for at være Peder Pedersens og Mette Johanne Jørgensdatters ældste søn.

Den 8. januar 1871 købte Peder Pedersen for 300 rigsdaler det stykke jord, der hørte til hans hus. Parcellen havde matrikelnr. 36b på Gammelby Mark i Stouby Sogn og var på 1 skæppe, 2 fjerdingkar og 2 album hartkorn [12, 13].

Da der var folketælling igen i 1880, var den 16-årige datter, Johanne Lene, eneste hjemmeboende barn. Huset havde nu fået karakter af et børnehjem, for der var tre mindreårige plejebørn, der alle var "uægte". De to af børnene havde familien ingen direkte andel i. Den udlagte barnefar til det tredje barn hed Johan Pedersen, og han kan evt. være den Johann Peter Petersen, der var søn af Peder Pedersen og Mette Johanne Jørgensdatter.

Ved folketællingen den 1. februar 1890 var børnehjemmet nedlagt. I stedet var den nu gifte datter og hendes mand, Sofus Madsen, flyttet ind med et spædbarn. Peder Pedersen var 74 år, men angives fortsat at arbejde som smed. Det holdt han formentlig op med kort tid efter.

Den 2. juni 1890 fik svigersønnen, Sofus Madsen, skøde på Peder Pedersens ejendom [14]. Som betaling fik Peder Pedersen en aftægtskontrakt [15], der sikrede ham og hans hustru aftægt og forsørgelse i deres livstid. De øvrige børn skulle også tilgodeses. Derfor var det fastlagt, at efter aftægtsfolkernes død skulle Sofus Madsen betale 100 kr. til lige deling mellem aftægtsfolkernes sønner.

Af aftægtskontrakten fremgår det bl.a., at aftægtsfolkene årligt skulle have 12 kr. kontant, som må antages at have været en slags lommepege. De skulle bo centralt, idet de fik tildelt en stue midt i huset, som var indrettet til dem. Så længe, aftægtsfolkene boede i huset, måtte Sofus Madsen ikke sælge det uden deres samtykke. Aftægtsfolkene havde garderet sig bedst muligt, idet det var anført, at "I tvivlstilfælde skal denne kontrakt fortolkes til aftægtsfolkernes fordel".

Det er tvivlsomt, om aftægtskontrakten var en økonomisk gevinst for Sofus Madsen, idet han havde svigerforældrene på aftægt i 7-8 år. Mette Johanne Jørgensdatter døde den 16. december 1897 (Stouby Sogn) i en alder af 76 år. Peder Pedersen var 83 år, da han døde den 30. april 1898 (Stouby Sogn).

Laurs Pedersen blev konfirmeret i Hedensted Sogn i 1832. Ifølge lægdsrullen boede han i Hedensted i resten af sit liv. Han var formentlig den Laust Pedersen, der ved folketællingen i 1834 tjente hos gårdmand Jens Jacobsen i Hedensted By. Ved folketællingerne i 1840 og 1845 boede han hjemme hos sine forældre.

Ifølge lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1838, 1841, 1843, lægd 109, Hedensted Sogn) trak Laurs Pedersen frilod i 1840 og blev reservesoldat. Et frilod gav ikke evig fritagelse, for i 1843 blev han indkaldt som soldat. Han fik formentlig ikke afsluttet soldatertjenesten, for han døde den 22. november 1845 (Hedensted Sogn). Han blev 28 år gammel. I kirkebogen kaldes han for Laurs Pedersen Krag.

Marie Kirstine Pedersdatter boede hos forældrene i Hedensted ved folketællingen i 1834. Hun er ikke fundet konfirmeret i Hedensted Sogn. Ved folketællingen i 1840 var hun muligvis den Marie Pedersen, der var tjenestepige hos gårdmand Søren Pedersen i Hedensted By.

I 1844 udnævnte kirkebogen Marie Kirstine Pedersdatter til fruentimmer, fordi hun den 9. november 1844 (Hedensted Sogn) havde født en ”uægte” søn, Jens Peter Nielsen. På fødselstidspunktet boede hun hos sine forældre. Som barnefar var udlagt en Niels Jensen i Ørum.

Ved folketællingen i 1845 var der kun én voksen med navnet Niels Jensen i Ørum Sogn (Vejle Amt), så det er nærliggende at tro, at han var gerningsmanden. Han var søn af husmandsenken Bodil Sørensdatter i Ørum By. Niels Jensen var født den 21. juli 1816 (Ørum Sogn).

Ved dåben af Marie Kirstines søn stillede broderen, Peder Pedersen, og søsteren, Helene Katrine Pedersdatter, op som faddere. Blandt de øvrige faddere var ungkarl Peder Jensen og pigen Lene Jensdatter, begge fra Ørum, og de var formentlig søskende til barnefaderen. Det tyder på, at Niels Jensen har følt et vist ansvar for barnet. Det blev dog ikke til mere ansvar, for ved folketællingen i 1850 boede han i Ørum By og var blevet gift med en anden.

Som omtalt ovenfor boede Marie Kirstine Pedersdatter med sin søn hos forældrene i Hedensted ved folketællingerne i 1845 og 1850. Pr. 1. november 1850 flyttede Marie Kirstine Pedersdatter ifølge afgangslisten til Engum Sogn (Vejle Amt), hvor hun afløste sin lillesøster, Helene Katrine Pedersdatter, som tjenestepige på den store gård, Julianebjerg (jf. nedenfor). Sønnen blev formentlig efterladt hos hendes forældre.

Marie Kirstine Pedersdatter tjente fortsat på Julianebjerg, da hun den 15. oktober 1853 blev gift i Engum Kirke med ungkarl og husmand Ole Peter Jensen fra Hedensted. Hun var 33 år, og han var 30 år (født 6. marts 1823, Rårup Sogn, Vejle Amt).

Ved folketællingerne i 1834, 1840 og 1850 tjente Ole Peter Jensen på gården Fredensbjerg i Rårup Sogn. I 1850 er han anført at være fraværende, fordi han var udkommanderet, dvs. han må formodes at have deltaget i krigen mod Preussen 1848-1850. Ifølge lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1846, lægd 81, Rårup Sogn) var Ole Peter Jensen efter datidens vækstnormer en høj fyr på 171 cm. Den 16. december 1844 blev han indkaldt som soldat ved 3. dragonregiment, der havde garnison i Århus [7].

Det fremgår af kirkebogens afgangsliste, at Ole Peter Jensen i starten af 1852 flyttede fra Fredensbjerg til Engum Sogn. Her må han formodes at have mødt Marie Kirstine Pedersdatter, der som nævnt tjente i sognet. Ole Peter Jensen skulle til Engum Sogn for at lære bødkerhåndværket af husmand Jens Nielsen ved Tirsbæk. Den 1. maj 1853 havde Ole Peter Jensen lært tilstrækkeligt, for han flyttede til Hornstrup Sogn, hvor han tjente på herregården Store Grundet (jf. afgangs- og tilgangslisten).

Den 6. november 1853 angives Ole Peter Jensen og Marie Kirstine Pedersdatter på tilgangslisten at være flyttet til Hedensted Sogn fra henholdsvis Hornstrup og Engum, og så kunne det ægteskabelige samliv begynde. Som nævnt ovenfor er det nærliggende at gætte på, at de nygifte overtog lejemålet af Marie Kirstine Pedersdatters nyligt afdøde fars hus, hvor de havde hendes mor på aftægt. Huset var brandforsikret for 160 rigsdaler [16].

Hvis Marie Kirstine Pedersdatter havde glemt at fortælle Ole Peter Jensen, at hun havde et ”uægte” barn, opdagede han det nu, for sønnen, Jens Peter Nielsen, boede hos dem. Deres første barn, Mariane Olesen, blev født den 2. juli 1854 (Hedensted Sogn). I kirkebogen anføres Ole Peter Jensen at være husmand.

Familien var ofte stærkt repræsenteret blandt fadderne, når første barn blev døbt. Det var også tilfældet her, idet brødrene, Peder Pedersen og Niels Christian Pedersen, og søsteren, Kirsten

Marie Pedersen, stillede op for at se den lille ny. Endvidere fik bødker Jens Nielsen fra Engum Sogn et fadderjob som belønning for at have lært Ole Peter Jensen bødkerhåndværket.

Ved folketællingen i 1855 boede Ole Peter Jensen med kone, konens søn, deres fælles datter og svigermor i huset i Hedensted. Han angives at være daglejer. Næste barn, Jacobine Olesen, blev født den 20. juli 1856 (Hedensted Sogn). Nu havde familiemedlemmerne set en baby, så ingen af dem stillede op som fadder denne gang.

Trods ihærdige forsøg blev det kun til to børn. De ihærdige forsøg resulterede i dødfødte drengebørn den 27. august 1859, den 25. februar 1861 og den 1. juni 1864 (Hedensted Sogn). I kirkebogen anføres Ole Peter Jensen enten at være husmand eller bødker, så han har sandsynligvis været begge dele samtidig.

Ved folketællingerne i 1860, 1870 og 1880 var Ole Peter Jensen bødker af erhverv, så han fik udnyttet det, Jens Nielsen havde lært ham. I 1880 var kun den ene datter, Jacobine, hjemmeboende, og hun arbejdede som sy pige.

Ole Peter Jensen døde i marts 1880. Der er tvivl om datoen. Kirkebogen anfører, at han døde den 20. marts 1880 (Hedensted Sogn), hvorimod dødsanmeldelsesprotokollen anfører den 19. marts 1880 [6]. Uanset datoen blev han 57 år gammel. Ifølge dødsanmeldelsesprotokollen skulle enken hensidde i uskiftet bo.

Marie Kirstine Pedersdatter var enke ved folketællingen i 1890, og hun tjente penge ved at lave håndarbejde. Hun døde som 79-årig i Soleskov i Øster Snede Sogn den 29. august 1899. Ved folketællingen i 1901 var datteren, Mariane Olesen, gårdmandskone i Soleskov, så det er et godt gæt, at Marie Kirstine Pedersdatter boede hos datteren ved sin død. Det kom der ikke nogen arv ud af, for det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at afdøde intet ejede [17].

Marie Kirstine Pedersdatter blev begravet den 2. september 1899 på Hedensted Kirkegård, hvor der formentlig har været reserveret en plads ved siden af Ole Peter Jensen. Derfor er hendes død anført i begge sognes kirkebog, så der er dobbelt sikkerhed for, at hun rent faktisk er død.

Helene Katrine Pedersdatter havde bopæl hos sine forældre, da hun blev konfirmeret den 22. april 1838 (Hedensted Sogn). Da hun kort tid efter flyttede hjemmefra, holdt hun sig inden for sognets betryggende grænser. Ved folketællingen i 1840 var hun under navnet Helene Krag tjenestepige på en gård i Torup i Hedensted Sogn. Da hun den 16. december 1844 var fadder ved dåben af storesøsterens "uægte" barn, havde hun bopæl i Årup i Hedensted Sogn, og der var hun tjenestepige ved folketællingen i 1845.

For ikke at stå tilbage for sin storesøster fødte Helene Katrine Pedersdatter den 16. marts 1846 (Hedensted Sogn) en "uægte" søn, Laurs Pedersen. Ved fødslen boede hun hos sine forældre. Til barnefar blev udlagt en Søren Sørensen, der var bissekræmmer fra Ribekanten. En bissekræmmer var en omvandrende småhandler, der solgte uldtøj, pynt m.m. [18]. Det lyder som om, at barnefaderen var et ret tilfældigt bekendtskab.

Den 1. november 1846 blev sønnen parkeret hos hendes forældre, og Helene Katrine Pedersdatter flyttede ifølge afgangs- og tilgangslisten til Engum Sogn, hvor hun blev tjenestepige på gården Julianebjerg. Den 1. november 1849 flyttede en tjenestekarl ved navn Christen Rasmussen fra Hedensted Sogn til Julianebjerg (jf. afgangs- og tilgangslisten), og han blev til mere end et tilfældigt bekendtskab.

Ved folketællingen i 1850 var Helene Katrine Pedersdatters søn hos hendes forældre. Hun var selv en af fem tjenestepiger på Julianebjerg, hvor Christen Rasmussen var en af ni tjenestekarle. Christen Rasmussen var den af tjenestekarlene, som Helene Katrine helst ville forføres af, og det blev hun så. Denne gang resulterede graviditeten i et giftermål. Den 27. oktober 1850 (Engum Sogn) blev den 28-årige Helene Katrine Pedersdatter viet til Christen Rasmussen, der ligeledes var 28 år (født 13. juli 1822, Øster Snede Sogn).

Christen Rasmussen havde mistet begge sine forældre, da han var dreng. Ved folketællingerne i 1834 og 1840 boede han hos en stedfar og stedmor på en gård i Gammelsole i Øster Snede Sogn. I november 1840 blev han tjenestekarl i Hedensted Sogn (jf. tilgangslisten). Der var han ved folketællingen i 1845 bestyrer af en gård i Hedensted By, så han kan tænkes at have kendt Helene Katrine, inden han i 1849 flyttede til Julianebjerg.

Ægteparrets første barn, Ane Kirstine Christensen, blev født den 23. februar 1851 (Engum Sogn), dvs. ca. fire måneder efter vielsen. Ifølge kirkebogen boede Christen Rasmussen og Helene Katrine Pedersdatter til leje ved Tirsbæk. Det gjorde de også, da Rasmus Peter Christensen blev født den 1. februar 1853 (Engum Sogn).

I marts 1853 flyttede familien ifølge afgangslisten til Hedensted Sogn. Her blev opholdet kortvarigt, men Helene Katrine Pedersdatter nåede at føde en søn, Peder Christensen (født 7. november 1854). Christen Rasmussen angives i kirkebogen at arbejde som tjenestekarl. Ved folketællingen i 1855 boede Christen Rasmussen og Helene Katrine Pedersdatter i et hus i Hedensted By med hendes søn og deres tre fælles børn. Christen Rasmussen anføres at være daglejer.

I maj 1855 flyttede Christen Rasmussen og Helene Katrine Pedersdatter med børnene ca. 7 km østpå til Stenderup Mark i Stenderup Sogn (Vejle Amt) ifølge tilgangslisten. Her blev Christen Rasmussen den 29. juni 1855 ejer af et husmandssted, matrikelnr. 4f på Stenderup Mark, takseret til 2 skæpper, 2 fjerdingkar og 1 ¼ album hartkorn [19]. Købesummen var 700 rigsdaler, hvoraf Christen Rasmussen lånte de 500 rigsdaler [20].

Ved overtagelsen var huset på 5 fag, hvoraf 3 fag var til beboelse og 2 fag til lade og stald. Husets brandforsikringssum var på 240 rigsdaler [21]. Christen Rasmussen og Helene Katrine Pedersdatter havde behov for mere plads, så i 1858 blev huset udvidet til 7 fag med 5 fag beboelse og 2 fag lade og stald. Det øgede husets værdi til 400 rigsdaler [22].

Christen Rasmussen startede med at blive uvenner med sin nabo, Jacob Rasmussen, der havde en vejrettighed over Christen Rasmussens jord. Christen Rasmussen klagede til Forligskommissionen over vejføringen [23]. Der blev holdt forligsmøde med parterne den 18. juli 1855. Mødet endte med, at Christen Rasmussen skulle anlægge en ny vej, der skulle godkendes af to skøns mænd. Derefter skulle Jacob Rasmussen benytte denne vej, når han skulle skære tørv. Christen Rasmussen skulle betale sagsomkostningerne.

Børneflokket endte med at blive på syv fælles børn. De sidste fire blev født i Stenderup Sogn. Der var tale om Hans Christensen (født 25. maj 1857), Marie Christensen (født 18. september 1859), Julius Christensen (født 4. juni 1862) og Christine Marie Christensen (født 2. juni 1865). Man ville have forventet, at en søn med navnet Julius var født i juli, men måske ødelagde han familieplanlægningen ved at blive født for tidligt? I kirkebogen angives Christen Rasmussen at være husmand på Stenderup Mark.

Det var han også ved folketællingen i 1860, hvor der var fem hjemmeboende børn. Ved folketællingen i 1880 er Christen Rasmussen anført at være arbejdsmand, men han må formodes sideløbende at have passet sit husmandssted. En voksen søn og en halv voksen datter var fortsat hjemmeboende. Derudover havde Christen Rasmussen og Helene Katrine Pedersdatter to mindreårige børn i pleje.

I 1883 optog Christen Rasmussen et lån på 1.000 kr. mod sikkerhed i ejendommen [24]. Lånet blev formentlig brugt til at indfri det tidligere lån. Hvor lån førhen typisk blev ydet af velbjergerede privatpersoner, havde banker og sparekasser nu vundet indpas. Christen Rasmussens lån var således optaget i Spare- og Lånekassen for Horsens By og Omegn.

Ved folketællingen i 1890 var alle børnene fløjet fra reden, og Christen Rasmussen og Helene Katrine Pedersdatter sad tilbage i tosommelighed på husmandsstedet. Nu var han igen anført at være husmand. Helene Katrine Pedersdatter døde den 16. oktober 1891 (Stenderup Sogn) i en alder af 69 år. Efterfølgende sad enkemanden i uskiftet bo [25].

Christen Rasmussen syntes ikke, at det var attraktivt at være husmand på Stenderup Mark helt uden en Helene Katrine. Derfor solgte han husmandsstedet mindre end et år efter hendes død. Skødet blev udstedt den 1. juni 1892. Købesummen var på 2.000 kr. for ejendommen, en ko og fire høns [26].

Det vides ikke med sikkerhed, hvor Christen Rasmussen flyttede hen efter hussalget. Ved sin død flere år senere havde han bopæl i Nørre Aldum i Stenderup Sogn. Der havde sønnen, Hans Christensen, bopæl (jf. folketællingen 1901), så det er tænkeligt, at Christen Rasmussen har boet hos ham i alle årene.

Den 14. januar 1905 døde Christen Rasmussen 82 år gammel. Det fremgår af kirkebogen for Vor Frelsers Sogn i Horsens, at han døde på Guldbergs Klinik. Guldberg var læge og havde en klinik for operative lidelser i Levysgade 4 i Horsens [27]. Derfor må Christen Rasmussen formodes at være død efter en operation, dvs. operationen lykkedes, men patienten døde.

Christen Rasmussens død er også anført i Stenderup Sogns kirkebog, fordi han blev begravet på Stenderup Kirkegård den 21. januar 1905. Ifølge kirkebogen boede han i Nørre Aldum og var på alderdomsunderstøttelse ved sin død. Overskuddet fra hussalget var blevet brugt i de mellemliggende år, for det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at han intet ejede [28].

Niels Christian Pedersen blev konfirmeret i 1841 i Hedensted Sogn. Den 1. november 1844 forlod han ifølge kirkebogens afgangsliste de hjemlige omgivelser for at blive tjenestekarl i Solskov i Øster Snede Sogn. Der var han ved folketællingen den 1. februar 1845.

Det fremgår af til- og afgangslisterne, at Niels Christian Pedersen i de efterfølgende år førte en omflakkende tilværelse som tjenestekarl i flere sogne på egnen, mens han ledte efter én, han kunne blive gift med. Den 1. november 1848 flyttede han fra Øster Snede Sogn til Engum Sogn. Et år senere gik turen videre til Daugård Sogn. Ved folketællingen i 1850 var han tjenestekarl hos en gårdmandsenke i Daugård By.

Niels Christian Pedersen vendte 1. november 1850 hjem til Hedensted Sogn. Pr. 1. maj 1852 flyttede han til Stouby Sogn, hvorfra han året efter flyttede tilbage til Hedensted Sogn. Den 1. maj 1854 fik han plads i Engum Sogn, hvor han blev tjenestekarl på præstegården hos sognepræsten, pastor Jørgensen. Der var han også ved folketællingen den 1. februar 1855.

Som tjenestekarl på præstegården måtte Niels Christian Pedersen passe sin altergang. Allerede den 21. maj 1854 var han til alters. Han levede op til normen om at gå til alters 1-2 gange om året, idet han også var til alters den 22. oktober 1854 og den 29. april 1855 [29]. Dagen efter sagde han farvel til præst og Engum Sogn og blev tjenestekarl i Stouby Sogn pr. 1. maj 1855.

Omsider havde Niels Christian Pedersen fundet det sogn, hvor han valgte at blive boende resten af livet. Niels Christian Pedersen blev flittigt brugt som fadder, når hans søskende skulle have børn døbt. Det afslører, at han efter tilflytningen tjente forskellige steder i Stouby Sogn. I 1856 angives bopælen som Belle, i 1857 og 1858 som Grund og i 1859 som Stouby. Ved folketællingen i 1860 var han tjenestekarl på en gård i Stouby.

Den 1. december 1860 blev ungkarl Niels Christian Pedersen fra Grund gift i Stouby Kirke med pigen Beate Antonette Augusta Nielsen fra Stouby Mark. Han var 34 år, og hun var 23 år. Ved folketællingen tidligere samme år boede Beate Antonette Augusta Nielsen, der for nemheds skyld blev kaldt for Antonette, hos sine forældre. Faderen, Niels Rasmussen Tønning, var husmand og postbud for Rosenvold Gods (Stouby Sogn).

Beate Antonette Augusta Nielsen var født den 3. marts 1837 (Stouby Sogn). Man kan undre sig over, at en husmandsdatter fik så pompøse fornavne. Man undrer sig endnu mere, når man konstaterer, at der i perioden 1826-1840 var 13 pigebørn i Stouby Sogn, der blev døbt Beate Antonette Augusta. Det var dog ingen tilfældighed. Grevinden på Rosenvold hed Beate Antonette Augusta Rantzau, og da godsets fæstebønder ville være på god fod med godsejerfamilien, opkaldte de deres døtre efter grevinden.

Niels Christian Pedersens og Beate Antonette Augusta Nielsens første barn, Marie Pedersen, blev født den 4. april 1862 (Stouby Sogn). Niels Christian Pedersen angives i kirkebogen at være husmand på Stouby Mark. Hans svigerfar var død den 2. februar 1862 (Stouby Sogn), så det er nærliggende at gætte på, at Niels Christian Pedersen og hustru var flyttet ind på svigerfaderens husmandssted enten efter vielsen eller efter hans død.

I 1864 fik ægteparret en datter i julegave. Hun blev født den 24. december 1864 (Stouby Sogn). Ved en hjemmedåb den 27. december 1864 fik hun navnet Beate Antonette Augusta Pedersen. Når barnet blev opkaldt efter moderen, skyldtes det, at moderen ikke så ud til at overleve fødslen. Hun døde da også i barselsseng den 28. december 1864. Det endte med en dobbelt tragedie, idet den nyfødte datter døde den 3. januar 1865. Både mor og datter blev begravet den 5. januar 1865 (Stouby Sogn).

Der blev afholdt skifte efter Beate Antonette Augusta Nielsen den 27. januar 1866. Boopgørelsen endte med, at datteren, Marie Pedersen, skulle arve 210 rigsdaler. Arven skulle først udbetales, når hun blev voksen, og derfor blev der gjort udlæg i boet som sikkerhed for arven [30].

Med købekontrakt af 26. maj 1865 og skøde af 16. januar 1866 havde Niels Christian Pedersen overtaget sin svigermors husmandssted i arvefæste for 850 rigsdaler [31]. Et arvefæste var en overgangsform mellem fæste og selveje. Arvefæsteren havde ret til at sælge og pantsætte ejendommen, men skulle betale en årlig arvefæsteafgift og en afgift ved ejerskifte [32]. Husmandsstedet blev solgt af grev Rantzau på Rosenvold, der skulle indkassere afgifterne.

Husmandsstedet havde matrikelnr. 43a og 43b i Stouby Sogn på henholdsvis 5 skæpper hartkorn og 1 $\frac{1}{4}$ album hartkorn [33, 34]. Niels Christian Pedersens svigermor, der hidtil havde været fæster af stedet, men ikke arvefæster, efter sin afdøde mand, havde givet samtykke til

salget. I årlig arvefæsteafgift skulle der betales et beløb svarende til værdien af 5 skæpper og 5/12 fjerdingkar af hver af de tre kornsorter rug, byg og havre. Ved ejerskifte skulle der betales en ekstraafgift svarende til et års arvefæsteafgift [31].

Ved købet betalte Niels Christian Pedersen 300 rigsdaler kontant og udstedte en panteobligation til greven på de resterende 550 rigsdaler [35]. I umiddelbar forbindelse med købet frasolgte Niels Christian Pedersen for 40 rigsdaler matrikelnr. 43b til en bødker, Christian Jensen, der i forvejen havde lejet jorden og for egen regning havde bebygget den [36].

Det hus, Niels Christian Pedersen overtog, var på 8 fag, hvoraf 5 fag var til beboelse og 3 fag til lade og stald. Der var 5 fag loft. Huset var af egebindingsværk med klinede vægge og stråtag. Der var en skorsten, en stenkakkelovn og en bageovn. Husets værdi var takseret til 200 rigsdaler [37].

Nu var alt klar til, at Niels Christian Pedersen kunne gifte sig igen. Det blev i familien, idet han den 10. februar 1866 blev gift i Stouby Kirke med sin afdøde hustrus storesøster, Sophie Frederikke Nielsen (født 29. april 1831, Stouby Sogn). Hendes forældre havde gjort meget for at indynde sig hos den grevelige familie, for hun var opkaldt efter komtesse Sophie Frederikke Rantzau, der var datter af ovennævnte Beate Antonette Augusta Rantzau. Han var 39 år ved vielsen, og hun var 34 år.

Niels Christian Pedersen måtte sande, at det er uklogt at gifte sig til den samme svigermor to gange. Ægteskabet med Sophie Frederikke Nielsen blev meget kortvarigt. Den 29. december 1866 sendte Niels Christian Pedersen og Sophie Frederikke Nielsen en ansøgning til Vejle Amt om, at de ”på grund af vore gemytters uoverensstemmelse må erholde tilladelse til at leve separerede fra bord og seng” [38].

Det fremgår af sognepræstens erklæring af 2. januar 1867, at ægteparret havde været til gejstlig mægling gentagne gange, men at sognepræstens ”bestræbelser i så henseende har været aldeles frugtesløse” [38]. Den verdslige mægling hos amtet den 6. februar 1867 var ligeledes forgæves [39].

Ægtefællerne var blevet enige om, at det fælles bo skulle deles således, at Niels Christian Pedersen beholdt huset med indbo bortset fra, at hustruen skulle udtage de ejendele, som hun havde bragt ind i ægteskabet. Derudover skulle Sophie Frederikke Nielsen modtage 150 rigsdaler af Niels Christian Pedersen til næste juni termin [38, 39].

Ægtefællerne havde ikke taget forskud på separationen, for under mæglingen ved amtet erklærede Sophie Frederikke Nielsen, at hun ikke vidste, om hun var frugtsommelig. Hvis det var tilfældet, mente hun, at manden måtte yde et passende bidrag. Det nægtede Niels Christian Pedersen, som erklærede, at han i så tilfælde ikke ville give sit samtykke til separationen. Det må have været magtpåliggende for hustruen at blive separeret, for derefter frafaldt hun kravet om et børnebidrag [39]. Separationsbevillingen blev udstedt dagen efter, dvs. den 7. februar 1867 [38, 40].

Det viste sig, at Sophie Frederikke Nielsen havde været gravid ved separationen. Den 22. august 1867 (Stouby Sogn) fødte hun en søn, Niels Christian Pedersen. Hun anføres i kirkebogen at være fraskilt. Det fremgår endvidere, at hendes fraskilte mand, husmand Niels Christian Pedersen, havde angivet sig som far til barnet.

Man kan undre sig over, at Sophie Frederikke Nielsen valgte at opkalde sin søn efter sin fraskilte mand. Sønnen blev kun 4 1/2 måned gammel, idet han døde af krampe den 10. januar

1868 (Stouby Sogn). Kirkebogen betegner ham som søn af ”frasepareret Sofie Nielsen af Stouby skov”. Det lyder mere rigtigt end ”fraskilt”, da det må formodes at have taget længere tid at blive skilt.

Ved folketællingen i 1870 boede Niels Christian Pedersen på husmandsstedet med datteren, Marie Pedersen. Det er mere overraskende, at hans svigermor på trods af skilsmissen boede på aftægt hos ham. Niels Christian Pedersen anføres at være fraskilt.

Skilsmissen må være gået endeligt i orden senest i 1872, for ”fraskilt ægtemand” Niels Christian Pedersen blev den 16. november 1872 gift i Stouby Kirke med pigen Maren Andersdatter, der var 37 år (født 9. juli 1835, Stouby Sogn). Ved folketællingen i 1870 havde Maren Andersdatter været husholderske hos en ældre gårdmand i Hyrup i Stouby Sogn.

Niels Christian Pedersen fik to børn med Maren Andersdatter. Anders Pedersen blev født den 29. maj 1874 (Stouby Sogn) og Anton Pedersen den 13. november 1878 (Stouby Sogn). I kirkebogen omtales Niels Christian Pedersen som ”husejer”. Ved folketællingerne i 1880 og 1890 boede familien på husmandsstedet på Stouby Mark. I 1890 var sønnen, Anders, flyttet hjemmefra. Maren Andersdatter døde den 8. august 1892 (Stouby Sogn) i en alder af 57 år. Derefter affandt Niels Christian Pedersen sig med livet som enkemand.

I 1894 udstedte Niels Christian Pedersen en panteobligation på 560 kr. til sin datter, Marie Pedersen, med sikkerhed i ejendommen [41]. Mit gæt er, at beløbet svarede til Maries tilgodehavende mødrene arv med renter, og at panteobligationen skulle sikre, at hun fik udbetalt beløbet, selv om faderen gik hen og døde forinden.

Niels Christian Pedersen var dog ikke indstillet på at dø foreløbig. Da han var 73 år, fandt han det på tide at sælge sit husmandssted til sin søn, Anton Pedersen. Den 1. marts 1900 fik han skøde på ejendommen. Købesummen var 5.000 kr., hvoraf 1.000 kr. var for medfølgende besætning og løsøre [42]. Anton Pedersen overtog gælden i ejendommen og udstedte en panteobligation på 1.000 kr. til sin far [43].

Ved folketællingen i 1901 var hele familien samlet, idet Niels Christian Pedersen havde sine tre ugifte børn omkring sig i huset på Stouby Mark. Sønnen, Anton, var ejer af huset og var vognmand ved siden af landbruget. Sønnen, Anders, var arbejdsmand, og datteren, Marie, var tjenestepige. Niels Christian Pedersen angives at være aftægtsmand og rentier, dvs. han levede af renterne af sin formue, der bl.a. har været ovennævnte panteobligation.

Niels Christian Pedersen var ved folketællingerne i 1911 og 1916 fortsat på aftægt hos Anton, der i mellemtiden var blevet gift. Niels Christian Pedersen var 90 år og aftægtsmand på Stouby Mark, da han døde den 19. marts 1917 (Stouby Sogn). Hans formue var blevet brugt, for det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at han intet efterlod sig [44].

Litteraturliste

1. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1835-1839, folio 677b-678
2. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1835-1839, folio 677-677b
3. Hatting Herredsfoged, Realregister, Hedensted Sogn I, 1856-1948, folio 327
4. Hatting Herredsfoged, Realregister, Hedensted Sogn I, 1856-1948, folio 14
5. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1867-1871, folio 373-373b
6. Hatting Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1867-1880

7. Hæren, garnisoner og chefer, database, <http://www.wadschier.dk>
8. Danske Livregiment, 1. Bataljon, Stambøger, Til- og afgangsprotokol, 1818-1837
9. Hæren (Infanteriet), Eksercerskolen i København, Navneprotokoller over skolepersonale og rekrutter, 1. Livregiment til fods, 1837
10. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1866-1869, folio 27-27b
11. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Bjerre Herred, Stouby Sogn, 1858-1874, side 348-349
12. Bjerre Herredsfoged, Realregister, Stouby Sogn I, 1856-1958, folio 319
13. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1869-1873, folio 280
14. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1888-1891, folio 470b-471
15. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1888-1891, folio 471-472
16. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Hatting Herred, Hedensted Sogn, 1858-1875, folio 255
17. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1899-1903, folio 29
18. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
19. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1852-1855, folio 853b-854
20. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1852-1855, folio 857b-858
21. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1852-1868, side 51
22. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1852-1868, side 451
23. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1852-1855, folio 902b-903
24. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1883-1887, folio 57-57b
25. Hatting Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1884-1899
26. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1891-1894, folio 166b-167
27. Horsens Vejviser, 1905-1906
28. Hatting Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1899-1914, folio 38
29. Vejle Amt, Engum Sogn, Kommunionbog, 1854-1876
30. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1866, folio 565
31. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1866, folio 596b-598
32. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 168
33. Bjerre Herredsfoged, Realregister, Stouby Sogn I, 1856-1958, folio 339
34. Bjerre Herredsfoged, Realregister, Stouby Sogn I, 1856-1958, folio 341
35. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1866, folio 622b-623
36. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1866, folio 589
37. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Bjerre Herred, 1821-1832, side 539
38. Vejle Amt, Journalsager, L1, 1867
39. Vejle Amt, Mæglingsprotokol vedr. ægteskabssager, 1866-1872, folio 14-14b
40. Vejle Amt, Journal, L1, 1867
41. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1891-1894, side 1113-1114

42. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1899-1900, side 1042-1043
43. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1899-1900, side 1043-1044
44. Bjerre Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1899-1917, side 321

Kapitel 9. Tolv børn er mere end to køer

Mine tip-3-oldeforældre

Hans Christensen Søefeldt & Elisabeth Henrichsdatter

Hans Christensen Søefeldt (114):

Født: ca. 1736
 Døbt:
 Konfirmeret:
 Gift: før 1764
 Død: 14. marts 1805 i Hover Sogn (Vejle Amt)
 Begravet: 20. marts 1805 i Hover Sogn

Elisabeth Henrichsdatter (115):

Født: ca. 1740
 Døbt:
 Konfirmeret:
 Gift: før 1764
 Død: 12. august 1810 i Hover Sogn
 Begravet: 19. august 1810 i Hover Sogn

Hans Christensen Søefeldt blev både kaldt for Hans Christensen og for Hans Søefeldt. Tilnavnet Søefeldt havde han fået fra sin far. Min tip-3-oldefar blev oftere kaldt for Søefeldt end for Christensen. Det skyldtes formentlig, at der i Høgsholt, hvor han boede, var en anden Hans Christensen, som han kunne blive forvekslet med. Tilnavnet ses også stavet Søefeld eller Siøfelt.

Elisabeth Henrichsdatters fornavn ses også skrevet Elisabet eller Lisbeth. Efternavnet ses også stavet Hendrichsdatter. I kirkebogen er hun to gange fundet omtalt som Johanne Henrichsdatter. Det kan være en fejlskrivning, men kan også være udtryk for, at hun har heddet både Elisabeth og Johanne.

Hans Christensen Søefeldt var søn af Christen Nielsen Søefeldt og Kirsten Poulsdatter [1, 2] (jf. kapitel 16). Det vides, at forældrene boede i Hover Sogn. Kirkebogen i Hover Sogn starter i 1750, så det er ikke muligt at finde ud af, om Hans Christensen Søefeldt blev født der, selv om det er overvejende sandsynligt. Hans omtrentlige fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død.

Der foreligger ingen viden om Elisabeth Henrichsdatters fødsel, fødested eller forældre. Hendes omtrentlige fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død.

Ved skiftet efter Hans Christensen Søefeldt [3] var gårdmand Peder Henrichsen i Uhre stedfortræder for to fraværende sønner og formynder for en af de umyndige døtre. Peder Henrichsen i Uhre døde den 11. juni 1813 (Hover Sogn) i en alder af 70 år, dvs. han var født ca. 1743. Det er nærliggende at overveje, om Peder Henrichsen kan have været bror til Elisabeth Henrichsdatter. Der er ikke fundet andre tegn på en familierelation, f.eks. har Peder Henrichsen

I Hover Kirke fik Hans Christensen Søefeldt og Elisabeth Henrichsdatter døbt deres børn. Det er sandsynligt, at de selv er blevet døbt og viet i kirken (foto: 2019)

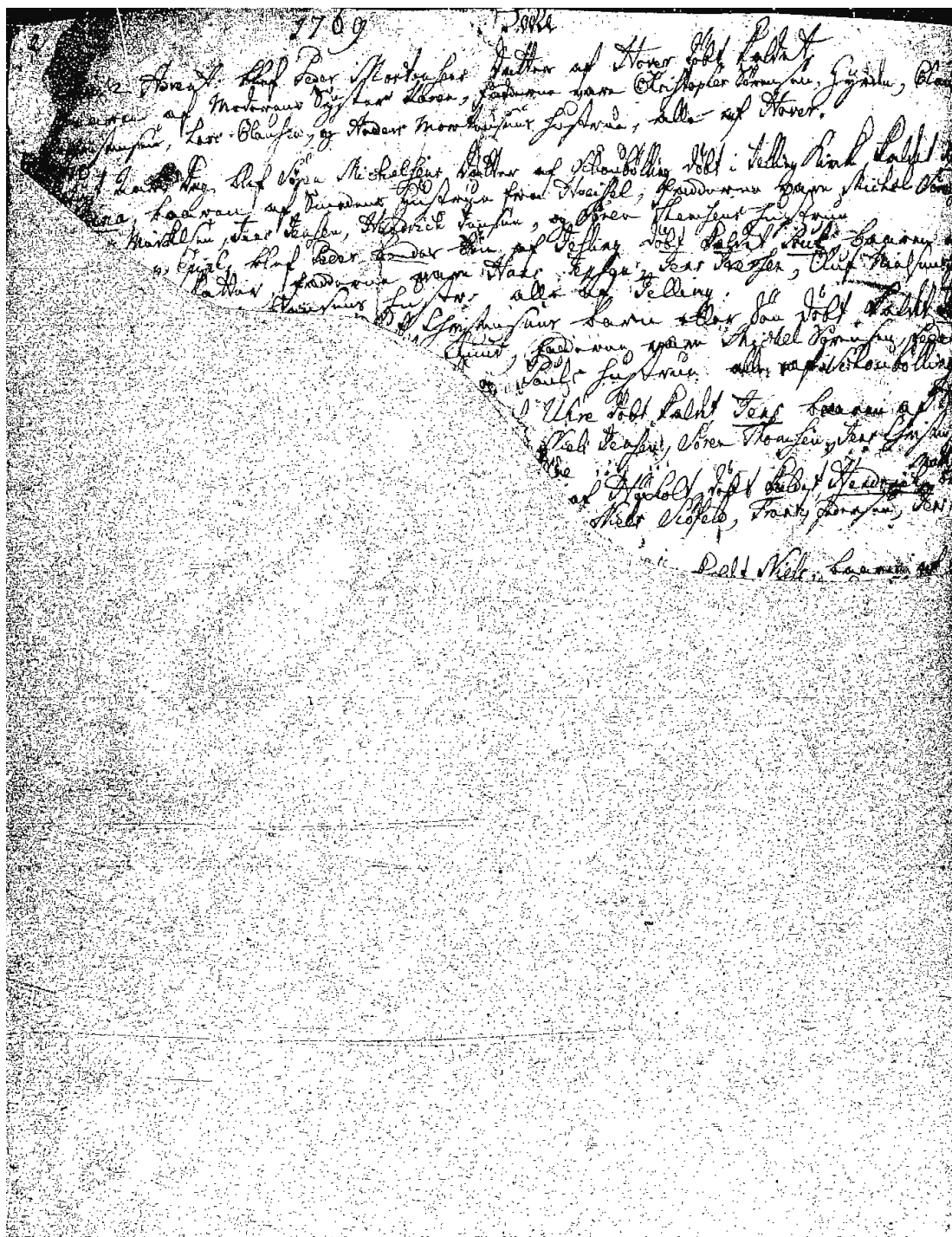
ikke været fadder en eneste gang ved dåben af Elisabeth Henrichsdatters mange børn. Derfor finder jeg det mindre sandsynligt, at de har været søskende.

Den 3. marts 1765 er Hans Christensen Søefeldt fundet nævnt første gang i Hover Sogns kirkebog. Han var fadder, da Lars Stephensen fra Høgsholt fik en datter døbt. Hans Christensen Søefeldt havde selv bopæl i Høgsholt ca. 5 km nordvest for Vejle. Beboerne i Høgsholt brugte i stor udstrækning hinanden som faddere, og i de efterfølgende år er Hans Christensen Søefeldt jævnligt fundet i kirkebogen som fadder.

På samme side i kirkebogen kan læses, at den 28. april 1765 blev "Hans Søefelds liden datter af Høxholt begravet". Datterens navn er ikke anført. Hendes dåb har ikke kunnet findes i kirkebogen. Det skyldes sandsynligvis, at indførslerne i Hover Sogns kirkebog mangler i årene 1753-1762. Efter denne pause starter dåbsindførslerne igen den 15. maj 1763, dvs. den afdøde datter må antages at være født inden da.

Hans Christensen Søefeldts og Elisabeth Henrichsdatters vielse er ikke fundet i kirkebogen fra Hover Sogn. Vielserne mangler i kirkebogen fra 1753 og indtil 1764. Formodningen om ovennævnte datters fødselstidspunkt peger på, at de senest er blevet gift i 1763.

Det kan ikke udelukkes, at de har fået flere børn, inden kirkebogsindførslerne startede i 1763, men der er ikke senere fundet spor af, at det skulle være tilfældet. Der foreligger dokumentation for, at de har fået 12 børn, og det burde være rigeligt. De resterende 11 børn blev født i Høgsholt og døbt i Hover Sogn.

Beskadiget side fra Høver Sogns kirkebog, 1769-1803. Nederst i højre hjørne læses "af Høxholt døbt kaldet Hendrick" og i næste linie "Niels Siøfeld, ...". Det formodes at være omtalen af dåben af Henrich, søn af Hans Christensen Søefeldt og Elisabeth Henriksdatter. Dette er et eksempel på, at de historiske kilder ikke altid giver så klare svar, som en slægtsforsker kan ønske sig.

Nr. to i rækken var Christen Hansen, der blev døbt den 24. november 1765. Blandt fadderne var barnets farfar, Christen Søefeldt, og farbroderen, Niels Søefeldt. Den næste i rækken var Anne Kirstine Hansdatter (døbt 17. januar 1768). Her var Christen Søefeldt også i funktion som fadder.

Det følgende barns identitet er lidt vanskeligere at fastslå, fordi den relevante kirkebogsside er beskadiget, så kun en del af teksten eksisterer (jf. foregående side). I starten af 1770 blev der født et barn i Høgsholt ved navn Henrich. Blandt fadderne var Niels Søefeldt. Da der senere er dokumentation for, at Hans Christensen Søefeldt havde en søn ved navn Henrich, der var født ca. 1770 [3], tør jeg godt påstå, at kirkebogens defekte Henrich var søn af Hans Christensen Søefeldt og Elisabeth Henrichsdatter.

Jørgen Hansen blev døbt den 29. marts 1772. Den 28. august 1774 fik Hans Christensen Søefeldt døbt en datter. Præsten har muligvis ikke været helt ædru, for han har glemt at anføre barnets navn i kirkebogen. Folketællingen i 1787 og skiftet efter Hans Christensen Søefeldt [3] afslører dog, at han havde en datter, Apolone Hansdatter, der var født ca. 1774.

Cathrine Hansdatter blev døbt 13. april 1777. Derefter fulgte Christen Hansen (døbt 5. december 1779), endnu en Christen Hansen (døbt 16. april 1781), Mikkel Hansen (døbt 16. maj 1784, begravet 18. juli 1784), min tip-2-oldemor, Kirsten Hansdatter (døbt 18. juni 1786) og Maren Hansdatter (døbt 12. december 1790). Efter over 25 år med jævnlige fødsler må Elisabeth Henrichsdatter antages at have set noget træet ud.

Det er påfaldende, at tre af sønnerne har fået navnet Christen uden, at nogen af dem er fundet døde. Man ville forvente, at den ene Christen var død, før den næste blev døbt Christen. Kun den sidstfødte Christen er fundet konfirmeret i Hover Sogn, og kun den sidstfødte Christen var i live ved skiftet efter faderen [3]. Jeg har allerede antydnet, at sognepræsten i Hover har sjusket, når han førte kirkebog. Derfor er jeg tilbøjelig til at tro, at de to ældste Christen'er er døde i en tidlig alder uden, at det er blevet registreret i kirkebogen.

Ved folketællingen i 1787 boede Hans Christensen Søefeldt og Elisabeth Henrichsdatter i et hus i Høgsholt By i Hover Sogn. Hos dem boede børnene Apolone, Cathrine, Christen (den yngste af ovennævnte) og Kirsten. Det er anført i folketællingsskemaet, at det for både Hans Christensen Søefeldt og Elisabeth Henrichsdatter var deres første ægteskab.

Hans Christensen Søefeldt er anført at være husmand og bødker. Da bødkerhåndværket er næsten ukendt i dag, skal det tilføjes, at en bødker lavede tønder, kar, spande m.m. af træstaver [4]. Som så mange andre husmænd på den tid kombinerede han den beskedne landbrugsdrift med et håndværk.

I slutningen af 1700-tallet skete der en udskiftning af de mange små og spredte jordlodder, der hørte til de daværende landbrugsejendomme. Formålet med udskiftningen var at give ejendommene mere sammenhængende markarealer [5]. Ved udskiftningen i Hover Sogn fik Hans Christensen Søefeldt tillagt en ret til årligt at høste et læs hø på en eng, der tilhørte en af gårdene i Høgsholt. Denne rettighed blev anført i købekontrakten, da gården blev solgt i 1798 [6].

Derved var Hans Christensen Søefeldt sikret et kosttilskud til det par køer, han havde på sit husmandssted. Det fremgår af købekontrakten, at Hans Christensen Søefeldt og Elisabeth Henrichsdatter havde ret til et årligt læs hø i resten af deres levetid, men at rettigheden ville bortfalde, når de begge var døde, eller hvis de fraflyttede huset. Det må have givet dem en ekstra tilskyndelse til at holde sig i live.

Ved næste folketælling i 1801 var de begge i live og bosiddende i huset i Høgsholt, og dermed var høleverancen sikret. Hans Christensen Søefeldt betegnes som ”husmand med jord og bødker”. Døtrene Kirsten og Maren var hjemmeboende.

Hans Christensen Søefeldt havde på det tidspunkt fæstet sit hus af Lerbæk Gods. I forbindelse med et salg af Lerbæk Gods blev der i 1802 lavet en opgørelse over det tilhørende bøndergods [7]. I denne opgørelse er Hans Christensen Søefeldt anført som fæster af et hus med et jordtiliggende på 3 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 album hartkorn. Han betalte 4 rigsdaler i årlig fæsteafgift.

Året efter blev Hans Christensen Søefeldt husejer. Den 22. juni 1803 købte han det hus, han hidtil havde haft i fæste, af godsejeren på Lerbæk [8]. Samtidig købte han yderligere et lille stykke jord på 1 fjerdingkar og 1 ½ album hartkorn fra en gård i Høgsholt. Derved nåede hans samlede jordbesiddelser op på 4 skæpper, 1 fjerdingkar og ½ album, men der var fortsat tale om et beskedent husmandssted.

Med i handelen fulgte endvidere et stykke skov, så dermed fik Hans Christensen Søefeldt adgang til træ til både brænde og bødkerarbejde. Den samlede købspris for alle disse herligheder var 300 rigsdaler [8].

Efterfølgende blev der rejst tvivl om, hvorvidt godsejeren på Lerbæk havde hjemmel til at sælge det ekstra stykke jord og skovstykket [9]. Hans Christensen Søefeldt fik tilsyneladende lov til at beholde det købte, for ved boopgørelsen efter hans død var det ekstra jordstykke medregnet [3].

Hans Christensen Søefeldt døde den 14. marts 1805. Ifølge kirkebogen blev han 69 år gammel. Den 17. marts 1805 mødte sognefogeden op i huset i Høgsholt sammen med to vurderingsmænd for at registrere og vurdere hans efterladenskaber [3].

Det fremgår af opgørelsen af indboet, at Hans Christensen Søefeldt efterlod sig en del værktøj, som han må formodes at have anvendt til bødkerarbejdet. Der var bl.a. flere økser, høvle, knive, bor og save, og der var huggejern, passere og vinkelmål. Landbruget kan ikke have været hans primære beskæftigelse, for de eneste husdyr var to køer, og der var ingen landbrugsredskaber blandt hans ejendele.

Der var ikke mulighed for at skifte tøj hver dag. Hans samlede tøjbeholdning bestod af en blå kofte (lang trøje), en trøje, en brystduge (en slags undertrøje uden ærmer), en blågarnsskjorte, et par læderbukser, en blå kjole (mandsdragt, der nåede til knæene), en sort kjole, en blakket kjole, to par strømper, et par støvler, to hatte og en hue.

Med den garderobe må Hans Christensen Søefeldt have været en af de flotteste mænd i Høgsholt og omegn. Det har han selv kunnet vurdere, for blandt indboet var et spejl. Hjemmet var ikke meget fattigt. Der var bl.a. to messingkedler takseret til 1 rigsdaler, to esgeskrin til 1 rigsdaler og et stueur til 2 rigsdaler. Møblementet bestod af to fyrreborde, tre stole, to små skabe og en tablett [3]. En tablett var en pyramideformet hængehylde til pyntegenstande [4].

Elisabeth Henrichsdatter måtte klare madlavningen med en jerngryde og en pande, så hun har næppe lavet gourmetmad. Maden kunne hun servere på to stenfade og to stentallerkener. Tørsten kunne blive slukket med øl fra en lille øltønde. De måtte dog slukke tørsten på skift, for der var kun ét ølglas til deling [3].

Indboet blev i alt vurderet til 49 rigsdaler, 3 mark og 10 skilling. Skiftet blev fortsat den 20. april 1805 på herredsfogedens kontor i Vejle. Her blev huset med tilhørende jord af vurderingsmændene vurderet til 250 rigsdaler. Den største gældspost var et lån på 200 rigsdaler, der må formodes at være optaget i forbindelse med køb af huset. Derudover var der nogle mindre gældsposter.

Når skifteomkostningerne var fratrukket, var der et overskud i boet på 65 rigsdaler og 5 mark. Deraf skulle enken, Elisabeth Henrichsdatter, have halvdelen. Den anden halvdel skulle deles mellem de efterladte børn således, at sønnerne fik det dobbelte af døtrene. Det indebar, at Henrich Hansen, Jørgen Hansen og Christen Hansen hver skulle have 5 rigsdaler, 5 mark og 14 $\frac{6}{11}$ skilling, og Anne Kirstine Hansdatter, Apolone Hansdatter, Cathrine Hansdatter, Kirsten Hansdatter og Maren Hansdatter skulle hver have 2 rigsdaler, 5 mark og 15 $\frac{3}{11}$ skilling [3].

Det er sandsynligt, at Elisabeth Henrichsdatter havde måttet gå fra hus og hjem, hvis hun straks skulle have udbetalt arven til børnene. Det er formentlig årsagen til, at arvingerne valgte at betro deres arv til deres moder, hvilket må formodes at svare til, at hun fik lov til at sidde i uskiftet bo. Derfor sluttede skiftet med, at Elisabeth Henrichsdatter fik overdraget boet og ejendomsretten til huset [3, 8].

Derefter var Elisabeth Henrichsdatter husmand m/k i ca. fire år. Den 28. juni 1809 solgte hun huset med indbo og tilhørende jord til sønnen, Jørgen Hansen, for 200 rigsdaler. Samtidig blev der indgået en aftægtskontrakt, som sikrede Elisabeth Henrichsdatter aftægt hos sønnen [8, 10].

Elisabeth Henrichsdatter havde fortsat bopæl i Høgsholt, da hun døde den 12. august 1810. Kirkebogen anfører, at hun blev 70 år. Der er ikke fundet noget skifte efter hende, så jeg formoder, at arvingerne er blevet tilgodeset i forbindelse med, at Elisabeth Henrichsdatter overdrog huset til Jørgen Hansen.

46 år efter Elisabeth Henrichsdatters død kom der et lille efterspil. Den daværende sognepræst Svendsen udstedte den 13. november 1856 en attest, der bevidnede, at Elisabeth Henrichsdatter var både død og begravet. Denne attest blev tinglæst den 21. november 1856 [11]. Dermed kunne Elisabeth Henrichsdatters ret til aftægt omsider blive slettet af pantebogen. Hun havde dog næppe benyttet sig af denne ret efter sin død.

I det følgende fortælles der mere om syv af de otte børn, der blev voksne, dvs. er nævnt i skiftet efter Hans Christensen Søefeldt. Min tip-2-oldemor, Kirsten Hansdatter, er nærmere omtalt i kapitel 5. På det tidspunkt flyttede man normalt ikke ret langt væk fra fødesognet. Det er derfor usædvanligt, at ingen af børnene så vidt vides blev boende i Hover Sogn, og at flere af dem bosatte sig langt derfra.

Min efterforskning har dog ikke været specielt succesfuld. Sønnernes færden har kunnet følges via lægdsrullen. Det har været sværere at følge døtrene. For tre af disse har jeg måttet opgive at finde ud af hvor i verden, de slog sig ned.

Anne Kirstine Hansdatter er en af de forsvundne døtre. Hun var 18 år, da hun i 1786 blev konfirmeret i Hover Kirke, så hun har formentlig opholdt sig i hjemsognet indtil da. Ved folketællingen i 1787 var hun ikke hjemmeboende, men det er uvist, hvor hun gemte sig.

Da broderen, Henrich Hansen, fik døbt en søn i Ørridslev Sogn (Skanderborg Amt) den 6. oktober 1799 (jf. nedenfor), var en "Anne Kirstine Hansdatter på Boller" en af fadderne. Boller er en herregård i Uth Sogn (Vejle Amt). Når hun er kommet tilrejsende for at være fadder, er det overvejende sandsynligt, at der har været tale om Henrich Hansens søster. Hun må formodes at have været tjenestepige på Boller.

Ved skiftet efter faderen i 1805 omtales Anne Kirstine Hansdatter som 37 år gammel og ugift [3]. Det er ikke anført, hvor hun opholdt sig. Derefter er det ikke lykkedes at finde oplysninger om hende.

Henrich Hansen var flyttet hjemmefra ved folketællingen den 1. juli 1787. Ved samme folketælling var en Henrich Hansen på 14 år tjenestekarl hos en gårdmand i Hover. Selv om aldersangivelsen ikke er helt korrekt, formoder jeg, at det var ham fra Høgsholt, der var kommet ud at tjene i nærheden af hjemmet. Det passer med, at Henrich Hansen blev konfirmeret i Hover Sogn året efter.

I lægdsrullen for Hover Sogn fra 1789 (Hovedrulle, Koldinghus Amt, lægd 67) er det anført, at Henrich Hansen opholdt sig hjemme. I hovedrullen fra 1792 anføres opholdsstedet at være Uhre i Hover Sogn, hvor han må antages at have været tjenestekarl. Han anføres samtidig at være reservelandsoldat, dvs. han er formentlig sluppet for normal soldatertjeneste.

Henrich Hansen var i forvejen mindre end de fleste. Det blev ikke bedre af, at han fra 1792 til 1795 tilsyneladende voksede nedad. I lægdsrullen fra 1792 angives hans højde til 61 $\frac{3}{4}$ tomme (161 cm) og i lægdsrullen fra 1795 til 60 $\frac{1}{2}$ tomme (158 cm). I den mellemliggende periode var der kommet ny amtsinddeling, så nu var Hover Sogn blevet lægd 51 i Vejle Amt.

Det tilfredsstillende dog ikke Henrich Hansens udlængsel at bo i Vejle Amt. Det fremgår af lægdsrullen fra 1792, at han i 1795 fik amtspas. Et amtspas var en tilladelse udstedt af amtmanden, som unge mænd i alderen 14-36 år i perioden 1788-1860 skulle have, hvis de ville fraflytte det amt, de boede i [12]. Det fremgår af lægdsrullen fra 1795, at amtspasset gjaldt til Hads Herred i Århus Amt. Der er anført to kautionister fra sognet, og de var forpligtede til at skaffe en lige så dygtig stedfortræder, hvis indehaveren af amtspasset undveg [13].

I de efterfølgende lægdsruller fra 1798, 1801 og 1805 er Henrich Hansen anført under lægd 51, Hover Sogn som indehaver af amtspas. I 1798 anføres hans opholdssted at være Åkær, der er en herregård i Falling Sogn (Hads Herred, Århus Amt). Jeg formoder, at oplysningen om opholdsstedet stammer fra udstedelsen af amtspasset i 1795, idet han i 1798 som omtalt nedenfor var gift og havde bopæl andetsteds. Det er med andre ord sandsynligt, at han havde søgt om amtspas for at blive tjenestekarl på Åkær.

Herregården Åkær ligger ca. 3 km nord for Horsens Fjord og ca. 25 km syd for Århus. Henrich Hansen har efter flytningen til Åkær været hurtig til at finde sig en kæreste fra nabolaget. Det fremgår af kirkebogen i Ørridslev Sogn (Skanderborg Amt), at Henrich Hansen fra Høgsholt den 24. oktober 1795 blev trolovet med Johanne Marie Madsdatter fra Tvingstrup i Ørridslev Sogn. Tvingstrup ligger ca. 7 km nordøst for Horsens og ca. 11 km vest for Åkær.

Vielsen foregik i Ørridslev Kirke den 12. december 1795. Henrich Hansen var 25 år. Der er ingen præcis viden om brudens alder, da det ikke er lykkedes at finde frem til Johanne Marie Madsdatters fødested eller fødselsdato. Der er stor usikkerhed om hendes fødselsår. Ifølge al-

dersangivelsen ved folketællingen i 1801 var hun født ca. 1765, men hvis man skal tro aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død, var hun født ca. 1753. I betragtning af, at hendes yngste barn blev født i 1810, må det antages at være kirkebogens aldersangivelse, der er helt ved siden af.

Efter lidt over et års ægteskab fødte Johanne Marie Madsdatter den 2. januar 1797 (Ørridslev Sogn) en dødfødt søn. I kirkebogen er Henrich Hansens bopæl anført at være Tvingstrup. Det er derfor sandsynligt, at ægteparret havde bosat sig i Tvingstrup umiddelbart efter vielsen.

Den næste fødsel blev en anelse mere vellykket. Johanne Marie fødte igen en søn, og han levede i 7 dage, inden han døde den 18. marts 1798 (Ørridslev Sogn). Han nåede tilsyneladende ikke at blive døbt. Bopælen var fortsat Tvingstrup. Efterfølgende fik ægteparret Hansen & Madsdatter yderligere syv børn, der alle blev født i Tvingstrup. Det kneb fortsat med overlevelsen, idet tre af disse syv døde som små.

Hans Henrichsen blev født den 24. august 1799. Ved folketællingen den 1. februar 1801 boede Henrich Hansen med hustru og søn til leje i Tvingstrup. Det er anført, at han arbejdede som daglejer.

De efterfølgende børn var Mads Henrichsen (født 22. oktober 1801) og Elisabeth Henrichsdatter (født 5. januar 1804). Det næste barn, Anne Henrichsdatter, døde den 20. juli 1806. Hendes fødsel er ikke fundet i kirkebogen. Ved hendes død anføres det i kirkebogen, at hun blev 1 uge og 5 dage gammel. Derfor kræver det kun beskedne regnefærdigheder at konkludere, at hun må være blevet født den 8. juli 1806.

Den næste fødsel blev en tvillingefødsel. Ludvig Schmidt Henrichsen og Johannes Henrichsen blev født den 9. december 1807. Det er en uløst gåde, hvorfor den ene tvilling skulle hedde Schmidt til mellemnavn, når den anden ikke blev Schmidt'et. Johannes blev ca. 1 ½ år (død 20. juni 1809), og Ludvig blev ca. 3 ½ år gammel (død 9. september 1811). Johanne Kirstine Henrichsdatter blev født den 25. september 1810, og så var det slut med fødslerne.

Familien blev ikke boende i Tvingstrup. Ved at følge sønnerne, Hans og Mads Henrichsen, i lægdsrullen afsløres det, at de i 1813 flyttede til Skanderup Sogn (Skanderborg Amt), der på det tidspunkt var lægd 113 i Århus Amt. Skanderup Sogn er i dag en del af Skanderborg.

Hans og Mads Henrichsen blev konfirmeret samtidig i 1815 (Skanderup Sogn). I den forbindelse anføres det i kirkebogen, at faderen var husmand Henrich Hansen i Ladegård. I lægdsrullen for Skanderup Sogn i 1816 anføres begge sønner at have bopæl i Ladegård.

Takket være lægdsrullen (lægd 120, Århus Amt) afsløres det, at Hans og Mads Henrichsen i 1818 flyttede til Boes i Dover Sogn (Skanderborg Amt) ca. 8 km vest for Skanderborg. Resten af familien flyttede med. Da datteren, Elisabeth Henrichsdatter, blev konfirmeret i 1818 (Dover Sogn), havde hun bopæl i Boes, og hendes far, Henrich Hansen, angives at være husmand i Boes. I 1819 blev Hans Henrichsen slettet af lægdsrullen, fordi han var krøbling.

Nu var Henrich Hansen blevet træt af at flytte, så han og familien blev boende i Boes. Da yngste datter, Johanne Kirstine, blev konfirmeret i 1825 (Dover Sogn), var Henrich Hansen fortsat husmand i Boes.

Det var han også i 1833, hvor hustruen, Johanne Marie Madsdatter, døde den 19. maj. Det er anført i kirkebogen, at hun blev 80 år. Som omtalt ovenfor må hun dog formodes at have været mindst ti år yngre.

Henrich Hansen kunne ikke klare sig uden en kvinde i huset. Da han ikke kunne finde én, der ville gifte sig med ham, måtte han have hjælp fra sine døtre. I første omgang trådte Johanne Kirstine Henrichsdatter til. Hun var tjenestepige på Nissumgård i Hylke Sogn (Skanderborg Amt), da moderen døde. Ved den nærmest følgende skiftedag den 1. november 1833 rejste hun ifølge tilgangslisten i Dover Sogns kirkebog hjem til faderen i Boes, hvor hun blev husholderske.

Ved folketællingen den 18. februar 1834 boede Henrich Hansen i et hus i Boes By. Han var nu anført at være daglejer. Johanne Kirstine Henrichsdatter på 23 år boede fortsat hos ham. Henrich Hansen kan tænkes at have været en gammel, sur mand, for Johanne Kirstine holdt kun ud derhjemme i et halvt år. Den 1. maj 1834 tiltrådte hun ifølge afgangslisten en plads som tjenestepige hos en gårdmand i Hadrup i Hundslund Sogn (Århus Amt).

Derefter måtte Henrich Hansen tilsyneladende klare sig selv i nogle måneder, inden datteren, Elisabeth Henrichsdatter, trådte til. Hun var den 30. november 1830 blevet gift i Skanderup Sogn med Jacob Hansen. Ved folketællingen i 1834 boede ægteparret i Skårup i Fruering Sogn (Skanderborg Amt). Den 15. oktober 1834 flyttede de ifølge tilgangslisten til Boes fra Fruering Sogn. Det er nærliggende at formode, at de flyttede ind i Henrich Hansens hus, og at Henrich Hansen kom på aftægt hos dem.

Henrich Hansen levede ca. tre år længere end hustruen. Han var 66 år, da han døde den 4. februar 1836. I kirkebogen anføres han som husmand i Boes, hvorimod dødsanmeldelsesprotokollen [14] betegner ham som indsidder i Boes.

Skiftet efter Henrich Hansen blev påbegyndt den 8. februar 1836 [15], hvor hans ejendele blev registreret og vurderet. Hans samlede ejendele var følgende: 1 gammel, blå trøje, 1 par gamle bukser, 1 blå klædeskjole, 1 vest, 1 uldhat, 1 par gamle strømper, 2 gamle trøjer og 1 gammel skjorte. Disse beklædningsgenstande blev i alt vurderet til 3 rigsdaler, hvoraf den blå klædeskjole var takseret til 2 rigsdaler. Bortset fra klædeskjolen har tøjet formentlig været så gammelt, at det nærmede sig det antikke.

Når Henrich Hansens eneste ejendele var beklædningsgenstande, må det betyde, at han ikke har haft selvstændig husførelse. Det passer med, at han i skiftet betegnes som indsidder. Til stede ved skifteforretningen var datteren, Elisabeth Henrichsdatter, og hendes mand, Jacob Hansen. Skiftet bestyrker således formodningen om, at de havde overtaget hans hus i Boes, og at Henrich Hansen derefter var kommet på aftægt hos dem.

Skiftet blev afsluttet den 4. marts 1836 på skifteforvalterens kontor [15]. Det har skifteforvalteren næppe brugt lang tid på. Svigersønnen, Jacob Hansen, havde afholdt omkostningerne ved Henrich Hansens begravelse. Da disse omkostninger var større end værdien af afdødes ejendele, fik Jacob Hansen overladt alt det efterladte tøj. Dengang var genbrug en selvfølge, så Jacob Hansen må formodes at have slidt svigerfars gamle tøj helt ned, selv om det ikke var helt moderigtigt.

Jørgen Hansen kom ud at tjene inden sin konfirmation. Det er sandsynligvis ham, der ved folketællingen i 1787 var tjenestedreng på en gård i Grejs Sogn, der er nabosogn til Hover, selv om aldersangivelsen er tre år for lav. Det fremgår af lægdsrullen for Hover Sogn (Koldinghus Amt, Hovedrulle 1789, lægd 67), at Jørgen Hansen i 1789 var bortrejst fra sin tjeneste i Grejs.

I 1792 opholdt Jørgen Hansen sig ifølge lægdsrullen (Koldinghus Amt, Hovedrulle 1792, lægd 64) i Sælde i Skibet Sogn ca. 2 km sydvest for Høgsholt. Det er formentlig ham, der i 1791 blev konfirmeret i Skibet Sogn (Vejle Amt). Hans bopæl er i kirkebogen angivet at være Kølholt. I så fald var han en gammel konfirmand på 19 år, men flere af hans søskende var 17-18 år, da de blev konfirmeret. Han har muligvis været langsom til at tilegne sig de nødvendige kristendomskundskaber.

Det fremgår af lægdsrullen (Koldinghus Amt, Tilgangsruille 1793, lægd 67), at Jørgen Hansen i 1793 vendte tilbage til Uhre i Hover Sogn, hvor han formentlig har været tjenestekarl. Det er anført i samme lægdsruille, at han i 1794 meldte sig som frivillig husar.

Det blev en langvarig soldatertjeneste, idet han indgik en kontrakt, der varede i 8 år fra 13. april 1794 til 13. april 1802. I stamrullen anføres hans fædreland at være Jylland, hans højde at være 63 tommer (165 cm) og hans religion at være lutheransk [16]. Husarregimentet havde garnisoner flere steder i landet på den tid, og det vides ikke, hvor Jørgen Hansen og hans hest fik afløb for deres militaristiske tilbøjeligheder.

Efter soldaterkontraktens udløb er det sandsynligt, at Jørgen Hansen vendte tilbage til hjemmet i Høgsholt for at hjælpe til hos sin gamle far. Det vides med sikkerhed, at Jørgen Hansen opholdt sig hjemme ved skiftet efter faderen den 20. april 1805 [3].

Efter faderens død blev Jørgen Hansen tilsyneladende boende hjemme for at fortsætte faderens bødkerhåndværk og for at hjælpe moderen med at passe det beskedne husmandssted. I længden var moderen ikke i stand til at opfylde hans behov for kvindeligt selskab. Den 25. oktober 1806 blev ungkarl Jørgen Hansen fra Høgsholt gift i Hover Kirke med pigen Anne Cathrine Christensdatter fra Rugballegård. Rugballegård er en gård i Hover Sogn.

Min efterforskning har fået mig til at konkludere, at Anne Cathrine Christensdatter trods opholdsstedet ved vielsen var født langt fra Hover Sogn. Navngivningen af ægteparrets børn viser, at ældste søn og datter blev opkaldt efter Jørgen Hansens forældre, og at næstældste søn blev opkaldt efter Anne Cathrines far. Derfor er der grund til at tro, at næstældste datter, Sara, var opkaldt efter Anne Cathrines mor.

En eftersøgning i folketællingerne i 1787 og 1801 efter et ægtepar med fornavnene Christen og Sara, der havde en datter ved navn Anne Cathrine, gav som eneste resultat en husmand og snedker, Christen Hansen, og hustru, Sara Halvorsdatter, fra Kokborg Huse i Thyregod Sogn (Vejle Amt) ca. 25 km nordvest for Høgsholt. Deres datter, Anne Cathrine Christensdatter, var hjemmedøbt den 2. oktober 1780 (Thyregod Sogn).

Ifølge folketællingen i 1787 havde Anne Cathrine en storebror, Hans Christensen. Ved at følge ham i lægdsrullerne i Thyregod Sogn (Vejle Amt, lægd 68) fremgår det, at han i 1805-1806 havde forladt faderen og var blevet gift i Jelling. Her er han registreret som tilflytter i tilgangsruille i 1806 (lægd 47, Jelling Sogn). Den 22. juni 1805 var ungkarl Hans Christensen fra Thyregod Sogn blevet gift i Jelling Sogn (Vejle Amt) med en enke fra Jelling Hede. I de efterfølgende lægdsruiller angives Hans Christensens bopæl at være Jelling Hede.

Når Hans Christensens liv skal inddrages her, skyldes det, at en Hans Christensen fra Jelling Hede var fadder, da Jørgen Hansen og Anne Cathrine Christensdatter den 26. december 1810 fik en søn døbt i Hover Kirke (jf. nedenfor). Når en bror til Anne Cathrine Christensdatter fra Thyregod Sogn var fadder, bestyrker det formodningen om, at det var hende, der var Jørgen Hansens hustru.

Ægteskabet var så ærbart, at der gik næsten 9 måneder, før Jørgen Hansens og Anne Cathrine Christensdatters første barn blev født den 11. juli 1807 (Hover Sogn). Hun fik navnet Elisabeth Jørgensdatter. Forældrenes bopæl var Høgsholt, så det må formodes, at de var flyttet ind hos mor/svigmor efter vielsen. Som omtalt ovenfor kom Jørgen Hansens mor på aftægt hos dem i 1809, og samtidig overtog Jørgen Hansen ejendommen [8].

Samme år fødte Anne Cathrine Christensdatter en dødfødt datter, der blev begravet den 15. oktober 1809 (Hover Sogn). Næste forsøg faldt mere heldigt ud. Hans Christian Jørgensen blev født den 14. november 1810 (Hover Sogn), og han var levedygtig.

Den 10. juni 1811 købte Jørgen Hansen af godsejeren på Lerbæk Gods sin ejendoms andel af Hover kirketiende og kongetiende [17]. Kirke- og kongetiende var afgifter, der skulle betales til henholdsvis kirken og kongen. Ofte var retten til at opkræve disse afgifter solgt videre til andre, f.eks. godsejere. Ved at købe den tiende, der hørte til sin egen ejendom, slap Jørgen Hansen for fremover at skulle betale denne afgift til godsejeren.

Nu, hvor Jørgen Hansen var blevet ejer af sit fødehjem, ville man forvente, at han var blevet boende der i resten af sit liv. Jørgen Hansen gjorde dog ikke, som man ville forvente. Den 15. september 1810, dvs. ca. en måned efter moderens død, blev der udfærdiget en købekontrakt, i henhold til hvilken Jørgen Hansen solgte sin ejendom med dens kirke- og kongetiende til skolelærer Hans Nielsen i Høgsholt. Salgsprisen var 400 rigsdaler. Da de var betalt, fik Hans Nielsen skøde på ejendommen den 17. juni 1811 [18].

Det må formodes, at familien derefter er flyttet til Thyregod. Den 13. juni 1813 fik Jørgen Hansen skøde på to parceller udstykket fra en gård i Thyregod By og Sogn med tilhørende kirke-, konge-, korn- og kvægtiende. Det er uklart, om parcellerne var bebyggede. Ejendommen var takseret til 1 tønne, 1 skæppe, 1 fjerdingkar og 1 $\frac{3}{4}$ album hartkorn, dvs. ejendommen var noget større end den solgte ejendom i Høgsholt. Købesummen var på 900 rigsdaler [19].

Det er uvist, hvad der fik Hansen-familien til at forlade Høgsholt og Hover Sogn. Efter Elisabeth Henrichsdatters død har der ikke været en aftægtsforpligtelse eller andre familiemæssige bånd, der har knyttet dem til sognet. Begge Anne Cathrine Christensdatters forældre var i live. Det kan have været en tilskyndelse til at flytte til Thyregod. De havde dog tilsyneladende ikke fælles bopæl, idet hendes forældre ved deres senere død var aftægtsfolk i Kokborg Huse.

Anne Cathrines far, Christen Hansen, døde i 1814 (begravet 27. februar 1814, Thyregod Sogn) i en alder af 85 år. Derfor nåede han ikke at se sit nyeste barnebarn, der blev opkaldt efter Anne Cathrines mor. Sara Jørgensdatter blev døbt den 5. juni 1814 (Thyregod Sogn). I kirkebogen anføres bopælen at være Thyregod, og Jørgen Hansen kaldes for "Jørgen Hansen Høgsholt".

De to Sara'er fik et års tid til at opleve hinanden. Anne Cathrines mor, Sara Halvorsdatter, døde den 11. juni 1815 (Thyregod Sogn). Samme år flyttede Jørgen Hansen og familie ifølge kirkebogens afgangsliste fra Thyregod Sogn til Nørre Snede Sogn (Skanderborg Amt) ca. 10 km nordøst for Thyregod. Datoen for flytningen er ikke anført.

Igen er der tale om en flytning, som det umiddelbart er svært at finde årsagen til. Deres hus i Thyregod blev solgt den 4. marts 1815 [20], og derfor kan det ikke være Sara Halvorsdatters død, der har været årsag til flytningen. Det mest nærliggende vil være at gætte på, at Jørgen Hansen har haft økonomiske problemer med husmandsstedet i Thyregod.

Husmandsstedet blev solgt for 791 rigsdaler og 4 mark. Køber fik skøde på ejendommen den 20. september 1817. På det tidspunkt havde Jørgen Hansen, der her kaldes for ”Jørgen Hansen Søefeldt”, bopæl på Leret Mark i Nørre Snede Sogn [20]. Det lyder som noget, der var langt ude på landet.

Efter flytningen til Nørre Snede Sogn købte Jørgen Hansen ved en mundtlig aftale med stenhugger Niels Christensen Uth hans hus på Leret Mark med tilhørende kirke-, korn- og kvægtiende [21]. Niels Christensen stenhugger døde den 11. juli 1816 (Give Sogn, Vejle Amt), så den mundtlige aftale må være indgået inden da.

Skøde på ejendommen blev udfærdiget den 17. januar 1818 ved forligskommissærens mellemkomst. Ejendommen var takseret til 4 skæpper hartkorn, og købesummen var 250 rigsdaler [21], dvs. ejendommen var både mindre og meget billigere end den ejendom, Jørgen Hansen forlod i Thyregod. Det bestyrker formodningen om, at økonomiske problemer kan have været årsagen til flytningen.

Det fremgår af skødet, at Jørgen Hansen få dage før sælgerens død mødte op i forligskommissærens hus i Vester Mølle i Give Sogn og i vidners nærværelse betalte 250 rigsdaler, der i samme øjeblik blev udbetalt til sælgerens kreditorer. Man ser for sig, at kreditorerne nærmest har flået pengene ud af hænderne på Jørgen Hansen for at sikre sig deres tilgodehavender, inden Niels Christensen stenhugger døde.

Jørgen Hansens økonomi blev ikke fremragende, fordi han flyttede. Den 28. marts 1820 fik han et lån på 25 rigsdaler, der skulle forrentes med 5 % om året [22]. Den 30. april 1820 lånte Jørgen Hansen yderligere 17 rigsdaler og 4 mark [23]. Begge lån blev givet mod sikkerhed i ejendom og ejendele.

Selv om Jørgen Hansen må have brugt megen tid på køb og salg af huse, fik han lidt tid til overs, som han brugte til at få børn. Christen Jørgensen blev født den 4. juli 1818 og Inger Marie Jørgensdatter den 14. september 1823 (død 25. august 1828). Fødslerne og dødsfaldet fandt sted i Nørre Snede Sogn. Forældrene blev betegnet som ”bønder og jordbrugere på Leret Mark”.

Familien faldt til ro på Leret Mark i en årrække. Datteren, Elisabeth Jørgensdatter, blev konfirmeret i 1822 og sønnen, Hans Christian Jørgensen, i 1825 (Nørre Snede Sogn). De fik begge bedømmelsen ”god” for både kundskab og opførsel, så de gjorde familien ære.

I 1829 havde Jørgen Hansen betalt gælden på de to ovennævnte lån. Han var fortsat i pengemangel, for den 11. december 1829 optog han et nyt lån på 50 rigsdaler til en årlig forrentning på 4 % [24].

Mange flytninger tærer på kræfterne, så Jørgen Hansens hustru, Anne Cathrine Christensdatter, undgik flere flytninger ved at dø den 18. juli 1832 (Nørre Snede Sogn) i en alder af 51 år. Det fremgår af skifteprotokollen, at Jørgen Hansen ønskede at sidde i uskiftet bo [25]. Han var nu 60 år gammel, og udsigten til at skulle klare husmandsstedet uden en medhjælpende hustru var ikke opmuntrende.

Derfor kom datteren, Elisabeth Jørgensdatter, ind i billedet. Hun var den 28. december 1828 (Vester Sogn, Vejle Amt) blevet gift med Hans Laursen. Det fremgår af tilgangslisten i Nørre Snede Sogn, at Hans Laursen og Elisabeth Jørgensdatter tilflyttede fra Vester Sogn den 1. maj 1833. De må formodes at være flyttet ind i Jørgen Hansens hus i Leret, for der boede de med en datter ved folketællingen den 18. februar 1834.

Det var nærliggende at forvente, at Jørgen Hansen derefter kom på aftægt hos datteren og svigersønnen. Det var dog ingenlunde tilfældet, for Jørgen Hansen var en overraskelsesmand, der flyttede uventet. Det fremgår af afgangslisten i Nørre Snede Sogn, at samtidig med, at datteren og svigersønnen flyttede til sognet, flyttede Jørgen Hansen fra sognet. Man skulle tro, at Jørgen Hansen og datteren ikke har kunnet døje hinanden

Det har formentlig ved indflytningen været aftalen, at svigersønnen, Hans Laursen, skulle købe huset af Jørgen Hansen. Hans Laursen fik skøde på købet af huset i Leret den 23. juni 1834. Købesummen for huset var på 50 rigsdaler, som Jørgen Hansen formentlig har brugt til at betale sit tidligere lån ud med. Hans Laursen havde ikke så meget som en skilling til udbetaling. Derfor måtte han en tur på Nørre Snede Kro. Her fik han et lån på 50 rigsdaler af kromanden [26], og så var Hans Laursen husejer.

Hvad blev der af Jørgen Hansen? Det fremgår af afgangslisten, at han i slutningen af april 1833 flyttede fra Nørre Snede Sogn til Hammer Sogn (Skanderborg Amt), der var Nørre Snedes sydlige nabosogn. Det er ikke lykkedes at finde ham ved folketællingen i 1834.

I maj 1836 flyttede han ifølge tilgangslisten tilbage til Nørre Snede Sogn. Han kom fra Hvirring Sogn (Skanderborg Amt), hvor han angives at have tjent som røgter. Han kaldes for "Jørgen Hansen Bødker", hvilket indikerer, at han i lighed med sin far havde arbejdet som både bødker og husmand. På tilgangslisten betegnes han som aftægtsmand af Leret. Det må derfor antages, at han er flyttet ind hos datteren og svigersønnen.

Det kom der tilsyneladende ikke noget godt ud af, for allerede i december samme år flyttede han ifølge afgangslisten til Åle Sogn (Skanderborg Amt). Han anføres at være "tjenende". Om hans alder skriver tilgangslisten i Åle Sogn "vides ikke", men jeg kan med ca. 180 års forsinkelse afsløre, at han nu var 64 år.

Den 22. november 1838 forlod Jørgen Hansen Åle Sogn for at vende tilbage til Nørre Snede Sogn (jf. afgangslisten). Det er anført på tilgangslisten i Nørre Snede Sogn, at han havde tjent som røgter flere steder, og at han nu på grund af svagelighed kom til sin datter og svigersøn i Leret.

Svageligheden var reel nok, for Jørgen Hansen døde den 12. december 1839 (Nørre Snede Sogn). Han blev 67 år. I både kirkebogen og dødsanmeldelsesprotokollen [27] angives han at være fattiglem, så han var ikke sluppet af med de økonomiske problemer i sin alderdom. Kirkebogen anfører, at han ved sin død var "enkemand og indsidder af Sønderlund på Nørre Snede Mark". Det tyder på, at Jørgen Hansen endnu engang var flyttet fra datteren og svigersønnen.

Apolone Hansdatter boede hos forældrene i Høgsholt ved folketællingen i 1787. Hun var 17 eller 18 år gammel, da hun blev konfirmeret i Hover Sogn i 1792. Hun var fadder, da hendes storebror, Henrich Hansen, den 6. oktober 1799 fik døbt en søn i Ørridslev Sogn (jf. ovenfor), men det fremgår ikke klart, om hun på det tidspunkt havde bopæl i sognet. På trods af, at hendes navn ikke var helt almindeligt, er det ikke lykkedes at identificere hende ved folketællingen i 1801.

Ved skiftet efter faderen den 20. april 1805 anføres Apolone Hansdatter at være 31 år gammel og ugift, men hendes opholdssted er ikke anført [3]. Selv om hun var ugift, forhindrede det

hende ikke i at være gravid. Hun var oven i købet dobbeltumoralisk, idet hun den 14. oktober 1805 fødte ”uægte” tvillingsønner.

Tvillingerne blev født i Ørridslev Sogn og fik navnene Jens Carl og Otte. Til barnefader blev udlagt en Christen Jensen, der var landsoldat og tjente i Uth By i Uth Sogn ca. 5 km syd for Horsens. Apolones bopæl angives at være i Tvingstrup. Her boede storebror, Henrich Hansen, som omtalt ovenfor, så det er nærliggende at formode, at hun har været indlogeret hos ham op til fødslen.

I så fald kan det dog undre, at hverken Henrich Hansen eller hans hustru var blandt de mange faddere, der skulle bruges til en tvillingedåb. To af fadderne var fra godset Stensballegård i Vær Sogn (Skanderborg Amt) ca. 4 km syd for Tvingstrup. Det får mig til at gætte på, at Apolone Hansdatter har tjent på Stensballegård, inden hun blev for gravid til at tjene.

Begge tvillinger døde i så tidlig en alder, at de var lykkeligt uvidende om, at de var ”uægte”. Otte døde den 26. december 1805 i Hover Sogn og blev begravet nytårsdag 1806. Jens Carl var lidt mere sejlivet, for han døde den 7. maj 1806 i Ørridslev Sogn, hvor Apolones bopæl igen anføres at være Tvingstrup. Det kan tænkes, at hendes kortvarige ophold i Hover Sogn har været et julebesøg hos moderen i Høgsholt.

Nu var Apolone Hansdatter ikke længere bundet af to småbørn, og hun har derfor frit kunnet begive sig, hvorhen hun ville. Desværre er det trods ihærdig efterforskning ikke lykkedes mig at finde ud af, hvor hun begav sig hen, men man kan jo håbe på, at hun oplevede noget spændende.

Cathrine Hansdatter må have haft svært ved at finde ud af, hvad hun selv hed til fornavn. Ved hendes dåb er fornavnet stavet Catharina og ved hendes vielse Catrine. Derudover forekommer stavemåderne Chatrine, Cathrine og Catharine. Senere i livet fik hun af uudgrundelige årsager et ekstra fornavn (Anne, Ane, Anna), så hun nu blev kaldt Anne Cathrine i en række stavevarianter. Her vælger jeg at omtale hende som Cathrine Hansdatter.

Hun er ikke fundet konfirmeret i Hover Sogn. Jeg har heller ikke fundet hendes konfirmation andre steder, så jeg må nøjes med at konkludere, at hun må være flyttet hjemmefra inden konfirmationen.

Den 5. december 1801 blev Cathrine Hansdatter fra Høgsholt gift i Hover Kirke med Lauritz Rasmussen. Hun var 24 år ved vielsen. Hans fødselsdato og fødested er ukendt. Efter aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død var han født ca. 1778, dvs. han var jævnaldrende med Cathrine.

Jeg har en formodning om, at de kan have lært hinanden at kende, fordi de tjente på samme gård. Ved folketællingen den 1. februar 1801 var en Ane Cathrine Hansdatter tjenestepige hos en gårdmand i Lystrup By i Stenderup Sogn (Vejle Amt) ca. 19 km nordøst for Vejle. På samme gård var en tjenestekarl ved navn Lauritz Rasmussen. Jeg har dog ingen dokumentation for, at det var de samme to, der senere på året blev gift i Hover Sogn.

Brylluppet har efter alt at dømme ikke været resultatet af en langtidsplanlægning, for mindre end tre måneder efter vielsen fødte Cathrine Hansdatter en søn. Han blev hjemmedøbt den 25. februar 1802 i Høgsholt og fik navnet Rasmus Lauritzen.

På 2. søndag efter påske, dvs. 2. maj 1802, blev den lille Rasmus fremstillet i Hover Kirke. Her blev han ”båren af konens søster”, og ”konens 2 brødre” var faddere. Konens søster må have været enten Anne Kirstine, Apolone eller Kirsten, idet Maren var for ung. Det kan heller ikke afgøres hvem af Cathrines tre brødre, der var de to udvalgte.

Der er mere mystik forbundet med denne fremstilling i kirken. Det fremgår af Hover Sogns kirkebog, at Lauritz Rasmussens søn (navnet er ikke anført) på 1 fjerdingår, dvs. tre måneder, blev begravet på den 5. søndag i fasten i 1802, dvs. 4. april 1802. Jeg kan ikke umiddelbart se andre muligheder end, at det må være Rasmus, der blev begravet. I så fald er han blevet fremstillet i kirken efter sin død, og jeg tør godt påstå, at det ikke har været tilfældet. En god forklaring savnes.

Bopælen i Høgsholt har tilsyneladende været en midlertidig løsning. Lauritz Rasmussen (der i kirkebogen kaldes for Lars) og Cathrine Hansdatter var flyttet til Hørup i nabosognet Jelling (Vejle Amt), da næste barn blev født den 28. januar 1805. Det var en søn, der fik navnet Rasmus, hvilket bestyrker formodningen om, at den første Rasmus var død.

Ved skiftet efter Cathrine Hansdatters far den 20. april 1805 var Lauritz Rasmussen fra Hørup til stede som repræsentant for sin hustru [3]. Gifte kvinder var dengang at betragte som umyndige, hvilket bl.a. indebar, at manden disponerede over hendes arv [28].

For at kunne følge familiens videre færden har det været nødvendigt at konsultere lægdsrullen for Jelling Sogn (lægd 48, Vejle Amt). Det fremgår af denne, at sønnen, Rasmus Lauritzen, i løbet af perioden 1805-1808 fik amtspas til Horsens. Han var under 3 år, så han kan ikke være flyttet uden, at resten af familien var flyttet med.

Det bekræftes da også af, at Lauritz Rasmussen og hustru den 22. februar 1807 fik døbt en datter, Elisabeth Cathrine, i Vor Frelers Sogn, Horsens. Lauritz Rasmussen må have lignet en bondekarl, der var kommet til byen, for i kirkebogen betegnes han ”bondekarl”. Der er fortsat navneforvirring, for hans hustru kaldes for ”Ane Catharina Rasmusdatter”. Da datteren blev døbt Elisabeth efter Cathrine Hansdatters mor, er der rimelig grund til at tro på, at hustruen rent faktisk var identisk med Cathrine Hansdatter.

Den 9. februar 1808 blev Lauritz Rasmussens datter på 2 år begravet i Vor Frelers Sogn i Horsens. Datterens navn er ikke anført, men det er overvejende sandsynligt, at der var tale om Elisabeth Cathrine. Endnu en datter, Marie Elisabeth Lauritzdatter, blev født samme år (døbt 14. august 1808, Vor Frelers Sogn, Horsens). Igen kaldes moderen for ”Rasmusdatter”.

Lauritz Rasmussen var kun 38 år, da han døde den 12. juli 1816 (Vor Frelers Sogn, Horsens). I kirkebogen anføres han at have været daglejer. Enken var ikke i stand til at betale for at få ham begravet, så udgifterne på 12 rigsdaler og 1 mark til begravelsen blev betalt af fattigvæsenet [29]. Det vides ikke, hvordan Cathrine Hansdatter herefter har skaffet føden til sig selv og sine to børn, men de blev boende i Horsens.

Her blev sønnen, Rasmus Lauritzen, konfirmeret i 1819. I kirkebogen angives faderen at være ”afdøde daglejer Laurids Rasmussen”. Datteren, Marie Elisabeth, blev konfirmeret i Horsens i 1822. Hun angives at være datter af ”Lars Digegravers enke”, så et godt gæt vil være, at Lauritz Rasmussen som daglejer har arbejdet med gravning af diger.

I 1823 fik "Lauritz Rasmussens datter hos Pileborgs enke" og "Lauritz Rasmussens barn hos Kohls enke" tildelt tøj på fattigvæsenets regning [30]. Der er formentlig tale om Marie Elisabeth og Rasmus, selv om det kan undre, at de efter konfirmationsalderen var i pleje og skulle have tilskud fra fattigvæsenet.

Økonomien har ikke været god efter Lauritz Rasmussens død, for Cathrine Hansdatter endte med at blive forsørget af fattigvæsenet. I 1824 var det hende, der fik tøj på fattigvæsenets regning [31]. Selv om kirkebogen påstår, at hun blev 54 år, var hun kun 48 år, da hun døde den 10. januar 1826 (Vor Frelses Sogn, Horsens). Hun omtales som daglejer Lauritz Rasmussens enke. Ved sin død var hun almisselem fra arbejdshuset, hvor hun har måttet arbejde for sin fattighjælp.

Cathrine Hansdatters efterladte jordiske gods blev solgt på auktion efter hendes død. Der var ikke flere ejendele end, at de alle kan opremses her: 1 egekiste, 2 træstole, 6 skilderier, 2 spejle, 2 gamle bøger, 3 sæt hovedtøj, 1 blå, uldent skørt, 1 damaskestrøje (trøje af vævet stof), 1 sort silkeklæde og 2 par lagner [32]. Selv om hun var på fattighjælp, skulle hun se godt ud, så derfor havde hun brug for to spejle for at se dobbelt så godt ud.

Ved auktionen indbragte disse ejendele i alt 6 rigsdaler, 3 mark og 3 skilling. Egekisten var ubetinget den mest værdifulde ejendel [32]. Auktionsindtægten tilfaldt fattigkassen, og det har næppe været en overskudsforretning. Fattigkassen må antages bl.a. at have bekostet hendes begravelse. I fattigvæsenets regnskabsprotokol er der i januar kvartal 1826 bogført en udgift på 4 rigsdaler til en ligkiste til "L. Rasmussens enke" [33].

Christen Hansen blev sendt hjemmefra i en tidlig alder. Det fremgår af lægdsrullen (Vejle Amt, Tilgangsrulle 1794, lægd 44), at han i 1794 i en alder af 13 år flyttede til Trollerup i Nørup Sogn (Vejle Amt) ca. 8 km nordvest for hjemmet i Høgsholt. Her har han formentlig været tjenestedreng.

To år senere flyttede Christen Hansen længere væk til Stallerup i Bredstrup Sogn (Vejle Amt) ca. 5 km nordvest for Fredericia (Vejle Amt, Tilgangsrulle 1796, lægd 5). Det var ikke holdbart i længden at være så langt væk fra mor og far, for i 1797 gik turen tilbage til Høgsholt i Hover Sogn (Vejle Amt, Tilgangsrulle 1797, lægd 51).

Derfor kunne Christen Hansen året efter blive konfirmeret i Hover Kirke i en alder af 17 år. Det fremgår af lægdsrullen (Hovedrulle 1798, lægd 51), at han samme år tjente i Uhre i Hover Sogn. Derefter var han ifølge lægdsrullen (Tilgangsrulle 1800, lægd 51) på kortere ophold i Almind Sogn og Sønder Vilstrup Sogn ca. 8 km nord/nordøst for Kolding. Han er formentlig den Christen Hansen, der ved folketællingen i 1801 var tjenestekarl på en gård i Sønder Vilstrup By.

Han må have været en rastløs ung mand, for i 1801 var han tilbage i Uhre i Hover Sogn (Hovedrulle 1801, lægd 51). Christen Hansen havde dog fået smag for at opholde sig under sydligere himmelstrøg på egnen omkring Kolding-Fredericia. Derfor forlod han i 1802 for stedse sit hjemsgn Hover og flyttede til Tårup i Taulov Sogn (Vejle Amt) ca. 7 km vest for Fredericia (Tilgangsrulle 1802, lægd 3).

Det fremgår af samme lægdsrulle, at Christen Hansen i 1803 blev soldat ved Norske Livregiment til fods, der aldrig havde sat fødderne i Norge. På Christen Hansens tid havde Norske

Livregiment garnison på Sølvgades Kaserne i København [34]. Lægdsrullen afslører endvidere, at Christen Hansen var 61 ¼ tomme (160 cm) høj eller snarere lav.

Den 21. september 1803 ankom Christen Hansen til Hærens Eksercerskole i København. Her lærte han at gå i takt og andre livsvigtige færdigheder, indtil han blev lukket ud af eksercerskolen den 19. november 1803 [35]. Jeg formoder, at han derefter har påbegyndt almindelig soldatertjeneste på Sølvgades Kaserne.

Det er ikke lykkedes at finde yderligere oplysninger om Christen Hansens militære karriere eller mangel på samme. Det fremgår af lægdsrullen (Hovedrullen 1805, lægd 3), at han på et tidspunkt blev kasseret som soldat, fordi han led af inkurabel brok. Det er uklart, hvor lang tid han nåede at være soldat, inden han slap fri. Ved skiftet efter faderen den 20. april 1805 anføres Christen Hansen at være soldat i København [3].

Efter soldatertiden vendte Christen Hansen tilbage til Taulov Sogn, hvor han fandt en kvinde, der følte sig tiltrukket af en lille mand med brok. Den 17. oktober 1807 mødte ungkarl Christen Hansen, der tjente i Oddersted (Taulov Sogn), op i Taulov Præstegård sammen med Gye Andersdatter fra Skærbæk (Taulov Sogn) og to forlovere. Forloverne skrev under på, at der ikke var slægtskab eller andre forhold, der kunne hindre et ægteskab mellem Christen og Gye, og derefter turde præsten lyse til ægteskab for dem.

Vielsen foregik i Taulov Kirke den 28. november 1807. Christen Hansen var 26 år, og Gye Andersdatter var en noget ældre dame på 36 år (døbt 20. januar 1771, Erritsø Sogn, Vejle Amt). En opmærksom læser af kirkebogen vil bemærke, at Christen Hansen betegnes som ”ungkarl”, men at Gye Andersdatter ikke betegnes som ”pige”. Det var ingen forglemmelse. Udeladelsen skyldtes, at hun ikke var tilstrækkeligt uskyldsren til at gøre sig fortjent til den betegnelse.

Gye Andersdatters fejltrin hed Niels Iversen. Han var en ”uægte” søn, der var blevet født i 1800 (døbt 29. juni 1800, Taulov Sogn). Faderen var en tjenestekarl fra sognet. Ved folketællingen i 1801 boede Gye Andersdatter og sønnen i et jordløst hus i Børup i Taulov Sogn. Hun tjente til føden som spinderske. Derfor har hun givetvis været lykkelig for at blive gift.

Som ærbar hustru kunne Gye Andersdatter ca. et år efter vielsen føde en ”ægte” datter (døbt 6. november 1808, Taulov Sogn). Hun fik navnet Lisbeth efter Christen Hansens moder. Forældrenes bopæl var Oddersted. Datteren fik et kort liv, for hun døde 2 ½ måned gammel (begravet 22. januar 1809, Taulov Sogn).

To uger senere døde Niels Iversen (begravet 5. februar 1809, Taulov Sogn), der i kirkebogen betegnes som Christen Hansens stedbarn. Det er nærliggende at tro, at de to børn er døde af den samme smitsomme sygdom.

Nu sad Gye Andersdatter tilbage uden hverken ”ægte” eller ”uægte” børn. Det blev der arbejdet på at gøre noget ved. Året efter fik Christen Hansen og Gye Andersdatter en søn, Peder Christensen (døbt 6. maj 1810, Taulov Sogn). Bopælen var fortsat Oddersted. Sønnen blev dog kun 2 år gammel (begravet 24. maj 1812, Taulov Sogn). Ved sønnens død var familien flyttet til Gudsø i Taulov Sogn.

Efterhånden var Gye Andersdatter blevet over 40 år, og det var formentlig årsagen til, at der ikke kom flere børn i ægteskabet. Et barnløst ægteskab kunne dengang være problematisk, fordi der ikke var nogen til at forsørge én, når man blev gammel. Det blev dog ikke et problem for Christen Hansen. Han døde den 26. marts 1818 (Taulov Sogn) i en alder af 37 år. Kirkebogen anfører, at han var husmand i Gudsø.

Nu burde historien om Christen Hansen være slut. Jeg kan dog ikke lade være med at berette om, hvordan livet i huset i Gudsø gik videre med de nødvendige udskiftninger af ægtefæller.

Året efter Christen Hansens død giftede den nu 48-årige enke, Gye Andersdatter, sig den 6. november 1819 (Taulov Sogn) med Henrich Christensen Rodnes, der var tjenestekarl i Gudsø. Han var blot 25 år (født 6. september 1794, Sankt Nikolaj Sogn, Kolding) og fik både en erfaren kvinde og et husmandssted ud af ægteskabet.

Den 18. februar 1836 døde Gye Andersdatter i en alder af 65 år (Taulov Sogn). Derefter fik Henrich Rodnes travlt med at finde sig en hustru, der var yngre end forgængerens. Den 9. juli 1836 blev han gift i Erritsø Sogn med Ellen Hansdatter. Hun var 43 år (døbt 29. august 1792, Erritsø Sogn), dvs. to år ældre, end han var.

Ved folketællingerne i 1840, 1845 og 1850 boede Henrich Christensen Rodnes og Ellen Hansdatter på husmandsstedet i Gudsø. Ellen Hansdatter var 66 år, da hun døde den 26. juni 1859 (Taulov Sogn).

Henrich Rodnes var igen hurtig. Den 6. december 1859 (Taulov Sogn) blev han gift med Else Marie Clausdatter. Denne gang lykkedes det for ham at få en væsentligt yngre hustru. Hun var kun 40 år (født 18. juni 1819, Taulov Sogn), og han var 65 år. Når det ikke var så svært, skyldtes det måske, at hun havde tre ”uægte” børn, der fulgte med i købet.

Ved folketællingen i 1860 boede Henrich Rodnes, Else Marie Clausdatter og hendes tre børn i huset i Gudsø. Derefter har jeg ikke fulgt dem, men det skulle ikke undre mig, om den længstlevende af dem blev gift igen.

Den yngste i børneflokkens, Maren Hansdatter, vides der meget lidt om. Ved skiftet efter faderen i 1805 anføres hun at være 14 år gammel [3]. Hendes bopæl fremgår ikke af skiftet, men hun har formentlig været hjemmeboende. Hun er ikke fundet konfirmeret i Hover Sogn eller i nabosognet Jelling. Det tyder på, at hun efter faderens død er sendt udensogns for at tjene.

Da hendes broder, Henrich Hansen, fik døbt en datter i Ørridslev Sogn den 11. november 1810 (jf. ovenfor), var en af fadderne en Maren Hansdatter fra Vennebo. Vennebo var en gård i Ørridslev Sogn. Maren Hansdatter var et yderst almindeligt navn, så derfor er det usikkert, om fadderens navn var Henrich Hansens søster eller en helt anden Maren Hansdatter.

Der er ikke fundet yderligere oplysninger om Maren Hansdatter blandt viede eller døde i Ørridslevs kirkebog. Derfor må jeg give fortabt og erkende, at Maren Hansdatters videre skæbne er ukendt.

Litteraturliste

1. Lerbæk Gods, Skifteprotokol, 1730-1781, side 196-201
2. Lerbæk Gods, Skifteprotokol, 1730-1781, side 218-224
3. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1802-1805, folio 254 og 257b-258b
4. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
5. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: ”Slægtsforskerens ABC”, 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007, side 382
6. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1795-1799, folio 194b-195b

7. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1801-1808, folio 388b, 389 og 391
8. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1808-1812, folio 446b-447
9. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Navneregister til skøde- og panteprotokol, 1740-1832, folio 352b
10. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Navneregister til skøde- og panteprotokol, 1740-1832, folio 383b
11. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1854-1857, folio 872
12. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008
13. Forordning af 20. juni 1788 om stavnsbåndets løsning fra godserne for bondestandens mandkøn i Danmark, paragraf 6, <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/forordning-om-stavnsbaandets-ophaevelse-20-juni-1788/>
14. Hjlemslev-Gjern Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1834-1838
15. Hjlemslev-Gjern Herredsfoged, Skifteprotokol, 1834-1836, folio 181b-182 og 187-187b
16. Hæren (Rytteriet), Gardehusarregimentet, Stambøger, 1778-1937, 2. Eskadron, 1789-1815
17. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1808-1812, folio 768b
18. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1808-1812, folio 767b-768
19. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 33-33b
20. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 35
21. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1814-1820, folio 712b-713
22. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1814-1820, folio 718b-720
23. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1814-1820, folio 741-741b
24. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1826-1831, folio 533
25. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skifteprotokol, 1831-1837, folio 84b
26. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1831-1835, folio 751b-752b
27. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Dødsanmeldelser, 1838-1846
28. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007, side 378
29. Horsens Rådstue, Fattigvæsenet, Regnskabsprotokol, 1804-1837, folio 61b
30. Horsens Rådstue, Fattigvæsenet, Regnskabsprotokol, 1804-1837, folio 94b
31. Horsens Rådstue, Fattigvæsenet, Regnskabsprotokol, 1804-1837, folio 100
32. Horsens Rådstue, Fattigvæsenet, Skifte- og auktionsprotokol, 1804-1846, folio 76b
33. Horsens Rådstue, Fattigvæsenet, Regnskabsprotokol, 1804-1837, folio 117
34. Hæren, garnisoner og chefer, database, <http://www.wadschier.dk>
35. Hæren (Infanteriet), Eksercerskolen i København, Navneprotokoller over skolepersonale og rekrutter, 1. Livregiment til fods, 1803

Kapitel 10. Efter en Søren kommer en Mads

Mine tip-3-oldeforældre

Mads Sørensen Møller & Kirsten Jensdatter

Mads Sørensen Møller (116):

Født:

Døbt: 26. december 1762 i Hatting Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: 16. oktober 1795 i Hatting Sogn

Død: 5. februar 1828 i Hatting Sogn

Begravet: 13. februar 1828 i Hatting Sogn

Kirsten Jensdatter (117):

Født:

Døbt: 15. maj 1758 i Hatting Sogn

Konfirmeret:

Gift: 16. oktober 1795 i Hatting Sogn

Død: 3. april 1816 i Hatting Sogn

Begravet: 12. april 1816 i Hatting Sogn

Mads Sørensen Møller kaldes også for Mads Sørensen eller Mads Møller. Han må dog sidde lidt på udskiftningsbænken, før han kommer ind i historien, for han var Kirsten Jensdatters anden ægtemand.

Kirsten Jensdatter blev født i Eriknauer i Hatting Sogn (Vejle Amt) og blev døbt den 15. maj 1758. Hun var datter af Jens Mortensen og Mette Rasmusdatter (jf. kapitel 18).

I en alder af kun 18 år blev Kirsten Jensdatter den 22. februar 1777 (Hatting Sogn) trolovet med ungkarl Søren Nielsen fra Eriknauer. De blev gift den 5. september 1777. Søren Nielsen var 31 år ved vielsen (døbt 30. januar 1746, Hatting Sogn). Han var søn af Niels Kjeldsen. Søren Nielsen omtales hyppigt som Søren Kjeldsen eller sjældnere som Søren Nielsen Kjeldsen. Det skyldes formentlig, at der i Eriknauer var en anden gårdmand, der hed Søren Nielsen.

Det var på tide, at der kom en kvindelig arbejdskraft ind i Søren Nielsens liv, for den 1. marts 1775 havde han overtaget en fæstegård under Bygholm Gods efter sin stedfar, Søren Jensen. Gårdens hartkorn var på 6 tønder og 4 skæpper, dvs. en relativt stor gård. Godsejeren stillede en besætning på seks heste, ti køer, tre spædekølve, to svin, to vogne, en plov, to harver samt æde- og sædekorn til rådighed. Gårdens bygninger var på tilsammen 46 fag. Stedfaderen skulle være på aftægt på gården lige så længe, han levede. I indfæstning betalte Søren Nielsen 40 rigsdaler [1].

Søren Nielsen betalte 6 rigsdaler og 3 mark i årlig landgilde til godsejeren [2, 3]. Derudover betalte han en fantasifuld række af skatter og afgifter, der vil kunne gøre en nutidig finansminister misundelig. Han skulle betale matrikelskat (skat på ejendom), folkeskat (skat på tyende), tugthuspenge (til tugthusene), stokkemandspenge (til retsvæsenet), delinkventpenge (til fangeudgifter) til amtet og stiftet, bropenge, kornskat og tiende, kvægskat, lægdspenget (til

militær mundering), fourageskat (til militær forplejning), belønning og marchpenge (til soldaters løn og rejseudgifter) og afgifter til sundhedsvæsenet, bl.a. doktorskat og tilskud til kirurgløn, smitsomme syges kur, veneriske sygdomme og sygehuset i Horsens [3].

Der skulle også leveres hoveri til godset. Søren Niensens årlige hoveriforpligtelse var på 12 ½ plov dage, 38 ½ spand dage og 135 ½ gang dage [4]. Plov dage indebar, at fæstebonden skulle stille med 2-3 mænd med heste og plov, spand dage var 1-2 mænd med heste og vogn eller harve, og gang dage var 1 person med håndredskaber [5].

Af hensyn til evt. landbrugsinteresserede læsere skal det nævnes, at Søren Nielsen dyrkede sin jord i ni skifter, der indebar fem års brug efterfulgt af fire års hvile. På et gennemsnitligt år kunne han høste 10 tønder rug, 27 tønder byg, 30 tønder havre, 1 tønde boghvede og 2 ½ tønde ærter [4].

Selv om Søren Nielsen havde travlt med at avle korn og ærter, blev der også tid til at avle børn. Udbyttet blev en datter efterfulgt af seks sønner. Overlevelsesstatistikken var god, idet seks af børnene opnåede at blive voksne. Alle børn blev født på gården i Eriknauer. Faderen kaldes i kirkebogen for Søren Kjeldsen. Datteren fik navnet Maren Sørensdatter (døbt 5. april 1778). Den næste i rækken, Niels Sørensen (døbt 29. september 1779), døde 4 år gammel (begravet 19. oktober 1783).

Derefter fulgte Jens Sørensen (døbt 5. januar 1782), Niels Sørensen (døbt 15. marts 1784) og Søren Sørensen (døbt 20. juli 1786). Ved folketællingen i 1787 boede familien på gården i Eriknauer, hvor der var fire tjenestefolk. Den næste søn (døbt 28. januar 1789) fik også navnet Niels Sørensen, så der må have været to Niels'er, der skulle opkaldes efter. Endelig blev Mikkel Sørensen født den 12. august 1791, og derefter koncentrerede Søren Nielsen sig om at avle korn.

Det var dog begrænset hvor meget korn, han nåede at få avlet. Søren Nielsen døde i en alder af 49 år (død 17. juni 1795, Hatting Sogn). Det er anført i kirkebogen, at han var født i Eriknauer i den samme gård, hvor han døde. Han døde af "brystsvaghed", der formentlig har været tuberkulose.

Skiftet efter Søren Nielsen, der i skiftet kaldes Kjeldsen, blev påbegyndt den 17. juli 1795 og afsluttet den 13. august 1795 [6]. Kirsten Jensdatters bror, Rasmus Jensen (jf. kapitel 18), var hendes lavværge. Boopgørelsen viser, at gården var velforsynet med indbo. Af møbler var der f.eks. et bord med to klapper, et egetræsbord, et fyrretræsbord, yderligere et bord, fire bænke, fire stole, et standskab, et hængeskab af fyr, et gammelt skab, et gammelt hængeskab og to kister. Dyreste ejendel var en kobberkedel takseret til 16 rigsdaler.

Boets løsøre blev tilsammen vurderet til 604 rigsdaler og 12 skilling. De udestående udgifter, hvoraf hovedparten skyldtes mangler ved gårdens bygninger og besætning, var på 244 rigsdaler og 2 mark, dvs. der var 359 rigsdaler, 4 mark og 12 skilling til deling mellem arvingerne. Deraf fik Kirsten Jensdatter lov til at beholde halvdelen.

Resten tilfaldt børnene således, at hver af sønnerne fik 32 rigsdaler, 4 mark og 4 skilling, og datteren, Maren, måtte nøjes med 16 rigsdaler, 2 mark og 2 skilling. Til gengæld lovede Kirsten Jensdatter at betale hendes trolovelse og bryllup, hvis ellers Kirsten Jensdatter levede, når den tid kom. Det kan allerede nu afsløres, at det gjorde hun.

Kirsten Jensdatter blev spurgt, om hun ville blive på gården, og det svarede hun ja til. Som følge af dette lovede hun at ville opfylde sin afdøde mands fæstebrev [6]. Det var for længst

Det er ikke alting, der ændrer sig med tiden. Selv om Kirsten Jensdatter ikke længere bidrager til antallet af børn i Eriknauer, er der fortsat en børneflokk, der skal passes på (foto: 2019)

planlagt, hvordan hun skulle klare det, for lidt over en måned efter Søren Niensens død var Kirsten Jensdatter den 26. juli 1795 (Hatting Sogn) blevet trolovet med ungarlen Mads Sørensen Møller fra Hatting.

Vielsen måtte afvente skiftets afslutning, men den 16. oktober 1795 blev de viet i Hatting Kirke. Mads Sørensen Møllers halvbror, Hans Sørensen Møller, var den ene af forloverne. Kirsten Jensdatter var 37 år, og Mads Sørensen Møller var 32 år (døbt 26. december 1762, Hatting Sogn). Han kunne nu overtage fæstegården.

Mads Sørensen Møller var søn af Søren Madsen Møller og Bodil Thomasdatter (jf. kapitel 17). Ved folketællingen i 1787 boede Mads Sørensen Møller, der var 24 år, på en gård i Hatting By. Begge forældrene var døde, men der var sket ægteskabelige udskiftninger, så gården nu var overtaget af en stedfar og stedmor (jf. kapitel 17).

Det fremgår af lægdsrullen (Stjernholm Amt, Hovedrulle 1789 og 1792, lægd 31, Hatting Sogn og Vejle Amt, Hovedrulle 1795 og 1798, lægd 108, Hatting Sogn), at Mads Sørensen Møller havde opholdt sig hjemme og ikke havde været soldat. Det ses endvidere, at hans højde var 167 cm.

Kirsten Jensdatter må være blevet gravid upassende hurtigt efter mandens død, for den 28. marts 1796 (Hatting Sogn) fødte hun en dødfødt søn. Det gik bedre den 1. februar 1797 (Hatting Sogn), hvor Søren Madsen Møller (min tip-2-oldefar) blev født.

Året efter blev gården i Eriknauer udsat for en uautoriseret fødsel. Det fremgår af Hatting Sogns kirkebog, at et tiggerpar med to børn ankom til Eriknauer om aftenen den 25. oktober 1798. Næste formiddag kom de på deres tiggerrundtur til Mads Sørensen Møllers gård, hvor tiggersken i stuen blev angrebet af fødselsveer. Nogle timer senere blev hun fundet i en meget ussel og hjælpeløs tilstand i en høstak ved gården, hvor hun havde født et pigebarn.

Barnet blev døbt den 28. oktober 1798 i Hatting Kirke. Mads Sørensen Møller havde børn nok på gården og følte ikke trang til at tage sig af flere. Dengang var der ingen offentlig forsørgelse, men der eksisterede alligevel en solidaritet med de svage i samfundet. En gårdmand i Eriknauer, Jens Madsen, havde hjertet på rette sted. Han gav tiggerfamilien husly indtil videre, og ved dåben stillede han selv op som fadder sammen med sin tjenestekarl.

Efter dette intermezzo blev det igen Kirsten Jensdatters tur til at føde. Hans Madsen Møller blev født den 7. februar 1799 (Hatting Sogn). Ved folketællingen den 1. februar 1801 var gården i Eriknauer ret mandsdomineret. Fire af sønnerne fra hendes første ægteskab var hjemmeboende sammen med de to sønner af andet ægteskab. Derudover var der en tjenestekarl og en tjenestepige.

Der blev ændret en smule på kønsfordelingen, da Kirsten Jensdatter den 19. februar 1801 (Hatting Sogn) fik overstået sin sidste fødsel. Resultatet af anstrengelserne fik navnet Mette Kirstine Madsdatter. Mads Sørensen Møller havde tæt kontakt til halvbroderen, Hans Sørensen Møller, for enten han eller hans hustru blev brugt som fadder, da Mads Sørensen Møllers tre børn blev døbt.

Det fremgår af opgørelser fra 1802, 1806 og 1809, at Mads Sørensen Møller betalte samme landgilde som sin forgænger på gården, dvs. 6 rigsdaler og 3 mark. Der var fortsat en hoveri-forpligtelse, idet det er anført, at han "gør fuld plovshoveri" [2]. Det er ikke fundet defineret, hvad det indebar.

Mads Sørensen Møllers gård blev den 9. august 1799 takseret til brandforsikringen. Gården bestod af 13 fag stuehus mod nord med to skorstene og en ovn samt loft over de 7 fag [7]. I stuehuset var der tre stuer og et bryggers [8]. Mod vest var der 6 fag kostald, mod syd 17 fag lade og endelig 17 fag med stald, herberg (karlekammer) og vognport, der må antages at have været mod øst. Alle bygningerne havde stråtag. Den samlede vurderingssum var på 650 rigsdaler [7].

Det var klogt, at gården var brandforsikret, for den 10. december 1807 gik der ild i den vestre længe, der var forsikret for 100 rigsdaler. Den brændte ned til grunden. Til rest var der ikke andet end noget forbrændt tømmer, der kun var egnet til brænde. Værdien af dette brænde blev sat til 4 mark, så derfor fik Mads Sørensen Møller udbetalt 99 rigsdaler og 2 mark [9]. Det er ikke lykkedes at finde en efterfølgende brandtaksation, så derfor vides det ikke, hvordan længen blev genopbygget.

Kirsten Jensdatter var 57 år gammel, da hun døde den 3. april 1816 (Hatting Sogn). Skiftet blev afholdt den 11. maj 1816 [8]. Der var fem børn fra første ægteskab og tre børn fra andet ægteskab som arvinger. Afdøde Maren Sørensdatters mand, Peder Rasmussen Dalbye, og sønnen, Niels Sørensen (den ældste), tilkendegav begge, at de allerede havde modtaget vederlag for den arv, de kunne tilkomme efter Kirsten Jensdatter, og derfor gav de afkald på al videre arv efter hende.

Mads Sørensen Møller havde gjort et overslag over boets formue og gæld og tilbød på det grundlag 200 rigsdaler til deling mellem arvingerne. Tilsynsværgen og de myndige arvinger mente, at det var et godt tilbud, som derfor blev antaget. Fem sønner fik således hver 36 rigsdaler, 2 mark og 2 $\frac{10}{11}$ skilling, og datteren fik 18 rigsdaler, 1 mark og 1 $\frac{5}{11}$ skilling.

Sønnerne af første ægteskab skulle have deres arv udbetalt senere samme år. Mads Sørensen Møllers børns arv skulle blive indestående som prioritet i boet, indtil de blev myndige. Som gave fik datteren, Mette Kirstine Madsdatter, desuden lovning på en seng bestående af tre dyner, en hovedpude og to par lagner, det ene par af blårgarn og det andet par af hørgarn. Nu havde hun det rigtige udstyr til at komme udsovet ind i et fremtidigt ægteskab.

Mads Sørensen Møller levede længe nok til at opleve – og formentlig også betale for – Mette Kirstines bryllup. Han døde som 65-årig den 5. februar 1828 (Hatting Sogn). Dødsfaldet blev anmeldt af sønnen, Søren Madsen Møller, på Bygholm Gods den 7. februar 1828, og der blev afholdt skifte på gården i Eriknauer den 9. oktober 1828 [10].

Søren Madsen Møller skulle overtage fæstegården (jf. kapitel 6), og det havde Mads Sørensen Møller forberedt perfekt inden sin død. Den 1. november 1827 havde sønnen, Hans Madsen Møller, og datteren, Mette Kirstine Madsdatter, på forskud fået udbetalt deres fædrene arv på henholdsvis 103 rigsdaler, 3 mark og 13 $\frac{1}{11}$ skilling og 51 rigsdaler, 4 mark og 14 $\frac{6}{11}$ skilling. De gav begge skriftligt afkald på yderligere arv. Derfor fik Søren Madsen Møller overdraget boet mod, at han overtog boets gæld og betalte skifteomkostningerne.

I det følgende skal der fortælles om seks børn fra Kirsten Jensdatters første ægteskab og to børn fra hendes andet ægteskab. I kapitel 6 er der fortalt om sønnen, Søren Madsen Møller (min tip-2-oldefar), og hvordan han forvaltede den fæstegård, han førte videre i familien.

Den ældste i søskendeflokken, Maren Sørensdatter, blev viet den 16. august 1799 (Hatting Sogn) til enkemand Peder Rasmussen Dalbye. De havde fundet hinanden i nabolaget, for han var gårdfæster i Eriknauer. Marens stedfar, Mads Sørensen Møller, var den ene af forloverne. Bruden var 21 år, og brudgommen var ca. 47 år (født 1752 ifølge oplysninger i kirkebogen ved hans død).

Det var på flere måder et usædvanligt ægteskab. Peder Rasmussen Dalbye opnåede at blive gift fem gange uden, at der var tegn på, at han var seriemorder. Maren Sørensdatter var den tredje hustru i rækken. Peder Rasmussen Dalbyes første hustru, Anne Kirstine Pedersdatter, havde været gift med Maren Sørensdatters morfar (jf. kapitel 18).

Peder Rasmussen Dalbye havde set Maren an fra hun var spæd, for han var fadder, da hun blev døbt. Det er de færreste, der oplever at blive gift med en af deres faddere. Han havde en nær relation til familien, for han var fadder til flere af Marens søskende. Peder Rasmussen Dalbye havde også indblik i familiens økonomi, for han var vurderingsmand ved skiftet efter Marens far [6].

Når Peder Rasmussen havde tilnavnet Dalbye, skyldtes det, at han stammede fra Store Dalby Sogn (Vejle Amt) [11, 12]. Selv om han angives at være født i Dalby [13], og både hans ældre bror, Anders, og hans yngre bror, Niels, er fundet døbt i sognet, er det ikke lykkedes at finde Peders dåb i kirkebogen.

I kirkebogen er der ved Peder Rasmussen Dalbyes død en detaljeret redegørelse for hans mange ægteskaber. Deraf fremgår det, at han i 1778 blev gift første gang med ovennævnte Anne Kirstine Pedersdatter. Han var ca. 26 år, og hun var ca. 20 år ældre (født 1732 ifølge oplysninger i kirkebogen ved hendes død).

Når det var fristende at gifte sig med en ældre enke, skyldtes det, at han samtidig overtog en fæstegård i Eriknauer med fæstebrev af 2. februar 1778 [13]. Der var tale om den gård, der tidligere var fæstet af min tip-4-oldefar, Jens Mortensen (Marens morfar) [13-15] (jf. kapitel 18).

Ægteskabet med Anne Kirstine Pedersdatter blev pga. hendes alder barnløst. Hun døde den 2. juni 1795 (Hatting Sogn). Peder Rasmussen Dalbye var ca. 44 år, da han den 14. oktober 1796 (Ørum Sogn, Vejle Amt) giftede sig anden gang. Bruden hed Karen Pedersdatter og var 29 år (døbt 13. september 1767, Ørum Sogn) og derfor fødedygtig. Hun fødte to døtre, men de var begge dødfødte. Karen Pedersdatter døde (9. marts 1799, Hatting Sogn) i barselsseng efter den sidste fødsel.

Nu blev det Maren Sørensdatters tur. Hun sørgede for, at Peder Rasmussen Dalbye fik børn. Det skete endda lidt for hurtigt. Ane Cathrine Pedersdatter blev født den 10. april 1800. I lighed med de efterfølgende børn blev hun født i Hatting Sogn. Blandt fadderne var Marens bror, Jens Sørensen. Ved folketællingen i 1801 boede far, mor og datter på gården i Eriknauer sammen med to voksne stedbørn fra Peder Rasmussen Dalbyes første ægteskab og to tjenestefolk.

De efterfølgende børn var Ane Kirstine Pedersdatter (født 23. april 1802), Rasmus Pedersen (født 9. september 1804), Kirsten Pedersdatter (født 21. august 1806, død 7. september 1806), Kirsten Pedersdatter (født 24. januar 1808) og Søren Pedersen (født 17. november 1811). Hverken mor eller søn overlevede den sidste fødsel. Den nyfødte søn døde den 19. november 1811, og Maren Sørensdatter døde i barselsseng den 24. november 1811 (Hatting Sogn).

Ved skiftet efter Maren Sørensdatter den 15. januar 1812 var hendes stedfar, Mads Sørensen Møller, formynder for børnene. Han blev enig med Peder Rasmussen Dalbye og skifteforvalteren om, at børnene i arv efter deres mor skulle have 600 rigsdaler til deling. Forinden var den afdødes klæder blevet delt mellem pigebørnene, og hver af pigerne fik endvidere tildelt sengeudstyr til en værdi af 80 rigsdaler og et chatol til 100 rigsdaler [16].

Herefter var Peder Rasmussen Dalbye parat til endnu et ægteskab. Den 30. maj 1812 (Ørum Sogn) blev han i en alder af ca. 60 år gift med Bodil Pedersdatter Benfeld på kun 21 år (døbt 13. juni 1790, Ørum Sogn). Hun fødte ham to sønner og en datter, hvoraf en søn døde som lille.

Bodil Pedersdatter døde den 27. oktober 1816 (Hatting Sogn). Der advares nu om, at resten af dette afsnit er uegnet for børn. Det fremgår af kirkebogen, at hun i nogen tid havde været plaget af tungsindighed, som var årsagen til hendes død. Hun fremskyndede sin død ved at over-skære luftrøret med en ragekniv. Det er let at forestille sig, at en ung pige kunne blive tungsindig af at skulle være gift med en mand, der var ca. 40 år ældre.

Peder Rasmussen Dalbye blev så chokeret over dødsfaldet, at der gik næsten 1 ½ år, før han tog sig sammen til igen at blive gift. Det skete i Hatting Kirke den 4. april 1818. Han holdt sig til de unge piger, for bruden, Margrethe Marie Hansdatter, var ca. 42 år yngre (født 14. marts 1794, Tolstrup Sogn, Skanderborg Amt). Det vil være forståeligt, hvis hun også har været tungsindig pga. sin gamle mand, men hun holdt ud, fødte ham fire sønner og overlevede ham.

Som 77-årig følte Peder Rasmussen Dalbye sig for gammel til at kunne klare driften af sin fæstegård. Den 10. juni 1829 frasagde han sig fæstegården [17]. Godsejeren gav ham en favorabel fratrædelsesordning. Peder Rasmussen Dalbye fik eftergivet alle restancer af skatter og afgifter. Endvidere fik han 6-8 tønder land af fæstegårdens jord stillet skattefrit til rådighed, og han fik leveret tømmer fra godset, så han selv kunne lade et 6 fag hus opføre på jorden. Huset skulle opføres i løbet af tre måneder, og i den periode fik Peder Rasmussen Dalbye lov til at blive boende på fæstegården.

Hvis denne tidsplan blev overholdt, nåede Peder Rasmussen Dalbye netop at flytte ind i det nyopførte aftægtshus, inden han døde den 29. november 1829 (Hatting Sogn). Ifølge fratrædelsesaftalen måtte enken, Margrethe Marie Hansdatter, blive boende i huset så længe, hun var enke. Det var hun dog kun i lidt over to år. Hun giftede sig igen (12. februar 1832, Hatting Sogn) med en fem år yngre mand og døde den 25. august 1861 (Skjold Sogn, Vejle Amt).

Jens Sørensens korte livshistorie kendes primært fra lægdsrullerne. Ved folketællingen i 1801 var han 19 år og boede hjemme hos moderen og stedfaderen. Han blev på sessionen i 1803 udskrevet til 1. Jyske Infanteriregiment. Han var 161 cm høj og 23 år, da han påbegyndte soldatertjenesten i 1805 (Vejle Amt, Hovedrulle 1801, 1805 og 1808, lægd 108, Hatting Sogn).

I hovedrullen fra 1811 er Jens Sørensen slettet. Det er anført, at han var ”død efter regimentets skrivelse 7. juli 1813”. 1. Jyske Infanteriregiment havde dengang garnison i Århus [18]. Han må formodes at være død i tjenesten kort tid før afsendelsen af regimentets skrivelse. I så fald blev han 31 år.

Jens Sørensen er ikke fundet begravet i hverken Århus eller hjemsognet Hatting. På det tidspunkt var Danmark involveret i krig på Napoleons side mod bl.a. England [19]. Det vides ikke, om Jens Sørensen var aktiv deltager i denne krig. Det er derfor uvist, om han fik en dramatisk død i krigstjeneste, eller om han led en naturlig og udramatisk død på regimentets infirmeri.

Den ældste af de to Niels Sørensen'er flyttede ifølge lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1795, lægd 108, Hatting Sogn) fra Eriknauer til Stubberup i Løsning Sogn (Vejle Amt) i 1798, dvs. da han var 14 år. Det fremgår af lægdsrullen (Hovedrulle 1798, lægd 114, Løsning Sogn), at han i 1801 flyttede videre til Torsted, der er Hattings østlige nabosogn.

Lægdsrullerne blev tilsyneladende ført med forsinkelse, for Niels Sørensen fra Eriknauer blev konfirmeret i Torsted Sogn den 20. april 1800. Det er anført, at han opholdt sig hos M. Lauritzen. Samme dag blev Mads Lauritzens datter, Anne, konfirmeret.

Ved folketællingen den 1. februar 1801 var Niels Sørensen tjenestedreng på Mads Lauritzens fæstegård i Torsted By, hvor sidstnævnte boede med hustru og børnene Erich Madsen, Anne Marie Madsdatter og Anne Madsdatter. Disse tre børn kommer lidt senere til at spille en større eller mindre rolle i Niels Sørensens livshistorie.

Hvis man tør tro på lægdsrullen, flyttede Niels Sørensen igen til Stubberup i Løsning Sogn i 1802 (Tilgangsruille 1802, lægd 114, Løsning Sogn) og tilbage til Torsted Sogn i 1803 (Tilgangsruille 1803, lægd 111, Torsted Sogn). Det skulle ikke undre mig, om han vendte tilbage til Mads Lauritzen, hvis yngste datter, Anne, han muligvis havde savnet.

I 1805 blev Niels Sørensen indkaldt som ryttersoldat ved Holstenske Rytterregiment (Hovedrulle 1805, lægd 111, Torsted Sogn). Han var en høj fyr på 171 cm, så han har givetvis set imponerende ud i uniformeret udgave på hesteryg. I hovedrullerne for både 1811 og 1814 er han anført at være ved arméen, så han kan tænkes at have været krigsdeltager.

I starten af 1814 ankom Niels Sørensen ifølge kirkebogens tilgangsliste til Torsted Sogn. Han kaldes nu for Niels Sørensen Kjeldsen. Når faderens tilnavn også blev brugt på ham, var det formentlig for at skelne ham fra en anden Niels Sørensen, f.eks. nedennævnte svoger.

Oplysningerne i tilgangslisten om Niels Sørensen er unormalt detaljerede. Det oplyses således, at "bondearbejde har stedse været hans beskæftigelse, men i flere år har han været udkommanderet som rytter ved det Holstenske Regiment". Det fremgår endvidere, at han kom fra Eriknauer til Torsted for at fæste den gård, der var efterladt af Erich Madsen.

Mens Niels Sørensen havde været soldat, var der sket noget i Torsted. Mads Lauritzen var død den 29. maj 1810 (Torsted Sogn), og hans fæstegård var blevet overtaget af sønnen, Erich Madsen. Erich Madsen var imidlertid død den 29. december 1813 (Torsted Sogn). Det fremgår af skiftet efter ham den 26. februar 1814 [20], at arvingerne var hans mor og hans to ugifte søstre. Skiftet blev udsat, fordi man havde det håb, at datteren Anne Madsdatter skulle komme i besiddelse af fæstegården ved et forventet giftermål.

Håbet var velbegrunderet, for 8 dage tidligere var Anne Madsdatter den 18. februar 1814 (Torsted Sogn) blevet trolovet med ungkarl Niels Sørensen Kjeldsen fra Eriknauer. De blev viet i Torsted Kirke den 6. august 1814. Han var 30 år, og hun var 29 år (døbt 3. juli 1785, Torsted Sogn).

En graviditet lod vente på sig, men den 15. marts 1817 (Torsted Sogn) fødte Anne Madsdatter en datter, der blev hjemmedøbt dagen efter og fik navnet Mette Kirstine Nielsdatter. Eventyret om tjenestedrengen, der fik husbonds datter og den hele fæstegård, endte ikke lykkeligt, for den 19. marts døde Anne Madsdatter i barselsseng. Kirkebogen anfører, at hun i flere år havde haft et svageligt helbred.

Da Mette Kirstine Nielsdatter blev fremstillet i kirken den 23. marts 1817, blev hun båret af sin moster, Anne Marie Madsdatter. Den spæde Mette Kirstine kom i pleje hos Anne Marie Madsdatter og hendes mand, Niels Sørensen Kjær, der var brændevinsbrænder i Horsens.

Ved Mette Kirstines konfirmation den 17. april 1831 (Vor Frelseres Sogn, Horsens) var plejefaderen død. Ved folketællingen i 1834 boede Mette Kirstine, der kaldes Mette Kjelsen, hos plejemoderen, der havde overtaget brændevinsbrænderiet. Efter plejemoderens død kom Mette Kirstine Nielsdatter tilbage til Torsted Sogn, hvor hun døde den 30. august 1836 i en alder af kun 19 år.

Af ukendte årsager var skiftet efter Erich Madsen ikke blevet afsluttet, da Anne Madsdatter døde. Den 15. april 1817 besluttede arvingerne, at boets ejendele skulle sælges på offentlig auktion. Den 15. august 1817 blev boet gjort op. Anne Madsdatters arv på 147 rigsdaler, 2 mark og 10 $\frac{1}{3}$ skilling skænkede Niels Sørensen til datteren, Mette Kirstine Nielsdatter, så pengene f.eks. kunne bruges til hendes opdragelse [20]. Jeg vil gætte på, at Anne Marie Madsdatter og hendes mand fik pengene for at tage hende i pleje.

Niels Sørensen nåede tilsyneladende ikke at overtage fæstet af gården inden hustruens død. Det fremgår af kirkebogens afgangsliste, at han var gårdbestyrer i Torsted, da han i starten af

1818 flyttede til Nebsager Sogn (Vejle Amt) ca. 10 km sydøst for Torsted for at begynde en ny tilværelse.

I Havrebjerg i Nebsager Sogn var en husmand, Peder Pedersen, død den 1. januar 1818, og Niels Sørensen havde planer om at overtage enken, Ane Pedersdatter. Planerne blev realiseret med en vielse i Nebsager Kirke den 30. august 1818. Niels Sørensen var nu 34 år, og Ane Pedersdatter var ca. 50 år (født ca. 1768 ifølge aldersangivelsen ved hendes død).

Ved folketællingen i 1834 boede ægteparret i et hus i Havrebjerg. Niels Sørensen Kjeldsen angives at være husmand. En voksen søn af Ane Pedersdatter boede hos dem og ernærede sig som træskomand. Ane Pedersdatter var ifølge kirkebogen 68 år og husmandskone i Havrebjerg, da hun døde den 19. januar 1836 (Nebsager Sogn).

Niels Sørensen var ualmindeligt hurtig til at finde sig en ny kone. Den 20. februar 1836 blev han trolovet og den 25. marts 1836 gift (Nebsager Sogn) med tjenestepige Ane Sørensdatter. Hun var ca. 46 år (født ca. 1790 ifølge aldersangivelsen ved hendes død). Ane Sørensdatter var født i As Sogn (Vejle Amt) ifølge senere folketællinger, men hendes fødsel har ikke kunnet findes i kirkebogen.

Ved folketællingen i 1840 var Niels Sørensen Kjeldsen både husmand og grøftekaster, dvs. han gravede grøfter. Bopælen angives nu at være Nebsager Mark. Ane Sørensdatters "uægte" datter, Dorte Katrine Jensdatter (født 14. juni 1831, Rårup Sogn, Vejle Amt), boede hos dem. Ved næste folketælling i 1845 havde de fortsat Anes datter boende. Niels Sørensen, der kaldes Niels Kjeldsen, var nu daglejer. Bopælen er angivet at være et hus i Nebsager By.

Den 7. januar 1846 (Nebsager Sogn) døde Niels Sørensen Kjeldsen af brystsvaghed i en alder af 61 år. Han anføres i kirkebogen at være husmand i Havrebjerg. I skiftet den 31. januar 1846 [21] anføres han at have været husmand på Nebsager Mark, så der er formentlig anvendt forskellige stedbetejnelser for den samme bopæl.

Da Niels Sørensen ikke efterlod sig børn, var arvingerne hans syv hel- eller halvsøskende eller, hvis de var døde, deres evt. børn. Det fremgår, at Niels Sørensen var ejer af sit husmandssted. Det blev med tilliggende jorder ansat til en værdi af 550 rigsdaler, og indbo og besætning blev ansat til 86 rigsdaler, 4 mark og 4 skilling. Der var forskellig gæld, hvoraf hovedparten var prioritetsgæld i ejendommen. Der blev dog et pænt overskud på 302 rigsdaler, 4 mark og 15 3/5 skilling.

Da hel- og halvsøskende ikke skulle arve lige meget, måtte regnefærdighederne i brug for at få fordelt arven. Efter, at enken havde fået sin del, blev hans søskendes arv indledningsvis ligeligt fordelt på Niels Sørensens far, Søren Nielsen, og hans moder, Kirsten Jensdatter. Faderens fire børn fik derefter hver 1/4 af hans andel, og moderens syv børn fik hver 1/7 af hendes andel. Regnestykket kunne klares uden computer og endte med, at helsøskende hver arvede 18 rigsdaler, 5 mark og 9 3/4 skilling og halvsøskende 6 rigsdaler, 5 mark og 5 skilling [21].

Enken, Ane Sørensdatter, sørgede ikke mere over Niels Sørensen end, at hun blev gift igen den 29. maj 1846 (Nebsager Sogn). Ved folketællingerne i 1850 og 1860 boede hun i huset med sin nye mand. Han døde den 10. marts 1862 (Nebsager Sogn). Derfor overtog Ane Sørensdatter kortvarigt husmandsstedet, som den 24. juni 1862 blev solgt videre for 345 rigsdaler til svigersønnen, Anders Laursen, der var blevet gift med Ane Sørensdatters datter. Det fremgår af skødet, at huset havde matrikelnr. 23 i Havrebjerg, Nebsager Mark og Sogn, og at jordtilliggenet var på 2 skæpper, 2 fjerdingkar og 2 3/4 album hartkorn [22].

Ane Sørensdatter har formentlig efterfølgende boet på aftægt hos datteren og svigersønnen. Hun holdt længe ud som aftægtskone, for ifølge kirkebogen var hun 85 år, da hun døde den 18. februar 1875 (Nebsager Sogn).

Søren Sørensen blev sendt hjemmefra som 12-årig. Det fremgår af lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1798, lægd 111, Torsted Sogn), at han i 1798 flyttede til nabosognet Torsted. Jeg antager, at han der har været tjenestedreng. Ved folketællingen i 1801 var han igen flyttet hjem til moderen og stedfaderen i Eriknauer. I lægdsrullen er flytningen først registreret i 1802 (Vejle Amt, Tilgangsruille 1802, lægd 108, Hatting Sogn).

Ifølge lægdsrullen var han 171 cm høj, dvs. samme højde som sin storebror, Niels. I 1808 blev Søren Sørensen ryttersoldat ved Slesvigske Regiment (Hovedrulle 1808, lægd 108, Hatting Sogn). Tjenestetiden må have været lang, for det er anført i hovedrullen for både 1811, 1814 og 1817, at han var ved armeen. I lighed med hans ovennævnte brødre kan han tænkes at have været i krig.

Der må have været pauser i soldatertjenesten. Det fremgår af kirkebøgernes afgangs- og tilgangsruiller, at han i 1816 flyttede fra Hatting Sogn til Horsens for at blive tjenestekarl hos købmand Yding. Han er dog samtidig anført at være rytter ved det Slesvigske Rytterregiment, 2. eskadron. I denne periode havde hovedparten af regimentets soldater garnison i Horsens [18], så det kan have været muligt at passe begge hverv sideløbende.

Søren Sørensen var så almindeligt et navn, at der var behov for et tilnavn. På afgangsruillen i Hatting Sogn kaldes han for Søren Sørensen Kjeldsen og på tilgangsruillen i Horsens for Søren Sørensen Erichnauer. Hvis folk flyttede fra fødesognet, var det almindeligt, at de fik tilnavn efter det sted, de var født.

I 1819 begyndte Søren Sørensen på den række af ægteskaber, der næsten tangerer ovennævnte Peder Rasmussen Dalbyes rekord. Den 2. november 1819 (Vor Frelsers Sogn, Horsens) blev tjenestekarl Søren Sørensen Erichnauer viet til pigen Mette Michelsdatter Slott. Forloverne var hendes far og stadshauptmand Bluhmer. En stadshauptmand var den øverstbefalende over en bys borgervæbning [23].

Mette Michelsdatter boede hos forældrene i Smedegade i Horsens ved folketællinger i 1787 og 1801 og blev konfirmeret i Horsens (Vor Frelsers Sogn) den 15. april 1792. Hun er ikke fundet døbt i Horsens. Ifølge aldersangivelsen ved hendes død var hun født i ca. 1777, dvs. hun var en ikke helt ung pige på ca. 42 år ved vielsen. Søren Sørensen var 33 år.

Man skal ikke forvente at få børn, når man gifter sig med en ikke helt ung pige. Det fik Søren Sørensen heller ikke. Mette Michelsdatter var barnløs, da hun døde den 6. april 1827 (Vor Frelsers Sogn, Horsens). Ifølge kirkebogen blev hun 50 år. Hun betegnes som ”værtshusholder Søren Erichnauers hustru”, så Søren Sørensen var blevet mere spirituøs end spirituel.

Det var han ikke blevet rig af. Det fremgår af skiftet efter Mette Michelsdatter, at arvingerne, der var hendes søskende, ikke krævede nogen arv i betragtning af boets uformuenhed. Enkemanden, Søren Sørensen, oplyste, at boets formue var mindre end 100 rigsdaler, og at han derfor ikke skulle betale nogen afgift til kongens kasse [24].

Søren Sørensen måtte en tur hjem til Eriknauer for at finde den næste kvinde i sit liv. Den 18. august 1827 (Hatting Sogn) blev han trolovet med Ingeborg Stephansdatter, der var enke efter husmand Michael Jensen i Eriknauer. I kirkebogen omtales Søren Sørensen Kjeldsen som

”borger og brændevinsmand i Horsens”. Han var nu 41 år, og Ingeborg Stephansdatter var 49 år (døbt 5. april 1778, Vinding Sogn, Skanderborg Amt).

Jeg gætter på, at det har været Søren Sørensen plan at blive husmand på enkens husmandssted. Et eller andet gik dog galt. I kirkebogen er alle oplysninger vedr. trolovelsen streget over uden nærmere forklaring. Søren Sørensen blev aldrig gift med Ingeborg Stephansdatter. Ved hendes død den 21. december 1829 (Hatting Sogn) betegnes hun fortsat som enke efter Michael Jensen. Det var dengang usædvanligt, at en trolovelse blev hævet. Måske har Søren Sørensen vist sig at være for spirituøs efter enkens smag?

Efter denne fiasko flygtede Søren Sørensen nordpå. I november 1831 blev han på tilgangslisten registreret som tilflyttet Vejlbysogn (Randers Amt) fra Bjørnholm, der var en lille hovedgård i Tirstrup Sogn (Randers Amt). Begge sogne ligger på Djursland. I Tirstrup Sogn findes hverken til- eller afgangliste i den pågældende periode. Derfor vides det ikke præcis hvornår, Søren Sørensen flyttede til Djursland.

Det er anført i tilgangslisten, at han skulle være husmand i Revn i Vejlbysogn. Det blev han ved den 4. december 1831 (Vejlbysogn) at gifte sig med enke og husfæsterske Maren Poulsdatter i Revn. Søren Sørensen omtales i kirkebogen som gartner på Bjørnholm. Det var en livsstilsændring i den sunde retning at have skiftet jobbet som værtshusholder ud med et ”grønt” job som gartner.

Søren Sørensen var nu 45 år. Maren Poulsdatter var 51 år (døbt 10. december 1780, Vejlbysogn), så heller ikke her var der udsigt til, at Søren Sørensen kunne få børn. Hendes mand var død ca. tre måneder tidligere (2. september 1831, Vejlbysogn), så hun var hurtig til at finde en husmandsafløser.

Maren Poulsdatter bragte en søn og en datter med ind i ægteskabet. Ved folketællingen i 1834 boede den 13-årige datter hos dem i huset i Revn. Søren Sørensen Eriknauer anføres som ventet at være husmand. Den 17. november 1838 (Vejlbysogn) døde Maren Poulsdatter i en alder af 57 år. Hun betegnes som ”fæstehusmand Søren Erichnaurs hustru i Revn”.

Skiftet efter Maren Poulsdatter blev påbegyndt den 19. november 1838 og afsluttet den 28. august 1839 [25]. Arvingerne var hendes to børn af første ægteskab. I skiftet omtales Søren Sørensen både som fæstehusmand og gartner, så han har formentlig været begge dele.

I boopgørelsen er medtaget 4 fag hus vurderet til 24 rigsdaler, et jordtilliggende på 4 skæpper, 2 fjerdingkar og 1 album hartkorn til 50 rigsdaler og derpå indkøbt kongetiende til 18 rigsdaler. Da han var fæstehusmand, må der være tale om noget, han har tilkøbt som supplement til det fæstede husmandssted.

Det fremgår, at Maren Poulsdatters tøjbeholdning var ret beskedent. Den omfattede seks særke (underbeklædning), en sort, en rødtribet og en grøntribet kjole, en trøje, et blåt skørt, fem par strømper, et rødternet og et sribet forklæde, seks hvide tørklæder, to huer og hele 16 sæt hovedtøj (hovedbeklædning til kvinder).

Som så ofte ved datidens skifter var en kobberkedel (her vurderet til 6 rigsdaler) den mest værdifulde ejendel. I boet var der endvidere to øltræer. Man kan få den tanke, at gartner Sørensen havde plantet træer, der producerede øl. Et opslag i ordbogen [23] afslører dog, at et øltræ er en træbeholder, f.eks. en tønne, til opbevaring af øl. Boopgørelsen endte med et overskud på 52 rigsdaler, 1 mark og 5 skilling, hvoraf den ene halvdel gik til Søren Sørensen og den anden halvdel til hendes børn.

Da skiftet var afsluttet, kunne Søren Sørensen lede efter en ny hustru. Denne gang lykkedes det ham at finde én i den fødedygtige alder. Den 16. november 1839 blev han gift i Lyngby Sogn (Randers Amt) med Ane Marie Jacobsdatter på 30 år (født 16. juli 1809, Lyngby Sogn). Hun fik en mand, der var 23 år ældre. Da Søren Sørensen ikke havde så mange penge, at det kunne være tillokkende, må han have haft en vis charme.

Ved folketællingen den 1. februar 1840 boede de nygifte i huset i Revn sammen med en 4-årig plejesøn. Ane Marie Jacobsdatter var gravid. Den 26. juli 1840 (Vejlby Sogn) blev Søren Sørensen omsider far i en alder af 54 år. Datteren fik navnet Mette Marie Kirstine Sørensen Eriknaur, så nu var hans tilnavn blevet til et døbenavn. I kirkebogen omtales barnefaderen som husmand og gartner.

Søren Sørensen ville gentage succesen, men det skulle han ikke have gjort. Den 8. april 1842 (Vejlby Sogn) fødte Ane Marie Jacobsdatter endnu en datter, Jacobine Jensine Sørensen Eriknaur. Ane Marie Jacobsdatter overlevede ikke fødslen, men døde den 20. april 1842 (Vejlby Sogn) i en alder af 32 år.

Dagen efter anmeldte Søren Sørensen hustruens død til herredsfogeden, og Søren Sørensen fik lov til at hensidde i uskiftet bo [26]. Det fortrød Søren Sørensen, og derfor blev boet registreret og vurderet den 9. januar 1843. Antallet af øltræer var nu forøget fra to til tre. Det fremgår af opgørelsen, at det var et ladehus på 4 fag, som han var ejer af (jf. ovenfor), dvs. det var som formodet et supplement til det hus, han havde fæstet.

Boets formue blev opgjort til 335 rigsdaler og 10 skilling og gælden til 169 rigsdaler og 13 1/2 skilling [26]. Hovedparten af gælden var til stedbørnene, som formentlig har haft gammel arv til gode. Søren Sørensen havde forsøgt sig med lægevidenskabelig hjælp til hustruen, for der var en gæld på 3 rigsdaler til hr. doctor Arendrup i Grenå. Da den udgift viste sig at være for-gæves, måtte hr. pastor Cramer tage over, og han havde også et tilgodehavende på 3 rigsdaler. Begravelsen havde kostet 10 rigsdaler, så Søren Sørensen måtte konstatere, at det var dyrt at dø.

Som min kvikke læser nok allerede har regnet ud, skulle der laves en boopgørelse, fordi Søren Sørensen havde fundet endnu en kvinde, der ville giftes med ham. Han ville sikre sig, at hun ikke døde i barselsseng, så derfor blev den udvalgte en enke, Karen Sørensdatter, der ifølge kirkebogen var 60 år. De blev gift den 29. januar 1843 (Voldby Sogn, Randers Amt).

Hun var formentlig den Karen Sørensdatter, der blev døbt den 4. august 1782 (Voldby Sogn), men kan evt. være den Karen Sørensdatter, der den 16. april 1780 blev døbt i samme sogn. Hendes første mand var død den 14. juli 1835 (Voldby Sogn), så hun havde flere års erfaring som enke.

Karen Sørensdatter flyttede ind i huset i Revn, og så havde Søren Sørensen barnepige til sine to døtre. Den yngste, Jacobine Jensine, døde den 10. september 1843 (Vejlby Sogn) i en alder af 1 år og 5 måneder.

Skiftet efter Ane Marie Jacobsdatter blev først afsluttet den 27. november 1843 på skifteforvalterens kontor i Ebeltoft [26]. Søren Sørensen oplyste, at han i mellemtiden havde solgt ovennævnte parcel på 4 skæpper, 2 fjerdingkar og 1 album hartkorn for 200 rigsdaler. Det ændrede dog ikke noget, da den var vurderet til samme beløb i boopgørelsen. Salget har formentlig været nødvendigt for, at Søren Sørensen kunne betale boets gæld i rede penge.

Når skifteomkostningerne blev fratrukket, var der et overskud på 155 rigsdaler og 2 skilling. Søren Sørensen fik halvdel, og den anden halvdel blev delt mellem de to døtre. Den afdøde datter var arving, fordi hun havde været i live, da moderen døde. Hendes arv tilfaldt nu faderen, der var hendes nærmeste arving, så det endte med, at Søren Sørensen kunne beholde $\frac{3}{4}$ af boets overskud.

Ved folketællingen den 1. februar 1845 boede Søren Sørensen og Karen Sørensdatter i huset i Revn sammen med Søren Sørensens datter, Mette Marie Kirstine. Søren Sørensen døde som 59-årig den 24. oktober 1845 (Vejlby Sogn). Kirkebogen anfører, at han døde af tæring (formentlig tuberkulose). Der var ikke helt styr på hans slægtshistorie, for det er noteret, at "faderens navn vides ikke".

Skiftet efter Søren Sørensen blev påbegyndt den 23. december 1845 og afsluttet den 8. oktober 1846. Det fremgår af boopgørelsen, at han ejede en ko, tre får og en vædder. Der var fem flasker, men kun ét glas, så der har ikke været stor selskabelighed i hjemmet. En gartnersav gav påmindelser om hans erhverv. Boet var ikke præget af værdigenstande. Blandt opgørelsens mange ejendele var bl.a. "noget skramleri", dvs. skrammel. Det endte med et beskedent overskud på 18 rigsdaler, 5 mark og 2 $\frac{1}{2}$ skilling, der skulle deles mellem enken og hans datter [27].

I december 1848 flyttede enken, Karen Sørensdatter, sammen med Søren Sørensens datter, Mette Marie Kirstine, fra huset i Revn. Det fremgår af afgangslisten i Vejlby Sogn, at de flyttede til gårdmand Søren Rasmussen i Tirstrup Sogn. Søren Rasmussen var en søn fra Karen Sørensdatters første ægteskab. Her boede de ved folketællingen i 1850.

Selv om Karen Sørensdatter var ca. 70 år, var hun parat til nye eventyr. Den 28. februar 1852 (Tirstrup Sogn) blev hun viet til enkemand Johan Hendrich Bigier, der var husmand i Tirstrup. Ifølge folketællingen fra 1850 var han født i Lybæk. Han døde som fattiglem den 27. januar 1858 (Tirstrup Sogn).

Det var tilsyneladende smitsomt at være fattig, for Karen Sørensdatter var fattiglem i Tirstrup ved folketællingen i 1860. Hun var ifølge kirkebogen 91 år, da hun døde af alderdom den 5. december 1870 (Tirstrup Sogn).

Den yngste af de to Niels Sørensen'er boede hjemme hos moderen og stedfaderen ved folketællingen i 1801. Han blev ifølge lægdsrullen boende i Hatting Sogn, indtil han i 1810 blev indkaldt som husar ved Det kongelige Husarregiment (Vejle Amt, Hovedrulle 1811, lægd 108, Hatting Sogn). Han kan med rette betegnes som "lille Niels Sørensen", for han var 1 cm mindre end storebror Niels. I hovedrullen for 1811 og 1814 angives han at være ved armeen.

Efter endt soldatertjeneste vendte Niels Sørensen tilbage til Hatting Sogn, hvor han på et ukendt tidspunkt blev avlskarl på Hatting Præstegård. Han tjente i præstegården, da han den 5. marts 1820 var fadder ved en dåb i Hatting Sogn. Det fremgår af tilgangslisten, at en pige ved navn Gjertrud Marie Andreasdatter i 1815 blev stuepige på præstegården, og i 1819 blev en Maren Christiansdatter bryggerpige på præstegården.

Niels Sørensen valgte at gøre bryggerpigen gravid og gifte sig med stuepigen. Den 31. marts 1822 blev Niels Sørensen gift i Hatting Kirke med Gjertrud Marie Andreasdatter Brandt. De tjente begge på præstegården ved vielsen. Han var 33 år, og hun var 24 år (døbt 13. maj 1797, Uth Sogn, Vejle Amt). Maren Christiansdatter var næppe til globryllup.

Ca. 3 1/2 måned efter vielsen fødte Maren Christiansdatter den 10. juli 1822 (Hatting Sogn) en "uægte" søn, Søren Nielsen, der blev døbt samme dag. Hun var 29 år (døbt 6. september 1792, Barrit Sogn, Vejle Amt). Ved fødslen var hun indsidderske i Hatting, men det er anført, at hun sidst tjente i Hatting Præstegård. Til barnefader blev udlagt "daværende ungkarl Niels Sørensen Kjeldsen, født i Erichnaur, i sin tid tjenende i Hatting Præstegård, nu gift og tjenende i Horsens". Niels Sørensen var dog kun svigefuld barnefader i et døgn tid, idet lille Søren døde dagen efter fødslen.

Det fremgår af kirkebogens afgangsliste, at de nygiftes veje skiltes efter vielsen. Niels Sørensen flyttede til Horsens for at tjene hos Bønnelykke, der ifølge folketællingerne i 1801 og 1834 var tobaksfabrikant. Gjertrud Marie Andreasdatter flyttede tilbage til sine rødder i Sejet i Uth Sogn.

Adskillelsen var kortvarig, for i 1823 er de begge registreret på tilgangslisten i Uth Sogn med bopæl i Sejet. Den fysiske adskillelse kan have været en naturlig årsag til, at der gik ca. tre år, før de fik deres første barn. Søren Nielsen blev født den 25. marts 1825 (Uth Sogn), og han var mere levedygtig end ovennævnte Søren Nielsen. Niels Sørensen og Gjertrud Marie Andreasdatter må have boet til leje, for Niels Sørensen anføres at være inderst og at tjene i Horsens. Afstanden fra Sejet til Horsens er ca. 7 km, så det er tvivlsomt, hvor meget han har boet hos hustruen i Sejet.

I 1826 flyttede Niels Sørensen og hustru ifølge afgangslisten fra Sejet og til Nim Mark i Nim Sogn (Skanderborg Amt) ca. 12 km nordvest for Horsens. Årsagen til flytningen var, at Niels Sørensen den 10. juni 1826 havde købt en ejendom kaldet Sønderkjær på Nim Mark med et jordtilliggende på 1 tønne og 4 skæpper hartkorn. Købsprisen var 250 rigsdaler. Niels Sørensen omtales i skødet som værende fra Horsens [28].

Ejendommen fik senere matrikelnr. 25 i Nim Sogn og By [29]. Ejendommen var større end et husmandssted og mindre end en gård og falder derfor ind under betegnelsen boelsted. Efterfølgende betegnes Niels Sørensen skiftevis som gårdmand og boelsmand. Niels Sørensens bopæl kaldes både Sønderkjær og Sletkjær, men der er tilsyneladende tale om det samme boelsted.

Den 18. juli 1828 havde Niels Sørensen travlt med vandspanden, fordi boelstedet brændte. Det var ikke forsikret, så Niels Sørensen følte sig lidt udbrændt. Det fremgår ikke af brandtaksationsprotokollen præcis hvor store skader, branden havde forårsaget, men stedet anføres at være afbrændt. Niels Sørensen blev som de fleste andre klog af skade, så derefter skulle bygningerne forsikres. Der må være blevet bygget i eksprestempo, for bygningerne var genopført, så de kunne blive takseret den 26. november 1828 [30].

De nyopførte bygninger omfattede et stuehus på 7 fag mod nord, en stald på 7 fag mod øst med vognport i den sydlige ende og en lade på 7 fag mod vest. Alle bygninger havde stråtag. Stuehuset var indrettet med to stuer, et kammer og et bryggers og havde bageovn og skorsten. Dets grundareal var på ca. 70 m². Tilsammen blev bygningerne takseret til 700 rigsdaler.

På 70 m² var der plads til flere børn, så det blev der arbejdet på. Kirsten Marie Nielsdatter blev født den 18. april 1827, og hun blev i lighed med de efterfølgende børn født i Nim Sogn. Derefter fulgte Andreas Nielsen (født 15. september 1829) og Mads Nielsen (født 21. juli 1833, død 15. december 1835).

Ved folketællingen i 1834 boede Niels Sørensen og Gjertrud Marie Andreasdatter på boelstedet på Nim Mark med fire børn. Endvidere havde Niels Sørensen fornøjelsen at have sin svigermor boende.

Derefter var der en fødselspause, hvor Gjertrud Marie Andreasdatter sparede op til tvillinger. De blev født den 18. april 1838 og blev kaldt for Maren Nielsen og Madssine Nielsen. De døde dog begge året efter, Maren den 12. august 1839 og Madssine den 20. august 1839 (Nim Sogn). Ved folketællingerne i 1840, 1845 og 1850 var børnene, Kirsten Marie og Andreas, hjemmeboende og må formodes at have fungeret som arbejdskraft.

I 1850 må Niels Sørensen have manglet penge, for han optog to lån på hver 150 rigsdaler med prioritet i boelstedet [31]. Han nåede ikke at få lånene indfriet, for han døde den 22. februar 1853 (Nim Sogn) i en alder af 64 år. Gjertrud Marie Andreasdatter fik den 27. april 1853 tilladelse fra Skanderborg Amt til at forblive hensiddende i uskiftet bo [32]. Paradoksalt nok kostede det hende 24 rigsdaler i skifteomkostninger, at der ikke skulle skiftes.

Gjertrud Marie Andreasdatter drev boelstedet videre med hjælp fra sine børn. Ved folketællingen i 1855 var alle tre voksne og ugifte børn hjemmeboende. Det er anført, at de tjente hos moderen. Det må have knebet med økonomien, for den 27. juni 1856 måtte hun optage et lån på 800 rigsdaler i ejendommen [33]. Nu havde hun en samlet prioritetsgæld på 1.100 rigsdaler, der skulle forrentes med 4 % om året.

Ved folketællingen i 1860 var den ældste søn blevet gift og flyttet hjemmefra, så Gjertrud Marie Andreasdatter klarede driften med hjælp fra de to yngste børn. Det samme var tilfældet ved folketællingen i 1870. Sønnen, Andreas, døde den 22. november 1874 (Nim Sogn), og det må have givet Gjertrud Marie Andreasdatter alvorlige problemer. Hun var nu 77 år og har næppe kunnet klare driften af boelstedet kun med datterens hjælp.

Gjertrud Marie Andreasdatter slap dog senest af med problemerne, da hun døde den 10. december 1876 (Nim Sogn). Ifølge kirkebogen døde hun af alderdomssvaghed. Boelstedet blev overtaget af den ugifte datter, Kirsten Marie Nielsdatter, der var eneste arving [34], dvs. den ældste søn må være død i mellemtiden. Datteren havde ikke lyst til at være landmand, så hun solgte straks stedet for 17.000 kr. [35].

Mikkel Sørensen kaldes i kirkebogen ofte Michael Sørensen. Ved folketællingen i 1801 var han 9 år og boede hjemme hos moderen og stedfaderen. Ifølge lægdsrullerne blev han boende hjemme, indtil han den 1. maj 1813 mødte til soldatertjeneste ved Sjællandske Jægerkorps (Vejle Amt, Hovedrulle 1811, 1814, 1817 og 1820, lægd 108, Hatting Sogn). I højde overgik Mikkel alle sine storebrødre, idet han var 177 cm. Han er anført at have været ved armeen i 1814 og 1817.

Det fremgår af kirkebogens tilgangsliste, at Mikkel Sørensen i 1819 flyttede til Bjerre Sogn (Vejle Amt) ca. 8 km syd for Horsens. Det er anført, at han flyttede dertil for at blive fæstegårdmand.

I Bjerre har Mikkel Sørensen sandsynligvis haft en aftale, for den 20. november 1819 blev han i Bjerre Kirke gift med Karen Rasmusdatter, der var tjenestepige i Nørre Bjerre. Han medbragte sin stedfader, Mads Sørensen Møller, som forlover. Ved vielsen var Mikkel Sørensen 28 år, og det samme var Karen Rasmusdatter (døbt 27. februar 1791, Tyrsted Sogn, Vejle Amt).

Mikkel Sørensen skulle overtage en fæstegård i Nørre Bjerre under Boller og Møgelkær Gods. Jeg antager, at de nygifte flyttede ind på gården kort efter vielsen, selv om fæsteaftalen først blev underskrevet den 22. december 1820 [36]. Gårdens hartkorn var på 5 tønder, 1 skæppe og 1 $\frac{32}{33}$ album, og derudover var der et tilhørende skovareal.

Den fæstegård, som Mikkel Sørensen overtog, havde karakter af et fallitbo. Den foregående fæster havde forladt gården som følge af fattigdom, og fæstet havde været ledigt i en periode. Derfor måtte der et godt tilbud til fra godsejerens side for at få gården afsat. Mikkel Sørensen skulle udflytte gården til dens tildelte jordlod, men han fik til gengæld af godsejeren egetømmer til et nyt stuehus og 200 rigsdaler. Derudover fik han sæde- og ædekorn, vogne, plove, harver og fire heste stillet til rådighed.

Der var aftægtsfolk på gården, og de fulgte med ved overtagelsen af fæstet. Til gengæld var landgilden lavere så længe, aftægtsforpligtelsen var gældende. Mikkel Sørensen skulle yde ”det sædvanlige hoveri” til godset [36]. Den årlige landgilde på 1 rigsdaler, 4 mark og 4 skilling var betydeligt lavere end den, de øvrige otte fæstegårde i Nørre Bjerre betalte for en gård af samme størrelse [37].

Det fremgår af godsets hoveriprotokol, at Mikkel Sørensen og de øvrige fæstebønder skulle yde hoveri som både gangdage og spanddage (jf. ovenfor) [38, 39]. Mikkel Sørensens arbejdsopgaver var bl.a. rensning af korn, skovning, savning og kløvning af træ til godset, indkørsel af korn og høstakke, oprensning af grøfter, reparation af hovedgårdens bygninger, skovling af møg, transport af fødevarer til Horsens og udkørsel af korn. Man kan undre sig over, hvordan Mikkel Sørensen fik tid til at passe sin egen gård.

Den 23. juli 1822 blev gården takseret til brandforsikringen [40]. Det må antages, at Mikkel Sørensen på det tidspunkt havde nået at udflytte gården. Bygningerne bestod af et stuehus på 13 fag mod nord, et østre hus på 10 fag til hestestald og port, et søndre hus på 13 fag til lade og et vestre hus på 10 fag til stald og port.

Den samlede vurderingssum var på 800 rigsdaler. Det er anført, at ejeren forlangte bygningerne forsikret for et lavere beløb, nemlig 600 rigsdaler. Mikkel Sørensen valgte tilsyneladende at underforsikre for at spare på forsikringspræmien. Storebror Niels ville kunne have fortalt ham, at det var vigtigt at have en god brandforsikring.

Mikkel Sørensen og Karen Rasmusdatter fik en beskeden børneflokk på tre børn, der alle blev født i Bjerre Sogn. Det begyndte med Ane Kirstine Mikkelsdatter (født 3. april 1821), fortsatte med Rasmus Mikkelsen (født 30. januar 1825) og sluttede med Kirsten Mikkelsdatter (født 23. februar 1828). Ved dåben af Rasmus var der familiesammenkomst, idet Mikkels brødre, Søren og ”lille Niels”, kom fra Horsens for at være faddere.

Ved folketællingen i 1834 boede Mikkel Sørensen med hustru og de tre børn på gården i Nørre Bjerre. De havde to tjenestefolk. Endvidere levede de op til aftægtsforpligtelsen ved at have et ældre par på aftægt. Ved folketællingen i 1840 var der tre børn, men hverken tjenestefolk eller aftægtsfolk på gården. Ved folketællingen i 1845 var de to yngste børn hjemmeboende og hjemmearbejdende, og en ugift bror til Karen Rasmusdatter var tjenestekarl.

Datteren, Kirsten Mikkelsdatter, boede hjemme med en ”uægte” søn ved folketællingen i 1850. Sønnen, Rasmus Mikkelsen, var udskrevet til soldat og har formentlig været med i krigen 1848-1850 mod Preussen. Mikkel Sørensen og Karen Rasmusdatter havde i 1850 hjælp fra tre tjenestefolk.

Rasmus Mikkelsen må være vendt helskindet hjem fra krigen, for han overtog fæstegården den 29. juni 1853 [41]. Han slap for hoveriforpligtelsen, men skulle til gengæld årligt betale 25 rigsdaler og levere 1 tønne havre til godset. Ved folketællingen i 1855 var Mikkel Sørensen og Karen Rasmusdatter på aftægt hos sønnen, der havde fået hustru og børn.

Karen Rasmusdatter døde den 20. december 1856 (Bjerre Sogn) i en alder af 65 år. Det var mere overraskende, at Rasmus Mikkelsen døde den 30. juli 1858 (Bjerre Sogn). Ved folketællingen i 1860 havde Rasmus Mikkelsens enke fået ny mand, og Mikkel Sørensen var stadig på aftægt på gården. Han døde den 19. september 1860 (Bjerre Sogn) i en alder af 69 år.

Hans Madsen Møller, der også kaldes Hans Madsen, boede i Eriknauer, da han blev konfirmeret i 1816 (Hatting Sogn). Han var en lovende ung mand, for han fik bedømmelsen ”meget god” for både kundskab og opførsel. Han var så fremmelig, at han i en alder af 20 år fik et ”uægte” barn, Kirsten Marie Hansdatter (født 22. januar 1820, Hatting Sogn), og derved levede han ikke helt op til en meget god opførsel.

I kirkebogen er det anført, at ”til barnefader udlagdes et meget ungt menneske, Hans Madsen, en søn af gårdbeoer Mads Møller i Erichnauer”. Moderen var 21 år og hed Ane Olesdatter (født 9. april 1798, Hatting Sogn). Hun tjente på en gård i Eriknauer, da hun blev konfirmeret i 1815. Hans Madsen Møllers relationer til Ane Olesdatter var så tætte, at hans halvbror, Niels Sørensen (den yngste), stillede op som fadder, da det ”uægte” barn blev døbt.

I 1821 var Hans Madsen Møller atter så fremmelig, at Ane Olesdatter blev gravid. Derfor skyndte de unge mennesker sig at blive gift den 10. februar 1822 (Hatting Sogn). Begge fædre var forlovere. Det er anført om Hans Madsen Møller, at han ”har stedse tjent sine forældre og ikke været oplært til andet end landbruget”. Ane er anført at være datter af husmand Ole Jensen, der var ejer af et hus kaldet Olslund på Eriknauer Mark.

Mindre end to måneder efter vielsen fødte Ane Olesdatter den 3. april 1822 (Hatting Sogn) en søn, Mads Hansen. Ved dåben var Hans Madsen Møllers bror, Søren Madsen Møller, blandt fadderne. Hans Madsen Møller er anført at være indsidder i Eriknauer. Jeg har en mistanke om, at ægteparret efter vielsen flyttede ind hos hendes forældre i Olslund (jf. nedenfor).

Det har næppe været belejligt, at Hans Madsen Møller den 1. juli 1822 blev indkaldt til soldatertjeneste. Selv om han talte jysk, blev han indkaldt til Sjællandske Jægerkorps (Vejle Amt, Hovedrulle 1826 og 1829, lægd 108, Hatting Sogn). Jægerkorpset havde garnison i København [18]. Det fremgår af lægdsrullen, at han kun var 161 cm høj, så han har næppe lidt af højdeskræk. Jeg kender ikke den præcise varighed af hans soldatertjeneste, men der var dengang tale om flere års tjeneste.

Derfor formodes Hans Madsen Møller at have været soldat, da de fik deres næste barn, Ole Hansen (født 29. januar 1825, Hatting Sogn). Ved fødslen anføres barnets forældre at være indsiddere i Olslund. Det får mig til at tro, at de har boet der siden vielsen. Ane Olesdatter og børnene er i så fald blevet forsørget af hendes forældre, mens Hans Madsen Møller har været soldat. Da Mette Kirstine Hansdatter blev født den 8. november 1826 (Hatting Sogn), var bo-pælen fortsat Olslund. Det blev den ikke ved med at være.

Den 18. oktober 1827 købte Hans Madsen Møller for 200 rigsdaler et husmandssted på Haurum Mark i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt) ca. 6 km vest for Eriknauer. Jordtilligendet

var på 4 skæpper hartkorn, og der hørte lidt skov til. Sælgerens svigerforældre var sikret bopæl på stedet via en aftægtskontrakt, og den skulle Hans Madsen Møller opfylde [42].

Værnepligtige mænd skulle have en tilladelse fra amtmanden i form af et amtspas, hvis de ville flytte til et andet amt. Det fremgår af ovennævnte lægdsrulle, at Hans Madsen Møller den 16. oktober 1828 havde fået et amtspas med sin bror, Søren Madsen Møller, som kautionist. Hvis den værnepligtige med amtspasset undveg, var kautionisten forpligtet til at skaffe en lige så dygtig person i hans sted [43].

Det var også muligt at føde børn i Hornborg Sogn. Maren Kirstine Hansdatter blev født den 29. april 1829. Sønnen, Ole Hansen, døde den 22. oktober 1829. Hans død er anført i kirkebogen i både Hornborg Sogn og Hatting Sogn. Det skyldes, at han døde i Olslund på Eriknauer Mark. Det er uvist, om han var i pleje hos Ane Olesdatters forældre, eller om der har været tale om et kortere besøg. Hvis man skal tro kirkebøgerne, blev han begravet i Hornborg Sogn den 25. oktober og i Hatting Sogn den 28. oktober, men jeg vælger at tvivle.

Opholdet på Haurum Mark blev kortvarigt. Måske var Hans Madsen Møller træt af at skulle have en andens svigerforældre på aftægt, eller måske fik han et tilbud, der var så godt, at han ikke kunne sige nej til det. Den 8. april 1830 solgte han husmandsstedet for 444 rigsdaler [44], dvs. mere end det dobbelte af det, han havde givet for det 2 ½ år tidligere.

I stedet købte han den 4. maj 1830 for 400 rigsdaler et husmandssted kaldet ”Lenelyst” på Remmerslund Mark i Hedensted Sogn (Vejle Amt) ca. 12 km sydvest for Horsens. Dermed kunne han tilbagelevere sit amtspas. Ejendommen er i skødet angivet at være på 1 skæppe og 2 album hartkorn [45]. Det passer ikke umiddelbart med, at ejendommen, der havde matrikelnr. 23b, i realregisteret [46] og i to senere panteobligationer [47, 48] og et skøde [49] angives at være på 2 skæpper, 2 fjerdingkar og ¼ album hartkorn.

Huset var den 24. juli 1824 under den tidligere ejer blevet takseret til brandforsikringen. Det var et stråtækt hus på 7 fag, hvoraf de 3 fag var til beboelse og 4 fag til lade og stald. Der var 3 fag loft, en stenkakkelovn, en skorsten og en bageovn. Forsikringssummen var på 80 rigsdaler [50].

Hans Madsen Møller og Ane Olesdatter fik ni børn, og de sidste fire blev født i Hedensted Sogn. Ole Hansen blev født den 12. maj 1831 (død 9. april 1832) og Oline Hansen den 23. januar 1833.

Ved folketællingen i 1834 boede familien i huset på Remmerslund Mark. Hans Madsen Møller er anført at være væver. De fire yngste børn var hjemmeboende. Det ældste barn, Kirsten Marie Hansdatter, var ved samme folketælling plejedatter hos Ane Olesdatters forældre i Olslund. Hun kan tænkes at have været i pleje hos dem siden fødslen. Kirsten Marie blev konfirmeret i 1834 i Hatting Sogn.

Næste barn i rækken var Jens Hansen (født 18. november 1834). I 1836 tyndede det på tragisk vis ud i børneflokket, idet Mette Kirstine Hansdatter døde den 3. juni og Maren Kirstine Hansdatter den 15. juli (Hedensted Sogn). Som et plaster på såret blev Søren Møller Hansen født den 9. marts 1837.

Ved folketællingerne i 1840, 1845 og 1850 var bopælen den samme, og Hans Madsen Møller var fortsat væver. I 1845 anføres han at være både husmand og væver. Det har formentlig hele tiden været sådan, at væverarbejdet har været et supplement til det lille landbrug. Der var tre hjemmeboende børn i 1840, to i 1845 og et i 1850.

I 1853 frasolgte Hans Madsen Møller for 40 rigsdaler et stykke tørvejord på $\frac{3}{4}$ album hartkorn. Familien i ”Lenelyst” kom dog ikke til at fryse lige med det samme, for det var aftalt i skødet, at Hans Madsen Møller havde ret til at grave tørv i det frasolgte i de efterfølgende 6 år [51].

Frasalget af jord kan give en mistanke om, at Hans Madsen Møller har manglet penge. Det må han i hvert fald have gjort senere. Den 10. juni 1858 optog han et lån på 250 rigsdaler i huset [47]. Den 19. juni 1862 fik han for 100 rigsdaler skøde på en ejendom, matrikelnr. 5d, på Sebberup Mark i Løsning Sogn, på 2 fjerdingkar og 1 $\frac{1}{2}$ album hartkorn [52, 53]. Det kan forklare, at han samme dag igen optog et lån, der denne gang var på 300 rigsdaler [48].

Selv om den nyanskaffede ejendom på Sebberup Mark lå i et andet sogn, var afstanden til Remmerslund Mark meget kort. Det er uklart, hvad Hans Madsen Møller ville med to ejendomme. Det kan konstateres, at han blev boende på Remmerslund Mark.

Det må have været en lyst at bo i ”Lenelyst”, for Hans Madsen Møller og Ane Olesdatter boede der både ved folketællingerne i 1855 og 1860. Hans Madsen Møller var muligvis holdt op med at væve, for nu betegnes han blot som husmand. I 1855 boede den voksne, ugifte datter, Oline, hos dem. I 1860 var de overladt til tosømhedens fordele og ulemper.

Hans Madsen Møller var 66 år og husmand på Remmerslund Mark, da han døde den 14. juni 1865 (Hedensted Sogn). Enken, Ane Olesdatter, fik den 13. juli 1865 amtets tilladelse til at sidde i uskiftet bo [54]. Dermed fik hun ejendomsret over begge ægteparrets ejendomsbesiddelser.

Den ejendomsret skilte Ane Olesdatter sig dog ret hurtigt af med. Den 12. april 1866 fik sønnen, Jens Hansen, for en købesum på 500 rigsdaler skøde på ejendommen, matrikelnr. 23b, Remmerslund Mark [49], og samme dag fik en anden søn, Søren Møller Hansen, for en købesum på 300 rigsdaler skøde på matrikelnr. 5d på Sebberup Mark [55]. Det fremgår af Jens Hansens skøde, at han havde udstedt en aftægtskontrakt til sin mor.

Aftægtskontrakten [56] er usædvanligt detaljeret, så man kan overveje, om Ane Olesdatter ikke har haft tillid til, at sønnen ville behandle hende ordentligt. Jens Hansen skulle, ”så snart aftægtskonen forlanger det”, indrette en lejlighed på 2 fag tværs gennem stuehuset. Den skulle ligge midt i huset, bestå af to stuer og indrettes efter aftægtskonens ønske. Her kunne Ane Olesdatter bo frit i resten af sin levetid.

Hun var ikke tvunget til at blive i sin lejlighed. Det er præciseret, at hun havde fri adgang til at bruge husets køkken med ildsted og kogeke, og at hun havde ”ret til at gå omkring og opholde sig i stedet og på dets grund når og hvor hun vil”. Ane Olesdatter skulle også have stillet et lille stykke havejord til rådighed, og det skulle Jens Hansen grave og gøde ”efter aftægtskonens anvisning”.

Der er en lang liste over madvarer, som i løbet af et år skulle leveres til aftægtskonen, f.eks. 1 tønne og 4 skæpper rug, 4 skæpper kartofler, 16 pund smør, 4 pund kaffe, 2 snese friske hønseæg, 24 pund røget flæsk uden ben og 2 pletter kornbrændevin. Hver morgen skulle der leveres hende 1 pottle nymalket komælk. Derudover skulle der leveres tørv og træbrændsel, og Jens Hansen skulle ”save og hugge træet efter aftægtskonens anvisning”.

Det var tilsyneladende et fuldtidsjob at servicere aftægtskonen, for Jens Hansen skulle endvidere køre hendes korn til og fra mølle for at få det malet efter hendes ønske. Han skulle også brygge, bage og vaske for hende, når hun forlangte det, og han skulle bruge sit eget brændsel

dertil. Selv om han skulle ”forsyne hende med de til hendes anstændige påklædning fornødne klædningsstykker”, har han næppe siddet og strikket om aftenen.

Ane Olesdatter kunne ifølge aftægtskontrakten udtage af stedets bohavede, hvad hun mente at have brug for. Når hun var død, skulle Jens Hansen ”bekoste hendes anstændige og hæderlige begravelse efter egnens skik og brug”. Ane Olesdatter har ikke følt sig overbevist om, at Jens Hansen ville opfylde kontrakten, for hun fik prioritet og panteret i ejendommen for 250 rigsdaler til sikkerhed for opfyldelsen.

Ved folketællingen i 1870 boede Ane Olesdatter på aftægt hos Jens Hansen, der var snedker. Den ugifte datter, Oline, boede der også. Det gav ikke anledning til megen snak, for det er anført, at Oline var døvstum. Derfor har Oline ikke kunnet klare sig selv, og det forklarer, hvorfor det i aftægtskontrakten var tilføjet, at Oline i hele sin levetid skulle have fri kost og logi hos Jens Hansen.

Ved næste folketælling i 1880 var der ikke sket store forandringer, for både Ane Olesdatter og Oline boede hos Jens Hansen. Efter 54 år i ”Lenelyst” var det dog slut for Ane Olesdatter. Hun døde den 7. juli 1884 (Hedensted Sogn). Der blev ikke noget til arvingerne, for det er anført i dødsanmeldelsesprotokollen, at hun intet ejede [57].

Mette Kirstine Madsdatter var den sidste i børneflokket. Fra den 19. november 1811 var det blevet en betingelse for at blive konfirmeret, at man enten havde haft naturlige kopper eller var blevet vaccineret mod kopper [58]. Derfor stillede Mette Kirstine ifølge kirkebogen op til vaccination den 14. november 1812. Vaccinen var pastoriseret, idet hun blev vaccineret af pastor Kjær fra Løsning.

Både hendes kundskab og opførsel var ”meget god”, så der var intet, der forhindrede Mette Kirstine Madsdatter fra Eriknauer i at blive konfirmeret i 1816 (Hatting Sogn). Den 4. maj 1818 debuterede hun som fadder, da storebror Søren fik døbt sin ”uægte” datter (jf. kapitel 6).

Begge hendes brødre havde i en meget ung alder fået et ”uægte” barn, og først lang tid efter var forholdet resulteret i ægteskab. Denne familietradition følte Mette Kirstine, at hun skulle leve op til. I en alder af 19 år fødte hun den 16. maj 1820 (Hatting Sogn) en ”uægte” søn, der fik navnet Mads Møller Lauritsen. Ved dåben bistod hendes brødre, Søren og Hans, som faddere.

Barnefaderen var ifølge kirkebogen ungkarl Laurits Willumsen fra Ålbæk i Thyregod Sogn. Han tjente for tiden hos en gårdmandsenke i Eriknauer. Han var 31 år, idet han var døbt den 15. august 1788 i Thyregod Sogn (Vejle Amt). Der er set mange variationer af hans fornavn, idet han også kaldes Lauritz, Laurs og Lars. Han optræder også under efternavnene Willumsen og Ålbæk.

Ifølge lægdsrullen var Laurits Willumsen flyttet til Eriknauer allerede i 1805 (Vejle Amt, Tilgangsruddle 1805, lægd 108, Hatting Sogn). I 1812 blev han soldat ved Sjællandske Jægerkorps (Hovedrulle 1811, 1814 og 1817). I 1814 og 1817 er han anført at have været ved armeen. Der må have været pauser i soldatertjenesten, for ifølge kirkebøgernes afgangs- og tilgangsruddler flyttede han i 1815 fra Eriknauer til Ølsted Sogn (Vejle Amt) og i 1817 tilbage til Eriknauer.

Den ”uægte” søn, Mads Møller Lauritsen, døde den 24. oktober 1821 (Hatting Sogn) i en alder af 1 ½ år, og så var tavlen vasket ren. Mette Kirstine Madsdatter kunne starte på en frisk, så hun fødte en ”uægte” datter, Kirstine Lauritsdatter, den 10. juli 1824 (Hatting Sogn). Det er

noteret i kirkebogen, at ”til barnefader blev atter udlagt Lauritz Willumsen Aalbech”, dvs. han blev anset for at være vaneforbryder.

Kirkebogen anfører, at Laurits Willumsen var tjenestekarl hos Mette Kirstines far, Mads Sørensens Møller. Laurits Willumsen har altså været så meget kæreste med Mette Kirstine, at han var blevet accepteret af familien. Det fremgår også af, at Mette Kirstines bror, Søren Madsen Møller, havde brugt Laurits Willumsen som fadder både den 26. januar 1823 og den 4. juli 1824.

Nu gik den ikke længere med udenomsægteskabelig aktivitet. Mette Kirstine Madsdatter blev gift med Laurits Willumsen den 24. oktober 1824 i Hatting Kirke. Samme dag blev datteren, Kirstine Lauritsdatter, fremstillet i kirken efter en hjemmedåb.

Det anføres i kirkebogen om Laurits Willumsen, at han, når undtages 8 års krigstjeneste, ikke havde lært andet end bondehåndtering. Om Mette Kirstines kvalifikationer skrives, at hun ikke var oplært eller vant til andet end landlig syssel og husholdning. Så var det godt, at det var det, hun kom til at beskæftige sig med resten af livet.

Mette Kirstine Madsdatter opnåede herefter at føde yderligere seks børn, som alle var helt ægte, og som alle blev født i Hatting Sogn. Maren Lauritsdatter blev født den 7. april 1826. Forældrene anføres at være indsiddere i Eriknauer.

I 1827 flyttede familien ifølge afgangslisten til Ølsted Sogn, hvor de skulle bo til leje hos M. Larsens enke. Hun kan ikke have været et attraktivt bekendtskab, for året efter vendte de tilbage til Hatting Sogn (jf. tilgangslisten). Det er anført, at Laurits Willumsen var bødker og agtede at bosætte sig på Eriknauer Mark.

Da Bodil Johanne Lauritsdatter blev født den 19. februar 1829, var Laurits Willumsen ifølge kirkebogen indsidder i ”Willumslund” i Eriknauer Skov. Ved Mads Lauritsens fødsel den 4. august 1832 er Laurits Willumsen angivet at være husmand og bødker på Eriknauer Mark. Ved folketællingen i 1834 var Laurits Willumsen bødker og lejer af et hus i Eriknauer Skov, hvor han boede med hustru og fire børn. Der er formentlig brugt to forskellige stedbetegnelser for det samme hus.

Den 3. december 1834 blev Ane Marie Lauritsdatter født. Derefter fulgte Wilhelm Lauritsen (født 8. oktober 1838). Ved folketællingen i 1840 er Laurits Willumsen anført at være bødker, og bopælen omtales som et hus i Eriknauer Skov. Det absolut sidste barn, Jens Lauritsen, blev født den 7. juli 1842. Faderen betegnes som indsidder i Eriknauer Skov, dvs. der er ingen tegn på, at Laurits Willumsen har ejet sit hus.

Laurits Willumsen var fortsat bødker ved folketællingen i 1845, hvor der var fem hjemmeboende børn. Bopælen kaldes nu Eriknauer, så det er muligt, at familien var flyttet væk fra skoven. Den 21. december 1845 (Hatting Sogn) døde Mette Kirstine Madsdatter i en alder af 44 år. Ifølge kirkebogen døde hun af ”brystsygdom”, som kan tænkes at være brugt som betegnelse for tuberkulose. Hun omtales i kirkebogen som ”husmand i Erichnauer Lars Wilhelmsens kone”.

Ved folketællingen i 1850 var huset i Eriknauer blevet overtaget af Laurits Willumsens svigersøn, der var gift med datteren Maren. Laurits Willumsen boede i huset og var aftægtsmand og bødker. Det kan tyde på, at han havde været ejer af huset, men jeg har ikke fundet dokumentation for den formodning. Selv om han var aftægtsmand, havde han to mindreårige sønner, der boede hos ham.

Datteren og svigersønnen flyttede fra Eriknauer i 1852 (jf. afgangslisten). Ved folketællingen i 1855 boede Laurits Willumsen som aftægtsmand i et hus i Eriknauer sammen med sin yngste søn. Huset var muligvis det samme som i 1850, men i så fald var det nu overtaget af en hjulmand med kone og børn.

Den yngste søn, der nu var 13 år, måtte klare sig selv året efter, for Laurits Willumsen døde den 15. februar 1856 (Hatting Sogn) i en alder af 67 år. Bopælsforvirringen bliver ikke mindre af, at han anføres at være aftægtsmand i Eriknauer Skov.

Litteraturliste

1. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 388
2. Bygholm Gods, Jordebøger, 1766-1869
3. Bygholm Gods, Afskrivningsprotokol for landgilde, 1766-1794, side 145, 253, 355 og 410
4. Rentekammeret, Danske Afdeling, Jysk-Fynske Landvæsenskontor, Hoveriefretninger i henhold til plakat af 1791 24. juni, 1791-1795, Vejle Amt, Bygholm Hovedgård, Hatting Sogn
5. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 173
6. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1795-1827, folio 4b-6 og 7b-8b
7. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsforretninger, 1769-1800, Hatting Herred, 1787-1800, hovednummer. 28, binummer 4
8. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1795-1827, folio 193b-194b
9. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1800-1817, side 152-153
10. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1827-1850, folio 30 og 42-43
11. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 366
12. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1795-1827, folio 82b-83
13. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 421
14. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 334
15. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 215-216
16. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1795-1827, folio 150b-151
17. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Justitsprotokol, 1827-1832, folio 123b-124
18. Hæren, garnisoner og chefer, database, <http://www.wadschier.dk>
19. Jørgen Green: "Slægtsforskning i lægdsruller, søruller og i hærens og søværnets arkiver", 1. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2009, side 24-25
20. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1795-1827, folio 161-162, 173b, 210-210b og 215b-216
21. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skifteprotokol, 1837-1846, folio 416b-417b
22. Bjerre Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1862-1866, folio 114b-115
23. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
24. Horsens Byfoged, Skifteprotokol, 1822-1827, folio 518b

25. Djurs Sønder-Mols Herredsfoged, Skifteprotokol, Sønder Djurs Herred, 1834-1841, folio 279, 282b-283b og 334b-335
26. Djurs Sønder-Mols Herredsfoged, Skifteprotokol, Sønder Djurs Herred, 1841-1855, folio 47, 82b-83b og 119b-120b
27. Djurs Sønder-Mols Herredsfoged, Skifteprotokol, Sønder Djurs Herred, 1841-1855, folio 209b-210, 225b-226b og 253b-254
28. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1825-1828, folio 177b-178
29. Voer-Nim Herredsfoged, Realregister, Nim Sogn, 1850-1940, folio 77
30. Skanderborg Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Voer Herred, 1800-1830, folio 267
31. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1847-1851, folio 765b-766
32. Voer-Nim Herredsfoged, Skifteprotokol, 1850-1857, folio 245b og 265-265b
33. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1861-1863, folio 20
34. Voer-Nim Herredsfoged, Skifteprotokol, 1874-1878, folio 312b
35. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1878-1879, folio 152
36. Boller og Møgelkær Gods, Fæsteprotokol, 1777-1869, folio 254b-255
37. Boller og Møgelkær Gods, Jordebøger, 1767 og 1799-1833, maj 1820-maj 1821, side 6
38. Boller og Møgelkær Gods, Hoveriprotokol for gangdage, 1834-1848
39. Boller og Møgelkær Gods, Hoveriprotokol for spanddage, 1834-1848
40. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Bjerre Herred, 1821-1832, side 134-136
41. Boller og Møgelkær Gods, Fæsteprotokol, 1777-1869, folio 537-537b
42. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1825-1828, folio 541-541b
43. Forordning af 20. juni 1788 om stavnsbåndets løsning fra godserne for bondestandens mandkøn i Danmark, paragraf 6, <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/forordning-om-stavnsbaandets-ophaevelse-20-juni-1788/>
44. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1830-1832, folio 77b-78
45. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1830-1833, folio 33-33b
46. Hatting Herredsfoged, Realregister, Hedensted Sogn II, 1856-1948, folio 78
47. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1861, folio 276b-277
48. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1861-1867, folio 124-124b
49. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1861-1867, folio 673b
50. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1817-1833, side 223
51. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1852-1855, folio 374-374b
52. Hatting Herredsfoged, Realregister, Løsning Sogn, 1856-1950, folio 307
53. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1861-1867, folio 122-122b
54. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1861-1867, folio 672b
55. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1861-1867, folio 673b
56. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1861-1867, folio 687b-689

57. Hatting Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1884-1889, folio 3
58. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: "Slægtsforskerens ABC", 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007, side 240

Kapitel 11. En mand, en kone og to ligprædikener

Mine tip-3-oldeforældre

Rasmus Jørgensen Nissen & Maren Jensdatter

Rasmus Jørgensen Nissen (118):

Født:

Døbt: 20. september 1750 i Løsning Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: før 1774

Død: 13. maj 1825 i Løsning Sogn

Begravet: 18. maj 1825 i Løsning Sogn

Maren Jensdatter (119):

Født: ca. 1749

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1774

Død: 15. februar 1836 i Løsning Sogn

Begravet: 21. februar 1836 i Løsning Sogn

Min tip-3-oldefar kaldes både Rasmus Jørgensen og Rasmus Nissen. Der er utvivlsomt tale om den samme person, for ved datteren Ane Rasmusdatters bryllup i 1822 (Hatting Sogn) kaldes han for Rasmus Jørgensen Nissen. Hans far hed Jørgen og havde tilnavnet Nissen, hvilket kan forklare, hvorfor Rasmus blev kaldt for både Jørgensen og Nissen.

Rasmus Jørgensen Nissen blev døbt den 20. september 1750 i Løsning Sogn ca. 15 km nordøst for Vejle. I kirkebogen angives faderen at være Jørgen Rasmussen. Moderens navn er ikke anført, men da Jørgen Rasmussen var gift med Karen Rasmusdatter (jf. kapitel 19), tør jeg godt udnævne hende til at være mor til Rasmus.

Maren Jensdatter har også haft en far og en mor, men det er ikke lykkedes at finde ud af, hvem de var, eller hvor Maren blev født. At dømme efter navngivningen af Rasmus Jørgensen Nissens og Maren Jensdatters børn er det nærliggende at gætte på, at Maren Jensdatters mor har heddet Else. Maren Jensdatters omtrentlige fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død.

Trods søgning i kirkebøgerne i Løsning Sogn og et stort antal omkringliggende sogne er det ikke lykkedes at finde Rasmus Jørgensen Nissens og Maren Jensdatters vielse. Deres første barn blev født i 1774, og derfor må de være blevet viet inden da.

Det første barn var en datter, der blev døbt i Løsning Kirke den 24. april 1774. Hun fik navnet Karen efter sin farmor. Faderen, der omtales som Rasmus Nissen, angives at have bopæl i Løsning. Alle efterfølgende børn blev døbt i Løsning Sogn. Moderens navn fremgår kun ved det yngste barns fødsel, men det fremgår af skiftet efter Rasmus Jørgensen Nissens død, at Maren Jensdatter var mor til alle hans børn [1].

I 1777 fik Rasmus Nissen igen en datter, Else Rasmusdatter (døbt 19. maj 1777). Endnu en Else Rasmusdatter blev døbt den 1. november 1778. Selv om den første Else Rasmusdatters død

ikke er fundet i kirkebogen, må hun formodes at være død, inden den anden Else blev født. Formodningen baseres på, at der kun var én Else Rasmusdatter i familien ved folketællingen i 1787.

De næste børn i rækken var Maren Rasmusdatter (døbt 8. juli 1781), Anders Rasmussen (døbt 20. juni 1784) og Maren Rasmusdatter (døbt 11. marts 1787, død 20. september 1799). Igen er der grund til at tro, at den første Maren døde, inden den anden Maren blev født, idet det kun er den yngste Maren, der er registreret i folketællingen i 1787.

Rasmus Jørgensen Nissen havde tætte relationer til sine søskende. Ved dåben i 1781 var hans søster, Anne Jørgensdatter, fadder, i 1784 var broderen, Søren Nissen, fadder, og i 1787 var søsteren, Maren Jørgensdatter, fadder.

Ved folketællingen den 1. juli 1787 angives Rasmus Jørgensen Nissen at være bonde og gårdmand i Løsning By. Han boede på gården sammen med Maren Jensdatter og børnene Karen, Else, Anders og Maren. Det fremgår af senere oplysninger, at Rasmus Jørgensen Nissen indtil sin død var fæstegårdmand under Merringgård Gods [1].

Den 7. februar 1790 blev ”Rasmus Nissens barn af Løsning, 1 ½ år gammel” begravet ifølge Løsning Sogns kirkebog. Det burde betyde, at barnet var født i 1788, men fødslen er ikke fundet i kirkebogen. Efterhånden begynder jeg at tvivle på, om Løsning Sogns kirkebog er blevet ført med den nødvendige omhu.

Der er til gengæld ingen tvivl om, at min tip-2-oldemor, Ane Rasmusdatter, blev født den 19. november 1792. Hun blev den sidste i den børneflok, der formentlig nåede op på otte børn. Ved folketællingen i 1801 var børnene Karen, Anders og Ane hjemmeboende.

Det fremgår af brandtaksationsprotokollen, at Rasmus Jørgensen Nissens fæstegård var en trelænget gård. Stuehuset var på 12 ½ fag, hvoraf 5 fag var til beboelse og 7 ½ fag til lade og port. Huset var af egebindingsværk med klinede vægge og stråtag. Der var endvidere en lade på 9 fag og en heste- og kostald på 5 fag [2, 3].

Ved en brandtaksationsforretning den 27. februar 1817 blev gården takseret til i alt 800 rigsdaler. Det er anført, at Rasmus Jørgensen Nissen forlangte, at den kun skulle forsikres for 500 rigsdaler [3]. Enten må han have ment, at gårdens værdi var blevet sat for højt, eller også har han været så nærig, at han bevidst ville underforsikre for at spare på forsikringspræmien.

Rasmus Jørgensen Nissen var ifølge kirkebogen 78 år gammel, da han døde den 13. maj 1825 (Løsning Sogn). Efter mit regnestykke var han dog kun 74 år. Han havde sparet på forsikringspræmien, så derfor var der råd til, at han kunne blive begravet med ligprædiken, som dengang kun blev holdt mod betaling.

Den 14. juni 1825 mødte herredsfogeden op på gården i Løsning for at registrere og vurdere den afdødes ejendele [1]. Arvingerne var enken, Maren Jensdatter, og børnene Anders, Karen, Else og Ane. Boopgørelsen afslører et beskedent hjem uden store værdier. Til madlavningen havde Maren Jensdatter 2 jerngryder, 3 lergryder og 1 pande. Hun kunne servere maden på 6 hvide stentallerkener, 2 tintallerkener og 2 fade, mens 2 lysestager sørgede for hyggebelysning. Der var 4 lerkrus til deling, når der skulle serveres en tår øl fra husets øltønde.

Rasmus Jørgensen Nissens tøjbeholdning var så sparsom, at man kan mistænke ham for at have været deltidsnudist. Når han skulle se præsentabel ud, har han formentlig iført sig sine

blå bukser, sin blå vest og sin blå kjole. Gårdens husdyr og redskaber udgjorde hovedparten af boets samlede værdi, der blev opgjort til 96 rigsdaler, 5 mark og 1 skilling.

Godsejerens repræsentant tog forbehold for mangler ved fæstegården. Derfor måtte skiftets afslutning vente til den 10. december 1825, hvor arvingerne mødte op på herredskontoret [4]. Der var nu en arving mindre, for i mellemtiden var datteren, Karen Rasmusdatter, død. Skiftet blev hurtigt klaret. Sønnen, Anders, og de to døtres mænd erklærede, at Maren Jensdatter havde givet dem, hvad de kunne tilkomme i arv. Derefter blev boet overladt til Maren Jensdatter.

Sønnen, Anders Rasmussen, overtog faderens fæstegård. Ved folketællingen i 1834 var Maren Jensdatter aftægtskone på gården. Det var hun også ved sin død den 15. februar 1836. Hun var ifølge kirkebogen 86 ¼ år ved sin død. Der blev ikke gjort forskel, for hun blev også begravet med en ligprædiken, men den havde hun næppe selv fornøjelse af.

Det blev anført i dødsanmeldelsesprotokollen, at skiftet bortfaldt ifølge aftægtskontrakt [5]. Det betyder formentlig, at det i aftægtskontrakten har været fastlagt, hvad der skulle ske med hendes ejendele efter hendes død.

Der var fire af Rasmus Jørgensen Nissens og Maren Jensdatters børn, der blev voksne. Min tip-2-oldemor, Ane Rasmusdatter, er nærmere omtalt i kapitel 6. I det følgende omtales de tre resterende børn.

Karen Rasmusdatter kom igennem livet uden ægteskabelige skænderier, idet hun aldrig blev gift. Hun er omtalt som ”pigen Karen Rasmusdatter af Løsning” i 1815, hvor hun var fadder ved en dåb hos søsteren, Else Rasmusdatter, og i 1822 og 1824, hvor det var søsteren, Ane Rasmusdatter, der skulle have børn døbt.

Det er sandsynligt, at Karen Rasmusdatter er blevet boende hos forældrene og har hjulpet til på gården. Faderens død var så stort et tab for hende, at hun døde 1 ½ måned senere (28. juni 1825, Løsning Sogn) i en alder af 51 år. Som omtalt ovenfor betød hendes død, at hun ikke nåede at arve faderen, men til gengæld fik hun en ligprædiken.

Else Rasmusdatter var flyttet hjemmefra ved folketællingen i 1801. En søgning efter hende uden for hjemmets trygge rammer giver ved denne folketælling et par mulige bud på en Else Rasmusdatter. Det kan derfor ikke afgøres, hvor hun opholdt sig i 1801.

Hun dukkede op igen den 6. april 1805, hvor hun i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt) blev viet til ungarl Lars Pedersen fra Hornborg. Else Rasmusdatter angives at være fra Haurum i Hornborg Sogn. Hun kan med sikkerhed fastslås at være den ”rigtige” Else Rasmusdatter, idet det i skiftet efter Rasmus Jørgensen Nissen anføres, at hans datter, Else, var gift med Lars Pedersen i Hornborg [1].

Else Rasmusdatter var 26 år ved vielsen. Brudgommen var 27 år (døbt 13. juli 1777, Tamdrup Sogn, Skanderborg Amt) og blev også kaldt for Lars Pedersen Dahl. Ved folketællingen i 1787 boede han hos sine forældre i Hornborg By.

Vielsen var sandsynligvis blevet fremprovokeret af, at Else Rasmusdatter var blevet gravid ved enten et held eller et uheld. Efter vielsen flyttede ægteparret muligvis ind hos hendes forældre

i Løsning, for 1 ½ måned efter vielsen (20. maj 1805) fødte hun i Løsning Sogn en søn, Jens Larsen. Ved den efterfølgende dåb var Elses far blandt fadderne. Bopælen var fortsat i Løsning, da den lille Jens døde den 13. september 1805 i en alder af ca. 4 måneder.

Det fremgår af lægdsrullen (Århus Amt, Hovedrulle 1806, lægd 145, Hornborg Sogn), at Lars Pedersen i 1806 blev indkaldt som soldat ved Arveprinsens Regiment. Det må have grebet forstyrrende ind i familielivet, men ikke mere end, at der blev lejlighed til at gøre Else Rasmusdatter gravid igen. Endnu en Jens Larsen blev født den 1. november 1806 (Hornborg Sogn), og nu havde ægteparret bopæl i Hornborg.

Lars Pedersen har muligvis set godt ud, da Else Rasmusdatter faldt for ham, men han var ”meget ussel af udseende”, da han mødte på session i 1809. Derfor blev han kasseret fra videre soldatertjeneste pga. sygdom (jf. ovennævnte lægdsrulle). Nu kunne han koncentrere sig om familien. De efterfølgende børn blev alle født i Hornborg Sogn.

Et forsøg på en familieførøgelse endte dog i første omgang ulykkeligt. Den 17. januar 1809 fødte Else Rasmusdatter et par dødfødte tvillingepiger, der blev født fire måneder for tidligt. Det gik bedre i næste forsøg. Anders Larsen blev født den 26. december 1810, og da han blev døbt den 30. december 1810, kom Rasmus Jørgensen Nissen og hustru tilrejsende for at være faddere.

Den 9. juni 1811 blev Lars Pedersen husejer, idet han for 300 rigsdaler købte et husmandssted i Hornborg By og lidt ekstra jord, så det samlede jordtiliggende var på 2 skæpper, 2 fjerdingkar og 2 3/8 album hartkorn. Der var tale om et husmandssted, som Lars Pedersens far havde haft i fæste [6].

Lars Pedersen og Else Rasmusdatter fik yderligere fire børn, hvoraf de tre døde i en tidlig alder. Mette Larsdatter blev født den 14. februar 1813 og døde den 24. april 1816. Derefter fulgte Maren Larsdatter (født 12. april 1815, død 21. november 1815), Mette Marie Larsdatter (født 8. september 1816) og Hans Larsen (født 8. juli 1820, død 11. august 1828).

I kirkebogen ved børnenes fødsel og død kaldes Lars Pedersen enten husmand, boelsmand eller gårdmand. Det kan evt. skyldes, at Lars Pedersens ejendomsbesiddelser varierede med tiden, idet han var flittigt involveret i forskelligartede ejendomshandler.

I 1815 købte han for 490 rigsdaler to jordparceller på i alt 3 skæpper hartkorn [7, 8]. For at finansiere købet måtte han låne 200 rigsdaler af sognefogedens datter mod sikkerhed i ejendommene [9].

Samme år købte han for 300 rigsdaler et 6 fag gadehus i Hornborg med en tilhørende jordlod på 2 skæpper, 3 fjerdingkar og 1 ¼ album hartkorn [10]. I den anledning lånte han mod sikkerhed i huset 200 rigsdaler af en konsistorialråd Bechmann [11]. Lars Pedersen var tilsyneladende samtidig ejer af både ovennævnte husmandssted og ovennævnte gadehus. Man kan undre sig over, hvad han skulle med to huse.

I 1827 optog han et nyt lån på 200 rigsdaler [12], som formentlig blev brugt til at tilbagebetale lånet til sognefogedens datter [9]. Året efter optog han yderligere et lån på 100 rigsdaler mod 2. prioritets sikkerhed i de samme ejendomme. Långiveren var så utryg ved udlånet, at Lars Pedersen måtte stille med en kautionist for at kunne låne pengene [13].

Der har tilsyneladende været god grund til at være utryg ved Lars Pedersens betalingsevne. Lars Pedersen må have misligholdt ovennævnte lån til konsistorialråd Bechmann, for den 3.

oktober 1828 blev Lars Pedersen dømt til inden 15 dage at tilbagebetale lånet på 200 rigsdaler plus renter og omkostninger [14]. Lars Pedersen solgte ca. ½ år senere for 100 rigsdaler den jordlod, som konsistorialråden havde pant i [15], og dermed blev den økonomiske krise efter alt at dømme afværget.

Ved folketællingen i 1834 boede Lars Pedersen og Else Rasmusdatter i et hus i Hornborg By, som må antages at være det husmandssted, som blev købt i 1811 [6]. Det er anført, at han levede af sin jordlod. Eneste hjemmeboende barn var den nu voksne søn, Anders Larsen.

Ved næste folketælling i 1840 var Lars Pedersen og Else Rasmusdatter aftægtsfolk i et hus i Hornborg By, hvor de blev forsørget af husfaderen, Peder Rasmussen, der var stenhugger og boelsmand. Peder Rasmussen var gift med Lars Pedersens og Else Rasmusdatters datter, Mette Marie Larsdatter. Lars Pedersen var dog fortsat ejer af husmandsstedet.

I 1841 udvidede Lars Pedersen oven i købet sine jordbesiddelser, idet han for 500 rigsdaler købte en jordlod på Hornborg Mark [16]. Købet blev finansieret ved at låne 500 rigsdaler hos en "student Rørbye" på Hornborg Mark [17]. Det er tilladt at undre sig over, hvad man har kunnet studere på Hornborg Mark. Det fremgår af folketællingen i 1834, at studenten, Simon Rørbye, på det tidspunkt var 60 år og både "studiosus og gårdmand". Mon ikke han har været mere gårdmand end student? Efter sidstnævnte indkøb af jord nåede Lars Pedersens samlede jordbesiddelser op på 7 skæpper og 2 3/8 album hartkorn samt 1/8 album skov.

Lars Pedersen var 66 år, da han døde den 3. februar 1844 (Hornborg Sogn). Den 4. februar 1844 anmeldte Else Rasmusdatter og svigersønnen, Peder Rasmussen, til skiftemyndighederne, at Lars Pedersen ikke efterlod sig andre arvinger end datteren, Mette Marie Larsdatter, dvs. af ægteparrets ni børn var hun eneste overlevende. Else Rasmusdatter og Peder Rasmussen anmeldte "under eds tilbud", at Lars Pedersens efterladte værdier ikke oversteg 200 rigsdaler. Deraf betalte de ½ % i arveafgift og overtog boet [18].

Ved folketællingen i 1845 levede Peder Rasmussen lykkeligt med hustru og svigermor på husmandsstedet, der nu efter det seneste tilkøb af jord blev kaldt for en gård. Skiftet efter Lars Pedersen indebar, at gården var ejet af Else Rasmusdatter og Peder Rasmussen i fællesskab.

Den 17. november 1847 søgte Else Rasmusdatter om tilladelse til at udstykke jorden til sin ejendom, matrikelnr. 27a i Hornborg By, i tre parceller [19]. Ejendommen var på 6 skæpper, 1 fjerdingkar og 1 ¾ album hartkorn. Hun ville beholde den ene parcel, matrikelnr. 27a (3 skæpper, 1 fjerdingkar og 1 ¼ album), som hun selv ville bebygge og bebo. De to øvrige parceller, matrikelnr. 27d (2 skæpper, 3 fjerdingkar og ¾ album) og matrikelnr. 27e (2 ¾ album), skulle frasælges. Endvidere bad hun om tilladelse til at afhænde en lod, matrikelnr. 38 (2 skæpper, 1 fjerdingkar og ¼ album).

Udstykningstilladelsen blev givet den 25. marts 1848 med den klausul, at den parcel, som Else Rasmusdatter selv ville beholde, skulle bebygges inden 2 år [19]. Det endte dog med, at hun i stedet solgte sidstnævnte parcel [20] samt de tre ovennævnte [21-23]. Salget indbragte i alt 1.150 rigsdaler, så selv om der har været lån, der skulle indfries, må der have været et pænt overskud.

Else Rasmusdatter og/eller Peder Rasmussen må have trængt til luftforandring, for ved folketællingen i 1850 var Peder Rasmussen gårdmand på en gård i Tønning By i Tønning Sogn (Skanderborg Amt), og Else Rasmusdatter var på aftægt på gården. Det må derfor formodes, at overskuddet fra salget af gården i Hornborg er blevet brugt til køb af gården i Tønning. Det

fremgår af folketællingen i 1860, at gården blev kaldt for Sorgenfri. Else Rasmusdatter var fortsat på aftægt i 1860.

Else Rasmusdatter holdt ud som aftægtskone, indtil hun var 83 år. Hun døde den 19. juni 1862 (Tønning Sogn). Hun må have givet afkald på sin del af overskuddet fra gårdsalget til gengæld for aftægten, for det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at hun intet ejede [24].

Anders Rasmussen slap tilsyneladende for soldatertjeneste, fordi han var eneste søn af en ældre gårdmand, der havde behov for hans hjælp på gården (Vejle Amt, Hovedrulle 1808, lægd 114, Løsning Sogn). I 1813 blev han udskrevet til den stående reserve (Hovedrulle 1826, lægd 114). Ifølge lægdsrullen var han kun 161 cm høj, så det er tydeligt, at der ikke blev brugt vækstfremmere i landbruget dengang.

Da faderen, Rasmus Jørgensen Nissen, døde den 13. maj 1825, var Anders Rasmussen en hjemmeboende og hjemmearbejdende ungkarl på 40 år. Der var lagt op til, at Anders skulle overtage fæstegården efter faderen, så derfor hastede det med at finde en egnet bondekone. Det lykkedes, for allerede den 17. juli 1825 blev han gift i Løsning Kirke med den kun 18-årige Karen Olesdatter.

Karen Olesdatter var født den 25. februar 1807 (Løsning Sogn). Inden vielsen var hun tjenestepige i Løsning Præstegård. Med en så ærbar arbejdsplads kunne hun ikke være gravid før vielsen. Deres første barn, Ane Kirstine Andersdatter, blev født den 12. november 1826. Hun og de efterfølgende børn blev født i Løsning Sogn.

Ægteskabet resulterede i syv børn. De resterende seks var Maren Andersdatter (født 2. maj 1829), Ane Lene Andersdatter (født 19. april 1831), Mathias Andersen (født 2. november 1833), Christine Andersdatter (født 25. marts 1836), Ole Christian Andersen (født 12. februar 1839) og Jens Andersen (født 13. august 1841). Blandt fadderne var søstrene Else og Ane Rasmusdatter og nogle af søstrenes børn.

Ved folketællingen i 1834 boede Anders Rasmussen med kone og fire børn på gården i Løsning. Gården var den 21. januar 1830 blevet omtakseret til brandforsikringen, fordi de tre ovennævnte længer var blevet suppleret med en fjerde længe på 4 fag til fåresti og tørvehus. Derved kom den samlede forsikringssum op på 550 rigsdaler [25]. Gårdens jordtilliggende var på 4 tønder hartkorn, der i 1844-matriklen blev revurderet til 3 tønder, 1 skæppe, 2 fjerdingkar og 1 ¼ album. Gården fik matrikelnr. 6 i Løsning By [26].

Da folket blev talt næste gang i 1840, havde Anders Rasmussen og Karen Olesdatter seks børn og en tjenestedreng på gården. Anders Rasmussen nåede at opleve barn nr. syv, inden han døde den 24. maj 1842 (Løsning Sogn) i en alder af 57 år. Han blev aldrig gårdejer, for det fremgår af kirkebogen, at han var fæstegårdmand ved sin død.

Der blev afholdt skifte efter Anders Rasmussen den 23. juni 1842 [27]. Svogeren, Søren Madсен Møller (min tip-2-oldefar), var formynder for børnene. Registreringen af boets ejendele viser, at der var et spædbarn i huset, idet der blandt blå- og rødstribede overdyner, underdyner, hovedpuder og lagner var et sæt vuggeklæde, dvs. et klæde, der blev bredt over vuggen for at holde fluer borte [28].

Det fremgår endvidere af skiftet, at Anders Rasmussens garderobe var domineret af blåt tøj. Dengang gik tøjet i arv, så det er nærliggende at tro, at Anders Rasmussen havde arvet det blå tøj, der som omtalt ovenfor var registreret i skiftet efter faderen.

Overskuddet i boet var på 46 rigsdaler og 13 skilling. Deraf fik enken, Karen Olesdatter, halvdelen, og den anden halvdel blev fordelt mellem de syv børn. Det blev børnene ikke rige af. Deres arvemidler var for små til indsættelse i Overformynderiet. Derfor fik Karen Olesdatter lov til at anvende børnenes arv til deres fornødenheder [27].

Med en flok uforsørgede børn gjaldt det for Karen Olesdatter om at blive gift hurtigst muligt. Ca. 4 måneder efter mandens død blev hun den 30. september 1842 (Løsning Sogn) gift med Anders Nielsen, der også blev kaldt for Anders Nielsen Gjedved. Han var 40 år (født 1. november 1801, Løsning Sogn). Han var tidligere blevet enkemand først den 21. marts 1833 og senest den 7. april 1842 (Løsning Sogn). Nu var det tredje gang, at han blev gift med én, der hed Karen.

Den 28. december 1843 købte Anders Nielsen Gjedved af godsejeren den gård, som Anders Rasmussen havde haft i fæste, og som Karen Olesdatter havde overtaget efter Anders Rasmussens død. Købesummen var på 1.400 rigsdaler [29]. Det har formentlig været af økonomiske årsager, at Anders Nielsen Gjedved samtidig frasolgte en parcel af gårdens jord for 800 rigsdaler [30]. Det fremgår af brandtaksationsprotokollen, at gården den 13. januar 1845 blev omtakseret, fordi den var blevet ombygget [31].

Begge ægtefæller bragte børn med ind i ægteskabet. Den 8. oktober 1844 (Løsning Sogn) fik de et fælles barn, der blev døbt Anders Andersen. I kirkebogen er Anders Nielsen anført at være selvejergårdmand.

Ved folketællingen i 1845 boede Anders Nielsen Gjedved og Karen Olesdatter på gården med deres fælles barn, seks af hendes børn og to af hans børn. Den 21. januar 1848 (Løsning Sogn) fik de yderligere et fælles barn, Mette Cathrine Andersen. Ved folketællingen i 1850 boede familien fortsat på gården i Løsning By.

Det gjorde familien også i 1852. Den 20. marts 1852 frasolgte Anders Nielsen Gjedved for 700 rigsdaler en parcel, matrikelnr. 6e, på 3 skæpper, 1 fjerdingkar og $1\frac{3}{4}$ album hartkorn fra sin gård, matrikelnr. 6a i Løsning By [32]. Inden for kort tid derefter må resten af gården formodes at være blevet solgt og udskiftet med et husmandssted.

Den 24. december 1852 gav Anders Nielsen Gjedved sig selv en julegave, idet han for 400 rigsdaler købte to jordparceller, matrikelnr. 8g og 8c, i Løsning By af hartkorn henholdsvis 3 skæpper, 1 fjerdingkar og 2 album og 2 skæpper, 1 fjerdingkar og $\frac{3}{4}$ album [33]. Parcellerne skulle bebygges inden 2 år.

Parcellerne var blevet bebygget, da Anders Nielsen Gjedved den 3. januar 1855 solgte dem for 1.500 rigsdaler sammen med matrikelnr. 6h af hartkorn 2 fjerdingkar og $2\frac{1}{4}$ album [34]. I stedet må han have købt et andet husmandssted, for i 1856 angives han i Løsning By at være ejer af et husmandssted, hvorpå der endnu ikke var meddelt skøde [35].

Ved folketællingen den 1. februar 1855 angives Anders Nielsen Gjedved at være gårdmand, og familien boede på en gård i Løsning By. Det passer ikke umiddelbart med, at han skulle have købt et husmandssted. Det er derfor uklart hvilken ejendom, familien boede på.

Anders Nielsen Gjedved døde den 19. marts 1856 (Løsning Sogn). I kirkebogen anføres han at være husmand i Løsning. Det fremgår af skiftet efter hans død, at han var ejer af et hus med jord [35]. Han efterlod sig ikke en fattig enke, for der var et overskud i boet på 486 rigsdaler og 4 skilling.

Efter Anders Nielsens død fik Karen Olesdatter den 18. september 1856 skøde på huset med tilhørende jord, matrikelnr. 20b. Det fremgår af skødet, at de havde købt jorden og selv bygget et hus på [36]. Den 8. juli 1858 udvidede Karen Olesdatter sine jordbesiddelser, idet hun for 100 rigsdaler købte en parcel, matrikelnr. 5f, på 2 fjerdingkar og ½ album hartkorn [37].

Ved folketællingen i 1860 boede Karen Olesdatter i huset med en datter og et plejebarn. Det er anført, at hun var husmandsenke og levede af sin jordlod.

Den 4. februar 1861 solgte Karen Olesdatter husmandsstedet til sin svigersøn, der var gift med datteren, Christine Andersdatter. Købesummen var 500 rigsdaler [38]. Ved folketællingerne i 1870 og 1880 boede Karen Olesdatter på aftægt hos datteren og svigersønnen. Hun var efterhånden en ældre dame, men det forhindrede hende ikke i at leve videre. Karen Olesdatter var 91 år, da hun døde den 9. april 1898 (Løsning Sogn). Det fremgår af kirkebogen, at hun stadig var på aftægt hos svigersønnen ved sin død.

Litteraturliste

1. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skifteprotokol, 1816-1825, folio 436b-437b
2. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsforretninger, 1769-1800, Hatting Herred, 1787-1800, hovednr. 23, binummer 6
3. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1800-1817, side 476-477
4. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skifteprotokol, 1825-1832, folio 40b
5. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Dødsanmeldelser, 1832-1837
6. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1825-1828, folio 396-396b
7. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1820-1822, folio 530-530b
8. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1820-1822, folio 532-532b
9. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1813-1818, folio 572-572b
10. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1822-1825, folio 507-507b
11. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1818-1820, folio 95b
12. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1825-1828, folio 481b-482
13. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1825-1828, folio 659-659b
14. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1828-1830, folio 188b
15. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1828-1830, folio 322-322b
16. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1841-1843, folio 31
17. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1841-1843, folio 31-31b
18. Voer-Nim Herredsfoged, Skifteprotokol, 1842-1846, folio 288
19. Rentekammeret Danske Afdeling, Landvæsenskontoret, Journalsager, 1848, nr. 158
20. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1847-1851, folio 456-456b
21. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1847-1851, folio 361-361b
22. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1847-1851, folio 361b-362
23. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1847-1851, folio 575
24. Tyrsting-Vrads Herredsfoged, Dødsanmeldelser, 1854-1866

25. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1817-1833, side 403-404
26. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Ældre, Løsning Sogn, hkpn.gst.dk, side 65
27. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skifteprotokol, 1837-1846, folio 241b-243
28. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
29. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1842-1845, folio 518b
30. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1842-1845, folio 524b
31. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1833-1852, side 265-266
32. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1852-1855, folio 149b-150
33. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1852-1855, folio 192
34. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1852-1855, folio 676-676b
35. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skifteprotokol, 1855-1869, folio 53-54
36. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1855-1857, folio 295b-296
37. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1861, folio 328b
38. Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1867-1871, folio 429

Kapitel 12. Gift med sin svoger

Mine tip-3-oldeforældre

Niels Hansen & Maren Thomasdatter

Niels Hansen (120):

Født:

Døbt: 15. maj 1749 i Grejs Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret: 26. april 1767 i Grejs Sogn

Gift: 31. oktober 1772 i Grejs Sogn

Død:

Begravet: 23. november 1800 i Grejs Sogn

Maren Thomasdatter (121):

Født:

Døbt: 29. september 1754 i Grejs Sogn

Konfirmeret: 7. april 1771 i Grejs Sogn

Gift: 31. oktober 1772 i Grejs Sogn

Død: 5. august 1824 i Grejs Sogn

Begravet: 10. august 1824 i Grejs Sogn

Nu går turen til Grejs By i Grejs Sogn ca. 6 km nord for Vejle. Her blev både Niels Hansen og Maren Thomasdatter født, her levede de hele deres liv, og det samme gjorde deres forældre, så for dem var Grejs intet mindre end verdens centrum.

Niels Hansen blev døbt den 15. maj 1749 (Grejs Sogn, Vejle Amt). Hans forældre hed Hans Pedersen og Dorthe Sørens datter (jf. kapitel 20). Ved dåben blev Niels Hansen båret af sin senere svigermor, og det er der ikke mange, der kan prale med.

Dengang kunne børnene først blive konfirmeret, når de over for præsten kunne dokumentere, at de var i besiddelse af en fyldestgørende viden om den kristne tro. Niels Hansen var næsten 18 år, da han blev konfirmeret den 26. april 1767 (Grejs Sogn), så han har muligvis været tungnem, når det handlede om kristendomskundskab.

Maren Thomasdatter, der også blev kaldt for Thomsdatter, var datter af Thomas Larsen og Maren Madsdatter (jf. kapitel 21). Maren Thomasdatter blev døbt den 29. september 1754 (Grejs Sogn). Hun blev ikke båret af sin svigermor, men af sin moster, Ingeborg Madsdatter (jf. kapitel 32). Hvis konfirmationsalderen udelukkende var afhængig af, hvor kvikke børnene var, så var Maren Thomasdatter kvikkere end Niels Hansen, for hun var kun 16 år, da hun blev konfirmeret i Grejs Kirke den 7. april 1771.

Maren Thomasdatter var oven i købet så kvik, at hun blev gift som 18-årig. Hun var ikke gravid ved vielsen, så det var formentlig helt frivilligt, at hun sagde ja til Niels Hansen den 31. oktober 1772 (Grejs Sogn). Niels Hansen var 23 år ved vielsen.

Efter ca. 9 måneders ægteskab fødte Maren Thomasdatter en datter, der ved dåben den 25. juli 1773 (Grejs Sogn) blev opkaldt efter sin mormor og fik navnet Maren. Den lille Maren levede dog kun i kort tid (begravet 12. september 1773, Grejs Sogn). I kirkebogen omtales Niels Hansen som husmand i Grejs.

Niels Hansen og Maren Thomasdatter fik yderligere fem børn, der alle blev født i Grejs Sogn. Søren Nielsen blev døbt den 23. oktober 1774. Han blev efterfulgt af Thomas Nielsen (døbt 30. november 1777), Dorthe Nielsdatter (døbt 27. marts 1780), Hans Nielsen (døbt 5. marts 1786) og min tip-2-oldefar, Peder Nielsen (døbt 11. oktober 1789). Ved dåbshandlingerne i 1774 og 1780 blev barnet båret af Niels Hansens søster, Birthe Hansdatter (jf. kapitel 20).

Ved folketællingen i 1787 boede Niels Hansen og Maren Thomasdatter med fire børn i et hus i Grejs By. Niels Hansen anføres at være bonde, husmand og hjuler, dvs. hjulmand. Det fremgår af en jordebog fra 28. juni 1784, at Niels Hansen var fæster af et hus under Grundet og Højgård Gods [1]. Den tilhørende jord var takseret til 3 skæpper og 1 fjerdingkar hartkorn. Han skulle årligt betale 6 rigsdaler i hus- og arbejdspege.

Det fremgår endvidere af jordebogen, at Niels Hansen skulle forsyne enken Maren Madsdatter med en bolig i huset så længe, hun levede. Denne Maren Madsdatter må formodes at være Niels Hansens svigermor. Hun boede hos datteren og svigersønnen ved folketællingen i 1787 og levede indtil 1793 (jf. kapitel 21).

Selv om Niels Hansen holdt meget af Grejs, er der dokumentation for, at han forlod sognet nogle få gange i sit liv. Den 6. februar 1790 var han lavværge for enken, da der i nabosognet Hornstrup blev afholdt skifte efter Niels Hansens bror, Søren Hansen (jf. kapitel 20). Efterfølgende var Niels Hansen med enken til syns- og taksationsforretning af afdødes hus i Hornstrup og til skiftebehandling på tingstuen i Vejle [2].

Niels Hansen var 51 år, da han døde (begravet 23. november 1800, Grejs Sogn). Efter mandens død overtog enken, Maren Thomasdatter, fæstet af husmandsstedet [3]. Ved folketællingen den 1. februar 1801 boede Maren Thomasdatter i Grejs By, og det er anført, at hun ”har hus og jord”. Hun havde børnene Søren, Dorthe og Peder boende hos sig.

Maren Thomasdatter fandt ud af, at hun ikke havde lyst til at forblive enke, og derfor blev der afholdt skifte efter Niels Hansen den 7. og 29. december 1801 [3, 4]. Marcus Christensen, der var gift med Maren Thomasdatters søster, Kirsten Thomasdatter (jf. kapitel 21), var værge for de umyndige børn og for den fraværende søn, Thomas Nielsen.

Boopgørelsen afslører, at indboet var beskedent. Det mest værdifulde indbo var en jernkakkelovn, husets dyner og en egekiste. Niels Hansens samlede tøjbeholdning bestod af tre skjorter, en brystdug, en trøje, en blå vest, en blå kjole, et par skindbukser, et par strømper, en hat og et par gamle støvler. Husdyrholdet var begrænset til fire får og to køer.

Trods de beskedne kår havde Niels Hansen haft styr på sin økonomi. Boets værdier blev opgjort til 72 rigsdaler, 4 mark og 4 skilling, og han havde tilgodehavender for udlån på 77 rigsdaler. Han havde ingen gæld, så det var kun skifteomkostningerne, der skulle modregnes i boets værdier. Derfor var der et overskud på 142 rigsdaler og 1 mark til deling mellem arvingerne. Deraf skulle Maren Thomasdatter have halvdelen, hver af de fire sønner skulle have 15 rigsdaler, 4 mark og 12 $\frac{4}{9}$ skilling og datteren 7 rigsdaler, 5 mark og 6 $\frac{2}{9}$ skilling. Maren Thomasdatter syntes ikke om at regne med brøker, så hun rundede sønnernes arv op til 16 rigsdaler og datterens til 8 rigsdaler.

Nu var Maren Thomasdatter klar til at gifte sig med sin svoger. Niels Hansens ovennævnte søster, Birthe Hansdatter, havde været gift med Oluf Pedersen (også kaldet Ole Pedersen). Han var husmand og skrædder i Grejs og blev derfor også kaldt for Oluf Pedersen Skrædder eller

Sådan så Pladsbjerg ud i 2000. Siden er bygningerne blevet revet ned for at give plads til en ny motorvej (fotograf: ukendt, foto: Grejs Lokalhistoriske Arkiv)

Oluf Skrædder (jf. kapitel 20). Birthe Hansdatter var død i 1799, og Oluf Pedersens anden hustru var død i starten af 1802. Det var derfor nærliggende, at svogeren og svigerinden hjalp hinanden ud af enkestanden.

Den 18. juni 1802 blev Maren Thomasdatter og Oluf Pedersen trolovet, og den 10. juli 1802 (Grejs Sogn) blev de gift. Den 25. juni 1802 overlod Maren Thomasdatter sit husmandssted til sønnen, Søren Nielsen, der samtidig købte huset af godsejeren for 275 rigsdaler [5]. Det må betyde, at Maren Thomasdatter flyttede ind i Oluf Pedersens hus. Søren Niensens hus blev kaldt for Hanstedhus, og Oluf Pedersens hus blev kaldt for Pladsbjerg. Husene angives at ligge på Grejs Mark [6].

Maren Thomasdatter vendte dog tilbage til Hanstedhus sammen med Oluf Pedersen. Med mageskiftebrev af 23. marts 1810 byttede Søren Nielsen hus med Oluf Pedersen. Søren Nielsen betalte Oluf Pedersen 175 rigsdaler i bytte [6]. Jordtilliggendet var næsten ens, idet der hørte 3 skæpper og 2 fjerdingkar hartkorn til Hanstedhus og 3 skæpper, 2 fjerdingkar og 2 album til Pladsbjerg. Senere brandtaksationer tyder på, at bygningerne til Pladsbjerg har været bedre end til Hanstedhus [7-9].

Som omtalt i kapitel 7 solgte Oluf Pedersen i 1824 Hanstedhus til sin stedsøn, Peder Nielsen [10], dvs. Maren Thomasdatters og Niels Hansens søn og min tip-2-oldefar. Derefter kom Oluf Pedersen og Maren Thomasdatter på aftægt hos Peder Nielsen i resten af deres levetid [11].

Maren Thomasdatter døde den 5. august 1824 (Grejs Sogn) i en alder af 69 år. Oluf Pedersen, der i kirkebogen kaldes for Ole Pedersen Thyboe, angives at have været 77 år, da han døde den 4. november 1827 (Grejs Sogn).

Fem af Niels Hansens og Maren Thomasdatters børn blev voksne. Den yngste, Peder Nielsen, er min tip-2-oldefar, og derfor er han nærmere omtalt i kapitel 7. De øvrige bliver omtalt i det følgende.

Søren Nielsen var 17 år, da han den 15. april 1792 blev konfirmeret (Grejs Sogn). Ifølge lægdsrullen i Grejs Sogn (Vejle Amt, Hovedrulle 1795 og 1798, lægd 61) var han hjemmeboende i 1795 og 1798. Hans højde var 165 cm, og han blev kendt uegnet til at blive soldat pga. et vanskabt bryst.

Ved folketællingen i 1801 boede Søren Nielsen hjemme hos moderen, der var blevet enke. Søren Nielsen er anført at være skrædder, men han må formodes også at have hjulpet sin mor med driften af husmandsstedet. Som omtalt ovenfor overtog Søren Nielsen i 1802 husmandsstedet, Hanstedhus, fra sin mor og købte det af godsejeren. Det blev som nævnt i 1810 ombyttet med stedfaderens husmandssted, Pladsbjerg.

Som husejer var Søren Nielsen klar til at gifte sig. Han fandt en kæreste på apoteket i Vejle, hvor Mette Mikkelsdatter ved folketællingen i 1801 var tjenestepige hos apoteker Havemann. Den 5. december 1802 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) blev Søren Nielsen trolovet med Mette Mikkelsdatter, og de blev gift den 23. april 1803.

Vielsen er anført i kirkebogen fra Vejle med en bemærkning om, at vielsen foregik i Grejs Kirke. Det var et dobbeltbryllup, for samme dag blev Søren Nielsens søster, Dorthe, gift i Grejs Kirke (jf. nedenfor). Søren Nielsen var 28 år ved vielsen, og Mette Mikkelsdatter var 25 år. Hun var halvdelen af et tvillingepar og var døbt den 26. december 1777 (Jelling Sogn, Vejle Amt).

Ægteskabet resulterede i fem børn, der alle blev født i Grejs Sogn. I kirkebogen ved børnenes dåb omtales Søren Nielsen som ”husmand Søren Nielsen Skrædder”. Det første barn i rækken, Niels Sørensen, blev døbt den 3. juni 1804. Tre af fadderne hed Mikkelsen/Mikkelsdatter. Ud fra en antagelse om, at de var søskende til Mette, har det været muligt at henføre deres og Mettes dåb til Jelling Sogn. Niels Sørensen blev kun 3 år gammel (begravet 12. juli 1807, Grejs Sogn).

Anne Kirstine Sørensdaughter blev døbt den 15. juni 1806. Hun blev efterfulgt af endnu en Niels Sørensen (døbt 4. juni 1809), Maren Dorthe Sørensdaughter (døbt 28. april 1811) og Anton Henrik Sørensen (døbt 25. februar 1814).

Mette Mikkelsdatter må have været en populær tjenestepige hos apotekeren i Vejle, for da Anne Kirstine blev døbt, blev hun båret af ”hr. apoteker Havemanns kone”, og apoteker Havemann var blandt fadderne. Yderligere blev sønnen, Anton Henrik, opkaldt efter apotekeren, der hed Anton Henrik Havemann. Da lille Anton Henrik den 8. maj 1814 blev fremstillet i kirken efter hjemmedåb, blev han båret af apotekerfruen.

Den gode relation til apotekeren kunne dog ikke sikre Mette Mikkelsdatter et godt helbred. Hun var 39 år, da hun døde den 2. marts 1817 (Grejs Sogn). I kirkebogen anføres hun at være ”huskone på Grejs Mark”. Hun efterlod sig fire mindreårige børn, så Søren Nielsen fik travlt med at blive gift igen.

Forinden skulle der skiftes efter Mette Mikkelsdatter. Den 24. marts 1817 blev boet registreret og vurderet, og derefter blev skiftet foretaget den 26. marts 1817 på herredskontoret i Vejle [12]. Boets ejendele blev takseret til 177 rigsdaler, 5 mark og 12 skilling. Det fremgår, at tomme flasker var i høj kurs dengang, for 6 beskadigede flasker blev vurderet til 1 rigsdaler. Selve husmandsstedet blev takseret til 810 rigsdaler.

Gælden i boet var på 384 rigsdaler, 5 mark og 12 skilling, bl.a. var der en gæld til Søren Niensens bror, Hans Nielsen, og til svogeren, Greis Mikkelsen, i Vejle. Resultatet var derefter et stort overskud på 603 rigsdaler, hvoraf Søren Nielsen beholdt halvdelen, og resten blev delt mellem de fire børn. Børnenes arv blev dog ikke udbetalt, men der blev stillet sikkerhed for arven ved prioritet i husmandsstedet.

Den 3. maj 1817 (Grejs Sogn) blev Søren Nielsen gift med sin kusine, Gertrud Marcusdatter, der var datter af Søren Niensens moster, Kirsten Thomasdatter (jf. kapitel 21). Enkemanden var 42 år ved vielsen, og Gertrud Marcusdatter var 31 år (døbt 12. marts 1786, Grejs Sogn). Dette ægteskab var barnløst.

Søren Nielsen var 54 år, da han døde den 12. august 1829 (Grejs Sogn). Der blev afholdt skifte efter ham den 30. september 1829 [13]. Økonomien var fortsat udmærket, idet der var et overskud i boet på 600 rigsdaler, hvoraf enken skulle have halvdelen og børnene den anden halvdel.

Den 18. juli 1830 (Grejs Sogn) giftede Gertrud Marcusdatter sig med ungkarl Jørgen Nielsen fra Grejs (døbt 10. april 1800, Grejs Sogn). Ved folketællingen i 1834 boede de på husmandsstedet på Grejs Mark med en tjenestepige. Gertrud Marcusdatter døde den 10. august 1839 (Grejs Sogn), hvor hun blev fundet død i en mergelgrav. Der var oprettet et testamente, der sikrede, at den længstlevende ægtefælle skulle arve det fælles bo [14].

For fuldstændighedens skyld skal historien afsluttes med at fortælle, at enkemanden Jørgen Nielsen den 22. august 1840 (Hornstrup Sogn, Vejle Amt) blev gift med Dorthe Mortensdatter (født 12. november 1813, Hornstrup Sogn). Det fremgår af folketællingerne fra Grejs Sogn i 1845, 1850, 1855, 1860, 1870 og 1880, at de havde et langt og børnerigt ægteskab, inden Jørgen Nielsen døde den 12. april 1880 (Grejs Sogn) og Dorthe Mortensdatter den 22. februar 1889 (Grejs Sogn).

Thomas Nielsen var 16 år, da han blev konfirmeret den 27. april 1794 (Grejs Sogn). Det fremgår af lægdsrullen, at han i 1794 flyttede til Sønder Vilstrup i Sønder Vilstrup Sogn i nærheden af Kolding (Vejle Amt, Tilgangsrulle 1794, lægd 30). Derfra flyttede han i 1796 til Bredballe i Hornstrup Sogn (Vejle Amt, Tilgangsrulle 1796, lægd 62). Der var han registreret, indtil han i 1813 flyttede til Merring i Korning Sogn (Vejle Amt, Tilgangsrulle 1813, lægd 118).

I dette forløb var Thomas Nielsen dog soldat i en årrække. Han blev rekrut i 1800 ved Oldenborgske Infanteriregiment (Vejle Amt, Hovedrulle 1798, lægd 62). Ved skiftet efter faderen i 1801 var Thomas Nielsen anført at være fraværende, fordi han var ved regimentet i Rendsborg [3]. I 1808 afsluttede han soldatertjenesten (Vejle Amt, Hovedrulle 1808, lægd 62).

Thomas Nielsen kan ikke have været i Rendsborg under hele soldatertjenesten, for i 1804 fik han lejlighed til at gøre en ung pige fra Tamdrup Sogn (Skanderborg Amt) gravid. Hun hed Maren Jensdatter og var ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved sin død født i ca. 1784. Den

17. februar 1805 (Tamdrup Sogn) blev ”karlen Thomas Nielsen fra Grejs” gift med ”pigen Maren Jensdatter fra Frodesdal”.

Mindre end to måneder efter vielsen fødte Maren Jensdatter den 11. april 1805 (Tamdrup Sogn) en datter, der fik navnet Ellen Thomasdatter. I kirkebogen betegnes forældrene som indsiddere fra Enner. Det var dog kun en midlertidig bopæl.

Soldatertjenesten har ikke været en fuldtidsbeskæftigelse, for den 18. juni 1806 købte Thomas Nielsen for 500 rigsdaler en jordlod på 7 skæpper, 1 fjerdingkar og 1/2 album hartkorn. Jordloden var beliggende på Merring Mark (Korning Sogn) og udstykket fra en gård i Merring [15]. Det må formodes, at Thomas Nielsen efterfølgende har fået bygget et hus på sin jordlod. I 1812 supplerede Thomas Nielsen for 300 rigsdaler sin jordbesiddelse med yderligere 2 skæpper, 2 fjerdingkar og 2 3/4 album hartkorn [16].

Lægdsrullen må have registreret Thomas Niensens flytning til Merring med nogle års forsinkelse. Thomas Nielsen og Maren Jensdatter havde nemlig bopæl i Merring, da næste barn, Maren Thomasdatter, blev født den 20. august 1809. Ved dåben var Thomas Niensens søster, Dorthe Niensdatter fra Kollerup, og hans stedfar, Oluf Pedersen fra Grejs, kommet tilrejsende for at være faddere.

Thomas Nielsen og Maren Jensdatter fik i alt ti børn. Det er bemærkelsesværdigt, at ingen af de ti børn døde som små. De efterfølgende børn blev alle født i Merring (Korning Sogn). Der var tale om Niels Thomasen (født 19. maj 1812), Jens Thomasen (født 9. juli 1814), Hans Thomasen (født 4. januar 1817), Søren Thomasen (født 13. juni 1819), Christen Thomasen (født 1. maj 1822), Mette Kirstine Thomasdatter (født 23. juni 1824), Frederik Vilhelm Thomasen (født 20. maj 1827) og Ane Else Thomasdatter (født 16. oktober 1829).

I kirkebogen betegnes Thomas Nielsen lidt på skift som husmand, gårdmand eller boelsmand i Merring. Ved dåben i 1827 præciseres det, at han var selvejerboelsmand. Blandt fadderne ved børnenes dåb ses bl.a. ovennævnte Søren Nielsen og hans hustru Gertrud Marcusdatter.

To af Thomas Niensens sønner har fået omtale tidligere i denne slægtshistorie. Christen Thomasen gjorde sig uheldigt bemærket i kapitel 3 ved at få et ”uægte” barn med min tipoldemor, Bodil Sørensdatter, og Bodils søster, Kirsten Sørensdatter, blev gift med Jens Thomasen (jf. kapitel 6).

Ved Hans Thomasens konfirmation i 1831 (Korning Sogn) anføres Thomas Nielsen at være boelsmand i Merring. Det fremgår af brandtaksationsprotokollen, at Thomas Nielsen den 30. oktober 1833 var fæster af en gård i Korning By. Gården hørte under Bygholm Gods, der på det tidspunkt var ejet af kongen [17]. I overensstemmelse hermed anføres Thomas Nielsen ved Søren Thomasens konfirmation i 1834 (Korning Sogn) at være fæstegårdmand i Korning.

Det må betyde, at Thomas Nielsen i perioden 1831-1833 har solgt sit boelsted for at blive fæstebonde. Det er noget overraskende. Det kan evt. skyldes en dårlig økonomi, men kan også skyldes et ønske om at få en større gård. Thomas Niensens fæstegård bestod af et stuehus på 13 fag, en staldbygning på 12 fag og en ladebygning på 12 fag [17].

I jordebogen for Bygholm Gods anføres Thomas Nielsen i 1833-1834 at være fæster af en gård på 5 tønder og 5 skæpper hartkorn [18], dvs. jordtilliggendet var betydeligt større end til hans tidligere boelsted. Han skulle yde ”fuldt plovhøveri”, der indebar hoveriarbejde med heste og plov, og betale årlig landgilde på 5 rigsdaler og 60 skilling.

Ved folketællingen i 1834 boede Thomas Nielsen og Maren Jensdatter på en gård i Korning med seks hjemmeboende børn. Det gjorde de også ved folketællingen i 1840, hvor der dog kun var fem hjemmeboende børn.

Maren Jensdatter var 56 år, da hun døde den 15. december 1840 (Korning Sogn). Det fremgår af kirkebogen, at Thomas Nielsen var fæstegårdmand. Skiftet efter Maren Jensdatter blev påbegyndt den 1. februar 1841 og afsluttet den 20. marts 1841 [19].

Boets værdier blev opgjort til 272 rigsdaler, 2 mark og 4 skilling. Thomas Nielsen var en eksemplarisk fæstebonde, idet han ikke havde gæld, og der ikke var mangler ved gården og dens besætning. Efter fradrag af skifteomkostninger var der 261 rigsdaler, 2 mark og 9 skilling til deling mellem Thomas Nielsen og hans børn. Da der var ti børn, blev hvert barns arv relativt beskedent trods det store overskud.

Det fremgår af jordebogen [18], at Bygholm Gods omkring 1840 solgte Thomas Niensens fæstegård til Ahlmann, der var godsejer på Ussinggård i Korning Sogn (jf. folketællingen 1840). Ved Frederik Vilhelm Thomasens konfirmation i 1842 (Korning Sogn) betegnes Thomas Nielsen som selvejergårdmand. Det er ikke lykkedes at afklare, hvad der præcis skete med gården og hvornår. Som omtalt i kapitel 6 blev Thomas Niensens gård delt mellem sønnerne Niels, Hans og Jens, der blev selvejere [20].

Da datteren, Ane Else Thomasdatter, blev konfirmeret i 1844, var Thomas Nielsen anført at være aftægtsmand i Korning. Ved folketællingen i 1845 var Thomas Nielsen på aftægt på en gård i Korning By hos sønnen, Niels Thomasen. Thomas Nielsen var ifølge kirkebogen 69 1/2 år og "aftægtsmand hos sin søn selvejergårdmand Niels Thomasen i Korning", da han døde den 14. maj 1847 (Korning Sogn). Dødsårsagen var "brystsyg", som kan have været lungebetændelse eller lungetuberkulose.

Dorthe Nielsdatter blev også kaldt for Dorthea. Hun var 16 år, da hun blev konfirmeret den 3. april 1796 (Grejs Sogn). Hun var 23 år, da hun den 3. april 1803 (Grejs Sogn) blev trolovet med ungkarl Morten Henriksen fra Hornstrup. Den ene af forloverne hed Thomas Nielsen, og jeg gætter på, at han var Dorthe Nielsdatters bror. Vielsen fandt sted i Grejs Kirke den 23. april 1803. Brudgommen var formentlig den Morten Henriksen fra Holtum, der var blevet døbt den 1. juli 1770 (Sindbjerg Sogn), dvs. han var 32 år ved vielsen.

Familieforøgelsen startede planmæssigt med fødsel af en søn, Niels Mortensen (døbt 19. februar 1804, Kollerup Sogn, Vejle Amt). Dorthes familie var mødt talstærkt op, idet hendes tre brødre, Søren, Thomas og Hans, hendes mor, Maren Thomasdatter, og Kirstina Thomasdatter, der kan tænkes at være hendes moster, Kirsten Thomasdatter (jf. kapitel 21), alle var faddere.

Det fremgår af kirkebogen, at Morten Henriksen og Dorthe Nielsdatter havde bopæl i Dalnishus på Kollerup Mark. Sønnen, Niels Mortensen, døde senere samme år (begravet 23. september 1804, Kollerup Sogn). Det var ekstra trist, for det viste sig, at de ikke fik flere børn. I stedet kunne Morten Henriksen koncentrere sig om ejendomshandel.

Inden vielsen havde Morten Henriksen med købekontrakt af 26. december 1802 og efterfølgende skøde af 12. juni 1809 for 395 rigsdaler købt en parcel på Kollerup Mark med et derpå stående 8 fag hus. Parcellen var udstykket fra en gård i Kollerup og var på 6 skæpper, 2 fjerdingkar og 2 3/4 album hartkorn [21]. Der må være tale om det sted, der blev kaldt for Dalnishus.

Da Morten Henriksen den 20. juni 1810 for en købesum på 200 rigsdaler supplerede sin jord med en parcel på Kollerup Mark på 1 skæppe, 3 fjerdingkar og 2 album hartkorn, blev hans sted kaldt for Dahlhus [22]. Man kan undre sig over, at Morten Henriksen allerede den 21. februar 1811 solgte Dahlhus med tilhørende jord for 1.000 rigsdaler [22]. Hvis man regner efter, har det givet ham en god fortjeneste, men han kan dog tænkes at have brugt penge på at forbedre bygningerne i mellemtiden.

I stedet købte Morten Henriksen med skøde af 26. juni 1812 for 600 rigsdaler et husmandssted, Kjærhus, på Hornstrup Mark i Hornstrup Sogn [23]. Det var på 3 skæpper og 1 album hartkorn, så flytningen ligner umiddelbart et tilbageskridt, som kan skyldes økonomiske vanskeligheder.

Det ser ud som om, at tilbageskridtet fortsatte, for den 12. juni 1813 købte Morten Henriksen for kun 200 rigsdaler et husmandssted, Tverholm, på Vindelev Mark i Vindelev Sogn (Vejle Amt) på 7 skæpper hartkorn [24]. Han må formodes samtidig at have solgt husmandsstedet på Hornstrup Mark, selv om det ikke er lykkedes mig at finde et skøde på salget.

Morten Henriksens ejendoms køb fortsætter med at give anledning til undren. Den 5. maj 1814 supplerede han husmandsstedet på Vindelev Mark med et hus på Fløjstrup Mark i Vindelev Sogn med et jordtilliggende på 1 skæppe og 1 album hartkorn. Købsprisen var 50 rigsdaler, og huset var da også af så ringe værdi, at det ikke var fundet nødvendigt at brandforsikre det [25].

Den 30. marts 1822 købte Morten Henriksen igen et hus. Der var tale om et hus i Vindelev By med et jordtilliggende på 3 skæpper. Købesummen var på 200 rigsdaler. Huset blev købt i fællesskab med en Rasmus Nielsen [26]. Ejendommen blev senere delt imellem dem, så Morten Henriksen fik en andel af jorden takseret til 1 skæppe, 2 fjerdingkar og 2 album [27].

Morten Henriksen var nu ejer af tre ejendomme i Vindelev Sogn, der ved matrikuleringen forud for 1844-matriklen fik matrikelnumrene 41, 42 og 9. Morten Henriksen boede på matrikelnr. 41, Tverholm [27].

Da Tverholm den 16. maj 1829 blev takseret til brandforsikringen, bestod stedet af et stuehus på 11 fag, hvoraf 6 fag var beboelse og 5 fag var lade, et tørvehus med port på 5 fag og en stald på 4 fag. Det var forsikret for 330 rigsdaler [28].

Ved folketællingen i 1834 boede Morten Henriksen og Dorthe Nielsen på gården på Vindelev Mark. Hos dem boede en 2-årig pige, der ”nød opdragelse for betaling”, og en plejesøn, Niels Sørensen. Det fremgår af lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1820, lægd 73, Vindelev Sogn), at Niels Sørensen i 1820 i en alder af 11 år var flyttet fra Grejs Sogn til Vindelev Mark, og at han var søn af Dorthe Nielsdatters bror, Søren Nielsen (jf. ovenfor).

Der var tilsyneladende lagt op til, at plejesønnen skulle overtage gården. Ved en brandtaksationsforretning den 2. december 1835 er det anført, at Niels Sørensen havde overtaget gården efter Morten Henriksen [29]. Der var nu blevet bygget et nyt hus på 7 fag, hvoraf de 3 fag var til beboelse, som formentlig har været beregnet til aftægtsbolig.

Ved folketællingen den 1. februar 1840 boede Niels Sørensen med kone og tre børn på gården sammen med Morten Henriksen og Dorthe Nielsdatter. Morten Henriksen betegnes som gårdmand og Niels Sørensen som jordbruger, hvilket indikerer, at Morten Henriksen stadig var ejer af gården.

Det var han dog ikke ret meget længere. Den 27. juni 1840 solgte Morten Henriksen for 800 rigsdaler sin gård til en Niels Jeppesen [30]. Der blev samtidig oprettet en aftægtskontrakt, der sikrede Morten Henriksen og hustru aftægt på gården for livstid [31]. Aftægtskontrakten sikrede dem bl.a. en aftægtsbolig, en årlig aftægtsyndelse i form af et alsidigt udvalg af naturalier og brændsel samt transport med heste og vogn til og fra for- og efterårsmarked i Vejle, til og fra familie og venner fire gange om året, dog ikke længere end 2 mil (ca. 15 km) fra gården, og til og fra kirke to gange om året.

Der må være gået noget galt, siden Niels Sørensen ikke blev ejer af gården. Jeg forestiller mig, at han er blevet uvenner med Morten Henriksen og Dorthe Nielsdatter. Forklaringen kan dog også være, at Niels Sørensen ikke har haft økonomi til at købe gården. Ved folketællingen i 1845 boede Niels Sørensen med familie i Ring By i Tyrsting Sogn (Skanderborg Amt). Her var han husmand og træskomand.

Aftægtsyndelsen blev af begrænset varighed for Niels Jeppesen. Dorthe Nielsdatter var 62 år, da hun døde den 20. januar 1843 (Vindelev Sogn). Morten Henriksen var kun enkemand i et års tid, for han døde som 73-årig den 8. januar 1844 (Vindelev Sogn). Ifølge kirkebogen var han aftægtsmand på Vindelev Mark. Aftægtskontrakten sikrede, at de fik en hæderlig og anstændig begravelse på Niels Jeppesens regning.

Hans Nielsen blev den eneste af børnene, der oplevede, hvordan verden så ud, når man var langt væk fra Grejs. Han blev konfirmeret som 17-årig den 17. april 1803 (Grejs Sogn). Det fremgår af lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1805, lægd 61, Grejs Sogn), at Hans Nielsen var 167 cm høj og blev indkaldt som ryttersoldat ved Holstenske Rytterregiment i 1807. I 1811 og 1814 opholdt han sig ved regimentet ifølge hovedrullerne fra de pågældende år.

Lægdsrullen (Hovedrulle 1814, lægd 61) anfører, at Hans Nielsen forlod militæret i 1815 og ville bosætte sig i Ribensdorff Amt i 2. Danske Wolderdistrikt. Lægdsrulleføreren har ikke haft helt styr på de sydslesvigske stednavne. Dänischwohld er et distrikt sydøst for Eckernförde i det daværende hertugdømme Slesvig (nuværende Sydslesvig). Ribensdorff er formentlig en forveksling af Revensdorf, der er en landsby i Gettorf Sogn, der ligger helt mod syd i Sydslesvig som nabosogn til Eckernförde.

Der står kvinder bag alt. Når Hans Nielsen bosatte sig i Slesvig, skyldtes det en pige fra Revensdorf. Hans Nielsen blev gift, inden han stod af hesten og forlod militæret. Den 23. oktober 1814 blev rytter Hans Nielsen fra Grejs gift i Gettorf Sogn med Cathrina Hedewig Bonzen (eller Bunzen), der var datter af en bødker fra Revensdorf. Hun var født den 27. marts 1794 (Gettorf Sogn), dvs. han var 28 år ved vielsen, og hun var 20 år.

De oplysninger om fødsel, vielse og død, der gives i det følgende, stammer alle fra kirkebøgerne i Gettorf Sogn [32]. Disse kirkebøger er skrevet på tysk, så måske har Hans Nielsen skiftet jysk tale ud med tysk tale.

Hans Nielsen blev boende i Revensdorf indtil sin død. Med datidens transportmidler var rejsen så lang og besværlig, at det er usandsynligt, at Hans Nielsen efterfølgende har set sin familie fra Grejs.

Ægteskabet resulterede i fire børn. I overensstemmelse med tysk skik fik børnene så mange fornavne, at det må have været svært at huske, hvad de hed. Det afspejler sig i, at kirkebøgerne i Gettorf Sogn jævnlgt roder rundt i fornavnene.

Maria Friederica Margareta Nielsen blev født den 18. januar 1818. Kirkebogen anfører, at Hans Nielsen var daglejer i Revensdorf. Han må være blevet opkvalificeret, for ved de efterfølgende fødsler og andre senere lejligheder omtales han som væver i Revensdorf. De øvrige børn var Dorothea Christiana Nielsen (født 10. februar 1820), Elisabeth Dorothea Nielsen (født 22. juni 1824) og Friederich Wilhelm Nielsen (født 6. december 1827).

Det blev ikke til flere børn i dette ægteskab, for hustruen, Cathrina Hedewig Bonzen, døde den 9. maj 1831. Inden da var datteren, Elisabeth Dorothea, død. Derefter var Hans Nielsen to år om at finde én, der ville gifte sig med ham. Måske vævede han for meget, når han skulle fri? Den 17. maj 1833 blev han gift med Elisabeth Sophia Magdalena Ströh.

Elisabeth Sophia Magdalena Ströh var født den 17. maj 1802. Den 2. maj 1826 var hun blevet gift med enkemand Wulf Christopher Jöhnk, der var skrædder i Revensdorf. Skrædderen var død, og derfor var Elisabeth Sophia Magdalena Ströh parat til at gifte sig igen.

Nu kunne Hans Nielsen få forøget sin børneflokk. Hans Nielsen og Elisabeth Sophia Magdalena havde øvet sig inden vielsen, for ca. 6 måneder efter kom Johann Hinrich Nielsen til verden (født 20. november 1833). Derefter fulgte Hans Hinrich Nielsen (født 2. januar 1836, død 21. februar 1841), Margaretha Hedewig Wilhelmina Nielsen (født 24. januar 1839), Henning Otto Nielsen (født 1. marts 1842) og Hinrich Christian Nielsen (født 15. august 1845).

Ved folketællingen i 1835 (Slesvig, Dänischwohld Godsdistrikt, Lindau Gods, Gettorf Sogn) boede Hans Nielsen og hustru i et hus i Revensdorf med fire børn, hvoraf de to tilsyneladende var plejesønner. Ved de næste folketællinger i 1840 og 1845 boede de samme sted med tre fælles børn.

Hans Nielsen var efterhånden en ældre herre, og de mange børn tærede tilsyneladende på hans kræfter. Den 17. februar 1849 døde han 62 år gammel. Han efterlod sig ifølge kirkebogen to børn fra 1. ægteskab og fire børn fra 2. ægteskab.

Ved de efterfølgende folketællinger i 1855 og 1860 boede Elisabeth Sophia Magdalena Ströh som enke i huset i Revensdorf. I 1855 havde hun de to yngste sønner boende og i 1860 den yngste søn. Hvis jeg har forstået den tyske tekst korrekt, ernærede hun sig selv og sønnerne ved syning.

Selv om teksten er på tysk, er jeg ikke tvivl om, at Elisabeth Sophia Magdalena Nielsen, født Ströh, døde den 22. oktober 1872. Kirkebogen anfører, at hun fra sit 1. ægteskab havde et barn, der nu var død, og fra 2. ægteskab fire overlevende børn. Og dermed sluttede det internationale islæt i min mormors slægtshistorie.

Litteraturliste

1. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 322
2. Store Grundet Gods, Skifteprotokol, 1771-1805, folio 97b-101
3. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1799-1816, folio 198-199
4. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1800-1814, folio 229-230
5. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1801-1808, folio 204-204b
6. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 108b-109
7. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1807-1813, side 536

8. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1813-1821, side 342-343
9. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1821-1829, side 496
10. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1825-1827, folio 129b
11. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1825-1827, folio 129b-130b
12. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1817-1821, folio 191-192 og 232-232b
13. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1828-1833, folio 125b-127b
14. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1836-1840, folio 438b-439
15. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1803-1812, folio 486-486b
16. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1819, folio 78-78b
17. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1817-1833, side 546-547
18. Bygholm Gods, Jordebøger, 1766-1869
19. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1827-1850, folio 275b, 277-278 og 279b-280b
20. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Yngre, Korning Sogn, hkpn.gst.dk, side 26
21. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1808-1812, folio 551b
22. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1808-1812, folio 547b-548
23. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 89b
24. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1827-1830, folio 944b-945
25. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1827-1830, folio 945-945b
26. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1821-1825, folio 266-266b
27. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Sogneprotokol, Vindelev Sogn, hkpn.gst.dk, folio 37 og 56
28. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1829-1836, side 85-86
29. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1829-1836, side 531
30. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1839-1842, folio 524b-525
31. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1839-1842, folio 525-526
32. Kirkebøger, Kirchengemeinde Gettorf, Kirchenkreis Rendsburg-Eckernförde, Sydslesvig

Kapitel 13. Æbler var sundere end tobak

Mine tip-3-oldeforældre

Hans Eriksen & Anne Gregersdatter

Hans Eriksen (122):

Født: 1727

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 3. august 1753 i Bredsten Sogn (Vejle Amt)

Død:

Begravet: 31. januar 1802 i Bredsten Sogn

Anne Gregersdatter (123):

Født: ca. 1730

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 3. august 1753 i Bredsten Sogn

Død: 6. marts 1814 i Bredsten Sogn

Begravet: 13. marts 1814 i Bredsten Sogn

Min tip-3-oldefars efternavn ses ofte stavet Erichsen. Min tip-3-oldemors efternavn er også set anført som Greisdatter.

Hans Eriksen var født i 1727 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død. Hans fødsel/dåb er ikke fundet i kirkebogen. Det kan skyldes, at Bredsten Sogns kirkebog starter i slutningen af 1727. Det er tænkeligt, at han var født eller opvokset i Tørskind i Bredsten Sogn (Vejle Amt) ca. 15 km sydvest for Vejle, idet han havde bopæl i Tørskind, da han blev gift i 1753.

I Bredsten Sogns kirkebog omtales en "Erik Hansen og hustru" fra Tørskind som faddere i 1727. Samme år var "Hans Eriksen og hustru" fra Tørskind faddere. I 1732 var "Erik Hansen og moder" faddere i Bredsten Sogn. Det er på grundlag af bopælen og navngivningen af min tip-3-oldefar nærliggende at gætte på, at han var søn af Erik Hansen og sønnesøn af Hans Eriksen.

Der er ikke fundet yderligere oplysninger om Erik Hansen i Bredsten Sogns kirkebog. Det kan evt. være ham, der er flyttet til Bindeballe i Randbøl Sogn (Vejle Amt). Erik Hansen i Bindeballe døde 62 år gammel (begravet 13. november 1757, Randbøl Sogn), dvs. han var født i ca. 1695. Erik Hansens hustru i Bindeballe var fadder ved dåb i Bredsten Sogn i 1737 og 1743.

Den Hans Eriksen, der er mistænkt for at være farfar til min tip-3-oldefar, blev den 10. september 1699 (Randbøl Sogn) viet til Maren Christensdatter fra Bindeballe. Hans Eriksen er ved vielsen anført at være enkemand fra Tørskind i Bredsten Sogn. Hans Eriksen i Tørskind var 68 år, da han døde (begravet 28. februar 1742, Bredsten Sogn), dvs. han var født i ca. 1674.

Aldersmæssigt kan Erik Hansen fra Bindeballe have været far og Hans Eriksen fra Tørskind have været farfar til min tip-3-oldefar. Der savnes dog dokumentation for, at det er tilfældet. Derfor får de ikke en officiel plads på min anetavle, men må nøjes med at være mistænkte.

Anne Gregersdatter blev født ca. 1730 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Hendes forældre er ukendte. Der er søgt forgæves efter hendes fødsel/dåb i Bredsten Sogn og 12 omkringliggende sogne. I to af disse (Jelling og Hover) starter kirkebogen dog først efter hendes formodede fødselsår.

Første livstegn fra Hans Eriksen og Anne Gregersdatter er deres vielse den 3. august 1753 (Bredsten Sogn). I kirkebogen er de begge anført at have bopæl i Tørskind. Ca. 9 måneder efter vielsen fik de en datter, Maren Hansdatter (døbt 5. maj 1754, Bredsten Sogn). Ved dåben er Hans Eriksen anført at have bopæl i Tørskind.

Ægteskabet resulterede i en børneflokk på ni eller evt. ti børn. De efterfølgende børn var Johanne Hansdatter (døbt 6. februar 1757, begravet 31. maj 1757), Erik Hansen (døbt 16. april 1758, begravet 13. juni 1779), Christen Hansen (døbt 11. marts 1761, begravet 10. juli 1781), Anne Marie Hansdatter (døbt 29. januar 1764), Gregers Hansen (døbt 15. april 1766), Karen Hansdatter (døbt 12. november 1769), Anne Hansdatter (døbt 14. april 1771, begravet 20. juli 1783) og til sidst Karen Hansdatter (min tip-2-oldemor) (døbt 3. september 1775). Alle ovennævnte dåbshandlinger og begravelser foregik i Bredsten Sogn.

Den ældste Karen Hansdatter er ikke fundet konfirmeret i Bredsten Sogn, og der er ikke fundet andre livstegn fra hende. Det er derfor sandsynligt, at hun er død, inden den næste Karen Hansdatter blev født, selv om hendes død ikke er fundet i Bredsten Sogns kirkebog.

Når der er usikkerhed om antallet af børn, skyldes det, at en Laurids Hansen, der angives at være Hans Eriksens søn af Rugballe, blev konfirmeret i Bredsten Sogn i 1782, dvs. han var født i ca. 1765. Der er ikke i Bredsten Sogn på den tid fundet andre end min tip-3-oldefar med navnet Hans Eriksen. Når bopælen anføres som Rugballe, kan det evt. skyldes, at Laurids Hansen har været tjenestedreng der. Laurids Hansens fødsel/dåb er ikke fundet i Bredsten Sogn. Det må derfor betegnes som tvivlsomt, om han er søn af Hans Eriksen og Anne Gregersdatter.

Ved dåben af de seks første af de ni børn havde Hans Eriksen bopæl i Tørskind. I 1768 blev Hans Eriksens dreng, dvs. tjenestedreng, Jens Nielsen af Tørskind konfirmeret i Bredsten Sogn. Når Hans Eriksen har haft en tjenestedreng, er det sandsynligt, at han har drevet et landbrug.

I 1769 flyttede familien fra Tørskind til Kærbølling, der også ligger i Bredsten Sogn. Den 1. marts 1769 fæstede Hans Eriksen en gård i Kærbølling. Gården hørte under Haraldskær Gods. Gården var på 3 tønder og 4 skæpper ager og eng og 1 fjerdingkar og 1 $\frac{2}{5}$ album skov. Hans Eriksen skulle udføre hoveriarbejde for godset og betale årlig landgilde i naturalier i form af korn og smør. Året efter blev landgilden dog ændret til en årlig betaling på 2 rigsdaler [1].

Det fremgår af godsets jordebog, at der i 1782 i Kærbølling By var ti fæstegårde, der var nøjagtig ens med hensyn til hartkorn af både ager og eng og skov. En af disse var Hans Eriksens gård [2]. Ved folketællingen i 1787 boede Hans Eriksen og Anne Gregersdatter på gården i Kærbølling sammen med den voksne søn, Gregers, den yngste datter, Karen, og en tjenestepige. Det må formodes, at Gregers har fungeret som tjenestekarl.

I jordebogen fra 1795 er Hans Eriksen fortsat anført som fæster af én af Kærbøllings ti fæstegårde [3]. Året efter var godsejeren muligvis i penge nød, for han valgte at sælge fæstegårdene i Kærbølling. Fæstebønderne fik reduceret stempelafgiften, hvis de købte den gård, de havde i fæste [4].

Foran alteret i Bredsten Kirke sagde Hans Eriksen og Anne Gregersdatter ja og amen til hinanden på en sommerdag i 1753 (foto: 2019)

Hans Eriksen var fæstebonde under Haraldskær Gods. I dag anvendes godsets bygninger til hotel- og konferencevirksomhed (foto: 2019)

I en alder af næsten 70 år havde Hans Eriksen mere lyst til at komme på aftægt end til at blive selvejerbonde. Den 25. april 1797 oprettede Hans Eriksen en købekontrakt med godsejeren om køb af gården for 1.375 rigsdaler. Det fremgik af købekontrakten, at sønnen, Gregers Hansen, skulle overtage købekontrakten med tilhørende forpligtelser og efterfølgende have skøde på gården [5]. Formålet med denne konstruktion har formentlig været at sikre Gregers Hansen den lave stempelafgift.

Gården blev brandforsikret inden overtagelsen. Det fremgår, at den bestod af et stuehus, et ladehus, et staldhus og et tørvehus, der tilsammen var forsikret for 600 rigsdaler [6].

Til gengæld for overdragelsen af gården blev der den 23. april 1796 indgået en detaljeret aftægtskontrakt mellem Hans Eriksen og Gregers Hansen [7]. Det fremgår bl.a., at Gregers Hansen til beboelse for Hans Eriksen og kone skulle indrette et bekvemt værelse ved bryggeret. Hans Eriksen kan ikke have haft stor tiltro til sin søn, for det var præciseret, at værelset skulle have vinduer og døre. Det var endvidere nøje specificeret hvilke møbler og hvilket køkkengrej, der skulle være i aftægtsboligen.

Hans Eriksen og Anne Gregersdatter skulle have en årlig aftægtsyndelse bestående af fastlagte mængder af korn og gryn samt en gås og 6 pund flæsk. Aftægtsfolkene skulle have et stykke havejord stillet til rådighed. Hans Eriksen havde forstået, at det var sundt at spise æbler, for i den årlige aftægtsyndelse indgik en skæppe æbler, som han selv måtte vælge blandt de sorter, der fandtes i haven.

Af gårdens besætning måtte Hans Eriksen udvælge en ko og tre får. Gregers Hansen skulle levere brændsel til aftægtsfolkene, og han skulle køre Hans Eriksen og kone til kirke to gange årlig, ”om Gud behager at gøre os så ringe, at vi ej kan gå til kirken”. Den eneste kontante aftægtsyndelse, der indgik i kontrakten, var 1 rigsdaler årlig, som Hans Eriksen skulle have til tobak. Det var til gengæld ikke sundt.

Gregers Hansen skulle ifølge kontrakten betale en medgift til søsteren, Karen Hansdatter, når hun skulle giftes, og skulle betale for en hæderlig begravelse til Hans Eriksen og Anne Gregersdatter. Derefter kunne Gregers Hansen beholde alt, hvad aftægtsfolkene efterlod sig, uden skifte eller deling med andre.

Det skyldtes måske indtagelse af æbler, at Hans Eriksen blev 74 ³/₄ år gammel (begravet 31. januar 1802, Bredsten Sogn). Anne Gregersdatter blev 84 år (død 6. marts 1814) uden at ryge tobak, så jeg vil derfor på et sparsomt statistisk grundlag konkludere, at levetiden også dengang blev længere, når man holdt sig til æbler og afstod fra tobak.

Fire eller formentlig fem af Hans Eriksens og Anne Gregersdatters børn døde i en tidlig alder og omtales derfor ikke yderligere her. Der er ikke fundet flere oplysninger om den Laurids Hansen, der er omtalt ovenfor som en tvivlsom søn. Den yngste Karen Hansdatter har fået særomtale i kapitel 7, fordi hun er min tip-2-oldemor. Tilbage er derefter tre børn, hvis livshistorier bliver præsenteret i det følgende.

Maren Hansdatter blev konfirmeret i 1772 i Bredsten Sogn. Hun var 24 år, da hun den 16. april 1779 blev gift i Skibet Sogn (Vejle Amt) med ungarl Jørgen Hansen. Det er anført i kirkebogen, at de begge tjente på Haraldskær Gods, der ligger i Skibet Sogn. Ved et skifte i 1806 efter en søster til Jørgen Hansen omtales Gregers Hansen i Kærbølling som Jørgen Hansens svoger

[8]. Det kan dermed fastslås, at Jørgen Hansens hustru var den Maren Hansdatter, der var datter af mine tip-3-oldeforældre.

Jørgen Hansen var 27 år ved vielsen. Fra et skifte fra 1787 kendes navnene på fire brødre til Jørgen Hansen [9], og i ovennævnte skifte er anført navnet på en søster [8]. Derved kan Jørgen Hansen identificeres som værende søn af Hans Olufsen og døbt den 21. juli 1751 i Nørup Sogn (Vejle Amt).

Den 23. april 1780 (Bredsten Sogn) blev Jørgen Hansens og Maren Hansdatters første barn, en søn, Erik Jørgensen, døbt. Jørgen Hansen arbejdede som kusk på Haraldskær Gods, og Maren Hansdatter og sønnen boede i Kærbølling, hvor de kan tænkes at have boet hos hendes forældre. Den lille Erik fik dog et kort liv, for han blev begravet den 4. maj 1780 (Bredsten Sogn).

Senere i 1780 fik Jørgen Hansen og Maren Hansdatter egen bolig. Den 1. november 1780 fæstede Jørgen Hansen af Haraldskær Gods et hus i Rue i Skibet Sogn med et jordtilliggende på i alt 6 skæpper, 2 fjerdingkar og $\frac{5}{24}$ album hartkorn [10]. På grund af "hans lange og tro tjeneste" på godset slap han for hoveriarbejde, men kunne nøjes med at betale 4 rigsdaler i årlig landgilde. Dette bekræftes af godsets jordebog fra 1782, hvor Jørgen Hansen, der kaldes for "Jørgen Kudsk", er anført som én af fire husmænd i Rue [11].

Det er anført i fæstebrevet, at Jørgen Hansen pga. en skade var blevet "kasseret til kongens tjeneste" [10], dvs. han slap for at være soldat. Han har åbenbart ikke været mere skadet end, at han har kunnet passe et husmandssted.

Den 2. marts 1783 (Skibet Sogn) fik ægteparret døbt en søn, Hans Jørgensen. Han var enebarn ved folketællingen i 1787, hvor Jørgen Hansen fortsat var husmand i Rue. Derefter fik de børnene Anne Jørgensdatter (født 6. august 1788) og Peder Jørgensen (født 22. juli 1791), der begge blev født i Skibet Sogn.

Ved folketællingen i 1801 boede Jørgen Hansen med hustru og tre børn i huset i Rue. I perioden fra 1799 til godsets jordebog slutter i 1806 er Jørgen Hansen fortsat anført som husmand i Rue [3].

Maren Hansdatter var 59 år og havde bopæl i Rue, da hun døde den 18. september 1813 (Skibet Sogn). Nu måtte Jørgen Hansen lede efter en ny hustru. Han fandt hende i Ødsted Sogn (Vejle Amt). Der blev han den 8. juli 1815 viet til Ane Nielsdatter, der ifølge kirkebogen var "en søsterdatter af gårdmand Stephan Thomsens kone i Ødsted".

Udfordringen er herefter at finde ud af hvem, der var Stephan Thomsens kone, og hvem, der var konens søster. Stephan Thomsen var den 26. november 1803 (Ødsted Sogn) blevet gift med enken Anne Marie Nielsdatter fra Ødsted. Ved folketællingen i 1801 var Marie Nielsdatter enke og gårdejer i Ødsted. Hun havde to af sin søsters børn boende, deriblandt Ane på 11 år. Anes mor må derfor også have heddet Nielsdatter. Det leder frem til, at Ane Nielsdatter må være den datter af Niels Jacobsen og Kirstine Nielsdatter, der blev døbt den 23. august 1789 (Ødsted Sogn).

Jørgen Hansen var 38 år ældre end Ane Nielsdatter. Det var dog i mindre end et år, at Ane Nielsdatter måtte affinde sig med en mand, der aldersmæssigt næsten kunne have været hendes bedstefar. Jørgen Hansen døde den 14. april 1816 (Skibet Sogn) i en alder af 64 år. Han var husmand i Rue ved sin død. Det fremgår af dødsanmeldelsen, at han efterlod sig to børn og en

kone, der var frugtsommelig [12]. De to børn må være fra hans første ægteskab. Den frugtsommelige kone nedkom med en søn, Jørgen Jørgensen, den 29. maj 1816 (Skibet Sogn).

Ane Nielsdatter skyndte sig at finde en mand, der kun var 7 år ældre, end hun selv var. Hun blev gift med Christen Pedersen den 9. november 1816 (Skibet Sogn). Ved hjælp af lægdsrullen er ægtemanden identificeret til at være den Christen Pedersen, der blev døbt den 18. august 1782 (Skibet Sogn).

Det er noget overraskende, at skiftet efter Jørgen Hansen først blev afholdt den 18. december 1816 [13], dvs. efter, at Ane Nielsdatter var blevet gift igen. Boopgørelsen viste et overskud på 67 rigsdaler, 3 mark og 2 skilling, der blev delt mellem Ane Nielsdatter og hendes søn. Jørgen Hansens to børn af første ægteskab må antages at være blevet tilgodeset tidligere.

Christen Pedersen og Ane Nielsdatter boede på husmandsstedet i Rue ved folketællingerne i 1834, 1840, 1845 og 1850. De fik flere børn og et par "uægte" børnebørn, som bliver forbigået i tavshed her. Ane Nielsdatter døde den 1. marts 1853 (Skibet Sogn) af vattersot, dvs. væskeansamlinger i kroppen, i en alder af 63 år. Christen Pedersen var 74 år, da han den 22. maj 1857 (Skibet Sogn) døde af koldbrand i foden.

Anne Marie Hansdatter blev kaldt for Marie ved sin konfirmation i 1781 (Bredsten Sogn) og ved flere senere lejligheder, bl.a. da hun bar barnet ved en dåb den 11. december 1785 (Bredsten Sogn). Den 25. april 1789 blev Marie Hansdatter fra Kærbølling gift i Bredsten Kirke med ungarl Niels Mikkelsen fra Vork i Egtved Sogn (Vejle Amt). Hun var 25 år ved vielsen, og han var 21 år (døbt 25. oktober 1767, Egtved Sogn).

Ægteparret havde bopæl i "Vork udflyttede huse", da deres første barn, Erik Nielsen, blev født (døbt 14. januar 1790, Egtved Sogn). Da de to efterfølgende børn, Mikkel Nielsen (døbt 3. juli 1791, Ødsted Sogn) og Anne Nielsdatter (døbt 7. marts 1793, Egtved Sogn) blev født, var bopælen i begge tilfælde angivet at være Østerlund, selv om de blev døbt i to forskellige sogne.

Ifølge lægdsrullen (Koldinghus Amt, Tilgangsrulle 1793, lægd 50, Egtved Sogn) var fødested og bopæl for Mikkel Nielsen Vork Mark, indtil han i 1794 flyttede til Nørup Sogn (Vejle Amt), dvs. Østerlund har formentlig været en ejendom på Vork Mark. Da datteren, Anne Nielsdatter, døde 1 år gammel (begravet 25. maj 1794), var bopælen Lihme i Nørup Sogn.

Årsagen til flytningen var, at Niels Mikkelsen med fæstebrev af 21. januar 1795 havde fæstet en gård i Store Lihme [14]. Gården blev kaldt for Goldalgård og hørte under Engelsholm Gods. Den var på 3 tønder, 3 skæpper og $\frac{3}{20}$ album hartkorn plus skovskyld på 1 skæppe og 1 album.

Den foregående fæster havde måttet forlade gården på grund af armod, men nu havde gården fået nye bygninger, så Niels Mikkelsen var klar til at gøre den rentabel. Niels Mikkelsen skulle forrette hoveri "uden mindste modvillighed eller forsømmelse" og betale en fastsat årlig landgilde i såvel penge som naturalier.

I godsets jordebog fra 2. marts 1796 er Niels Mikkelsen anført som én af 14 gårdfæstere i Store Lihme. Jorden var fordelt, så alle fæstere havde præcis samme hartkorn [15]. Niels Mikkelsen var dog kun fæstebonde i kort tid. I 1796 fik godsejeren kongelig bevilling til at sælge bøndergodset. Ved salget blev der ændret en anelse på jordfordelingen, så Niels Mikkelsen og de fleste andre nu havde et jordtilliggende på 3 tønder, 3 skæpper, 2 fjerdingkar og $\frac{5}{16}$ album hartkorn [16].

Med købekontrakt af 14. marts 1796 og skøde af 13. juni 1796 købte Niels Mikkelsen sin fæstegård for 970 rigsdaler [17]. Det kan diskuteres hvor meget gårdejer, Niels Mikkelsen rent faktisk blev, for han måtte udstede en panteobligation til godsejeren på hele købesummen [18]. Gælden til godsejeren blev indfriet i 1798 ved, at Niels Mikkelsen optog et lån på 1.000 rigsdaler i Den almindelige Enkekasse [19].

Niels Mikkelsen og Anne Marie Hansdatter fik fire børn i Nørup Sogn, hvoraf de tre døde som spæde. Hans Nielsen blev døbt den 4. februar 1795 (begravet 1795, 1/2 år gammel), og de efterfølgende var Anne Margrethe Nielsdatter (døbt 15. februar 1798), Ane Nielsdatter (døbt 7. november 1800, begravet 10. maj 1801) og Maren Nielsdatter (døbt 20. juli 1802, begravet 19. september 1802). Ved folketællingen i 1801 boede Niels Mikkelsen og Anne Marie Hansdatter på gården med fire børn.

I 1805 købte Niels Mikkelsen sammen med en Hans Olesen en eng, som de i 1809 videresolgte for 100 rigsdaler [20]. I 1806 og igen i 1826 udlejede Niels Mikkelsen en hedelod med tilhørende tørveskær [21, 22].

Niels Mikkelsen var kun 48 år, da han planlagde sin aftægt. Med købekontrakt af 1. juli 1816 solgte han til sønnen, Mikkel Nielsen, en hovedparcel på 2 tønder hartkorn af sin gård. Mikkel Nielsen var blevet gift den 4. maj samme år (Nørup Sogn) og havde derfor behov for en gård. Niels Mikkelsen skulle have et aftægtshus på den resterende parcel, og der blev indgået en aftægtskontrakt mellem far og søn. Som betaling skulle sønnen overtage 500 rigsdaler af gælden til Enkekassen [23]. Mikkel Nielsen fik skøde på sin parcel den 25. juli 1820 [24].

Det fremgår af en brandtaksation den 27. april 1818, at Goldalgård bestod af et stuehus på 9 fag, en staldbygning på 10 fag og en lade på 11 fag. Gårdens bygninger var forsikrede for i alt 1.000 rigsdaler [25]. Niels Mikkelsens aftægtshus blev takseret den 7. november 1827. Det bestod af et lyngtækket beboelseshus på 4 fag, der blev forsikret for 40 rigsdaler [26].

Noget må være gået anderledes end planlagt, for i 1828 solgte Mikkel Nielsen hovedparcellen af Goldalgård for 650 rigsdaler. Det er anført i skødet, at den aftægtskontrakt, der hvilede på ejendommen, var frafaldet af Mikkel Nielsens far [24]. Ved folketællingen i 1834 var Mikkel Nielsen gårdmand i Lille Lihme i Nørup Sogn.

Det er lidt uklart, hvad der derefter er sket med Niels Mikkelsen og Anne Marie Hansdatter. Modtagelsen af betalingen af lejen af ovennævnte hedelod overgik i 1834 fra Niels Mikkelsen til en Niels Nielsen [22]. Det tyder på, at Niels Nielsen havde købt Niels Mikkelsens aftægtsparcel. Ved folketællingen i 1834 boede Niels Mikkelsen og Anne Marie Hansdatter i et hus i Lihmskov i Nørup Sogn. Niels Mikkelsen var anført at være husmand, som levede af sin jordlod. De havde af uudgrundelige årsager en sønnesøn, Niels Mikkelsen, der var søn af Mikkel Nielsen, i pleje.

Den 19. december 1837 købte sognefoged Simon Thomsen i Lihmskov på tvangsauktion for 216 rigsdaler den gård på Store Lihme Mark på 1 tønne, 2 skæpper, 2 fjerdingkar og 5/16 album hartkorn, der var ejet af Niels Nielsen og tidligere havde været ejet af Niels Mikkelsen [27], dvs. der må formentlig være tale om aftægtsparcellen. Simon Thomsen var svigersøn til Niels Mikkelsen og Anne Marie Hansdatter, idet han var gift med deres datter, Anne Margrethe.

I 1839 frasolgte Simon Thomsen for 100 rigsdaler en parcel af jorden til Niels Nielsens enke [28]. For at gøre forvirringen total solgte Niels Nielsens enke i 1841 for 300 rigsdaler sin parcel samt en engparcel til Niels Mikkelsen i Lihmskov, der straks videresolgte begge parceller til

sønnen, Mikkel Nielsen, for 330 rigsdaler [29]. Det er uvist, hvad Mikkel Nielsen skulle bruge disse parceller til, for han var fortsat gårdmand i Lille Lihme ved folketællingerne i 1840 og 1845.

Den aftægtsforpligtelse, som Mikkel Nielsen var sluppet af med, blev overtaget af Anne Margrethe Nielsdatter og Simon Thomsen. Ved folketællingen i 1840 boede Niels Mikkelsen og Anne Marie Hansdatter som erhvervspassive aftægtsfolk på Simon Thomsens gård i Lihmskov.

Niels Mikkelsen var fortsat aftægtsmand i Lihmskov, da han døde som 75-årig den 13. juli 1843 (Nørup Sogn). Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at der forelå en aftægtskontrakt, som indebar, at stedets ejer, dvs. Simon Thomsen, skulle overtage de efterladte ejendele [30]. Det må betyde, at arveforholdene var blevet afklaret forinden.

Ved folketællingen den 1. februar 1845 var Anne Marie Hansdatter 81 år og aftægtskone hos Simon Thomsen. Hun har næppe været helt frisk, da hun blev talt, for hun døde den 8. april 1845 (Nørup Sogn). Kirkebogen anfører, at dødsårsagen var alderdomsskrøbelighed.

Gregers Hansen blev konfirmeret i 1783 (Bredsten Sogn). Det fremgår af lægdsrullen (Vejle Amt, Hovedrulle 1801, lægd 50, Bredsten Sogn), at han var 165 cm høj, og at han fik et såkaldt frihedspas, så han slap for at være soldat. Årsagen til frihedspasset har formentlig været, at han først skulle hjælpe sin gamle far med at passe gården og derefter selv blev gårdmand [31]. Ved folketællingen i 1787 boede Gregers Hansen på forældrenes gård i Kærbølling.

Den 27. februar 1790 blev Gregers Hansen gift med en højgravid Maren Jensdatter i Bredsten Kirke. De anføres begge at være fra Kærbølling. Maren Jensdatter var dog indvandret fra Herslev Sogn (Vejle Amt) ca. 10 km vest for Fredericia. Han var 23 år ved vielsen, og hun var 25 år (døbt 29. april 1764, Herslev Sogn).

Maren Jensdatters forældre var døde i 1778 (Bredsten Sogn), og hun bragte en beskeden arv med ind i ægteskabet [32]. Arven var på 11 rigsdaler og 4 mark, så det var næppe derfor, at Gregers Hansen giftede sig med hende. Ved folketællingen i 1787 boede hun på en gård i Kærbølling hos en søster og svoger.

Hans Eriksen ville ikke overlade sin fæstegård til sønnen, blot fordi sønnen var blevet gift. Som omtalt ovenfor købte og overtog Gregers Hansen faderens fæstegård i 1797. Jeg forestiller mig, at Gregers Hansen og Maren Jensdatter indtil da har boet på gården i Kærbølling hos hans forældre og har hjulpet til med driften.

Gregers Hansen og Maren Jensdatter fik syv børn, der alle blev født i Bredsten Sogn. Hans Gregersen blev døbt den 13. maj 1790, og derefter fulgte Sidsel Gregersdatter (født 1. juli 1793), Ane Gregersdatter (døbt 23. maj 1795), Mette Gregersdatter (døbt 24. september 1797), en dødfødt søn (begravet 23. marts 1800), Jens Gregersen (døbt 20. august 1801, død 16. november 1820) og Karen Gregersdatter (døbt 22. december 1804). Gregers Hansens søster, Maren Hansdatter fra Rue, var fadder i 1793 og 1797.

Ved folketællingen i 1801 boede Gregers Hansen på gården i Kærbølling med hustru, fire børn og to tjenestefolk. Hans forældre må formodes at have boet på aftægt på gården, selv om de tilsyneladende er blevet glemt ved denne folketælling.

For at kunne købe gården i 1797 måtte Gregers Hansen optage et lån på 1.000 rigsdaler mod pant i ejendommen [33]. I 1805 blev gårdens bygninger takseret til 1.000 rigsdaler til brandforsikringen. Derudover var Gregers Hansen i besiddelse af et hus på 7 fag, der kan tænkes at have været brugt til aftægtsbolig. Det blev takseret til 150 rigsdaler [34]. Gårdens bygninger og det tilhørende hus blev i 1815 omtakseret til 2.800 rigsdaler, men Gregers Hansen forlangte, at forsikringssummen kun skulle være på 1.000 rigsdaler [35]. Bygningerne blev senere brandtakseret i 1828 [36] og 1832 [37].

I 1811 købte Gregers Hansen for 495 rigsdaler og 5 mark af godsejeren på Kjeldkær den korn- og kvægtiende, som påhvilede hans ejendom [38], dvs. derved slap Gregers Hansen for i fremtiden at betale tiende til godsejeren.

I 1813 optog Gregers Hansen på sønnen Hans Gregersens vegne et lån på 1.800 rigsdaler af sognepræsten i Højen Sogn [39]. Pengene skulle bruges til køb af en gård på Nørre Vilstrup Mark i Skibet Sogn til sønnen. Når Gregers Hansen optrådte på sønnens vegne, skyldtes det, at Hans Gregersen var fraværende i krigstjeneste. På det tidspunkt var Danmark i krig med England og Sverige, men Hans Gregersens indsats forhindrede ikke, at Danmark ved freden i 1814 måtte afstå Norge til Sverige.

Den velbjergede sognepræst ville sikre sine penge, så der skulle stilles sikkerhed for lånet i både sønnens nyindkøbte gård og i Gregers Hansens gård, og desuden var der to kautionister. Hans Gregersen slap levende hjem fra krigen, for den 9. juli 1814 blev han gift i Bredsten Kirke.

I 1826 bortfæstede Gregers Hansen til sin svigersøn, Niels Stephansen, der var gift med Ane Gregersdatter, et stykke jord og to tørveskifter [40]. Svigersønnen skulle betale 10 rigsdaler i indfæstning og 2 rigsdaler i årlig fæsteafgift.

Ved folketællingen i 1834 boede Gregers Hansen og Maren Jensdatter på aftægt i et selvejerhus i Kærbølling. Det er anført, at de var på aftægt hos gårdmand Jens Jensen, der formodes at have overtaget Gregers Hansens gård. Jens Jensen var deres svigersøn, idet han var gift med Mette Gregersdatter.

Maren Jensdatter døde den 2. november 1835 (Bredsten Sogn) i en alder af 71 år. Skiftet efter hendes død blev påbegyndt den 1. oktober 1836 [41]. Skiftet blev afholdt efter begæring af svigersønnerne Jens Jensen og Niels Stephansen, idet Gregers Hansen mente, at han som aftægtsmand kunne blive siddende i uskiftet bo. Arvingerne var sønnen, Hans, og døtrene Sidsel, Ane, Mette og Karen. Hans Gregersen og Karen Gregersdatter havde tidligere fået udbetalt deres fædrene og mødrene arv på forskud og havde derfor ikke krav på nogen arv.

Gregers Hansen ejede et aftægtshus på 5 fag med tilhørende have takseret til 200 rigsdaler og indbo takseret til i alt 120 rigsdaler og 12 skilling. Han accepterede, at der blev afholdt skifte på betingelse af, at arvingernes arv blev stående som 1. prioritet i hans hus. Hvis sølvtoj var tegn på rigdom, var Gregers Hansen ikke helt fattig, for han var ejer af to sølvspiseskeer, to sølvteskeer og to pantsatte sølvbægre.

Boopgørelsen viste et overskud på 282 rigsdaler, 3 mark og 14 skilling. Karen Gregersdatter var separeret fra sin mand. Hun henstillede til sine medarvinger, at hun i betragtning af sin trang måtte få tildelt en arvelod, selv om hun ikke havde krav på arv. Tilsvarende henstillede Hans Gregersen, at han i det mindste måtte få en lille del af boet, fordi han som arbejdsmand havde et trangt udkomme. Efter nogen diskussion blandt de øvrige arvinger besluttede de, ”da

det var deres gamle faders ønske, så ville de for at tilvejebringe enighed og et godt forhold i familien” bevilge Hans og Karen en søsterlod til deling.

Skiftet blev sluttet med, at Gregers Hansen beholdt halvdelen af overskuddet. Efter fradrag af arveafgift blev resten delt i fire søsterlodder til arvingerne. Til sikkerhed for børnenes arv skulle Gregers Hansen udstede en 1. prioritets panteobligation i sin ejendom. Det fik han dog ikke gjort (jf. nedenfor).

Gregers Hansen var ikke motiveret for husligt arbejde, så derfor ansatte han en husholderske efter konens død. Hun hed Ane Malene Thomasdatter og ankom ifølge kirkebogens tilgangsliste til Bredsten Sogn den 26. april 1837. Ifølge folketællingen i 1845 var hun født i Ringive Sogn (Vejle Amt). Hun må derfor være den Ane Malene Thomasdatter, der blev døbt i Ringive Sogn den 25. marts 1796 og konfirmeret samme sted i 1811.

Vurderet på grundlag af kirkebøgernes til- og afgangslister havde Ane Malene Thomasdatter i perioden 1833-1837 haft en omskiftelig tilværelse med mange kortvarige tjenesteforhold. De bragte hende til sognene Skibet, Egtved, Vejle, Sindbjerg, Grejs, Bredsten og Jelling, inden hun gjorde et længere ophold hos Gregers Hansen i Kærbølling i Bredsten Sogn.

Ane Malene Thomasdatters tilværelse var ikke blevet lettere af, at hun havde fået en ”uægte” søn, Adam Kuhlmann (født 26. maj 1828, Bredsten Sogn). Sønnens efternavn indikerer, at faderen ikke var en helt almindelig bondekarl. Som barnefader udlagde hun proprietær Johan Anton Kuhlmann, der var ejer af herregården Pedersholm ved Vejle. Det blev sønnen dog ikke rig af. Ved folketællingen i 1834 var Adam Kuhlmann af fattigvæsenet sat i pleje hos en husmandsenke i Kærbølling.

Som 42-årig fødte Ane Malene Thomasdatter endnu en ”uægte” søn. Det mest overraskende var, at aftægtsmand Gregers Hansen personlig tilstod for sognepresten at være barnefader. Ane Malene havde formået at få sat gang i hormonerne hos den 71-årige aftægtsmand. Sønnen, der fik navnet Jens Gregersen, blev født den 25. marts 1838 (Bredsten Sogn).

Ved folketællingen den 1. februar 1840 boede Gregers Hansen i aftægtshuset i Kærbølling med Ane Malene Thomasdatter som husholderske. De to ”uægte” sønner boede hos dem. Den 14. november 1840 blev umoralen omsider bragt til ophør, idet Gregers Hansen og Ane Malene Thomasdatter blev gift i Skibet Kirke ifølge Bredsten Sogns kirkebog.

Gregers Hansens børn har formentlig været betænkelige ved deres gamle fars eskapader. De har i hvert fald været bange for, at Gregers Hansen skulle formøble den arv, de havde til gode efter deres mor (jf. ovenfor). Den 8. januar 1841 fik svigersønnerne, Jens Jensen og Niels Stephansen, tinglæst en ekstrakt af skiftet efter Maren Jensdatter med den begrundelse, at Gregers Hansen hidtil havde været uvillig til at udstede et lovligt bevis for den arv, de havde til gode [42].

Arvesagen blev aktuel året efter, idet Gregers Hansen døde den 8. marts 1842 (Bredsten Sogn) i en alder af 75 år. Skiftet efter ham blev påbegyndt den 16. marts 1842 [43]. Enken, Ane Malene Thomasdatter, erkendte nødtvungent, at boet skulle sælges på auktion, da hun ellers ikke havde mulighed for at betale kreditorer og arvinger deres tilgodehavende.

På auktionen købte svigersønnen, Jens Jensen, huset for 160 rigsdaler, og boets løsøre blev solgt for 66 rigsdaler, 4 mark og 15 skilling. Hovedparten af gælden bestod af den skyldige arv fra skiftet efter Maren Jensdatter.

Overskuddet blev på 41 rigsdaler, 5 mark og 10 skilling, hvoraf enken fik halvdelen, og børnene skulle dele resten. Børnene af 1. ægteskab viste igen socialt sindelag, idet de skænkede deres fædrene arv til lille Jens Gregersen af 2. ægteskab på betingelse af, at pengene blev indsat i Overformynderiet, til han blev voksen. Det inspirerede enken til også at være godgørende, så hun skænkede sin søn 10 rigsdaler af sin arvelod. Dermed sluttede skiftet i fred og fordragelighed.

Det fremgår af afgangs- og tilgangslisterne, at Ane Malene Thomasdatter og sønnen i 1843 flyttede fra Bredsten Sogn til Grejs Sogn, hvorfra hun to uger senere flyttede tilbage til Bredsten Sogn. Ved folketællingen i 1845 boede hun og sønnen i et hus i Balle i Bredsten Sogn. Hun var angivet at være almisselem.

Den 3. september 1849 flyttede Ane Malene Thomasdatter til Fredericia. Her boede hun ved folketællingen i 1850 i et hus i Dalegaden under navnet Magdalene Greis med sønnen, der blev kaldt for Jens Greis. Både mor og søn var blevet baptister. De boede i en slags baptistkollektiv, idet alle husets beboere var baptister. Det kunne man ikke leve af, så Ane Malene Thomasdatter tjente penge ved syning.

Ved folketællingerne i 1855 og 1860 er sønnen, Jens Gregersen, fundet i Fredericia. Han ernærede sig som først væverdrenge og senere væversvend. Historien må ende uden afslutning, for der er ikke fundet oplysninger om Ane Malene Thomasdatters videre skæbne.

Litteraturliste

1. Haraldskær Gods, Fæsteprotokol, 1754-1856, side 13
2. Haraldskær Gods, Skøder og adkomster, 1655-1842
3. Haraldskær Gods, Forskellige sager, Jordebøger, 1795-1806
4. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 736
5. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 42-42b
6. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Tørrild Herred, Bredsten Sogn, 1800-1827, side 90-91
7. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 670-670b
8. Haraldskær Gods, Skifteprotokol, 1721-1812, side 559-560
9. Haraldskær Gods, Skifteprotokol, 1721-1812, side 384-385
10. Haraldskær Gods, Fæsteprotokol, 1754-1856, side 52-53
11. Haraldskær Gods, Skøder og adkomster, 1655-1842
12. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelser m.m., 1805-1829
13. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1810-1817, folio 458-458b
14. Engelsholm Gods, Fæsteprotokol, 1749-1795, side 200-203
15. Engelsholm Gods, Jordebøger, 1730-1807
16. Engelsholm Gods, Skøder og obligationer, 1674-1818
17. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 765b-766
18. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 801
19. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 268b-269

20. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 872b-873
21. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 402
22. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1836-1839, folio 115-115b
23. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 290b-291
24. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1830-1833, folio 757-758
25. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tørrild Herred, 1815-1824, side 234
26. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tørrild Herred, 1824-1835, side 204
27. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1836-1839, folio 818b-819
28. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1839-1842, folio 399b
29. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1839-1842, folio 684b-685
30. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol I, 1840-1846
31. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 112
32. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 372b-373
33. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 44-45
34. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tørrild Herred, 1800-1815, side 156-157
35. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tørrild Herred, 1815-1824, side 173-174
36. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tørrild Herred, 1824-1835, side 231-232
37. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Tørrild Herred, 1824-1835, side 451-452
38. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 348b-349
39. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 180b-181
40. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1825-1827, folio 502b-503
41. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1833-1836, folio 408-411
42. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1839-1842, folio 482-483
43. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1840-1844, folio 182-182b, 184-184b, 206b-207, 217-218 og 281b-283

Kapitel 14. Ni dage uden Peder

Mine tip-3-oldeforældre

Peder Pedersen Krag & Sidsel Nielsdatter

Peder Pedersen Krag (124):

Født: ca. 1742

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 25. februar 1774 i Tolstrup Sogn (Skanderborg Amt)

Død: 29. februar 1820 i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt)

Begravet: 5. marts 1820 i Sindbjerg Sogn

Sidsel Nielsdatter (125):

Født:

Døbt: april/maj 1748 i Tolstrup Sogn

Konfirmeret: 29. april 1764 i Ørridslev Sogn (Skanderborg Amt)

Gift: 25. februar 1774 i Tolstrup Sogn

Død: 9. marts 1820 i Sindbjerg Sogn

Begravet: 14. marts 1820 i Sindbjerg Sogn

Peder Pedersen Krags navn ses også skrevet Peder Pedersen Kragh, Peder Pedersen Krage, Peder Krag, Peder Kragh, Peder Krage og Peder Pedersen. Sidsel Nielsdatters fornavn ses også skrevet Zidsel og Secilia.

Ved vielsen i 1774 anføres Peder Pedersen Krag at være fra Uldum (Uldum Sogn, Vejle Amt) ca. 16 km vest for Horsens. Det er derfor nærliggende at tro, at han var født i Uldum. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død var han født i ca. 1742. Uldums kirkebog starter i 1746. Det kan således hverken bekræftes eller afkræftes, at Peder Pedersen Krags fødested var Uldum. Min tip-3-oldefars forældre kan formodes at være den Peder Pedersen Krag med unavngiven hustru, der er omtalt i Uldum Sogns kirkebog (jf. kapitel 22).

Det fremgår af tre forskellige skifter [1-3], at Sidsel Nielsdatter var datter af Niels Nielsen og Karen Olufsdatter fra Tolstrup (jf. kapitel 23) ca. 7 km nord for Horsens. Sidsel Nielsdatters dåb har ikke kunnet findes i kirkebogen i Tolstrup Sogn (Skanderborg Amt). Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død var hun født i ca. 1748.

Den 3. juni 1748 (Tolstrup Sogn) blev Niels Nielsens hustru af Tolstrup, Karen Olufsdatter, introduceret i kirken efter en fødsel. Introduktionen fandt normalt sted 5-6 uger efter fødslen, men i dette tilfælde er den forudgående fødsel/dåb ikke anført i kirkebogen. Det er derfor overvejende sandsynligt, at Sidsel Nielsdatters dåb, der formodes at have fundet sted i april/maj 1748, er blevet glemt i kirkebogen.

Der foreligger ingen oplysninger om Peder Pedersen Krags liv inden, han blev gift. Om Sidsel Nielsdatter vides, at hun blev konfirmeret den 29. april 1764. Ved konfirmationen havde hun bopæl i Tolstrup, men blev konfirmeret i Ørridslev Sogn (Skanderborg Amt), fordi der var fælleskonfirmation for tre sogne. Sidsel Nielsdatter havde fortsat bopæl i Tolstrup, da hun den 19. oktober 1766 var fadder ved en dåb i Tolstrup Sogn.

Her på Hanstedgård var Sidsel Nielsdatter kokkepige i 1771. Bygningerne er dog ændret siden da. I dag er der høflig selvbetjening i gårdens velassorterede gårdbutik (foto: 2019)

Da Sidsel Nielsdatter den 27. oktober 1771 var fadder ved en dåb hos sin morbror, Christen Olufsen, i Hansted Sogn (Skanderborg Amt) (jf. kapitel 34), var hun kokkepige på Hanstedgård, der var en mindre herregård 2-3 km nord for Horsens. I overensstemmelse hermed tjente hun på Hanstedgård, da der den 6. august 1772 blev afholdt skifte efter hendes mor [1].

Efter moderens død har hendes far formentlig haft brug for Sidsels assistance i hjemmet. I skiftet efter morbroderen, Knud Olufsen (jf. kapitel 34), den 18. januar 1773 [2] anføres Sidsel Nielsdatter at være hjemme hos faderen.

Peder Pedersen Krag ønskede sig en kone, der var god til at lave mad, og derfor valgte han en tidligere kokkepige. Han blev trolovet med Sidsel Nielsdatter den 28. januar 1774 (Tolstrup Sogn), og den 25. februar 1774 (Tolstrup Sogn) blev de gift. Sidsels far havde ikke længere brug for hendes assistance, for samme dag blev han gift i nabosognet Ørridslev. Mon der blev holdt fælles bryllupsfest?

Efter vielsen slog Peder Pedersen Krag og Sidsel Nielsdatter sig ned i Ørum (også kaldt for Vester Ørum) i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt) ca. 2 km syd for Peder Pedersen Krags hjemby Uldum. Peder Pedersen Krag var husmand i Ørum. Her fik de den 12. marts 1775 døbt deres første barn, Lene Pedersdatter.

De fik fem børn i alt, der alle blev født i Ørum og døbt i Sindbjerg Sogn. De efterfølgende var Niels Pedersen (døbt 15. juni 1777), Karen Pedersdatter (døbt 23. juli 1780), min tip-2-oldefar, Peder Pedersen, der senere fik tilnavnet Krag, (døbt 7. marts 1784) og en efternøler, Hans Pedersen (døbt 5. april 1792).

Ved dåben i 1780 var en Christen Krage fra Uldum fadder. Han må formodes at have været i familie med Peder Pedersen Krag (jf. kapitel 22). Peder Pedersen Krag var selv en hyppigt anvendt fadder, når andre beboere i Ørum skulle have børn døbt. Sidsel Nielsdatter koncentrerede sig tilsyneladende om de hjemlige kødgyder, for hun var kun sjældent fadder.

Peder Pedersen Krag anføres at være fæstehusmand under Hvolgård Gods i jordebøger fra perioden 1778 til 1794 [4-9]. Det fremgår deraf, at husets jordtilliggende var på 3 skæpper og 1 fjerdingkar hartkorn, og at den årlige landgilde til godsejeren varierede omkring 4-5 rigsdalere.

Ved folketællingen i 1787 boede Peder Pedersen Krag og Sidsel Nielsdatter i et hus i Ørum By med tre børn. Man kan undre sig over, at deres 10-årige søn, Niels, ikke er registreret som hjemmeboende. Peder Pedersen Krag anføres at være både husmand og tømmermand.

Den 13. juni 1797 var en mærkedag for Peder Pedersen Krag, for på denne dato blev han selvejer. For 195 rigsdaler købte han sit fæstehus med tilhørende jord af godsejeren på Hvolgård [10]. Godsejeren stillede krav om, at huset skulle brandforsikres, hvilket tyder på, at Peder Pedersen Krag ikke havde betalt hele købesummen til godsejeren.

Det fremgår senere, at huset i 1812 var brandforsikret for 500 rigsdaler [11, 12]. Huset var på 8 fag med 5 fag loft, en stenkakkelovn, en skorsten og en bageovn. De 5 fag blev brugt til beboelse og de øvrige 3 fag til lade og kostald. Huset var af egebindingsværk med klinede vægge og stråtag [12].

Året efter, at han blev selvejer, frasolgte Peder Pedersen Krag den 14. juni 1798 1 fjerdingkar og 1 album hartkorn af sin jord for 99 rigsdaler [13]. Det er nærliggende at gætte på, at han har været i pengemangel efter købet af sit hus.

Ved folketællingen i 1801 var børnene Karen Pedersdatter og Hans Pedersen hjemmeboende. Peder Pedersen Krag betegnes som "husmand med jord", men det betyder ikke nødvendigvis, at han var holdt op med tømrerarbejdet.

I 1804 led Peder Pedersen Krag igen af den mangelsygdom, der hedder pengemangel. Den 13. juni 1804 udstedte han en panteobligation, fordi han havde lånt 150 rigsdaler mod 1. prioritets sikkerhed i sit hus [14, 15].

Samme år fik Peder Pedersen Krag en betaling på 14 rigsdaler og 48 skilling fra fattigkommissionen for at tage en 7-årig dreng i pleje "for opdragelse" [16]. Denne dreng må have været mere uopdragen end sin søster, der kunne blive opdraget andetsteds for kun 12 rigsdaler.

Da Peder Pedersen Krag var omkring 75 år, fik han lyst til at komme på aftægt. Den 26. december 1817 solgte han for 300 rigsdaler sit hus på Ørum Mark til sin søn, Hans Pedersen [17]. Peder Pedersen Krag og Sidsel Nielsdatter skulle derefter på aftægt hos sønnen.

Peder Pedersen Krag og Sidsel Nielsdatter har ikke kunnet undvære hinanden, for de døde med 9 dages mellemrum. Peder Pedersen Krag døde den 29. februar 1820 og blev begravet den 5. marts 1820 (Sindbjerg Sogn). Det er tvivlsomt, om Sidsel Nielsdatter har været rask nok til at deltage i begravelsen, for hun døde den 9. marts og blev begravet den 14. marts 1820 (Sindbjerg Sogn).

Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at Peder Pedersen Krag var aftægtsmand og Sidsel Nielsdatter var aftægtskone. Det er noteret, at der blev forevist en aftægtskontrakt. Den må

have taget højde for, hvad der skulle ske med de afdødes efterladenskaber, for det er også noteret, at der intet skifte skulle være [18].

Alle Peder Pedersen Krag og Sidsel Nielsdatters fem børn blev voksne. Sønnen, Peder Pedersen Krag, er min tip-2-oldefar og er derfor hovedperson i kapitel 8. De øvrige fire børn omtales i det følgende.

Lene Pedersdatter var blandt de ”unge personer”, der blev konfirmeret i Sindbjerg Kirke den 15. april 1792. Hun har givetvis oplevet mange spændende ting derefter, men da der ikke foreligger oplysninger om hendes videre liv, må jeg afslutte hendes livshistorie, inden den for alvor er påbegyndt. Lene Pedersdatter er ikke nævnt som arving efter broderen, Hans Pedersen (jf. nedenfor), i et skifte fra 1869 [19]. Hun må derfor antages inden da at være død uden at efterlade sig børn.

Niels Pedersen blev konfirmeret i Sindbjerg Kirke den 27. april 1794. Det fremgår af lægdsrullen i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt, lægd 76, Hovedrulle 1795, 1798 og 1801), at Niels Pedersen fik konstateret en broksskade på sessionen i 1798. Denne broksskade gjorde ham så ukampdygtig, at han på sessionen i 1803 fik et udygtighedspas, dvs. han blev endeligt kasseret. Ifølge lægdsrullen var han 165 cm høj eller måske snarere lav.

Det kan undre, at Niels Pedersen ikke kan findes i Sindbjerg Sogn ved folketællingen i 1801, idet han tilsyneladende var mødt på session i sognet indtil 1803. Da han den 26. december 1802 (Sindbjerg Sogn) med tilnavnet Krag var fadder ved en dåb hos sin søster, Karen (jf. nedenfor), havde han bopæl i Ørum.

I ovennævnte skifte fra 1869 efter Hans Pedersen er anført navn og bopæl på Niels Pedersens børn [19]. Derudfra er det lykkedes at finde frem til, at Niels Pedersen flyttede til Daugård Sogn (Vejle Amt) ca. 11 km øst for Vejle, hvor han den 4. maj 1805 blev gift med Sidsel Jørgensdatter. De er begge anført at være fra Daugård.

Niels Pedersen var 27 år ved vielsen, og Sidsel Jørgensdatter var 30 år (døbt 15. maj 1774, Daugård Sogn). Sidsel Jørgensdatter var formentlig lettet over at finde én, der ville gifte sig med hende, for der fulgte et barn med. Den 29. januar 1802 (Daugård Sogn) havde hun født en ”uægte” søn, Jørgen Peter Christensen. Faderen hed Christen Andersen. Han var dog over alle bjerge på vej til nye eventyr, idet han i kirkebogen anføres at være rejsende kræmmer med ukendt opholdssted.

Den 19. december 1805 (Daugård Sogn) fødte Sidsel Jørgensdatter en datter, hvis ægthed ikke kunne betvivles. Hun fik navnet Maren Nielsdatter. Niels Pedersens bopæl er i kirkebogen anført at være Grobe, der er en bebyggelse på Daugård Mark i Daugård Sogn. De efterfølgende børn blev alle født i Grobe.

Det kneb dog lidt med børnenes levedygtighed. Den 28. juni 1807 fik Niels Pedersen begravet en dødfødt datter. Den 15. februar 1810 blev Sidsel Nielsdatter født, men hun døde den 20. juni 1811. Derefter fulgte Peder Nielsen (født 11. maj 1812), Sidsel Katrine Nielsdatter (født 20. december 1816) og til sidst Ane Lene Nielsdatter (født 30. august 1819).

Ved Sidsel Nielsdatters fødsel i 1810 og ved de efterfølgende fødsler omtales Niels Pedersen som gårdmand i Grobe. Da den "uægte" Jørgen Peter Christensen blev konfirmeret i 1817 (Ørum Sogn, Vejle Amt), var han "tjenende gårdmand Niels Pedersen i Grobe".

Niels Pedersen var selvejergårdmand, idet han vides at have solgt sin gård i Grobe i 1828 [20]. Det er ikke lykkedes at finde frem til, hvornår han købte gården. Med købekontrakt af 5. august 1810 [21] og efterfølgende skøde af 13. juni 1812 [22] havde Niels Pedersen af godsejeren på Williamsborg købt den kirke- og kongetiende, der hørte til gården. Niels Pedersen må formodes at have købt gården inden da.

Gården var på 2 tønder, 5 skæpper, 3 fjerdingkar og 1 $\frac{2}{5}$ album hartkorn ager og eng samt 1 skæppe og 2 album skov [22]. Gården havde matrikelnr. 15 i Daugård Sogn [23]. Det fremgår af brandforsikringspapirerne, at gården bestod af et stuehus mod nord, en staldbygning mod vest og en ladebygning mod syd [24, 25].

For kirke- og kongetienden og en anpart i kirkebygningen betalte Niels Pedersen 382 rigsdaler, 4 mark og 15 skilling [22]. Han slap derefter for at betale tiende til godsejeren, men skulle til gengæld bidrage til vedligeholdelsen af kirken.

Niels Pedersen var kun 51 år, da han med skøde af 23. juni 1828 solgte sin gård for at komme på aftægt [20]. Salgsprisen var 600 rigsdaler. Som led i handelen fik Niels Pedersen overladt et stykke jord, som han kunne bygge et hus på. Endvidere fik Niels Pedersen sikret sig brændselsforsyning, idet han fik ret til at benytte et stykke tørvejord. Når både Niels Pedersen og hustru var døde, skulle jorden tilfalde gårdens ejer, og huset skulle bortflyttes uden udgift for gårdejeren. Niels Pedersen og hustru fik ret til at have en ko og tre får med lam, der skulle fodres og græsses hos gårdens ejer.

Da datteren, Sidsel Katrine Nielsdatter, blev konfirmeret i 1831 (Daugård Sogn), blev faderen omtalt som "husmand Niels Pedersen". Den 21. april 1833 (Daugård Sogn) døde Niels Pedersen i en alder af 55 år. I kirkebogen anføres han at have været "husmand eller aftægtsmand" i Grobe, hvilket tyder på, at han har haft svært ved at bestemme sig for, om han ville være erhvervsaktiv eller ej.

Det fremgår af dødsanmeldelsen, at enken skulle hensidde i uskiftet bo [26]. Hun skulle dog efter mandens død give afkald på det ene får med lam. Det kan hun dog ikke være blevet lamslået over, for det var en del af købsaftalen [20].

Ved folketællingen i 1834 boede Sidsel Jørgensdatter som aftægtskone i et hus i Grobe. Hun havde sønnen, Peder, og datteren, Ane Lene, boende. To logerende og sønnens indtægt som tømmersvend var formentlig medvirkende til, at økonomien hang sammen. Ved folketællingerne i 1840 og 1845 var det kun Sidsel Jørgensdatter og den fortsat ugifte Ane Lene, der boede i huset i Grobe.

Sidsel Jørgensdatter var 75 år, da hun døde den 1. august 1849 (Daugård Sogn). Som dødsårsag anfører kirkebogen den ikke specielt opfindsomme diagnose "alderdom".

Karen Pedersdatter blev konfirmeret i 1795 i Sindbjerg Sogn. Den 22. august 1802 (Hvirring Sogn, Skanderborg Amt) blev hun i en alder af 22 år gift med ungkarl Mikkel Pedersen fra Boring i Hvirring Sogn. Ved vielsen tjente Karen Pedersdatter i Rask Mølle ca. 1 km fra Boring. Mikkel Pedersen var 29 år (døbt 12. marts 1773, Hvirring Sogn). Ved folketællingen i 1801 havde han tjent hos sin bror på en gård i Boring.

Ægteparrets første barn blev født påfaldende hurtigt efter vielsen. Den 26. december 1802 (Sindbjerg Sogn) blev en søn, Peder Mikkelsen, døbt. Kirkebogen anfører, at Mikkel Pedersen og Karen Pedersdatter havde bopæl i Ørum. Da brylluppet var et hastebryllup, havde de næppe nået at få eget hjem. Mit gæt er, at de midlertidigt var flyttet ind hos hendes forældre.

Inden længe fik Mikkel Pedersen sin egen gård. Den 21. december 1803 fik han for 400 rigsdaler skøde på en parcel på Boring Mark udstykket fra gården Hanballe [27]. Den 13. juni 1806 købte han for 150 rigsdaler endnu en parcel [28]. Derefter havde Mikkel Pedersen en gård med et samlet jordtilliggende på 1 tønne, 2 skæpper, 3 fjerdingkar og $\frac{3}{4}$ album hartkorn [27-29], dvs. der var tale om en lille gård. Mikkel Pedersen blev også kaldt for Mikkel Hanballe efter sin bopæl.

Det fremgår af en senere brandtaksation fra 23. september 1820, at gården blev kaldt for Pedersminde. Gården var en halvgård bestående af et stuehus på 9 fag, en lade på 8 fag, en stald på 11 fag og et materialehus på 8 fag. Den var brandforsikret for 1.200 rigsdaler [30].

Ægteparrets to efterfølgende børn blev født i Boring og døbt i Hvirring Sogn. Jens Mikkelsen blev født den 21. december 1806 og hjemmedøbt samme dag. Hans Mikkelsen blev født og hjemmedøbt den 15. november 1811.

Det var formentlig eftervirkninger af den sidste fødsel, der var årsag til, at Karen Pedersdatter døde den 16. december 1811 (Hvirring Sogn) i en alder af 31 år. Skiftet efter hende blev påbegyndt den 15. januar 1812 [29]. Peder Pedersen Krag fra Ørum, der betegnes som børnenes morfar, var mødt op for at varetage de tre sønners interesser.

Der var interesser at varetage, for der var store værdier i boet. Gården blev vurderet til 900 rigsdaler og husdyrene til 502 rigsdaler. Når indboets værdi blev lagt til, var de samlede værdier på 1.528 rigsdaler. Gælden var på 400 rigsdaler, idet Mikkel Pedersen havde lånt 400 rigsdaler af sin bror, Jens Pedersen, i Boring.

Mikkel Pedersen havde råd til at være gavmild, så han lovede selv at betale skifteomkostningerne og frafaldt erstatning for begravelse. Derfor blev der en arv på 564 rigsdaler til deling mellem sønnerne. Den rundede Mikkel Pedersen op, så de hver fik 200 rigsdaler, og som sikkerhed for denne arv blev der gjort udlæg i ejendommen.

Skiftet blev afsluttet den 9. april 1812, og så kunne Mikkel Pedersen indgå nyt ægteskab. To dage efter (11. april 1812, Hvirring Sogn) blev enkemanden gift med Anne Lisbeth Christensdatter. Han var efterhånden blevet 39 år, og hun var en ung pige på 21 år (døbt 19. oktober 1790, Hvirring Sogn).

Med en ung kone var der mulighed for at få mange børn, og det benyttede Mikkel Pedersen sig af. I perioden 1813-1830 fik Mikkel Pedersen og Anne Lisbeth Christensdatter ni børn, hvoraf to døde som små. De blev alle døbt i Hvirring Sogn.

I 1822 supplerede Mikkel Pedersen sin ejendom ved for 100 rigsdaler at købe et stykke skov takseret til 2 fjerdingkar og 2 album skovskyld [31]. Ved folketællingerne i 1834 og 1840 boede den store familie på gården på Boring Mark.

Mikkel Pedersen var 69 år, da han døde den 10. august 1842 (Hvirring Sogn). Skiftet afslører, at Mikkel Pedersen var blevet meget velhavende. Gården alene blev vurderet til 1.800 rigsdaler. Mikkel Pedersen havde lånt penge ud til mindre velhavende naboer og havde derfor obligationer på et samlet tilgodehavende på 1.200 rigsdaler. Gården var velforsynet med indbo, så

de samlede værdier beløb sig til 3.464 rigsdaler, 4 mark og 8 skilling. Der var ingen gæld i boet, så der blev en stor arv til både enken og de mange børn [32].

Den 22. juni 1844 solgte Anne Lisbeth Christensdatter gården til en svigersøn for 1.000 rigsdaler [33]. Ved folketællingen i 1845 var hun på aftægt på gården. Hun døde den 14. december 1845 (Hvirring Sogn) i en alder af 55 år.

Hans Pedersen kaldes også for Hans Pedersen Krag. Han havde bopæl i Ørum, da han som 15-årig blev konfirmeret den 5. april 1807 (Sindbjerg Sogn). Ifølge lægdsrullen i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt, Hovedrulle 1811, lægd 76) opholdt han sig hjemme i 1811. Han var i bogstavelig forstand lillebror, idet han var 162 cm høj, dvs. 3 cm lavere end storebror Niels.

I modsætning til sin storebror slap Hans Pedersen for brok, men blev til gengæld indkaldt som soldat ved Sjællandske Jægerkorps i 1813. Tilsyneladende indgik han i 1814 en aftale om 7 års soldatertjeneste (Hovedrulle 1811, 1814, 1817 og 1820, lægd 76), men er muligvis fratrukket tidligere, fordi han som omtalt ovenfor den 26. december 1817 overtog faderens husmandssted. Det fremgår af skødet [17], at Hans Pedersen inden overtagelsen var tjenestekarl hos en gårdmand i Hornborg (Hornborg Sogn, Skanderborg Amt).

En husmand havde behov for en huskone. Den 27. marts 1820 (Sindbjerg Sogn) blev ungkarl og husmand Hans Pedersen fra Ørum Mark viet til pigen Ane Jensdatter fra Låge Mark. Hans Pedersen var 28 år, og Ane Jensdatter var 34 år (døbt 26. marts 1786, Jelling Sogn, Vejle Amt). Hun var datter af Jens Jørgensen og Mette Enevoldsdatter [19].

Den 18. juni 1821 (Sindbjerg Sogn) fødte Ane Jensdatter en datter, der dagen efter blev døbt og fik navnet Sidsel Cathrine Hansdatter. Blandt fadderne var Ane Jensdatters bror, Enevold Jensen. Sidsel Cathrine var det eneste barn, de fik. Derfor var det ekstra tragisk, at hun døde den 31. maj 1833 (Sindbjerg Sogn) i en alder af 11 år. Dødsfaldet fik Hans Pedersen og Ane Jensdatter til at oprette et testamente den 28. december 1833 i erkendelse af, at de ikke ville få livsarvinger [34].

Ved folketællingerne i 1834 og 1840 boede Hans Pedersen og Ane Jensdatter i huset i Ørum. Hans Pedersen anføres at være husmand og træskomand. Ved folketællingerne i 1845 og 1850 var han kun anført at være husmand. Ved folketællingen i 1855 betegnes han som husfæster, men blev igen betegnet husmand ved folketællingen i 1860.

Efter 40 års ægteskab døde Hans Pedersen den 3. december 1860 (Sindbjerg Sogn) i en alder af 68 år. I kirkebogen anføres han at være husmand på Ørum Mark. Nu blev testamentet fundet frem fra gemmerne. Testamentet sikrede, at den efterlevende kunne beholde hele det fælles bo uden, at den afdødes arvinger kunne gøre krav gældende [34].

Ane Jensdatter blev tilsyneladende boende i huset i nogle år efter mandens død. Den 17. december 1866 solgte hun husmandsstedet for 1.800 rigsdaler [35]. På det tidspunkt bestod bygningerne af et stuehus og en bygning, der indeholdt stald og lo [36].

Det vides ikke, om Ane Jensdatter derefter blev boende på aftægt i huset, eller om hun flyttede. Hun havde bopæl på Ørum Mark, da hun døde som 83-årig den 1. november 1869 (Sindbjerg Sogn).

Nu skulle der skiftes og deles mellem arvingerne, som var både Hans Pedersens søskende og Ane Jensdatters søskende. Da flere af disse søskende var døde, var der søskendebørn, der

skulle arve. Da nogle af søskendebørnene var døde, var der også søskendebørnebørn, der skulle arve [19].

I en tid uden folkeregister og CPR-register var det en kompliceret opgave at få styr på disse familieforhold og finde ud af, hvor arvingerne boede. Skiftet blev påbegyndt med en registrering og vurdering af boet den 10. november 1869 og blev efter adskillige møder i skifteretten afsluttet den 5. august 1871 [19].

Der var noget at holde møder om, for boets formue var forbløffende stor i betragtning af, at Hans Pedersen og Ane Jensdatter havde været husmand og -kone. Det har formentlig været gavnligt for økonomien, at de ikke har skullet brødføde en stor børneflokk.

Registreringen afslørede, at der var imponerende meget indbo til en enlig enke, der ved sin død boede til leje i et hus. Der var f.eks. et kostbart egetræschatol og en dragkiste af egetræ, og der var fem spiseskeer af sølv. Ane Jensdatter behøvede ikke at drikke alene, for der var to snapseglas og to ølglas. Boets løsøre blev solgt på auktion for 152 rigsdaler, 4 mark og 5 skilling.

I to forskellige sparekasser var der indeståender på tilsammen 1.400 rigsdaler, og der var udlån til private på 1.100 rigsdaler. Når renteindtægter var tillagt, og skifteomkostninger plus en lille gæld på 27 rigsdaler var fratrukket, var der et overskud i boet på 2.699 rigsdaler og 15 skilling.

Denne arv skulle fordeles mellem 22 arvinger, der hver især arvede et beløb, der afhang af familierelationen. Der må være flere af arvingerne, der har kunnet glæde sig over en uventet arv. Eksempelvis var min tipoldemor, Kirsten Marie Pedersen (jf. kapitel 4), arveberettiget efter sin farbror, Hans Pedersen, men da hun var død, blev hendes arvepart fordelt mellem hendes fire efterladte, mindreårige børn. De fik hver 21 rigsdaler, 3 mark og 8 $\frac{115}{120}$ skilling. Disse penge faldt på et tørt sted, idet min tipoldefar, Hans Christian Pedersen, var blevet enkemand i starten af 1869 og modtog fattighjælp i 1870-1873 (jf. kapitel 4).

Litteraturliste

1. Hansted Hospital, Skifteprotokol, 1719-1784, folio 239b-240
2. Hansted Hospital, Skifteprotokol, 1719-1784, folio 240-240b
3. Hansted Hospital, Skifteprotokol, 1785-1850, folio 44b-45 og 48b-49
4. Hvolgård Gods, Jordebog 1778, Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1776-1779, folio 541b
5. Hvolgård Gods, Jordebog 1780, Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1779-1786, folio 160b
6. Hvolgård Gods, Jordebog 1784, Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1779-1786, folio 851b
7. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 359
8. Hvolgård Gods, Jordebog 1785, Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1779-1786, folio 875
9. Hvolgård Gods, Jordebog 1794, Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1793-1799, folio 229
10. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 98

11. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Nørvang Herred, Sindbjerg Sogn, 1828-1858, side 128
12. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nørvang Herred, 1807-1813, side 474
13. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1825-1827, folio 16-16b
14. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1801-1808, folio 411
15. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 198-198b
16. Fattigkommissionen, Grejs, Fattigprotokol, 1779-1833, folio 54
17. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 571b
18. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1819-1822, Sindbjerg Sogn
19. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1867-1872, folio 338b-339b, 418b, 482, 499, 509-510, 517-519, 598b-599b og 602-602b
20. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1824-1829, folio 668
21. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1803-1812, folio 472-472b
22. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1829-1830, folio 230-231
23. Hatting Herredsfoged, Realregister, Daugård Sogn, 1856-1953, folio 34
24. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Hatting Herred, Daugård Sogn, 1827-1858, side 227-228
25. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1817-1833, side 521-522
26. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Dødsanmeldelser, 1832-1837
27. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1807-1813, folio 131-131b
28. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1807-1813, folio 131b-132
29. Voer-Nim Herredsfoged, Skifteprotokol, 1810-1818, folio 75-75b og 81-81b
30. Skanderborg Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Nim Herred, 1801-1850, folio 67
31. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1822-1825, folio 492-492b
32. Voer-Nim Herredsfoged, Skifteprotokol, 1842-1846, folio 74b, 95b-97b og 117-117b
33. Voer-Nim Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1843-1847, folio 546b
34. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1865-1868, folio 479b-480
35. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1865-1868, folio 480
36. Vejle Amts Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Nørvang Herred, Sindbjerg Sogn, 1858-1875, folio 226

Kapitel 15. Da snorren snurrede i Hjørring

Mine tip-3-oldeforældre

Laurs Jensen Snorren & Maren Jacobsdatter

Laurs Jensen Snorren (126):

Født:

Døbt: 6. december 1739 i Tornby Sogn (Hjørring Amt)

Konfirmeret: 25. april 1756 i Tornby Sogn

Gift: 25. januar 1776 i Sankt Catharina Sogn, Hjørring

Død: 2. maj 1801 i Sankt Catharina Sogn, Hjørring

Begravet: 7. maj 1801 i Sankt Catharina Sogn, Hjørring

Maren Jacobsdatter (127):

Født: ca. 1748

Døbt:

Konfirmeret: 14. april 1765 i Astrup Sogn (Hjørring Amt)

Gift: 25. januar 1776 i Sankt Catharina Sogn, Hjørring

Død: 30. januar 1831 i Sankt Catharina Sogn, Hjørring

Begravet: 5. februar 1831 i Sankt Catharina Sogn, Hjørring

Min tip-3-oldefars fornavn ses ofte skrevet Lars. Tilnavnet Snorren skyldes sandsynligvis, at den gård, han boede på i Hjørring, har ligget ved en ”snurre”, som antagelig var anbragt i byen for at forhindre indførsel af afgiftspligtige varer [1]. En snurre er en spærreindretning bestående af en lodret stolpe med et vandret trækors, som kan drejes [2]. Min tip-3-oldemors efternavn var mindre snurrit, men ses også skrevet Jakobsdatter.

Det fremgår af justitsprotokollen [3], at Laurs Jensen var født i Købsted under Kærsgård Gods. Købsted ligger i Tornby Sogn ca. 8 km nord for Hjørring. I Tornby Sogns kirkebog mangler tilførslerne om døpte i perioden 1739-1769. Derfor kan Laurs Jensens fødsel/dåb ikke findes i kirkebogen, og hans forældre er ukendte. Til gengæld findes konfirmationsoplysninger fra den pågældende periode.

Den eneste Laurs/Lars Jensen, der er fundet konfirmeret i Tornby Sogn på et relevant tidspunkt, er en Lars Jensen Refskjær. Han blev konfirmeret den 25. april 1756 og angives at være døbt den 6. december 1739. Fødselsåret passer med aldersangivelserne for Laurs Jensen Snorren ved folketællingerne i 1787 og 1801 og ved hans død. Derfor har jeg valgt at tro på, at Lars Jensen Refskjær er identisk med Laurs Jensen Snorren, men det skal præciseres, at der er tale om en formodning og ikke om sikker viden.

Min viden om Maren Jacobsdatters fødsel/dåb er ligeledes usikker. Hun blev født i ca. 1748 ifølge aldersangivelserne ved folketællingerne i 1787 og 1801. Hun var datter af Jacob Jensen og Karen Christensdatter (jf. kapitel 24), hvis syv yngste børn blev født i Astrup Sogn (Hjørring Amt) ca. 7 km øst for Hjørring i perioden 1752-1764. Mindst to af deres børn, deriblandt Maren Jacobsdatter, blev født inden tilflytningen til Astrup.

Maren Jacobsdatter havde bopæl hos forældrene i Skoven i Astrup Sogn, da hun blev konfirmeret den 14. april 1765. En yngre bror, der heller ikke var født i Astrup Sogn, blev konfirmeret

I Tornby Kirke blev Laurs Jensen døbt og konfirmeret (foto: 2018)

Her på Kærsgård Gods boede den godsejer, der udstedte et frihedspas til Laurs Jensen. Det gav ham tilladelse til at forlade godsets område (foto: 2018)

i Astrup Sogn to år senere. Denne bror var ifølge lægdsrullen født i Hjørring (jf. kapitel 24). Det er derfor nærliggende at gætte på, at Maren Jacobsdatter også var født i Hjørring. Det kan dog ikke blive til mere end gætteri, da der i perioden 1726-1753 mangler kirkebogsoplysninger om fødsel/dåb i såvel Hjørring Købstad (Sankt Catharina Sogn) og i Hjørrings to landsogne (Sankt Hans og Sankt Olai).

Laurs Jensen var ca. 27 år, da han den 14. februar 1767 fik et frihedspas udstedt af godsejeren på Kærsgård Gods [3]. Det daværende stavnsbånd betød, at drenge/mænd ikke måtte forlade det gods, hvorpå de var født, før de var 40 år. De kunne dog forlade godset, hvis godsejeren gav dem en særlig tilladelse i form af et frihedspas [4]. Det må derfor formodes, at Laurs Jensen har boet i Tornby Sogn indtil 1767.

Friheden blev benyttet til at flytte til den nærmeste storby, Hjørring. Den 18. december 1781 fik Laurs Jensen på bytinget i Hjørring fornyet sit frihedspas og fik borgerskab som jordbruger [3, 5].

Laurs Jensen havde dog boet i Hjørring i nogle år, inden han fik borgerskab. Den 11. august 1775 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring) blev Laurs Jensen trolovet med Inger Laursdatter. Hun var datter af Laurs Christensen (jf. kapitel 35), der var feldbereder i Hjørring. Når man skulle giftes, skulle man have et sted at bo, og det klarede Laurs Jensen kort tid efter trolovelsen.

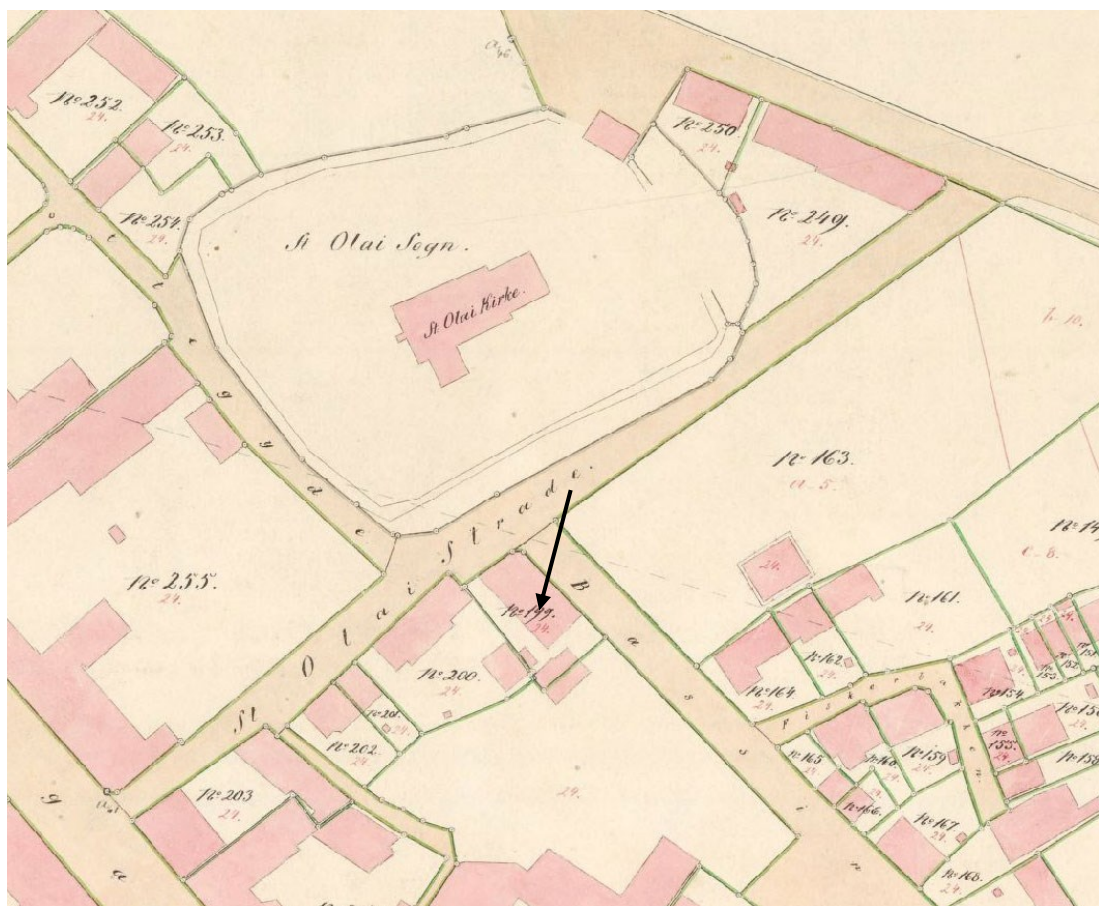
Den 29. september 1775 fik ”velfornemme karl Laurs Jensen heraf Hjørring” skøde på en gård, der blev kaldt for Snorren og var beliggende umiddelbart syd for Sankt Olai Kirke i Hjørring By [6]. Købsprisen var på 50 rigsdaler. Til gården hørte en gårdsplads og en kálhave. Grundarealet var på ca. 500 m², dvs. der har ikke været jord til andet end en lille have. Laurs Jensen havde jord til korndyrkning på Hjørring Bys mark [7].

Det kan undre, at der gik lidt over et år, før Laurs Jensen den 16. oktober 1776 optog et lån på 48 rigsdaler [7]. Det må formodes, at lånet har skullet finansiere købet af gården, og at han derfor forinden midlertidigt har lånt pengene fra anden side. Lånet skulle forrentes med 4 % om året. Som sikkerhed for lånet pantsatte Laurs Jensen sin gård, en kobberbryggerkedel, to heste, en vogn og noget kornsæd. Det fremgår, at gården var brandforsikret for 80 rigsdaler.

Der var nu lagt op til en fælles fremtid på Snorren for Laurs Jensen og Inger Laursdatter, men sådan skulle det ikke gå. Inger Laursdatter døde af ukendte årsager (begravet 8. oktober 1775, Sankt Catharina Sogn, Hjørring), inden de nåede at blive gift. Det havde Laurs Jensen ikke taget højde for i sin planlægning, så nu havde han en gård, men manglede akut en gårdmandskone.

Heldigvis havde Inger Laursdatter en giftefærdig kusine, der fandt det attraktivt at blive gårdmandskone. Hun hed Maren Jacobsdatter. Laurs Jensen og Maren Jacobsdatter blev trolovet den 29. december 1775 og gift den 25. januar 1776 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring). Det har næppe været den store kærlighed fra starten, men dengang var ægteskaber ofte i højere grad baseret på praktiske hensyn end på kærlighed. Den ene af forloverne var Marens far, Jacob Jensen, fra Astrup Sogn.

Ægteskabet bar lidt for hurtigt frugt. En datter, Inger Laursdatter, blev døbt den 25. august 1776. Jeg tager næppe fejl, når jeg gætter på, at hun blev opkaldt efter Laurs Jensens afdøde trolovede. Allerede året efter (døbt 16. november 1777) blev Anne Laursdatter født. Alle ægteparrets seks børn blev døbt i Sankt Catharina Sogn, Hjørring.

Uddrag af matrikelkort fra ejerlav "Hjørring Bygrunde", 1865. Pilen viser, hvor Laurs Jensen Snorrens gård var (Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet)

I 1780 fødte Maren Jacobsdatter tvillinger, men udbyttet blev dog kun på 50 %. En datter, Karen Marie Laursdatter, blev for svagheds skyld hjemmedøbt den 7. oktober 1780. Hun blev fremstillet i kirken den 13. oktober, og samme dag blev den anden tvilling, en dødfødt søn, begravet. Endnu en datter, Helle Laursdatter, blev døbt den 24. november 1782. Det kneb med at føde levedygtige drengebørn. Et dødfødt drengebarn blev begravet den 13. november 1784.

Min tip-2-oldemor, Maren Laursdatter (jf. kapitel 8), blev døbt den 29. oktober 1786. I kirkebogen betegnes Laurs Jensen for første gang med tilnavnet Snorren. Maren Jacobsdatters søster, Ingeborg Jacobsdatter, og hendes bror, Anders Jacobsen, var kommet tilrejsende fra Astrup Sogn for at være faddere til det lille vidunder.

Ved folketællingen i 1787 boede Laurs Jensen Snorren og Maren Jacobsdatter på gården i Sankt Olai Kirkestræde med deres fem døtre. Laurs Jensen Snorren er anført at være jordbruger, og til hjælp med gårdens drift havde han en daglejer boende. I 1788 lykkedes det omsider at få en levedygtig søn (døbt 13. oktober 1788). Han fik navnet Jens Laursen.

Denne arkitektoniske perle på Sankt Olai Plads 4 ligger på det sted, hvor Laurs Jensen Snorrens gård lå (foto: 2018)

Det har formentlig haft gavnlig indflydelse på Laurs Jensen Snorrens fromhed, at han fra sin gård har haft denne udsigt til Sankt Olai Kirke (foto: 2018)

Det fremgår af en opmålingsforretning fra 1791, at Laurs Jensen Snorrens gård bestod af et beboelseshus mod nord ud til Sankt Olai Kirkestræde med en kostald i den østre ende. Derudover var der til skellet mod syd en bygning, der blev brugt til lade og hestestald. Imellem de to bygninger var der gårdsplads og kålhave [8]. Det var ikke uden grund, at Laurs Jensen Snorren skulle betale en grundtakst, dvs. en skat på grundens areal, på 5 mark og 8 skilling til kommunen [9].

Den 28. februar 1801 blev gårdens forhus ifølge brandforsikringsprotokollen takseret til 140 rigsdaler og den anden bygning til 150 rigsdaler [10]. Det er anført i brandtaksationsprotokollen, at forhuset var på 14 fag af fyrre- og egebindingsværk med klinede vægge og stråtag, og at det havde én skorsten og én bageovn. Lade- og staldbygningen var på 15 fag af fyrrebindingsværk med klinede vægge og stråtag [11].

Dengang var brande så almindelige, at en brandforsikring var nødvendig. I Laurs Jensen Snorrens tid oplevede Hjørring et par store brande [1]. Under Knudsmarkedet i byen den 10. juli 1792 opstod der brand i flere af husene på Torvet. På grund af markedet var der så mange folk til stede, der kunne bære vand, at det lykkedes at begrænse ilden til fire beboelseshuse, en lade og en stald.

Den 18. maj 1793 om aftenen opstod der brand i Algade eller Nørregade. Da det var stormvejr, bredte ilden sig hurtigt. Der brændte i alt 17 gårde og huse, deriblandt skolen. Der gik også ild i Sankt Catharina Kirkes tag, der for nylig var blevet forsynet med nyt bly. Taget nedbrændte, og kirkens indre tog stor skade. Det smeltede bly flød som vand ned ad tagrenderne og vanskeliggjorde slukningsarbejdet.

Laurs Jensen Snorren levede tilsyneladende et fredsommeligt liv, hvor han brugte størstedelen af tiden på at dyrke sin jord. Den 18. september 1790 bød på lidt afveksling. På denne dag var Laurs Jensen Snorren på tvangsauktion, hvor han som højstbydende for 302 rigsdaler fik hammerslag på en gård i Hjørring By [12]. Så mange penge havde han absolut ikke, så det var heldigt, at han havde købt gården på vegne af sin velhavende svoger, Christen Jacobsen (jf. kapitel 24).

Ti år senere købte Laurs Jensen Snorren dog ejendom til sig selv. Med købekontrakt af 1. juli 1800 købte han et stykke af en tilbygning til naboens hus, der af naboen var brugt til værksted og lade. Med i handelen fulgte et stykke af naboens toft og have. Købsprisen var 99 rigsdaler, der skulle betales i juni 1801 [13]. Dette køb viste sig senere at være ubelejligt.

Ved folketællingen den 1. februar 1801 boede Laurs Jensen Snorren og Maren Jacobsdatter på gården med sønnen og fire af de fem døtre. Døtrene var nu så gamle, at Maren Jacobsdatter må have haft overskud af kvindelig hushjælp. Laurs Jensen Snorren har formentlig savnet et par medhjælpende voksne sønner, for han havde fortsat en mandlig daglejer boende på gården.

Laurs Jensen Snorren nåede ikke at betale regningen for sit seneste ejendoms køb, for han døde den 2. maj 1801 [14] og blev begravet fem dage senere (Sankt Catharina Sogn, Hjørring). Ifølge kirkebogen blev han 62 år gammel. Nu sad enken, Maren Jacobsdatter, tilbage med regningen for ejendoms købet. Den blev dog betalt, og hun fik skøde på ejendommen den 6. juni 1802 [13].

Skiftet efter Laurs Jensen Snorren blev påbegyndt den 19. juni 1801 [14]. Maren Jacobsdatters bror, Christen Jacobsen, var værge for børnene. Det fremgår af boopgørelsen, at der var en del

indbo, men intet af stor værdi. Den dyreste ejendel var en jernbilæggerovn vurderet til 10 rigsdaler.

Blandt de øvrige ejendele var en bibel med årstal 1760, som nok ville have været et klenodie af stor værdi i dag, og desuden en salmebog, så der var tale om en gudfrygtig familie. Søvnbehovet er stort i en stor familie. Derfor var huset velforsynet med sengesteder med tilhørende over- og underdyner, hovedpuder og lagner. Selv om Maren Jacobsdatter havde passeret den føde-dygtige alder, var der både en vugge og en gangvogn, dvs. en kurv med hjul, som blev brugt til at lære småbørn at gå.

Gårdens besætning var tilsammen vurderet til 115 rigsdaler. Den bestod af 5 køer, 4 heste, 6 får med lam og 2 væddere. En beslagen vogn, dvs. en vogn af træ med beslag på, var vurderet til 16 rigsdaler. Selve ejendommens værdi blev ansat til 280 rigsdaler.

Boet havde gæld til forskellige privatpersoner, bl.a. havde Maren Jacobsdatters føromtalt velhavende bror, Christen Jacobsen, lånt dem penge. Maren Jacobsdatter ønskede, at der af skifteretten blev afholdt auktion over den kommende kornhøst og høhøst samt ejendommen og løsøret. Derfor blev skiftet udsat.

Den 6. november 1801 blev der holdt offentlig auktion over Laurs Jensen Snorrens og Maren Jacobsdatters ejendom. Den blev opråbt for 280 rigsdaler. Maren Jacobsdatter blev den højstbydende og købte ejendommen for 281 rigsdaler. Hun kunne dog ikke straks betale købesummen. Det betød, at hun først fik skøde på ejendommen den 16. juni 1806 [15].

Maren Jacobsdatter havde endvidere på auktionen over boets løsøre den 6. november 1801 købt en stor del af indboet. Hun havde derfor en samlet gæld til boet på 523 rigsdaler og 7 mark, som ikke var blevet betalt, da skiftet blev genoptaget den 6. december 1804 [14].

Boopgørelsen viste et overskud på 526 rigsdaler, 4 mark og 3 skilling. Deraf fik enken halvdel plus en broderlod, og da børnene skulle arve resten, var Maren Jacobsdatters andel ikke stor nok til at betale gælden. Enkens lavværg, købmand Christen Lykkegaard, og børnenes værg, forvalter Christen Jacobsen, lovede at fremskaffe det manglende beløb senest til næste års juni termin. Dermed blev skiftet afsluttet.

Det var nødvendigt for Maren Jacobsdatter at sælge ud af arvegodsset for at redde sin dårlige økonomi. Med købekontrakt af 16. februar 1805 og skøde af 28. juli 1806 frasolgte hun for 140 rigsdaler den bygning, der blev brugt til ladehus og hestestald, samt noget tilhørende jord [16].

To dage senere solgte Maren Jacobsdatter for 99 rigsdaler og 3 mark hele beboelseshuset til sin svigersøn, snedker Thomas Nielsen (jf. nedenfor), der fik skøde på ejendommen den 28. juli 1806. Ved salget sikrede Maren Jacobsdatter sig en aftægtsbolig i huset. Svigersønnen skulle indrette og vedligeholde en stue med tilhørende spisekammer og køkken og fri udgang til såvel gaden som gården. Denne aftægtsbolig skulle være adskilt fra resten af huset, og Maren Jacobsdatter kunne bo der uden leje eller andre udgifter i resten af sit liv [17].

I forbindelse med denne hushandel udbetalte Thomas Nielsen 29 rigsdaler, 1 mark og 9 skilling til hver af svigersønnerne, Mikkell Pedersen og Jens Nielsen Smidstrup. Beløbet dækkede deres hustruers tilgodehavende arv efter Laurs Jensen Snorren [17]. Svigersønnerne Thomas Nielsen, Mikkell Pedersen og Jens Nielsen Smidstrup kvitterede henholdsvis den 19. og den 25. august 1806 for modtagelsen af deres hustrus arv [18].

Dermed var Maren Jacobsdatter omsider blevet gældfri og kunne koncentrere sig om at nyde aftægtstilværelsen. Det var aftalt med Thomas Nielsen, at han skulle betale Maren Jacobsdatter en årlig aftægtsydelse på 6 rigsdaler [19].

Maren Jacobsdatter havde tre af sine døtre, Inger, Anne og Karen Marie, boende i Hjørring med deres ægtemænd. Maren Jacobsdatter har formentlig haft den tvivlsomme fornøjelse at komme til begravelse hos dem alle tre, idet hun levede længere end døtrene. Hun var ca. 83 år gammel, da hun døde i 1831 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring).

Der er tvivl om dødsdatoen, idet kirkebogen anfører den 30. januar og dødsanmeldelsesprotokollen [20] den 29. januar 1831. Det skader kirkebogens troværdighed, at afdøde i kirkebogen kaldes for "Maren Laursdatter", hvorimod dødsanmeldelsesprotokollen har anført det korrekte efternavn. Det er endvidere anført i dødsanmeldelsesprotokollen, at hun var almisselem, så hvis hun har haft formue til overs efter ejendomssalget, er formuen blevet spist op i mellemtiden.

I det foregående er der så småt taget forskud på en omtale af tre af Laurs Jensen Snorrens og Maren Jacobsdatters døtre. I det følgende får de en grundigere omtale sammen med endnu en datter og sønnen. Datteren, Maren Laursdatter, er min tip-2-oldemor, så derfor er hun omtalt i kapitel 8.

Inger Laursdatter blev konfirmeret i Sankt Hans Kirke i Hjørring den 12. april 1795. Hun var 28 år, da hun den 8. februar 1805 blev trolovet med og den 8. marts 1805 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring) gift med ungarl Thomas Nielsen, der var snedker i Hjørring. Forloverne var Thomas Niensens snedkermester, Andreas Schultz, og Inger Laursdatters svoger, Mikkel Pedersen.

Thomas Nielsen var 23 år ved vielsen (døbt 25. marts 1781, Vennebjerg Sogn, Hjørring Amt). Det fremgår af lægdsrullen (Hjørring Amt, Hovedrulle 1803 og 1806, lægd 24, Vennebjerg Sogn), at han i 1803 var flyttet til Hjørring. Allerede ved folketællingen i 1801 var Thomas Nielsen registreret som snedkerdreng hos snedker Andreas Schultz i Strømgaden i Hjørring. Han betegnes i lægdsrullen som "klein og sygelig" (højde 161 cm) og har tilsyneladende ikke været soldat.

Efter trolovelsen, men inden vielsen købte Thomas Nielsen som omtalt ovenfor sin svigermors hus, Snorren, i Sankt Olai Kirkestræde. Dermed var han parat til at stifte familie. Han fik otte børn med Inger Laursdatter, hvoraf de tre døde som små. Alle børn blev født i Sankt Catharina Sogn i Hjørring.

Christian Thomasen blev født den 1. december 1805. De efterfølgende børn var Susanne Marie Thomasdatter (døbt 4. oktober 1807), Karen Johanne Thomasdatter (døbt 2. november 1809), Kirsten Sophie Thomasdatter (døbt 24. oktober 1811), Niels Peter Thomasen (døbt 13. august 1813, død 5. juni 1814), endnu en Niels Peter Thomasen (født 15. maj 1815, død 16. maj 1815), Peter Thomasen (født 22. december 1816, død 14. juni 1818) og afslutningsvis Andreas Peter Thomasen (født 4. april 1819).

Thomas Nielsen formodes at have været selvstændig snedkermester siden vielsen. Derfor kan det undre, at han ventede til den 21. maj 1822 med at fremstå for bytinget med en anmodning om borgerskab som snedker. Han fik tildelt borgerskab på den udtrykkelige betingelse, at han

ikke udøvede værtshushold eller udsækning af stærke drikkevarer [21]. Derfor har der næppe været en ølhøvl i hans samling af snedkerværktøj.

Ved en brandtaksation i 1811 blev Thomas Niensens ejendom, der havde matrikelnr. 59, takseret til 350 rigsdaler [22]. I 1828 var forsikringssummen på 360 rigsdaler [23]. I 1837 var der tilsyneladende sket en ombygning, idet huset var ændret fra 14 til 15 fag, og én skorsten var blevet til tre. Ejendommen var nu takseret til 480 rigsdaler [24]. Huset voksede langsomt, for i 1847 var det på 17 fag og forsikringssummen på 770 rigsdaler. Det gamle matrikelnummer var nu blevet ændret til nyt matrikelnr. 177 [25].

Inger Laursdatter oplevede ikke at se huset vokse. Som den første af døtrene fra Snorren døde hun den 19. august 1824 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring) i en alder af 48 år. Der blev afholdt skifte efter hende den 16. december 1824 [19].

Ved boopgørelsen blev huset vurderet til 150 rigsdaler, hvilket er en del lavere end ovennævnte brandforsikringssummer. Indboet var beskedent og blev i alt vurderet til 41 rigsdaler, 1 mark og 8 skilling. Blandt de mest værdifulde ejendele var et 24-timers stueur, Thomas Niensens snedkerværktøj, et skab og en overdyne. Familien på to voksne og fem børn har tilsyneladende klaret sig med én dyne, men måske har de sovet på skift?

Thomas Nielsen har haft styr på sin beskedne økonomi, for der var ingen gæld i boet. Når begravelsesomkostninger og skifteomkostninger var fratrukket, var der et overskud i boet på 146 rigsdaler, 4 mark og 3 skilling. Deraf beholdt Thomas Nielsen halvdelen, og den anden halvdel tilfaldt børnene.

Nu havde Thomas Nielsen et stort behov for en husmoder. Derfor blev han den 2. november 1825 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring) gift med tjenestepigen Inger Pedersdatter. Han var nu 44 år, og hun var 42 år. Inger Pedersdatter var født i Vennebjerg Sogn (døbt 27. november 1782) året efter Thomas Nielsen. Ved folketællingen i 1787 boede de begge i Vennebjerg By, så de må have kendt hinanden fra barndommen af.

Ved folketællingerne i 1834, 1840, 1845, 1850 og 1855 boede Thomas Nielsen og Inger Pedersdatter på forskellige adresser i Hjørring. De forskellige adresseangivelser dækker med stor sandsynlighed alle over Snorren i Sankt Olai Kirkestræde. Ved alle folketællinger anføres Thomas Nielsen at være snedker.

Thomas Nielsen fik ingen børn med Inger Pedersdatter, men alligevel fik han et barn i huset. Hans ugifte datter, Susanne Marie Thomasdatter, fik den 20. april 1839 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring) en datter, Anne Dorthea. Da barnefaderen var stukket af til Læsø, måtte Thomas Nielsen og Inger Pedersdatter være plejeforældre. Det var de ved folketællingerne i 1840 og 1845. I 1850 var Susanne Marie Thomasdatter også flyttet ind hos dem.

Det har muligvis tæret på Thomas Niensens økonomi at have datter og barnebarn på kost og logi, eller også har alderen nedsat arbejdsevnen og dermed indtjeningen som snedker. I hvert fald optog han den 12. december 1855 et sparekasselån på 400 rigsdaler [26]. Som sikkerhed for lånet pantsatte han sit hus, Snorren, sønden for Sankt Olai Kirke, hvilket bestyrker formodningen om, at han har boet der igennem alle årene.

Måske kunne Thomas Nielsen ikke leve med at have stiftet gæld, for han døde den 20. juli 1856 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring) i en alder af 75 år. Skiftet efter hans død blev langvarigt og kompliceret [27, 28], men jeg vil her forsøge at gengive det i en kortfattet læseletudgave.

Skiftet blev påbegyndt den 15. august 1856. Enken, Inger Pedersdatter, mødte op med værts-husholder Nielsen som lavværge. Arvingerne var den ældste søn og de tre døtre, dvs. den yngste søn må være død inden da. Ejendommen, Snorren, blev vurderet til 1.800 rigsdaler, og på ejendommen hæftede en gæld på 400 rigsdaler, jf. ovennævnte sparekasselån. Derudover var der løs gæld på ca. 20 rigsdaler. Enken ønskede såvel den faste ejendom som løsøret bortsolgt på auktion.

Løsøret blev den 16. oktober 1856 solgt på auktion og indbragte 288 rigsdaler og 13 skilling. På ejendommen var der kun opnået et bud på 1.505 rigsdaler. Der var enighed om, at dette bud var for lavt, og at der derfor skulle afholdes en ny auktion over ejendommen. Kommunalbestyrelsen havde ytret ønske om at købe et stykke af den østlige side af grunden for at kunne forlænge Bassingade til Sankt Olai Kirkestræde. Der var dog ikke enighed om grundstykkets værdi.

Den 13. marts 1857 blev der på en fornyet auktion opnået et højeste bud på 1.300 rigsdaler på ejendommen eksklusiv det grundstykke, som kommunen ønskede at købe [27, 29]. Værts-husholder Nielsen var på vegne af enken, Inger Pedersdatter, den højstbydende. Det blev på en skiftesamling den 27. marts 1857 tilkendegivet, at det ”med hensyn til de nuværende for ejendomsansættningerne trykkende konjunkturer” ikke var realistisk at opnå en højere købesum.

Det endte med, at kommunalbestyrelsen i Hjørring overtog ejendommen fra værtshusholder Nielsen [29]. Derfor kunne skiftet afsluttes den 27. december 1858 [28], hvor kommunalbestyrelsen betalte 1.300 rigsdaler plus renter for ejendommen samt 145 rigsdaler, 5 mark og 11 skilling for det grundstykke, der skulle omdannes til gade. Alt i alt var der i boet et stort overskud på 1.242 rigsdaler og 9 skilling. Deraf fik enken halvdelen plus en broderlod, og børnene delte resten.

Den 30. september 1858 blev det anmeldt til brandforsikringen, at ejendommen, matrikelnr. 177, i Sankt Olai Kirkestræde var blevet nedbrudt [30], dvs. kommunalbestyrelsen må have købt ejendommen for at rive den ned, så der blev bedre plads til den nye vejføring. Derfor er det ikke muligt i dag at se mine tip-3-oldeforældres hus. Ejendommen skiftede siden matrikelnummer til nr. 199 [31]. I dag har matrikelnr. 199 adressen Sct. Olai Plads 4, og på matriklen er en ejendom, der benyttes til forretning [32].

Inger Pedersdatter kunne af indlysende årsager ikke blive boende i Snorren. Skiftet efter Thomas Nielsen efterlod hende en mindre formue, der gjorde det muligt for hende at leje sig ind et passende sted. Ved folketællingen i 1860 var hun pensionær hos en spækhøker i Østergade i Hjørring. Inger Pedersdatter døde den 29. december 1865 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring) i en alder af 83 år.

Anne Laursdatter var kun lidt over et år yngre end sin storesøster, Inger. Det indebar stor-driftsfordele, idet de to søstre blev konfirmeret samme dag (12. april 1795). Anne var dog hurtigere til at blive gift. Den 30. december 1803 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring) blev hun i en alder af 26 år viet til skomagervend Mikkell Pedersen fra Hjørring.

Mikkell Pedersens fornavn ses ofte skrevet Michel og sjældnere Mickel. Han var født i Hjørring [33] og blev døbt den 11. oktober 1778 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring), dvs. han var 25 år, da han blev gift. Da han var født i en købstad, var han ikke værnepligtig. Den 7. juli 1812 fik Mikkell

Pedersen borgerskab som skomager [33]. Han formodes at have arbejdet som skomagermester efter vielsen.

Ægteparrets første barn blev ved dåben den 4. november 1804 opkaldt efter begge bedstefædre og fik navnet Lars Peter Mikkelsen. Blandt fadderne var Annes søstre, Inger Laursdatter og Helle Laursdatter. Alle Mikkel Pedersens og Anne Laursdatters børn blev døbt i Sankt Catharina Sogn i Hjørring, dog mangler dåbsoplysninger for to af børnene. Da Else Marie Mikkelsdatter blev døbt den 4. maj 1806, var det min tip-2-oldemor, Maren Laursdatter, der fik lov til at være fadder.

Den 22. marts 1806 blev Mikkel Pedersens søn, Gotfred, begravet. Han angives at være blevet 8 dage gammel. Hans fødsel/dåb er ikke fundet anført i kirkebogen. Hvis ellers oplysningerne er korrekte, må det betyde, at Anne Laursdatter har født tvillinger i marts 1806, og at Else Marie som den overlevende tvilling er blevet døbt ca. 2 måneder efter fødslen.

Ægteskabet resulterede i otte børn. Gotfred Mikkelsen blev døbt den 18. april 1808. Det næste barns fødsel/dåb er ikke fundet i kirkebogen, men Ane Sophie Mikkelsdatter blev som 14-årig konfirmeret i 1825 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring), dvs. hun var født i 1810 eller 1811. Derefter fulgte Carl Christian Mikkelsen (døbt 15. december 1812), Frederik Mikkelsen (døbt 12. april 1814) og Peter Mikkelsen (født 28. februar 1816).

Storfamilien skulle have tag over hovedet. Med købekontrakt af 7. april 1805 solgte købmand Riis et hus i Hjørring til de to svogre, Mikkel Pedersen og Jens Nielsen Smidstrup [34]. Sidstnævnte var gift med Karen Marie Laursdatter (jf. nedenfor).

Mikkel Pedersen købte husets østre ende og Jens Nielsen Smidstrup den vestre ende. Mikkel Pedersen betalte 190 rigsdaler for sin del af huset, der kunne overtages den 1. november 1805. Taget må have været i dårlig stand, for sælger skulle levere to læs rughalm til stråtag til hver af svogrene. Mikkel Pedersen fik skøde på ejendommen den 23. september 1809 [34].

Det fremgår af brandtaksationsprotokollen, at huset var beliggende ”østen for Axeltorvet”. Det var delt ligeligt imellem svogrene med beskedne 4 fag til hver. Hver halvdel var takseret til 160 rigsdaler. Huset var af fyrrebindingsværk med murede og klinede vægge og stråtag. I hver halvdel var stue, kammer, køkken og en skorsten. Eneste forskel var tilsyneladende, at Mikkel Pedersen i modsætning til Jens Nielsen Smidstrup havde en bageovn [22]. Den har de formentlig kunnet deles om.

Mikkel Pedersens del af huset, der havde matrikelnr. 48b, blev senere udbygget, så det var på 6 fag. Derefter blev det takseret til 360 rigsdaler [22]. Jeg har en mistanke om, at udvidelsen af huset blev finansieret ved ejendomsspekulation.

Med købekontrakt af 22. november 1814 købte Mikkel Pedersen til overtagelse den 1. maj 1815 for 1.500 rigsdaler halvdel af en gård i Algade i Hjørring [35]. Gårdens beliggenhed var eksklusiv, for den var nabo til amtmandens gård. Den anden halvdel af gården blev samme dag købt for 1.500 rigsdaler af skræddermester Jonas Mogreen. De to har udgjort noget, man i dag ville kalde for et ejendomskonsortium.

Der er ingen grund til at tro, at Mikkel Pedersens økonomi var god nok til, at han kunne bebo en gård i den prisklasse. Det har formentlig heller aldrig været meningen. Inden gården skulle overtages, videresolgte Mikkel Pedersen og Jonas Mogreen den 1. februar 1815 gården for 5.166 rigsdaler og 4 mark [36], dvs. med en fortjeneste på 2.166 rigsdaler og 4 mark, der skulle

deles imellem dem. Det er nærliggende at formode, at formålet med dette køb og salg udelukkende har været at opnå en nem og hurtig fortjeneste.

Det vides ikke, hvad Mikkel Pedersen har brugt fortjenesten til. Han må dog ret hurtigt være løbet tør for penge, for den 28. juli 1818 lånte han 338 rigsdaler, 3 mark og 6 ^{17/21} skilling af Overformynderiet mod første prioritets panteret i sit hus ved Axeltorvet. Lånet skulle forrentes med 5 % om året [37].

Søstrene Anne Laursdatter og Karen Marie Laursdatter boede i hver sin ende af huset og har derfor haft et nært forhold til hinanden. Forholdet var så nært, at de ikke kunne leve uden hinanden. Karen Marie Laursdatter døde som 46-årig den 29. august 1827, og mindre end en måned efter døde Anne Laursdatter den 18. september 1827 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring) i en alder af 49 år.

Der blev afholdt skifte efter Anne Laursdatter den 27. december 1827 [38]. Indboet var ret beskedent. En jernkakkellovn og nogle dyner var traditionen tro blandt de mest værdifulde ejendele. Derudover var der et rødt fyrrechatol, et stueur, en jernvægt, fire træstole med lærredssæder og et gråstribet silkeskørt, der blev takseret i den dyreste ende af skalaen. Alt blev dog medregnet, bl.a. ”nogle små beskadigede flasker og glas” til 1 mark og 8 skilling.

Indboets værdi blev vurderet til i alt ca. 90 rigsdaler, og huset med tilhørende have blev vurderet til 300 rigsdaler. Den største gældspost var ovennævnte lån, men derudover var der både store og små gældsposter til en række privatpersoner som tegn på en dårlig økonomi, bl.a. havde Mikkel Pedersen kredit hos tre forskellige købmænd. Både svogeren, Thomas Nielsen, og svigerinden, Helle Laursdatter, havde lånt ham henholdsvis 6 og 24 rigsdaler.

Den samlede gæld beløb sig til 566 rigsdaler, 4 mark og 13 skilling. Skifteforvalteren havde derfor let ved at konkludere, at ”det således klarligen skønnes, at intet kan blive til arv”. Derefter fik Mikkel Pedersen overdraget boets løse og faste ejendele til fri rådighed sammen med en regning på 9 rigsdaler, 5 mark og 4 skilling for skifteomkostningerne.

Et par uger efter skiftets afslutning giftede Mikkel Pedersen sig igen den 11. januar 1828 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring). Han var nu 49 år. Den udkårne hed Ane Christensdatter og var 36 år (døbt 10. november 1791, Sankt Catharina Sogn, Hjørring). Anes far var den ene af forloverne. Da Mikkel Pedersen friede, har han muligvis glemmt at fortælle, hvordan hans økonomi var.

Økonomien blev ikke belastet af flere børn. Ane Christensdatter fødte to dødfødte sønner, henholdsvis den 19. marts 1832 og den 27. maj 1834 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring). Ved folketællingen i 1834 boede Mikkel Pedersen og Ane Christensdatter på Torvegaden i Hjørring, og han var anført at være skomager. Ane Christensdatter døde den 8. oktober 1837 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring).

Ved folketællingen i 1840 boede Mikkel Pedersen sammen med sønnen, Peter Mikkelsen. Ved næste folketælling i 1845 havde Mikkel Pedersen en ugift, 50-årig tjenestepige og hendes datter boende.

Mikkel Pedersen gik glip af juleaften i 1849, for han døde den 23. december dette år (Sankt Catharina Sogn, Hjørring). Han blev 71 år gammel og døde ifølge kirkebogen af alderdom. Han arbejdede ikke til det sidste, for i kirkebogen anføres han at være forhenværende skomager. Hans økonomi var ikke blevet bedre med alderen. Det fremgår af skifteprotokollen [39], at han ved sin død var almisselem og intet efterlod sig.

Karen Marie Laursdatter blev som 15-årig konfirmeret i Sankt Catharina Kirke i Hjørring den 3. april 1796. Ved folketællingen i 1801 var hun tjenestepige hos afskediget tolder Kjær i Vestergade i Hjørring. Samme sted var der en tjenestekarl ved navn Jens Nielsen.

Den 2. oktober 1802 blev en Jens Nielsen ifølge kirkebogen (Sankt Catharina Sogn, Hjørring) trolovet med den ”unge pige Karen Marie Nielsdatter”. Det er anført, at de begge tjente hos hr. Kjær. Derfor formoder jeg, at brudens korrekte navn var Karen Marie Laursdatter. Det er ikke anført i kirkebogen, hvornår vielsen fandt sted.

Jens Nielsen blev også kaldt for Jens Nielsen Smidstrup eller Jens Olesen/Olsen [20, 40]. Ifølge aldersangivelsen ved folketællingen i 1801 var han født ca. 1768, men ifølge aldersangivelsen ved hans død var han født ca. 1763. Stednavnet Smidstrup findes flere steder i landet, hvoraf Smidstrup i Sejlstrup Sogn (Hjørring Amt) er tættest på Hjørring. Om Jens Nielsens familieforhold vides fra skiftet efter hans død, at han havde en bror, Søren Nielsen [41]. Der er søgt forgæves i Sejlstrup Sogns kirkebog efter Jens Nielsens fødsel/dåb, men det kan evt. skyldes, at dele af kirkebogen er ulæselig.

Som omtalt ovenfor købte Jens Nielsen Smidstrup i 1805 den vestre ende af et hus ved Axel-torvet i Hjørring samtidig med, at svogeren Mikkel Pedersen købte husets østre ende. Købesummen var på 210 rigsdaler. Af ukendte årsager fik Jens Nielsen Smidstrup først skøde på sin andel af huset den 1. august 1817 [42].

Det fremgår af brandtaksationsprotokollen, at Jens Nielsen Smidstrups del af huset, matrikelnr. 48a, senere blev udvidet fra 4 fag til 7 fag, og at det derefter blev takseret til 450 rigsdaler. Jens Nielsen Smidstrup anføres at være arbejdsmand [22]. Jens Nielsen Smidstrup og Karen Marie Laursdatter kan ikke have haft et påtrængende behov for et stort hus, for ægteskabet var barnløst [41].

Økonomien har ikke været specielt god, for den 31. august 1822 optog Jens Nielsen Smidstrup et lån på 200 rigsdaler mod sikkerhed i huset og alt løsøre [40]. Der skulle betales en årlig rente på 4 %.

Karen Marie Laursdatter døde som omtalt ovenfor den 29. august 1827, dvs. ca. tre uger før søsteren i nabohuset. I kirkebogen (Sankt Catharina Sogn, Hjørring) omtales hun som ”arbejdsmand Jens Olsens kone”. På dødsdagen blev der til skiftemyndigheden indleveret et testamente, hvoraf det fremgik, at enkemanden skulle arve hende [20, 43].

Testamentet var blevet oprettet den 20. november 1820, fordi ægtefællerne ”ikke har livsarvinger, og vi formedelst vor alderdom ej heller kunne håbe at blive velsignet med børn”. Det fremgår af testamentet, at den længstlevende skulle overtage hele boet uden deling. Hvis den længstlevende skulle ønske at gifte sig igen, skulle der forinden til den afdødes arvinger betales 2 rigsdaler én gang for alle. Døde den længstlevende derimod uden at have giftet sig igen, skulle de fælles arvinger dele boet [43].

Efter konens død sad Jens Nielsen Smidstrup alene tilbage i et alt for stort hus. Den 21. september 1830 frasolgte han for 200 rigsdaler de 3 vestre fag af de 7 fag, han boede i [44]. Salgsindtægten blev brugt til at indfri ovennævnte lån [40], og dermed var hans økonomi gjort mindre sårbar.

Jens Nielsen Smidstrup var ifølge kirkebogen 70 år, da han døde den 4. maj 1833 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring). Der blev afholdt skifte den 30. maj 1833 [41]. I overensstemmelse

med testamentet skulle der skiftes efter både Jens Nielsen Smidstrup og Karen Marie Laursdatter. Arvingerne var efterkommerne af en bror til Jens Nielsen Smidstrup samt Karen Marie Laursdatters fem søskende eller deres efterkommere.

Det registrerede og vurderede indbo var meget beskedent af både mængde og værdi. Der var bl.a. et fyrretræsbord og to stole, så der var ikke plads til mange gæster. Om Jens Nielsen Smidstrups påklædning afslører boopgørelsen, at han gik i blåternede skjorter og stribet nattrøje. Hans bolig med tilliggende gårdsplads og have blev vurderet til 120 rigsdaler. Der var gældsposter for i alt lidt under 100 rigsdaler, deriblandt en veksels på 65 rigsdaler.

Kreditorerne ønskede, at både huset og løsøret blev bortsolgt på auktion. Skifteforvalteren imødekom ønsket, og derfor blev skiftet udsat indtil videre. Enden på historien kommer til at mangle, for det er ikke lykkedes at finde skiftets afslutning i skifteprotokollen. Efter auktionerne har der formentlig været et mindre overskud til deling mellem arvingerne.

Helle Laursdatter blev senere kaldt for Helene, men her holder jeg mig til hendes døbenavn. Hun var 16 år, da hun den 31. marts 1799 blev konfirmeret i Sankt Catharina Kirke i Hjørring. Ved folketællingen i 1801 boede hun hos forældrene i Snorren. Senere var hun tjenestepige i Hjørring.

Da Helle Laursdatter var 32 år og stadig ugift, lod hun sig besnære af en møllerkarl ved navn Niels Nielsen. Det skulle hun ikke have gjort, for han gjorde hende gravid og forsvandt derefter ud af hendes tilværelse. Bekendtskabet resulterede i, at den ugifte tjenestepige, Helle Laursdatter, fødte en datter, Marie Nielsdatter, den 5. oktober 1815 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring). Ved dåben var svogrene, snedker Thomas Nielsen og skomager Mikkel Pedersen, blandt fadderne.

Barnefaderen var ifølge kirkebogen møllerkarl på Haslevgårds Mølle. Den malede i Als Sogn (Ålborg Amt). I lægdsrullen for Als Sogn (lægds 67, Ålborg Amt, Tilgangsrulle 1816) findes som nr. 283 en Niels, der er søn af Niels Hyrde. Han angives at være født i Nyrup og have ophold på Haslevgårds Mølle. Jeg formoder, at han var barnefaderen.

Ved at følge denne Niels tilbage gennem lægdsrullerne ender man i lægdsrullen i Gislum Sogn (lægds 8, Mariager Amt, Hovedrulle 1789), hvor Niels Hyrdes søn fra Nyrup kaldes for Niels Andersen. Den eneste Niels Andersen, der er født i Nyrup på det rette tidspunkt, er døbt den 11. februar 1781 (Gislum Sogn, Ålborg Amt) som søn af Anders Nielsen og Karen Jensdatter. Niels Hyrde kan evt. tænkes at have været en stedfar.

Efter mere end ti år som enlig mor lykkedes det Helle Laursdatter at blive gift i en alder af 44 år. For at slippe væk fra sit dårlige rygte var hun flyttet ca. 25 km mod sydøst til Øster Hebbelstrup i Hallund Sogn (Hjørring Amt). Inden vielsen den 9. december 1826 i Hallund Kirke var hun ifølge kirkebogen tjenestepige i Horsteenslund.

Brudgommen hed Niels Christian Nielsen. Han var ungkarl og var fæster af et hus kaldet Horsteenslund på Øster Hebbelstrup Mark [45]. Det er sandsynligt, at Helle Laursdatter har været tjenestepige hos ham. Ved vielsen var han en ung mand på 33 år (døbt 9. maj 1793, Trinitatis Sogn, København).

Rigtige københavnere var dengang en sjældenhed i Vendsyssel. Niels Christian Nielsen var dog ikke en rigtig københavner, for han havde boet i Vendsyssel siden sin tidlige barndom. Ved

folketællingen i 1801 var han i pleje hos en farbror i Hvilshøj By i Øster Brønderslev Sogn (Hjørring Amt), og den 5. april 1812 var han blevet konfirmeret i Øster Brønderslev Kirke.

Helle Laursdatters datter, Marie Nielsdatter, var flyttet med moderen. Da Marie Nielsdatter blev konfirmeret den 10. april 1831 (Øster Brønderslev Sogn), havde hun bopæl i Horsteenslund i Hallund Sogn. Ved folketællingen i 1834 boede Marie hos moderen og stedfaderen i huset Horsteenslund. Niels Christian Nielsen er anført at være husmand og rokkedrejer.

Med købekontrakt af 13. juni 1834 og skøde af 11. juni 1836 købte Niels Christian Nielsen for 300 rigsdaler halvdelen af en udstykket gård i Hallund By og Sogn (Hjørring Amt) med bygninger og tilhørende jord takseret til 1 tønne, 3 skæpper, 3 fjerdingkar og ½ album hartkorn. Niels Christian Nielsen havde ingen penge, så han lånte 300 rigsdaler og udstedte en pantobligation på beløbet [45]. Hans nyerhvervede gård blev kaldt for Dyndgård [46, 47], og han fik selv tilnavnet Dyndgård [48].

Ved folketællingen i 1840 boede Niels Christian Nielsen og Helle Laursdatter sammen med hendes voksne datter, Marie Nielsdatter, på gården. Som medhjælp var der en tjenestedreng på 16 år. Marie Nielsdatter blev den 27. december 1842 (Hallund Sogn) gift med Thomas Frandsen.

Den 3. december 1841 fik Niels Christian Nielsen penge imellem hænderne ved for 100 rigsdaler at bortarvefæste en del af sin jord bestående af eng, kær, overdrev og hede. Jorden blev bortarvefæstet for 105 år, så i praksis havde det karakter af et salg. Arvefæsteren skulle til Niels Christian Nielsen betale en årlig afgift på 2 rigsdaler som vederlag for kongelige skatter [46].

I 1842 optog Niels Christian Nielsen et lån på 400 rigsdaler mod pant i gården. Lånet afløste ovennævnte lån [47]. Han savnede tilsyneladende den jord, han havde bortarvefæstet, for i 1845 arvefæstede han selv for 100 rigsdaler en jordlod bestående af eng og hede. Han arvefæstede jorden for 200 år [48], dvs. til 2045, så måske satsede han på et rekordlangt liv. Den satsning opgav Niels Christian Nielsen dog hurtigt, for året efter bortarvefæstede han for samme beløb den samme jord for de resterende 199 år [49].

Ved folketællingen i 1845 boede Niels Christian Nielsen fortsat på Dyndgård sammen med hustru og steddatter. Det kan undre, at den gifte steddatter boede hos dem uden sin mand. Niels Christian Nielsen er anført at være gårdmand og rokkedrejer. På gården havde han to tjenestekarle og en tjenestepige.

Niels Christian Nielsen solgte Dyndgård for 750 rigsdaler ifølge købekontrakt af 27. december 1845 [50]. I stedet købte Niels Christian Nielsen i 1847 for 100 rigsdaler et hus i Hellevad Sogn (Hjørring Amt), matrikelnr.6d, der blev kaldt for Holskovbækhus, af sin steddatters mand, Thomas Frandsen. Jordtilliggendet var på beskedne 2 ¼ album hartkorn [51]. For at finansiere købet måtte Niels Christian Nielsen optage et lån på 100 rigsdaler mod pant i Holskovbækhus [52].

Det var en åbenlys degradering fra gårdmand til husmand. Derfor gætter jeg på, at Niels Christian Nielsen af økonomiske grunde har været tvunget til at sælge Dyndgård. Helle Laursdatters sygdom (jf. nedenfor) kan dog også have bevirket, at det var uoverkommeligt at klare driften af en gård.

Holskovbækhus var takseret til 280 rigsdaler til brandforsikringen [53]. Ved folketællingen i 1850 boede Niels Christian Nielsen, Helle Laursdatter og Marie Nielsdatter i huset i Hellevad By. Niels Christian Nielsen er anført at være rokkedrejer og ejer af huset, så hans primære

levevej har formentlig været at lave drejerarbejde i træ. Marie Nielsdatter er anført at pleje sin syge moder.

Marie Nielsdatter angives ved folketællingen at være ugift. Hun burde have været betegnet ”enke”, for hendes mand, Thomas Frandsen, var død den 17. november 1848 (Dronninglund Sogn, Hjørring Amt). Den 6. december 1850 (Hellevad Sogn) giftede hun sig igen. Brudgommen hed Rasmus Christian Andersen.

Økonomien var tilsyneladende anstrengt efter flytningen til Holskovbækhus, for i 1852 måtte Niels Christian Nielsen låne yderligere 50 rigsdaler [54]. Økonomien var dog ikke dårligere end, at han i 1855 for 45 rigsdaler og 3 mark købte en lille stykke jord på 1 $\frac{3}{4}$ album, matrikelnr. 50g, fra naboejendommen [55]. Den 2. januar 1858 måtte han igen låne penge, denne gang 100 rigsdaler [56].

Helle Laursdatter døde den 18. april 1858 (Hellevad Sogn) i en alder af 75 år. Det havde været en tvivlsom fornøjelse for hende at blive så gammel. Ifølge kirkebogen døde hun af alderdom og gigtsmerter efter at have været sengeliggende i 14 år. Hun angives at være hustru til husmand og rokkedrejer Niels Christian Nielsen.

Det fremgår af dødsanmeldelsesprotokollen, at enkemanden skulle hensidde i uskiftet bo [57]. Marie Nielsdatter var afdødes eneste livsarving, men hun gav afkald på arv, fordi hun tidligere var blevet tilgodeset med 100 rigsdaler [58]. Niels Christian Nielsen var enkemand ved folketællingen i 1860 og blev serviceret af en 17-årig tjenestepige.

Man får indtryk af, at Niels Christian Nielsens liv primært blev brugt på ejendomshandler og lånoptagelser. Den 14. juli 1860 frasolgte han for 100 rigsdaler den jordlod, matrikelnr. 50g, som han havde købt fem år tidligere [59]. Køberen var Marie Nielsdatters mand, Rasmus Christian Andersen. Senere i 1860 optog Niels Christian Nielsen et lån på 250 rigsdaler i huset [60]. Det var eneste lån, så det er formentlig delvis blevet brugt til at indfri tidligere lån.

Niels Christian Nielsen blev i en alder af 68 år gift igen den 7. juni 1861 (Hellevad Sogn) med pigen Kirsten Mikkelsdatter, der ifølge kirkebogen var 43 år. Den 23. april 1869 (Hellevad Sogn) døde Kirsten Mikkelsdatter af brystsvaghed, dvs. formentlig tuberkulose.

Efterhånden blev Niels Christian Nielsen så gammel, at han erkendte, at han ikke ville leve evigt. Derfor skrev han testamente den 4. februar 1871 [61]. Han testamenterede sit hus og alle sine øvrige ejendele til steddatteren, Marie Nielsdatter, og hendes mand, Rasmus Christian Andersen. Arvens værdi var vurderet til 400 rigsdaler. Det var dog ikke ren godgørenhed, for til gengæld flyttede ægteparret ind hos Niels Christian Nielsen for at pleje og passe ham.

Denne alderspleje blev af 2-3 års varighed. Niels Christian Nielsen døde den 5. oktober 1873 (Hellevad Sogn) i en alder af 80 år. Derefter overtog Rasmus Christian Andersen Holskovbækhus.

Jens Laursen var 15 år, da han den 8. april 1804 blev konfirmeret i Sankt Catharina Kirke i Hjørring. Det er den eneste sikre viden, jeg har, om hans skæbne efter fødslen.

I ovennævnte skifte efter Jens Nielsen Smidstrup den 30. maj 1833 omtales Jens Laursen som arving [41]. Det anføres, at han har været skomagermester i København, men at det ikke vides, hvor han nu opholder sig. Der er ledt forgæves efter ham i folketællingerne i København og i borgerskabsprotokollen i København. Derfor går han glip af yderligere omtale i denne bog.

Litteraturliste

1. C. Klitgaard: "Hjørring Bys historie indtil det 19. aarh. midte", Hjørring, 1925, side 62-63 og 171-172
2. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
3. Hjørring Byfoged, Justitsprotokol, 1780-1811, folio 382b
4. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 109
5. Hjørring Rådstue, Magistraten, Register til borgerskaber i Hjørring Købstads rådstueprotokoller, 1720-1858, folio 62b
6. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 314-314b
7. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 314b-315
8. Hjørring Rådstue, Kæmnerkontoret, Opmålings Forretning over Hjørring Kiøbstads Grunde og Eiendomme, 1791
9. Hjørring Rådstue, Kæmnerkontoret, Grund Taxst over Hjørring Byes Grunde og Eien-domme, 1791-1801
10. Hjørring Rådstue, Brandforsikringen, Brandforsikringsprotokol, 1801-1810
11. Hjørring Rådstue, Brandforsikringen, Brandtaksationsprotokol, 1801-1810
12. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1822, folio 46b-47
13. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1822, folio 73-73b
14. Hjørring Byfoged, Skifteprotokol, 1790-1830, folio 169-170b og 182-182b
15. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1822, folio 90b-91
16. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1822, folio 91-91b
17. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1822, folio 130-130b
18. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1822, folio 90-90b
19. Hjørring Byfoged, Skifteprotokol, 1790-1830, folio 463-464
20. Hjørring Byfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1824-1839
21. Hjørring Byfoged, Justitsprotokol, 1812-1832, folio 122b-123
22. Hjørring Rådstue, Brandforsikringen, Brandtaksationsprotokol, 1811-1820
23. Hjørring Rådstue, Brandforsikringen, Brandforsikringsprotokol, 1828-1837
24. Hjørring Rådstue, Brandforsikringen, Brandtaksationsprotokol, 1837
25. Hjørring Rådstue, Brandforsikringen, Brandtaksationsprotokol, 1847-1856
26. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1849-1857, folio 322
27. Hjørring Byfoged, Skifteprotokol, 1845-1858, folio 291b-293b, 294b-295 og 302b-303b
28. Hjørring Byfoged, Skifteprotokol, 1858-1866, folio 5b-6 og 38-39
29. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1857-1863, folio 202-203b
30. Hjørring Rådstue, Brandforsikringen, Brandtaksationsprotokol, 1857-1867
31. Hjørring Byfoged, Realregister, Hjørring Købstad, 1828-1961, folio 209
32. Hjørring Kommune, Hjørring Bygrunde, Matrikelnummer 199, www.ois.dk
33. Hjørring Byfoged, Justitsprotokol, 1812-1832, folio 4

34. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1822, folio 135b-136
35. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1822, folio 135
36. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1822, folio 136-136b
37. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1822, folio 160b
38. Hjørring Byfoged, Skifteprotokol, 1826-1845, folio 79-80b
39. Hjørring Byfoged, Skifteprotokol, 1845-1858, folio 115b
40. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1822, folio 214-214b
41. Hjørring Byfoged, Skifteprotokol, 1826-1845, folio 142-142b
42. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1822, folio 214
43. Hjørring Byfoged, Skifteprotokol, 1826-1845, folio 66-67
44. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1823-1838, folio 122-122b
45. Dronninglund Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1836-1840, folio 171b-172b
46. Dronninglund Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1846-1849, folio 157-158
47. Dronninglund Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1840-1843, folio 332b-333
48. Dronninglund Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1846-1849, folio 82-82b
49. Dronninglund Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1846-1849, folio 82b-83
50. Dronninglund Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1846-1849, folio 214-214b
51. Dronninglund Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1846-1849, folio 285b
52. Dronninglund Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1846-1849, folio 288b-289
53. Sæby Branddirektorat, Forsikringsprotokol for Dronninglund Herred, Hellevad Sogn, 1858-1871, folio 513
54. Dronninglund Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1849-1854, folio 572b-573
55. Dronninglund Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1854-1858, folio 377-377b
56. Dronninglund Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1856-1859, folio 406
57. Dronninglund Herredsfoged, Dødsanmeldelsesprotokol, 1858-1866
58. Dronninglund Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1856-1859, folio 467
59. Dronninglund Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1860-1862, folio 282
60. Dronninglund Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1860-1862, folio 284-284b
61. Dronninglund Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1875-1877, folio 520b-521

Kapitel 16. To dødsfald og én begravelse

Mine tip-4-oldeforældre

Christen Nielsen Søefeldt & Kirsten Poulsdatter

Christen Nielsen Søefeldt (228):

Født: Hover Sogn (Vejle Amt)
 Døbt:
 Konfirmeret:
 Gift: før ca. 1720
 Død: august/september 1769 i Hover Sogn
 Begravet: august/september 1769 i Vejle

Kirsten Poulsdatter (229):

Født: ca. 1697
 Døbt:
 Konfirmeret:
 Gift: før ca. 1720
 Død:
 Begravet: 24. februar 1765 i Hover Sogn

Min tip-4-oldefar omtales normalt som Christen Søefeldt eller Christen Nielsen Søefeldt og er en enkelt gang set omtalt som Christen Nielsen. Tilnavnet Søefeldt findes i forskellige stavevarianter. Det er uvist, hvor tilnavnet Søefeldt stammer fra. Kirsten Poulsdatters efternavn blev dengang skrevet Povelsdatter.

Det er anført, at Christen Nielsen Søefeldt var født i Hover Sogn (Vejle Amt), og at Kirsten Poulsdatter var datter af boelsmand Poul Hansen (jf. kapitel 25) i Hover Sogn [1]. Derudover vides der intet om deres fødsel/dåb eller om deres forældre. Kirsten Poulsdatters omtrentlige fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død.

Kirkebogen i Hover Sogn starter i 1750. Derfor er det hverken muligt at finde kirkebogsoplysninger om Christen Nielsen Søefeldts og Kirsten Poulsdatters vielse eller om deres børns fødsler. Børnene kendes kun fra skifterne efter Kirsten Poulsdatter [2] og Christen Nielsen Søefeldt [3]. Det betyder, at der savnes viden om evt. børn, der er døde inden forældrenes død.

I skifterne er omtalt fire sønner og to døtre. Børnenes alder er ikke anført i skifterne. Der er tradition for, at henholdsvis sønner og døtre i skifterne nævnes i aldersrækkefølge. Nævnt i denne rækkefølge er de fire sønner Niels Christensen Søefeldt (født 1714-1724), Poul Christensen Søefeldt (født 1721), Peder Christensen Søefeldt (født ca. 1733) og Hans Christensen Søefeldt (født ca. 1736) (jf. kapitel 9), og døtrene er Anne Christensdatter Søefeldt (ukendt fødselsår) og Sidsel Christensdatter Søefeldt (født ca. 1729).

For de tre yngste sønner stammer de anførte fødselsår fra oplysninger om fødselsår eller alder i kirkebogen ved deres død. Sådanne oplysninger er erfaringsmæssigt unøjagtige. Niels Christensen Søefeldt var ifølge aldersangivelsen ved hans død født ca. 1724, men var født i ca. 1714 ifølge aldersangivelsen ved folketællingen i 1787. Aldersangivelserne ved de ældste folketællinger formodes at være mindst lige så unøjagtige som kirkebogens aldersangivelser.

I Høver Kirke blev Christen Nielsen Søefeldt og Kirsten Poulsdatter sandsynligvis både døbt og viet. Kirsten Poulsdatter blev med sikkerhed begravet fra Høver Kirke, hvorimod Christen Nielsen Søefeldt tilsyneladende svigtede Høver Kirke efter sin død (foto: 2019)

Sidsel Christensdatter Søefeldts omtrentlige fødselsår er baseret på aldersangivelsen ved folketællingen i 1787. Som omtalt nedenfor er der stor usikkerhed om, hvor gammel hun var, da hun døde, og derfor må det anførte fødselsår antages at være ret usikkert.

På grundlag af formodningerne om børnenes fødselsår har jeg valgt at konkludere, at Christen Nielsen Søefeldt og Kirsten Poulsdatter er blevet gift før ca. 1720. Christen Nielsen Søefeldt angives at have været boelsmand i Høver By i Høver Sogn, da sønnen Poul blev født [1]. Også her er der usikkerhed, idet det er anført i kirkebogen ved Pouls død, at han var født i Høgsholt By i Høver Sogn, og at hans forældre boede samme sted [4]. De tilgængelige oplysninger tyder på, at Christen Nielsen Søefeldt og Kirsten Poulsdatter har boet i Høver Sogn i hele deres liv.

Deres livshistorier endte med to dødsfald og én begravelse. Christen Søefeldts hustru døde i en alder af 68 år og blev begravet den 24. februar 1765 (Høver Sogn). Bopælen anføres at være Lokdam (også kaldet Løkdam). Hustruens navn fremgår ikke af kirkebogen, men det efterfølgende skifte afslører, at hun hed Kirsten Poulsdatter [2].

Lokdam nævnes som et lille sted i Høver Sogn uden hartkorn [5], dvs. der var tale om et hus uden eller med meget lidt jord til. Det er i god overensstemmelse med, at Christen Nielsen Søefeldts eneste husdyr var en gråhjelmet ko [2]. Det fremgår af skifterne [2, 3], at Christen Nielsen Søefeldt var fæster under Lerbæk Gods.

Hvis det er korrekt, at Christen Nielsen Søefeldt som omtalt ovenfor har været boelsmand, dvs. fæster af et mindre landbrug af størrelsen 1 – 2 ½ tdr. hartkorn [6], må han og hustruen senere i livet være flyttet til Lokdam. Af mangel på fakta fristes man til at gætte. Derfor gætter jeg på, at den ældste søn, Niels Christensen Søefeldt, kan have overtaget faderens boelsted, idet Niels Christensen Søefeldt havde en gård i Høgsholt By (jf. nedenfor).

Christen Nielsen Søefeldt har ikke kunnet skaffe føden til sig selv og konen ved at malke en enkelt ko. De to skifter [2, 3] afslører, at Christen Nielsen Søefeldt havde en høvlebænk og en omfattende værktøjssamling bestående af bl.a. save, økser, høvle, huggejern og bor. Som omtalt i kapitel 9 var sønnen, Hans Christensen Søefeldt, bødker. Da håndværk ofte gik i arv fra far til søn, er det tænkeligt, at Christen Nielsen Søefeldt har været bødker eller evt. snedker/tømrer.

Min kvote for gæteri er opbrugt, så derfor vender jeg tilbage til fakta i form af skiftet efter Kirsten Poulsdatters død [2]. Skiftet blev påbegyndt den 14. marts 1765. Arvingerne var ovennævnte seks børn. Enkemanden og sønnerne, Niels og Hans, der begge boede i Høgsholt, var til stede. De øvrige børn boede så langt væk, at de ikke var mødt op.

Boopgørelsen viser, at der var tale om et beskedent hjem. Blandt de mest værdifulde ejendele var et fyrretræsbord med fod, et fyrretræsskab, to kister af henholdsvis egetræ og fyrretræ og husets dyner og hovedpuder. Alt dette blev dog overgået af den enlige ko, der blev vurderet til 8 rigsdaler og 3 mark. I modsætning til mange af nutidens kvinder havde Kirsten Poulsdatter ikke noget overflødigt tøj. De samlede ejendele blev vurderet til 22 rigsdaler, 5 mark og 14 skilling.

Boets gæld omfattede 8 rigsdaler til nødvendig reparation af huset, der bestod af 8 fag. Der var skyldige skatter til godsejeren på Lerbæk, der var forskellig privat gæld, og der var begravelsesudgifter. Alt i alt blev boets gæld opgjort til 35 rigsdaler og 12 skilling, dvs. der var umiskendelige tegn på underskud. Skiftet blev dog udsat til den 15. juli 1765, så Christen Nielsen Søefeldt kunne nå at skrive til de fraværende arvinger og få deres svar på, om de ville møde op eller beskikke en anden i deres sted.

Christen Nielsen Søefeldts breve er ikke bevaret, men to svarbreve er citeret ordret i skifteprotokollen. Brevet fra sønnerne, Poul og Peder, er skrevet i Bedsted (Aabenraa Amt), hvor Poul boede. Det lyder:

”Hjertelskende kr: (kære) fader

Eders skrivelse af dato 14 Marti er os rigtig indhændiget hvoraf vi seer at vores kr: moder er i Herren hensøvet, og hvad videre Eders skrivelse anmelder om dend arvelod som os kunde tilfalde efter vores sl. moder, da ved vi nok at det kand kuns være lidet, derover skienker og giver vi det til kr: fader ald dend arvepart os kunde tilfalde efter vores sl. moder, saa at I efterdags aldrig skal have nogen tiltale af os derfor, det være sig af hvad navn det være kand.

Hvad os ellers er angaaende da ere vi Gud skee lov ved god legemlig helbred og sundhed og bedes at hilse vores sødskende fra os og vi troer dem til at de gjør Eder det samme. Niels Søefelt vores broder lader vi serdeeles bede at dersom vores gl. fader skulle i fremtiden komme udi nogen trang, at du da beviiser din sønlig skyldighed imod vores fader og seer ham tilgoede med din hielp, i øvrigt forbl(iver) vi kr: faders lydigste sønner til døden.

Beested d 8 Aprili 1765 Povel Christensen Peder Christensen”

Datteren, Sidsel, boede i København med sin mand, der var soldat. Hun overlod det til sin mand at skrive svarbrev på hendes vegne. Det kan skyldes, at hun ikke selv kunne skrive, men kan også skyldes, at det dengang var ægtemanden, der var enebestemmende i ægteskabets økonomiske forhold. Svaret var følgende:

”Hjertelskende kr: fader

Eders gode skrivelse af dend 14 Marti haver ieg rigtig bekommet, og Eders sundhed af Gud, og saa lader vi kiere fader vide, at vi er ved god helsen og sundhed. Jeg fornemmer af kiere faders brev at du vilde skifte efter min sl: moder. Kiere fader skriver at der intet er noget at arve, vilde mine sødskende lade kiere fader beholde deres part hvad dem tilkommer saa forlanger ieg heller inte noget, men skulde kr: fader forandre sig, saa forlanger ieg min part hvad mig tilfalder. Naar mine sødskende intet forlanger noget, saa forlanger ieg heller ikke noget, og hvad mine sødskende faaer saa vil ieg og have min part. Kr: fader, ieg vilde ønske at hand kunde leve endnu i mange aar at ieg kunde have dend fornøjelse at tale endnu med min kr: fader føren han døer, mens saa forhaaber ieg at kiere fader vilde medeele mig noget af husgeraad, som kand være mig meget tienlig i Kiøbenhavn. Saa beder ieg at helse mine kiere brødere og søstere og alle gode venner. Ieg forbl(iver) Eders kr: barn indtil min død.

Kiøbenhavn d. 24 Marti 1765 Lars Larsen fra Capitain Vosses_Compagnie”

Brevet fra sønnerne i det daværende hertugdømme Slesvig giver indtryk af et par kærlige og omsorgsfulde sønner, der bekymrer sig om deres gamle far. De overlader gavmildt deres evt. arv efter moderen til faderen og beder storebror Niels om at tage sig af faderen og give ham hjælp, hvis han får behov for det.

Datteren, Sidsel, virker ikke helt så gavmild. Hun accepterer dog at give afkald på sin arv, men kun, hvis hendes søskende gør det samme. Det er tydeligt, at hun ikke vil gå glip af noget, for hun lægger vægt på, at hun vil have sin part, hvis hendes søskende får noget. I slutningen af brevet forsøger hun at få tiltusket sig nogle af boets ejendele, idet hun ytrer ønske om, at faderen vil overlade hende noget af sit husgeråd. Det er muligvis uretfærdigt, når jeg synes, at Sidsels attitude er en anelse grådig, for det kan meget vel være ægtemanden, der har været eneansvarlig for brevets indhold.

De to breve blev fremlagt, da skiftet blev afsluttet den 15. juli 1765. Kirsten Poulsdatters bror, Peder Poulsen, mødte op på den fraværende datter, Annes vegne. Omkostningerne til skiftet blev lagt til boets gæld. Det blev derefter konkluderet, at boets gæld overgik dets formue med 14 rigsdaler, 2 mark og 6 skilling, og at der derfor ikke blev noget at arve. Det har muligvis skuffet Sidsel, men måske sendte faderen hende lidt af sit husgeråd, f.eks. en gammel lergrøde og et blålgarnslagen, som trøst.

Når det var vigtigt for Christen Nielsen Søefeldt at få skiftet efter sin afdøde hustru, skyldtes det, at han havde planer om at gifte sig igen. Den 8. december 1765 blev han, der i kirkebogen omtales som ”Christen Nielsen fra Hover”, gift i Hvejsel Sogn (Vejle Amt) med Karen Pedersdatter fra Ildved.

Da han selv var noget brugt, måtte han affinde sig med en brud, der var næsten lige så brugt. Karen Pedersdatter var født i ca. 1706 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Hun var den 14. juni 1734 blevet gift med enkemanden Jens Villadsen (Hvejsel Sogn). Jens

Villadsen var død den 28. januar 1759 (Hvejsel Sogn), og siden da havde Karen Pedersdatter siddet i Ildved og ventet på en bejler.

Ægteskabet blev dog relativt kortvarigt. Christen Nielsen Søefeldt døde i 1769. Det er ikke lykkedes at finde hans død i kirkebogen. Skiftet efter ham blev påbegyndt den 12. september 1769, og derfor må han antages at være død i august eller september samme år. Det fremgår af skiftet [3], at han boede og døde i Lokdam.

I skiftet er anført en gæld ”til begravelsen i Vejle”, hvilket giver anledning til at tro, at han af ukendte årsager ikke er blevet begravet i hjem sognet Hover, men i Vejle. Begravelsen er dog hverken fundet anført i Vejles eller Hovers kirkebog. Da glemsomhed også fandtes i 1700-tallet, er den mest nærliggende forklaring, at præsten har glemt at indføre begravelsen i kirkebogen.

Det fremgår af skiftet, at Christen Nielsen Søefeldt må have gjort en god forretning, da han giftede sig med Karen Pedersdatter. På de fire år, der var gået siden Kirsten Poulsdatters død, var værdien af boets ejendele næsten blevet tredoblet. Det kan formentlig kun forklares ved, at Karen Pedersdatter havde bragt betydelige værdier med ind i ægteskabet. Boets formue var nu på 64 rigsdaler, 4 mark og 10 skilling [3].

Blandt ejendele var et lille sølvbæger og to sølvkander, der tilsammen blev takseret til 5 rigsdaler og 2 mark. Der var både bibel, salmebog og snustobaksdåse, og husdyrholdet var blevet udvidet, så det nu omfattede en gris, to køer og fem bistader. Det var dog ikke alle dyr, der var velkomne, for der var også en musefælde i boet. Den blev takseret til beskedne 2 skilling, så måske har den ikke virket.

Skiftet blev afsluttet den 22. november 1769. Blandt de tilstedeværende var enken Karen Pedersdatter, sønnerne Niels og Hans, og datteren Anne. Niels havde fået en skriftlig fuldmagt fra sine brødre Poul og Peder, og Hans optrådte både på egne vegne og på vegne af søsteren Sidsel.

Boets gæld var relativt stor. Det skyldtes primært, at huset blev anset for at være i så ringe stand, at det ville kræve 32 rigsdaler at sætte det i forsvarlig stand. Derudover var der privat gæld, herunder en gæld på 1 mark og 2 skilling for tobak indkøbt i Vejle. Præsten havde holdt for 2 rigsdaler ligprædiken ved Christen Nielsen Søefeldts begravelse, og de penge havde præsten endnu ikke fået. Hvis jeg har ret i, at han havde glemt at skrive begravelsen ind i kirkebogen, havde han heller ikke fortjent dem. Der var skyldige huspenge (fæsteafgift) og skyldige skatter. Endvidere var der begravelsesomkostninger og skifteomkostninger. Den samlede gæld nåede op på 59 rigsdaler, 1 mark og 1 skilling.

Skifteforvalteren regnede hurtigt ud, at der var et overskud på 5 rigsdaler, 3 mark og 9 skilling. Deraf skulle enken arve halvdelen, og de seks børn skulle tilsammen arve den anden halvdel. Karen Pedersdatter og børnene blev dog enige om, at børnene som deres arv skulle dele deres afdøde fars tøj, der var vurderet til 9 rigsdaler, 3 mark og 10 skilling, samt dele hans huggeredskaber, der var vurderet til 5 rigsdaler, 5 mark og 11 skilling. Derved fik børnene langt større værdier, end de havde krav på, og enken slap af med nogle ejendele, som hun ikke havde brug for.

Året efter blev ”Søefeldts enke i Lochdam” gift i Hover Sogn. Den pågældende side i kirkebogen er defekt, så derfor kan hverken vielsesdatoen eller mandens navn ses. Det fremgår dog af skiftet efter Karen Pedersdatters død, at hendes tredje ægtemand hed Johan Hendrichsen [7].

Karen Pedersdatter blev begravet den 28. oktober 1781 (Hover Sogn). Hun var 75 år og boede i Lokdam ved sin død.

Johan Hendrichsen var ca. 25 år yngre end Karen Pedersdatter, så han nåede at blive gift to gange mere (17. august 1782 og 8. december 1798, Hover Sogn). Han var ifølge kirkebogen 79 år og boede i Lokdam, da han døde den 20. januar 1809 (Hover Sogn).

I 1802 blev der lavet en opgørelse over det bøndergods, der hørte under Lerbæk Gods [8]. Her figurerer Johan Hendrichsen som fæster af et hus i Lokdam. Det fremgår, at der hørte 1 skæppe jord til huset. Der var hoveri i Hover, for det er anført, at Johan Hendrichsen skulle ”forrette dage” efter sit fæstebrev, dvs. yde hoveri i det anførte antal dage. Det er nærliggende at formode, at jordtilliggende og hoveriforpligtelse har været ligesådan, da Christen Nielsen Søefeldt var fæster af huset.

I det følgende fortælles der mere om fem af de seks kendte børn af Christen Nielsen Søefeldt og Kirsten Poulsdatter. Min tip-3-oldefar, Hans Christensen Søefeldt, er nærmere omtalt i kapitel 9.

Den ældste søn, Niels Christensen Søefeldt, må affinde sig med at få en kort omtale, fordi mange af de væsentlige begivenheder i hans liv er foregået på tidspunkter, hvor der mangler kirkebogsoplysninger fra Hover Sogn. Det fremgår af folketællingen i 1787, at han var gift med Apolone Pedersdatter, og at ægteskabet var begges første ægteskab. Vielsestidspunktet er ukendt. Apolone Pedersdatter var født ca. 1721 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død, men var født ca. 1715, hvis aldersangivelsen ved folketællingen er korrekt.

Som anført i skifterne i 1765 og 1769 [2, 3] og ved folketællingen i 1787 boede Niels Christensen Søefeldt og hustru i Høgsholt By i Hover Sogn. Samme sted boede lillebror, Hans Christensen Søefeldt. Ved dåben af Hans Christensen Søefeldts børn var Niels Søefeldt fadder i 1765, 1770 og 1779, Niels Søefeldts hustru i 1774 og 1784 og Niels Søefeldts datter i 1768, 1777 og 1781.

Det vides således med sikkerhed, at Niels Christensen Søefeldt havde mindst én datter. Da datterens navn ikke er anført i kirkebogen, kan det ikke afgøres, om det var den samme datter, der var fadder tre gange. Oplysninger om døbte i Hover Sogns kirkebog findes i årene 1751-1752 og derefter fra 1763. Blandt de døbte er ikke fundet børn af Niels Christensen Søefeldt.

Ved folketællingen i 1787 blev han kaldt for Niels Christensen. Han boede sammen med Apolone Pedersdatter på aftægt på en gård i Høgsholt By hos Jens Sørensen og dennes hustru Christiane Nielsdatter. Det fremgår af kirkebogen ved Christiane Nielsdatters død (26. januar 1839, Hover Sogn), at hun var født i Høgsholt og datter af gårdmand ”Niels Jørgensen Søefeldt”. Trods fejlskrivningen er der næppe tvivl om, at Christiane var datter af Niels Christensen Søefeldt.

Det er usikkert, hvornår Christiane Nielsdatter er født. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død var hun født ca. 1756. Ifølge aldersangivelserne i folketællingerne i 1787, 1801 og 1834 var hun født i henholdsvis ca. 1762, ca. 1759 og ca. 1754. Christiane Nielsdatter blev gift med Jens Sørensen den 9. november 1782 (Hover Sogn).

Det er ikke lykkedes at finde dokumentation for, at Niels Christensen Søefeldt har haft andre børn. Det er dog overvejende sandsynligt, at det har været tilfældet, idet enebørn dengang var

en sjældenhed. Ved dåben af Jens Sørensens og Christiane Nielsdatters børn er der flere fadere, der har efternavnet Nielsen/Nielsdatter. Det er tænkeligt, at en eller flere af disse er søskende til Christiane.

Apolone Pedersdatter blev begravet den 5. august 1792 (Hover Sogn). Kirkebogen anfører, at hun blev 71 år. Niels Christensen Søefeldt blev 75 år. Han blev begravet den 20. januar 1799 (Hover Sogn).

Poul Christensen Søefeldt forlod Hover Sogn i sin ungdom og tilbragte sit voksenliv i hertugdømmet Slesvig. I hertugdømmet blev det danske og tyske sprog brugt sideløbende. Det forklarer, hvorfor han i kirkebøgerne kaldes for både Povel, der er dansk stavemåde, og Paul, der er tysk stavemåde.

Bedsted Sogn (Aabenraa Amt) ca. 20 km vest for Aabenraa er blandt de sogne, hvor både hovedministerialbog (præstens eksemplar af kirkebogen) og kontramministerialbog (degnens eksemplar af kirkebogen) i en periode er tilgængelige på internettet. Igennem en længere årrække kaldes Poul Christensen Søefeldt konsekvent for Povel i hovedministerialbogen og for Paul i kontramministerialbogen. Da hans forældre næppe har været tysktalende, har jeg valgt at bruge den danske udgave af hans navn, men med nutidig stavemåde.

Det var ikke kun navngivningen, som præsten og degnen i Bedsted var uenige om, når de førte kirkebog. I 1747 blev Poul Christensen Søefeldt fra Høgsholt By gift i Bedsted Kirke med Anne Lisbeth Lorentsdatter fra Arndrup i Bedsted Sogn. Hovedministerialbogen anfører, at de blev gift den 30. december, hvorimod kontramministerialbogen anfører den 29. december som vielsesdato. Forinden var de blevet trolovet den 29. oktober 1747.

I hoved- og kontramministerialbøgerne i Bedsted Sogn er der flere tilfælde af modstridende datooplysninger om kirkelige handlinger i Poul Christensen Søefeldts familie. I tilfælde af uoverensstemmelser mellem hoved- og kontramministerialbog var det oplysningerne i præstens eksemplar, der var juridisk gyldige [9]. Det behøver ikke nødvendigvis at betyde, at præstens oplysninger altid var de rigtige. Derfor anfører jeg i det følgende begge datoer med hovedministerialbogens dato som den førstnævnte, når præsten og degnen har været uenige om en dato.

Poul Christensen Søefeldt var ca. 26 år, da han blev gift. Hans hustru var blevet døbt Anna Elisabeth Lorentsdatter den 25. marts 1723 (Bedsted Sogn), dvs. hun var 24 år ved vielsen. Hun blev efterfølgende kaldt for Anne Lisbeth, bl.a. ved konfirmationen i 1741 (Bedsted Sogn).

Anledningen til vielsen har sandsynligvis været en påbegyndt lykkelig omstændighed. Hun blev født den 5. juni 1748 (Bedsted Sogn). Præsten anfører i "sin" kirkebog, at hun blev født om aftenen, så han har tilsyneladende været nøjagtig. Datteren fik navnet Kirsten efter sin farmor. Poul Christensen Søefeldts og Anne Lisbeth Lorentsdatters bopæl er anført at være Terp.

Den 14. juli 1748 var Anne Lisbeth Lorentsdatter kirkegangskone, dvs. hun var i kirke første gang efter fødslen. Der var tale om en særlig ceremoni, hvorved den nybakte mor igen blev introduceret i menigheden og derved blev rensset rituelt efter fødselens blodsudgydelser [9]. Det var ikke gratis at blive introduceret, idet der skulle betales et offer til præsten og degnen. Det fremgår af kirkebogen, at Anne Lisbeth Lorentsdatter gav et offer på 8 skilling. Der var ingen

fast takst. Ofre på 10 eller 12 skilling eller evt. 1 mark var dog almindelige ifølge kirkebogen, så Poul Christensen Søefeldt og Anne Lisbeth må enten have været fattige eller nærige.

Den ægteskabelige lykke blev kortvarig. Anne Lisbeth Lorentsdatter nåede ikke at fejre sin første bryllupsdag, for hun blev begravet den 27. december 1748 (Bedsted Sogn). Nu måtte Poul Christensen Søefeldt igen have pungen op af lommen og betale offer. Denne gang gav han 1 mark, idet offeret til en begravelse normalt var større end til en introduktion.

Den unge enkemand måtte derefter finde sig en ny hustru. Mindre end et halvt år efter hustruens død blev Poul Christensen Søefeldt, enkemand af Terp, gift (14. maj 1749 eller 1. maj 1749, Bedsted Sogn) med Karen Nielsdatter, en pige fra Bevtoft. Ifølge Bedsted Sogns kirkebog var parret blevet trolovet i Bevtoft Sogn (Haderslev Amt) den 28. april 1749. Karen Nielsdatter var 27 år, idet hun var døbt den 4. marts 1722 (Gammel Haderslev Sogn, Haderslev Amt).

Datteren, Kirsten Poulsdatter Søefeldt, af første ægteskab døde 1 år gammel den 14. juni 1749 (Bedsted Sogn). Nu var tavlen visket ren, og Poul Christensen Søefeldt kunne påbegynde en børneflokk med sin anden hustru. Det blev til syv børn, hvoraf de fire døde som små.

En søn, Christen Poulsen Søefeldt, blev født den 1. april 1750. Præsten og degnen var enige om, at han blev døbt den 5. april 1750 (Bedsted Sogn). Kirkegangskoner blev kun registreret i degnens eksemplar af kirkebogen. Der er det anført, at Poul Søefeldts hustrus kirkegang var den 15. marts 1750, dvs. før barnets fødsel. Det bestyrker ikke degnens troværdighed.

Første søn blev opkaldt efter Poul Christensen Søefeldts far. Derfor blev næste søn opkaldt efter Karen Nielsdatters far og fik navnet Niels. Han blev hjemmedøbt straks efter fødslen den 29. september 1751 (Bedsted Sogn). Det var klogt, for han døde dagen efter.

Poul Christensen Søefeldt fulgte de klassiske navngivningstraditioner, for da Karen Nielsdatter fødte en datter om eftermiddagen den 1. maj 1753 (Bedsted Sogn), fik hun navnet Anne Lisbeth efter hans afdøde hustru. I kirkebogen betegnes Poul Christensen Søefeldt og Karen Nielsdatter som ”småfolk af Bedsted”, dvs. de var flyttet fra Terp til Bedsted. Betegnelsen småfolk betyder formentlig, at de var brugere af et husmandssted, idet småmand blev brugt som betegnelse for en husmand [10].

Næste datter blev født om aftenen den 23. marts 1755. Nu var det Karen Nielsdatters mor, der skulle have et barnebarn opkaldt efter sig. Barnet blev døbt Anne Cathrine (31. marts eller 6. april 1755, Bedsted Sogn). Poul Christensen Søefeldt angives her og ved de fleste efterfølgende kirkelige handlinger i familien at være ”småmand af Bedsted”.

Den 11. januar 1757 fik Karen Nielsdatter ikke sin nattesøvn, og Poul Christensen Søefeldt gik formentlig hvileløs frem og tilbage på gulvet, for kl. 2 om natten fødte Karen Nielsdatter en søn. Ved dåben (16. januar eller 23. januar 1757, Bedsted Sogn) fik han navnet Niels.

Børnedødeligheden var høj i Søefeldt-familien. Datteren, Anne Cathrine, var lidt under to år gammel, da hun døde den 4. marts 1757 (Bedsted Sogn), og sønnen, Niels, var lidt over to år, da han døde den 25. marts 1759 (Bedsted Sogn).

Senere i 1759 må familien være flyttet til Ravsted Sogn (Tønder Amt), der var det sydlige nabosogn til Bedsted. Den 19. december 1759 (Ravsted Sogn) fik Poul Christensen Søefeldt og Karen Nielsdatter for tredje gang døbt en søn ved navn Niels. Det fremgår af kirkebogen ved hans konfirmation (23. februar 1777, Bedsted Sogn), at han var født i Foverup i Ravsted Sogn.

Klimaet har muligvis været bedre i Foverup, for denne Niels overlevede sin barndom og holdt sig i live indtil den 3. april 1808 (Bedsted Sogn).

Det vides ikke, hvor langvarigt familiens ophold i Ravsted Sogn blev, men senest i 1765 vendte den tilbage til Bedsted Sogn. Den 28. januar 1765 fik ægteparret en datter. Hun blev døbt i Bedsted Sogn den 3. februar 1765 og fik navnet Anna Christina. Poul Christensen Søefeldt var ikke blevet større i mellemtiden, for han angives igen at være småmand i Bedsted.

Der var tilsyneladende kommet ny præst og ny degn, for nu samarbejdede de. Der var ikke længere uoverensstemmelser mellem de to kirkebøger, hvis tekst var stort set identisk. Teksten var meget detaljeret. Der er anført begge forældres navne og fødested, og helt usædvanligt er også anført navnene på alle fire bedsteforældre og en oldefar [1]. En sådan kirkebogsfører er enhver slægtsforskers drøm.

Anna Christina døde den 12. juli 1766 (Bedsted Sogn). Ved hendes død var Poul Christensen Søefeldt fortsat småmand i Bedsted. Det var han også da sønnen, Christen Poulsen Søefeldt, blev konfirmeret den 28. februar 1768, og da datteren, Anne Lisbeth Poulsdatter Søefeldt, blev konfirmeret den 11. marts 1770.

Poul Christensen Søefeldts far døde i 1769. I forbindelse med skiftet efter ham skrev Pouls bror, Peder Christensen Søefeldt, et brev dateret 28. oktober 1769, hvori han på egne og Pouls vegne gav fuldmagt til storebror, Niels Christensen Søefeldt. I brevet redegjorde han for, at Poul for tiden ikke var vel tilpas, men at han havde i sinde at møde op til bodelingen, hvis den kunne udsættes 14 dage [3].

Måske nåede han ikke at blive vel tilpas, for hans liv som småmand sluttede året efter. Poul Christensen Søefeldt døde den 25. november 1770 (Bedsted Sogn) i en alder af 49 år. Sognets blækudgifter må have været store, for begge kirkebøger beskriver Poul Christensen Søefeldts livshistorie. Der er oplysninger om hans fødested, fødselsår, forældre, to hustruer og døde og levende børn fra de to ægteskaber. Præsten holdt ligprædiken over Paulus' andet brev til Korinterne, kapitel 6, vers 1-2. Man må håbe, at det var en god prædiken, for den kostede enken, Karen Nielsdatter, et offer på 3 mark [4].

For Karen Nielsdatter var Poul Christensen Søefeldt den eneste ene, så hun vedblev at være enke. Da sønnen, Niels Poulsen Søefeldt, blev konfirmeret den 23. februar 1777 (Bedsted Sogn), er det anført i kirkebogen, at han var søn af enken Karen Nielsdatter, der for tiden opholdt sig i Terp. Karen Nielsdatter overlevede datteren, Anne Lisbeth, der døde ugift den 11. november 1796 (Bedsted Sogn).

Karen Nielsdatter opnåede at være enke i 28 år, inden hun døde den 29. april 1799 (Bedsted Sogn) i en alder af 77 år. Kirkebogen anfører navnene på hendes afdøde forældre, hendes afdøde mand og hendes to efterlevende sønner. Der blev taget grundigt afsked med hende, idet hun fik både udtale og ligprædiken. En udtale er præstens tale over et lig, inden det føres ud af hjemmet [10]. Det har næppe været billigt, men da kirkebogen ikke længere blev brugt som regnskabsbog, kendes størrelsen af offeret ikke.

Peder Christensen Søefeldt er sandsynligvis blevet inspireret af storebror Poul, for Peder flyttede også til hertugdømmet Slesvig. Der brugte man i kirkebøgerne den tyske stavemåde, Peter. Her holder jeg fast i den danske stavemåde, Peder, der da også er anvendt, når han omtales i skifterne efter sine forældre [2, 3].

I kirkebøgerne anføres Peder Christensen uden tilnavnet Søefeldt. Det er anført i kirkebogen ved hans død, at han havde tilnavnet Ulv. Der er ikke en nærliggende forklaring på dette tilnavn, men måske har han på et tidspunkt på helt modig vis taget livet af en eller flere ulve.

Da Poul Christensen Søefeldt i 1755 i Bedsted Sogn fik døbt en datter, Anne Cathrine, var en af fadderne ”Peter Christensen, ungarl af Sogn”. Der er med stor sandsynlighed tale om Peder Christensen Søefeldt. Sogn er en gammel betegnelse for Nørre Løgum Sogn (Tønder Amt) [11], der er det vestlige nabosogn til Bedsted.

Peder Christensen Søefeldt havde med sikkerhed bopæl i Nørre Løgum Sogn fire år senere. Den 23. september 1759 blev Peder Christensen fra Nørre Løgum trolovet i Øster Løgum Sogn (Aabenraa Amt) med Mette Jensdatter fra Genner.

Den 21. oktober 1759 blev Peder Christensen Søefeldt og Mette Jensdatter gift (Øster Løgum Sogn). Han var ca. 26 år, og hun var 26 år (døbt 11. januar 1733, Øster Løgum Sogn). Afstanden mellem Nørre Løgum og Genner er over 30 km, så det er ikke indlysende, hvordan de to har fundet frem til hinanden. Kontakten har dog været så god, at Mette Jensdatter blev gravid nogle måneder inden vielsen.

Efter vielsen bosatte de sig i Genner ca. 8 km nord for Aabenraa, og der blev Peder Christensen Søefeldt så vidt vides boende i resten af sit liv. Ifølge senere oplysninger i kirkebogen var han inderste, dvs. boede til leje i et hus. Han har formentlig arbejdet som daglejer eller tjenestekarl.

Deres første barn var en søn, Christen Pedersen (døbt 3. februar 1760, død 7. december 1766, Øster Løgum Sogn). Ægteparret fik i alt seks børn, hvoraf de fem døde som børn. Alle børnene blev født i Øster Løgum Sogn, og børnedødsfaldene skete samme sted.

Næste barn blev en datter. Da begge barnets bedstemødre hed Kirsten, var det indlysende, at barnet skulle hedde Kirsten (født 21. juni 1762, død 2. april 1764). Endnu en Kirsten Pedersdatter blev født den 8. januar 1765, men døde den 26. februar 1766. Derefter fulgte Maren Pedersdatter (født 6. september 1768), Kirsten Pedersdatter (født 17. juni 1771) og efternøleren Maren Pedersdatter (født 21. juli 1780).

Det fremgår af levnedbeskrivelsen i kirkebogen ved Mette Jensdatters død, at hun havde fået seks børn, hvoraf de fem var døde som børn. Dette sjette barn hed Maren og var gift. Det er ikke lykkedes at finde den ældste Marens død i kirkebogen. Den yngste Maren blev konfirmeret den 29. marts 1795 (Øster Løgum Sogn), så det må formodes, at det var hende, der senere blev gift.

Det fremgår af kirkebogen, at Peder Christensen Søefeldts og Mette Jensdatters søn Kiesten døde den 29. juni 1773 i en alder af 6 år og 24 uger. Kiesten er en gammeldags stavemåde af Kirsten, så der har næppe været tale om en søn. Aldersangivelsen passer absolut ikke på den Kirsten, der som nævnt ovenfor blev født i 1771. Da hun er død som barn og ikke er fundet død på et andet tidspunkt, kan der være tale om hende. En forkert aldersangivelse kan evt. skyldes, at dødsfaldet ifølge en note i kirkebogen ved en forglemmelse først var blevet indført i kirkebogen med et par måneders forsinkelse.

Da der er begrænset viden om Peder Christensen Søefeldts liv, må jeg i stedet skrive mest muligt om hans død. Ifølge kirkebogen var han 74 år, da han døde den 11. november 1807 (Øster Løgum Sogn) efter 48 års ægteskab. Kirkebogen indeholder en kort levnedbeskrivelse på tysk, hvoraf det bl.a. fremgår, at han var født i Jylland i en landsby ved navn Høgsholt. Inden sin død havde han været syg i 12 uger, men kun de sidste 8 dage havde han været alvorligt syg.

Præsten havde ikke lært at stille en diagnose, så det er ikke anført, hvad Peder Christensen Søefeldt fejlede.

Datteren, Maren Pedersdatter, giftede sig med Jakob Sørensen Severiin den 1. juli 1809 (Øster Løgum Sogn). Efter vielsen flyttede hun ind hos ægtemanden, der var inderste i Rugbjerg i Øster Løgum Sogn. Svigermor fulgte med, for enken Mette Jensdatter flyttede ind hos dem.

Mette Jensdatter var en ældre dame på 80 år, da hun døde den 30. oktober 1813 i Rugbjerg. Hun fik også en levnedbeskrivelse på tysk i kirkebogen. I denne anføres de tidligt døde børn at være en søn Christen, tre døtre ved navn Maren og en datter ved navn Kirsten. Det passer ikke med ovennævnte fødsler, så jeg formoder, at der er blevet byttet om på Maren og Kirsten. Mette Jensdatter døde efter tre dages sygeleje. Hun havde selv stillet sin diagnose, for det er anført i kirkebogen, at hun klagede over smerter ved hjertet.

Anne Christensdatter Søefeldt er fundet i kirkebogen første gang den 30. november 1753. På denne dato blev ”den ærlige og gudfrygtige pige Anna Christensdatter af Høxholt i Hover Sogn” trolovet i Øster Starup Sogn (Vejle Amt) med ”den ærlige og mandhafte (dvs. mandhaftige) unge karl Jesper Pedersen”. Han anføres at være kyrassér, dvs. ryttersoldat. Det har formentlig været en relevant kvalifikation at være mandhaftig, når man var soldat. Hendes forlovere var faderen, Christen Nielsen Søefeldt, og broderen, Niels Christensen Søefeldt.

Gensidig ærlighed var et godt udgangspunkt for et ægteskab, så Anne Christensdatter Søefeldt blev gift med Jesper Pedersen i Øster Starup Kirke den 22. december 1753. Der savnes viden om begges fødselsår og dermed om deres alder ved vielsen. En Jesper Pedersen fra Starup var i 1749 og 1751 fadder ved dåb i Øster Starup Sogn, og han kan tænkes at være identisk med brudgommen. Efter vielsen bosatte ægteparret sig i Starup i Øster Starup Sogn ca. 12 km syd-vest for Vejle.

Jesper Pedersen må formodes at have været ryttersoldat under Koldinghus Rytterdistrikt. På Jesper Pedersens tid var ryttersoldaterne hvervede soldater. Et rytterdistrikt omfattede kron-gods, der var udlagt til underhold af rytteriet. Ryttersoldaterne var oprindeligt indkvarteret hos rytterdistriktets bønder, men de blev senere indkvarteret på særlige gårde eller i byerne [9, 12]. Jesper Pedersen og familie har tilsyneladende været indkvarteret på en gård.

Anne Christensdatter Søefeldts gudfrygtighed havde ikke gjort hende så ærbar, at det forhindrede hende i at være højgravid ved vielsen. Den 2. februar 1754 (Øster Starup Sogn) fik de døbt deres første barn, Ingeborg Jespersdatter. Derfor gætter jeg på, at Jesper Pedersens mor hed Ingeborg.

De to næste børn, Kirstine Jespersdatter (døbt 15. februar 1756) og Johanne Jespersdatter (døbt 26. februar 1758), blev begge døbt i Øster Starup Sogn. Derefter er der usikkerhed om familiens bopæl.

Næste gang lykkedes det for Anne Christensdatter Søefeldt at føde en søn, Peder Jespersen. Han blev døbt den 27. april 1760 i Jerlev Sogn (Vejle Amt), der er et af de nordlige nabosogne til Øster Starup. Det er anført i kirkebogen, at faderen var ”en rytter, Jesper Pedersen, hvis kone kom fra Vejle til Mejsling og der gjorde barsel og fødte en søn”. Det lyder som om, at familien boede i Vejle, og at det nærmest var tilfældigt, at Anne Christensdatter Søefeldt var i Mejsling i Jerlev Sogn, da hun nedkom.

I så fald blev det tilfældige ophold i Mejsling mere permanent. Den 15. august 1762 fik rytter Jesper Pedersen fra Mejsling døbt endnu en søn i Jerlev Sogn. Han fik navnet Christen efter Annes far, og det blev markeret ved fremmøde af familie fra Høgsholt. Annes bror, Hans Christensen Søefeldt, var fadder, og hans hustru bar barnet, og Annes far, Christen Nielsen Søefeldt, var formentlig den stolteste af fadderne.

Den lille Christen fik et alt for kort liv, idet han blev begravet den 5. september 1762 (Jerlev Sogn). Det måtte der rådes bod på, så Anne Christensdatter Søefeldt fødte hurtigst muligt endnu en søn, der den 4. september 1763 (Jerlev Sogn) blev døbt Christen. Denne gang fandt familien fra Høgsholt det ikke umagen værd at møde op, eller også var den ikke inviteret.

Ved skiftet efter moderen den 14. marts 1765 [2] er det anført, at Anne Christensdatter Søefeldt var gift med Jesper Pedersen i Mejsling. Hun omtales endvidere som ”Anna Christensdatter fra Starup, som nu er i Mejsling”. Ved skiftet efter faderen den 12. september 1769 [3] omtales hun som ”Anne Christensdatter Søefeldt fra Ammitsbøl, som er enke”. Ammitsbøl er en landsby i Ødsted Sogn (Vejle Amt), der er Jerlevs vestlige nabosogn.

Det kan derfor konkluderes, at Jesper Pedersen må være død i perioden 1765-1769. Der er søgt forgæves efter hans død i kirkebøgerne i Jerlev Sogn, Ødsted Sogn, Øster Starup Sogn og i Vejle og Kolding. Da Jesper Pedersen var ryttersoldat, kan han tænkes at være død en mere eller mindre naturlig død på ”forretningsrejse” langt fra hjemmet.

Det vides ikke, om Anne Christensdatter Søefeldt er flyttet fra Mejsling til Ammitsbøl før eller efter mandens død. Hvis familiens bopæl har været et indkvarteringssted for ryttersoldater, kan det have gjort det nødvendigt for Anne Christensdatter Søefeldt at flytte, da hun blev enke.

Den 10. september 1769 blev enkemand Hartvig Johansen Skrædder fra Ødsted og enken Anne Christensdatter fra Ammitsbøl trolovet i Ødsted Sogn. De blev gift den 4. juni 1770. Det må antages, at denne Anne Christensdatter var Anne Christensdatter Søefeldt.

Hartvig Johansen Skrædders første hustru var død ca. et halvt år inden trolovelsen (begravet 23. marts 1769, Ødsted Sogn). Hartvig Johansen Skrædder kan tænkes at være den søn af Johan Skrædder, der den 28. juni 1733 (Øster Starup Sogn) blev døbt Johan Hartvig Johansen. Det vides ikke, om Hartvig arbejdede som skrædder, eller om tilnavnet blot var arvet fra faderen.

Hartvig Skrædder havde bopæl i Ammitsbøl, da han den 2. september 1770 (Ødsted Sogn) fik døbt en datter, der fik navnet Anne. Selv om moderens navn ikke er nævnt i kirkebogen, må hun formodes at være Anne Christensdatter Søefeldt, der i så fald fortsat har været i den føde-dygtige alder. Datteren, Anne Hartvigsdatter, blev begravet den 14. juli 1771 (Ødsted Sogn).

Enkemand Hartvig Johansen fra Ammitsbøl blev den 10. februar 1771 trolovet og den 7. december 1771 (Ødsted Sogn) gift med pigen Anne Christiansdatter fra Balle. Hun var ca. 40 år ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Det er noget overraskende, da Anne Christensdatter Søefeldt ikke er fundet død i den mellemliggende periode, hverken i Ødsted Sogn eller i de sogne, hun tidligere havde boet i.

I dette kapitel er der tidligere omtalt flere eksempler, der tyder på, at datidens kirkebogsførere kunne være både glemsomme og unøjagtige. Meget peger på, at Anne Christensdatter Søefeldt er død i Ødsted Sogn i sidste halvdel af 1770. Derfor er jeg tilbøjelig til at tro, at præsten har glemt at indføre begravelsen i kirkebogen.

En fødsel var dengang farlig for både mor og barn. Anne Christensdatter kan tænkes at være død i forbindelse med fødslen af ovennævnte datter, der kan have fået navnet Anne, fordi hun blev opkaldt efter sin afdøde mor.

Hartvig Skrædder fik den 14. juni 1772 (Ødsted Sogn) døbt en datter, Ingeborg Hartvigsdatter. Mødre var fortsat ikke nævnt i kirkebogen, men moderen må antages at være hans nye hustru. Jesper Pedersens og Anne Christensdatter Søefeldts datter, Ingeborg Jespersdatter, blev den 18. april 1773 konfirmeret i Ødsted Sogn. Hendes bopæl angives at være Ammitsbøl, hvilket tyder på, at Anne Christensdatter Søefeldts børn af første ægteskab har boet hos Hartvig Skrædder efter moderens død.

Derefter flyttede Hartvig Skrædder lidt nordpå til nabosognet Bredsten (Vejle Amt). Her fik han den 15. august 1773 døbt en søn. Han blev opkaldt efter begge sine bedstefædre, idet han fik navnet Johan Christian. Hartvig Skrædder havde bopæl i Ravning i Bredsten Sogn, da Johan Christian blev begravet den 28. august året efter.

Den 13. maj 1787 blev Hartvig Skrædders hustru begravet (Bredsten Sogn). Hun blev 56 år gammel. Hustruens navn er ikke anført i kirkebogen, men der må være tale om Anne Christiansdatter. Bopælen var nu Ollerup. Hartvig Skrædder er ikke fundet død i Bredsten Sogn, og hans videre skæbne er ukendt.

På trods af et meget stort tidsforbrug til efterforskningen af Sidsel Christensdatter Søefeldts liv er det kun lykkedes at finde frem til brudstykker af hendes livshistorie. I skiftet efter moderen den 14. marts 1765 [2] er det anført, at Sidsel var gift med Lars Larsen, der var soldat i kaptajn Voss'es kompagni ved det Jyske Livregiment i København.

Sidsels jyske familie har tilsyneladende ikke haft helt styr på regimenternes navne, for der var ikke noget, der hed Jyske Livregiment. Kaptajn Johan Gustav Voss var på det tidspunkt kaptajn i Danske Livregiment [13]. I overensstemmelse hermed omtales Lars Larsen ved senere lejligheder som soldat ved Danske Livregiment. Danske Livregiment til fods havde garnison i København, hvor soldaterne var indkvarteret hos borgerne [14].

Det fremgår af en mønstringsrulle fra den 29. maj 1765 over soldaterne i kaptajn Voss'es kompagni, at Lars Larsens fædreland var Sjælland. Det afsløres dog ikke hvor på Sjælland, han var født. Han er anført at være 33 år, dvs. han var født ca. 1732. Han var startet som hvervet soldat i en alder af 23 år, idet han i 1765 havde været i tjenesten i 10 år. I 1765 havde han en kontrakt, der var gældende i de næste tre år. Det fremgår endvidere, at han var gift, og at hans religion var luthersk [15].

Ægteskabet mellem Sidsel Christensdatter Søefeldt og Lars Larsen må være indgået senest i starten af 1765. Jeg har søgt forgæves efter vielsen i perioden 1748-1765 i alle daværende københavnske sogne og menigheder. Det er derfor tænkeligt, at de er blevet gift andetsteds, f.eks. i brudens hjem sogn, Hover, hvor vielserne i størstedelen af ovennævnte periode mangler i kirkebogen.

Den 14. maj 1766 fik Lars Larsen og Sidsel Christensdatter Søefeldt, der i kirkebogen kaldes Sicilia Christensdatter, døbt en datter, Johanna Christiana (Garnison Sogn, København). Soldaterne i hæren brugte normalt Garnisonskirken til kirkelige handlinger. Lars Larsen anføres

at være soldat i kaptajn Voss'es kompagni ved Danske Livregiment. Det vides ikke, om Johanna Christiana var deres første barn. Der er søgt forgæves efter tidligere børn døbt i Garnisonskirken, men de kan have fået børn døbt andre steder i eller uden for København.

Det fremgår af skiftet efter Sidsels far den 12. september 1769 [3], at hun nu opholdt sig i Vejle. Hun var dog fortsat gift med Lars Larsen, der er anført at være tambur (dvs. trommeslager) ved Danske Livregiment i København. Det er uvist, hvorfor ægtefællerne var flyttet hver for sig. Sidsel Christensdatter Søefeldt kan have haft en uimodståelig længsel efter at være nærmere på sin familie, eller måske trængte hun til fred for mandens trommeri?

Der var ikke tale om et midlertidigt ophold i Vejle. Den 20. juli 1770 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle) blev skomager Peder Hansens kone introduceret i kirken efter sin barsel. Det fremgår af kirkebogen, at Sidsel Søefeldt "gik hos", dvs. Sidsel må formodes at have fulgt barselskone ind i kirken.

Selv om ægtefællerne boede adskilt, må de have mødtes med hinanden, for i 1772 fødte Sidsel Christensdatter Søefeldt en datter, Anna Cathrina. Hun blev hjemmedøbt og efterfølgende fremstillet i kirken den 8. november 1772 (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle). I kirkebogen anføres Lars Larsen at være grenader, dvs. soldat, der kastede med håndgranater [10], ved Danske Livregiment i København.

Sidsel Christensdatter Søefeldt fødte tilsyneladende ikke flere børn i Vejle. I 1773 mistede hun to døtre (Sankt Nikolaj Sogn, Vejle). Johanna Christiana blev begravet den 15. januar 1773 og Anna Cathrina den 18. eller 21. april 1773 (to kirkebøger er uenige om datoen). I begge tilfælde betegnes barnet som "Sidsel Søefeldts datter" uden angivelse af faderens navn. Denne omvendte kønsdiskriminering var helt usædvanlig dengang og kan formentlig forklares ved, at det kun var moderen, der var kendt i Vejle, fordi faderen boede i København.

Det er tænkeligt, at disse to dødsfald har fået Sidsel til at vende tilbage til Lars Larsen og hovedstaden. Her fik de i 1776 en søn, Christian Larsen, der blev døbt den 25. september (Garnisons Sogn, København). I kirkebogen er Lars Larsen fortsat anført at være soldat ved Danske Livregiment, hvor han nu var under kommando af kaptajn Otto Frederik von der Osten [13]. Navnet Sidsel var for landligt til københavnerbrug, så hun blev i kirkebogen kaldt for Cicilia Christensdatter.

Ved folketællingen den 1. juli 1787 boede en 58-årig enke, Cicilia Christensdatter, og hendes søn, Christian Larsen, der er angivet at være 9 år, til leje i et hus i Høje Tåstrup By (Høje Tåstrup Sogn, Københavns Amt). Enken anføres at ernære sig som væverske, og det er tilføjet, at hendes mand var hvervet soldat i 29 år. Det er overvejende sandsynligt, at denne enke er identisk med Sidsel Christensdatter Søefeldt.

Det fremgår af ovennævnte mønstringsrulle, at Lars Larsen startede som soldat i 1755. Hvis han er død efter 29 års soldatertjeneste, må han være død ca. 1784. Han er ikke fundet død i Høje Tåstrup Sogn, så Sidsel Christensdatter Søefeldt er formentlig flyttet dertil efter at være blevet enke.

Der er søgt efter Lars Larsens død i alle daværende københavnske sogne og menigheder i 1784 og de omkringliggende år. Blandt de døde er fundet flere Lars Larsen'er. Kirkebøgernes oplysninger om de afdøde er oftest sparsomme. Derfor er det svært at afgøre, om én af de fundne kan være Sidsels mand. Vurderet ud fra oplysningerne om alder og beskæftigelse er der dog

ikke fundet oplagte bud på ”den rigtige” Lars Larsen. Danske Livregiment har haft garnison i Helsingør i en del af perioden [14], men heller ikke der er Lars Larsen fundet død.

Det er med stor sandsynlighed lykkedes at finde Sidsel Christensdatter Søefeldts død. Den 30. juni 1793 blev ”soldaterenken Cicilia” begravet (Høje Tåstrup Sogn). Det fremgår af kirkebogen, at hun ved sin død var indlogeret hos en husmand i Tåstrup. Der har været tvivl om hendes alder, for det anføres, at hun var ”nogen år over 60 gammel”.

Litteraturliste

1. Bedsted Sogn, Aabenraa Amt, Kontraministerialbog, 1762-1857, side 18
2. Lerbæk Gods, Skifteprotokol, 1730-1781, side 196-201
3. Lerbæk Gods, Skifteprotokol, 1730-1781, side 218-224
4. Bedsted Sogn, Aabenraa Amt, Kontraministerialbog, 1762-1857, side 579
5. Heltoft: ”Tørrild Herred”, Vejle Amts Årbøger, Vejle Amts Historiske Samfund, 1925, side 17
6. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: ”Slægtsforskerens ABC”, 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007, side 43
7. Lerbæk Gods, Skifteprotokol, 1781-1819, folio 2
8. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1801-1808, folio 388b, 389 og 391
9. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: ”Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie”, 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008
10. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
11. Krabsens stednavnebase, www.krabsen.dk/stednavnebase
12. Koldinghus Rytterdistrikt, www.koldingwiki.dk
13. J. C. W. Hirsch & K. Hirsch: ”Fortegnelse over danske og norske officerer med flere fra 1648-1814”, samlet og udarbejdet fra 1888-1907
14. Hæren, garnisoner og chefer, database, <http://www.wadschier.dk>
15. Danske Livregiment (1. Regiment), 1. Bataillon, Personalialia, 1764-1865, Mønstringsruller, 1765-1776

Kapitel 17. En Møller uden mølle

Mine tip-4-oldeforældre

Søren Madsen Møller & Bodil Thomasdatter

Søren Madsen Møller (232):

Født:

Døbt: 13. januar 1729 i Hatting Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: 11. juni 1762 i Hvirring Sogn (Skanderborg Amt)

Død: 1772 i Hatting Sogn

Begravet:

Bodil Thomasdatter (233):

Født:

Døbt: 24. april 1735 i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt)

Konfirmeret:

Gift: 11. juni 1762 i Hvirring Sogn

Død:

Begravet: 5. juni 1765 i Hatting Sogn

Min tip-4-oldefar blev almindeligvis kaldt for Søren Madsen, men ved skiftet efter hans død kaldes han for Søren Madsen Møller. Tilnavnet Møller gik i arv til fire efterfølgende generationer (jf. kapitlerne 3, 6 og 10) uden, at nogen af dem så vidt vides har været møllere. Søren Madsen Møllers far var fæstebonde og havde ikke dette tilnavn (jf. kapitel 26). Det er derfor mest sandsynligt, at Søren Madsen har arvet tilnavnet fra sin morfar, der var møller på Neder Mølle i Hatting Sogn (jf. kapitel 37).

Søren Madsen Møller var ikke den eneste ene for Bodil Thomasdatter, og derfor må han vente lidt med at komme ind i historien. Bodil Thomasdatter blev født i Hornborg Sogn (døbt 24. april 1735) som datter af Thomas Hansen og Karen Christensdatter (jf. kapitel 27). Hornborg ligger ca. 12 km vest for Horsens.

Den 27. november 1759 (Hornborg Sogn) blev Bodil i en alder af 24 år gift med den 40-årige enkemand, Søren Mikkelsen (døbt 29. januar 1719, Hvirring Sogn, Skanderborg Amt). Ved vielsen havde de begge bopæl i Hornborg.

Søren Mikkelsen var den 3. oktober 1744 (Hvirring Sogn) blevet gift med Elle Pedersdatter, som han tidligere havde fået et ”uægte” barn med. Elle Pedersdatter var død i en alder af 26 år (begravet 9. april 1747, Hvirring Sogn). Søren Mikkelsen havde fået to børn med sin første hustru.

Efter vielsen flyttede Søren Mikkelsen og Bodil Thomasdatter ind hos Søren Mikkelsens far, Mikkel Sørensen, på en gård i Honum i Hvirring Sogn. Bodil Thomasdatter må have været gravid ved vielsen, for en datter, Johanne Sørens datter, blev døbt den 22. juni 1760 (Hvirring Sogn).

Ved denne døbefont i Hornborg Kirke fik Bodil Thomasdatter vand på hovedet, da hun blev døbt i 1735. Selv om datidens hygiejne ikke var høj, er hun formentlig blevet vasket siden (foto: 2019)

Ægteskabet kom kun til at vare i ca. et år, for Søren Mikkelsen døde i slutningen af 1760 (begravet 1. december 1760, Hvirring Sogn). Datteren, Johanne, må være død forinden, selv om hendes død ikke er fundet i kirkebogen, for hun nævnes ikke i skiftet efter Søren Mikkelsen.

Skiftet blev påbegyndt den 8. december 1760 [1]. Det fremgår, at Søren Mikkelsen og Bodil Thomasdatter var indlogeret hos Søren Mikkelsens far i Honum. Eneste arving var en søn fra Søren Mikkelsens første ægteskab. Ved skiftet blev Bodil Thomasdatter bistået af sin bror, Hans Thomasen.

Da ægteparret ikke havde haft selvstændig husholdning, var ejendelene af beskedent omfang. Der var to kister, to hængeskabe, en stol, en spinderok, en barberkniv, sengetøj og personlige klæder. Den mest værdifulde ejendel var Søren Mikkelsens blå klædesvest med tre dusin sølvknapper vurderet til 6 rigsdaler og 4 mark.

Søren Mikkelsen må have været tiltrukket af fællesskab. Selv om han ikke havde selvstændigt landbrug, havde han seks stude i fællesskab med en Niels Pedersen i Honum, en andel i en so hos en anden bonde og 13 bistader fælles med bønderne i Honum. Søren Mikkelsen havde endvidere en ko og to lam, der fik husly på faderens gård. Derudover havde Søren Mikkelsen sået korn på jord lånt/lejet hos to andre bønder.

Alle boets ejendele blev solgt på auktion, hvor de indbragte 89 rigsdaler, 5 mark og 14 skilling. Enken, Bodil Thomasdatter, måtte selv byde på auktionen, hvis hun ville beholde nogen af

ejendele. Hun købte en fyrretræskiste, en spinderok, en bøgetræsstol, noget hør, en overdyne, to puder og et par lagner. Ovennævnte vest med sølvknapper blev solgt til anden side for 7 rigsdaler, 5 mark og 8 skilling, dvs. over vurderingen.

Derudover var der både tilgodehavender og gæld i boet. Søren Mikkelsens far må have været meget nøjeregnende, for han krævede for perioden mellem Søren Mikkelsens død og auktionens afholdelse fire mark for foder til den ko og de to lam, han havde haft opstaldet for Søren Mikkelsen. Boet udviste dog en pænt overskud på 80 rigsdaler og 11 skilling, der blev delt lige- ligt mellem enken og hendes stedsøn.

Det er uvist, om Bodil Thomasdatter måtte flytte efter mandens død, eller om hun fik lov til at blive boende hos sin svigerfar. Hvis det sidste var tilfældet, har hun formentlig skullet betale for foder til sig selv. Bodil Thomasdatter havde fortsat bopæl i Honum, da hun den 12. marts 1762 blev trolovet og den 11. juni 1762 gift (Hvirring Sogn) med ungkarl Søren Madsen fra Hatting.

Søren Madsen Møller var 33 år ved vielsen (døbt 13. januar 1729, Hatting Sogn), og Bodil Thomasdatter var 27 år. Han var søn af Mads Jensen Stidsen og Dorthe Sørensdatter (jf. kapitel 26).

Trolovelsen gjorde Søren Madsen Møller kvalificeret til at overtage den gård i Hatting By, som hans afdøde far havde haft i fæste under Bygholm Gods, og som hans farfar inden da havde haft i fæste. Den 15. marts 1762 fik han lovning på gården, og fæstebrevet blev udstedt den 29. april 1762 [2]. Derfor var forsørgelsesgrundlaget i orden, inden Bodil sagde endeligt ja til ham i Hvirring Kirke.

Det fremgår af fæstebrevet, at gårdens jordtiliggende var på 4 tønder, 6 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 1/2 album hartkorn. Der skulle årligt betales 4 rigsdaler, 5 mark og 4 skilling i landgilde (fæsteafgift). Derudover skulle der ydes hoveriarbejde og rejser af en halv gård. Rejser var transportopgaver for godsejeren, f.eks. transport af landbrugsvarer. Endelig var Søren Madsen Møller forpligtet til at have sin moder på aftægt så længe, hun levede. Søren Madsen Møller måtte betale et éngangsbeløb på 6 rigsdaler og 4 mark i indfæstning.

Søren Madsen Møller og Bodil Thomasdatter blev forældre til min tip-3-oldefar, Mads Sørensen Møller (døbt 26. december 1762, Hatting Sogn) (jf. kapitel 10). Bodil blev gravid igen i 1764, men hun døde under fødslen (begravet 5. juni 1765, Hatting Sogn), som barnet heller ikke overlevede. Bodil Thomasdatter blev 30 år gammel.

Der blev afholdt skifte efter Bodil Thomasdatter den 26. juni 1765 [3]. Hendes bror, Hans Thomasen, mødte igen op, denne gang som formynder for sønnen, Mads. Det fremgår af skiftet, at gården var en firlænget gård på i alt 47 fag. Stuehuset indeholdt tre stuer, et frammers (køken/bryggers) og et herberg (rum til tjenestefolk).

Blandt boets ejendele kan nævnes, at en vugge stod parat til det barn, der ikke blev født, at der var en jernpande og to jerngryder til madlavningen, og at maden kunne indtages ved et fyrretræsbord med fem træstole. Klenodiet i Bodil Thomasdatters tøjbeholdning var en sort fløjls-hue med belægning af ægte guld vurderet til 2 rigsdaler.

Boets værdier blev takseret til i alt 258 rigsdaler, 1 mark og 6 skilling, hvoraf hovedparten stammede fra gårdens beholdning af heste, køer, får, svin og gæs. Hestene har ikke været i tilstrækkelig god stand, for opgørelsen viser, at der manglede ”6 dygtige bæster a 30 rigsdaler”.

Derudover manglede der vogn og redskaber, og gårdens brøstfældighed (behov for reparationer) blev opgjort til 47 rigsdaler.

Slutresultatet blev, at der var et underskud i boet på 2 rigsdaler og 10 skilling, så der var ikke nogen arv til sønnen. Det syntes Søren Madsen Møller var synd for ham, så med godsejerens tilladelse fik den lille Mads som en gave fra sin afdøde mor tildelt hendes sengested med tilhørende sengeklæder, en fyrretræskiste og en 2 års hesteplog. Mads var ligeledes 2 år, så han havde formentlig haft mere brug for en gyngehest. Det var dog ikke meningen, at Mads skulle på hesteryg, for det blev præciseret i skiftet, at hesteplogen, når den blev 3 år, skulle sælges for højeste pris, og at indtægten skulle tilfalde Mads.

Enten Søren Madsen Møller eller hans fæstegård må have været attraktiv, for han fandt sig meget hurtigt en ny kone. Den 16. juli 1765 blev han trolovet med pigen Margrethe Hansdatter fra Hatting, og den 4. oktober 1765 (Hatting Sogn) blev de gift. Han var nu 36 år, og hun var 25 år (døbt 21. juli 1740, Hatting Sogn).

Dette ægteskab resulterede i tre børn, der alle blev døbt i Hatting Sogn. Hans Sørensen Møller (døbt 27. april 1766) blev efterfulgt af Bodil Sørensdatter (døbt 2. oktober 1768) og Mette Marie Sørensdatter (døbt 20. januar 1771).

Når det ikke blev til flere børn, skyldtes det, at Søren Madsen Møller døde i 1772 i en alder af 43 år. Hans begravelse er ikke fundet i Hatting Sogns kirkebog, selv om det i skiftet efter hans død er anført, at han boede og døde i Hatting. Den mest sandsynlige forklaring er, at sognepræsten har været glemsom. Skiftet blev afholdt den 13. august 1772 [4]. Derfor må Søren Madsen Møller være død inden da.

Bodil Thomasdatters bror, Hans Thomasen, mødte endnu engang op og var formynder for Bodils søn, Mads Sørensen Møller. Boets værdier blev vurderet til 199 rigsdaler, 1 mark og 14 skilling. Historien gentog sig, for også denne gang var manglerne ved gårdens bygninger, besætning og redskaber så store, at der var et lille underskud i boet. Det var nu på 3 rigsdaler, 5 mark og 2 skilling.

Enken, Margrethe Hansdatter, ønskede med herskabets tilladelse, at børnene alligevel fik en gave/arv efter deres far. Denne gang fik Mads dog ikke en hest. De to sønner skulle dele deres afdøde fars klæder, der i alt var vurderet til 15 rigsdaler og 1 mark. Sønnen var henholdsvis 9 år og 6 år, så der ville gå lang tid, før de kunne udfylde deres fars skindbukser. Derfor indebar enkens forslag, at tøjet skulle gøres i penge på en offentlig auktion. De to døtre skulle ikke snydes, så de fik hver lovning på sengeklæder til en seng eller i stedet hver 6 rigsdaler og 4 mark.

Da Margrethe Hansdatter erklærede, at hun ville blive på gården og efterleve sin mands fæstebrev, fik hun overladt boet til sin disposition. Hun havde dog ikke tænkt sig at være alene om at drive gården. Den 4. november 1772 (Hatting Sogn) blev hun gift med Peder Andersen Hald (døbt 5. september 1745, Hatting Sogn). Han fik fæstebrev på gården den 4. april 1773 efter at have betalt 20 rigsdaler i indfæstning [5].

Med Peder Andersen Hald fik Margrethe Hansdatter børnene Sidsel Marie Pedersdatter Hald (døbt 4. juli 1773), Kirsten Pedersdatter Hald (døbt 4. april 1774), Søren Pedersen Hald (døbt 7. september 1777), Anne Pedersdatter Hald (døbt 10. november 1780) og Terkel Pedersen Hald (døbt 17. maj 1784). De blev alle døbt i Hatting Sogn. Den førstefødte søn blev i overensstemmelse med datidens skik opkaldt efter den afdøde mand, Søren Madsen Møller.

Ved folketællingen i 1787 var der på gården i Hatting en flok sammenbragte børn fra tre ægteskaber. Mads Sørensen Møller fra Søren Madsen Møllers første ægteskab og Bodil og Mette Marie fra hans andet ægteskab boede på gården, hvor de må antages at have fungeret som tjenestefolk. Derudover var der Margrethe Hansdatters fem børn med Peder Andersen Hald.

Sidstnævnte døde i 1788 (begravet 26. november 1788, Hatting Sogn). Margrethe Hansdatter levede derefter som enke. Hun var ifølge Hatting Sogns kirkebog på aftægt hos svigersønnen, Hans Lauritsen Broch (jf. nedenfor), i den sidste tid, inden hun døde den 14. april 1811 (Hatting Sogn) i en alder af 70 år.

Søren Madsen Møllers og Bodil Thomasdatters søn, Mads Sørensen Møller, har fået særbehandling i sit eget kapitel 10, fordi han er min tip-3-oldefar. I det følgende omtales Søren Madsen Møllers tre børn med Margrethe Hansdatter.

Hans Sørensen Møller er ikke fundet i fødesognet Hatting ved folketællingen i 1787. Han er muligvis identisk med den Hans Sørensen på 21 år, der ved folketællingen var tjenestekarl og ryttersoldat på en gård i nabosognet Torsted. Efterfølgende omtales han oftest som Hans Sørensen Møller eller Hans Møller.

Det fremgår af lægdsrullen (Stjernholm Amt, Hovedrulle 1789, lægd 31, Hatting Sogn), at Hans Sørensen Møller i 1787 blev ryttersoldat ved Holstenske Regiment. Efter 8 års soldatertjeneste fik han sin afsked fra militæret i 1795 (Hovedrulle 1792, lægd 31, Hatting Sogn). Regimentet havde garnisoner i både Kolding og Haderslev [6]. Der var dog ikke tale om 8 års fuldtidstjeneste [7], og det er formentlig årsagen til, at han i de nævnte hovedruller er anført at opholde sig hjemme. Hans højde var 170 cm uden hest.

Da soldatertjenesten var ved at være slut, var det på tide, at han fandt sig en hustru, og der skulle helst følge en fæstegård med. Det lykkedes. Den 14. november 1794 blev han gift i Hatting Kirke med Christopher Ohnsorgs enke, Karen Thomasdatter. Christopher Ohnsorg var død den 19. august 1794 (Hatting Sogn) efter 20 års barnløst ægteskab med Karen Thomasdatter.

Skarpsindige læsere har allerede regnet ud, at Karen Thomasdatter ikke var helt ung, da hun blev gift med Hans Sørensen Møller. Han var 28 år ved vielsen, og hun var 43 år (døbt 21. februar 1751, Hatting Sogn). Christopher Christophersen Ohnsorg havde siden 18. juli 1765 været fæster af en halvgård i Hatting By på 4 tønder, 7 skæpper, 1 fjerdingkar og 2 album hartkorn [8]. Den fæstegård overtog Hans Sørensen Møller som sidegevinst.

Da gården i 1799 blev takseret til brandforsikringen, var jordtilliggendet angivet at være 5 tønder og 1 skæppe hartkorn [9], men blev ved forarbejdet til matriklen i 1844 omvurderet til 5 tønder, 1 skæppe, 3 fjerdingkar og 1 album [10]. Gårdens bygninger bestod af 15 fag stuehus, 12 fag stald og 19 fag lade takseret til i alt 420 rigsdaler [9]. I 1825 var der desuden blevet bygget en østre længe på 10 fag indeholdende lade og port, og brandforsikringssummen blev forøget til i alt 760 rigsdaler [11].

Hans Sørensen Møllers ejendom havde matrikelnr. 11 i matriklen fra 1844. Dens jord var spredt, idet der var en toftlod ved gården sydligt i byen, en hovedlod sydvest for byen, en udlod sydvestligt i marken, en englod sydvest for byen ved åen og en hedelod syd for byen. Til gården hørte endvidere en rettighed til at skære tørv i to moselodder [10].

I betragtning af Karen Thomasdatters alder er det ikke overraskende, at hendes ægteskab med Hans Sørensen Møller blev barnløst. Hans Sørensen Møller kompenserede for dette ved at engagere sig i sine søskendes børn. Han var fadder to gange ved dåb hos Mads Sørensen Møller, fem gange hos Bodil Sørensdatter og fire gange hos Mette Marie Sørensdatter.

Ved folketællingen i 1801 boede Hans Sørensen Møller og Karen Thomasdatter på gården i Hatting med tre tjenestefolk og et plejebarn. De to tjenestekarle hed Søren Pedersen og Terkel Pedersen. Deres alder passer med, at der kan være tale om sønner af Margrethe Hansdatter og Peder Andersen Hald (jf. ovenfor), dvs. halvbrødre til Hans Sørensen Møller.

Ved folketællingerne i 1834 og 1840 boede Hans Sørensen Møller og Karen Thomasdatter på aftægt på gården i Hatting. Fæstegården var blevet overtaget af Jørgen Jensen Hald, der var blevet gift med Ane Pedersdatter (27. november 1813, Hatting Sogn) med Hans Sørensen Møller som forlover. Denne Ane Pedersdatter var formentlig Hans Sørensen Møllers ovennævnte halvsøster, hvilket endnu engang viser, at han engagerede sig i familien.

Det blev dyrt at have Hans Sørensen Møller og Karen Thomasdatter på aftægt. Karen Thomasdatter holdt ud, til hun var 89 år (død 6. august 1840, Hatting Sogn). Ved folketællingen i 1845 var Hans Sørensen Møller fortsat på aftægt hos Ane Pedersdatter, der nu var blevet enke. Han blev "kun" 79 år, idet han døde den 9. december 1845 (Hatting Sogn). Det er anført i kirkebogen, at han døde af alderdom.

Bodil Sørensdatter omtales ved sin vielse som Bodil Sørensdatter Møller, men ellers er tilnavnet Møller ikke fundet brugt på hende. Hun var tjenestepige hos gårdmand Peder Juul i Hatting, da hun den 2. august 1795 var fadder ved en dåb hos søsteren, Mette Marie Sørensdatter.

Den 30. oktober 1795 var der dobbeltbryllup i Hatting Kirke. Bodil Sørensdatter Møller blev gift med Mads Lauritsen Broch fra Hatting (født 5. august 1773, Hatting Sogn). Bodils bror, Hans Sørensen Møller, stillede altid op, når familien havde brug for det, så han var forlover. Samme dag blev Bodils halvsøster og Haldsøster, Sidsel Pedersdatter Hald (jf. ovenfor), gift med Hans Lauritsen Broch (døbt 10. juni 1770, Hatting Sogn), der var storebror til Mads.

Mads Lauritsen Broch var i 1794 blevet indkaldt som rekrut ved Oldenborgske Infanteriregiment (Vejle Amt, Hovedrulle 1795, lægd 108, Hatting Sogn). Efter 3 års soldatertjeneste blev han fritaget for yderligere tjeneste som "gammel mands søn" (Hovedrulle 1798, lægd 108, Hatting Sogn), dvs. han blev fritaget, fordi der var behov for, at han hjalp sin aldrende far med gårdens drift [7].

Nu kunne den forhenværende soldat bruge krudtet på at stifte familie. Den 30. januar 1797 (Hatting Sogn) fødte Bodil Sørensdatter en datter, Helene Madsdatter. I kirkebogen anføres Mads Lauritsen Broch at være indsidder i Hatting, dvs. han og hustruen har formentlig boet på hans fars gård i Hatting By.

Da næste barn, Margrethe Madsdatter, blev født den 17. februar 1799 (Hatting Sogn), betegnes Mads Lauritsen Broch som gårdfæster. Det fremgår af kirkebogen ved hans senere død, at han døde på den gård, hvor han var født. Det må derfor antages, at han har overtaget fæstet af sin fars gård.

Hans Lauritsen Broch og Sidsel Pedersdatter Hald skulle også tilgodeses. De formodes til gengæld at have overtaget Søren Madsen Møllers tidligere gård efter Peder Andersen Hald, idet

enken, Margrethe Hansdatter, som nævnt ovenfor ved sin død var på aftægt hos Hans Lauritsen Broch.

Ved folketællingen i 1801 boede Mads Lauritsen Broch og Bodil Sørensdatte på gården i Hatting By med deres to døtre og tre tjenestefolk. Ægteparret fik yderligere fire børn, der alle blev født i Hatting Sogn. Laurits Madsen blev født den 8. marts 1801 (død 14. april 1824, Hatting Sogn). De efterfølgende var Søren Madsen (født 5. august 1803), Marie Kirstine Madsdatter (født 27. februar 1806) og Sidsel Marie Madsdatter (født 27. oktober 1808).

Derefter levede familien lykkeligt til Mads Lauritsen Brochs dages ende. Han døde den 27. februar 1825 (Hatting Sogn) i en alder af 51 år. Der blev afholdt skifte efter ham den 19. april 1825 [12]. Det undrer næppe nogen, at Hans Sørensen Møller mødte op som lavværge for søsteren, Bodil Sørensdatte. Hans Lauritsen Broch var formynder for børnene.

Det fremgår af skiftet, at stuehuset indeholdt en ”øverste stue”, en dagligstue med både jernkakkellov og stueur, en ”forreste stue” og et bryghus. Boopgørelsen viste et overskud på 57 rigsdaler, 3 mark og 10 skilling. Deraf fik enken halvdelen plus en broderlod.

Sønnen, Søren Madsen, gav afkald på sin arv mod til gengæld at overtage sin faders kiste, skab og klæder. Svigersønnen, Anders Madsen, der var gift med Margrethe Madsdatter, holdt så meget af sin svigermor, at han gav afkald på sin arv til fordel for hende. Den sandsynligste forklaring på denne godgørelse er, at Margrethe var blevet tilgodeset, da hun var blevet gift. Tilbage var tre døtre, der hver skulle have beskedne 3 rigsdaler, 3 mark og 9 5/8 skilling.

Derefter stod Bodil Sørensdatte i en periode for gårdens drift. I forarbejdet til matriklen fra 1844 er hun anført som bruger af ejendommen, der ejedes af Bygholm Gods. Ejendommen havde matrikelnr. 18. Hartkornet var i den gamle matrikel 5 tønder og 1 skæppe, men blev i den nye matrikel ændret til 5 tønder, 5 skæpper og 2 fjerdingkar [13]. I et senere forarbejde er en Søren Madsen anført som bruger af samme gård, hvis hartkorn nu er ændret til 5 tønder, 6 skæpper og 3/4 album [14].

Ved folketællingen i 1834 var Søren Madsen gårdmand på gården, hvor Bodil Sørensdatte var aftægtskone. Bodils datte, Marie Kirstine, boede ligeledes på gården og ernærede sig ved skrædderi og syning. Ved næste folketælling i 1840 var fæstegården overtaget af en Rasmus Nielsen. Bodil Sørensdatte fulgte med ved overtagelsen, så hun var fortsat aftægtskone.

Efter, at Rasmus Nielsen havde mistet en kone i både 1841 og 1844, anbefalede Bodil Sørensdatte sin ugifte datte, Sidsel Marie Madsdatter, så kraftigt, at Rasmus Nielsen giftede sig med hende den 14. december 1844 (Hatting Sogn). Nu var Bodil Sørensdatte pludselig kommet i familiære omgivelser. Der vedblev hun at være, indtil hun døde af alderdom den 21. august 1848 (Hatting Sogn) i en alder af 79 år.

Mette Marie Sørensdatte er i lighed med storesøster Bodil fundet omtalt en enkelt gang som ”Sørensdatte Møller” i kirkebogen, men ellers er tilnavnet Møller ikke blevet brugt på hende. Det var i højere grad mænd end kvinder, der blev forsynet med et tilnavn, formentlig fordi kvinderne dengang havde en mere tilbagetrukket rolle i samfundslivet.

I en alder af 23 år blev Mette Marie Sørensdatte gravid. Hun nåede den 26. april 1795 (Hatting Sogn) at blive trolovet med barnefaderen, inden hun den 19. juni 1795 (Hatting Sogn) fødte en datte, Karen Andersdatte. Ifølge kirkebogen opholdt Mette Marie sig hos sin mor, Peder Halds enke, på fødselstidspunktet.

Kirkebogen fortæller, at barnets far var Anders Nielsen, der var skrædder og for tiden landsoldat. Det sidste var noget ubelejligt, når han skulle forsørge kone og barn. Mette Marie Sørens-datter og Anders Nielsen blev gift i Hatting Kirke den 31. juli 1795. Forsørgerpligten blev kort tid efter mindre belastende, fordi datteren, Karen, døde den 3. september 1795 (Hatting Sogn) ”efter et bestandig svagt helbred”.

Anders Nielsen blev oftest kaldt for Anders Nielsen Rytter, selv om der ikke er dokumentation for, at han nogensinde har siddet på en hest. Han blev døbt den 21. april 1767 (Hatting Sogn) som søn af Niels Jørgensen Rytter, dvs. han havde arvet tilnavnet fra sin far.

Det fremgår af lægdsrullen, at han i 1793 blev landsoldat i Oldenborgske Infanteriregiment (Stjernholm Amt, Hovedrulle 1792, lægd 31, Hatting Sogn). Efter 5 års soldatertjeneste blev han i 1798 kasseret pga. svindsot (Vejle Amt, Hovedrulle 1798, lægd 108, Hatting Sogn), der blev brugt som betegnelse for lungetuberkulose. Sygdommen kan ikke have været dødelig, for han blev 89 år gammel.

Soldatertjenesten forhindrede ikke Anders Nielsen Rytter i at gøre sin kone gravid. Den 22. oktober 1796 fødte hun en datter, Karen Marie Andersdatter, der nåede at blive hjemmedøbt, inden hun døde den 29. oktober 1796 (Hatting Sogn). Bopælen angives i kirkebogen at være Randslund, og Anders Nielsen Rytter betegnes som parcelejer. Det er dog ikke lykkedes at finde ud af hvilken parcel, han har været ejer af. Senere i tilværelsen var det karakteristisk for ham, at han var ejer af absolut ingenting.

Anders Nielsen Rytter var dog stadig parcelejer i Randslund, da en søn, Søren Andersen, blev født den 15. oktober 1797. Han blev i lighed med ægteparrets efterfølgende børn født i Hatting Sogn. Bopælen var fortsat Randslund ved Karen Andersdatters fødsel den 17. oktober 1798.

Ved folketællingen i 1801 var familien flyttet til et hus i Hatting By. Anders Nielsen Rytter anføres nu at være jordløs husmand og skrædder, så han har næppe længere ejet en parcel. Som lejer i huset havde de en ugift jordemoder, og det kunne jo være nyttigt i specielle situationer. Mette Marie Sørens-datter fødte i alt 8 børn, så der mangler omtale af fire specielle situationer.

De resulterede i Niels Andersen (født 3. april 1801), Margrethe Andersdatter (født 21. juli 1803), Sidsel Marie Andersdatter (født 9. juli 1807) og Barbara Andersdatter (født 20. juli 1811). Anders Nielsen Rytter omtales ved fødslerne som husmand og skrædder. Ved alle fødslerne var bopælen Hatting By.

1811 blev et sørgeligt år for Anders Nielsen Rytter. I løbet af en måned døde hans hustru og to af hans døtre (Hatting Sogn). Det startede med, at Mette Marie Sørens-datter døde den 19. oktober 1811 i en alder af 40 år. Det er anført i kirkebogen, at hun ”efter et næsten altid svageligt helbred og 4 måneders sygeleje døde af brystsvaghed”. Brystsvaghed blev brugt som betegnelse for lungetuberkulose. Mette Marie Sørens-datter blev begravet samme dag (27. oktober), som datteren, Barbara, fik sin dåb bekræftet i kirken. Ved Barbaras dåb har præsten tilføjet: ”Barnet fulgte tidlig sin moder til graven!”.

Datteren, Margrethe Andersdatter, døde den 6. november 1811. Det fremgår af kirkebogen, at hun efter et svageligt liv døde af brystsyge (dvs. lungetuberkulose). Hun blev 8 år gammel. Datteren, Barbara Andersdatter, var ca. 4 måneder gammel, da hun døde den 16. november 1811 ”efter et bestandig svageligt helbred lige fra fødslen”.

Der blev afholdt skifte efter Mette Marie Sørensdatter den 5. december 1811 [15]. Det er efterhånden blevet en selvfølge at nævne, at Mette Maries bror, Hans Sørensen Møller, stillede op. Denne gang var han formynder for børnene.

Skiftet afslører, at familien havde levet et liv i fattigdom. Der blev ikke foretaget nogen boopgørelse, for der var enighed mellem enkemand, formynder og skifteforvalter om, at boet intet ejede. Det er anført, at enkemanden som jordløs husmand ikke havde været i stand til at forsørge sine børn uden hjælp fra fattigkassen.

Enkemanden, Anders Nielsen Rytter, ønskede, at børnene skulle have deres afdøde moders klædeskiste (formentlig inklusive hendes tøj) og dragkiste, og dette ønske blev imødekommet. Han lovede at betale skifteomkostningerne og boets gæld, og dermed blev skiftet afsluttet.

Anders Nielsen Rytters tilværelse efter hustruens død blev så omskiftelig, at nogen ville betegne den som kaotisk. Han var lynhurtig til at blive gift igen. Han blev trolovet den 29. november 1811, dvs. inden der var afholdt skifte efter hans afdøde hustru. Den 26. januar 1812 blev han gift i Hatting Kirke med Ane Cathrine Henriksdatter. Hun var 37 år (døbt 26. december 1774, Hatting Sogn). Gæt hvem, der var forlover ved vielsen. Rigtigt gættet, det var Hans Sørensen Møller.

Ægteskabet var ikke langtidsholdbart, for Ane Cathrine Henriksdatter døde den 29. april 1814 (Hatting Sogn). Allerede den 24. juli 1814 (Hatting Sogn) blev Anders Nielsen Rytter gift igen. Denne gang var den udkårne Birthe Marie Jensdatter Hvolgård på 35 år (døbt 24. januar 1779, Hatting Sogn). Og den ene af brudeparrets forlovere var naturligvis Hans Sørensen Møller.

Herefter startede en nomadetilværelse, der giver indtryk af, at ægteparret forsøgte at flytte fra fattigdommen i håb om, at lykken gemte sig på den anden side af en ny sognegrænse. Kirkebøgernes til- og afgangslister har visse mangler, men afslører, at Anders Nielsen og hustru i 1816 flyttede fra Hatting Sogn til Østbirk Sogn (Skanderborg Amt). Derfra flyttede de i 1819 til Tamdrup Sogn (Skanderborg Amt), i 1820 videre til Løsning Sogn (Vejle Amt) og i 1822 til Sindbjerg Sogn (Vejle Amt). Derfra er de på et tidspunkt før 1829 flyttet tilbage til Hatting Sogn.

Med henblik på at drille eftertidens slægtsforskere mest muligt lykkedes det dem at få fire børn i fire forskellige sogne. Det startede med Michael Andersen (født 3. april 1815, Hatting Sogn), og derefter fulgte Jens Peter Andersen (født 30. januar 1817, Østbirk Sogn), Mette Marie Andersdatter (født 24. maj 1819, Tamdrup Sogn) og Hans Andersen (født 24. oktober 1822, Sindbjerg Sogn).

Ved de tre ældste børns konfirmationer i henholdsvis 1829, 1831 og 1833 havde forældrene bopæl i fattighuset i Eriknauer i Hatting Sogn. Ved folketællingen i 1834 boede Anders Nielsen Rytter og Birthe Marie Jensdatter i fattighuset sammen med sønnen, Hans. Birthe Marie Jensdatter døde den 3. februar 1835 (Hatting Sogn). Da sønnen, Hans, blev konfirmeret i 1837 (Hatting Sogn), boede han og faderen fortsat i fattighuset.

Fattighuset i Eriknauer blev tilsyneladende fast logi for Anders Nielsen Rytter. Der boede han også ved folketællingen i 1840, hvor han er anført at være kludesamler. Han var nu 72 år, men ikke for gammel til at have fundet sig en kæreste, der også boede i fattighuset og blev betegnet som hans forlovede. Hun hed Birthe/Birgitte Hansdatter og var 40 år (født 18. august 1799, Tolstrup Sogn, Skanderborg Amt).

Birthe Hansdatter var søster til den Margrethe Marie Hansdatter, der i kapitel 10 er omtalt som Peder Rasmussen Dalbyes femte hustru. Birthe Hansdatter havde i 1820 tjent hos Peder Rasmussen Dalbye i Eriknauer, og det havde resulteret i et "uægte" barn med en tjenestekarl fra en gård i nærheden.

Den 27. marts 1840 blev Anders Nielsen Rytter og Birthe Hansdatter gift i Hatting Kirke. De nygifte blev boende i fattighuset i Eriknauer, hvor de boede ved folketællingerne i 1845, 1850 og 1855 sammen med Birthe Hansdatters "uægte" datter, der ernærede sig ved håndarbejde og som daglejerske.

Anders Nielsen Rytter døde den 10. marts 1857 (Hatting Sogn) som almisselem i Eriknauer. Som nævnt ovenfor blev han 89 år gammel, så han har igennem årene været en stor belastning for sognets fattigkasse. Uden at have undersøgt sagen nærmere tør jeg godt påstå, at der ikke blev nogen arv til arvingerne.

Litteraturliste

1. Rask Gods, Skifteprotokol, 1754-1839, side 108-114
2. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 310
3. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 80-82
4. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 252-255
5. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 369-370
6. Hæren, garnisoner og chefer, database, <http://www.wadschier.dk>
7. Jørgen Green: "Slægtsforskning i lægdsruller, søruller og i hærens og søværnets arkiver", 1. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2009
8. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 329
9. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsforretninger, 1769-1800, Hatting Herred, 1787-1800, hovednr. 26, binummer 11
10. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Sogneprotokol, Hatting Sogn, hkpn.gst.dk, side 28-30
11. Vejle Amts Branddirektorat, Taksationsprotokol for Hatting Herred, 1817-1833, side 298
12. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1795-1827, folio 310-311
13. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Ældre, Hatting Sogn, hkpn.gst.dk, side 4
14. Geodatastyrelsen, Historiske kort på nettet, Hartkornsekstrakt, Yngre, Hatting Sogn, hkpn.gst.dk, side 4
15. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1795-1827, folio 143

Kapitel 18. Død efter en uges ægteskab

Mine tip-4-oldeforældre

Jens Mortensen & Mette Rasmusdatter

Jens Mortensen (234):

Født:

Døbt: 14. januar 1711 i Hatting Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: 30. juni 1751 i Løsning Sogn (Vejle Amt)

Død:

Begravet: 22. oktober 1764 i Hatting Sogn

Mette Rasmusdatter (235):

Født:

Døbt: 6. december 1719 i Løsning Sogn

Konfirmeret:

Gift: 30. juni 1751 i Løsning Sogn

Død:

Begravet: 7. juli 1764 i Hatting Sogn

Jens Mortensen blev hjemmedøbt den 14. januar 1711. Fire dage senere blev han fremstillet i Hatting Kirke, så dåben kunne blive bekræftet i passende omgivelser. Hans forældre var Morten Pedersen og Maren Jensdatter (jf. kapitel 28). Faderen var husmand i Hatting By. Mette Rasmusdatter kom ind i Jens Mortensens liv som den anden af tre hustruer, og derfor varer det lidt, før hun får en plads i historien.

Det blev Jens Mortensens held, at Anders Nielsen døde i en alder af 33 år (begravet 21. marts 1742, Hatting Sogn). Og hvem var Anders Nielsen så? Han var født i Korning Sogn [1], hvor han blev døbt den 5. april 1708. Anders Nielsen var søn af Niels Jensen, der var bror til Jens Mortensens mor, Maren Jensdatter, dvs. Jens Mortensen og Anders Nielsen var fætre.

Anders Nielsen havde den 23. juni 1740 fæstet en gård i Eriknauer i Hatting Sogn. Gården hørte under Bygholm Gods. Gården var på 6 tønder, 7 skæpper, 2 fjerdingkar og 1 album hartkorn [1], dvs. en pænt stor gård. Anders Nielsen blev gift med Kirsten Jørgensdatter. Hun var gravid med deres første barn, da Anders Nielsen døde, så det var tårepersende sørgeligt.

Da Anders Nielsens efterladte enke, Kirsten Jørgensdatter, fik en søn, Anders Andersen (døbt 3. juni 1742, Hatting Sogn), var Jens Mortensen fra Eriknauer blandt fadderne ved dåben. To dage senere, den 5. juni 1742, fik Jens Mortensen fæstebrev på Anders Nielsens fæstegård [2].

Det fremgår af fæstebrevet, at det var en betingelse, at Jens Mortensen skulle gifte sig med Anders Nielsens enke. Det vides ikke, om Kirsten Jørgensdatter var attraktiv, men gården var attraktiv, og dermed blev hun det også. For at overtage gården skulle Jens Mortensen betale 20 rigsdaler i indfæstning. Derudover skulle han årligt betale 7 rigsdaler i landgilde og yde hoveriarbejde for Bygholm Gods.

Det var ikke helt uproblematisk for Jens Mortensen at blive gift med enken, idet kong Christian 6. skulle indblandes, før det kunne lade sig gøre. Det skyldtes, at Kirsten Jørgensdatter havde

været gift med ”Jens Mortensens afdøde søskendebarn” [3], dvs. fætter [4]. Derfor var de så nært beslægtede, at ægteskab var forbudt med mindre, at de fik en kongelig dispensation [5].

Den 14. september 1742 sad kongen på Frederiksborg Slot og syntes, at det var synd for Jens Mortensen, hvis han ikke kunne få enken og fæstegården. Derfor fik Jens Mortensen og Kirsten Jørgensdatter den ansøgte dispensation [3]. Den 30. oktober 1742 blev de trolovet, og den 20. november 1742 (Hatting Sogn) blev de gift.

Kirsten Jørgensdatter var født ca. 1701 if. aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Derfor var hun ca. 41 år ved vielsen. Det kan forklare, at Jens Mortensen og Kirsten Jørgensdatter ikke fik børn, men måtte nøjes med Anders fra hendes første ægteskab. Kirsten Jørgensdatter blev 49 år gammel (begravet 25. november 1750, Hatting Sogn).

Jens Mortensen var 39 år, da hustruen døde, så han var opsat på at finde en ny ægtefælle. Hende fandt han i nabosognet Løsning (Vejle Amt). Hun hed Mette Rasmusdatter (døbt 6. december 1719, Løsning Sogn) og var datter af Rasmus Mortensen og Anne Sørens datter i Stubberup (jf. kapitel 29).

Den 30. juni 1751 blev Jens Mortensen fra Eriknauer gift i Løsning Kirke med Mette Rasmusdatter. Hun var 31 år ved vielsen og var derfor potentielt egnet til børnefødsler. Mette Rasmusdatter levede op til forventningerne, idet hun fødte seks børn. Succesraten var dog lav, for fire af børnene døde som små.

Det første barn, Rasmus Jensen, blev døbt den 21. januar 1753 med to af Mette Rasmusdatters formodede søskende, Maren Rasmusdatter og Søren Rasmussen (jf. kapitel 29), som faddere. Rasmus døde dog i en alder af ca. 3 måneder (begravet 2. maj 1753).

Derefter fulgte igen en Rasmus Jensen (døbt 24. februar 1754), Kirsten Jensdatter (døbt 2. november 1755, begravet 2. maj 1756), Morten Jensen (døbt 6. marts 1757, begravet 19. juli 1757), min tip-3-oldemor, Kirsten Jensdatter (døbt 15. maj 1758) og til slut Morten Jensen (døbt 3. marts 1762, begravet 25. marts 1763). Alle dåbshandlinger og begravelser fandt sted i Hatting Sogn. Jens Mortensens bopæl er i alle tilfælde angivet at være Eriknauer.

Det må have tæret på Mette Rasmusdatters kræfter at føde seks børn, for hun døde i en alder af kun 44 år (begravet 7. juli 1764, Hatting Sogn). Jens Mortensen havde travlt med at blive gift igen, men han måtte pænt vente, indtil der var afholdt skifte efter Mette Rasmusdatter. Det blev afholdt den 3. august 1764 [6], jf. uddrag på næste side. Mette Rasmusdatters bror, Morten Rasmussen, var formynder for de to børn.

Skiftet giver oplysninger om Jens Mortensens fæstegård. Der var tale om en firlænget gård med et østre hus på 5 fag, et søndre hus på 15 fag, et vestre hus på 16 fag og et nordre hus på 11 fag, hvilket bekræfter formodningen om, at det var en stor gård. Stuehuset indeholdt tre stuer, et lille kammer og et frammers (dvs. køkken/bryggers).

Gården var velforsynet med indbo. Der var bl.a. 3 borde af henholdsvis aske-, fyrre- og egetræ fordelt på hver sin stue, der var 5 stole, 4 kister, 3 messinglysestager og 10 tintallerkener. Søvnbehovet må have været stort i familien, for gården var velforsynet med sengesteder og sengetøj. Mette Rasmusdatter havde haft en pænt stor tøjbeholdning, f.eks. havde hun kunnet få varmet ørerne med 9 forskellige huer. Der var også et strygejern, der kunne sikre, at tøjet så præsenteret ud.

Uddrag af skifteprotokollen for Bygholm Gods, 1761-1796. Indledningen til skiftet efter Mette Rasmusdatter. Teksten er efter bedste evne tydet således med delvis moderniseret sprog: "Erichnavr, Mette Rasmusdatter. Anno 1764 den 3. august var forsamlede i sterfboen efter afgangne Mette Rasmusdatter som boede og døde her i Erichnavr på sin principals hr. forvalter Monsters vegne Andreas Busch fra Bygholm med tiltagne 2de uvildige vurderingsmænd Jens Pedersen og Søren Jensen begge her ibd. for at registrere og vurdere alle den sal. afdødes efterladenskaber til påfølgende lovlig skifte og deling imellem hendes efterladte mand Jens Mortensen på den ene og deres i ægteskab sammen avlede børn 1 søn Rasmus Jensen 10 år gammel og 1 datter Kirsten Jensdatter 6 år gammel på den anden side, ved hvilken forretning var til stede enkemanden selv på egne vegne og på de umyndige børns vegne deres morbroder Morten Rasmussen fra Stobberup, i hvis samtliges hos- og overværelse således blev forrettet:"

Husdyrbestanden var alsidig. Der var 8 heste og 1 føl, 5 køer, 1 kvie og 3 kalve, 17 får med 16 lam, 1 so med 6 grise, 1 orne, 12 gæs og 1 bistade. Endvidere var der vogne, plove, harver, trillebør, 3 høleer, 2 tørvespader, 1 gravespade og forskelligt værktøj.

Den samlede værdi af alle disse herligheder blev opgjort til 268 rigsdaler. Gælden og udgifterne omfattede primært 47 rigsdaler til nødvendige reparationer og istandsættelser af gårdens bygninger og hele 164 rigsdaler til at kompensere for mangler ved gårdens besætning og redskaber, specielt manglede der 6 plovheste a 24 rigsdaler. Derudover havde Jens Mortensens sted søn, Anders Andersen, arv til gode efter sine forældre, og der skulle afsættes et beløb til Jens Mortensens kommende begravelse.

Derfor var overskuddet i boet kun på 26 rigsdaler og 4 mark. Deraf havde Jens Mortensen krav på halvdelen. Det fremgår dog af skiftet, at han gav afkald på sin halvdel, og at han "af kærlighed til sine børn" begærede, at overskuddet blev delt ligeligt imellem dem. Det resulterede i, at sønnen, Rasmus Jensen, og datteren, Kirsten Jensdatter, hver fik 13 rigsdaler og 2 mark.

Dermed var Jens Mortensen foregangsmand på ligestillingsområdet, idet en søn ifølge arve-reglerne indtil år 1857 skulle arve det dobbelte af en datter [5]. Det var kun muligt at fravige dette, fordi Jens Mortensen delte ud af sin egen arv.

En uge efter, at skiftet var afsluttet, rejste Jens Mortensen til Glud Sogn (Vejle Amt) for at blive trolovet med Anne Kirstine Pedersdatter, der var fra Østrup i Glud Sogn. Der var næsten 20 km fra Eriknauer til Østrup, så man kan undre sig over, hvordan de to har fundet frem til hinanden. De blev gift den 12. oktober 1764 (Glud Sogn). Jens Mortensen var nu 53 år, og hun var ca. 32 år, idet hun var født i 1732 ifølge levnedbeskrivelsen i kirkebogen ved hendes død.

De kan ikke have nået at blive trætte af hinanden, for ægteskabet kom til at vare ca. en uge. Den 22. oktober 1764 (Hatting Sogn) blev Jens Mortensen begravet. Kirkebogen anfører ikke dødsårsagen. Det vides derfor ikke, om Jens Mortensen døde pludseligt og uventet, eller om han havde været alvorligt syg, da han blev gift med Anne Kirstine Pedersdatter.

Hvis det sidste var tilfældet, kan årsagen til ægteskabet have været, at Jens Mortensen af kærlighed til sine børn på henholdsvis 10 og 6 år har villet sikre dem en stedmor, der kunne tage sig af dem efter hans død. Anne Kirstine Pedersdatters motivation for at indgå i et sådant ægteskab kan have været, at hun ville sidde tilbage med en attraktiv fæstegård efter mandens død.

Skiftet efter Jens Mortensen blev afholdt den 28. november 1764 [7]. Boopgørelsen blev hurtigt klaret, idet der var enighed om kun at registrere de ændringer, der havde været efter, at der for 16 uger siden var holdt skifte efter Mette Rasmusdatter. Der var siden da blevet solgt en hest for 30 rigsdaler, der var ved den foregående boopgørelse blevet glemt 2 stude, og der var nu i boet fundet 47 rigsdaler, 5 mark og 6 skilling i rede penge.

Gælden var blevet forøget med børnenes tilgodehavende arv efter deres mor, et års skyldig landgilde til godset og smågæld til smeden og tømmeren i Eriknauer. Boopgørelsen endte med et overskud på 25 rigsdaler. Deraf fik enken, Anne Kirstine Pedersdatter, halvdelen. Nu var der ingen gavmild far, der kunne sørge for ligestillingen. Derfor blev den anden halvdel fordelt med 8 rigsdaler og 2 mark til sønnen, Rasmus Jensen, og 4 rigsdaler og 1 mark til datteren, Kirsten Jensdatter.

Anne Kirstine Pedersdatter erklærede, at hun ville blive ved gården i henhold til sin afdøde mands fæstebrev. Hun forpligtede sig til at ”forsyne de umyndige børn med fornøden føde, klæde, skolegang og anden kristelig optugtelse, således som hun det for Gud og øvrigheden agter at ansvare”. Dermed var der sørget for de efterladte børn.

Børnene fik meget hurtigt en stedfar. Anne Kirstine Pedersdatter blev den 8. februar 1765 (Hatting Sogn) gift med Niels Andersen fra Korning. To dage efter fik Niels Andersen fæstebrev på gården i Eriknauer [8]. Da opfyldte han allerede fæstebrevets krav om, at han skulle ægte enken på stedet. Det er endvidere anført i fæstebrevet, at han skulle stå de to umyndige børn i faders sted.

Børnene fik fem papsøskende. Niels Andersen og Anne Kirstine Pedersdatter fik børn i 1766, 1768, 1770, 1773 og 1776. To af disse døde som spæde. Niels Andersen var ifølge kirkebogen 36 år, da han døde (begravet 21. januar 1778, Hatting Sogn).

Niels Andersen nåede kun med nød og næppe at blive begravet, før hans fæstegård blev overtaget af efterfølgeren. Peder Rasmussen med tilnavnet Dalbye fik den 2. februar 1778 fæstebrev

på gården med en påtegning om, at han agtede at gifte sig med enken, Anne Kirstine Pedersdatter [9]. Deres vielse er ikke fundet i kirkebogen, men de blev gift i 1778 ifølge levnedsskrivelsen i kirkebogen ved Peder Rasmussen Dalbyes død.

Anne Kirstine Pedersdatter blev den første af Peder Rasmussen Dalbyes fem hustruer. Han blev senere gift med et barnebarn til Anne Kirstine Pedersdatters første mand, Jens Mortensen. Det kan der læses mere om i kapitel 10, hvor Peder Rasmussen Dalbye har en mere fremtrædende rolle. Anne Kirstine Pedersdatter døde den 2. juni 1795 (Hatting Sogn).

Jens Mortensens og Mette Rasmusdatters børn, Rasmus Jensen og Kirsten Jensdatter, klarede sig begge gennem tilværelsen, selv om de blev forældreløse i en tidlig alder. Kirsten Jensdatter er nærmere omtalt i kapitel 10, fordi hun er min tip-3-oldemor. Her kommer Rasmus Jensens livshistorie.

Rasmus Jensen flyttede på et ukendt tidspunkt ind hos sin morbror, Morten Rasmussen (jf. kapitel 29), i Stubberup i Løsning Sogn. Her arbejdede Rasmus Jensen som tjenestekarl. Han boede hos Morten Rasmussen, da han i en alder af 30 år den 28. januar 1785 (Løsning Sogn) blev gift med Mette Nielsdatter fra Stubberup. Mette Nielsdatter var datter af Niels Stounberg [10], og hun var 23 år ved vielsen (døbt 18. februar 1761, Urlev Sogn, Vejle Amt).

Det var usædvanligt, at Rasmus Jensen efter vielsen fortsatte med at være tjenestekarl hos Morten Rasmussen, og at ægteparret var indlogeret sammesteds. Normalt giftede man sig først, når man var i stand til at forsørge en familie. Vielsen var dog næppe helt efter planen, men var blevet fremprovokeret af, at Mette Nielsdatter var blevet gravid.

Graviditeten var i dobbelt forstand et uheld, for Mette Nielsdatter døde i forbindelse med fødslen. Hun blev begravet skærtorsdag den 24. marts 1785 (Løsning Sogn), dvs. ægteskabet varede mindre end to måneder. Resultatet af fødslen blev døbt i Løsning Kirke samme dag, og han fik navnet Morten Rasmussen. Ved dåben blev han båret af ”Søren Kjeldsens kone af Erik-nauer”, dvs. Rasmus Jensens søster, Kirsten Jensdatter.

Der blev afholdt skifte efter Mette Nielsdatter den 19. april 1785 [11]. Da ægteparret ikke havde selvstændig bolig og husholdning, var boets eneste ejendele den afdødes klæder. Mette Nielsdatter efterlod sig en imponerende stor tøjbeholdning. Den kan ikke have været finansieret af Rasmus Jensens beskedne løn som tjenestekarl, men må have været bragt ind i ægteskabet af Mette Nielsdatter. Det tyder på, at hun var af en økonomisk velfunderet familie. Blandt hendes mere spændende ejendele var bl.a. et par skospænder og et hattespænde af sølv.

Boets formue blev opgjort til 131 rigsdaler, 3 mark og 3 skilling, hvilket var en overraskende stor formue i betragtning af, at Rasmus Jensen var tjenestekarl. Hovedparten af formuen stammede dog fra arv, som Rasmus Jensen og især Mette Nielsdatter havde til gode.

Rasmus Jensen oplyste, at han skyldte penge for en ko, han havde købt på auktion, og at han havde lånt 10 rigsdaler af smeden i Stubberup. Efter, at skifteomkostningerne var fratrukket, var der et overskud i boet på 108 rigsdaler og 15 skilling. Deraf fik Rasmus Jensen og sønnen hver sin halvdel. Efter Rasmus Jensens ønske havde sønnen forlods uden om vurderingen fået tildelt ovennævnte sølvspænder og et egeskrin med lås, selv om det næppe var det, et spædbarn havde størst behov for.

Ved folketællingen den 1. juli 1787 boede Rasmus Jensen fortsat på Morten Rasmussens gård i Stubberup. Rasmus Jensen angives at være enke og husbondens søstersøn. Sønnen boede hos ham, men blev formentlig passet af gårdens kvinder.

Året efter overtog Rasmus Jensen fæstegården efter Morten Rasmussen og hustru. De kom på aftægt på gården, der tidligere havde været fæstet af Rasmus Jensens morfar (jf. kapitel 29). Det fremgår af aftægtskontrakten fra 10. september 1788, at Rasmus Jensen i ”en del år” havde tjent hos Morten Rasmussen [12].

Datidens samfund var ikke indrettet på enlige fædre, så Rasmus Jensen blev nødt til at finde sig en ny hustru. Det tog lidt tid, for Rasmus Jensen ville kun giftes med én, der hed Mette. Den 3. marts 1789 blev Rasmus Jensen trolovet i Hedensted Sogn (Vejle Amt) med pigen Mette Sørensdatter fra Hedensted. Forloverne var Morten Rasmussen fra Stubberup og Peder Rasmussen Dalbye fra Eriknauer, der var gift med Rasmus Jensens fars tredje hustru, Anne Kirstine Pedersdatter (jf. ovenfor).

Vielsen fandt sted den 12. juni 1789 (Hedensted Sogn). Rasmus Jensen var nu 35 år, og Mette Sørensdatter var 26 år (døbt 6. januar 1763, Hedensted Sogn). Mette Sørensdatter var en anelse gravid ved vielsen, for første barn, Rasmus Rasmussen, blev døbt den 17. januar 1790 (Løsning Sogn).

Sønnen, Rasmus Rasmussen, blev kun 4 år gammel, idet han døde den 4. maj 1794 (Løsning Sogn). Efterfølgende fik de seks børn, der var mere levedygtige. Jens Rasmussen blev født den 24. juni 1792. Derefter fulgte Mette Marie Rasmusdatter (født i maj 1794, dato ulæselig), Søren Rasmussen (født 9. januar 1797), Niels Rasmussen (født 20. maj 1800), Rasmus Rasmussen (født 21. december 1802) og Peder Rasmussen (født 20. marts 1806).

Alle børnene blev født i Løsning Sogn. Rasmus Jensen havde god kontakt til sin familie i Eriknauer. Blandt fadderne ved børnenes dåb var søsteren, Kirsten Jensdatter (1806), hendes første mand, Søren Kjeldsen (1794), hendes anden mand, Mads Sørensen Møller (1802), hendes datter, Maren Sørensdatter (1800) og Peder Rasmussen Dalbye (1806).

Ved folketællingen i 1801 boede Rasmus Jensen og Mette Sørensdatter på gården i Stubberup sammen med Rasmus Jensens søn af første ægteskab, fire børn af andet ægteskab og to tjenestefolk. Rasmus Jensen er anført at være gårdmand.

Mette nr. 2 overlevede de syv fødsler, men derefter var der ikke megen livskraft tilbage. Mette Sørensdatter døde den 19. september 1809 (Løsning Sogn) i en alder af 46 år. Af ukendte årsager blev skiftet først afholdt den 16. maj 1811 [13]. Arvingerne var Rasmus Jensen og de seks børn fra ægteskabet med Mette Sørensdatter. En morbror fungerede som værge for børnene.

Skiftet blev afsluttet fredsommeligt og helt uden registreringsbureaukrati, idet Rasmus Jensen og børnenes værge var blevet enige om, at hver af de fem sønner skulle arve 300 rigsdaler og datteren 150 rigsdaler. Endvidere skulle datteren arve sin afdøde mors tøj og dragkiste, der var vurderet til 50 rigsdaler. Rasmus Jensen skulle trods afbureaukratiseringen betale 78 rigsdaler i skifteomkostninger.

Rasmus Jensen fik brug for sine sparepenge, for han skulle indbetale børnenes samlede arv på 1.650 rigsdaler i Overformynderiet i juni termin 1812. Arvens størrelse indikerer, at Rasmus Jensen enten har været velhavende eller meget gavmild.

Det har tilsyneladende ikke været muligt for Rasmus Jensen at finde endnu en Mette, der ville giftes med ham, for han forblev enkemand resten af sit liv. Den 12. december 1830 (Løsning Sogn) døde han i en alder af 76 år. Kirkebogen anfører, at Rasmus Jensen var fæstegårdmand til Bygholm. Den 18. december 1830 blev han begravet med ligprædiken, og den service har formentlig krævet brugerbetaling til sognepræsten. Til gengæld har præsten med stor sandsynlighed sagt nogle pæne ord om Rasmus Jensen.

Skiftet efter Rasmus Jensen blev påbegyndt den 28. december 1830, fortsat 29. december 1830, 19. januar 1831 og 2. februar 1831 og afsluttet den 12. maj 1832 [14]. Arvingerne var de syv børn fra hans to ægteskaber. Ved afslutningen af skiftet var det for første gang lykkedes at få samlet alle arvinger, idet sønnen, Rasmus Rasmussen, var kommet hjem fra København. Det fremgår af skiftet, at gården efter Rasmus Jensens død var ophørt med at være fæstegård, idet den var blevet købt på auktion af sønnen, Jens Rasmussen.

Rasmus Jensens børn må have været lige så fredsommelige som deres far, for børnene var enige om selv at dele boet uden skifterettens indblanding. Derfor blev boets formue og gæld ikke opgjort. Det indebærer, at skiftet ikke giver mulighed for at vurdere, om Rasmus Jensen rent faktisk var velhavende.

Når skiftet trods enigheden alligevel trak i langdrag, skyldtes det, at fæstegårdens tilstand først skulle vurderes for at afgøre, om godset havde krav på betaling for nødvendige reparationer af bygningerne. Konklusionen blev, at Rasmus Jensen efterlod gården i bedre stand, end han overtog den. Derfor har han set med godsejerens øjne været en eksemplarisk fæstebonde.

Litteraturliste

1. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 173-174
2. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 215-216
3. Danske Kancelli, Jyske Registre, 1740-1742, sagsnr. 228, folio 605b-606
4. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
5. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008
6. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 53-56
7. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 60-61
8. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 334
9. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 421
10. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 619-621
11. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 571-573
12. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1756-1793, folio 134-134b
13. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1795-1827, folio 138b
14. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skifteprotokol, 1828-1837, folio 22-23 og 35b-36

Kapitel 19. Den berusede kirkegænger

Mine tip-4-oldeforældre

Jørgen Rasmussen Nissen & Karen Rasmusdatter

Jørgen Rasmussen Nissen (236):

Født: ca. 1709
 Døbt:
 Konfirmeret:
 Gift: 17. marts 1742 i Løsning Sogn (Vejle Amt)
 Død:
 Begravet: 4. september 1774 i Løsning Sogn

Karen Rasmusdatter (237):

Født: ca. 1716 i Løsning Sogn
 Døbt:
 Konfirmeret:
 Gift: 17. marts 1742 i Løsning Sogn
 Død: 16. juli 1799 i Løsning Sogn
 Begravet: 19. juli 1799 i Løsning Sogn

Min tip-4-oldefar blev oftest kaldt for Jørgen Rasmussen, men ses også omtalt som Jørgen Nissen eller Jørgen Rasmussen Nissen. Det må formodes, at tilnavnet Nissen stammer fra en ukendt forfader. Der savnes viden om Jørgen Rasmussen Nissens fødselsdato, fødested og forældre. Hans omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død.

Det fremgår af et skifte fra 1780, at Jørgen Rasmussen Nissen havde en bror, der hed Rasmus Rasmussen. Denne bror havde bopæl i Hornum i Hornum Sogn (Vejle Amt) [1]. Rasmus Rasmussen døde som almisselem i 1786 (Hornum Sogn) i en alder af 62 år, dvs. han var født ca. 1724.

Det fremgår af samme skifte, at Jørgen Rasmussen Nissens far var farbror til en ugift Jørgen Sørensen i Gesager [1]. Denne Jørgen Sørensen døde i en alder af 56 år (begravet 31. maj 1780, Hedensted Sogn, Vejle Amt), dvs. han var født ca. 1724.

Jørgen Rasmussen Nissen havde ifølge et andet skifte en halvsøster, der hed Kirsten Rasmusdatter. Hendes mand hed Jens Jensen [2]. De boede i Hornum, hvor Jens Jensen ved folketællingen i 1787 var husmand. Kirsten Rasmusdatters død er ikke fundet i Hornums kirkebog, men ifølge aldersangivelsen ved folketællingen var hun født ca. 1724.

Selv om både Jørgen Rasmussen Nissens bror og halvsøster havde bopæl i Hornum, er ingen af de tre søskende fundet født i Hornum Sogn. Jørgen Rasmussen Nissen er heller ikke fundet født i Løsning Sogn (Vejle Amt), hvor han tilbragte det meste af sit voksenliv.

Første livstegn fra Jørgen Rasmussen Nissen er fra den 20. april 1736, hvor han i en alder af ca. 27 år i Løsning Kirke under navnet Jørgen Rasmussen blev viet til Anne Jensdatter. De anføres begge at være fra Stubberup, der ligger i Løsning Sogn.

Her i Løsning Kirke lavede Jørgen Rasmussen Nissen skandale ved at møde beruset op og larme under en gudstjeneste. Han har formentlig haft moralske tømmermænd, da han senere skulle stille til offentligt skrifte i kirken i anledning af udåden (foto: 2019)

Jørgen Rasmussen Nissen boede så vidt vides i Stubberup i resten af sit liv, og alle hans børn blev døbt i Løsning Sogn. Hans første ægteskab resulterede i tre børn. Magdalene Jørgensdatter blev døbt den 7. november 1736, Jens Jørgensen den 20. april 1738 og Rasmus Jørgensen den 22. maj 1741.

Ca. 3 måneder efter den sidste fødsel blev Jørgen Rasmussen Nissen enkemand. Anne Jensdatter fra Stubberup blev begravet den 30. august 1741 (Løsning Sogn). Hun angives at være 20 år ved sin død, hvilket næppe kan passe med, at hun blev gift 5 år tidligere. Der kan derfor være berettiget tvivl om, hvorvidt denne Anne Jensdatter nu også var Jørgen Rasmussen Nissens hustru. Det vælger jeg at tro, idet Jørgen Rasmussen Nissen blev gift igen ca. et halvt år senere, og der ikke er fundet andre relevante bud på en død Anne Jensdatter.

Nu kommer min tip-4-oldemor, Karen Rasmusdatter, ind i billedet. Den 17. marts 1742 (Løsning Sogn) blev hun i lettere gravid tilstand gift med Jørgen Rasmussen Nissen. De anføres begge at være fra Stubberup.

Der var to med navnet Karen Rasmusdatter, der blev født i Stubberup inden for et år. Den 23. august 1716 fik Rasmus Olufsen døbt sin datter Karen, og den 4. august 1717 fik min tip-5-oldefar, Rasmus Mortensen, døbt sin datter Karen. Det var sandsynligvis den ene af disse to, der blev gift med Jørgen Rasmussen Nissen, og den anden, der blev gift med Niels Pedersen Skrædder.

Som diskuteret i kapitel 29 har det ikke været muligt at afgøre hvilken Karen Rasmusdatter, der blev gift med hvilken mand. Derfor må jeg nødtvungent konstatere, at der er usikkerhed om Jørgen Rasmussen Nissens hustrus oprindelse.

De næste 18 år af Karen Rasmusdatters liv blev præget af graviditeter og fødsler, idet hun fødte otte børn. Det startede med Anne Jørgensdatter (døbt 23. september 1742) og fortsatte med Rasmus Jørgensen (døbt 15. april 1744, begravet 30. januar 1746), Anne Jørgensdatter (døbt 6. februar 1746), Else Jørgensdatter (døbt 7. juli 1748), min tip-3-oldefar, Rasmus Jørgensen (døbt 20. september 1750), Maren Jørgensdatter (døbt januar 1753), Søren Jørgensen (døbt 5. juni 1757, begravet 9. oktober 1757) og til sidst Søren Jørgensen (døbt 8. juni 1760).

Min viden om Jørgen Rasmussen Nissen er begrænset, men jeg ved med sikkerhed, at han ikke var afholdsmand. Jeg vil dog tro, at han var ædru den 31. maj 1750. Denne dag måtte han stille op til offentligt skrifte i Løsning Kirke, ”fordi han i sin drukkenskab gjorde ustyr og gav forargelse fra sig i Løsning Kirke”. Jeg forestiller mig, at han under en tidligere gudstjeneste havde været i så løftet stemning, at han lavede larm og blev så højrøstet, at han vakte forargelse i menigheden.

Det er forståeligt, at Jørgen Rasmussen Nissen kunne få behov for at trøste sig med en tår brændevin, når hans kone blev ved med at føde børn, som han skulle brødføde. Der er dog ingen vidnesbyrd om, at han har lavet skandaler under senere gudstjenester.

Jørgen Rasmussen Nissen har næppe heller larmet den 4. september 1774, hvor han blev begravet fra Løsning Kirke. Kirkebogen kalder ham for Jørgen Nissen og anfører, at han blev 65 år gammel og boede i Stubberup ved sin død.

Der er usikkerhed vedrørende Karen Rasmusdatters videre skæbne. Ved folketællingen i 1787 var en enke efter 1. ægteskab, Karen Rasmusdatter, aftægtskone på en gård i Stubberup hos en gårdmand Rasmus Sørensen. Jørgen Rasmussen Nissens erhverv kendes ikke, men han kan tænkes at have været gårdmand på den gård, hvor Karen Rasmusdatter nu var på aftægt. Da aftægtskone ifølge folketællingsskemaet var næsten 10 år yngre end Jørgen Rasmussen Nissens hustru, er det noget tvivlsomt, om de to er identiske. Aldersangivelser i folketællinger er dog ofte upålidelige. Ved næste folketælling i 1801 var der ingen aftægtskone hos Rasmus Sørensen.

Den Karen Rasmusdatter, der var gift med Niels Pedersen Skrædder, boede sammen med ham ved folketællingen i 1787, og hun døde i 1797 (Løsning Sogn). Det er ikke lykkedes at finde Jørgen Rasmussen Nissens Karen Rasmusdatter blandt sognets døde. Imidlertid døde en ”Karen Nisses i Stubberup” den 16. juli 1799 (Løsning Sogn) i en alder af 83 år. Alderen passer på Jørgen Rasmussen Nissens hustru, og ”Nisses” kan være en forvanskning af ”Nissens”. Derfor satser jeg lidt letsindigt på, at ”Karen Nisses” var min tip-4-oldemor.

Jørgen Rasmussen Nissen fik 11 børn i sine to ægteskaber. Deraf er to fundet døde som små. Det har kun i begrænset omfang været muligt at få styr på de resterende ni børns videre skæbne. I et skifte fra 1780 nævnes fem af Jørgen Rasmussen Nissens børn som arvinger [1], dvs. fire må være døde barnløse inden da. Af disse fire savnes der viden om Jens Jørgensen, den ældste Rasmus Jørgensen og en Anne Jørgensdatter (formentlig den ældste). Min tip-3-oldefar, Rasmus Jørgensen Nissen, er nærmere omtalt i kapitel 11. Tilbage er at omtale fem af Jørgen Rasmussen Nissens børn i det følgende.

I ovennævnte skifte fra 1780 [1] og i et skifte fra 1797 [2] nævnes en afdød datter af Jørgen Rasmussen Nissen. Datteren er anført at have været gift med Knud Jørgensen i Stubberup. Der er dog stor tvivl om, hvad datteren hed. I det første af skifterne kaldes hun både for Karen og Maren, og i det andet skifte kaldes hun for Malene.

I begge skifter er anført en anden datter ved navn Maren, og ingen af Jørgen Rasmussen Nissens kendte børn hed Karen. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død blev Knud Jørgensens hustru født ca. 1734. Derfor kan hun tænkes at være den Magdalene, der blev født i 1736. Hvis det er tilfældet, kan det undre, at hun oftest kaldes for Maren.

Den 16. oktober 1761 (Løsning Sogn) blev Knud Jørgensen fra Stubberup gift med Maren Jørgensdatter fra Stubberup. Vielsesåret taler for, at det har været Magdalene, der gik under dæknævnet Maren, idet de øvrige af Jørgen Rasmussen Nissens ovennævnte døtre med en enkelt undtagelse har været for unge til at kunne blive gift i 1761. Brudgommen var formentlig den Knud Jørgensen, der blev døbt den 5. januar 1729 (Løsning Sogn), dvs. han var 32 år ved vielsen.

Maren/Magdalene Jørgensdatter var en smule langsom til at føde børn. Deres første barn, Jørgen Knudsen, blev døbt den 21. oktober 1764 (Løsning Sogn), og den næste, Else Knudsdatter, blev døbt den 21. juni 1767 (Løsning Sogn).

Derefter var der en meget lang fødselspause, indtil endnu en datter, Karen Knudsdatter, blev født i 1776. Hun blev kun 8 dage gammel (begravet den 21. april 1776, Løsning Sogn). Moderen, der i kirkebogen omtales som "Knud Jørgensens kone af Stubberup, Maren", døde i barsels seng og blev begravet en uge efter datteren. Maren/Magdalene blev ifølge kirkebogen 42 år gammel.

Knud Jørgensen giftede sig hurtigt igen. Vielsen er ikke fundet. Det fremgår af folketællingen i 1787 (Løsning Sogn), at datteren Else Knudsdatters stedmor hed Karen Mortensdatter, dvs. hun må have været Knud Jørgensens anden hustru. Med hende fik han en datter, Maren (døbt 22. marts 1778, begravet 26. december 1778, Løsning Sogn), der må antages at være blevet opkaldt efter hans afdøde hustru.

Knud Jørgensen døde i 1786 og blev den 21. november 1786 begravet med ceremoni på Løsning Kirkegård. Det er anført i kirkebogen, at han var gårdmand i Stubberup. Ved folketællingen i 1787 var enken, Karen Mortensdatter, på aftægt hos steddatteren, Else Knudsdatter, hvis mand formentlig havde overtaget Knud Jørgensens gård.

Karen Mortensdatter blev dog igen gårdmandskone, idet hun den 1. november 1800 (Løsning Sogn) blev gift med enkemand Jørgen Terkildsen. Det fremgår af folketællingen i 1801, at han var gårdmand i Stubberup. Nu har historien efterhånden bevæget sig så langt væk fra Jørgen Rasmussen Nissens datter, at jeg vælger at slutte her.

Anne Jørgensdatter blev ifølge ovennævnte skifter gift med Peder Nielsen fra Stubberup [1, 2]. Jørgen Rasmussen Nissen havde to døtre, der hed Anne. Ifølge aldersangivelserne ved folketællingerne i 1787 og 1801 var Peder Nielsens hustru født i ca. 1743 eller ca. 1744. Det er derfor ikke muligt at afgøre, om Peder Nielsen var gift med den Anne, der var født i 1742, eller den Anne, der var født i 1746. I betragtning af, at Anne Jørgensdatter fødte sit sidste barn i 1790, er det dog mest sandsynligt, at der var tale om den yngste af de to Anne'r.

Den 16. oktober 1767 blev Anne Jørgensdatter gift i Løsning Kirke med Peder Nielsen. De var begge fra Stubberup. Peder Nielsen var 27 år (døbt 14. april 1740, Løsning Sogn) og var søn af den Niels Pedersen Skrædder, der var gift med ”den anden” Karen Rasmusdatter (jf. ovenfor). Derfor blev Peder Nielsen oftest kaldt for Peder Skrædder.

Anne Jørgensdatters liv var præget af fødsler, idet hun fødte ti børn, der alle blev født i Stubberup i Løsning Sogn. Else Pedersdatter (døbt 29. maj 1768) blev efterfulgt af Jørgen Pedersen (døbt 2. juli 1769), Karen Pedersdatter (døbt 12. januar 1772), Niels Pedersen (døbt 31. marts 1774), endnu en Karen Pedersdatter (døbt 18. februar 1776, død 1. oktober 1801), Rasmus Pedersen (døbt 24. maj 1778, begravet 31. december 1780), Hans Pedersen (døbt 18. juni 1780, begravet 19. maj 1782), Maren Pedersdatter (døbt 13. januar 1782) og Hans Pedersen (døbt 23. oktober 1785).

Ved folketællingen i 1787 boede Peder Nielsen og Anne Jørgensdatter med deres tre yngste børn i et hus i Stubberup. Det er anført, at Peder Nielsen var byens hyrde. Ægteparrets mange børn kan derfor skyldes for mange hyrdetimer.

Indtil videre var der dog kun født ni børn. Nr. ti, Søren Pedersen, blev døbt den 27. juni 1790. De ti børn tærede mere på Peder Nielsens helbred end på Anne Jørgensdatters. Den Peder Nielsen i Stubberup, der døde den 22. februar 1799 (Løsning Sogn) i en alder af 59 år, var sandsynligvis Anne Jørgensdatters mand.

Det passer med, at Anne Jørgensdatter ved folketællingen i 1801 var enke. Hendes erhverv er anført at være ”hyrdekone”, så måske har byens kvæg og får nydt godt af kvindelig omsorg? Hun havde sin voksne søn, Niels, og sin yngste søn, Søren, boende hos sig. Det vides ikke, hvordan hyrdekonens liv derefter udviklede sig. Anne Jørgensdatter er ikke fundet død i Løsning Sogn.

Else Jørgensdatter var kun 18 år, da hun den 13. november 1766 blev gift i Løsning Kirke med Søren Sørensen fra Merring i nabosognet Korning. Else Jørgensdatter havde bopæl i Stubberup, så det er sandsynligt, at hun inden vielsen har boet hjemme hos forældrene.

Søren Sørensen var 31 år (døbt 23. marts 1735, Løsning Sogn) ved vielsen. Han var søn af Søren Hjulmand fra Stubberup og blev selv kaldt for Søren Hjulmand. Efter vielsen flyttede ægteparret til Merring.

Det må have været en belastning for Else Jørgensdatter at flytte hjemmefra, for hun døde efter ca. ½ års ægteskab (begravet 3. maj 1767, Korning Sogn). Der er dog intet grundlag for at påstå, at hun døde af hjemve. Da hun døde barnløs, er hun ikke nævnt blandt arvingerne i skifterne fra 1780 og 1797 [1, 2].

Søren Sørensen var sørgende enkemand i mindre end et halvt år. Den 29. oktober 1767 (Korning Sogn) blev han gift med Apelone Rasmusdatter fra Korning. Deres første barn, Ane Else, blev døbt den 4. september 1768 (Korning Sogn). De fik yderligere fem børn født i Korning Sogn i henholdsvis 1769, 1772, 1774, 1777 og 1778. To af disse døde som spæde.

Søren Sørensen nåede ikke at opleve det sidste barns fødsel, for han døde ca. 5 måneder før (begravet 29. april 1778, Korning Sogn). Han blev 43 år gammel.

Maren Jørgensdatter var ugift ved skiftet i 1780 [1], og ved skiftet i 1797 var hun død efter at have været gift med Søren Nielsen i Stubberup [2]. Søren Nielsen var væver, og derfor blev han også kaldt for Søren Væver eller Søren Nielsen Væver. Han blev døbt den 26. januar 1755 (Løsning Sogn) og var bror til Anne Jørgensdatters mand (jf. ovenfor), dvs. han var søn af Niels Pedersen Skrædder fra Stubberup.

I 1784 (dato mangler) blev Søren Væver gift med Maren Jørgensdatter i Løsning Kirke. Han var ca. 29 år, og hun var ca. 31 år. Deres første barn, Niels Sørensen, blev døbt den 1. november 1785 (Løsning Sogn).

Dengang var det farligt at føde børn. Allerede i andet forsøg gik det galt. Maren Jørgensdatter døde i barselsseng og blev begravet den 25. februar 1787 (Løsning Sogn). Barnet døde 18 dage gammelt (begravet 4. marts 1787, Løsning Sogn).

Det er noget overraskende, at ”Søren Vævers kone fra Stubberup” to uger efter sin begravelse var fadder ved en dåb den 11. marts 1787 (Løsning Sogn) hos broderen Rasmus Jørgensen Nissen. Folketællingen den 1. juli 1787 byder på endnu en overraskelse. Søren Nielsen Væver boede i et husmandssted i Stubberup. Han er anført at være bonde og væver. Hos ham boede sønnen, Niels, og en tjenestepige. Det er mere overraskende, at han også er anført at bo sammen med sin kone, Maren Jørgensdatter, som var død ca. 4 måneder tidligere.

Løsning Sogn må have været hjemsøgt af overnaturlige hændelser, for efter konens død blev Søren Nielsen Væver tilsyneladende gravid. Den 18. november 1787 fik Søren Nielsen Væver døbt en datter, Else, i Løsning Kirke. Maren Jørgensdatters søster, Anne Jørgensdatter, hendes bror, Rasmus Jørgensen Nissen, og broderens kone var blandt fadderne. Dåben er mystisk ved, at barnet tilsyneladende ikke havde nogen mor, idet Søren Nielsen Væver fortsat var enkemand. En naturlig forklaring savnes.

Den mystiske datter, Else, er ikke nævnt i skiftet efter Søren Nielsen Væver i 1795 [3], og hun er ikke fundet død i Løsning Sogn inden da. Dette forsvindingsnummer bidrager yderligere til mystikken.

Søren Nielsen Væver blev den 19. april 1788 (Øster Snede Sogn, Vejle Amt) trolovet med smedens datter, Gertrud Marie Sørensdatter, fra Sole i Øster Snede Sogn, og de blev gift den 27. juni 1788 (Øster Snede Sogn). Hun var en ung pige på 22 år (døbt 22. juni 1766, Øster Snede Sogn). De fik tre sønner født i Løsning Sogn i henholdsvis 1789, 1791 og 1795.

Flere børnefødsler blev effektivt forhindret af, at Søren Nielsen Væver døde den 1. december 1795 (Løsning Sogn) i en alder af 40 år. Ved skiftet efter hans død var Maren Jørgensdatters bror, Rasmus Jørgensen Nissen, formynder for Marens søn, Niels [3].

Gertrud Marie Sørensdatter følte trang til hurtigt at finde en stedfar til sine småbørn. Den udvalgte blev ungkarl Lars Madsen fra Soleskov, og ham blev hun gift med den 16. april 1796 (Løsning Sogn). Han flyttede ind hos hende i Stubberup, men var dog ingen varig løsning. Lars Madsen døde den 14. januar 1799 (Løsning Sogn).

Så fik Gertrud Marie Sørensdatter igen travlt med at finde en mand. Den 9. april 1799 (Løsning Sogn) blev hun trolovet med ungkarl Søren Olesen fra Klejs i Rårup Sogn (Vejle Amt). Gertrud Marie Sørensdatter nåede dog ikke at blive gift med ham, for hun døde den 25. maj 1799 (Løsning Sogn) i en alder af 32 år. Jeg tvivler på, at Søren Olesen tog sig af hendes uforsørgede børn.

Maren Jørgensdatters eneste søn, Niels Sørensen, var nu 13 år. Han havde oplevet sin mors, sin fars, sin stedfars og sin stedmors død og havde tilsyneladende fået nok. Niels døde den 7. juli 1799 (Løsning Sogn) og blev dermed den sørgelige slutning på historien om Maren Jørgensdatter.

Søren Jørgensen omtales som arving i skiftet i 1780 [1], men er ikke nævnt i skiftet i 1797 [2]. Det må betyde, at han i den mellemliggende periode var død uden at efterlade sig børn. Faderens tilnavn blev brugt på Søren Jørgensen, der tilsyneladende også blev kaldt for Søren Nissen.

Ved en dåb den 20. juni 1784 hos Rasmus Jørgensen Nissen (jf. kapitel 11) var en Søren Nissen i Ølsted en af fadderne. Han var formentlig bror til Rasmus Jørgensen Nissen og identisk med Søren Jørgensen. Den 1. november 1785 var en Søren Nissen fra Stubberup fadder ved en dåb hos Søren Nielsen Væver og Maren Jørgensdatter. Han må formodes at være Maren Jørgensdatters bror.

Søren Jørgensen/Nissen fik ikke lejlighed til igen at være fadder hos familiemedlemmer. Den 28. juli 1786 blev gårdmand Søren Nissen fra Stubberup begravet med ceremoni på Løsning Kirkegård. Det er anført i kirkebogen, at han blev 26 år gammel. Alderen passer perfekt på Jørgen Rasmussen Nissens søn, så det er overvejende sandsynligt, at det var ham, der måtte nøjes med en kortvarig karriere som gårdmand.

Litteraturliste

1. Tirsbæk Gods, Skifteprotokol, 1732-1790, folio 362b-368b
2. Barritskov Gods, Skifteprotokol, 1782-1817, lbnr. 350, www.brejl.dk
3. Merringgård og Ussinggård Gods, Skifteprotokol, 1794-1817, folio 10-10b, 11-12, 12b-13 og 14-15

Kapitel 20. Husmandsliv i Grejs

Mine tip-4-oldeforældre

Hans Pedersen & Dorthe Sørensdatte

Hans Pedersen (240):

Født:

Døbt: 17. juli 1701 i Grejs Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: 18. november 1736 i Grejs Sogn

Død:

Begravet: 30. april 1775 i Grejs Sogn

Dorthe Sørensdatte (241):

Født: ca. 1713

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 18. november 1736 i Grejs Sogn

Død:

Begravet: 23. april 1786 i Grejs Sogn

Hans Pedersen blev døbt den 17. juli 1701 i Grejs Sogn (Vejle Amt). Han var søn af Peder Hansen, der var bonde i Grejs By (jf. kapitel 30). Moderens navn er ukendt.

Der er ingen viden om hvor eller hvornår, Dorthe Sørensdatte blev født, og hendes forældre er ukendte. Hendes omtrentlige fødselsår er angivet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død.

Hans Pedersen og Dorthe Sørensdatte blev gift den 18. november 1736 (Grejs Sogn). Hans Pedersen var en ældre herre på 35 år ved vielsen, hvorimod Dorthe Sørensdatte var ca. 23 år. Efter vielsen bosatte de sig i Grejs By. I kirkebogen angives Hans Pedersen at være husmand ved sin død, så det har han formentlig været igennem hele sit ægteskab.

Dorthe Sørensdatte fødte ti børn, hvoraf de to var dødfødte og tre døde som små. Alle børnene blev født i Grejs Sogn. Den første i rækken var Søren Hansen, der blev døbt den 28. juli 1737. Derefter fulgte Ingeborg Hansdatte (døbt 4. marts 1739, begravet 12. juli 1739), Peder Hansen (døbt 26. juni 1740), dødfødt barn (begravet 3. februar 1743), Mads Hansen (døbt 21. juni 1744), Birgitte Hansdatte (døbt 9. april 1747, begravet 16. april 1748), min tip-3-oldefar, Niels Hansen (døbt 15. maj 1749), dødfødt barn (begravet 2. februar 1752), Rasmus Hansen (døbt 23. april 1753, begravet 29. april 1753) og Birthe Hansdatte (døbt 23. februar 1755).

Familiens bistand ved børnenes dåb var af beskeden omfang. Hans Pedersens bror, Jens Pedersen (jf. kapitel 30), var fadder i 1737 og 1740, og Jens Pedersens hustru var fadder i 1740 og 1747. Den Peder Hansen, der var fadder i 1739, må antages at have været Hans Pedersens far.

Hvad Hans Pedersen og Dorthe Sørensdatter efter den sidste børnefødsel foretog sig i de efterfølgende 20 år gemmer sig i fortidens tåger. Den 30. april 1775 formodes Dorthe Sørensdatter at have været til begravelse, idet hendes ægtemand, Hans Pedersen, blev begravet (Grejs Sogn) denne dag. Han blev 73 år gammel.

Dorthe Sørensdatter levede videre som husmandsenke i 11 år. Af mangel på fakta vil jeg gætte på, at hun har boet på aftægt hos et af børnene. Hun var ifølge kirkebogen 73 år gammel og havde bopæl i Grejs, da hun døde (begravet 23. april 1786, Grejs Sogn).

Som nævnt ovenfor blev fem af Hans Pedersens og Dorthe Sørensdatters ti børn voksne. Niels Hansen er nærmere omtalt i kapitel 12. Det er ikke lykkedes at finde yderligere oplysninger om sønnen, Mads Hansen. Tilbage er herefter at fortælle om to sønner og en datter.

Søren Hansen var 18 år, da han blev konfirmeret den 25. april 1756 (Grejs Sogn). Som 23-årig blev han den 20. juni 1761 (Grejs Sogn) gift med Mette Pedersdatter fra Grejs. Ifølge aldersangivelsen ved folketællingen i 1787 og i kirkebogen ved hendes død var hun født ca. 1725, dvs. hun var ca. 12 år ældre end Søren Hansen.

Stik imod familietraditionen forlod Søren Hansen Grejs Sogn efter vielsen. Han flyttede dog ikke længere væk end til nabosognet Hornstrup. Her fik han ca. 4 måneder efter vielsen – formentlig med hjælp fra hustruen – en søn, Hans Sørensen. Han blev døbt den 1. november 1761 og fremstillet i kirken den 15. november 1761 (Hornstrup Sogn). Hans Pedersens kone fra Grejs, dvs. barnets farmor, var en af fadderne.

I kirkebogen ved denne og senere lejligheder omtales Søren Hansen som Søren Hansen Hjulmand eller Søren Hansen Hjuler. Når et tilnavn blev brugt, skyldtes det, at der i samme sogn var en forvekslingsmulighed med en anden, der hed Søren Hansen. Tilnavnet fik Søren Hansen, fordi han arbejdede som hjulmand. Det bekræftes af, at der blandt indboet ved skiftet efter hans død var både hjuldele og en stor samling værktøj [1]. Søren Hansens bror, Niels Hansen, var også hjulmand. Det er derfor nærliggende at gætte på, at håndværket er gået i arv, dvs. at faderen, Hans Pedersen, også har været hjulmand.

Søren Hansen og Mette Pedersdatter fik yderligere to børn, der begge blev født i Hornstrup Sogn. Peder Sørensen blev døbt den 23. december 1764, og Anne Dorthe Sørensdatter blev døbt den 4. september 1768.

Søren Hansen kunne ikke helt undvære Grejs, for han vendte tilbage til Grejs for at være fadder. I 1777 og 1789 var ”Søren Hansen i Hornstrup” fadder hos broderen, Niels Hansen (jf. kapitel 12) og i 1789 hos søsteren, Birthe Hansdatter (jf. nedenfor).

Ved folketællingen i 1787 boede Søren Hansen og Mette Pedersdatter i et hus i Hornstrup By. Han angives at være husmand og daglejer, så hjuleriet må have været en bibeskæftigelse. Søren Hansen havde fået fæstebrev den 20. april 1764 og havde siden da været fæstehusmand under Store Grundet Gods. Huset var på 8 ½ fag med strå- og lyngtag [1].

Den 10. januar 1790 (Hornstrup Sogn) blev Søren Hansen begravet. Han blev 52 år. Skiftet efter Søren Hansen blev påbegyndt den 6. februar 1790 [1]. Søren Hansens bror, Niels Hansen fra Grejs, var lavværge for enken, Mette Pedersdatter. De to sønner er anført som arvinger, dvs. datteren må være død inden da.

Indboet blev efter enkens ønske solgt på offentlig auktion den 11. februar 1790 og indbragte 45 rigsdaler og 4 skilling. Der blev taget sociale hensyn, idet der blev givet et nedslag i auktionssalæret på 2 rigsdaler pga. enkens fattigdom. Gælden i boet var på 26 rigsdaler, 1 mark og 5 skilling. Den omfattede bl.a. penge lånt af Niels Hansen og de to sønner, udgifter til reparation af mangler ved huset og begravelsesudgifter.

Overskuddet på 23 rigsdaler, 3 mark og 15 skilling skulle deles med halvdelen til enken og halvdelen til de to sønner. Sønerne var dog så generøse, at de gav afkald på deres arv og overlod den til deres mor, ”som de vidste ikke kunne undvære den”. Mette Pedersdatter havde på auktionen købt for 7 rigsdaler, 5 mark og 10 skilling af familiens indbo, og det måtte hun klare sig med efterfølgende.

Mette Pedersdatter overlevede som fattig enke i næsten ti år efter mandens død. ”Søren Hansens enke af Hornstrup” blev begravet den 5. maj 1799 (Hornstrup Sogn). Ifølge kirkebogen blev hun 74 år gammel.

Peder Hansens liv kan beskrives kortfattet. Han var 18 år, da han blev konfirmeret den 22. april 1759 (Grejs Sogn). Han var en 30-årig ungkarl med bopæl i Grejs, da han døde (begravet 25. november 1770, Grejs Sogn).

Birthe Hansdatter var en af de ”unge personer”, der den 7. april 1771 blev konfirmeret i Grejs Kirke. Som 20-årig blev hun den 28. oktober 1775 (Grejs Sogn) gift med husmand Oluf Pedersen i Grejs. Oluf Pedersen blev også kaldt for Ole Pedersen og fik ofte tilføjet tilnavnet Skrædder, som var hans profession ved siden af landbruget. Endvidere ses han omtalt med tilnavnet Thyboe. Hans fødsel/dåb er ikke fundet, men han var født ca. 1750 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død.

Ægteparret fik otte børn, men det kneb med deres levedygtighed. Et barn var dødfødt og fire døde som små. Alle børnene blev født i Grejs Sogn. Hans Olufsen var den første af dem (døbt 11. august 1776, begravet 25. juli 1779). Resten af børneflokken var Karen Olufsdatter (døbt 4. juli 1779), Dorthe Olufsdatter (døbt 20. maj 1782), dødfødt barn (begravet 23. januar 1785), Hans Jørgen Olufsen (døbt 12. juni 1786, begravet 19. juni 1786), Ane Olufsdatter (døbt 25. november 1787, begravet 2. juni 1791), Ingeborg Olufsdatter (døbt 5. juli 1789) og til sidst en unavngeven søn (begravet 1. juni 1794 tre dage gammel).

Birthe Hansdatter havde nære relationer til sin bror, Niels Hansen, og hans hustru Maren Thomasdatter, idet Niels Hansen var fadder fire gange og Maren Thomasdatter to gange, da ovennævnte børn blev døbt.

Ved folketællingen i 1787 boede Oluf Pedersen og Birthe Hansdatter i et hus i Grejs By med døtrene Karen og Dorthe. Oluf Pedersen er anført at være bonde, husmand og skrædder. Han var fæster af huset, der hørte under præsteembedet i Vejle [2]. Den tilhørende jord var takseret til 1 fjerdingkar og 2 album hartkorn. Oluf Pedersen betalte 4 rigsdaler i årlig landgilde. Den 15. juni 1792 købte Oluf Pedersen af sognepræsten for Vejle og Hornstrup menigheder for 100 rigsdaler det husmandssted, han hidtil havde haft i fæste.

Birthe Hansdatter var kun 43 år, da hun døde (begravet 13. januar 1799, Grejs Sogn). Oluf Pedersen havde ikke tænkt sig at være alenefar ret længe, så derfor skulle der skiftes efter Birthe Hansdatter [3, 4]. Skiftet blev foretaget den 8. februar 1799. Døtrene Karen, Dorthe og

Ingeborg skulle arve, og deres morbror, Niels Hansen fra Grejs, varetog deres interesser som værge.

I skiftet omtales Oluf Pedersen som boelsmand på Grejs Mark. Det skyldtes, at jordtilliggenheden til huset, der blev kaldt for Pladsbjerg, var blevet væsentligt forøget. For 135 rigsdaler havde Oluf Pedersen tilkøbt en jordlod på 3 skæpper og 1 fjerdingkar hartkorn [5].

Boets værdier blev opgjort til i alt 556 rigsdaler, 1 mark og 15 skilling, hvoraf ejendommens værdi udgjorde 480 rigsdaler. Der har ikke været tale om stordrift af landbruget, idet husdyrholdet begrænsede sig til 2 køer og 6 får.

Boopgørelsen afslører, at tedrikning har haft en stor plads i ægteparrets hverdag, idet der i indboet var en tekedel, to tepotter og to tekopper. De behøvede dog ikke at få koffeinforgiftning pga. ensidig tedrikning, for blandt indboet var også en ølfjerdning, dvs. en lille øltønde.

Der var en gæld i boet på 374 rigsdaler. Efter fradrag af skifte- og begravelsesomkostninger var der et pænt overskud på 165 rigsdaler. Deraf beholdt Oluf Pedersen halvdelen, og døtrene skulle dele den anden halvdel. Oluf Pedersen udstedte efterfølgende en panteobligation til Overformynderiet med prioritet i sin ejendom som sikkerhed for døtrenes arv [6].

Nu kunne Oluf Pedersen gifte sig igen. Vielsen er ikke fundet i kirkebogen. Han formodes at være blevet gift i midten af 1799, idet han med sin nye hustru, Birthe Sørensdatter, fik en søn, Søren Olufsen, der blev døbt den 16. marts 1800 (Grejs Sogn). Det fremgår af et arveafkald fra samme år, at Birthe Sørensdatter var datter af Søren Jørgensen fra Grejs Mark [7]. Hun var døbt den 14. juni 1767 (Grejs Sogn).

Som følge af giftermålet havde Oluf Pedersen modtaget 140 rigsdaler fra Birthe Sørensdatters far som medgift og arveforskid [7]. Oluf Pedersen manglede dog fortsat penge, bl.a. fordi han havde købt ovennævnte jordlod. Den 8. september 1800 udstedte han panteobligationer for to lån på henholdsvis 100 rigsdaler [8] og 200 rigsdaler [9] mod prioritet i sit hus, Pladsbjerg, og sin jordlod.

Ved folketællingen i 1801 boede Oluf Pedersen og Birthe Sørensdatter i Grejs med deres fælles søn, en datter fra hans første ægteskab og en læredreng. Oluf Pedersen er anført at være husmand med jord og skrædder.

Året 1802 fik en trist start. Den 24. januar blev deres fælles søn, Søren, begravet (Grejs Sogn). På ca. samme tidspunkt fødte Birthe Sørensdatter en datter, der ved en hjemmedåb fik navnet Birthe. Både mor og datter døde efterfølgende, og den 17. marts 1802 (Grejs Sogn) blev de begge begravet i samme kiste. Datteren anføres i kirkebogen at være blevet 8 uger gammel.

Oluf Pedersen lod sig ikke slå ud af lidt modgang, så han fandt sig hurtigt en tredje hustru. Den 10. juli 1802 (Grejs Sogn) blev han gift med sin tidligere svigerinde og min tip-3-oldemor, Maren Thomasdatter. Det er beskrevet i kapitel 12, hvordan det herefter gik ham.

Litteraturliste

1. Store Grundet Gods, Skifteprotokol, 1771-1805, folio 97b-101
2. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 213b-214
3. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1795-1799, folio 174-176
4. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1801-1808, folio 94

5. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 672-672b
6. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 812b-813
7. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 581b
8. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 672b-673
9. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 673b-674

Kapitel 21. Grejsenkemanden fik kongelig bevilling

Mine tip-4-oldeforældre

Thomas Larsen & Maren Madsdatter

Thomas Larsen (242):

Født:

Døbt: 1. november 1710 i Grejs Sogn (Vejle Amt)

Konfirmeret:

Gift: 17. februar 1737 i Grejs Sogn

Død:

Begravet: 28. februar 1767 i Grejs Sogn

Maren Madsdatter (243):

Født:

Døbt: 31. juli 1712 i Grejs Sogn

Konfirmeret:

Gift: 17. februar 1737 i Grejs Sogn

Død:

Begravet: 15. december 1793 i Grejs Sogn

Thomas Larsens fornavn ses også skrevet Tomas. Efternavnet ses ofte skrevet Lauridsen (i flere stavevarianter) og sjældnere Laursen. Han blev døbt den 1. november 1710 (Grejs Sogn, Vejle Amt) og var søn af Lars Thomsen og Sidsel Jensdatter (jf. kapitel 31).

Det var formentlig denne Thomas Larsen, der i en alder af 18 år var fadder ved en dåb den 22. maj 1729 (Grejs Sogn). Den 7. november 1734 (Grejs Sogn) blev Thomas Larsen gift med Kirsten Mikkelsdatter fra Grejs. Hun var døbt den 19. februar 1699 (Grejs Sogn), dvs. han var 24 år ved vielsen, og hun var 35 år.

Thomas Larsen blev enkemand efter mindre end et års ægteskab. Kirsten Mikkelsdatter blev begravet den 16. juni 1735 (Grejs Sogn). Ægteskabet var så kortvarigt, at de ikke nåede at få barn.

Det krævede kongelig indblanding at få enkemanden gift igen. Thomas Larsen måtte ansøge kong Christian 6. om tilladelse til at blive gift med Maren Madsdatter. Maren Madsdatter var blevet døbt den 31. juli 1712 (Grejs Sogn). Hun var datter af Mads Pedersen og Maren Olufsdatter (jf. kapitel 32).

Når ægteskabet krævede kongelig bevilling, skyldtes det, at de efter datidens regler var for nært beslægtede, idet Thomas Larsens afdøde hustru var Maren Madsdatters fars halvsøsters datter. Med sådanne regler har mændene skullet have helt styr på anetavlen, før de tog af sted på frierfærd. Den kongelige bevilling blev givet den 23. november 1736 [1]. Det fremgår, at de begge var ”bønderfolk af Grejs Sogn og By”.

Nu var formaliteterne i orden, så Thomas Larsen og Maren Madsdatter blev gift den 17. februar 1737 (Grejs Sogn). Det var i sidste øjeblik, for måneden efter (25. marts 1737, Grejs Sogn) fik de døbt en søn, Mads Thomsen, selv om de næppe havde fået kongelig tilladelse til at påbegynde det ægteskabelige samliv i utide.

Den kirke i Grejs, som både Thomas Larsen og Maren Madsdatter blev døbt i, viet i og begravet fra, er blevet nedrevet. Den nuværende Grejs Kirke blev bygget i 1882. Den altertavle og døbefont, der ses på billedet, stammer dog fra den gamle kirke (foto: 2019)

De fik i alt otte børn, der alle blev født i Grejs Sogn. Lars Thomsen blev døbt den 26. april 1739, og derefter ankom Christen Thomsen (døbt 13. november 1741, begravet 26. april 1744), endnu en Christen Thomsen (døbt 31. maj 1744, begravet 11. februar 1745), Kirsten Thomasdatter (døbt 1. januar 1748, begravet 20. december 1750), Søren Thomsen (døbt 12. juni 1750), Kirsten Thomasdatter (døbt 13. august 1752) og som afslutning min tip-3-oldemor, Maren Thomasdatter (døbt 29. september 1754).

Der har muligvis været et barn mere. Det fremgår af kirkebogen for Grejs Sogn, at ”den 21. marts 1746 gik Thomas Larsens hustru af Grejs i kirke”. Da almindelig kirkegang ikke blev registreret, må der have været tale om en introduktion i kirken efter en fødsel. Der er dog ikke fundet nogen fødsel i kirkebogen, hvilket evt. kan skyldes, at barnet har været dødfødt.

Thomas Larsen var 56 år, da han døde (begravet 28. februar 1767, Grejs Sogn). I kirkebogen betegnes han som gårdmand i Grejs. Det er uvist, hvordan enken, Maren Madsdatter, derefter ernærede sig, men måske har hun drevet gården videre med børnenes hjælp.

Senest i 1784 kom Maren Madsdatter på aftægt i et hus i Grejs By hos datteren, Maren Thomasdatter, og svigersønnen, Niels Hansen (jf. kapitel 12). Det fremgår af vilkårene for Niels Hansens fæstehus i en jordebog fra 1784, at han skulle forsyne enken Maren Madsdatter med en bolig i huset så længe, hun levede [2], og det gjorde hun ret længe.

Ved folketællingen i 1787 boede Maren Madsdatter hos datteren og svigersønnen. Det blev hun formentlig ved med indtil 1793. Den 15. december 1793 blev ”enken Maren Madsdatter af Grejs” begravet. Hun blev 81 år gammel.

Af Thomas Larsens og Maren Madsdatters otte børn opnåede de fem at blive voksne. Min tip-3-oldemor, Maren Thomasdatter, er nærmere omtalt i kapitel 12. De resterende fire børn omtales i det følgende, men to af dem døde i så ung en alder, at der kun er grundlag for en ultrakort omtale.

Mads Thomsen var 19 år, da han blev konfirmeret den 25. april 1756 (Grejs Sogn). Han måtte vente længe på at finde sig en kone, men det lykkedes, da han var 31 år. Den 1. juli 1768 (Grejs Sogn) blev han gift med Mette Nielsdatter fra Grejs.

Mads Thomsens far, Thomas Larsen, var død året forinden, så det er sandsynligt, at Mads Thomsen efter vielsen overtog faderens fæstegård. Det fremgår af en jordebog fra 1784 for Grundet og Højgård Gods, at Mads Thomsen var fæster af en gård på 4 tønder, 2 skæpper og 1 album hartkorn [2]. Det er anført, at Mads Thomsen skulle forrette det sædvanlige hoveriarbejde, ”som hans fader forhen svaret haver og forrettet haver”, hvilket må betyde, at Mads Thomsen havde overtaget fæstegården efter sin far.

Det har ikke været uden udfordringer at finde frem til Mette Nielsdatters oprindelse. Hun formodes at være den Mette Nielsdatter på 15 ½ år, der nævnes i skiftet efter faderen, Niels Pedersen Smed i Grejs, den 12. februar 1763 [3]. I skiftet anføres moderen at være Kirsten Bertelsdatter. Hun blev efterfølgende gift med Niels Jørgensen den 4. juni 1763 (Grejs Sogn).

Kirsten Bertelsdatter og ikke mindst Niels Jørgensen blev hyppigt brugt som faddere ved dåben af Mads Thomsens og Mette Nielsdatters mange børn (jf. nedenfor). Det får mig til at tro, at Mads Thomsens hustru var den Mette Nielsdatter, der var datter af Kirsten Bertelsdatter og Niels Pedersen. Mette Nielsdatters fødsel/dåb har dog ikke umiddelbart kunnet findes i kirkebogen. Ifølge aldersangivelsen ved ovennævnte skifte skulle hun være født omkring august 1747. Den 23. juli 1747 (Grejs Sogn) fik Niels Pedersen fra Grejs døbt et barn, men barnets navn mangler i kirkebogen. Jeg vover at påstå, at dette anonyme barn var Mette Nielsdatter.

Mads Thomsen og Mette Nielsdatter præsterede at få 16 børn, hvoraf et var dødfødt. Det er avlsrekord, idet jeg ikke tidligere i min slægtshistorie er stødt på et ægtepar med så mange børn. Børnene blev født i Grejs Sogn i løbet af en periode på 22 år. Det var dog kun syv af børnene, der blev voksne, og det gjorde det lettere for Mads Thomsen at brødføde sin børneflokk.

Mette Nielsdatter lagde hårdt ud, idet hun startede med at føde to børn i løbet af det samme kalenderår. Thomas Madsen blev døbt den 15. januar 1769 (begravet 2. maj 1779) og Kirsten Madsdatter den 26. december 1769 (begravet 21. februar 1773). Den 20. januar 1771 blev Mads Thomsens dødfødte barn begravet. Maren Madsdatter blev døbt den 17. maj 1772 (begravet 19. juli 1772) og Niels Madsen den 18. juli 1773 (begravet 25. april 1779). Nu var alle bedsteforældre blevet tilgodeset ved at få et barn opkaldt efter sig.

De resterende 11 børn var Bertel Madsen (døbt 22. januar 1775), Christen Madsen (døbt 31. marts 1777), Kirsten Madsdatter (døbt 22. november 1778, begravet 14. marts 1779), Maren Madsdatter (døbt 9. april 1780), Niels Madsen (døbt 22. juli 1781, begravet 15. februar 1784),

Kirsten Madsdatter (døbt 12. januar 1783, begravet 13. marts 1785), Mette Madsdatter (døbt 2. maj 1784), Kirsten Madsdatter (døbt 15. oktober 1786), Niels Madsen (døbt 15. juni 1788, begravet 11. juni 1809), Thomas Madsen (døbt 22. november 1789) og til allersidst Sidsel Madsdatter (døbt 2. oktober 1791, begravet 18. august 1793).

Så mange døbte børn krævede et stort antal faddere. Familien blev flittigt brugt. Mette Nielsdatters mor, Kirsten Bertelsdatter, var fadder to gange og Mette Nielsdatters stedfar, Niels Jørgensen, hele 11 gange. Mads Thomsens søstre, Maren Thomasdatter og Kirsten Thomasdatter, var faddere henholdsvis seks gange og to gange, Maren Thomasdatters mand, Niels Hansen, var fadder to gange og Kirsten Thomasdatters mand, Marcus Christensen, fire gange.

Ved folketællingerne i 1787 og 1801 boede Mads Thomsen og Mette Nielsdatter på gården i Grejs By, begge gange med fem hjemmeboende børn. I 1793 var Mads Thomsen blevet selvejer, idet han for 781 rigsdaler, 1 mark og 8 skilling havde købt sin fæstegård af godsejeren [4]. Gården var nu angivet at være på 3 tønder, 7 skæpper og 1 fjerdingkar hartkorn. For at kunne købe gården måtte han låne 600 rigsdaler af fru oberstinde von Krabbe i Vejle [5].

Mads Thomsen har muligvis haft svært ved at få økonomien til at hænge sammen, for han frasolgte noget af sin jord flere gange. I 1794 solgte han for 70 rigsdaler et mindre jordstykke på 2 $\frac{5}{8}$ album hartkorn [6], i 1799 frasolgte han en græsningslod på $\frac{1}{4}$ album hartkorn [7], og i 1803 blev en parcel på 1 skæppe og $\frac{5}{8}$ album hartkorn frasolgt for 325 rigsdaler [8].

Med købekontrakt af 7. marts 1807 solgte Mads Thomsen hele sin gård til svigersønnen, Thomas Christensen, der var gift med Maren Madsdatter. Købesummen var 1.570 rigsdaler. Købekontrakten var samtidig en aftægtskontrakt, der sikrede Mads Thomsen og Mette Nielsdatter aftægt på gården [9].

Mads Thomsen var 70 år, da han blev aftægtsmand. Han var 78 år, da han døde den 26. november 1815 (Grejs Sogn). Det ville være nærliggende at tro, at Mette Nielsdatters helbred var svækket af de mange fødsler. Det har tilsyneladende ikke været tilfældet, for hun var 81 år, da hun døde den 4. juni 1829 (Grejs Sogn).

Lars Thomsen, der også blev kaldt for Laurids Thomsen, døde i en alder af 20 år. Han blev begravet den 30. december 1759 (Grejs Sogn). I kirkebogen omtales han som ”Thomas Larsens vanføre søn”.

Søren Thomsen blev et år ældre. Han var 21 år og havde bopæl i Grejs, da han døde (begravet 29. marts 1772, Grejs Sogn). Han betegnes i kirkebogen som ”enken Maren Madsdatters søn”.

Kirsten Thomasdatter blev i en alder af 14 år konfirmeret sammen med sin to år ældre storebror, Søren Thomsen, den 26. april 1767 (Grejs Sogn). Hendes fornavn ses også skrevet Kirstine, og hendes efternavn ses også skrevet Thomsdatter.

Hun var en fremmelig ung dame, der blev gift i en meget tidlig alder. Da kun hendes dåbsdato og ikke fødselsdato er kendt, er det usikkert, om hun var 15 eller 16 år, da hun den 1. juli 1768 (Grejs Sogn) blev gift med Thomas Pedersen fra Grejs. Hun må formodes at have været 16 år, da kvinder i henhold til Christian 5.'s Danske Lov fra 1683 skulle være fyldt 16 år og mænd 20 år for at blive trolovet [10]. Ifølge loven måtte trolovelse ikke ske i drukkenskab, så Kirsten Thomasdatter har sandsynligvis været ædru, da hun sagde ja til Thomas Pedersen.

Thomas Pedersen var ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død født ca. 1744, dvs. han var ca. otte år ældre end Kirsten Thomasdatter. Hendes tidlige giftermål var tilsyneladende ikke fremtvunget af en graviditet. Deres første barn blev døbt den 28. januar 1770 (Grejs Sogn) og fik navnet Maren Thomasdatter. Det er anført i kirkebogen, at Thomas Pedersen var gårdmand.

Det blev kun til det ene barn, for Thomas Pedersen døde i en alder af 30 år (begravet 20. februar 1774, Grejs Sogn). Der blev afholdt skifte efter ham den 14. marts 1774 [11]. Det fremgår af skiftet, at han var fæstegårdmand under Grundet Gods. Kirsten Thomasdatters bror, Mads Thomsen, var formynder for datteren, Maren Thomasdatter.

Kirsten Thomasdatter havde valgt en prokurator som lavværge for bedre at få fremmet sine ønsker til bodelingen. Han tilkendegav på hendes vegne, at hun ønskede et forlig uden registrering og vurdering af boet. Hun tilbød at give datteren 13 rigsdaler og 2 mark, faderens kiste af eg med hængelås og nøgle samt en seng bestående af to dyner, tre puder og to lagner i arv efter hendes far. Dette forslag blev accepteret af både skifteforvalteren fra godset og barnets formynder.

Ved skiftet havde Kirsten Thomasdatter endvidere fået opfyldt sit ønske om at overtage fæstet af gården. Det gjorde hende mere attraktiv, når hun skulle finde sig en ny mand, idet manden ville få gården med som tillægsgevinst. Den unge enke var da også så eftertragtet, at hun blev gift igen ca. fire måneder efter mandens død.

Den nye mand og gårdmand hed Marcus Christensen og var fra Grejs. Han blev gift med Kirsten Thomasdatter den 18. juni 1774 (Grejs Sogn). Marcus Christensen er formentlig identisk med den Marqvor Christensen, der blev døbt den 7. maj 1744 (Grejs Sogn) og konfirmeret den 10. april 1763 (Grejs Sogn).

Selv om Kirsten Thomasdatter gjorde sit bedste for at slå sin storebrors rekord i antal børn, blev det kun til 12 børn inkl. datteren af første ægteskab. Fem af børnene døde som små. Alle børnene blev født i Grejs Sogn.

Kirsten Thomasdatter må være blevet gravid med Marcus Christensen ca. en måned efter Thomas Pedersens død, for hendes første barn med Marcus Christensen blev døbt den 18. december 1774. Han fik navnet Thomas Marcussen og blev dermed opkaldt både efter Kirstens afdøde mand og efter hendes lige så afdøde far. Enken Maren Madsdatter fra Grejs, der betegnes som Marcus Christensens svigermor, var blandt fadderne. Thomas Marcussens liv blev kort, for han blev begravet den 29. januar 1775.

De efterfølgende ti børn var Maren Marcusdatter (døbt 7. januar 1776), Christen Marcussen (døbt 23. november 1777, begravet 5. september 1779), Christen Marcussen (døbt 26. december 1779), Thomas Marcussen (døbt 25. november 1781, begravet 9. maj 1782), Søren Marcussen (døbt 11. maj 1783, begravet 9. juni 1783), Thomas Marcussen (døbt 12. september 1784, begravet 13. februar 1785), Gertrud Marcusdatter (døbt 12. marts 1786), Søren Marcussen (døbt 30. november 1788), Birthe Kirstine Marcusdatter (døbt 27. februar 1791) og til sidst et vellykket fjerde forsøg på en levedygtig Thomas Marcussen (døbt 20. juni 1793).

Også her blev familien brugt som faddere. Kirsten Thomasdatters bror, Mads Thomsen, var fadder seks gange og hans hustru, Mette Nielsdatter, en enkelt gang. Kirsten Thomasdatters søster, Maren Thomasdatter, var fadder tre gange og hendes mand, Niels Hansen, fire gange.

Det fremgår af den tidligere omtalte jordebog fra 1784, at Marcus Christensen var fæster af en gård på 3 tønder, 6 skæpper, 1 fjerdingkar og 1/2 album hartkorn og betalte 1 rigsdaler og 2 mark i årlig landgilde [2]. Ved folketællingen i 1787 boede han på gården med hustru og fire børn. De havde en 80-årig enke boende til leje.

I 1793 holdt godsejeren på Grundet udsalg af godsets fæstegårde. Marcus Christensen kunne ikke sige nej til et godt tilbud, så han købte sin fæstegård for 850 rigsdaler [12]. Han havde dog ikke penge nok. Dem havde oberstinde von Krabbe i Vejle rigeligt af, så hun lånte ham 600 rigsdaler til en årlig rente på 4 % [13].

Ved folketællingen i 1801 boede Marcus Christensen og Kirsten Thomasdatter på gården med seks hjemmeboende børn. De to ældste var voksne, så de har kunnet fungere som tjenestefolk.

Marcus Christensen var ifølge kirkebogen 61 år, da han døde (begravet 3. november 1805, Grejs Sogn). Der blev afholdt skifte efter ham den 6. november 1805 [14, 15]. Enkens bror, Mads Thomsen, var hendes lavværge.

Det fremgår af boopgørelsen, at gården var velforsynet med indbo til en stor familie. Der var f.eks. en del sengetøj, mange borde og stole og et stort antal tallerkener. Værdien af indbo og besætning blev vurderet til 274 rigsdaler, 2 mark og 8 skilling. Gården, der omtales som Nydamsgård på Grejs Mark, blev vurderet til 1.450 rigsdaler. Der var gæld på 900 rigsdaler, deriblandt ovennævnte lån til oberstinden og en gæld til sønnen, Christen Marcussen, på 155 rigsdaler.

Når skifteomkostningerne var trukket fra, var der et stort overskud i boet på 798 rigsdaler og 5 mark. Deraf skulle fem af de seks børn dele halvdelen, idet datteren, Maren Marcusdatter, tidligere havde fået udbetalt både sin fædrene og mødrene arv. Kirsten Thomasdatter rundede børnenes arv op, så sønnerne fik 100 rigsdaler og døtrene 50 rigsdaler. Forskelsbehandlingen blev dog minimeret, idet døtrene yderligere fik lovning på en god seng til 30 rigsdaler og en dragkiste til 10 rigsdaler.

Den 3. januar 1809 blev der underskrevet en kombineret købe- og aftægtskontrakt, hvormed Kirsten Thomasdatter afstod gården til sin ældste søn, Christen Marcussen, og hun selv fik aftægt på gården for livstid [16, 17]. Christen Marcussen skulle som betaling overtage gæld for skyldig arv efter skiftet i 1805, betale forskud for mødrene arv til tre af Kirsten Thomasdatters børn og overtage lånet i gården, i alt 1.200 rigsdaler.

Aftægtskontrakten beskrev detaljeret, hvordan Kirsten Thomasdatter skulle serviceres med aftægtsbolig og naturalier, f.eks. skulle hun årligt have ”12 pund røget flæsk over siden uden ben” og ”en fed gås om Mortensdag med dens fjeder”. Hun skulle én gang om året køres til Viby ved Århus, så hun kunne besøge datteren, Maren Marcusdatter, der var gift med skoleholderen i Viby. I sygdomstilfælde skulle præsten hentes til Kirsten Thomasdatter, og hvis sygdommen udartede, skulle Christen Marcussen sørge for en hæderlig og anstændig begravelse.

Af ukendte årsager solgte Christen Marcussen med skøde af 27. juli 1813 Nydamsgård til sin bror, Søren Marcussen, og flyttede til Vindelev Sogn (Vejle Amt) [18, 19]. Christen Marcussen var gårdmand på Vindelev Mark, da han døde den 9. november 1829 (Vindelev Sogn).

Med købet af gården overtog Søren Marcussen også aftægtsforpligtelsen, som blev så langvarig, at den må have været dyr. Ved folketællingerne i 1834 og 1840 boede Kirsten Thomasdatter på aftægt hos Søren Marcussen på gården på Grejs Mark.

Kirsten Thomasdatter var 89 år, da hun døde den 5. april 1842 (Grejs Sogn). Kirkebogen efterlader ingen tvivl om hendes oprindelse, idet det er anført, at hun var enke efter Marcus Christensen, at hun var født i Grejs, og at hendes far hed Thomas Lauridsen.

Litteraturliste

1. Danske Kancelli, Jyske Registre, 1736-1739, nr. 210, folio 152-152b
2. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 322
3. Rosenvold Gods, Skifteprotokol for gods i Stjernholm Amt, 1747-1791, side 360-364
4. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 392b-393
5. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 412b-413b
6. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1817-1821, folio 222b-223
7. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1801-1808, folio 108b-109b
8. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1801-1808, folio 618-618b
9. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1808-1812, folio 55b-56
10. Christian den Femtes Danske Lov, 1683, 3. bog, 16. kapitel, 5. artikel, www.bjoerna.dk
11. Store Grundet Gods, Skifteprotokol, 1771-1805, folio 2-2b
12. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 387b-388
13. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1797, folio 409b-410b
14. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1805-1810, folio 59b-61b
15. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1801-1808, folio 590b
16. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1808-1812, folio 194b-195b
17. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1808-1812, folio 193b-194
18. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Realregister, Grejs Sogn, 1835-1954, side 100
19. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 280-280b

Kapitel 22. Vandringsmandens sidste byvandring

Mine tip-4-oldeforældre

Peder Pedersen Krag & ukendt hustru

Peder Pedersen Krag (248):

Født: 3. maj 1707 i Vor Frelseres Sogn, Horsens (Skanderborg Amt)

Døbt: 8. maj 1707 i Vor Frelseres Sogn, Horsens

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 19. juli 1785 i Uldum Sogn (Vejle Amt)

Ukendt hustru (249):

Født: ca. 1703

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 18. september 1774 i Uldum Sogn

Min matematiklærer i folkeskolen lærte mig og de øvrige håbefulde elever, at ”man skal ikke tro, man skal vide”. Denne læresætning er lettere at håndhæve, når man beskæftiger sig med matematik, end når man laver slægtsforskning. Jeg vil indledningsvis advare læseren om, at dette kapitel i højere grad er baseret på tro end på viden.

Når jeg i stor udstrækning har måttet basere oplysningerne på formodninger, skyldes det primært, at kirkebogen i Uldum Sogn (Vejle Amt) først starter i 1746. For at begynde med slutningen blev ”gamle Peder Pedersen Krag af Uldum” ifølge kirkebogen begravet den 19. juli 1785 (Uldum Sogn). Det er anført, at han blev 82 år gammel, dvs. han var født ca. 1703.

Kirkebøger beskriver normalt ikke vandreture, men her er det omtalt, at den gamle mand gik omkring i byen 12 timer før sin død. Måske var det motionen, der var årsag til, at han blev så gammel?

Peder Pedersen Krags ukendte hustru må formodes at være ”Peder Krages hustru i Uldum”, der blev begravet den 18. september 1774 (Uldum Sogn). Hun blev 71 år, dvs. hun var født ca. 1703. Som omtalt nedenfor har hun muligvis heddet Lene til fornavn.

Den 22. januar 1747 (Uldum Sogn) fik Peder Krage døbt en datter, Maren Pedersdatter. Hans øvrige børn må antages at være blevet født inden kirkebogens start. Som omtalt i kapitel 14 var min tip-3-oldefar, Peder Pedersen Krag, fra Uldum og født ca. 1742. Det er derfor nærliggende at tro, at han var søn af min formodede tip-4-oldefar, ovennævnte Peder Pedersen Krag og hans ukendte hustru.

Hustruen er ikke mere ukendt end, at jeg har et bud på hendes fornavn. Mit bud er baseret på datidens navngivningstraditioner, hvor de to først fødte børn af hvert køn ofte blev opkaldt efter deres bedsteforældre. Min tip-3-oldefar, Peder Pedersen Krags to ældste sønner blev opkaldt efter bedstefædrene. Hans næstældste datter blev opkaldt efter sin mormor. Den ældste

datter hed Lene. Det er derfor nærliggende at tro, at tip-3-oldefar, Peder Pedersen Krag's mor har heddet Lene.

I Uldum Sogn boede endvidere en Christen Pedersen Krag. Han var født i ca. 1726 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død, men i ca. 1733 ifølge aldersangivelsen ved folketællingen i 1787. Det er sandsynligt, at han også var søn af tip-4-oldefar, Peder Pedersen Krag. ”Christen Krage af Uldum” var fadder ved en dåb hos tip-3-oldefar, Peder Pedersen Krag, den 23. juli 1780 (Sindbjerg Sogn, Vejle Amt). Christen Pedersen Krag fik i lighed med tip-3-oldefar, Peder Pedersen Krag, en datter døbt Lene. Det bestyrker formodningen om, at de kan have haft en fælles mor, der hed Lene.

Som omtalt i kapitel 33 var der en ældre Peder Pedersen Krag, der boede i Uldum inden kirkebogens start. Han formodes at være min tip-5-oldefar. Der er en begrundet formodning om, at han var flyttet fra Horsens til Uldum med kone og søn. Hvis denne formodning er korrekt, er min tip-4-oldefar den Peder Pedersen Krag, der blev født den 3. maj 1707 i Vor Frelsers Sogn i Horsens. Det passer dog ikke helt med, at han skulle være født ca. 1703 (jf. ovenfor).

Peder Pedersen Krag (tip-4-oldefar) og hans ukendte hustru har formentlig fået flere børn end de tre, jeg har tildelt dem ovenfor. Min tip-3-oldefar, Peder Pedersen Krag, er omtalt i kapitel 14. Det er ikke lykkedes at finde yderligere oplysninger om Maren Pedersdatter. Derfor er det kun Christen Pedersen Krag, der bliver omtalt i det følgende.

Christen Pedersen Krag's vielse er ikke fundet. Det fremgår af kirkebogen ved flere af hans børns dåb, at hans hustru hed Maren Andersdatter. Alle nedennævnte børn blev døbt i Uldum Sogn. Det første barn, der er fundet døbt, er Lene Christensdatter (døbt 9. marts 1777). Fødslerne fortsatte med Cathrine Christensdatter (døbt februar/marts 1779), Anne Christensdatter (døbt 7. december 1783, begravet 16. maj 1784) og Peder Christensen (døbt 9. februar 1785, begravet 8. marts 1787).

Ved folketællingen i 1787 boede Christen Pedersen Krag og Maren Andersdatter i Uldum. Han er anført at være 54 år og hun 44 år. Christen Pedersen Krag har ikke selv været i stand til at forsørge sin familie, for det er anført, at han var almisselem. De havde fire hjemmeboende børn, hvoraf kun de to er fundet døbt i Uldum Sogns kirkebog. En datter, Kirsten, på 9 år og en søn, Anders, på 1 år er ikke fundet i kirkebogen.

Fattigdommen blev næppe mindre af, at fødslerne fortsatte efter folketællingen med Peder Christensen (døbt 20. februar 1788) og Christen Christensen (døbt 26. juli 1790). Den 26. maj 1793 blev Christen Krag's dødfødte datter begravet, og den 8. juni 1793 blev samme mands datter, Anne, på 0 år begravet. Hvis det skal give mening, må der have været tale om en tvillingefødsel, hvor begge tvillinger døde. Fødslerne sluttede med Gertrud Christensdatter (døbt 9. juni 1794).

Christen Pedersen Krag var ifølge kirkebogen 75 år og havde bopæl i Uldum, da han døde. Han blev begravet den 22. juli 1801 (Uldum Sogn). Det vides ikke, hvad der derefter skete med Maren Andersdatter.

Kapitel 23. Brøstfældighedens pris

Mine tip-4-oldeforældre

Niels Nielsen & Karen Olufsdatter

Niels Nielsen (250):

Født: ca. 1709

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1742

Død: 22. april 1793 i Tolstrup Sogn (Skanderborg Amt)

Begravet: 28. april 1793 i Tolstrup Sogn

Karen Olufsdatter (251):

Født: ca. 1710

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: ca. 1742

Død:

Begravet: 12. juli 1772 i Tolstrup Sogn

Karen Olufsdatters efternavn ses også skrevet Olesdatter. Mine tip-4-oldeforældres omtrentlige fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død.

Niels Nielsen var fra Gedved [1] i Tolstrup Sogn (Skanderborg Amt) ca. 7 km nord for Horsens. Hans forældre er ukendte. Karen Olufsdatter var datter af Oluf Knudsen, der var husmand i Tolstrup By (Tolstrup Sogn). Hendes mor hed muligvis Karen Jørgensdatter (jf. kapitel 34).

Med fæstebrev af 12. december 1742 overtog Niels Nielsen et hus i Tolstrup By, som afdøde Oluf Knudsen havde haft i fæste. Oluf Knudsens efterlevende hustru havde ”formedelst alderdom og skrøbelighed” frasagt sig huset og afstået det til Niels Nielsen, der omtales som hendes svigersøn [1]. Derfor har Niels Nielsen og Karen Olufsdatter været gift på det tidspunkt.

Da de begge havde bopæl i sognet, er det sandsynligt, at Niels Nielsen og Karen Olufsdatter er blevet gift i Tolstrup Sogn. Vielsen er dog ikke fundet i kirkebogen. Tolstrup Sogns kirkebog starter i oktober 1742, så de er formentlig blevet gift inden da. Da Niels Nielsens overtagelse af fæstet kan tænkes at have været grundlaget for ægteskabet, er det nærliggende at gætte på, at de er blevet gift tidligere i 1742.

Det hus, som Niels Nielsen fæstede, hørte under Hansted Hospital. Hansted Hospital var en stiftelse for syge, gamle og fattige. Det var opført i 1711-1712 efter en testamentarisk bestemmelse fra en from godsejerenke på Hanstedgård. Hansted Hospital overtog ejerskabet af Hanstedgård. Hospitalet med tilhørende ejendomme blev administreret af skiftende forstandere [2, 3].

I fæsteafgift skulle Niels Nielsen betale 2 rigsdaler til Hansted Hospital og 1 mark og 8 skilling til Århus Domkirke, der tilsyneladende også havde en andel i huset. Niels Nielsen kunne så trøste sig med, at hans betalinger gik til et godt formål. Niels Nielsen overtog et brøstfældigt,

Det er overvejende sandsynligt, at Niels Nielsen og Karen Olufsdatter blev gift her i Tolstrup Kirke. Beviset mangler dog, da sognets kirkebog starter efter det formodede vielsestidspunkt (foto: 2019)

Hansted Hospital tog sig dengang af syge, gamle og fattige. Niels Nielsen var en af de fæstehusmænd, der hørte under hospitalet (foto: 2019)

dvs. forfaldent hus. Derfor fik han lov til at hente træ til husets istandsættelse i hospitalets skov i Underup Sogn (Skanderborg Amt) [1].

Den 8. oktober 1744 (Tolstrup Sogn) fik Niels Nielsen og Karen Olufsdatter døbt en søn, Niels Nielsen, der formodes at være ægteparrets første barn. Karen Olufsdatter fødte yderligere tre børn.

Som diskuteret i kapitel 14 blev min tip-3-oldemor, Sidsel Nielsdatter, sandsynligvis døbt i april/maj 1748, selv om hendes dåb ikke er anført i kirkebogen. Efterfølgende blev Oluf Nielsen døbt den 9. januar 1752 (Tolstrup Sogn) og Hans Nielsen den 27. oktober 1754 (Tolstrup Sogn). Hans Nielsen døde som 1-årig (begravet 21. marts 1756, Tolstrup Sogn). Ved Hans Nielsens dåb var Karen Olufsdatters brødre, Jørgen Olufsen og Christen Olufsen (jf. kapitel 34), blandt fadderne.

Ovennævnte Jørgen Olufsen, der var smed, fik en søn døbt den 31. januar 1751 (Hansted Sogn, Skanderborg Amt). Barnet blev båret af ”smedens søster”, som må antages at have været Karen Olufsdatter. ”Niels Nielsens hustru i Tolstrup” bar barnet, da hendes bror, Christen Olufsen, den 8. april 1764 (Hansted Sogn) fik døbt en søn.

Ved en dåb hos samme Christen Olufsen den 27. oktober 1771 (Hansted Sogn) var to af fadderne ”Niels Hjulmand fra Tolstrup og søn”. Som omtalt nedenfor arbejdede Niels Nielsen som hjulmand på deltid. Det er uvist hvem af de to sønner, der fik lov til at være fadder.

Karen Olufsdatter var ifølge kirkebogen 62 år og havde bopæl i Tolstrup, da hun døde i 1772 (begravet 12. juli 1772, Tolstrup Sogn). Der skulle skiftes, for Niels Nielsen ville giftes. Skiftet efter Karen Olufsdatter blev påbegyndt den 6. august 1772 [4]. I skiftet omtales Niels Nielsen som fæstehusmand i Tolstrup. Arvingerne var enkemanden og børnene Niels, Sidsel og Oluf.

Det fremgår af registreringen af boet, at Karen Olufsdatter havde kunnet gøre brug af to gryder og en pande, når hun skulle lave mad til Niels Nielsen. Maden fik et internationalt format, når den blev serveret på husets fire hollandske tallerkener. Der er ingen viden om Karen Olufsdatters udseende bortset fra, at hun givetvis har set nydelig ud, når hun promenerede i sine sko med messingspænder og var iført sin sorte fløjls hue eller blå silkehue. En god nattesøvn havde høj prioritet, for det mest værdifulde af indboet var husets sengeklæder.

Det fremgår, at husdyrholdet begrænsede sig til en tre år gammel ko, 7 får og 6 lam, der tilsammen blev vurderet til 16 rigsdaler. Alt i alt blev boets værdier takseret til 42 rigsdaler og 5 mark. Gælden omfattede begravelsesudgifter, udgifter til udbedring af husets brøstfældighed, et års skyldig fæsteafgift og udgifter til skiftet. Slutresultatet blev et overskud på 12 rigsdaler og 3 mark, hvoraf Niels Nielsen beholdt halvdelen, og den anden halvdel tilfaldt børnene.

Skiftet blev afsluttet den 4. september 1772. Nu havde Niels Nielsen grønt lys til at gifte sig igen. Det var dog ikke nok, at Niels Nielsen ville giftes. De enlige kvinder stod tilsyneladende ikke i kø for at blive husmandskone i Tolstrup.

Niels Nielsen måtte vente til den 25. februar 1774, hvor han i nabosognet Ørridslev (Skanderborg Amt) blev gift med Anne Andersdatter fra Ørridslev. Som omtalt i kapitel 14 blev hans datter, Sidsel Nielsdatter, gift samme dag. Der var dog ikke tale om en samlebandsvielse, for Sidsel blev gift i Tolstrup Sogn. Anne Andersdatter var født ca. 1741 ifølge aldersangivelsen ved folketællingen i 1801, dvs. hun var ca. 30 år yngre end Niels Nielsen.

Den 30. april 1775 (Tolstrup Sogn) fik Niels Nielsen og Anne Andersdatter døbt deres eneste barn, Karen Nielsdatter, der må formodes at være opkaldt efter Niels Nielsens afdøde hustru. Karen Nielsdatter blev konfirmeret den 11. april 1790 (Kattrup Sogn, Skanderborg Amt), men havde bopæl i Tolstrup ved konfirmationen.

Ved folketællingen i 1787 boede Niels Nielsen i et hus i Tolstrup By. Han er anført at være husmand og hjulmand, dvs. han har lavet hjul som supplement til sit beskedne landbrug. Det er mere overraskende, at Niels Nielsen anføres at være enkemand efter andet ægteskab, idet alt tyder på, at Anne Andersdatter var i live ved Niels Nielsens senere død (jf. nedenfor). Ved folketællingen havde Niels Nielsen datteren, Karen, boende og desuden en fattig enke, der boede til leje.

Niels Nielsen var ifølge kirkebogen en ældre herre på 84 år, da han døde den 22. april 1793 (Tolstrup Sogn). Skiftet blev påbegyndt dagen efter og afsluttet den 4. oktober 1793 [5]. I skiftet omtales Anne Andersdatter som den efterladte enke og som mor til Karen af Niels Nielsens andet ægteskab, dvs. Anne Andersdatter må formodes at have været ret levende.

Boets værdier blev opgjort til 19 rigsdaler, 2 mark og 6 skilling. Dertil kom værdien af to fag hus, som den afdøde selv havde opført til husmandsstedet, og de blev vurderet til 6 rigsdaler. Niels Nielsen havde tilsyneladende på grund af sin høje alder selv været for brøstfældig til at kunne overkomme at vedligeholde sit hus. En synsforretning fastslog, at der skulle anvendes 44 rigsdaler, 2 mark og 4 skilling til at afhjælpe husets brøstfældighed.

Som anført i skiftet var det ”klart og tydeligt, at boets udgift langt overstiger indtægten”. Det var derfor brøstfældighedens pris, at arvingerne ikke fik nogen arv at trøste sig med. Enken, Anne Andersdatter, fik lov til at blive boende i huset med påbud om, at hun skulle udbedre de konstaterede mangler og efterleve hendes afdøde mands fæstebrev.

Anne Andersdatter var nødt til at gifte sig igen for at få udbedret husets brøstfældighed. Hun blev gift i Tolstrup Kirke den 25. oktober 1794 med Anders Jensen fra Ørskov i Ørridslev Sogn. Han var ca. 12 år yngre end hende, idet han ifølge aldersangivelsen ved folketællingen i 1801 var født ca. 1753.

Med lidt forsinkelse fik Anders Jensen den 24. december 1795 en julegave i form af et fæstebrev på afdøde Niels Nielsens hus [6]. Anders Jensen havde forinden forbedret huset og bygget 6 fag nyt hus. Han fik endvidere tilført et stykke jord ansat til 2 skæpper, 3 fjerdingkar og 1 album hartkorn fra en nabogård, så Anne Andersdatter havde fundet sig en ung og driftig mand.

Ved folketællingen i 1801 boede Anders Jensen og Anne Andersdatter i huset i Tolstrup. De havde en 9-årig søstersøn til Anders Jensen boende hos sig. Anders Jensen er anført at være ”husmand med jord”. Det vides ikke, hvad Anders Jensens driftighed videre førte til, for det er ikke lykkedes at finde hverken livs- eller dødstegn fra de to efter folketællingen.

Niels Nielsens to sønner af første ægteskab er nærmere omtalt i det følgende. Datteren, Sidsel Nielsdatter, er min tip-3-oldemor, og derfor er der fortalt om hendes liv i kapitel 14. Der er ikke yderligere viden om datteren, Karen Nielsdatter, af Niels Nielsens andet ægteskab.

Niels Nielsen var 17 år, da han den 18. april 1762 blev konfirmeret i Katstrup Sogn. Han havde bopæl i Tolstrup, men der var fælleskonfirmation for konfirmanderne i nabosognene Tolstrup, Ørridslev og Katstrup.

Det fremgår af skifter i henholdsvis 1772 [4] og 1773 [7], at Niels Nielsen var gårdbeboer/gårdmand i Vinten, der ligger i Tamdrup Sogn (Skanderborg Amt). Her var han den 26. maj 1772 blevet viet til Maren Pedersdatter fra Vinten.

Det var Maren Pedersdatters andet ægteskab. Hun var den 1. marts 1752 (Tamdrup Sogn) blevet gift med Terkild Mikkelsen, der var død i 1771 (begravet 6. oktober 1771, Tamdrup Sogn). Ifølge folketællingen fra 1787 var Maren Pedersdatter født ca. 1731. Hvis ellers hun var født i Vinten, må hun være den Maren Pedersdatter, der blev døbt den 27. april 1732 (Tamdrup Sogn) som datter af Peder Jensen i Vinten.

Maren Pedersdatter havde en alder, hvor det begyndte at haste, hvis hun skulle have børn med Niels Nielsen. Derfor var det ekstra sorgeligt, at hun i 1774 fødte et dødfødt barn (begravet 1. maj 1774, Tamdrup Sogn), idet det blev hendes sidste fødsel.

Ved folketællingen i 1787 boede Niels Nielsen og Maren Pedersdatter i Vinten. Han er anført at være indsidder og aftægtsmand. Det må kaldes for tidlig pensionering, idet Niels Nielsen var 42 år. Årsagen til den tidlige aftægt er ukendt.

Niels Nielsen er ikke nævnt som arving i skiftet efter faderen i 1793 [5]. Det må betyde, at han er død inden da. Hans død er ikke fundet i Tamdrups kirkebog. En Maren Pedersdatter fra Vinten Mark døde den 25. december 1813 (Tamdrup Sogn) i en alder af 83 år. Alderen passer nogenlunde på Niels Nielsens hustru, men navnet er så almindeligt, at det er usikkert, om det var hende, der døde.

Oluf Nielsen blev også kaldt for Ole Nielsen. Han havde bopæl i Tolstrup, da han som 16-årig blev konfirmeret i Ørridslev Sogn den 10. april 1768. Ved skiftet efter moderen i 1772 tjente han i Hansted [4]. I 1773 var han kommet tættere på hjemmet, idet han tjente hos Mikkel Ebbesen i Tolstrup [7, 8]. I 1778 tjente han hos Søren Sørensen i Hansted [8].

I 1781 og 1782 er Oluf Nielsen anført at opholde sig i Håstrup [8]. Der er formentlig tale om enten Håstrup i Smidstrup Sogn (Vejle Amt) eller Hostrup i Stouby Sogn (Vejle Amt). I 1782 fremgår det, at han også efter datidens forhold var en lille mand, idet hans højde var 61 tommer, dvs. 160 cm.

Når Oluf Nielsen i lægdsrullen (Skanderborg Amt, Hovedrulle 1789, lægd 11, Tolstrup Sogn) anføres at være 61 ½ tomme høj, må det være udtryk for måleusikkerhed, da han næppe var vokset i en alder af 37 år. Tydningen i lægdsrullen af hans daværende opholdssted er usikker, men der står muligvis Hvorum Kær, der ligger i Hvorum Sogn (Randers Amt).

Oluf Nielsens tilværelse var noget omflakkende. Ved skiftet efter faderen i 1793 var Oluf Nielsen 41 år og tjente på godset Rugballegård [5], der ligger i Jelling Sogn. Derefter er Oluf Nielsen forsvundet for mig. Han var da også så lille, at det kan have gjort det sværere at få øje på ham.

Litteraturliste

1. Hansted Hospital, Fæsteprotokol, 1719-1789, folio 73-73b
2. www.horsensmuseum.dk/Kulturmiljoer/HanstedHospital

3. www.danskeherregaarde.dk/nutid/hanstedgaard
4. Hansted Hospital, Skifteprotokol, 1719-1784, folio 239b-240
5. Hansted Hospital, Skifteprotokol, 1785-1850, folio 44b-45 og 48b-49
6. Hansted Hospital, Fæsteprotokol, 1789-1868, folio 10-10b og 15b
7. Hansted Hospital, Skifteprotokol, 1719-1784, folio 240-240b
8. Hansted Hospital, Reserveruller, 1742-1803

Kapitel 24. Hjul i Skoven

Mine tip-4-oldeforældre

Jacob Jensen & Karen Christensdatter

Jacob Jensen (254):

Født: ca. 1722

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1748

Død:

Begravet: 24. juni 1798 i Astrup Sogn (Hjørring Amt)

Karen Christensdatter (255):

Født:

Døbt: 4. oktober 1722 i Sankt Hans Sogn, Hjørring

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1748

Død:

Begravet: 16. januar 1791 i Astrup Sogn

Jacob Jensen blev også kaldt for Jacob Hvidegård. Hvidegård var en gård ved Hjørring. Det er tænkeligt, at Jacob Jensen stammer fra denne gård. Der er ingen sikker viden om Jacob Jensens fødsel/dåb eller forældre. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død var han født i ca. 1722, hvorimod han var født ca. 1727, hvis man tror på aldersangivelsen ved folketællingen i 1787.

Et usikkert bud på Jacob Jensens forældre er den Jens Jacobsen, der den 28. juli 1717 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring) blev gift med Johanne Thorsdatter. Jens Jacobsen blev kaldt for Jens Hvidegård, da en søn, Hans, blev døbt den 30. januar 1723 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring) og en datter, Bodil, den 13. januar 1726 (Sankt Hans Sogn, Hjørring).

Den 3. oktober 1717 (Sankt Olai Sogn, Hjørring) fik Jens Jacobsen og Johanne Thorsdatter døbt en søn ved navn Jacob. Fødselsåret passer dog ikke med min tip-4-oldefars formodede fødselsår. Den 24. juni 1725 (Sankt Hans Sogn, Hjørring) blev Jens Hvidegårds barn, Jacob, som var 2 år gammel, begravet. Denne Jacobs fødsel er ikke fundet i kirkebøgerne.

Jens Jacobsen og Johanne Thorsdatter kan tænkes at have fået endnu en søn ved navn Jacob i perioden 1726-1753, hvor kirkebøgerne mangler i alle tre Hjørringsogne. I så fald er denne Jacob blevet gift i en meget ung alder. En af Jacob Jensens døtre fik navnet Johanne (jf. nedenfor), og det taler for, at Johanne Thorsdatter kan have været hans mor. Alt i alt er usikkerheden så stor, at jeg ikke tør udnævne Jens Jacobsen Hvidegård og Johanne Thorsdatter til at være mine tip-5-oldeforældre.

Karen Christensdatter blev døbt den 4. oktober 1722 (Sankt Hans Sogn, Hjørring). Hun var datter af Christen Nielsen og Anne Laursdatter, der boede i Gjurup lidt uden for Hjørring (jf. kapitel 35). Karen Christensdatters far døde, da hun var 6 år gammel [1].

Jacob Jensen og Karen Christensdatter belastede vandressourcerne ved at få døbt syv børn i denne døbefont i Astrup Kirke (foto: 2018)

I 1744 tjente Karen Christensdatter i Hjørring [2]. Hun formodes at være blevet gift med Jacob Jensen før ca. 1748, idet deres ældste barn som anført nedenfor er født ca. 1748. De er formentlig blevet gift i Hjørring. Da de er blevet viet på det tidspunkt, hvor kirkebøgerne mangler, kan vielsen ikke bekræftes af en kirkebog. Det fremgår af skiftet efter Karen Christensdatters mor, at Karen Christensdatter i 1756 var i ægteskab med Jacob Jensen Hvidegård [3].

Karen Christensdatter levede en ret anonym tilværelse, for dette skifte er eneste sted, hvor hun er fundet omtalt som hustru til Jacob Jensen. Ved folketællingen i 1787 kaldes Jacob Jensens hustru for Karen Laursdatter. Da de begge anføres at være i første ægteskab, må hun formodes at være identisk med Karen Christensdatter. Når hun blev kaldt for Laursdatter, kan det evt. skyldes, at Karen Christensdatters stedfar hed Laurs/Laurits (jf. kapitel 35). Ved hendes død omtales hun i kirkebogen ikke ved navn, men som "Jacobs hustru i Skoven".

I perioden 1752-1764 fik Jacob Jensen og hustru syv børn samt et dødfødt barn i Astrup Sogn, hvor de havde bopæl i Skoven, som tilsyneladende var betegnelsen for et hus. Skoven er anført at høre under Bøgsted Gods [3], så Jacob Jensen må antages at have været husfæster.

Jacob Jensen og Karen Christensdatter må være flyttet til Astrup Sogn ca. 7 km øst for Hjørring i eller lidt før 1752, for de havde yderligere to børn, der ikke er fundet født i sognet. Min tip-3-oldemor, Maren Jacobsdatter i Skoven, blev konfirmeret i Astrup Sogn i 1765. Hun var født ca. 1748 (jf. kapitel 15).

Jens Jacobsen i Skoven blev konfirmeret i Astrup Sogn i 1767. Derfor formodes han at være født i ca. 1750. Det fremgår af lægdsrullen (Åstrup Amt, Hovedrulle 1789, lægd 8, Astrup

Sogn), at han var født i Hjørring. Derfor må Jacob Jensen og Karen Christensdatter have boet i Hjørring inden flytningen til Skoven, og det er sandsynligt, at Maren Jacobsdatter også var født i Hjørring.

Fødslerne i Hjørring kan ikke dokumenteres pga. de manglende kirkebøger. Det kan ikke udelukkes, at Jacob Jensen og Karen Christensdatter i Hjørring har fået flere end de to kendte børn, men i så fald må disse børn være døde som små.

Børnene født i Skoven i Astrup Sogn var Johanne Jacobsdatter (døbt 30. april 1752, begravet 8. juli 1753), Laurids Jacobsen (døbt 21. august 1754) og Christen Jacobsen (døbt 21. november 1756). Samme dag fik Jacob Jensen begravet et dødfødt barn, dvs. Christen Jacobsen må have været halvdelen af en tvillingfødsel. Derefter fulgte Johanne Jacobsdatter (døbt 8. oktober 1758), Anne Jacobsdatter (døbt 21. september 1760, begravet 8. oktober 1760), Anders Jacobsen (døbt 25. oktober 1761) og til sidst Ingeborg Jacobsdatter (døbt 28. april 1764).

Ved folketællingen i 1787 boede Jacob Jensen med hustruen og den yngste datter, Ingeborg Jacobsdatter, i Skoven. Jacob Jensen er anført at være husmand og hjulmager. Karen Christensdatter var 68 år, da hun døde (begravet 16. januar 1791, Astrup Sogn).

Ingeborg Jacobsdatter blev gift med Christen Christensen den 31. oktober 1791 (Astrup Sogn). Efterfølgende boede ægteparret i Skoven. Jeg formoder derfor, at de efter vielsen overtog Skoven efter Jacob Jensen, der derefter kom på aftægt hos dem.

Jacob Jensen levede længe nok til at være på aftægt hos alle Christen Christensens tre hustruer. Jacob Jensen er anført som tilstedeværende ved skiftet efter datteren, Ingeborg Jacobsdatter, i 1793 [4], han var forlover, da Christen Christensen blev gift tredje gang i 1795, og han var fadder i 1796, da Christen Christensen skulle have et barn døbt.

Der savnes viden om, hvad Jacob Jensen foretog sig, når han ikke lavede hjul eller passede sit lille landbrug. Han var tilsyneladende et familiemenneske, der var i nær kontakt med de af børnene, der blev boende i nærheden. Jacob Jensen var forlover, da datteren, Maren Jacobsdatter, blev gift i 1776. Han var fadder, da sønnen, Christen Jacobsen, fik børn døbt i 1793, 1796 og 1797 og fadder ved dåb hos Johanne Jacobsdatter i 1790 og Anders Jacobsen i 1797. Ved skiftet efter Johanne Jacobsdatter i 1792 var Jacob Jensen vitterlighedsmand [5], dvs. vidne.

Jacob Jensen må have været ved godt helbred på sine ældre dage, for han var fadder sidste gang ca. et halvt år før sin død. Han var ifølge kirkebogen 76 år gammel, da han døde (begravet 24. juni 1798, Astrup Sogn), og havde fortsat bopæl i Skoven.

Syv af Jacob Jensens og Karen Christensdatters børn blev voksne. Min tip-3-oldemor, Maren Jacobsdatter, flyttede til Hjørring og er nærmere omtalt i kapitel 15. De øvrige seks børn bliver omtalt i det følgende.

Jens Jacobsen var i 1789 ifølge lægdsrullen (Åstrup Amt, Hovedrulle 1789, lægd 8, Astrup Sogn) gårdmand i Riis. Lægdsrullen afslører endvidere, at han var en lille mand på 158 cm.

Riis ligger i Torslev Sogn (Dronninglund Herred, Hjørring Amt). Her blev ungkarl Jens Jacobsen den 19. juli 1789 gift med enken Birte Nielsdatter, der var ca. ti år ældre end ham. Ved

folketællingen i 1787 var det sandsynligvis samme Jens Jacobsen, der var tjenestekarl på Vrågård Mølle i Torslev Sogn.

Birte Nielsdatter havde været gift med Niels Olesen, der var død i starten af 1789 (begravet 25. januar 1789, Torslev Sogn). Niels Olesen havde været gårdmand i Øster Riis, og nu overtog Jens Jacobsen gården. Gården var en anneksgård, dvs. gården var ejet af sognepræsten [6]. Birte Nielsdatter stammede fra Over Holbæk i Albæk Sogn (Hjørring Amt) [6, 7], hvor hun var født den 4. oktober 1740.

Jens Jacobsen opnåede ikke at blive far, da Birte Nielsdatter havde en alder, der forhindrede det. Ved folketællingen i 1801 boede Jens Jacobsen og Birte Nielsdatter, der kaldes Birgithe, på gården i Riis. Der var endvidere en tjenestekarl, en tjenestedreng og to tjenestepiger.

Der er ikke fundet spændende begivenheder, der kan krydre Jens Jacobsens livshistorie. Derfor vil jeg bidrage til kedsomheden ved at berette, at Jens Jacobsen i Riis fik lov til at være fadder ved en dåb i Torslev Sogn den 23. oktober 1803.

Jens Jacobsens livshistorie endte den 27. november 1818 (Torslev Sogn) med hans død. Han blev i nærheden af 70 år gammel. I kirkebogen er han anført at være indsidder i Øster Riis, hvilket kan tyde på, at han var kommet på aftægt på sin gård. Ved Birte Nielsdatters død den 8. marts 1821 (Torslev Sogn) er det direkte anført, at hun var aftægtskone i Øster Riis.

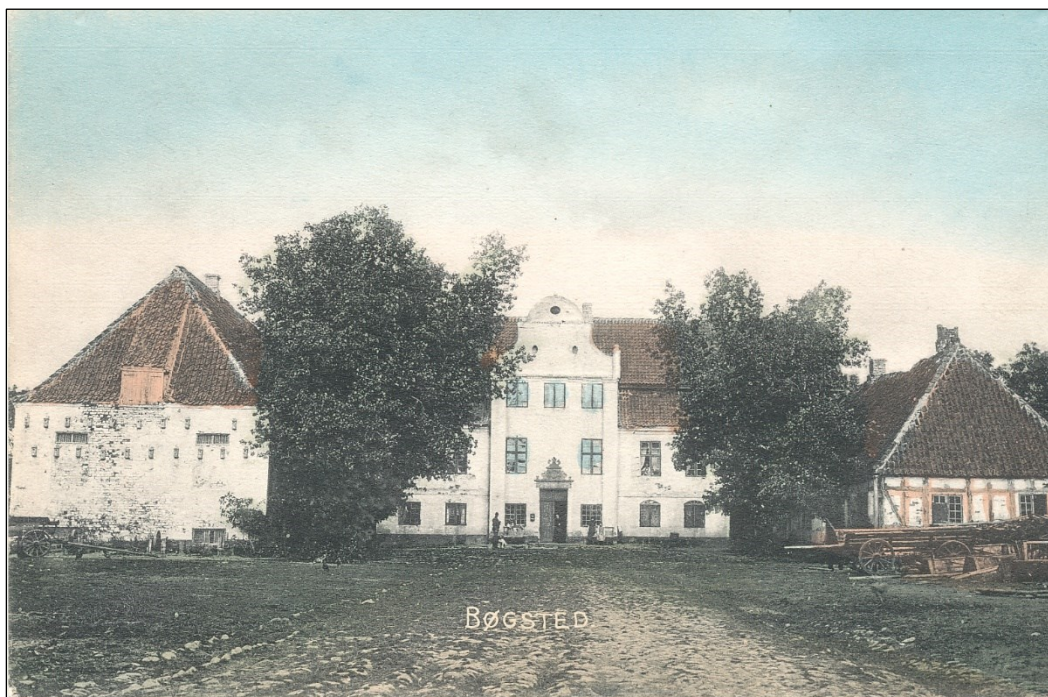
Laurids Jacobsen kaldes i lægdsrullen (Åstrup Amt, Hovedrulle 1789, lægd 8, Astrup Sogn) for Lars. Hans livshistorie kan beskrives med et enkelt ord fra lægdsrullen, nemlig "rømt". Det daværende stavnsbånd indebar, at unge mænd under 40 år kun måtte forlade det gods, hvorpå de var født, hvis de fik tilladelse af godsejeren. Godsejeren skulle have betaling for en sådan tilladelse, og derfor var der en del unge mænd, der stak af fra godset [8]. Laurids Jacobsen må derfor have været en af dem, der stak af.

De bortrømte unge mænd blev efterlyst på tingstedet, og ofte udlovede godsejeren en dusør til den, der indfangede en bortrømt karl. Derfor flygtede mange til udlandet. Hvis en bortrømt bondekarl blev fanget, blev han straffet med fængsel på vand og brød og i gentagelsestilfælde med straffearbejde. Hvis han ikke blev fanget, kunne godsejeren beslaglægge hans ejendele og alt, hvad han senere arvede [8]. Der er således gode grunde til, at Laurids Jacobsen efter rømmingen har gemt sig så effektivt, at jeg ikke siden har fundet spor af ham.

Christen Jacobsen fra Skoven blev konfirmeret den 7. april 1771 (Astrup Sogn). Det fremgår af lægdsrullen (Åstrup Amt, Hovedrulle 1789, lægd 8, Astrup Sogn), at han endte med at være 157 cm høj, dvs. mindre end sin lille storebror. Selv om han var en lille mand, blev han alligevel en stor mand. Han var, hvad man i dag ville kalde en mønsterbryder.

På trods af, at Christen Jacobsen var søn af en husmand, blev han forvalter/foged på Bøgsted Gods i Astrup Sogn, så han må have haft særlige evner. Han fik en status, som indebar, at hans fornavn kun sjældent blev brugt. I stedet blev han kaldt for Sr. (seigneur) Jacobsen. Ved folketællingen i 1787 var Sr. Jacobsen skriverkarl hos ritmester Bolvig, der var godsejer på Bøgsted Gods. I 1790 omtales Christen Jacobsen som foged på Bøgsted [9].

Da søsteren, Johanne Jacobsdatter, fik et barn døbt den 10. oktober 1790 (Astrup Sogn), var Sr. Jacobsen en af fadderne. En anden af fadderne var "Karen stuepige på Bøgsted". Hun kan tænkes at have været Christen Jacobsens kommende hustru, der på det tidspunkt måske har

Bøgsted Gods ses her på et postkort fra 1912. Der er en hestevogn uden hest til højre i billedet (Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum)

Her er en nutidig udgave af Bøgsted Gods med helt andre køretøjer og hestekræfter på gårdspladsen (foto: 2018)

været hans kæreste. En af fadderne ved en dåb hos søsteren, Ingeborg Jacobsdatter, den 1. juli 1792 (Astrup Sogn) var ”Jacobsens forlovede på Bøgsted”.

Den 15. april 1792 (Astrup Sogn) var Sr. Jacobsen og Karen Andersdatter på Bøgsted blevet trolovede. Forloverne var svogrene Laurs Jensen i Hjørring (gift med Maren Jacobsdatter) og Jens i Bøgholt (dvs. Jens Nielsen gift med Johanne Jacobsdatter). Præsten har tilsyneladende glemt at notere vielsesdatoen i kirkebogen. Karen Andersdatter var fra Ålbæk [10] i Råbjerg Sogn (Hjørring Amt). Der var hun døbt den 17. november 1765, dvs. hun var 26 år ved vielsen. Sr. Jacobsen var 35 år.

Den 18. september 1790 købte Christen Jacobsen på tvangsauktion en gård i Hjørring By for 302 rigsdaler [9]. Christen Jacobsen flyttede næppe ind på denne gård. Jeg gætter på, at han har købt gården med henblik på at tjene penge på et videresalg. I hvert fald solgte han gården den 12. juni 1792 for 400 rigsdaler [11], så måske har fortjenesten finansieret hans bryllupsfest.

Forvalterjobbet indebar, at Christen Jacobsen i perioden 1792-1803 fungerede som skifteforvalter på vegne af godsejeren ved skifterne under Bøgsted Gods. Familien sørgede for, at han ikke blev arbejdsløs, for han forvaltede bl.a. skifterne efter søstre Johanne Jacobsdatter [5] og Ingeborg Jacobsdatter [4] og efter broderen Anders Jacobsens hustru [12]. Dengang var inhabilitet næppe noget, der eksisterede.

Christen Jacobsen og Karen Andersdatter nøjedes med at få tre børn. Ved alle tre fødsler er det anført i kirkebogen, at forældrene boede på Bøgsted (Astrup Sogn), dvs. Christen Jacobsen og Karen Andersdatter må have boet i en forvalterbolig på godset efter vielsen. Deres første barn var Karen Magrethe Jacobsdatter (døbt 11. maj 1793), som blev efterfulgt af Dorthe Johanne Jacobsdatter (døbt 28. februar 1796) og Andreas Christian Jacobsen (døbt 26. november 1797).

En forvalterbolig var ikke nok til at tilfredsstille Sr. Jacobsens ambitioner. Den 11. december 1800 købte han gården Slyng i Tversted Sogn (Hjørring Amt) ca. 18 km nordøst for Hjørring for 1.400 rigsdaler [13]. Så stor en formue havde Christen Jacobsen ikke. Samme dag lånte han 1.000 rigsdaler af sin chef, ritmester Bolvig på Bøgsted, mod pant i ejendommen [14].

Gården bestod af et stuehus på 13 fag og en lade på 10 fag, og der fulgte to jernkakkellovne med i handelen. Den tilhørende jord havde karakter af en kæmpe stor sandkasse. Jorden var oprindeligt takseret til 4 tønder, 1 skæppe, 2 fjerdingkar og 2 album hartkorn, men det var nu reduceret kraftigt til blot 2 skæpper hartkorn på grund af sandflugt [13]. Det er nærliggende at overveje, om Christen Jacobsen har kunnet dyrke andet end marehalm.

Christen Jacobsen flyttede ikke straks ind på Slyng. Ved folketællingen i 1801 er han anført som boende på Bøgsted Gods, og han angives at være foged. Ved samme folketælling boede hustruen, Karen Andersdatter, på Slyng, der betegnes som et boelsted. To af børnene, Karen Magrethe og Andreas Christian, er anført at bo hos hende. Jeg gætter på, at det tredje barn, Dorthe Johanne, er blevet glemt ved folketællingen, for hun var i høj grad i live. Det dokumenteres bl.a. ved, at hun i 1812 blev konfirmeret i Tversted Sogn.

I starten af 1803 er Christen Jacobsen for sidste gang fundet at have været i funktion som skifteforvalter på Bøgsted Gods. Det formodes, at han derefter har sagt farvel til forvalterjobbet for at koncentrere sig om sin gård, Slyng.

I 1811 trængte Christen Jacobsen til nye udfordringer, så derfor købte han en kirke. Ritmester Bolvig havde været ejer af Råbjerg Kirke ca. 10 km nordøst for Tversted, men nu solgte han

Råbjerg Kirke blev i 1811 købt af Christen Jacobsen, der derefter kunne kalde sig for kirkeejer (foto: 2018)

På kirkegården kan man se denne gravsten over Christen Jacobsens datter, Dorthea Johanne, og hans svigersøn, Peder Jensen (foto: 2018)

den til Christen Jacobsen for 2.198 rigsdaler, hvoraf Christen Jacobsen betalte 1.517 rigsdaler kontant [15].

Både kirkebygning og kirkeinventar var omfattet af købet, men kongen havde retten til at udnævne kirkens præst. Ved købet af kirken fik Christen Jacobsen en indtægt i form af den korn- og kvægtiende, der skulle betales til kirkeejeren. Kirkens jord var takseret til 7 tønder hartkorn, og med i købet fulgte yderligere et mindre landbrug, der var bortfæstet.

Ved folketællingen i 1834 boede Christen Jacobsen og Karen Andersdatter på Slynge med deres voksne søn og to tjenestefolk. Ved sin død den 12. januar 1835 (Tversted Sogn) kaldes han i kirkebogen for ”Sr. Christen Jacobsen” og angives at være ejer af Slynge. Han blev 78 år gammel. Dødsanmeldelsen er anført i skifteprotokollen [16], men der er ikke fundet noget skifte. Det tyder på, at arvingerne selv har klaret skiftet uden skifterettens indblanding.

Karen Andersdatter var 73 år, da hun døde den 27. januar 1839 (Råbjerg Sogn). Hun er i kirkebogen anført at være fra Slynge i Tversted Sogn. Hun har muligvis ved sin død opholdt sig hos datteren, Karen Magrethe, der med sin mand boede i Råbjerg Sogn (jf. folketællingerne 1834 og 1840).

Det fremgår af dødsanmeldelsen, at arvingerne selv sørgede for bodelingen. Boets værdi blev af hensyn til arveafgiften på ½ % anslået til 1.500 rigsdaler [17]. Slynge blev overtaget af svigersønnen, Peder Jensen, der var gift med Dorthe Johanne Jacobsdatter (jf. folketællingerne 1840, 1845 og 1850).

Johanne Jacobsdatter fra Skoven blev konfirmeret den 18. april 1773 i Sindal Kirke ved en konfirmation, der var fælles for konfirmanderne fra Astrup og Sindal Sogne.

Den 27. januar 1788 (Astrup Sogn) blev Johanne Jacobsdatter i en alder af 29 år gift med Jens Nielsen fra Bøgholt i Astrup Sogn. Det fremgår af oplysningerne i kirkebogen ved Jens Niensens død, at han var søn af gårdmand Niels Jensen fra Bøgholt. Den eneste Jens Nielsen, der lever op til det, er den Jens Nielsen, der blev døbt den 2. maj 1760 (Astrup Sogn). Jens Nielsen fra Bøgholt blev konfirmeret i 1776 i Sindal Kirke.

Jens Nielsen var fæster af en halvgård i Bøgholt. Derfor blev han ofte kaldt for Jens Bøgholt. Gården hørte under Bøgsted Gods og var på 3 tønder og 1 album hartkorn [5]. Han havde formentlig overtaget gården efter sin far.

Ægteskabet blev ikke langt og lykkeligt, men måske blev det kort og lykkeligt. Det startede dog ulykkeligt med et dødfødt barn (født 19. oktober 1788, Astrup Sogn). Der var bedre held næste gang. En datter, Karen Marie Jensdatter, blev døbt den 10. oktober 1790 (Astrup Sogn) med morfar, Jacob Jensen, som fadder.

Det blev deres eneste barn, for Johanne Jacobsdatter døde den 26. august 1792 [5] i en alder af 33 år og blev begravet den 2. september 1792 (Astrup Sogn). Skiftet efter hende blev påbegyndt den 27. august 1792 og afsluttet den 25. januar 1793 [5].

Indboet i gårdens tre stuer var ret beskedent. I den ene stue var en fyrrække, der blev eftersat og viste sig at indeholde den afdødes klæder. Hun havde været overraskende velforsynet med tøj. Tøjet skulle se pænt ud, og til det formål var der et messingstrygejern. Ægteparret ejede kun et enkelt brændevinsglas, så jeg formoder, at Jens Nielsen skålede med sig selv.

Boets ejendele blev i alt vurderet til 175 rigsdaler, 1 mark og 10 skilling. Til godsejeren var der en gæld, der primært skyldtes mangler ved gårdens besætning og redskaber. Der var dog også mangler ved bygningerne samt en mindre skattegæld. Den samlede gæld var på 193 rigsdaler, 5 mark og 1 skilling. Der blev derfor ingen arv til datteren, Karen Marie, men Jens Nielsen blev pålagt ”at opføde det umyndige barn på en sømmelig og kristelig måde”. Jens Nielsen fik overladt boet med besked om, at han var ansvarlig for gælden til godsejeren.

Gælden til godsejeren har muligvis tvunget Jens Nielsen til mere eller mindre frivilligt at forlade fæstegården i Bøgholt. I et skifte fra den 26. november 1793 [4] omtales han som ”Jens Nielsen Bøgholt, som nu tjener i Astrup”, dvs. han må have frasagt sig fæstet.

Den 28. september 1795 fæstede Jens Nielsen et husmandssted på 1 skæppe, 1 fjerdingkar og 2 album hartkorn i Underåre i Serritslev Sogn (Hjørring Amt) [18, 19]. Den foregående husfæster, Peder Ibsen, var død (begravet 1. januar 1791, Serritslev Sogn), og det var en betingelse, at Jens Nielsen skulle gifte sig med Peder Ibsens enke. Hun var ca. 25 år ældre end Jens Nielsen, så måske har Jens Nielsen været mere forelsket i huset end i hende.

Enken hed Anne Nielsdatter. Jens Nielsen blev gift med hende den 30. december 1795 (Serritslev Sogn). Jens Nielsen nåede ikke at fortryde, for trolovelsestiden var på kun 26 dage. Ved vielsen havde de begge bopæl i Underåre, så han kan tænkes at have været på prøve som tjenestekarl, inden han blev forfremmet til husmand og ægtemand.

Ved folketællingen i 1801 boede de i huset i Underåre sammen med hans datter, Karen Marie. Jens Nielsen er anført at være husmand med jord. Anne Nielsdatter var ifølge kirkebogen 84 år gammel, da hun døde den 26. februar 1819 (Serritslev Sogn). Boet har næppe været meget værd, for den eneste arving forlangte ikke, at der blev afholdt skifte [20].

Den 24. december 1823 overlod Jens Nielsen fæstet af huset til sin svigersøn, Svend Jensen [19]. Der var i den forbindelse oprettet en aftægtskontrakt, der sikrede Jens Nielsen aftægt i huset. Ved folketællingen i 1834 var Jens Nielsen aftægtsmand hos datteren og svigersønnen. Jens Nielsen døde den 22. juli 1837 (Serritslev Sogn). Kirkebogen påstår, at han blev 84 år. Hvis ovennævnte formodning om hans dåbsdato er korrekt, blev han dog kun 77 år gammel.

Anders Jacobsen var den yngste af Jacobsen-brødrene, men han var den højeste trods sin beskedne højde på 162 cm, jf. lægdsrullen (Åstrup Amt, Hovedrulle 1789, lægd 8, Astrup Sogn). Da Anders Jacobsen den 29. oktober 1786 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring) var fadder ved en dåb hos søsteren, Maren Jacobsdatter (jf. kapitel 15), var han tjenestekarl på Bøgsted Gods.

Det fremgår af ovennævnte lægdsrulle, at Anders Jacobsen i 1789 boede i Bøgholt. Ifølge et skifte fra 1793 var han fæster af en halvgård i Bøgholt på 3 tønder og 1 album hartkorn [12]. Som omtalt ovenfor var svogeren, Jens Nielsen, fæster af en halvgård i Bøgholt med samme hartkornsangivelse. Det er derfor nærliggende at gætte på, at de har fæstet hver deres halvdel af den samme gård.

Anders Jacobsen blev gift første gang med Anne Jensdatter. Det er ikke lykkedes at finde ud af hvor eller hvornår, de blev gift. Ægteskabet blev under alle omstændigheder kortvarigt, for Anne Jensdatter døde den 11. november 1793 [12] i forbindelse med fødslen af deres første barn. Den 17. november 1793 (Astrup Sogn) blev ”Anders Jacobsens hustru i Bøgholt” begravet, og datteren, Karen Andersdatter, blev døbt med bl.a. ovennævnte Maren Jacobsdatter fra Hjørring som fadder.

Anne Jensdatter var født ca. 1764 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Det fremgår af skiftet [12], at hendes far hed Jens Pedersen. Da faderens bopæl ikke er anført, er det ikke lykkedes at finde frem til hendes fødsel/dåb.

Skiftet efter Anne Jensdatters død blev påbegyndt den 11. november 1793 og afsluttet den 8. februar 1794 [12]. Hjemmet var velforsynet med indbo. Der var bl.a. en grønmalet fyrrekiste, som må have været meget stor, for den indeholdt afdødes omfangsrige tøjbeholdning.

Boets gæld skyldtes primært mangler ved gårdens besætning og redskaber, men der var også restancer af skatter og landgilde. Det blev konkluderet ved syns- og taksationsforretningen, at bygningerne var i brugbar stand og ikke behøvede reparation, og det var ret usædvanligt. Den samlede gæld blev opgjort til 183 rigsdaler, 4 mark og 6 skilling. Gælden var lidt over 10 rigsdaler større end boets værdier, så der var ingen arv til deling mellem Anders Jacobsen og den spæde datter.

Der gik kun 6 dage efter skiftets afslutning, før Anders Jacobsen blev trolovet med Karen Sørensdatter, og den 9. marts 1794 (Astrup Sogn) blev de gift. Anders Jacobsen var nu 32 år, og det samme var Karen Sørensdatter (døbt 27. september 1761, Astrup Sogn). Efter vielsen boede ægteparret på gården i Bøgholt.

Den 1. februar 1795 fødte Karen Sørensdatter et dødfødt barn, og det gjorde hun også året efter (14. august 1796). Hun havde svært ved at føde levedygtige børn, for Søren Andersen (døbt 19. november 1797) blev begravet den 14. januar 1798. Alle tre fødsler skete i Astrup Sogn. Ved folketællingen den 1. februar 1801 boede Anders Jacobsen og Karen Sørensdatter på gården i Bøgholt med hans datter og to tjenestefolk.

Senere samme år fødte Karen Sørensdatter en søn (døbt 20. september 1801, Astrup Sogn), Jacob Christian Andersen, der var langtidsholdbar. Ved at følge denne søn i lægdsrullen afsløres det, at familien i 1804 flyttede til Serritslev By i Serritslev Sogn (Hjørring Amt, Tilgangsrulle 1804, lægd 50) og i 1808 videre til Kraghede i Øster Brønderslev Sogn (Hjørring Amt, Tilgangsrulle 1808, lægd 60). I Serritslev Sogn fik de en søn, Jens Peter Andersen (døbt 27. september 1807).

Flytningen fra Bøgholt til Serritslev skyldtes formentlig, at Anders Jacobsen havde et ønske om at avancere fra fæstebonde til gårdejer. Med skøde af 16. juni 1804 købte han en gård i Serritslev By på 3 tønder, 7 skæpper og 2 album hartkorn for 1.080 rigsdaler [21], hvoraf han mod pant i ejendommen lånte de 600 rigsdaler [22].

Anders Jacobsen var involveret i flere ejendomshandler i Serritslev By uden, at det er lykkedes at få det fulde overblik over handlerne, der indebar både køb, udstykning og frasalg [23-27]. Da han ikke selv kan have anvendt alle de pågældende ejendomme, ligner nogle af handlerne et forsøg på at tjene penge ved bortleje eller videresalg.

I Øster Brønderslev Sogn købte Anders Jacobsen for 400 rigsdaler med købekontrakt af 30. januar 1811 og skøde af 13. juli 1811 en gård på Kraghede på 3 tønder, 2 skæpper, 2 fjerdingkar og 1 ½ album hartkorn [28]. Der flyttede han ind med familien. I 1820 optog han et lån i gården på 300 rigsdaler [29].

Selv om han var flyttet derfra, fortsatte Anders Jacobsen med at købe ejendom i Serritslev. På en auktion den 30. juli 1819 købte Anders Jacobsen for 400 rigsdaler, hvoraf 240 rigsdaler blev lånt, en gård i Serritslev By [30, 31]. Hvis formålet med købet har været at tjene penge på

et efterfølgende salg, var det en dårlig forretning, for Anders Jacobsen fik 300 rigsdaler for gården, da han solgte den i 1824 [32].

Anders Jacobsen og Karen Sørensdatter var 61 år, da de den 19. august 1823 solgte deres gård på Kraghede for 400 rigsdaler og kom på aftægt på gården [33-35]. Der var i forvejen en aftægtskone på gården, så nu var den ved at udvikle sig til et alderdomshjem.

Aftægtskontrakten sikrede, at der blev indrettet en aftægtsbolig til dem i et hus i den vestlige side af gården. De skulle have leveret korn og tørv i specificerede mængder, have kornet kørt til og fra møllen, have fri befordring til og fra kirken et par gange om året og beholde en lille, nyanlagt have vest for gården. Endvidere skulle aftægtsfolkene have en ko, to får og en gås med unger på foder og græs på gården. Værdien af aftægtskontrakten blev takseret til 143 rigsdaler, 4 mark og 8 skilling for 5 år [34].

Aftægten kom dog til at vare noget mere end de 5 år, der blev regnet som den gennemsnitlige varighed af en aftægt. Ved folketællingen i 1834 var Anders Jacobsen og Karen Sørensdatter aftægtsfolk på gården, og de havde logerende i form af den voksne søn, Jens Peter, og en plejedatter.

Anders Jacobsen var meget tæt på 76 år og aftægtsmand på Kraghede, da han døde den 14. oktober 1837 (Øster Brønderslev Sogn). Ved næste folketælling i 1840 var Karen Sørensdatter fortsat aftægtskone på Kraghede. Hun havde efterhånden været en mangeårig belastning for gårdejereren og har muligvis følt sig ildeset. Selv om hun havde ret til at blive boende på aftægt i resten af sit liv, var hun ved folketællingen i 1845 flyttet ind hos sønnen, Jens Peter Andersen, der var husmand og hjulmand i Grindsted By i Hammer Sogn (Ålborg Amt).

Her døde Karen Sørensdatter af alderdom den 9. marts 1846 i en alder af 84 år. Sønnen oplyste til skifteretten, at hun aldeles intet efterlod sig til arv, da hendes efterladenskaber ikke engang var tilstrækkelige til at dække udgifterne til hendes begravelse [36].

Ingeborg Jacobsdatter fra Skoven blev konfirmeret den 22. april 1781 (Astrup Sogn). Ved folketællingen i 1787 boede hun hos forældrene i huset i Skoven. Det er sandsynligt, at hun har hjulpet til hos sine aldrende forældre, indtil hun blev gift.

I en alder af 27 år fandt hun den helt rigtige mand. Som nævnt ovenfor blev hun den 31. oktober 1791 (Astrup Sogn) gift med Christen Christensen. Efter vielsen overtog Christen Christensen formentlig fæstet af huset i Skoven, der også blev kaldt for Skovhuset [4], og hans svigerfar, Jacob Jensen, kom på aftægt i huset.

Det fremgår af lægdsrullen (Åstrup Amt, Hovedrulle 1793, lægd 8, Astrup Sogn), at Christen Christensen var født i Sønderlev, der ligger i Skallerup Sogn. Han var søn af Christen Christensen og havde en lillebror, der hed Niels. På det grundlag er Christen Christensen fundet døbt den 27. maj 1764 (Skallerup Sogn), dvs. han var også 27 år ved vielsen.

Ægteparrets første barn, Jacob Christensen, blev døbt den 1. juli 1792 (Astrup Sogn). I kirkebogen omtales Christen Christensen som ”Christen Smed”. Han havde tilsyneladende etableret sig som smed efter indflytningen i Skoven, idet han havde lånt 53 rigsdaler, 3 mark og 3 skilling af godsejeren på Bøgsted til indkøb af smederedskaber [4]. Man må så håbe, at han havde lært at bruge dem.

Det gik galt ved den næste fødsel. Barnet, Jens Christensen (døbt 1. december 1793, Astrup Sogn), overlevede, men Ingeborg Jacobsdatter døde (begravet 30. november 1793, Astrup Sogn).

Skiftet efter Ingeborg Jacobsdatter blev påbegyndt den 26. november 1793 og afsluttet den 18. februar 1794 [4]. Hun havde været velforsynet med tøj. Tøjkenodiet var en sort kjole vurderet til 3 rigsdaler og 2 mark. Dertil havde hun f.eks. kunnet pynte sig med en sort fløjlsbandepude (en slags pandebind) og en sort fløjls hue med gule galoner (bånd). Blandt møblerne var en stol med lædersæde og en lænestol med halmsæde.

Det fremgår af skiftet, at der var indrettet en smedje i forbindelse med huset. Deri fandtes bl.a. en ambolt, en dobbeltbælg (dvs. en blæsebælg) og to forhamre, så Christen Christensen behøvede ikke at gå til styrketræning andetsteds. Når han blev dehydreret af arbejdet i den varme smedje, kunne han tømme husets ølkande.

Boets værdier blev opgjort til i alt 131 rigsdaler, 4 mark og 6 skilling, men der var gæld, der skulle modregnes. Christen Christensen havde lånt 50 rigsdaler af sin svigerfar, Jacob Jensen, og 25 rigsdaler af sin svoger, Jens Nielsen Bøgholt. Derudover var der ovennævnte gæld for smederedskaber samt omkostninger ved begravelse og skifte. Den samlede gæld var på 155 rigsdaler, 3 mark og 1 skilling, dvs. der var et underskud på 23 rigsdaler, 4 mark og 11 skilling. Christen Christensen lovede at ville betale enhver, hvad de kunne tilkomme, og fik derefter overdraget boet til fri rådighed.

Nu var Christen Christensen klar til næste ægteskab. Den 19. oktober 1794 blev han gift i Bindslev Kirke med den 24-årige Maren Laursdatter fra Kokkeledet i Bindslev Sogn (Hjørring Amt). Hun var blevet døbt den 19. august 1770 (Bindslev Sogn). Dette ægteskab blev endnu mere kortvarigt. Maren Laursdatter døde i barselseng efter mindre end et års ægteskab. Den 30. august 1795 blev Maren Laursdatter begravet og en datter, Ingeborg Christensdatter, blev døbt (Astrup Sogn).

Så skulle der skiftes igen. Skiftet blev påbegyndt den 24. august 1795 og afsluttet den 25. november 1795 [37]. Økonomien var ikke blevet mærkbart forbedret siden sidste skifte. Denne gang var der et underskud på 3 rigsdaler, 1 mark og 5 skilling. Christen Christensen delte gavmildt ud af de penge, han ikke havde, idet han lovede, at de to sønner af første ægteskab ved deres konfirmation ville få hver 10 rigsdaler som kompensation for, at de ikke havde fået nogen arv efter deres mor.

Afdøde Maren Laursdatters forældre, Laurs Laursen og Kirsten Christensdatter, mødte op ved skiftet, fordi de med Christen Christensen havde indgået en aftale om, at de skulle tage det nyfødte barn i pleje, når det var fyldt 1 år, ”og siden opføde og opdrage det, som det kunne være deres eget barn”. Til gengæld skulle Christen Christensen betale dem 2 rigsdaler pr. år, indtil Ingeborg blev 6 år gammel. Endvidere skulle hun have indtægten fra salg af moderens ejendele på auktion. Renterne af disse penge skulle tilfalde bedsteforældrene, indtil Ingeborg var fyldt 16 år, hvorefter pengene skulle udbetales til hende.

Christen Christensen har været ivrig efter at få skiftet afsluttet, for to dage efter blev han trolovet med Ane Magrethe Jensdatter, og den 26. december 1795 (Astrup Sogn) blev de gift. Det fremgår af et skifte [38], at Ane Magrethe Jensdatter var datter af en Jens Christensen fra

Vidstrup i Vidstrup Sogn (Hjørring Amt). Alligevel er det ikke lykkedes at finde hendes fødsel/dåb i kirkebogen. Hun var født ca. 1757 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død.

Tredje gang lykkedes det for Christen Christensen at få en kone, der overlevede at føde børn. De fik børnene Jens Christian Christensen (døbt 6. november 1796), Niels Christian Christensen (døbt 26. maj 1799) og Maren Christensdatter (døbt 12. juli 1801), der alle blev døbt i Astrup Sogn.

Ved folketællingen i 1801 boede Christen Christensen og Ane Magrethe Jensdatter i Skovhuset i Astrup Sogn med de to sønner fra første ægteskab og de to sønner fra tredje ægteskab. Christen Christensen er angivet at være husmand med jord og smed og havde en smedelærling boende i huset. Datteren, Ingeborg, fra andet ægteskab var ikke til besvær, for hun boede som aftalt hos bedsteforældrene på en gård i Bindslev Sogn ved folketællingen i 1801.

Christen Christensen døde som 41-årig (begravet 19. juni 1805, Astrup Sogn). Skiftet viste et overraskende stort overskud på 802 rigsdaler, 1 mark og 14 skilling [39]. Enten har der været stor vækst i indtjeningen fra smedeværkstedet siden sidste skifte, eller også har Ane Magrethe Jensdatter bragt store værdier med ind i ægteskabet.

Ane Magrethe Jensdatter giftede sig den 7. december 1806 (Astrup Sogn) med Anders Christensen (døbt 6. marts 1774, Sindal Sogn). De bosatte sig i Skovhuset, hvor de ved folketællingen i 1834 var på aftægt ved sønnen, Niels Christian Christensen. Ane Magrethe Jensdatter døde den 19. oktober 1838 (Astrup Sogn), og Anders Christensen døde den 24. december 1856 (Astrup Sogn).

Litteraturliste

1. Fuglsig Gods, Skifteprotokol, 1721-1796, folio 20b-25
2. Hvidstedgård Gods, Skifteprotokol, 1720-1759, folio 102-103b
3. Åstrup Gods, Skifteprotokol, 1740-1790, side 256-259
4. Bøgsted Gods, Skifteprotokol, 1792-1816, 26. november 1793
5. Bøgsted Gods, Skifteprotokol, 1792-1816, 27. august 1792
6. Voergård Gods, Skifteprotokol, 1776-1802, side 183-184
7. Voergård Gods, Skifteprotokol, 1742-1776, side 143-145
8. Jytte Skaaning & Bente Klercke Rasmussen: "Find din slægt – og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie", 2. udgave, 2. oplag, Syddansk Universitetsforlag, 2008, side 109
9. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1822, folio 46b-47
10. A.P. Gaardboe: "Historisk-topografisk beskrivelse af Tversted Sogn i Horns Herred, Hjørring Amt", Samlinger til jydsk historie og topografi, V bind, 1874-75, side 149-151
11. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1788-1822, folio 47
12. Bøgsted Gods, Skifteprotokol, 1792-1816, 11. november 1793
13. Horns-Vennebjerg Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1785-1802, side 523
14. Horns-Vennebjerg Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1785-1802, side 525
15. Horns-Vennebjerg Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1811-1813, side 93
16. Horns Herredsfoged, Skifteprotokol, 1827-1836, folio 358b

17. Horns Herredsfoged, Skifteprotokol, 1836-1842, folio 130 og 168
18. Vrejlevkloster Gods, Fæsteprotokol, 1719-1855, folio 290b-291
19. Vrejlevkloster Gods, Fæsteprotokol, 1719-1855, folio 311-311b
20. Vrejlevkloster Gods, Skifteprotokol, 1771-1836, folio 387b
21. Børglum-Jerslev Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1804-1809, folio 156b-157
22. Børglum-Jerslev Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1804-1809, folio 157
23. Børglum-Jerslev Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 502-502b
24. Børglum-Jerslev Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1809-1818, folio 138-138b
25. Børglum-Jerslev Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1812-1817, folio 542b-543
26. Dronninglund-Hals Birkedommer, Skøde- og panteprotokol, 1809-1820, folio 191
27. Dronninglund-Hals Birkedommer, Skøde- og panteprotokol, 1809-1820, folio 191-191b
28. Børglum-Jerslev Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1809-1818, folio 268b
29. Børglum-Jerslev Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1820-1823, folio 28
30. Børglum-Jerslev Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1820-1823, folio 74b-75b
31. Børglum-Jerslev Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1820-1823, folio 75b-76
32. Børglum Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1826-1829, folio 311b
33. Børglum-Jerslev Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1823-1827, folio 13b-14
34. Børglum-Jerslev Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1823-1827, folio 14-14b
35. Børglum Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1826-1829, folio 29
36. Kær Herredsfoged, Skifteprotokol, 1842-1846, folio 424
37. Bøgsted Gods, Skifteprotokol, 1792-1816, 24. august 1795
38. Villerup Gods, Skifteprotokol, 1791-1817, folio 48-51
39. Bøgsted Gods, Skifteprotokol, 1792-1816, 12. juni 1805

Kapitel 25. Ikke et ord om konen

Mine tip-5-oldeforældre
Poul Hansen & ukendt hustru

Poul Hansen (458):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1697

Død:

Begravet:

Ukendt hustru (459):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1697

Død:

Begravet:

Poul Hansens fornavn blev stavet Povel. Det eneste, der vides om ham, er, at han var boelsmand i Hover Sogn (Vejle Amt) [1]. Han har fået børn og må derfor have haft en hustru, men hende er der absolut ingen viden om.

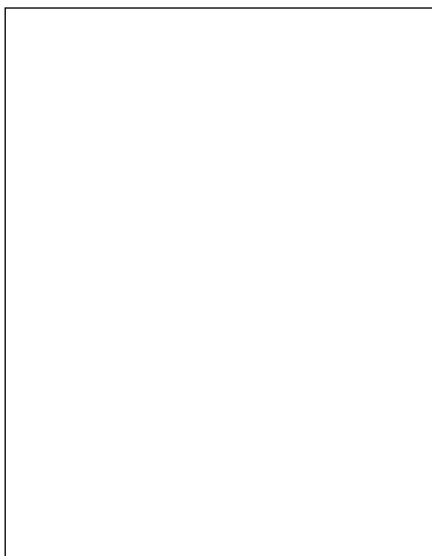
Når Poul Hansen og hans ukendte hustru alligevel har fået tildelt deres eget kapitel, skyldes det, at der er viden om to af deres børn. En datter, Kirsten Poulsdatter (min tip-4-oldemor), var født ca. 1697, og en søn, Peder Poulsen, var født i ca. 1699. Deres omtrentlige fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelserne i kirkebogen ved deres død. Poul Hansen og hustruen må formodes at være blevet gift før Kirsten Poulsdatters fødsel.

Kirsten Poulsdatter er nærmere omtalt i kapitel 16. Derfor er det kun Peder Poulsen, der omtales i det følgende.

Omtalen starter dog med Peder Poulsens hustru. Den 23. april 1752 var ”Peder Povelsens hustru af Hover” fadder ved en dåb i Hover Sogn. Hendes navn er ikke nævnt i kirkebogen. Det vides dog fra skiftet efter hendes død, at hun hed Else Terkilsdatter [2].

Der vides intet om Else Terkilsdatters fødselsår eller fødested. Det nærmeste, vi kommer på hendes oprindelse, er, at hendes bror, Peder Terkilsen, boede i Holtum i Grejs Sogn (Vejle Amt) [2]. Han var født ca. 1697 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død (begravet 6. oktober 1765, Grejs Sogn).

Peder Poulsens og Else Terkilsdatters børn kendes kun fra skiftet efter Else Terkilsdatters død [2]. I skiftet omtales børnene Karen Pedersdatter (født ca. 1743), Poul Pedersen (født ca. 1746) og Anna Maria Pedersdatter (født ca. 1750). Børnenes omtrentlige fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelserne i skiftet. Peder Poulsen og Else Terkilsdatter må antages at

Portræt af Poul Hansens ukendte hustru (ukendt kunstner)

være blevet gift inden ca. 1743. Hvis de er blevet gift i Hover Sogn, kan vielsen ikke findes i en kirkebog.

I starten af 1765 eller evt. i slutningen af 1764 døde Else Terkilsdatter. Det er overraskende, at hendes død ikke har kunnet findes i Hover Sogns kirkebog. Når jeg alligevel tør påstå, at hun var død, skyldes det, at der den 18. januar 1765 blev afholdt skifte efter hende. Skiftet blev afholdt på den bondegård i Hover By, som Peder Poulsen havde i fæste. Gården var på 3 tønder, 1 skæppe, 0 fjerdingkar og 2 $\frac{3}{4}$ album hartkorn [2].

Der var ifølge skiftet tale om en pænt stor gård med et stuehus på 15 fag, en lade på 12 fag og en stald på 8 fag. Gårdens besætning bestod af 6 heste, 5 køer, 1 kvie, 3 kalve, 13 får, 2 væddere, 2 svin, 5 grise, 2 gæs og 1 gase. Derudover var der tre vogne, en plov, to harver og to gamle slæder.

Boopgørelsen viser, at gården var velforsynet med indbo. Der var flere kedler af kobber og messing, der var rigeligt med sengetøj til en god nattesøvn, der var tallerkener og fade nok til at kunne have det meste af landsbyens befolkning til spisning, og der var egeskabe, egekiste og egebord. Peder Poulsen vidste ikke, at det var usundt at ryge, så derfor havde han en tobakskniv.

Boets formue blev i alt opgjort til 263 rigsdaler. Peder Poulsen havde styr på sin økonomi, for der var ingen gæld til privatpersoner og ingen skyldige skatter og afgifter. Gælden bestod alene i de konstaterede mangler ved gårdens bygninger og besætning, bl.a. manglede der fire gode bæster (dvs. heste) a 25 rigsdaler.

Alt i alt var der et overskud i boet på 84 rigsdaler og 2 mark. Peder Poulsen beholdt halvdelen. Resten blev fordelt mellem børnene således, at sønnen i overensstemmelse med arvereglerne fik det dobbelte af døtrene. Den yngste datter fik derudover lov til at overtage sin afdøde mors klæder og fik lovning på en medgift i form af "en skikkelig seng" og en kiste, "når hun engang med faderens og vennernes vilje måtte komme udi et skikkelig ægteskab".

Den 14. marts 1765 blev der afholdt skifte efter Peder Poulsens søster, Kirsten Poulsdatter [3]. Peder Poulsen var til stede og fungerede som formynder for de fraværende børn. Han omtales som børnenes morbror, så der er ingen tvivl om familierelationerne. Peder Poulsen havde et beskedent tilgodehavende på 3 mark i boet, men da der var underskud, fik han næppe pengene udbetalt straks. Hans økonomi var formentlig så god, at han ikke manglede dem.

Peder Poulsen overlod det til familiens kvinder at være fadder. Peder Poulsens datter i Hover bar barnet, da Peder Sørensen fra Hopballe fik døbt en søn den 2. marts 1766 (Hover Sogn). Peder Sørensen var gift med Peder Poulsens ældste datter, Karen, så det må være den yngste datter, Anna Maria, der var barnebærer.

Når Peder Poulsen fik et langt liv på trods af tobaksrygning, kan det skyldes, at han slap for at bære børn. Ifølge kirkebogen var han 83 år og havde bopæl i Hover, da han døde (begravet 14. juli 1782, Hover Sogn). Ved sin død har han muligvis boet på aftægt hos sønnen, Poul Pedersen. En Poul Pedersen, der formentlig var Peder Poulsens søn, var ved folketællingen i 1787 gårdmand i Hover By.

Litteraturliste

1. Bedsted Sogn, Aabenraa Amt, Kontraministerialbog, 1762-1857, side 18
2. Lerbæk Gods, Skifteprotokol, 1730-1781, side 201-205
3. Lerbæk Gods, Skifteprotokol, 1730-1781, side 196-201

Kapitel 26. Fars fæstegård foretrækkes

Mine tip-5-oldeforældre

Mads Jensen Stidsen & Dorthe Sørensdatter

Mads Jensen Stidsen (464):

Født: ca. 1694 i Hatting Sogn (Vejle Amt)

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 17. maj 1728 i Hatting Sogn

Død:

Begravet: 13. december 1760 i Hatting Sogn

Dorthe Sørensdatter (465):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 17. maj 1728 i Hatting Sogn

Død: efter 1762

Begravet:

Mads Jensen Stidsen omtales også som Mads Jensen eller Mads Stidsen. Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død blev han født ca. 1694. Hans fødsel er ikke fundet i kirkebogen. Han var født i Hatting By i Hatting Sogn [1], hvor kirkebogen starter i 1701. Han var søn af Jens Madsen Stidsen og Maren Jensdatter (jf. kapitel 36).

Dorthe Sørensdatter havde bopæl på Neder Mølle i Hatting Sogn, da hun blev gift. Mølleren på Neder Mølle hed Søren Jensen Møller. Derfor formodes Dorthe Sørensdatter at være datter af Søren Jensen Møller (jf. kapitel 37), selv om der ikke er fundet direkte dokumentation for, at det er tilfældet. Dorthe Sørensdatters fødsel/dåb er ikke fundet i Hatting Sogns kirkebog.

Mads Jensen af Hatting blev trolovet med Dorthe Sørensdatter af Neder Mølle den 22. februar 1728 (Hatting Sogn). De blev gift i Hatting Kirke den 17. maj 1728. Kort tid forinden havde Mads Jensen Stidsen sørget for, at Dorthe kunne blive gårdmandskone efter vielsen.

Den 25. januar 1728 havde Mads Jensen Stidsen overtaget en fæstegård i Hatting By efter sin far [1]. Mads Jensen Stidsen skulle herefter have sine forældre på aftægt. Gården hørte under Bygholm Gods. Der var jordtilliggender på Hatting Mark på i alt 4 tønder, 6 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 1/2 album hartkorn. Han skulle betale 2 rigsdaler og 5 mark i indfæstning, og den årlige fæsteafgift var på 4 rigsdaler, 5 mark og 4 skilling. Han var forpligtet til at yde hoveri på godset i form af både rejser og arbejde.

Den 13. januar 1729 (Hatting Sogn) fik Mads Jensen Stidsen og Dorthe Sørensdatter hjemmedøbt deres første barn, min tip-4-oldefar, Søren Madsen Møller (jf. kapitel 17). Da dåben den 6. marts 1729 blev bekræftet i kirken, var en af fadderne Anders Enevoldsen fra Neder Mølle, der var gift med Søren Jensen Møllers enke, Kirsten Madsdatter. En anden af fadderne var Mads Sørensen fra Neder Mølle, der formodes at være bror til Dorthe Sørensdatter (jf. kapitel 37).

Her på Bygholm Gods skulle Mads Jensen Stidsen yde hoveri, fordi han var fæstebonde under godset. Hoveribønderne er i dag afløst af hotelpersonale, idet godsets bygninger anvendes som hotel (foto: 2019)

Alle ægteparrets børn blev født i Hatting Sogn. Ved børnenes dåb er det kun faderens navn, der er anført i kirkebogen, men da Dorthe Sørensdatte efterfølgende anføres som introduceret i kirken efter fødslen, er der ikke tvivl om, at hun var moderen.

Dorthe Sørensdatte fødte ti børn, hvoraf de seks døde kort tid efter fødslen. De ni resterende børn var Birgitte Madsdatte (døbt 30. november 1730), Marie Madsdatte (døbt 16. juni 1732), Kirsten Madsdatte (døbt 7. april 1734, begravet 22. april 1734), Kirsten Madsdatte (døbt 8. maj 1735, begravet 3. juli 1735), Jens Madsen (døbt 20. juni 1736, begravet 24. juni 1736), Jens Madsen (døbt 16. juni 1737, begravet 7. juli 1737), Kirsten Madsdatte (døbt 5. december 1739), Jens Madsen (døbt 26. december 1741, begravet 4. marts 1742) og Ane Madsdatte (døbt 31. juli 1748, begravet 4. august 1748).

Mads Jensen Stidsen døde i 1760 (begravet 13. december 1760, Hatting Sogn). Ifølge kirkebogen blev han 66 år gammel. Dorthe Sørensdatte kom derefter på aftægt hos sønnen, Søren Madsen Møller. Det fremgår af hans fæstebrev dateret 29. april 1762 [2], at han skulle forsyne sin gamle moder med husværelse (dvs. bolig), en ko og to får til hendes brug samt give hende årligt 12 skæpper rug, 6 skæpper malt, 6 skæpper grynkorn (bygkorn) og 6 læs tørv.

Det vides ikke hvor længe, Søren Madsen Møller endte med at skulle forsørge sin mor. Dorthe Sørensdatte's død er ikke fundet i Hatting Sogns kirkebog.

Som nævnt ovenfor har fire af Mads Jensen Stidsens og Dorthe Sørensdaters børn tilsyneladende overlevet deres spæde barndom. Min tip-4-oldefar, Søren Madsen Møller, er nærmere omtalt i kapitel 17. Derefter mangler omtale af Birgitte Madsdatter, Marie Madsdatter og Kirsten Madsdatter.

Birgitte Madsdaters og Marie Madsdaters videre skæbne er ukendt. De er ikke nævnt i skiftet efter søsteren, Kirsten Madsdatter [3]. Derfor må de inden 1784 være afgået ved døden uden at have efterladt sig arvinger. I Søren Madsen Møllers fæstebrev fra 1762 forpligtes han til at efterleve skiftebrevet i henseende til sine søstre [2]. Dette skiftebrev er ikke fundet, men må formodes at være et skiftebrev efter hans afdøde far. Det må betyde, at Kirsten og mindst én af de to andre søstre har været i live i 1762.

Kirsten Madsdatter havde logi hos snedkermester Rasmus Laursen i Horsens, da hun døde i en alder af 44 år (begravet 20. marts 1784, Vor Frelsers Sogn, Horsens). Hun var ugift. Det vides ikke, hvad hun ernærede sig ved.

Skiftet efter Kirsten Madsdatter blev påbegyndt den 17. marts 1784 [3], som angives at være så snart, hendes død var anmeldt for magistraten. De eneste arvinger var børnene af hendes afdøde bror, Søren Madsen Møller i Hatting. Da Kirsten Madsdatter ikke havde haft egen husholdning, omfattede hendes ejendele primært tøj og sengetøj.

Det fremgår af boopgørelsen, at Kirsten Madsdatter var velforsynet med tøj. Der var bl.a. hals-tørklæder af hørgarn, silke og kammerdug (en meget fin og tæt lærredssort), hvide handsker, strømper, underærmer, forklæder, flere hagehatte, en sort fløjlskyse, en rød, en grå og en violet silkehue, et silkebånd, flere trøjer og skørter, en sort flonelskjole, en blå kåbe, et snøreliv og to blågarnssærke (undertøj). En hagehat var en del af en kvindelig hovedbeklædning bestående af et til huen fæstet stykke fint lærred med hagebånd og to udstående vinger [4].

Blandt Kirsten Madsdaters øvrige ejendele kan nævnes en kiste til opbevaring af tøjet, et lille skrin, to krus, et par skeer og gaffler, en spinderok, et lidet spejl med brun ramme og en salmebog. Det sidste tyder på, at hun var en gudfrygtig pige, der passede sin kirkegang.

Alle hendes ejendele blev solgt på auktion, hvor de indbragte 37 rigsdaler, 4 mark og 9 skilling. Skiftet blev afsluttet den 19. april 1786. Snedkermesteren havde krav i boet, fordi han havde lagt ud for den afdødes begravelse. Afdøde skyldte ham endvidere 2 rigsdaler for et halvt års husleje. Kirsten Madsdatter må have været syg i en periode, inden hun døde, for snedkermesterens kone krævede 1 rigsdaler og 2 mark for ”opvartning under den afdødes svaghed”. Barmhjertighed var ikke gratis.

Når omkostningerne ved auktion og skifte var fratrukket, var der et overskud i boet på 16 rigsdaler og 9 skilling. Det betød, at Søren Madsen Møllers to sønner, Mads Sørensen Møller og Hans Sørensen Møller, hver arvede 5 rigsdaler, 2 mark og 3 skilling, og døtrene, Bodil Sørens-datter og Mette Marie Sørens-datter, arvede hver 2 rigsdaler, 4 mark og 1 ½ skilling. Til gengæld har de nok sendt deres faster Kirsten en venlig tanke.

Litteraturliste

1. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 93-94
2. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 310

3. Horsens Byfoged, Skifteprotokol, 1780-1791, folio 249-250
4. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>

Kapitel 27. Smedet sammen med smedens datter

Mine tip-5-oldeforældre

Thomas Hansen & Karen Christensdatter

Thomas Hansen (466):

Født:

Døbt: 22. november 1705 i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt)

Konfirmeret:

Gift: 28. september 1727 i Hatting Sogn (Vejle Amt)

Død:

Begravet: december 1749 i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt)

Karen Christensdatter (467):

Født:

Døbt: 3. november 1703 i Hatting Sogn

Konfirmeret:

Gift: 28. september 1727 i Hatting Sogn

Død:

Begravet: 10. juli 1735 i Hornborg Sogn

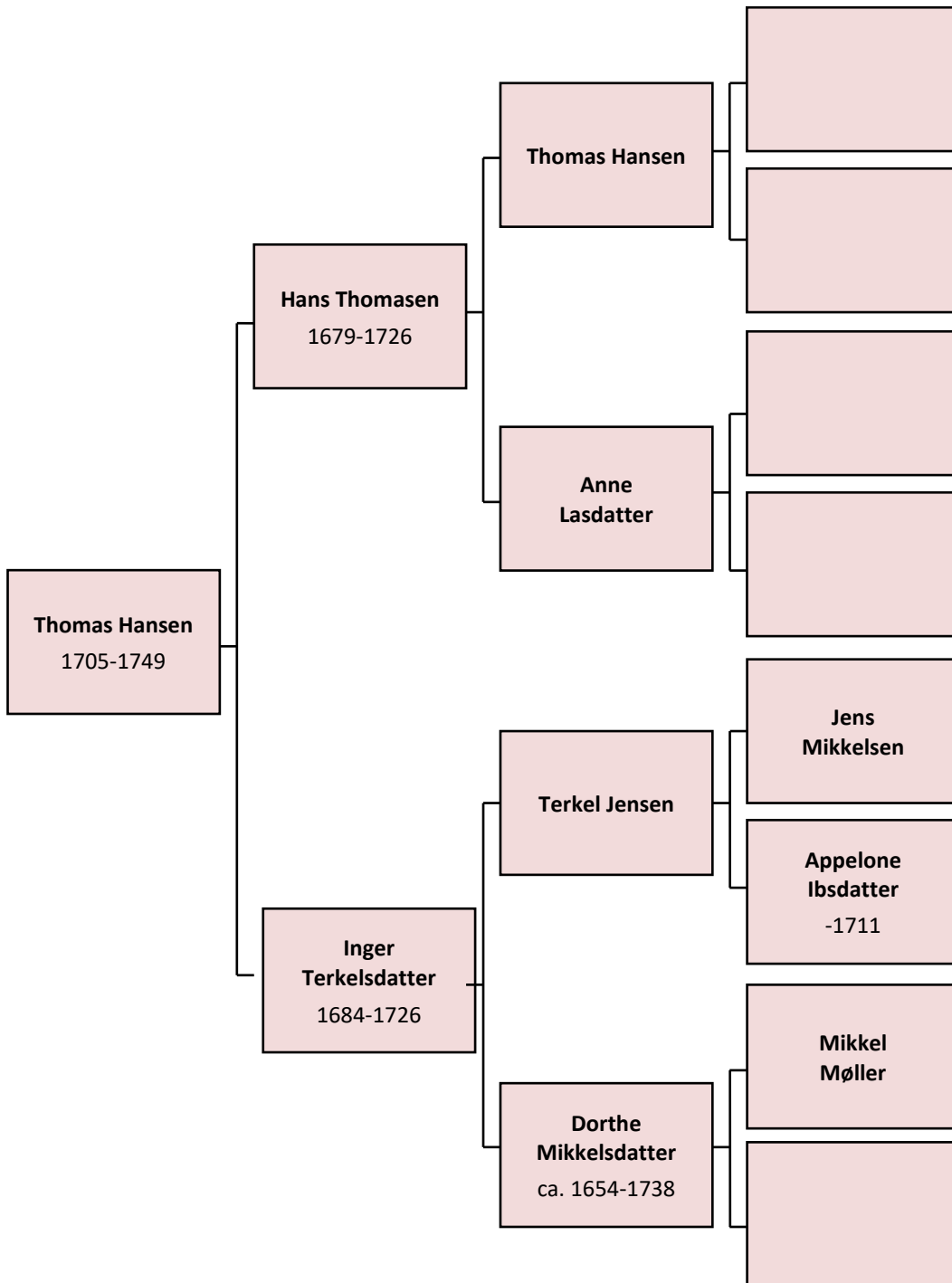
Thomas Hansen blev født i 1705 i Hornborg By i Hornborg Sogn ca. 12 km vest for Horsens. Han var søn af Hans Thomasen og Inger Terkelsdatter (jf. kapitel 38). Karen Christensdatter blev født i 1703 i Hatting By i Hatting Sogn ca. 5 km vest for Horsens. Hun var datter af smeden i Hatting, Christen Pedersen, og hendes mor hed Bodil Poulsdatter (jf. kapitel 39).

Det vides ikke, hvordan Thomas Hansen fandt ud af, at smedens datter i Hatting var værd at rejse efter. Den 17. december 1726 rejste han til Hatting Sogn for at blive trolovet med Karen Christensdatter. Trolovelsestiden var på ca. 9 måneder, for de blev gift i Hatting Kirke den 28. september 1727. Efter vielsen bosatte de sig i Hornborg.

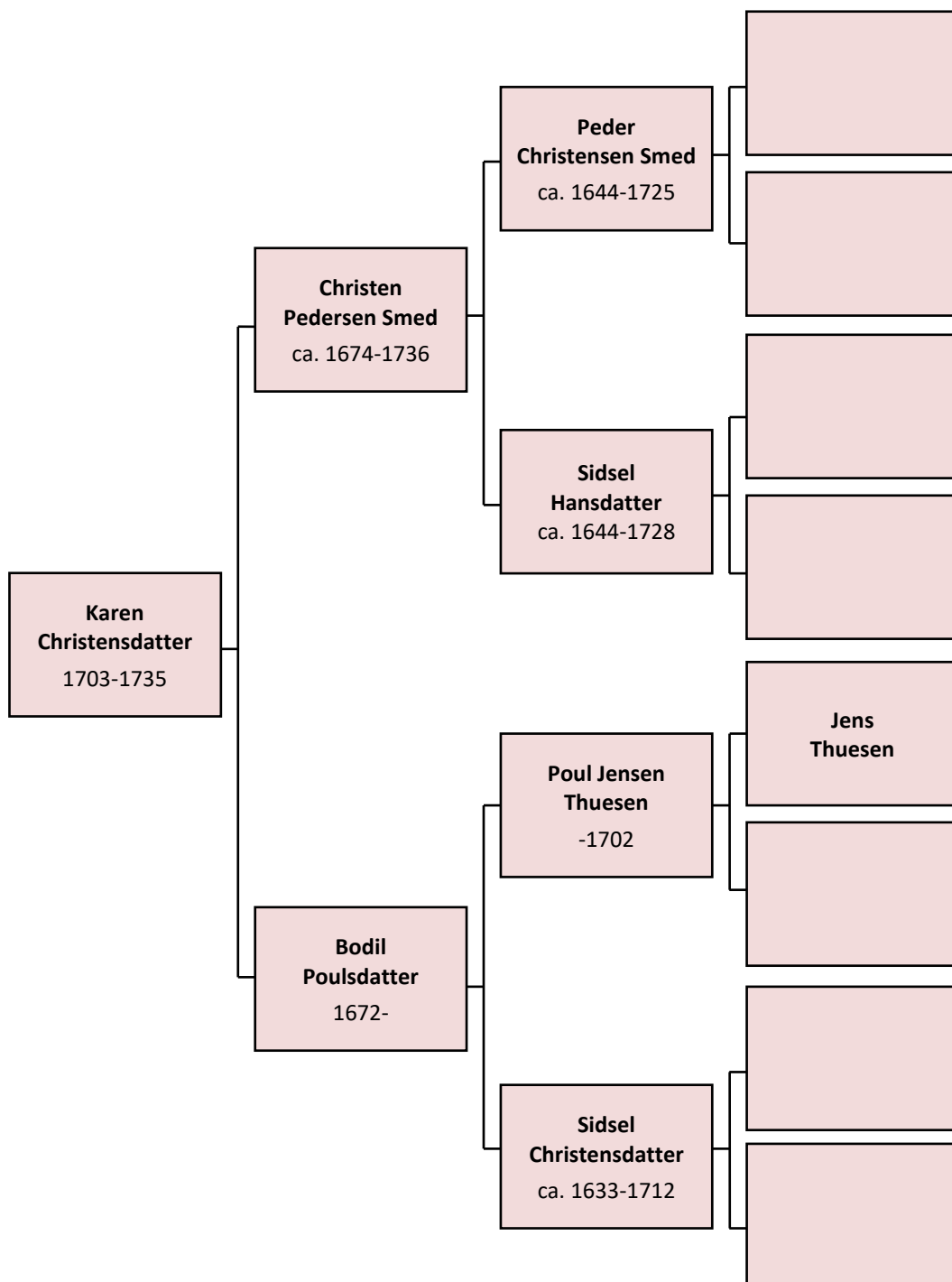
Den lange trolovelsestid var blevet udnyttet til at gøre Karen Christensdatter gravid. Deres første barn blev født ca. tre måneder efter vielsen. Den 27. december 1727 (Hornborg Sogn) blev hun døbt og fik navnet Inger Thomasdatter. Smeden fra Hatting og hans datter, Sidsel, tog turen til Hornborg for at være faddere til barnet. Inger Thomasdatter døde dog ca. to måneder senere (begravet 22. februar 1728, Hornborg Sogn).

Thomas Hansen og Karen Christensdatter fik yderligere fem børn, der alle blev født i Hornborg Sogn. Det første af dem var Hans Thomasen (døbt 6. februar 1729), og han blev efterfulgt af Christen Thomasen (døbt 22. april 1731), Inger Thomasdatter (døbt 19. april 1733), Inger Thomasdatter (døbt 28. marts 1734) og min tip-4-oldemor, Bodil Thomasdatter (døbt 24. april 1735).

Det er ikke sandsynligt, at de samtidig har haft to døtre med navnet Inger. Derfor formoder jeg, at den Inger, der var født i 1733, er død som spæd, selv om hun ikke er fundet død i kirkebogen. I skiftet efter Thomas Hansens død (jf. nedenfor) omtales kun én datter, der hedder Inger [1].

Anetavle 9. Thomas Hansens nærmeste forfædre.

Anetavle 10. Karen Christensdatters nærmeste forfædre.

De hyppige fødsler må have tæret på Karen Christensdatters helbred. Hun døde ca. 2 1/2 måned efter den sidste fødsel (begravet 10. juli 1735, Hornborg Sogn) i en alder af 31 år. Nu var Thomas Hansen enlig far til fire små børn. Hvis det var gået som sædvanligt, ville Thomas Hansen have fundet sig en ny hustru i løbet af et års tid. Det skete tilsyneladende ikke. Efter konens død er der i de næste syv år et hul i min viden om Thomas Hansen og børnene.

Den 20. oktober 1742 fæstede Thomas Hansen fra Hornborg en halvgård i Lindved i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt) efter afdøde Dines Dinesen. Lindved ligger ca. 10 km nord for Vejle. Gården hørte under Låge Gods og var på 3 tønder, 3 skæpper, 1 fjerdingkar og 1 album hartkorn. En betingelse for overtagelsen var, at Thomas Hansen skulle gifte sig med enken, Anne Jensdatter [2].

Det er ikke lykkedes at finde vielsen mellem Thomas Hansen og Anne Jensdatter i en kirkebog. De er formentlig blevet gift i 1742. Anne Jensdatter havde en bror, Niels Jensen, fra Vindelev [1], der bl.a. var fadder, da ægteparrets to børn blev døbt. Derfor var hun muligvis den Anne Jensdatter, der blev døbt den 8. maj 1712 i Vindelev Sogn (Vejle Amt). I så fald var hun ca. 30 år ved vielsen, og Thomas Hansen var ca. 37 år.

Anne Jensdatters afdøde mand kaldes både Dines Dinesen og Dines Nielsen. Den 26. oktober 1732 var Dines Nielsen blevet gift i Vindelev Sogn med Kirsten Jensdatter. Det var formentlig Anne Jensdatter, han blev gift med, idet hun anføres som hans enke i skiftet efter hans død [3]. Anne havde en storesøster, der hed Kirsten, så der kan være sket en navneforveksling. Forhåbentlig havde Dines Nielsen styr på hvem, han blev gift med.

Samme år havde Dines Nielsen fæstet halvgården i Lindved [4]. Han havde fået fire børn med Anne Jensdatter, inden han døde i 1740 (begravet 7. december 1740, Sindbjerg Sogn). Det er anført i kirkebogen, at han blev begravet i en fyrretræskiste, og det var billigere, men ikke helt så fint som en kiste af bøgetræ.

Thomas Hansen kan ikke have giftet sig med Anne Jensdatter for pengenes skyld. Skiftet efter Dines Nielsen/Dinesen den 26. oktober 1741 viser, at der var underskud i boet, specielt på grund af mangler ved bygninger, besætning og redskaber. Enken fik alligevel lov til at blive på gården mod at love, at hun bedst muligt ville forbedre gårdens bygninger [3].

Thomas Hansens og Anne Jensdatters sammenbragte børn blev lidt for hurtigt suppleret med et fælles barn. Han blev døbt den 6. januar 1743 (Sindbjerg Sogn) og fik navnet Dines Thomsen. Det blev til endnu et fælles barn, Jens Thomsen (døbt 3. januar 1745, Sindbjerg Sogn).

Det fremgår af en jordebog fra Låge Gods i 1748, at Thomas Hansen årligt betalte 5 skæpper rug, 6 skæpper byg, 10 skæpper havre og 2 pund smør i landgilde. Endvidere skulle han forrette hoveri [5].

Året efter døde Thomas Hansen i Lindved i en alder af 44 år. Han blev begravet i december 1749 (datoen er ulæselig) i Sindbjerg Sogn. Der har næppe været råd til mere end en fyrretræskiste, for skiftet den 12. januar 1750 afslører en elendig økonomi [1].

Thomas Hansens arvinger var fire børn af hans første ægteskab og to børn af andet ægteskab. Det fremgår af skiftet, at bohavet og inventar var beskedent af både mængde og værdi. Af møbler var der to egetræskister, et egetræsbord med åben fod, to skamler og en stol. De har formentlig ejet salt til et æg, for blandt inventaret var et saltkar.

Af husdyr var der tre heste, en ko, to kvier, en kalv og ni får. Kornet i laden blev eftersat, og det blev konstateret, at der ikke engang var det, der behøvedes til æde- og sædekorn, indtil vårsæden blev nedlagt i jorden. Der var med andre ord udsigt til, at familien skulle gå sulten i seng i de kommende måneder.

Den afdødes klæder blev ikke medregnet i boopgørelsen. Det anføres, at de ”ej var af synderlig værdi”, og at den ældste søn havde overtaget dem mod til gengæld at have bekostet den afdødes begravelse.

Boets samlede værdier blev takseret til 51 rigsdaler, 4 mark og 8 skilling. Der var store mangler ved gårdens besætning og bygninger, og der var skyldig landgilde fra de sidste 8 år. Endvidere var der personlig gæld, bl.a. 4 rigsdaler til Anne Jensdatters ovennævnte bror, Niels Jensen fra Vindelev. Regnestykket endte med et underskud i boet på 69 rigsdaler og 5 mark, dvs. børnene fik ingen arv.

Det er anført, at husbonden (dvs. godsejeren) på trods af underskuddet ”af medlidenhed for enken og hendes børn” har tilladt hende at blive boende på gården, hvis hun afbetaler på gælden, efterdags betaler landgilde i rette tid og efter mulighed bygger og forbedrer gården. Godsejerens medlidenhed kan tænkes at være forårsaget af, at han havde svært ved at finde en anden fæster til gården.

Anne Jensdatter har muligvis ikke kunnet eller villet leve op til disse betingelser, for den 28. april 1751 overtog en Mikkjel Jensen fæstet af gården [6]. Der er ikke noget, der tyder på, at han er blevet gift med Anne Jensdatter. Hun er muligvis rejst langt væk fra fallitboet, for jeg har ikke kunnet finde spor af hende efter skiftets afslutning.

I det følgende omtales tre børn fra Thomas Hansens første ægteskab og to børn fra hans andet ægteskab. Datteren, Bodil Thomasdatter, er nærmere omtalt i kapitel 17, fordi hun er min tip-4-oldemor.

Hans Thomasen kaldes også for Hans Thomsen eller Hans Møller. Den 8. december 1760 var han lavværge for sin søster, Bodil Thomasdatter, da der blev afholdt skifte efter hendes første ægtemand [7]. Han angives da at være fra Bygholm, så han har formentlig været tjenestekarl på Bygholm Gods.

I en alder af 35 år sagde Hans Thomasen farvel til Bygholm, fordi han havde fundet en enke, der ville giftes med ham. Den 16. juli 1764 blev han trolovet med enken, Mette Andersdatter, fra Hornborg Mølle, og de blev gift den 26. november 1764 (Hornborg Sogn). Mette Andersdatter var jævnaldrende med Hans Thomasen, idet hun var døbt den 10. januar 1729 (Hatting Sogn).

Mette Andersdatter var den 4. oktober 1757 (Hedensted Sogn, Vejle Amt) blevet gift med Jakob Abrahamsen, der efter vielsen blev møller i Hornborg Mølle, der var en mindre vandmølle i Hornborg Sogn. Jakob Abrahamsen var død i 1764 (begravet 20. april 1764, Hornborg Sogn). Det fremgår af skiftet efter hans død [8], at han efterlod sig en søn, Abraham Jakobsen (døbt 12. november 1758, Hornborg Sogn).

Hans Thomasen fæstede Hornborg Mølle, der hørte under Rask Gods, den 25. juni 1764 [9], dvs. før han blev trolovet med møllerenken. Det fremgår dog af fæstebrevet, at han havde accepteret at gifte sig med enken. Der hørte et par mindre jordstykker med til møllen. Af møllen

og jordstykkerne skulle han tilsammen betale 28 rigsdaler, 4 mark og 8 skilling i årlig landgilde.

Ægteskabet resulterede i to sønner, der begge blev født i Hornborg Sogn. Thomas Hansen (døbt 21. april 1765) blev opkaldt efter Hans Thomasens far, og Jakob Hansen (døbt 11. juni 1769, død 25. januar 1770) blev opkaldt efter Mette Andersdatters afdøde mand. Ved Jakobs dåb og begravelse kaldes Hans Thomasen for Hans Møller affødt af hans erhverv som møller på Hornborg Mølle.

Hornborg Mølle har muligvis ikke malet godt nok, for den 22. maj 1772 fik ”Hans Thomasen forhen boende i Hornborg Mølle” fæstebrev på et hus kaldet Skyggerslund, der var bygget på en grund tilhørende Rask Gods. Til huset hørte to jordstykker, der var takseret til 6 skæpper hartkorn. Den årlige landgilde var på 12 rigsdaler [10]. Hans Thomasen var dermed blevet degraderet fra møller til husmand. Det er svært at forestille sig, at det var sket helt frivilligt.

Ved folketællingen i 1787 boede Hans Thomasen og Mette Andersdatter i Skyggerslund i Hornborg Sogn sammen med sønnen Thomas Hansen. Hans Thomasen anføres at være bonde og at have jord til huset. Senere samme år mistede Hans Thomasen sit eneste barn, Thomas, der døde i en alder af 22 år (begravet 23. september 1787, Hornborg Sogn).

Ved næste folketælling i 1801 kaldes deres bopæl for Skyggershus, og Hans Thomasen (her kaldet Hans Møller) betegnes som bonde og husmand. De havde hjælp af en tjenestekarl. Den 11. juli 1802 (Hornborg Sogn) døde Hans Thomasen i Skyggerslund i en alder af 73 år.

Skyggerslund blev derefter fæstet af en Peder Lassen. Det fremgår af fæstebrevet, at han over for Hans Thomasens enke skulle opfylde en aftægtskontrakt, der den 4. maj 1801 var indgået med Hans Thomasen [11]. Derfor er det sandsynligt, at Mette Andersdatter efter mandens død har boet på aftægt i Skyggerslund. Hun er dog ikke fundet død i Hornborg Sogns kirkebog.

Christen Thomasen/Thomsen var 36 år og boede i Hornborg By, da han den 19. juni 1767 blev gift i Hornborg Kirke med Johanne Marie Pedersdatter fra Flemming i Hornborg Sogn. Hun var 20 år (døbt 5. marts 1747, Hornborg Sogn). Efter vielsen flyttede de ind på en fæstegård i Flemming.

Deres første barn blev en søn, der blev døbt i april 1768 (Hornborg Sogn). En blækklat i kirkebogen er skyld i, at barnets navn og dåbsdatoen ikke har kunnet tydes. Det fremgår dog af de senere skifter efter forældrene, at hans navn var Peder [12, 13]. Peder Christensen døde den 4. januar 1797 (Gylling Sogn, Århus Amt).

Christen Thomasen og Johanne Marie Pedersdatter fik i alt syv børn. Den næste var Thomas Christensen (døbt 24. maj 1770). Derefter fulgte endnu en søn (døbt 13. februar 1773). I kirkebogen anføres hans navn at være Peder. Det passer dårligt med, at deres ældste søn hed Peder. Det er tilsyneladende en skrivefejl, for i skifterne efter forældrene kaldes denne søn for Jens [12, 13].

Navneforvirringen fortsætter ved næste barns dåb. I kirkebogen kaldes hun for Mette Kirstine (døbt 4. september 1775). I skifterne efter forældrene [12, 13] og ved hendes død (5. april 1800, Gylling Sogn) kaldes hun for Mette Cathrine. En søn, Christen Christensen, blev døbt 15. maj 1778 (begravet 24. januar 1779, Hornborg Sogn), og endnu en Christen Christensen blev døbt den 14. december 1779 (begravet 23. februar 1785, Hornborg Sogn). Ved sidstnævnte dåb

havde præsten igen problemer med navngivningen, idet moderen kaldes for Maren Pedersdatter.

Alle de ovennævnte børn blev født i Flemming i Hornborg Sogn. Den 14. december 1780 fik en Simon Nielsen fæstebrev på den gård i Flemming, ”som Christen Thomsen sidst påboede”. Det fremgår, at gården var på 2 tønder, 7 skæpper og 1 ½ album hartkorn ager og eng, og at den tilhørende skov var takseret til 1 fjerdingkar og 1 album hartkorn [14]. Årsagen til, at Christen Thomasen fraflyttede gården, kendes ikke. En mulig årsag kan være dårlig økonomi, der har bevirket, at han ikke har kunnet betale sin landgilde til godsejeren.

Da Christen Thomasen og Johanne Marie Pedersdatter fik deres sidste barn, Laurs Christensen (døbt 4. april 1784, begravet 10. april 1785, Hornborg Sogn), var Christen Thomasen husmand i Hornborg. I overensstemmelse hermed var Christen Thomasen ved folketællingen i 1787 husmand og snedker i Hornborg By. Datteren, Mette Cathrine, var eneste hjemmeboende barn.

I 1789 blev Christen Thomasen enkemand. Johanne Marie Pedersdatter var 42 år, da hun døde (begravet 5. juli 1789, Hornborg Sogn). Skiftet efter hende blev afholdt den 29. juli 1789 [12]. Christen Thomasen bror, Hans Thomasen fra Skyggerslund (jf. ovenfor), var værge og formynder for børnene. Christen Thomasen anføres at være snedker og husmand.

Boopgørelsen viser, at der var relativt få ejendele i boet. Der var dog to senge med omhæng og sengeklæder, så de slap for at stå op og sove. Husdyrholdet begrænsede sig til en gråbroget kvie og to får uden lam. Boets samlede værdier blev vurderet til beskedne 23 rigsdaler, 1 mark og 6 skilling.

Det fremgår af gældsopgørelsen, at der bl.a. var skyldig husleje for 2 år, skattegæld, ubetalte regninger for fyrretræsbrædder til snedkerarbejdet og anden privat gæld. Resultatet blev, at gælden oversteg formuen med 2 rigsdaler, 3 mark og 10 skilling, så der blev ingen arv til børnene.

Hans Thomasen fra Skyggerslund måtte stille op igen den 8. november 1789 (Hornborg Sogn) for at være forlover, da Christen Thomasen blev trolovet med Karen Pedersdatter. De blev gift i Hornborg Kirke den 5. december 1789. Det var næppe for at smigre hende, at hun i kirkebogen blev betegnet som fruentimmer, idet betegnelsen formentlig skyldtes, at hun havde født et ”uægte” barn. Karen Pedersdatter var muligvis den Karen Pedersdatter, der blev døbt i maj 1754 (Hornborg Sogn).

Nu fik Karen Pedersdatter mulighed for at føde et ”ægte” barn. En søn, Peder Christensen, blev døbt den 9. februar 1790 (Hornborg Sogn). Han fik ikke lov til at nyde at være ”ægte” ret længe, for han døde 4 uger gammel (begravet 14. marts 1790, Hornborg Sogn).

Derefter havde Christen Thomasen ikke kræfter til at få flere børn. Han var 63 år, da han døde den 9. maj 1794 (Hornborg Sogn). Kirkebogen betegner ham som snedker, så det har formentlig været hans hovederhverv.

Skiftet efter Christen Thomasen blev påbegyndt på selve dødsdagen den 9. maj 1794 og afsluttet den 6. juni 1794 [13]. Arvingerne var børnene, Peder, Thomas, Jens og Mette Cathrine, fra hans første ægteskab. Hans Thomasen fra Skyggerslund var igen værge for de umyndige børn.

Registreringen af boets ejendele efterlader ingen tvivl om, at Christen Thomasen havde arbejdet som snedker. Han efterlod sig en høvlebænk og en omfattende samling snedkerværktøj.

Der var bl.a. 8 håndhøvle, 2 plovhøvle, 4 simshøvle, 10 kelhøvle, 2 rammehøvle, 1 grundthøvl (høvl med krumme vanger) og 3 stk. rubank (langhøvl til planhøvling). Der var også 3 håndsave, 1 kløvsav (stor tomandssav til gennemsavning af planker), 3 stiksave, 1 gratsav og et savstel (savbuk). Dertil kom forskellige slags bor, 7 huggejern (stemmejern), 7 huljern (stemmejern med krum æg), 1 lokbejt (kraftigt stemmejern), 2 håndøkser, 1 bredøkse, 3 file, 2 rasper, 1 hammer, 2 knivtænger, et piksted (ambolt) og forskelligt måleværktøj.

Skiftet giver mulighed for at snage i Christen Thomasens privatliv, idet det afsløres, at han spillede violin, sov med rød nathue og havde fået et par nye skindbukser. Økonomien var bedre end ved ovennævnte skifte efter hans første hustru. Boets formue blev opgjort til 44 rigsdaler, 3 mark og 4 skilling, hvoraf 5 rigsdaler var i rede penge. Gælden var på 13 rigsdaler, 1 mark og 3 skilling, dvs. der var et overskud på 31 rigsdaler, 2 mark og 1 skilling. Deraf fik enken, Karen Pedersdatter, halvdelen. Resten blev fordelt mellem hans børn således, at de tre sønner hver fik det dobbelte af datteren.

Karen Pedersdatter var næppe i stand til at ernære sig ved brug af snedkerværktøjet, så hun måtte finde på noget andet. Den 14. august 1795 (Hornborg Sogn) blev hun gift med enkemanden Simon Nielsen fra Flemming, dvs. ovennævnte Simon Nielsen, der 15 år tidligere havde overtaget Christen Thomasens fæstegård.

I marts 1797 (Hornborg Sogn) fik Simon Nielsen og Karen Pedersdatter en søn, Christen Simonsen. Ved folketællingen i 1801 boede de på gården i Flemming sammen med fire børn fra Simon Nielsens første ægteskab. Karen Pedersdatter var ifølge kirkebogen 47 år gammel, da hun døde den 1. april 1802 (Hornborg Sogn). Simon Nielsen nåede at blive gift yderligere to gange [15], inden han døde den 31. juli 1815 (Hornborg Sogn).

Inger Thomasdatters søster, min tip-4-oldemor Bodil Thomasdatter, fik sin datter, Johanne, døbt den 22. juni 1760 (Hvirring Sogn, Skanderborg Amt). Det er anført, at hun blev båret af "sin moster, tjenende i Horsens". Da Bodil Thomasdatter så vidt vides kun havde én søster, har Inger Thomasdatter sandsynligvis været tjenestepige i Horsens, inden hun blev gift.

Den 24. oktober 1764 blev Inger Thomasdatter fra Hornborg trolovet i Hornborg Sogn med Niels Hansen fra Sindbjerg, og den 28. november 1764 blev hun gift i Hornborg Kirke med Hans Hansen fra Sindbjerg. Det er endnu et eksempel på, at præsten i Hornborg ikke havde styr på folks navne. Ved alle senere lejligheder kaldes ægtemanden for Niels Hansen.

Niels Hansen var formentlig den søn af Hans Jacobsen i Sindbjerglund, der var døbt den 26. april 1744 (Sindbjerg Sogn, Vejle Amt) og konfirmeret den 29. marts 1761 (Sindbjerg Sogn). I så fald var Niels Hansen 10 år yngre end Inger Thomasdatter.

Kort tid efter vielsen fæstede Niels Hansen den 6. marts 1765 sin fars halvgård i Sindbjerglund i Sindbjerg Sogn. Gården var takseret til 2 tønder, 7 skæpper, 2 fjerdingkar og 1 ½ album hartkorn. Til gården hørte fuld hoveriforpligtelse [16, 17]. De nygifte flyttede ind på gården, hvor alle deres børn blev født.

Niels Hansens og Inger Thomasdatters to første børn var døtre, der blev opkaldt efter henholdsvis hans og hendes mor. Johanne Nielsdatter blev døbt 1. september 1765 (begravet 8. september 1765), og Karen Nielsdatter blev døbt den 30. november 1766. Derefter fulgte Hans Nielsen (døbt 16. april 1769), et nyfødt barn begravet den 10. november 1771 og Bodil Marie Nielsdatter (døbt 31. maj 1773). Endelig blev Niels Hansens datter, Johanne, af Sindbjerglund

begravet 6 uger gammel den 26. januar 1777. Hendes dåb er ikke fundet i Sindbjerg Sogns kirkebog.

I 1783 blev datteren, Karen Nielsdatter, konfirmeret i Sindbjerg Sogn, og bopælen var angivet at være Sindbjerglund. Niels Hansen må derefter have opgivet fæstegården i Sindbjerglund, for ved folketællingen i 1787 var han sammen med hustruen, Inger Thomasdatter, og datteren, Bodil Marie, flyttet til Hornborg By i Hornborg Sogn. Han er anført at være husmand og dag-lejer. Det ligner en ufrivillig nedtur.

Ved folketællingen i 1801 boede Niels Hansen og Inger Thomasdatter i et hus i Haurum i Hornborg Sogn hos datteren, Karen Nielsdatter, og hendes mand, der var husmand. Den voksne datter, Bodil Marie, boede fortsat hos dem. Hun er anført at være stum og nyde almisse, så hendes fremtidsudsigter var ikke gode.

Niels Hansen og Inger Thomasdatter blev tilsyneladende ikke boende hos datteren og svigersønnen. Inger Thomasdatter døde den 16. januar 1817 (Hornborg Sogn) i en alder af 82 år. I kirkebogen anføres hun at være husmand Niels Hansens kone i Hornborg. Niels Hansen var almisselem i Hornborg, da han døde den 28. marts 1824 (Hornborg Sogn). Han blev 79 år gammel. Deres stumme datter var nu alene i verden og tilbragte resten af sit liv i fattighuset i Hornborg.

Dines Thomasen/Thomsen er ældste søn fra Thomas Hansens andet ægteskab. Han blev konfirmeret den 29. marts 1761 (Sindbjerg Sogn). Derefter har han formentlig været tjenestekarl, indtil han som 34-årig giftede sig til en fæstegård. Den 16. august 1777 blev Dines Thomasen i Sindbjerg Kirke viet til enken Maren Christensdatter fra Lindved i Sindbjerg Sogn. Enken kan tænkes at være den Maren Christensdatter fra Sindbjerglund, der blev døbt i Sindbjerg Sogn i marts 1734 (datoen ulæselig). I så fald var hun 43 år ved vielsen.

Maren Christensdatter var blevet gift første gang med gårdmand og enkemand Anders Jørgensen i Lindved (11. juni 1764, Sindbjerg Sogn). Anders Jørgensen var død i 1777 (begravet 23. marts 1777, Sindbjerg Sogn). Han efterlod sig to mindreårige børn fra ægteskabet med Maren Christensdatter og en fæstegård med stort underskud [18].

Dines Thomasen måtte affinde sig med at gå barnløs gennem livet, fordi Maren havde overskredet den fødedygtige alder. Ved folketællingen i 1787 boede Dines Thomasen og Maren Christensdatter på gården i Lindved med de to børn fra hendes første ægteskab og hendes søstersøn, så Dines Thomasen har næppe savnet børn. Hans lillebror, Jens Thomasen, var ugift tjenestekarl på gården.

Det fremgår af en jordebog over Aggersbøl Gods fra 1797, at Dines Thomasens gård var på 4 tønder, 4 skæpper og 2 fjerdingkar hartkorn. Han betalte årligt 1 rigsdaler og 2 mark i landgilde [19].

Samme år var det slut med at være fæstebonde. Med købekontrakt af 22. maj 1797 købte Dines Thomasen sin fæstegård for 1.200 rigsdaler. Det fremgår af kontrakten, at han skulle yde hoveri og betale landgilde indtil den 24. juni 1798. I juni 1798 betalte Dines Thomasen 250 rigsdaler i udbetaling [20]. Dines Thomasen fik skøde på gården den 16. juni 1798. Den 13. november 1798 udstedte han en panteobligation til sælger på restgælden, der var på 950 rigsdaler, der skulle forrentes med 4 % pr. år [21].

Dines Thomasen fik kun lov til at nyde sin frihed som selvejer i lidt over et år. Han døde i en alder af 56 år (begravet 22. december 1799, Sindbjerg Sogn). Hans liv havde tilsyneladende været ret udramatisk, og han kom ikke selv til at opleve det langvarige drama, som skiftet efter hans død udviklede sig til.

Skiftet blev påbegyndt den 21. december 1799, hvor boets ejendele blev registreret og vurderet [20]. Dines Thomasens arvinger var enken, Maren Christensdatter, og Dines Thomasens helbror og halvsøskende. Boets løsøre blev takseret til i alt 306 rigsdaler, 5 mark og 14 skilling, og gården blev vurderet til 1.300 rigsdaler. Af gæld var der ovennævnte prioritetsgæld på 950 rigsdaler, og Dines Thomasens ugifte helbror, Jens Thomasen, der havde arbejdet på gården i over 20 år, havde et tilgodehavende på 150 rigsdaler for skyldig løn og udlånte penge.

Jens Thomasen må have været gode venner med bror Dines, siden Jens Thomasen havde tjent hos ham i så mange år. Skifteforretningen afslører, at Jens Thomasen ikke havde noget hjerteligt forhold til svigerinden, Maren Christensdatter. Uenigheden startede med, at Jens Thomasen påstod, at Maren Christensdatter havde fortalt ham, at en Søren Thyboe i Lindved skyldte boet 5 rigsdaler, men det benægtede Maren Christensdatter.

Modsætningsforholdet til svigerinden var så stærkt og Jens Thomasens tilgodehavende så stort, at han havde hyret prokurator Spies fra Vejle til at repræsentere sig ved de efterfølgende skifteforhandlinger. Enken nøjedes med at lade sig repræsentere ved en lavværg. Skiftets forløb viser, at en prokurator havde større gennemslagskraft.

På et møde den 8. januar 1800 gav prokurator Spies udtryk for utilfredshed med vurderingen af boet, og han forlangte hele boet solgt på offentlig auktion. Endvidere anklagede han enken for ulovligt at have frasolgt nogle af boets værdier i form af korn.

Enkens lavværg modsatte sig en offentlig auktion, men erkendte, at der var solgt korn fra boet. Derefter krævede prokurator Spies, at salgsindtægten for kornet skulle indgå i boet. Det krav fik han opfyldt. Der var også uenighed om den løn, Jens Thomasen skulle have for tiden efter Dines Thomasens død. Ved skifterettens mægling blev det bestemt, at han skulle have 8 rigsdaler for et halvt år.

De øvrige arvinger tilsluttede sig ønsket om en offentlig auktion over boet, men da enkens lavværg fortsat modsatte sig ønsket, blev det overladt til skifteretten at afsige dom i sagen. Enken havde en naturlig interesse i at undgå en auktion, for den ville tvinge hende til at flytte fra gården. Det var også i enkens interesse, at boets værdier blev vurderet lavt, for jo lavere vurderingen var, jo mindre af boet skulle hun afgive til de øvrige arvinger. Den 15. januar 1800 besluttede skifteretten, at boet skulle på offentlig auktion.

På et møde i skifteretten den 31. januar 1800 argumenterede enkens lavværg endnu engang for, at en auktion var unødvendig. Prokurator Spies og de øvrige tilstedeværende arvinger beholdt sig til skifterettens kendelse og krævede auktionen afholdt hurtigst muligt.

På auktionsdagen den 24. februar 1800 blev skifteforvalteren nødsaget til at indkalde til møde inden auktionen for at få afgjort, hvem der skulle være inkassator ved auktionen. Uenigheden mellem enken og de øvrige arvinger var konsekvent. Enken ville have sin lavværg som inkassator, hvorimod de øvrige foreslog prokurator Spies. Flertallet fik ret, for prokurator Spies blev valgt som inkassator.

Det viste sig at være klogt, at prokurator Spies på arvingernes vegne havde krævet offentlig auktion. Gården blev solgt for 1.625 rigsdaler [20, 22], dvs. 325 rigsdaler over ovennævnte

vurdering, og løsøret indbragte 422 rigsdaler, 4 mark og 9 skilling [20], dvs. ca. 116 rigsdaler over vurderingen.

På næste møde i skifteretten den 3. maj 1800 krævede prokurator Spies, at Jens Thomasen af de indkomne auktionspenge forlods fik udbetalt sit tilgodehavende på 158 rigsdaler. Det modsatte enkens lavværge sig som forventet, idet han kun kunne gå med til en udbetaling af 8 rigsdaler. Skifteretten besluttede dog, at Jens Thomasen skulle have udbetalt hele sit tilgodehavende nu. Enken var formentlig i pengenød, for hun fik lovning på et arveforskud på 50 rigsdaler.

Boet blev opgjort den 16. juni 1801. Stridighederne drejede sig ikke om småpenge, for der var et stort overskud på 882 rigsdaler og 14 skilling. Deraf skulle enken have halvdelen, og de øvrige arvinger skulle dele den anden halvdel.

Da der var tvivl om, hvorvidt der kunne være flere arvinger, blev skiftets slutning udsat til den 26. juni 1801. Her forelå den nødvendige dokumentation, og ca. 1 1/2 år efter Dines Thomasens død kunne arven omsider fordeles.

Efter fradrag af diverse skifteomkostninger og arveafgift var der 417 rigsdaler, 3 mark og 2 skilling til de øvrige arvinger. Halvsøskende fik det halve af helsøskende og kvinder det halve af mænd. Jens Thomasen var topscorer med en arv på 128 rigsdaler 44 12/13 skilling. Prokurator Spies's honorar har formentlig gjort et pænt indhug i denne arv.

Ved folketællingen i 1801 boede enken, Maren Christensdatter, på en gård i Lindved By hos sin søn af første ægteskab, Christen Andersen, og dennes hustru. Hun har sandsynligvis kunnet leve resten af sit liv af den store sum penge, hun fik ud af bodelingen efter sin afdøde mand. Hun havde bopæl i Lindved, da hun døde (begravet 17. marts 1805, Sindbjerg Sogn). Jeg tvivler på, at hendes svoger, Jens Thomasen, deltog i begravelsen.

Jens Thomasen har fået en fyldig omtale ovenfor, så her er ikke meget at tilføje. Efter broderens død måtte han forlade den gård, han havde tjent på næsten lige så længe, han kunne huske. Ved folketællingen i 1801 var Jens Thomasen blevet tjenestekarl hos sognefogeden på en gård i Lindved By. Jens Thomasen fik aldrig oplevet ægteskabets glæder og sorger, for han var fortsat ugift.

Den 7. marts 1818 (Sindbjerg Sogn) døde Jens Thomasen i en alder af 73 år. Inden da havde han nået at formøble sin hårdt tilkæmpede arv. Kirkebogen anfører, at han var almisselem i Lindved ved sin død. I dødsanmeldelsen kaldes han fattiglem [23], men det blev han ikke rigere af. Efter det opslidende skifte efter broderen var Jens Thomasen formentlig træt af skifter, så det var meget passende, at det i dødsanmeldelsen er anført, at "skifte holdes ej".

Litteraturliste

1. Låge Gods, Skifteprotokol, 1723-1766, folio 65b-67
2. Låge Gods, Fæsteprotokol, 1724-1767, folio 18
3. Låge Gods, Skifteprotokol, 1723-1766, folio 43-44b
4. Låge Gods, Fæsteprotokol, 1724-1767, folio 9-9b
5. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1745-1752, folio 470
6. Låge Gods, Fæsteprotokol, 1724-1767, folio 35-35b

7. Rask Gods, Skifteprotokol, 1754-1839, side 108-114
8. Rask Gods, Skifteprotokol, 1754-1839, side 205-208
9. Rask Gods, Fæsteprotokol, 1719-1837, folio 83b
10. Rask Gods, Fæsteprotokol, 1719-1837, folio 95-95b
11. Rask Gods, Fæsteprotokol, 1719-1837, folio 141-141b
12. Klaks Mølle, Skifteprotokol, 1776-1815, side 33-34
13. Klaks Mølle, Skifteprotokol, 1776-1815, side 35-39
14. Klaks Mølle, Fæsteprotokol, 1777-1840, side 4-5
15. Klaks Mølle, Skifteprotokol, 1776-1815, side 75-78
16. Låge Gods, Fæsteprotokol, 1724-1767, folio 65
17. Viborg Landsting, Skøde- og panteprotokol, 1763-1768, folio 805
18. Aggersbøl Gods, Skifteprotokol, 1756-1816, side 202-208
19. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 184b
20. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skifteprotokol, 1799-1816, folio 32b-36, 45-47, 50, 54-54b, 72b-73, 103b-104b, 177-178b, 179b-180b og 183b-184b
21. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 357-358
22. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1797-1801, folio 794-794b
23. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Dødsanmeldelser m.m., 1805-1829

Kapitel 28. En løsning i Løsning

Mine tip-5-oldeforældre

Morten Pedersen & Maren Jensdatter

Morten Pedersen (468):

Født: ca. 1673

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 29. maj 1703 i Hatting Sogn (Vejle Amt)

Død:

Begravet: 17. november 1754 i Løsning Sogn (Vejle Amt)

Maren Jensdatter (469):

Født: ca. 1676

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 29. maj 1703 i Hatting Sogn

Død:

Begravet: 7. december 1740 i Hatting Sogn

Morten Pedersens og Maren Jensdatters omtrentlige fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død. Deres forældre og fødested kendes ikke. Det skyldes formentlig, at de er født inden kirkebogens start. Som omtalt i kapitel 18 havde Maren Jensdatter en bror, Niels Jensen, der boede i Korning Sogn, som derfor kan tænkes at have været Maren Jensdatters fødesogn.

Første gang, at Morten Pedersen og Maren Jensdatter er fundet omtalt i en kirkebog, er den 15. april 1703 (Hatting Sogn). På denne dato blev Morten Pedersen og Maren Jensdatter fra Eriknauer i Hatting Sogn trolovet. Marens mave var lidt større end den burde være, så derfor hastede det med at blive gift. Det skete den 29. maj 1703 i Hatting Kirke.

Maven blev mindre, og familien blev større. Den 7. august 1703 (Hatting Sogn) fik de endnu nygifte hjemmedøbt en søn, Peder Mortensen, og han blev fremstillet i kirken den 19. august 1703. Derefter var der tilsyneladende en usædvanligt lang fødselspause. Jeg har dog en kraftig mistanke om, at pausen kan skyldes, at Morten Pedersen og Maren Jensdatter efter den første fødsel flyttede fra Hatting Sogn i nogle år.

Omtalen af næste barn i Hatting Sogns kirkebog er fra den 20. juli 1710, hvor en Jens, der var søn af Morten Pedersen i Hatting, blev begravet. Sønnen angives at have været 3 1/2 år gammel, dvs. han må være født i starten af 1707. Fødslen er ikke fundet i Hatting Sogns kirkebog, hvilket giver mistanke om, at den lille Jens var blevet født i et andet sogn.

Det bidrager endvidere til mistanken, at Maren Jensdatters introduktion i kirken efter fødslen i 1703 ikke er fundet i Hatting Sogns kirkebog, selv om andre barselskvinders introduktion er anført. Det er således tænkeligt, at Morten Pedersen og Maren Jensdatter har fået flere børn end de i det følgende omtalte, der alle blev døbt i Hatting Sogn.

Afdøde Jens blev efterfulgt af endnu en Jens Mortensen (døbt 14. januar 1711), der udviklede sig til at blive min tip-4-oldefar. Ved fremstillingen i kirken fire dage senere var hans morbror, Niels Jensen fra Korning, blandt fadderne. Morten Pedersen anføres at være husmand i Hatting. Denne gang blev Maren Jensdatter med sikkerhed introduceret i kirken efter fødslen, idet kirkebogen anfører, at ”Maren, Morten Pedersens hustru i Hatting” blev introduceret den 22. marts 1711.

De efterfølgende børn var Johanne Mortensdatter (døbt 27. december 1713), Anne Mortensdatter (døbt 31. august 1716, begravet 10. juli 1718), Anne Mortensdatter (døbt 4. juni 1719, begravet 26. maj 1720) og til slut en tredje Anne Mortensdatter (døbt 22. november 1722), der viste sig at være mere levedygtig.

Ved fødslerne i 1713, 1716 og 1719 var bopælen ifølge kirkebogen Nørrehus på Bygholms Mark. Da Anne nr. 2 blev begravet i 1720, var Morten Pedersen flyttet til Eriknauer, som også var bopælen ved fødslen i 1722.

Opholdet i Eriknauer blev tilsyneladende langvarigt. Da Maren Jensdatter i 1740 døde i en alder af 64 år (begravet 7. december 1740), blev det tilføjet i kirkebogen, at hun var ”Morten Pedersens hustru af Eriknauer”.

Morten Pedersen er ikke fundet død i Hatting Sogn. Jeg er dog næsten sikker på, at jeg har fundet gådens løsning i nabosognet Løsning. Her blev en Morten Pedersen fra Sebberup begravet den 17. november 1754. Han havde været udholdende, for han blev 81 år gammel. Når jeg tør tro på, at denne Morten Pedersen var min tip-5-oldefar, skyldes det, at hans datter, Anne Mortensdatter, som omtalt nedenfor boede i Sebberup. Det er derfor nærliggende at formode, at Morten Pedersen endte sine dage som aftægtsmand hos hende.

Fire af Morten Pedersens og Maren Jensdatters syv kendte børn overlevede tilsyneladende deres barndom. Der foreligger ingen viden om Peder Mortensens og Johanne Mortensdatters videre færden i livets fortrædeligheder. Min tip-4-oldefar, Jens Mortensen, og hans tre hustruer har fået omtale i kapitel 18. Tilbage er derfor kun at fortælle om den yngste i børneflokkene, Anne Mortensdatter.

Anne Mortensdatter blev i kirkebogen kaldt for Ane Mortensdatter, da hun den 2. juni 1749 i en alder af 26 år blev gift i Hatting Kirke med Niels Nielsen fra Sebberup i Løsning Sogn. Han var formentlig den Niels Nielsen, der blev døbt den 20. december 1711 (Løsning Sogn). I så fald var han 37 år ved vielsen. Den ene af forloverne var Anne Mortensdatters bror, Jens Mortensen.

Før vielsen boede Anne Mortensdatter i Eriknauer. Niels Nielsen havde den 12. januar 1749 overtaget en fæstegård i Sebberup, som moderen havde afstået til ham [1], og som hans afdøde far må formodes forinden at have været fæster af. Derfor forlod Anne Mortensdatter sit fødesogn og flyttede ind på gården i Sebberup.

Der var tale om en fæstegård på 3 tønder, 7 skæpper og 1 fjerdingkar hartkorn [1]. Gårdens bygninger var på tilsammen 30 fag [2]. Niels Nielsens mor, Kirsten Hansdatter, fulgte med ved overtagelsen. Det fremgår af fæstebrevet, at hun skulle have fri bopæl på gården, og at hun årligt, så længe hun levede, skulle have tildelt 6 skæpper rug, 2 skæpper byg, 2 skæpper malt

og 2 skæpper boghvede [1]. Der skulle skæppes ret meget, for hun var på aftægt i 12 år (begravet 11. maj 1761, Løsning Sogn).

Niels Nielsen og Anne Mortensdatter fik fem børn, der alle blev født i Sebberup. Navngivningen var yderst traditionel, idet de to sønner blev opkaldt efter bedstefædre og de to ældste døtre efter bedstemødre. Fødslerne startede med Maren Nielsdatter (døbt 16. november 1749). Hun blev efterfulgt af Niels Nielsen (døbt 12. december 1751), Kirsten Nielsdatter (døbt 14. juli 1754), Karen Nielsdatter (døbt 6. marts 1757) og Morten Nielsen (døbt 13. april 1760, begravet 17. oktober 1779).

Niels Nielsen slap for at opleve sin yngste søns alt for tidlige død, idet Niels Nielsen blev begravet den 1. november 1772 (Løsning Sogn). Skiftet efter Niels Nielsen blev afholdt den 22. januar 1773 [3]. Arvingerne var enken og de fem børn, der alle var hjemmeboende.

Boopgørelsen viser, at Niels Nielsens tøjbeholdning var så beskednen, at man kan få mistanke om, at han har været nødt til at gå nøgen rundt, hvis tøjet skulle vaskes. De øvrige ejendele var heller ikke prangende, idet en del af dem betegnes som "gamle". Boets samlede værdier beløb sig til 153 rigsdaler, 4 mark og 10 skilling, hvoraf hovedparten skyldtes gårdens besætning af husdyr og landbrugsredskaber.

Alligevel var gårdens besætning ret mangelfuld, og bygningerne var brøstfældige, dvs. trængte til reparation. Endvidere var der en mindre gæld til godsejeren for skyldig landgilde. Derfor blev boets gæld opgjort til 178 rigsdaler og 2 mark. Herefter kræver det ikke store matematiske færdigheder at konkludere, at der var underskud i boet, dvs. der var ikke noget at arve.

Enken, Anne Mortensdatter, erklærede, at hun ønskede at beholde fæstegården i henhold til hendes afdøde mands fæstebrev. Hun håbede, at godsejeren senere "ville have den nåde" at lade et af børnene overtage gården efter hende. Dette lovede skifteforvalteren "på bedste måde at forestille herskabet" [3].

Anne Mortensdatter havde ikke lyst til at være ansvarlig for gårdens drift længere end højst nødvendigt. Skifteforvalteren havde tilsyneladende viderebragt hendes ønsker til godsejeren, for den 24. marts 1774 blev fæstegården overtaget af en Søren Lassen. Ifølge fæstebrevet var det en betingelse, at han giftede sig med "hendes ældste datter på stedet" [2]. Den betingelse blev opfyldt den 22. april 1774 i Hatting Kirke, hvor Søren Lassen og Maren Nielsdatter sagde ja til hinanden.

Det fremgår af fæstebrevet, at Anne Mortensdatter skulle på aftægt på gården i henhold til en aftægtskontrakt, der skulle oprettes imellem hende og svigersønnen. Derved havde Anne Mortensdatter sikret sin alderdom så godt, som det var muligt dengang.

Ved folketællingen i 1787 var Anne Mortensdatter aftægtskone på gården, hvor der var tre børnebørn, hun kunne passe, mens deres forældre passede gården. Anne Mortensdatter blev et dyrt bekendtskab for svigersønnen, for ved næste folketælling den 1. februar 1801 var hun fortsat aftægtskone. Nu var det hende, der skulle passes, for det er anført, at hun var affældig og sengeliggende.

Affældigheden fik dog en ende kort tid efter. Anne Mortensdatter døde den 8. marts 1801 (Løsning Sogn). Kirkebogen omtaler hende dog som "Niels Nielsens enke, Maren Mortensdatter, af Sebberup". Hun angives at være blevet 86 år gammel, hvor den rigtige alder formodes at være 78 år. Man kan have en mistanke om, at præsten, der førte kirkebogen, også har været affældig.

Litteraturliste

1. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 236-237
2. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 383-384
3. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 276-278

Kapitel 29. Manden der blev begravet to gange

Mine tip-5-oldeforældre

Rasmus Mortensen & Anne Sørensdatter

Rasmus Mortensen (470):

Født: ca. 1697

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 25. oktober 1716 i Løsning Sogn (Vejle Amt)

Død:

Begravet: 7. maj 1769 i Løsning Sogn

Anne Sørensdatter (471):

Født: ca. 1699

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 25. oktober 1716 i Løsning Sogn

Død:

Begravet: 25. juni 1769 i Løsning Sogn

Rasmus Mortensens og Anne Sørensdatters omtrentlige fødselsår er baseret på aldersangivelserne ved deres død. Disse fødselsårsangivelser må anses for at være behæftet med stor usikkerhed. For det første er der som omtalt nedenfor usikkerhed om deres død. For det andet passer de anførte fødselsår ikke med vielsesåret, idet brudgommen i så fald ville have været ca. 19 år og bruden ca. 17 år. Derfor er Rasmus Mortensen og Anne Sørensdatter sandsynligvis begge født tidligere end anført.

Der foreligger ingen viden om deres forældre. En Morten Rasmussen fra Stubberup, der blev 53 år gammel, blev begravet den 25. april 1717 (Løsning Sogn). Både navn, bopæl og alder peger på, at han kan tænkes at have været far til Rasmus Mortensen. Jeg tør dog ikke udnævne denne Morten Rasmussen til min tip-6-oldefar på så usikkert et grundlag.

Dokumentationen for vielsesdatoen er i orden, idet det er anført i Løsning Sogns kirkebog, at Rasmus Mortensen og Anne Sørensdatter, begge fra Stubberup, blev viet i Løsning Kirke den 25. oktober 1716. Det må påpeges som noget usædvanligt, at Anne Sørensdatter ikke var gravid ved vielsen, så det kan konkluderes, at hun var en ærbar ung pige.

Efter vielsen var det slut med at være ærbar. Deres første barn blev døbt den 4. august 1717 (Løsning Sogn), dvs. lidt over 9 måneder efter vielsen. Hun fik navnet Karen Rasmusdatter. Rasmus Mortensen og Anne Sørensdatter fik i alt seks børn, der alle blev født i Stubberup og døbt i Løsning Kirke.

De efterfølgende børn var min tip-4-oldemor, Mette Rasmusdatter (døbt 6. december 1719), Morten Rasmussen (døbt 19. april 1722), Søren Rasmussen (døbt 11. juli 1724), Maren Rasmusdatter (døbt 20. juli 1727) og en udpræget efternøler, Else Rasmusdatter (døbt 24. april 1735).

Fotografiet viser den gamle Løsning Kirke, hvor Rasmus Mortensen og Anne Sørensdaughter blev viet. Kirken var stor nok til deres vielse, men er for lille til nutidens behov. Derfor blev der i 2008 bygget en ny og meget moderne kirke på nabogrunden (foto: 2019)

Rasmus Mortensen var fæstebonde i Stubberup på en gård, der hørte under Bygholm Gods. Der var tale om en stor gård på 6 tønder, 3 skæpper, 1 fjerdingkar og 1 album hartkorn, og der var 43 fag bygninger [1].

Den 9. september 1757 var Rasmus Mortensen blevet så træt af at være ansvarlig for en stor gård, at han frivilligt afstod den til sønnen, Morten Rasmussen. Da var gårdens besætning på 7 heste, 12 køer, 14 får og 4 svin. Til gengæld for afståelsen skulle Morten Rasmussen forsørge "sine gamle forældre med fornøden ophold og husværelse deres livstid" [1].

Det kan have fremskyndet overdragelsen, at Rasmus Mortensen tilsyneladende ikke havde helt styr på gårdens økonomi. Derfor krævede det lidt ekstra fra godsejerens side at få Morten Rasmussen til at overtage gården. Det fremgår af fæstebrevet, at Morten Rasmussen blev fritaget for faderens restance, og at indfæstningen på 30 rigsdaler var en rabatpris.

Derefter har Rasmus Mortensen og Anne Sørensdaughter formentlig levet lykkeligt på aftægt til deres dages ende. Dermed starter mysteriet, for det er et problem at afgøre, hvornår det var deres dages ende.

Det fremgår af Løsning Sogns kirkebog, at "Morten Rasmussens fader i Stubberup" blev begravet den 7. maj 1769. Det blev "Morten Rasmussens moder i Stubberup" så ked af, at hun døde ca. 7 uger senere (begravet 25. juni 1769). Navnene på Morten Rasmussens fader og moder er ikke anført i kirkebogen. Når de kun omtales som fader og moder til Morten Rasmussen, kan det skyldes, at de har boet hos ham.

På trods af de manglende navneangivelser burde det være indlysende, at det var mine tip-5-oldeforældre, Rasmus Mortensen og Anne Sørensdatter, der døde med kort tids mellemrum i 1769. Ikke desto mindre fremgår det af samme kirkebog, at Rasmus Mortensen i Stubberup på 75 år blev begravet den 17. april 1768, og at Anne Sørensdatter i Stubberup på 52 år blev begravet den 9. maj 1742. På grundlag af alder og bopæl kan de to sidstnævnte også tænkes at være mine tip-5-oldeforældre.

Begge Morten Rasmussens forældre var i live, da han overtog gården i 1757. Derfor kan den Anne Sørensdatter, der døde i 1742, næppe være min tip-5-oldemor. Jeg har ikke i Løsning Sogns kirkebog fundet tegn på, at der samtidig var to i Stubberup med navnet Rasmus Mortensen eller to med navnet Morten Rasmussen. Man kan derfor i et svagt øjeblik fristes til at tro, at Rasmus Mortensen var så sejlivet, at han overlevede sin første begravelse og blev begravet igen året efter.

Der er ikke fundet skifter eller andet materiale, der kan afgøre, om det er ”Rasmus Mortensen af Stubberup” eller ”Morten Rasmussens fader”, der er den ”rigtige” Rasmus Mortensen. Derfor må mysteriet forblive et mysterium med to svarmuligheder. Jeg har i ovenstående faktaboks valgt at satse på ”Morten Rasmussens fader” og ”Morten Rasmussens moder”, specielt fordi jeg ikke har fundet en Anne Sørensdatter med en relevant alder, der er død i Løsning Sogn efter 1757.

I det følgende skal der berettes om Rasmus Mortensens og Anne Sørensdatters børn. Datteren, Mette Rasmusdatter, er omtalt nærmere i kapitel 18, fordi hun er min tip-4-oldemor. Det er ikke lykkedes at finde ud af, hvad der blev af sønnen, Søren Rasmussen. Tilbage er en søn og tre døtre.

Karen Rasmusdatter var den ældste datter. Med hende fortsætter mysteriet, idet der igen er to svarmuligheder. Den ene Karen Rasmusdatter blev gift den 11. november 1739 (Løsning Sogn) med Niels Pedersen Skrædder. Den anden Karen Rasmusdatter blev gift den 17. marts 1742 (Løsning Sogn) med Jørgen Rasmussen. De anføres begge at være fra Stubberup.

Trods ihærdige anstrengelser er det ikke lykkedes at finde ud af hvilken Karen Rasmusdatter, der var datter af Rasmus Mortensen. Hende, der blev gift med Jørgen Rasmussen, er min tip-4-oldemor, og hun er derfor nærmere omtalt i kapitel 19. Da der er lige så stor sandsynlighed for, at det er Niels Pedersen Skrædders kone, der er Rasmus Mortensens datter, kommer der her et kort resumé af deres livshistorie.

Niels Pedersen Skrædder og Karen Rasmusdatter fik i perioden 1740-1758 otte børn, der alle blev født i Stubberup og døbt i Løsning Sogn. Historien kompliceres yderligere af, at to af deres sønner blev gift med hver sin datter af den anden Karen Rasmusdatter (jf. kapitel 19).

Ved folketællingen i 1787 boede Niels Pedersen Skrædder og Karen Rasmusdatter i et hus i Stubberup, hvor han var bonde og husmand. Ægtefællerne døde i 1797 med 8 dages mellemrum. Niels Pedersen Skrædder døde den 11. juni og Karen Rasmusdatter den 19. juni. Der er ingen tvivl om hvilken Karen Rasmusdatter, der døde, for kirkebogen anfører, at hun var Niels Pedersen Skrædders hustru.

Morten Rasmussen overtog som omtalt ovenfor faderens fæstegård i 1757. Overtagelsen af en fæstegård medførte normalt indgåelse af ægteskab, men Morten Rasmussen var lidt langsom i optrækket. Der gik ca. to år, før han i 1759 (dato ulæselig) blev gift i Urlev Sogn (Vejle Amt) med Karen Nielsdatter fra Spettrup. Han var en ældre ungkarl på 37 år, og hun var ca. 28 år, hvis man tør tro på aldersangivelsen ved hendes død.

Ægteskabet blev barnløst. Til gengæld får man indtryk af, at de tog Morten Rasmussens forældreløse søstersøn, Rasmus Jensen (jf. kapitel 18), til sig som en slags søn. Ved folketællingen i 1787 boede Morten Rasmussen og Karen Nielsdatter på gården i Stubberup. Hos dem boede Rasmus Jensen, der var enkemand, med en søn.

Gården var en slags kollektiv for hele familien, for de havde også Karen Nielsdatters broderdatter boende. Som tidligere omtalt var det en stor gård, så selv om familiemedlemmerne må formodes at have arbejdet for føden, var der yderligere behov for to tjenestefolk.

Året efter var Morten Rasmussen blevet 66 år, og tiden var inde til at overdrage gården til Rasmus Jensen. Det fremgår af fæsteaftalen dateret den 10. september 1788, at årsagen til overdragelsen var, at Morten Rasmussen og hustru ikke længere kunne overkomme at passe gården på grund af "alderdom og dermed forbundne skrøbeligheder" [2].

Da der var tale om en fæstegård, kunne Morten Rasmussen ikke selv bestemme, hvem der skulle efterfølge ham. Morten Rasmussen havde ansøgt godsejeren om, at Rasmus Jensen måtte overtage gården. Der blev i den forbindelse henvist til, at Rasmus Jensen var deres nærmeste pårørende, at han var duelig til at overtage den, og at han havde gjort tjeneste på gården i en del år. Med alle disse kvalifikationer var det forståeligt, at Rasmus Jensen blev accepteret.

Morten Rasmussen og Karen Nielsdatter sikrede sig aftægt på gården. Det fremgår af aftalen, at de i resten af deres liv skulle have gratis kost og logi samt 3 rigsdaler årligt til andre udgifter. Der var også taget højde for deres skrøbeligheder, og hvad de kunne tænkes at medføre, idet det er anført, at de skulle have tilsyn og pleje, i særdeleshed hvis de skulle blive sengeliggende, og at de efter deres død skulle have en anstændig og hæderlig begravelse.

Aftægtsaftalen var ret detaljeret. Det fremgår, at Morten Rasmussen og Karen Nielsdatter af boet måtte udtage en seng, et bord, en kiste, et skab, to stole, en kedel og "lidt højfornødne køkkenredskaber". Resten af deres ejendele skulle tilfalde Rasmus Jensen, der efter deres død også skulle overtage de ejendele, som de havde udtaget af boet.

Morten Rasmussens hustru var 62 år, da hun døde (begravet 17. maj 1793, Løsning Sogn). Morten Rasmussens skrøbeligheder var mindre dødelige, for han levede, til han var 75 år. Han døde den 16. marts 1798 (Løsning Sogn) og blev begravet en uge efter. Jeg gætter på, at Rasmus Jensen var en taknemmelig nevø, der sørgede for, at de fik den anstændige og hæderlige begravelse, som de havde ønsket sig.

Maren Rasmusdatter var 27 år og havde bopæl i Stubberup, da hun den 22. juni 1755 (Løsning Sogn) blev gift med Hans Pedersen fra Sebberup. Han var 47 år (døbt 13. november 1707, Løsning Sogn).

Aldersforskellen skyldtes, at Maren Rasmusdatter ikke var den første kvinde i Hans Pedersens liv. Den 24. april 1737 (Løsning Sogn) var han blevet gift med Karen Nielsdatter, der formentlig var den Karen Nielsdatter, der blev døbt den 27. august 1713 (Løsning Sogn). Med hende havde han fået tre børn. Karen Nielsdatter var død i 1754 (begravet 18. august 1754, Løsning Sogn).

Hans Pedersen var fæstebonde i Sebberup på en gård, der hørte under Bygholm Gods. Gården var på 4 tønder, 1 skæppe og 1 ½ album hartkorn. Den havde været fæstet af hans afdøde far og efterfølgende af hans mor, som på grund af svagelighed havde overladt den til ham tilbage i 1736 [3]. Derfor opnåede Maren Rasmusdatter at blive gårdmandskone ved at gifte sig med en 20 år ældre mand.

Ægteskabet kom til at vare lidt mindre end et år. Deres første barn, Rasmus Hansen, blev døbt den 2. maj 1756 (Løsning Sogn). Det var ikke en ubetinget festdag, for samme dag blev Maren Rasmusdatter begravet, dvs. hun døde i barselsseng. Sønnen, Rasmus, blev kun en måned gammel (begravet 30. maj 1756, Løsning Sogn).

Dermed kommer Hans Pedersens livshistorie til at fylde mere end Maren Rasmusdatters. Senere samme år fandt han sig igen en ung kone. Den 5. november 1756 (Løsning Sogn) blev han gift med Margrethe Christensdatter, der var 17 år yngre (døbt 22. april 1724, Løsning Sogn). Ægteskabet resulterede i et enkelt barn, Christen Hansen (døbt 13. november 1763, Løsning Sogn).

Hans Pedersen overlevede endnu en hustru. Margrethe Christensdatter døde i 1774. Dødsfaldet er ikke fundet i Løsning Sogns kirkebog. Hun må dog formodes at være død, for der blev afholdt skifte efter hende den 28. maj 1774, der angives at være 30.-dagen efter hendes død [4].

Hvis nogen forventede, at Hans Pedersen nu igen ville finde sig en ung kone, må jeg skuffe forventningerne. Alt tyder på, at han levede videre som enkemand indtil sin død i 1783 (begravet 12. april 1783, Løsning Sogn). Kirkebogen anfører, at han blev 83 år gammel. Efter mit regnestykke blev han kun 75 år.

Else Rasmusdatter var 27 år, da hun blev gift med Peder Nielsen den 17. december 1762 (Løsning Sogn). Hun havde fundet ham i nabolaget, for de var begge fra Stubberup. Han var muligvis den Peder Nielsen, der blev døbt den 17. juni 1742 (Løsning Sogn). I så fald var han kun 20 år ved vielsen. Han blev også kaldt for Peder Dissen eller Peder Nielsen Dissen [5].

Deres første barn, Mette Marie Pedersdatter, blev døbt den 3. november 1765 (Løsning Sogn). Hun anføres i kirkebogen at være datter af Peder Dissen i Stubberup. Deres børneflokk var så lille, at den ikke med rimelighed kan kaldes for en flok. Det blev kun til et barn mere, hvordan de så end har klaret børnebegrænsningen. Niels Pedersen blev døbt den 16. maj 1773 (Løsning Sogn). Han blev dog kun 4 år gammel (begravet 1. juni 1777, Løsning Sogn).

Ved folketællingen i 1787 boede Peder Nielsen Dissen og Else Rasmusdatter på en gård i Stubberup. Datteren, Mette Marie, på 21 år var hjemmeboende. Derudover havde de Peder Nielsen Dissens far på aftægt, og en tjenestedreng hjalp med gårdens drift.

Peder Nielsen Dissen må have haft nogle særlige evner, der gjorde ham attraktiv som fadder. Han var bl.a. fadder i både 1789, 1791 og 1797, da hans kones søsterdatter, min tip-3-oldemor, Kirsten Jensdatter (jf. kapitel 10) fik børn døbt i Hatting Sogn, og hos Kirsten Jensdatters bror, Rasmus Jensen (jf. kapitel 18) i 1790 og 1797.

Datteren, Mette Marie Pedersdatter, var deres eneste barn. Derfor må det have været en stor sorg for Peder Nielsen Dissen og Else Rasmusdatter, at Mette Marie døde i barselsseng den 25. oktober 1798 (Korning Sogn). Barnet døde 17 dage efter fødslen. Mette Marie var blevet

gift og havde fået tre børn. Peder Nielsen Dissen var formynder for børnene ved det efterfølgende skifte [6].

Peder Nielsen Dissen var ifølge kirkebogen 57 år og havde bopæl i Stubberup, da han døde den 21. oktober 1799 (Løsning Sogn). Aldersangivelsen passer med, at han kan være født i 1742. Det efterfølgende skifte blev afholdt den 25. november 1799. Arvingerne var enken, Else Rasmusdatter, og hendes tre børnebørn [5].

Skiftet forløb yderst fredsommeligt. Skifteforvalteren undlod at lade boets ejendele registrere og vurdere, idet Else Rasmusdatter og børnebørnenes far, Hans Nielsen, forinden var blevet enige om, hvad børnebørnene skulle have i arv. Else Rasmusdatter tilbød 45 rigsdaler til deling mellem dem således, at de to drenge hver skulle have 18 rigsdaler og pigen 9 rigsdaler. Hans Nielsen gav udtryk for stor taknemmelighed over for sin svigermor og erklærede, at børnene ved et normalt skifte næppe ville have fået så meget. Else Rasmusdatters gavmildhed må have været forårsaget af, at hun holdt meget af sine børnebørn.

Da der var folketælling i 1801, boede Else Rasmusdatter som aftægtskone på en gård i Stubberup. Der var formentlig tale om Peder Nielsen Dissens tidligere fæstegård, der af mangel på myndige arvinger var blevet overtaget af en fremmed. Det forhindrede dog ikke, at han var nødsaget til at have Else Rasmusdatter på aftægt.

Denne aftægtsforpligtelse kom til at vare i over 20 år. Den 2. december 1821 (Løsning Sogn) døde ”aftægtskone Else Pedersdatter, afdøde Peder Niensens hustru i Stubberup”. Kirkebogen har tildelt hende et forkert efternavn. Det bekræftes af dødsanmeldelsen [7], at den afdødes korrekte navn som formodet var Else Rasmusdatter. Hun blev 86 år og fik en ligprædiken med i graven.

Litteraturliste

1. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 293
2. Bjerre-Hatting Herredsfoged, Skøde- og panteprotokol, 1756-1793, folio 134-134b
3. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 138-140
4. Bygholm Gods, Skifteprotokol, 1761-1796, side 317
5. Merringgård og Ussinggård Gods, Skifteprotokol, 1794-1817, folio 44-44b
6. Merringgård og Ussinggård Gods, Skifteprotokol, 1794-1817, folio 29b
7. Bjerre-Hatting Herredsfoged, dødsanmeldelser, 1821-1825

Kapitel 30. Begravet i en skattefri ligkiste

Mine tip-5-oldeforældre

Peder Hansen & ukendt hustru

Peder Hansen (480):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1697

Død:

Begravet: 16. januar 1746 i Grejs Sogn (Vejle Amt)

Ukendt hustru (481):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1697

Død:

Begravet: 20. april 1741 i Grejs Sogn

Vi er nu kommet så langt tilbage i tiden, at oplysningerne om mine aner er sparsomme og mangelfulde. Der er således ingen oplysninger om Peder Hansens eller hustruens fødselsår, fødested eller forældre.

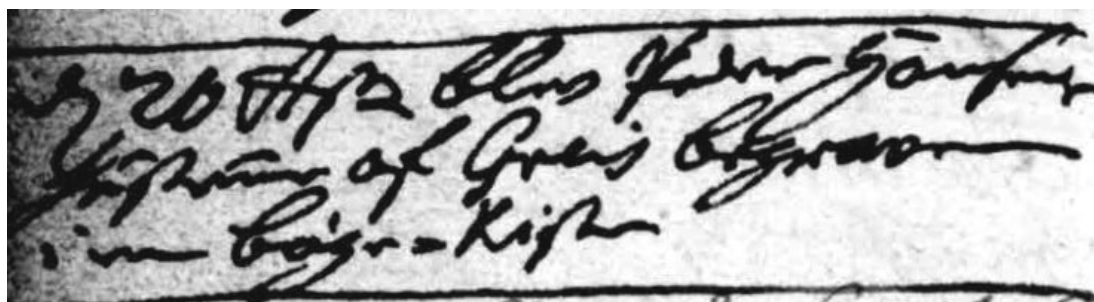
Peder Hansens hustru er omtalt flere steder, men kun som ”Peder Hansens hustru”, dvs. det er hendes navn, der er ukendt. Det var dengang almindeligt, at de to første børn af hvert køn blev opkaldt efter bedsteforældrene. Hendes to sønner, Hans og Jens, havde begge en datter, der hed Ingeborg. Derfor er et usikkert gæt, at Peder Hansens hustru har heddet Ingeborg.

Første gang, Peder Hansen og hustru er fundet omtalt, er den 13. maj 1697, hvor de begge var faddere ved en dåb i Grejs Sogn. Kirkebogen for Grejs Sogn starter i 1689, men deres vielse er ikke fundet i denne kirkebog. Det er mindre sandsynligt, at de er blevet gift inden kirkebogens start uden at have fået børn i perioden indtil 1697. De kan derfor tænkes at være blevet viet i et andet sogn. Da en Rasmus Hansen i Grejs den 25. juni 1699 (Grejs Sogn) fik døbt et barn, blev barnet båret af Peder Hansens hustru i Grejs, og Peder Hansen var fadder.

I et kopskatteregnskab fra 1699 nævnes Peder Hansen og hustru blandt bønderne i Grejs By. Peder Hansen var fæster af en ejendom tilhørende Laurs Brorsens arvinger. Kopskat skulle betales efter antal hoveder. Peder Hansen havde ingen tjenestefolk, så han slap med at betale 1 rigsdaler for sig selv og hustruen [1].

Da Peder Hansen den 1. juli 1700 skulle betale folkeskat, dvs. skat af tjenestefolk, havde han en tjenestepige. Hun blev beskattet med beskedne 8 skilling [2].

Den 17. juli 1701 (Grejs Sogn) fik Peder Hansen i Grejs døbt en søn, Hans Pedersen (min tip-4-oldefar). Da tidspunkt og sted for Peder Hansens vielse er ukendt, kan det ikke afgøres med sikkerhed, om Hans Pedersen var ægteparrets første barn.

Teksten stammer fra kirkebogen for Grejs Sogn, 1689-1768, år 1741. Jeg tyder teksten således: "d. 20. april blev Peder Hansens hustru af Grejs begravet i en bøge-kiste". En af datidens skattefiduser var at undgå at blive begravet i en egekiste.

I kirkebogen for Grejs Sogn er fundet yderligere tre børn med Peder Hansen som far. Modrens indsats er forbigået i tavshed. Den 10. januar 1703 blev en dødfødt søn begravet, en søn, Jens Pedersen, blev døbt den 9. november 1704 og endnu en Jens Pedersen den 2. oktober 1707. Det er nærliggende at overveje, om den første Jens var død, inden den næste Jens blev døbt, men et evt. dødsfald er ikke fundet i kirkebogen.

I et skifte fra 1795 omtales min tip-3-oldefar, Niels Hansen, som søskendebarn, dvs. fætter, til den afdøde Karen Jensdatter i Grejs [3]. Niels Hansen var søn af Hans Pedersen (jf. kapitel 20), og Karen Jensdatter var datter af Jens Pedersen (jf. nedenfor). Det er dermed dokumenteret, at min tip-4-oldefar, Hans Pedersen, havde en bror, der hed Jens, hvilket passer med Peder Hansens børn.

Det næste livstegn fra Peder Hansens hustru var et dødstegn. Den 20. april 1741 (Grejs Sogn) blev Peder Hansens hustru fra Grejs begravet i en bøgekiste. Når det i kirkebogen er anført hvilken træsort, kisten var lavet af, skyldtes det formentlig, at der i 1717 var blevet indført en skat på ligkister af egetræ [4]. Egekister var de dyreste og mest prestigefyldte, så skatten var en slags "luksusskat". Min tip-5-oldemor undgik dermed at blive beskattet efter sin død.

Den 16. januar 1746 (Grejs Sogn) blev "gamle Peder Hansen af Grejs" begravet. Jeg formoder, at "gamle Peder Hansen" var min tip-5-oldefar. Hans alder er ikke anført i kirkebogen, men da han blev gift senest i 1697, må han ved sin død formodes at have været over 70 år.

Af Peder Hansen og hustrus børn er min tip-4-oldefar, Hans Pedersen, nærmere omtalt i kapitel 20. Der er kun fundet yderligere oplysninger om den ene af de to ovennævnte Jens Pedersen'er, og ham fortælles der om i det følgende. Det er dog usikkert hvilken af de to Jens Pedersen'er, der fortælles om.

Jens Pedersen fik et dødfødt barn begravet den 4. juni 1741 (Grejs Sogn), og han må derfor være blevet gift inden da. Vielsen er ikke fundet, og hustruens navn er ikke fundet anført noget sted. Flere af fadderne ved børnenes dåb, bl.a. Jens Pedersens hustrus søster, var kommet tilrejsende fra Hornstrup. Det er derfor nærliggende at gætte på, at hustruen også er derfra, og at Jens Pedersen er blevet gift i Hornstrup Sogn, hvor kirkebogen starter på et senere tidspunkt.

Efter det dødfødte barn fulgte ovennævnte Karen Jensdatter (døbt 17. august 1742), Ingeborg Jensdatter (døbt 2. maj 1745) og Peder Jensen (døbt 24. juni 1754). Alle tre blev døbt i Grejs Sogn, og Jens Pedersen havde ifølge kirkebogen bopæl i Grejs. Ved de to sidstnævntes dåb var Jens Pedersens bror, Hans Pedersen, fadder.

Tilbage er herefter kun at fortælle, at Jens Pedersen blev begravet den 17. januar 1763 (Grejs Sogn). Hustruen forblev så anonym, at det ikke er lykkedes at finde hendes død.

Litteraturliste

1. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1690-1700, Kopskat, Grejs Sogn, 1699-1700
2. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Konsumptions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1699-1766, Grejs Sogn, 1. juli 1700, folio 5b
3. Store Grundet Gods, Skifteprotokol, 1771-1805, folio 152-152b og 153b-155
4. Personalhistorisk Tidsskrift, Årgang 104, 1984:2, side 145

Kapitel 31. Hustruer uden navn

Mine tip-5-oldeforældre

Lars Thomsen & Sidsel Jensdatter

Lars Thomsen (484):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 27. december 1707 i Grejs Sogn (Vejle Amt)

Død:

Begravet: 16. juni 1757 i Grejs Sogn

Sidsel Jensdatter (485):

Født: ca. 1663

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 27. december 1707 i Grejs Sogn

Død:

Begravet: 2. november 1749 i Grejs Sogn

Lars Thomsens fornavn ses også skrevet Laurids (i flere stavevarianter). Der foreligger ingen viden om hans fødsel, fødested eller forældre. I det hele taget er livshistorierne i dette kapitel påvirket af flere uafklarede spørgsmål og usikre eller manglende oplysninger.

Lars Thomsen var ikke Sidsel Jensdatters første ægtefælle. Derfor starter kapitlet med at omtale hendes fortid. Hendes fødsel, fødested og forældre er ligeledes ukendte. Hendes omtrentlige fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død.

Den 24. oktober 1697 (Grejs Sogn, Vejle Amt) blev Sidsel Jensdatter fra Grejs trolovet med Søren Christensen fra Grejs, og de blev gift den 2. januar 1698 (Grejs sogn). Søren Christensen var enkemand, for den 9. maj 1697 (Grejs Sogn) var hans hustru, Maren Christensdatter, blevet begravet.

Søren Christensen og Sidsel Jensdatter fik børnene Maren Sørensdatter (døbt 11. september 1698, begravet 26. december 1702), Else Sørensdatter (døbt 14. august 1701) og Christen Sørensen (døbt 27. marts 1707). En søn, Christen Sørensen, blev begravet den 6. marts 1700, men sønnens fødsel er ikke fundet i kirkebogen. Endvidere blev en Claus Sørensen, der angives at være Søren Christensens stedsøn, begravet den 12. november 1702. Det må betyde, at enten Sidsel Jensdatter eller hans første hustru, Maren Christensdatter, har haft en søn fra et tidligere ægteskab. Alle ovennævnte fødsler og begravelser fandt sted i Grejs Sogn.

Den 28. august 1707 (Grejs Sogn) blev Søren Christensen begravet. Der er ingen oplysninger i kirkebogen om hans alder. Sidsel Jensdatter havde travlt med at finde en ny ægtemand. Den 1. november 1707 blev hun trolovet og den 27. december 1707 (Grejs Sogn) gift med Lars Thomsen fra Grejs.

Der er usikkerhed vedrørende Lars Thomsens fortid. Ved en dåb den 29. marts 1705 (Grejs Sogn) og den 25. juni 1706 (Grejs Sogn) anføres "Lars Thomsens hustru af Grejs" at have været

fadder. Det tyder på, at Lars Thomsen også har været gift tidligere. En evt. tidligere hustrus dødsfald er dog ikke fundet i Grejs Sogns kirkebog inden troløvelsen med Sidsel Jensdatter. Det kan derfor ikke udelukkes, at der kan have været tale om en anden Lars Thomsen, selv om jeg ikke har fundet tegn på to samtidige Lars Thomsen'er i sognet.

I et præstemandtalt i forbindelse med skattebetaling i 1710 er der kun anført én Lars Thomsen i Grejs Sogn [1]. Det fremgår af mandtallet, at Lars Thomsen slap for at betale skat, fordi han ikke havde tjenestefolk.

Lars Thomsen fik kun tre børn med Sidsel Jensdatter, hvilket kan skyldes, at hun formentlig har været over 40 år, da de blev gift. Børnene blev alle født i Grejs Sogn. Søren Larsen blev døbt den 23. marts 1709 og begravet den 18. februar 1711. De to efterfølgende var min tip-4-oldefar, Thomas Larsen (døbt 1. november 1710) og Kirsten Larsdatter (døbt 25. september 1712).

Den 2. november 1749 (Grejs Sogn) blev "Lars Thomsens hustru i Grejs" begravet. Hendes navn er ikke anført i kirkebogen, så der er ingen garanti for, at den afdøde hustru var Sidsel Jensdatter. Ifølge kirkebogen blev hun 86 år. Hvis denne aldersangivelse er korrekt, var hun næsten 50 år, da hun fødte sit sidste barn. Der er dog heller ingen garanti for, at Sidsel Jensdatter var mor til de tre ovennævnte børn, idet kun faderens navn er anført i kirkebogen ved børnenes dåb.

Den Lars Thomsen fra Grejs, der den 18. november 1753 (Grejs Sogn) blev gift med Johanne Olufsdatter fra Grejs, var formentlig min tip-5-oldefar. Johanne Olufsdatter var enke, idet hun tidligere havde været gift med Mikkel Kok fra Grejs (viet 5. april 1739, Grejs Sogn).

Lars Thomsen fra Grejs blev begravet den 16. juni 1757 (Grejs Sogn). Der er ingen aldersangivelse i kirkebogen, og det gør det usikkert at konkludere, at der er tale om min tip-5-oldefar. Johanne Olufsdatter holdt ikke af at være alene, for hun blev gift endnu engang den 22. februar 1758 (Grejs Sogn) med Jens Jensen fra Gammelsole (Øster Snede Sogn, Vejle Amt).

I det følgende omtales de to børn af Sidsel Jensdatters første ægteskab, der er blevet voksne. Der er ikke grundlag for her at omtale børnene fra Lars Thomsens og Sidsel Jensdatters ægteskab nærmere. Min tip-4-oldefar, Thomas Larsen, er omtalt i kapitel 21, og det er ikke lykkedes at finde flere oplysninger om datteren, Kirsten Larsdatter.

Else Sørensdaughter havde bopæl i Grejs, da hun den 29. juni 1721 blev gift i Grejs Kirke med Morten Mortensen, der også var fra Grejs. Ægteparret startede året 1723 med den 1. januar at få døbt en søn, Søren Mortensen.

Det blev til i alt syv børn, der alle blev døbt i Grejs Sogn. De efterfølgende var Birgitte Mortensdatter (døbt 25. februar 1725), Birthe Mortensdatter (døbt 25. juni 1730), Maren Mortensdatter (døbt 31. august 1732), Anne Mortensdatter (begravet 5. september 1734, dåb ikke fundet), Morten Mortensen (døbt 29. juli 1736) og Anne Mortensdatter (døbt 29. september 1741).

Ved dåben i 1730 var Lars Thomsen og "Lars Thomsens hustru" blandt fadderne. I 1732, 1736 og 1741 var Lars Thomsen fadder. I 1741 var han bistået af sønnen, Thomas Larsen, dvs. Else Sørensdaughter halvbror.

Morten Mortensen havde bopæl i Grejs og var ifølge kirkebogen 83 år gammel, da han døde. Han blev begravet den 8. januar 1763 (Grejs Sogn). Enken Else Sørensdatte blev begravet den 1. september 1776 (Grejs Sogn). Kirkebogen påstår, at hun blev 80 år, hvorimod jeg på grundlag af hendes dåbsdato vil mene, at hun kun blev 75 år.

En Christen Sørensen fra Grejs blev gift den 8. februar 1728 (Grejs Sogn) med en pige, der hed Kirsten. Efternavnet tyder jeg som "Vonges", men tydningen er usikker. Det er ligeledes usikkert, om brudgommen var Sidsel Jensdatters søn eller en anden Christen Sørensen. Hvis han var Sidsels søn, har han kun været 20 år ved vielsen.

Den 25. juni 1732 (Grejs Sogn) blev Christen Sørensen af Grejs begravet. Der er ingen aldersangivelse i kirkebogen. Det er derfor igen usikkert, om der var tale om Sidsel Jensdatters søn. Derfor slutter kapitlet i god overensstemmelse med den usikkerhed, der har præget hele kapitlet.

Litteraturliste

1. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1704-1711, Grejs Sogn, 1710-1711

Kapitel 32. Vielsen der blev væk

Mine tip-5-oldeforældre

Mads Pedersen & Maren Olufsdatter

Mads Pedersen (486):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1703

Død:

Begravet: 15. juni 1734 i Grejs Sogn (Vejle Amt)

Maren Olufsdatter (487):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1703

Død: efter 1748

Begravet:

Der foreligger ingen viden om hverken Mads Pedersens eller Maren Olufsdatters fødselsår, fødested eller forældre. Mads Pedersen havde bopæl i Grejs, da han den 14. august 1701 var fadder ved en dåb i Grejs Sogn (Vejle Amt). Mads Pedersen og Maren Olufsdatter må være blevet gift, inden de i 1703 fik deres første barn døbt i Grejs Sogn. Vielsen er ikke fundet i Grejs Sogn eller andre steder.

Dåben i 1703 giver en mistanke om Maren Olufsdatters oprindelse. Blandt fadderne var Henrik Olufsen og hustru fra Nyborg i Langskov Sogn (Vejle Amt) samt Christen Olufsen, der ligeledes var fra Nyborg. I 1720 var Christen Olufsens hustru fra Nyborg fadder ved en dåb hos Mads Pedersen og Maren Olufsdatter. Langskov Sogn var nabosogn til Grejs Sogn.

Når man hentede faddere fra et andet sogn, var der ofte tale om familiemedlemmer. Det er nærliggende at gætte på, at Henrik og Christen Olufsen var brødre til Maren Olufsdatter, og at hun derfor kom fra Langskov Sogn. Christen Olufsen var født ca. 1676 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død (begravet 12. oktober 1765, Langskov Sogn), hvilket passer med, at han kan have været bror til Maren Olufsdatter. Denne formodning bestyrkes af, at Christen Olufsen var lavværge for Maren Olufsdatter ved skiftet efter Mads Pedersens død [1].

En Oluf Pedersen i Nyborg var i 1683, da matriklen af 1688 blev forberedt, fæster af et boel, dvs. et mindre landbrug, under Låge Gods [2]. I skatteregnskaberne fra 1699 og 1700 er Oluf Pedersen i Nyborg anført at skulle betale folkeskat af en tjenestepige [3, 4]. I ekstraskatteregnskabet fra 1704 er Oluf Pedersen betegnet som husmand. Det er anført, at han ikke udøver håndværk, at han ikke har heste og ikke har mere end én ko [5]. Det er nærliggende at fortsætte gætteriet og gætte på, at denne Oluf Pedersen var far til Maren Olufsdatter.

Hvis Maren Olufsdatter er fra Langskov Sogn, er det forventeligt, at vielsen er foregået der. Kirkebogen i Langskov Sogn starter i 1746, så den vil ikke kunne afsløre, om Mads Pedersen

og Maren Olufsdatter er blevet gift i Langskov Kirke. Af mangel på fakta er det dog fortsat tilladt at gætte.

Oplysningerne om Mads Pedersens og Maren Olufsdatters børn kan baseres på fakta. Det ægteskabelige samliv resulterede i ti børn, der alle blev født i Grejs Sogn. Moderens navn er ganske vist ikke anført i kirkebogen ved børnenes dåb, men det fremgår af skiftet efter Mads Pedersen [1], at Maren Olufsdatter var mor til børnene.

Den første i børneflokket var Peder Madsen (døbt 25. marts 1703). Derefter fulgte Maren Madsdatter (døbt 12. oktober 1704, begravet 28. juni 1711), Ingeborg Madsdatter (døbt 5. december 1706), Kirsten Madsdatter (døbt 27. november 1707), Kirsten Madsdatter (døbt 27. december 1709), min tip-4-oldemor, Maren Madsdatter (døbt 31. juli 1712), Oluf Madsen (døbt 11. november 1714, begravet 25. november 1714), Ingeborg Madsdatter (døbt 3. november 1720) og Morten Madsen (døbt 12. december 1723).

Den opmærksomme læser vil have talt efter og opdaget, at der kun er nævnt ni børn. I skiftet efter Mads Pedersen er anført en søn ved navn Oluf Madsen, dvs. der må være blevet født endnu en Oluf Madsen efter den første Olufs død. Hans dåb er dog ikke fundet i kirkebogen. I skiftet er nævnt to Kirsten'er, men kun én Ingeborg. Det kan tyde på, at den førstnævnte Ingeborg er død, inden den næste Ingeborg blev født. Hendes død er heller ikke fundet i kirkebogen, så noget tyder på, at præsten ikke har haft helt styr på levende og døde.

Mads Pedersen var fæster af en gård i Grejs By under Låge Gods på 4 tønder, 1 skæppe, 3 fjerdingkar og 1 album hartkorn [1, 6]. Gården havde en såkaldt selvejerrettighed [1], der tilsyneladende indebar, at Mads Pedersen ejede gårdens bygninger, men fæstede jorden. Det fremgår af et skattemandtalt fra 1710, at Mads Pedersen ikke havde tjenestefolk [7]. Mads Pedersen må have været en respekteret mand i Grejs, for både han og hustruen blev hyppigt brugt som faddere, når småbørn i Grejs skulle døbes.

Man lever ikke evigt, selv om man er respekteret. Mads Pedersen døde i 1734 (begravet 15. juni 1734, Grejs Sogn). Der er ingen aldersangivelse i kirkebogen. Af ukendte årsager gik der mere end tre år, før skiftet efter hans død blev afholdt den 4. juli 1737 [1]. På det tidspunkt var syv af børnene i live og dermed potentielle arvinger.

Det fremgår af boopgørelsen, at indboet var yderst sparsomt. Man måtte f.eks. deles om et fyrretræsbord med åben fod, tre små træstole, en gammel tallerken, to gamle dyner, en gammel pude og et par lagner. Gården var anført at være forfalden og ringe over alt, og derfor blev dens selvejerrettighed kun ansat til en værdi af 53 rigsdaler og 2 mark. Derudover var det gårdens besætning af heste, køer, får, svin og bier, der havde den største værdi. Boets samlede værdier beløb sig til 86 rigsdaler, 4 mark og 14 skilling.

Der var gæld til godsejeren for fire manglende heste a 12 rigsdaler og for udgifter til udskiftning af vogn, plov og harve. Godsejeren havde 18 rigsdaler til gode for 3 års resterende landgilde, og der var 2 rigsdaler i skattegæld. Endvidere var der en række mindre gældsposter til private kreditorer, hvoraf den største var en gæld på 6 rigsdaler og 4 mark til Christen Olufsen i Nyborg. Den samlede gæld i boet beløb sig til 99 rigsdaler og 1 mark, dvs. der var underskud i boet og dermed intet at arve.

Maren Olufsdatter giftede sig ikke efter mandens død. Det kan skyldes mangel på friere, for en ældre enke i et fallitbo med en forfalden gård har næppe været attraktiv. Maren Olufsdatter beholdt fæstet af gården indtil den 8. juni 1748, hvor gården blev overtaget af en anden [6].

Det må formodes, at hun indtil da har fået hjælp til gårdens drift af et eller flere af børnene. Gården har fortsat ikke været attraktiv, for godsejeren måtte lokke med ny besætning, penge til en ny vogn, sædekorn og nogle måneders skattefrihed for at skaffe en ny fæster.

Det vides ikke, hvad der derefter blev af Maren Olufsdatter. Hun er ikke fundet død i Grejs Sogn. Det er tænkeligt, at hun er flyttet udensogns for at komme på aftægt hos et af sine børn.

Som nævnt ovenfor overlevede syv af Mads Pedersens og Maren Olufsdatters ti børn deres barndoms helbredsmæssige udfordringer. Min tip-4-oldemor, Maren Madsdatter, er nærmere omtalt i kapitel 21. De resterende seks børn omtales i det følgende, selv om jeg med beklagelse må erkende, at de fleste af livshistorierne er mangelfulde.

Peder Madsen anføres i skiftet efter faderen i 1737 [1] at have bopæl i Lund, dvs. Sindbjerglund i Sindbjerg Sogn (Vejle Amt). Han må derfor være den Peder Madsen, der den 16. juli 1732 fæstede en halvgård i Sindbjerglund af godsejeren på Låge Gods [8].

Det er anført, at Peder Madsen havde bopæl i Kalhave, der ligger i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt), da han fæstede gården. Det første spor af ham i Hornborg Sogn er fra den 2. november 1727, hvor Peder Madsen i Kalhave fik døbt en søn, Peder Pedersen. Peder Madsen må være blevet gift inden da. Det er dog ikke lykkedes at finde vielsen. Hustruens navn er ikke fundet senere, så hun forbliver anonym.

Peder Madsen og hustru fik yderligere to børn i Kalhave. Den 31. juli 1729 blev endnu en Peder Pedersen døbt (begravet 1. november 1729), og Jens Pedersen blev døbt 22. juli 1731.

Efter flytningen til Sindbjerglund fortsatte fødslerne i Sindbjerg Sogn, hvor alle de efterfølgende børn blev døbt/begravet. Mads Pedersen blev begravet 17. juni 1733. Han var ifølge kirkebogen blevet hjemmedøbt "for svagheds skyld", så han må formodes at være blevet født og døbt kort forinden. Det er formentlig derfor, at dåben ikke er anført i kirkebogen. Noget tilsvarende må antages at gælde for flere af de efterfølgende børn.

Det drejer sig om Kirsten Pedersdatter (begravet 2. juli 1734), Mads Pedersen (begravet 30. oktober 1735), et unavngivet barn (begravet 13. december 1736), et unavngivet barn (begravet 1. januar 1738), endnu et unavngivet barn (begravet 27. december 1738), et dødfødt barn (begravet 12. juni 1740) og Kirsten Pedersdatter (døbt 12. marts 1742). Endelig fik Peder Madsen døbt et barn den 22. december 1743, men barnets navn er ikke anført i kirkebogen. Alt i alt var fødslernes succesrate usædvanligt lav, idet mindst 8 af 12 børn døde som helt små.

Af fæstegården i Sindbjerglund skulle Peder Madsen betale alle kongelige skatter og en årlig landgilde til godsejeren på 8 pund smør, 1/2 gås, 1 høne og 10 æg. Endvidere skulle han yde hoveriarbejde [8]. Gården var på 2 tønder, 7 skæpper, 2 fjerdingkar og 1 1/2 album hartkorn [9].

Den 7. januar 1747 blev Peder Madsens fæstegård overtaget af en anden [9]. Det er anført, at Peder Madsen "frakom" gården, og det siger ikke noget om årsagen. En mulig årsag kan være, at Peder Madsen ikke har opfyldt sine forpligtelser over for godsejeren og derfor er blevet tvunget til en fraflytning. Det er ikke lykkedes at finde ud af, hvad der herefter skete med Peder Madsen og familie.

Kirsten Madsdatter er der to af blandt børnene. Det er sandsynligt, at den ældste af de to er nævnt først i skiftet efter faderen i 1737 [1]. Det er anført i skiftet, at den førstnævnte Kirsten boede i Båstrup, der ligger i Øster Snede Sogn (Vejle Amt).

Den 7. marts 1728 (Grejs Sogn) blev Kirsten Madsdatter fra Grejs trolovet med Christen Sørensen fra Båstrup, og de blev gift den 4. juli 1728 (Grejs Sogn). Det må formodes, at denne Kirsten Madsdatter var Mads Pedersens datter, men der savnes sikker dokumentation.

Efter vielsen bosatte de sig i Båstrup, hvor Christen Sørensen fik ni børn – formentlig med hjælp fra Kirsten Madsdatter. Børnene var Birthe Christensdatter (døbt 11. juni 1730, begravet 29. oktober 1730), Søren Christensen (døbt 19. august 1731), Mads Christensen (døbt 9. november 1732), Jens Christensen (døbt 2. maj 1734), Birthe Christensdatter (døbt 24. juli 1735), Jens Christensen (døbt 13. marts 1737), Bodil Christensdatter (døbt 12. januar 1738, begravet 13. september 1739), Christen Christensen (døbt 14. februar 1740) og Oluf Christensen (døbt 18. oktober 1744, begravet 22. november 1744).

Også her slutter livshistorien med et forsvindingsnummer. Kirsten Madsdatter og familie er sporløst forsvundet efter 1744.

Kirsten Madsdatter ”den yngre” er i skiftet fra 1737 angivet at tjene i Lerbæk Mølle [1]. Når hun var tjenestepige, har hun formentlig været ugift. Lerbæk Mølle var en vandmølle ved Grejs Å i Hover Sogn (Vejle Amt) [10]. Her har hun næppe tjent til sine dages ende, men det er ikke lykkedes at finde ud af hvilke udfordringer, hun derefter gennemlevede.

Oluf Madsen, der også kaldes for Ole, boede hjemme hos moderen ved skiftet efter faderen i 1737 [1]. Han blev gift inden 1740, idet han den 14. februar 1740 (Grejs Sogn) fik døbt en datter, Anne Olufsdatter (begravet 25. juni 1741). Det er ikke lykkedes at finde vielsen eller konens navn i nogen kirkebog. Ved dåben i 1740 blev barnet båret af hans kones søster fra Eriknauer, og hans hustrus bror var fadder, men ingen steder afsløres hverken konens eller familiemedlemmernes navne.

Oluf Madsen fik yderligere fem børn, der blev født i Grejs Sogn. Anne Olufsdatter blev døbt den 20. januar 1742 (begravet 21. april 1748) og efterfulgt af Mads Olufsen (døbt 19. april 1744), Rasmus Olufsen (døbt 21. august 1746, begravet 11. marts 1750), Kirsten Olufsdatter (døbt 5. juli 1750) og Maren Olufsdatter (døbt 12. juni 1753).

Familiemedlemmerne blev flittigt brugt som faddere. Oluf Madsens søster, Ingeborg Madsdatter, var fadder fire gange, broderen Morten Madsen tre gange, søsteren Maren Madsdatter én gang og hendes mand (min tip-4-oldefar), Thomas Larsen, to gange. Endvidere var Christen Olufsens datter fra Nyborg fadder en enkelt gang.

Efter fødslen i 1753 er der ikke fundet flere spor af familien i Grejs Sogn. I 1762 var en Oluf Madsen fra Nyborg fadder ved en dåb i Grejs Sogn hos Morten Madsen. Endvidere var Oluf Madsen fra Nyborg vurderingsmand i 1763 ved skiftet efter Morten Madsens hustru [11] og i 1764 ved skiftet efter Morten Madsens svigerfar [12]. I 1766 var Oluf Madsens hustru fra Nyborg fadder hos Morten Madsen. Det tyder på, at Oluf Madsen og familie var flyttet til Nyborg i Langskov Sogn, hvor hans mor formodes at have haft sine rødder.

Den 9. juni 1765 (Langskov Sogn) blev Oluf Madsens unavngivne hustru af Nyborg begravet. Hun blev ifølge kirkebogen 57 år, dvs. hun var født ca. 1708. Den 30. november 1765 (Sindbjerg

Sogn) blev gårdmand Oluf Madsen fra Nyborg gift med pigen Kirsten Houles fra Ørum i Sindbjerg Sogn.

I en opgørelse over bøndergodset under Brandbjerg Gods i 1769 er anført to gårde i Nyborg i Langskov Sogn. Her nævnes Oluf Madsen blandt beboerne med en bemærkning om, at han "tilforn har beboet det ene sted" [13]. Det kan tyde på, at han var kommet på aftægt.

Den 29. maj 1776 (Langskov Sogn) blev endnu en unavngiven hustru til Oluf Madsen begravet. Hun blev ifølge kirkebogen 59 år, dvs. hun var født ca. 1717. Det må formodes, at der var tale om Kirsten Houles. Det er ikke lykkedes at finde Oluf Madsens død i kirkebogen.

Ingeborg Madsdatter var tjenestepige på Grejs Mølle, da der i 1737 blev skiftet efter faderen [1]. Da hun den 19. april 1744 (Grejs Sogn) var fadder ved en dåb hos sin bror, Oluf Madsen, tjente hun på Grejs Præstegård, og det lyder som et ærbart tjenestested.

Kort tid efter mistede præsten sin tjenestepige. Den 8. maj 1744 (Grejs Sogn) blev Ingeborg Madsdatter trolovet med Peder Sørensen fra Grejs, og de blev gift den 2. juli 1744 (Grejs Sogn). Ingeborg Madsdatter var 23 år ved vielsen.

Ingeborg kan ikke have været helt ærbar, mens hun tjente på præstegården, for ca. 5 måneder efter vielsen fødte hun en søn, Mads Pedersen (døbt 6. december 1744, Grejs Sogn). Ved dåben blev barnet båret af Ingeborgs søster, Maren Madsdatter, og brødrene Oluf Madsen og Morten Madsen var faddere.

Peder Sørensens og Ingeborg Madsdatters næste barn blev døbt den 26. februar 1747 (Grejs Sogn) og fik navnet Sophie Hedevig. Den navngivning var et stilbrud i forhold til de navne, der dengang blev brugt af jævne folk. Det fremgår af kirkebogen, at barnet blev båret af ritmester Brockdorffs hustru på Store Grundet Gods. Hustruen hed Sophie Hedevig [14], så navngivningen har været et forsøg på at fedte for godsejeren. Derfor formoder jeg, at Peder Sørensen har været fæster under Store Grundet Gods.

Den 9. april 1747 (Grejs Sogn) blev Peder Sørensens barn i Grejs begravet. Barnets navn er ikke anført, men det er mest sandsynligt, at det var Sophie Hedevig, der trods godsejlerlig opbakning ikke overlevede.

Mads Pedersens børn har for vane at forsvinde sporløst for mig. Det gælder også for Ingeborg Madsdatter. Hun havde ifølge kirkebogen bopæl i Grejs, da hun den 12. juni 1753 (Grejs Sogn) var fadder hos Oluf Madsen. Da hun den 29. september 1754 (Grejs Sogn) var fadder hos Thomas Larsen og Maren Madsdatter (jf. kapitel 21), er hun anført at have bopæl i Jelling. Der er dog søgt forgæves efter Peder Sørensen og Ingeborg Madsdatter i kirkebogen for Jelling Sogn (Vejle Amt).

Morten Madsen var den yngste i børneflokket og den eneste, det har været muligt at følge fra fødsel til død. Han var 13 år, da der i 1737 blev afholdt skifte efter faderen [1]. Derfor er det ikke overraskende, at han boede hjemme. Mit gæt er, at Morten Madsen i de efterfølgende år hjalp moderen med gårdens drift, indtil gården i 1748 blev overtaget af en anden. Morten Madsen tjente i Grejs, da han den 30. september 1752 fik sin egen fæstegård [15].

Der var tale om en halvgård på 3 tønder, 7 skæpper og 2 fjerdingkar i Ørum i Sindbjerg Sogn, der var nabosogn til Grejs Sogn. Morten Madsen skulle betale en årlig landgilde til godsejeren

på Låge på 9 rigsdaler og 4 mark. Morten Madsen overtog gården efter sin svigerfar, Jørgen Nielsen, der ”formedelst alderdom og skrøbelighed” godvilligt havde overladt gården til svigersønnen [15]. Jørgen Nielsen kom til gengæld på aftægt på gården [11].

Morten Madsen ville tilsyneladende være sikker på at få gården, inden han sagde ja til Jørgen Niensens datter, Maren Jørgensdatter, for vielsen fandt først sted den 18. november 1752 (Sindbjerg Sogn). Morten Madsen var 28 år ved vielsen, og Maren Jørgensdatter var 23 år (døbt 27. april 1729, Sindbjerg Sogn).

I de følgende år passede Morten Madsen landbruget, og Maren Jørgensdatter passede hyppige graviditeter. Det blev til otte fødsler i løbet af 11 år, men seks af børnene døde som spæde. Alle børnene var født i Ørum (Sindbjerg Sogn).

De otte børn var Mads Mortensen (døbt 23. september 1753), Anne Mortensdatter (døbt 30. marts 1755), hjemmedøbt barn med ukendt navn (begravet 5. december 1756), Anne Mortensdatter (døbt 27. november 1757, begravet 18. december 1757), Jørgen Mortensen (døbt 8. april 1759, begravet 16. marts 1760), Anne Mortensdatter (døbt 3. august 1760, begravet 26. april 1761), Anne Mortensdatter (døbt 6. juni 1762, begravet 16. januar 1763) og Anne Marie Mortensdatter (døbt 4. december 1763, begravet 8. april 1764). Morten Madsens søster, Maren Madsdatter, var fadder i 1753, 1760 og 1762.

Der mangler tilsyneladende et barn, idet der i tre forskellige skifter [11, 12, 16] omtales en datter, Maren Mortensdatter, der ikke er fundet døbt i Sindbjerg Sogn. Denne Maren blev konfirmeret den 26. april 1772 (Sindbjerg Sogn). Hvis aldersangivelsen i skiftet [11] er korrekt, var hun født ca. 1754. Afstanden mellem Maren Jørgensdatters fødsler er så kort, at det virker usandsynligt, at der har været plads til endnu en fødsel imellem de ovennævnte. Derfor har jeg en mistanke om, at Maren Mortensdatter er identisk med den Anne, der blev født i 1755, dvs. der kan være tale om en skrivfejl i kirkebogen.

Maren Jørgensdatter overlevede ikke den sidste fødsel. Hun blev begravet den 4. december 1763 (Sindbjerg Sogn), dvs. samme dag, som datteren, Anne Marie, blev døbt. Der blev afholdt skifte efter Maren Jørgensdatter den 28. december 1763 [11]. Der skulle skiftes imellem enkemanden og børnene, Mads Mortensen, Maren Mortensdatter og den spæde Anne Marie Mortensdatter.

Morten Madsen var interesseret i en hurtig afklaring uden bureaukrati, så der var gjort rent bord inden et nyt ægteskab. Derfor tilbød han, at sønnen kunne få 10 sletdaler og døtrene hver en kiste og en seng uden, at der blev foretaget registrering og vurdering af boet. Det tilbud accepterede skifteforvalteren. Som anført i skifteprotokollen blev skiftet således sluttet i ”al venlighed og kærlighed”.

Det vides ikke, om Morten Madsen også friede i venlighed og kærlighed til Stine Jørgensdatter fra Låge, men frieriet resulterede i en vielse den 16. juni 1764 (Sindbjerg Sogn). Stine Jørgensdatter var født ca. 1722 ifølge aldersangivelsen ved folketællingen i 1787.

Den forhenværende svigerfar, Jørgen Nielsen, døde i en alder af 71 år (begravet 19. august 1764, Sindbjerg Sogn) mindre end et år efter sin datter. Dermed slap Morten Madsen af med sin aftægtsforpligtelse. Der blev afholdt skifte efter Jørgen Nielsen den 11. september 1764 [12]. Hans eneste arvinger var Maren Jørgensdatters to efterladte børn, Mads Mortensen og Maren Mortensdatter. Jørgen Nielsen efterlod sig værdier vurderet til 44 rigsdaler, 5 mark og 8 skilling, som senere skulle realiseres til fordel for børnene, f.eks. ved en offentlig auktion.

Nu måtte Morten Madsen prøve, om Stine Jørgensdatter var bedre til at føde levedygtige børn. Hun var lidt over 40 år ved vielsen, så det blev kun til tre børn, der alle blev født i Ørum. Starten var ikke lovende. Jørgen Mortensen blev døbt den 14. oktober 1766, men døde 2 år gammel (begravet 6. august 1769).

De to efterfølgende overlevede deres barndom. Anne Marie Mortensdatter blev døbt den 15. marts 1768 og Kirsten Mortensdatter den 12. august 1770. I kirkebogen omtales Morten Madsen som gårdmand i Ørum.

Det kan derfor undre, at Morten Madsen ved folketællingen i 1787 anføres at være husmand i Ørum By. Det er formentlig udtryk for en nedtrapning, der indebar, at gården i mellemtiden var blevet udskiftet med et hus. Ved folketællingen havde han ingen hjemmeboende børn.

Morten Madsen var 68 år og havde fortsat bopæl i Ørum, da han døde i 1792 (begravet 6. april 1792, Sindbjerg Sogn). Skiftet blev afholdt den 25. april 1792 [16]. Morten Madsen omtales i skiftet som indsidder i Ørum, hvilket bekræfter formodningen om, at han på et tidligere tidspunkt var flyttet fra fæstegården. Arvingerne var enken, Stine Jørgensdatter, børnene Mads og Maren fra første ægteskab og Anne Marie og Kirsten fra andet ægteskab.

Døden kan ikke være kommet pludseligt, for enken angav, at Morten Madsen inden sin død havde delt sine klæder imellem børnene. Klæderne var det mest værdifulde blandt de ringe efterladenskaber, der fandtes i boet. Derfor bad Stine Jørgensdatter om, at hun uden registrering og vurdering måtte beholde resten af boet. Børnene gav udtryk for, at de havde fået mere, end de kunne tilkomme, hvis boet var blevet registreret og vurderet. Derfor fulgte skifteforvalteren enkens ønske, og hun fik overladt de sørgelige rester.

Det er uvist, hvor længe Stine Jørgensdatter levede videre på sørgelige rester, for det er ikke lykkedes at finde ud af hvor eller hvornår, hun døde. Derfor slutter kapitlet meget mod min vilje med endnu et forsvindingsnummer.

Litteraturliste

1. Låge Gods, Skifteprotokol, 1723-1766, folio 33-34
2. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Markbøger, 1681-1683, nr. 768, Langskov Sogn
3. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Konsumptions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1699-1766, Langskov Sogn, januar 1699
4. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Konsumptions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1699-1766, Langskov Sogn, 1. juli 1700, folio 1
5. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1704-1711, Kopskat, Langskov Sogn, 1704
6. Låge Gods, Fæsteprotokol, 1724-1767, folio 27b-28
7. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Koldinghus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1704-1711, Grejs Sogn, 1710-1711
8. Låge Gods, Fæsteprotokol, 1724-1767, folio 9b-10
9. Låge Gods, Fæsteprotokol, 1724-1767, folio 23
10. Lerbæk Mølle, Vejle Wiki, <http://www.vejlewiki.dk>

11. Låge Gods, Skifteprotokol, 1723-1766, folio 168
12. Låge Gods, Skifteprotokol, 1723-1766, folio 169-169b
13. Nørvang-Tørrild Herredsfoged, Auktionsprotokol, 1761-1781, folio 275b
14. Store Grundet, www.danskeherregaarde.dk
15. Låge Gods, Fæsteprotokol, 1724-1767, folio 35b-36
16. Hvolgård Gods, Skifteprotokol, 1775-1813, folio 79b-80

Kapitel 33. En pige og to skomagere

Mine tip-5-oldeforældre

Peder Pedersen Krag & Gertrud Jensdatter

Peder Pedersen Krag (496):

Født: i Horsens

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 9. august 1702 i Vor Frelsers Sogn, Horsens

Død: før 1746

Begravet:

Gertrud Jensdatter (497):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 9. august 1702 i Vor Frelsers Sogn, Horsens

Død: før 1746

Begravet:

Der foreligger ikke sikker dokumentation for, at Peder Pedersen Krag og Gertrud Jensdatter er mine tip-5-oldeforældre. I dette kapitel vil der blive redegjort for de indicier, der får mig til at formode, at det er tilfældet.

Peder Pedersen Krags navn ses også skrevet Peder Pedersen Krage, Peder Krag eller oftere Peder Krage. Mine tip-5-oldeforældres fødsel/dåb er ikke fundet. Det vides, at Peder Pedersen Krag var født i Horsens [1], men han er formentlig blevet født inden kirkebogens start i 1680. Gertrud Jensdatters forældre er ukendte. Peder Pedersen Krags forældre kan tænkes at være Peder Rasmussen Krag, der var skomager i Horsens, og Maren Madsdatter (jf. kapitel 40).

Gertrud Jensdatter gjorde sig bemærket før Peder Pedersen Krag, så derfor starter historien med hende. Den 6. november 1695 blev Nikolaj Mortensen, skomager i Nørregade, gift med Gertrud Jensdatter (Vor Frelsers Sogn, Horsens, Skanderborg Amt).

Nikolaj Mortensen blev også kaldt for Nicolaus. Han var født på Femern. Den 7. oktober 1684 havde han fået borgerskab i Horsens som skomager [2]. Nikolaj Mortensen var enkemand. Han havde forinden været gift med Cathrine Nielsdatter og bragte tre børn med ind i sit nye ægteskab [3].

Ni måneder efter vielsen fødte Gertrud Jensdatter deres første barn, Ane Nikolajsdatter (døbt 7. august 1696, Vor Frelsers Sogn, Horsens). Ægteparret fik yderligere to børn, der ligeledes blev født i Vor Frelsers Sogn i Horsens. Dorthe Nikolajsdatter blev døbt den 9. januar 1698 (død 31. maj 1700), og Jens Nikolajsen blev født den 15. august og døbt den 18. august 1700.

Nikolaj Mortensen overlevede ikke den sidste fødsel. Han døde den 25. november 1700 (Vor Frelsers Sogn, Horsens) i en alder af 53 år og 2 dage, dvs. han var født i 1647. I kirkebogen kaldes han for Nikolaj Jørgen Mortensen, og han angives fortsat at være skomager i Nørregade.

I Vor Frelzers Kirke i Horsens blev Gertrud Jensdatter gift to gange. Hendes brudesko må formodes at have været perfekte, for begge gange blev hun gift med en skomager (foto: 2019)

Der blev afholdt skifte efter Nikolaj Mortensen den 14. januar 1701 [4]. Det fremgår af skiftet, at boligen i Nørregade var en lejebolig. Nikolaj Mortensen efterlod sig tre børn af første ægteskab og børnene, Ane og Jens, af andet ægteskab. Boopgørelsen resulterede i et minimalt overskud på 2 sletdaler, 1 mark og 2 skilling. Gertrud Jensdatter fik lov til at beholde dette beløb uden deling med børnene mod til gengæld at forsørge dem, indtil de blev 18 år, hvis de ikke forinden selv kunne tjene til føden.

Som enke var det svært at forsørge sig selv og børnene, så Gertrud Jensdatter fandt sig en ny mand. Den 9. august 1702 (Vor Frelzers Sogn, Horsens) blev hun gift med Peder Pedersen Krag. Kirkebogen angiver, at han boede i Nørregade, så måske var han flyttet ind hos hende på forskud. Den 28. februar 1702 havde Peder Pedersen Krag aflagt sin borgerlige ed på Horsens Rådstue og havde derved fået borgerskab med ret til at ernære sig som skomager [1].

Det fremgår af kirkebogen ved nedennævnte fødsler, at Peder Pedersen Krag var skomager i Nørregade. Enten må Gertrud Jensdatter have haft en svaghed for skomagere, eller også var giftermålet en praktisk foranstaltning, der skulle sikre udnyttelsen af hendes afdøde mands ledige skomagerværksted.

Peder Pedersen Krag havde tilsyneladende taget forskud på de ægteskabelige fornøjelser, for deres første barn, Maren Pedersdatter, blev født den 18. januar 1703. Dåbshandlerne i starten af 1703 mangler i kirkebogen. Det fremgår til gengæld, at Gertrud Jensdatter den 11. marts 1703 blev introduceret i kirken efter fødslen. Fødselsdatoen er anført i kirkebogen ved Maren

Pedersdatters død den 14. december 1704. Hun døde af børnekopper. De kirkelige handlinger, der er omtalt i dette kapitel, har alle fundet sted i Vor Frelsers Sogn i Horsens.

Endnu en Maren Pedersdatter blev født den 12. marts 1705, men hun døde af småkopper den 6. december 1709. En søn, Peder Pedersen Krag, der formodes at være min tip-4-oldefar, blev født den 3. maj 1707. Han holdt sig så langt væk fra små og store kopper, at han overlevede sin barndom.

Derefter er der ikke fundet flere fødsler i Horsens med Peder Pedersen Krag og Gertrud Jensdatter som forældre. Der er heller ikke fundet andre spor af familien, og hverken Peder Pedersen Krag eller Gertrud Jensdatter er fundet døde i Horsens [5]. Det kan give en mistanke om, at familien er flyttet fra Horsens. Derfor kan det tænkes, at de har fået flere børn efter en evt. flytning.

Den 20. april 1716 kvitterede en Peder Pedersen Krag i Uldum for den arv, han kunne tilfalde efter sin afdøde bror, Rasmus Pedersen Krag, i Horsens [6]. I et skifte den 18. december 1720 efter afdøde Jens Pedersen Krag i Horsens, der var barnløs, var Peder Krag i Uldum den eneste arving [7]. Selv om det ikke er nævnt direkte i skiftet, må Peder Krag antages at være bror til Jens Pedersen Krag.

Ovennævnte Peder Pedersen Krag i Uldum havde altså to brødre, Rasmus Pedersen Krag og Jens Pedersen Krag, der levede og døde i Horsens (jf. kapitel 40). Det er derfor nærliggende at tro, at min tip-5-oldefar, Peder Pedersen Krag, stammede fra Horsens, men var flyttet til Uldum på et tidspunkt efter 1707.

I Uldums kirkebog er der ikke fundet spor af tip-5-oldefar, Peder Pedersen Krag, og hustruen, Gertrud Jensdatter. Det kan skyldes, at de er døde inden kirkebogens start i 1746. Den Peder Pedersen Krag, der er død i Uldum i 1785, formodes at være deres søn (jf. kapitel 22).

Måske er der alligevel et spor i Uldum efter Gertrud Jensdatter. Hendes søn, min tip-4-oldefar, Peder Pedersen Krag, formodes at have haft en søn, Christen Pedersen Krag, der boede i Uldum og fik en masse børn (jf. kapitel 22). Når de to første børn af hvert køn var opkaldt efter børnenes bedsteforældre, fortsatte man ofte med at opkalde efter børnenes oldeforældre. Christen Pedersen Krags yngste datter hed Gertrud. Hvis den lille Gertrud er blevet opkaldt efter sin oldemor, Gertrud Jensdatter, er det et tegn på, at mine ovennævnte formodninger om familierelationerne er korrekte.

To børn fra Gertrud Jensdatters første ægteskab, Ane Nikolajsdatter og Jens Nikolajsen, formodes at være blevet voksne. Det er ikke lykkedes at finde oplysninger om deres videre skæbne. Fra ægteskabet med Peder Pedersen Krag er min formodede tip-4-oldefar, Peder Pedersen Krag, eneste kendte barn, der nåede voksenalderen. Han har fået særskilt omtale i kapitel 22. Derfor må kapitlet slutte uden yderligere omtale af Gertrud Jensdatters og Peder Pedersen Krags børn.

Litteraturliste

1. Horsens Rådstue, Magistraten, Borgerskabsprotokol, 1650-1727, folio 60
2. Horsens Rådstue, Magistraten, Borgerskabsprotokol, 1650-1727, folio 43b
3. Horsens Byfoged, Skifteprotokol, 1694-1698, folio 89-94

4. Horsens Byfoged, Skifteprotokol, 1697-1705, folio 310-315b
5. Horsens Vor Frelzers Sogn, Navneregister til kirkebøger, viede og døde, Horsens, 1680-1891
6. Horsens Byfoged, Skifteprotokol, 1713-1719, folio 265
7. Horsens Byfoged, Skifteprotokol, 1719-1725, folio 180-186

Kapitel 34. Et hus med kålhave

Mine tip-5-oldeforældre

Oluf Knudsen & Karen Jørgensdatter

Oluf Knudsen (502):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1709

Død:

Begravet: 22. maj 1742 i Tolstrup Sogn (Skanderborg Amt)

Karen Jørgensdatter (503):

Født: ca. 1674

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før ca. 1709

Død:

Begravet: 5. juni 1746 i Tolstrup Sogn

Der foreligger ingen viden om Oluf Knudsens fødselsår, fødested eller forældre. Oluf Knudsen ses også omtalt som Ole Knudsen. Oluf Knudsens hustru er ikke fundet omtalt ved navn, men som diskuteret nedenfor er der grund til at tro, at hun kan have heddet Karen Jørgensdatter.

Når Oluf Knudsen og hustru antages at være blevet gift før ca. 1709, skyldes det ikke viden om vielsen. Antagelsen er alene baseret på det ældst kendte barns omtrentlige fødselsår. Vielsen og børnenes fødsel kan ikke findes i Tolstrup Sogns kirkebog, idet den starter i 1742.

Den 27. maj 1719 fik Oluf Knudsen fæstebrev på et hus i Tolstrup By (Tolstrup Sogn, Skanderborg Amt) [1] ca. 7 km nord for Horsens. Det er anført i fæstebrevet, at der var tale om et hus, ”som han nu selv bebor”, dvs. han har formentlig boet i huset i et stykke tid forinden. Huset hørte under Hansted Hospital (jf. kapitel 23). I årlig fæsteafgift skulle Oluf Knudsen betale 2 rigsdaler til Hansted Hospital og 1 mark og 8 skilling til Århus Domkirke. Man kan håbe, at biskoppen til gengæld har taget Oluf Knudsen med i sin aftenbøn.

Den eneste jord, der hørte til huset, var en kålhave. Derfor kan Oluf Knudsen ikke have ernæret sig selv og sin familie ved landbrug, men familien har kunnet leve af kål til morgenmad, kål til middagsmad og kål til aftensmad, indtil der var gjort kål på kålhaven. Det er dog tænkeligt, at Oluf Knudsen har tjent til føden og fæsteafgiften ved at udøve et eller andet håndværk.

Oluf Knudsen var far til min tip-4-oldemor, Karen Olufsdatter (jf. kapitel 23). I et skifte fra 1773 er omtalt tre brødre til Karen Olufsdatter [2]. Derfor vides Oluf Knudsen at have haft børnene Knud Olufsen (født ca. 1709), Karen Olufsdatter (født ca. 1710), Jørgen Olufsen (født ca. 1714) og Christen Olufsen (født ca. 1721). Hvis der har været flere børn i flokken, er de døde inden 1773.

De omtrentlige fødselsår er for de tre førstnævnte baseret på aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død og for sidstnævnte på aldersangivelsen i skiftet fra 1773. Om Christen Olufsen er

anført, at han var født i Tolstrup [3]. Fødestedet for de tre andre er ukendt, men man har jo lov til at gætte på Tolstrup.

Oluf Knudsen blev begravet den 22. maj 1742 (Tolstrup Sogn). Derefter overtog hans unavngivne, efterlevende hustru fæstet af huset i en kort periode, indtil hun den 12. december 1742 afstod fæstet til sin svigersøn, Niels Nielsen, der var gift med Karen Olufsdatter [1]. Det er anført i fæstebrevet, at Oluf Knudsens enke afstod fæstet ”formedelst alderdom og skrøbelighed”.

Nu er vi nået frem til overvejelserne over, hvad Oluf Knudsens unavngivne hustru kan have heddet. Overvejelserne er baseret på datidens navngivningstraditioner, der normalt indebar, at de to ældste børn af hvert køn blev opkaldt efter bedsteforældrene. Oluf Knudsens to ældste sønner hed Knud og Jørgen, hvilket kan give en formodning om, at morfaderen har heddet Jørgen, og at Oluf Knudsens hustru dermed har heddet Jørgensdatter.

Oluf Knudsens sønner, Jørgen og Christen, havde begge en datter ved navn Karen blandt deres to ældste døtre, og det kan give en formodning om, at Oluf Knudsens hustru har heddet Karen. Det passer perfekt med disse formodninger, at en Karen Jørgensdatter fra Tolstrup, der ifølge kirkebogen var 72 år gammel, blev begravet den 5. juni 1746. Derfor vælger jeg at tro så meget på, at denne Karen Jørgensdatter var Oluf Knudsens efterlevende hustru, at jeg tildeler hende en lidt usikker plads på min anetavle.

I det følgende omtales Oluf Knudsens tre sønner. Det gælder for dem alle tre, at deres efternavn både ses skrevet Olufsen og Olesen. Datteren, Karen Olufsdatter, er min tip-4-oldemor, og derfor er hun nærmere omtalt i kapitel 23.

Knud Olufsen var ca. 40 år, da han den 20. november 1750 blev gift i Hansted Sogn (Skanderborg Amt) med Maren Christensdatter. Deres bopæl er i kirkebogen anført at være Rådved, der ligger i Hansted Sogn ca. 3 km nord for Horsens. Maren Christensdatter var lidt ældre, idet hun var født ca. 1706 ifølge aldersangivelsen ved sin død.

En Maren Christensdatter fra Rådved havde i 1742 født et ”uægte” barn (døbt 2. december 1742, Hansted Sogn), som døde to uger senere. Det kan dog ikke dokumenteres, at hun var den Maren Christensdatter, der senere blev gift med Knud Olufsen. Jeg undskylder hermed, hvis det skulle være uberettiget, når jeg antyder, at Knud Olufsens hustrus gode navn og rygte måske var en anelse belastet.

Knud Olufsen boede i Tolstrup, da han den 14. december 1753 af Hansted Hospital fæstede det mellemste af de gadehuse, der for nylig var blevet opført i Hansted By [4]. Huset bestod af 6 fag. Jordtilliggendet begrænsede sig til en kålhav, så heller ikke Knud Olufsen kan have levet af landbrug. I fæsteafgift skulle han betale 2 rigsdaler og 4 mark. Tidligere samme år havde Knud Olufsens lillebror, Christen Olufsen, fæstet et af de øvrige gadehuse (jf. nedenfor), så man må formode, at de er kommet godt ud af det med hinanden.

Der var god plads i gadehuset, for Knud Olufsens ægteskab var barnløst. Det skyldtes formentlig, at Maren Christensdatters alder ved vielsen havde overskredet den fødedygtige alder.

Knud Olufsen var ifølge kirkebogen 64 år gammel, da han døde (begravet den 24. januar 1773, Hansted Sogn). Han er anført at være husmand i Hansted ved sin død. Skiftet blev påbegyndt

den 18. januar 1773, som angives at være straks efter dødsfaldet [2]. Arvingerne var Knud Olufsens søskende, men da Jørgen Olufsen og Karen Olufsdatter var døde, var det i stedet deres børn, der var arvinger sammen med Christen Olufsen.

Indboet var beskedent. Til festlige anledninger havde Knud Olufsen dog kunnet pynte sig med en blå klædesvest, dvs. vest af vævet stof, uden ærmer med 12 sølvknapper. Takket være knapperne var den vurderet til 1 rigsdaler og 2 mark. Dertil kunne han vælge mellem to hørlærredsskjorter og tre blårlærredsskjorter og mellem et par skindbukser, et par vadmelbukser og et par lærredsbukser. Bogsamlingen bestod af en salmebog.

Boets samlede værdier var på 20 rigsdaler og 11 skilling. Deri skulle modregnes udgifter til begravelse og skifte samt husets brøstfældighed, der i alt beløb sig til 20 rigsdaler, 5 mark og 8 skilling. Derudover var der privat gæld til en række godhjertede personer, der alle havde lånt Knud Olufsen mindre beløb ”til nødvendige udgifter”.

Derfor måtte arvingerne og deres repræsentanter gå tomhændede fra det mellemste hus i Hansted, da skiftet blev afsluttet den 27. februar 1773. Ikke engang en enkelt sølvknap kunne der blive i arv. Enken, Maren Christensdatter, fik lov til at blive boende mod at love at istandsætte husets brøstfældighed og betale boets kreditorer.

Maren Christensdatter blev kun boende i huset i lidt over 2 år efter mandens død. Den 18. april 1775 blev fæstet overtaget af en anden [4]. Årsagen til flytningen var, at Maren Christensdatter den 25. marts 1775 blev trolovet og den 30. september 1775 gift i Hansted Sogn med enkemand Niels Andersen fra Egebjerg i Hansted Sogn. Han var født ca. 1727 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død, dvs. han var ca. 20 år yngre end Maren Christensdatter.

De flyttede formentlig ind hos Niels Andersen efter trolovelsen/vielsen, for ved folketællingen i 1787 boede Niels Andersen og Maren Christensdatter i Egebjerg By. Niels Andersen er anført at være indsidder og markmand. En markmand skulle holde opsyn med den fælles bymark [5].

Den 11. oktober 1789 (Hansted Sogn) blev ”indsidder Niels Andersens hustru, Maren Skyttes” fra Egebjerg begravet. Hun blev 83 år gammel. Det må antages, at Maren Skyttes er identisk med Maren Christensdatter. Niels Andersen var 65 år og indsidder i Egebjerg, da han døde (begravet 11. marts 1792, Hansted Sogn).

Jørgen Olufsen var ca. 30 år, da han den 8. december 1745 (Tolstrup Sogn) blev gift med en jævnaldrende Karen Friderichsdatter. Hun var født ca. 1716 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Ved vielsen havde de bopæl i Gedved i Tolstrup Sogn. Jørgen Olufsen blev efterfølgende smed i Rådved i Hansted Sogn. Derfor omtales han i kirkebogen oftest som ”Jørgen Smed” eller uden navneangivelse som ”smeden i Rådved”.

I Hansteds kirkebog er fundet fødsler af følgende fem børn af Jørgen Olufsen og Karen Friderichsdatter: Karen Jørgensdatter (døbt 29. september 1748), Oluf Jørgensen (døbt 31. januar 1751, begravet 25. oktober 1767), Frederik Jørgensen (døbt 13. maj 1753), Cathrine Jørgensdatter (døbt 7. september 1755, begravet 2. maj 1756) og Anne Cathrine Jørgensdatter (døbt 16. juli 1758).

Jørgen Olufsen og Karen Friderichsdatter havde yderligere en datter. Hun hed Kirsten Jørgensdatter [2]. Hendes dåb er ikke fundet i kirkebogen. Hun blev gift den 26. november 1768 (Hansted Sogn) med Jesper Sørensen Smed. Det er derfor sandsynligt, at hun var født tidligere end de ovennævnte fem børn.

Jørgen Olufsen var 54 år og smed i Rådved, da han døde (begravet 2. februar 1768, Hansted Sogn). Jesper Sørensen Smed og Kirsten Jørgensdatter havde bopæl i Rådved, da de fik døbt en datter den 15. oktober 1769 (Hansted Sogn). Det må derfor antages, at Jesper Sørensen Smed havde overtaget smedjen efter Jørgen Olufsens død.

Ved folketællingen i 1787 var Karen Friderichsdatter én af tyve hospitalslemmer på Hansted Hospital, hvor hun nød almisse og ophold. Hun var 72 år gammel, da hun døde på Hansted Hospital (begravet den 20. juli 1788, Hansted Sogn). Selv om hun nød almisse, var der ikke sparet på det højtidelige, for det er anført i kirkebogen, at hun blev begravet med ceremoni.

Christen Olufsen var 23 år, da han i 1744 tjente hos Jørgen Thomasen i Vinten i Tamdrup Sogn (Skanderborg Amt) [3]. I 1746 var Christen Olufsen vendt tilbage til sine rødder, idet han boede hos sin svoger, Niels Nielsen, i Tolstrup [3], der havde overtaget det hus, der formentlig var Christen Olufsens barndomshjem (jf. ovenfor).

Den 26. marts 1751 blev Christen Olufsen fra Tolstrup viet i Vær Sogn (Skanderborg Amt) til Johanne Kirstine Jørgensdatter fra Stensballe i Vær Sogn. Christen Olufsen var ca. 30 år, og Johanne Kirstine Jørgensdatter var 28 år (døbt 16. august 1722, Vær Sogn).

Efter vielsen flyttede ægteparret til Hansted. Johanne Kirstine Jørgensdatter må have været ekstraordinært gravid ved vielsen, for den 31. maj 1751 (Hansted Sogn) blev Christen Olufsens tre trillinger begravet. Deres fødsel er ikke anført i kirkebogen. Det tyder på, at de døde kort tid efter fødslen.

Som omtalt ovenfor fæstede Christen Olufsen den 26. marts 1753 det vestre af Hansted Hospitals nybyggede gadehuse i Hansted By [6]. Huset var på 6 fag ligesom storebrors hus, men der hørte tilsyneladende noget mere jord til. Det kan forklare, hvorfor Christen Olufsen skulle betale 3 rigsdaler og 2 mark i årlig fæsteafgift, mens storebror slap billigere.

Johanne Kirstine Jørgensdatter blev gravid igen. Selv om der denne gang kun var tale om et enkelt barn, overlevede Johanne Kirstine Jørgensdatter ikke fødslen, men det gjorde barnet. Den 16. oktober 1753 (Hansted Sogn) blev hun begravet, og samme dag blev resultatet af fødslen døbt Peder Christensen. I kirkebogen omtales Christen Olufsen som ”Christen Skrædder”, så det må antages, at han ernærede sig som skrædder, dvs. han har medvirket til, at folk ikke gik upåklædte rundt i Hansted.

Skiftet efter Johanne Kirstine Jørgensdatter blev afholdt den 12. november 1753 [7]. Hendes far, Jørgen Jensen fra Stensballe, var formynder for den spæde søn, Peder. Skiftet blev klaret med det mindst mulige bureaukrati, idet Christen Olufsen forinden havde lavet en aftale med sin svigerfar om, at sønnen skulle arve 10 rigsdaler. Den aftale accepterede skifteforvalteren, som sluttede skiftet med at pålægge Christen Olufsen at sørge for, at sønnen fik en ”kristelig og skikkelig opdragelse”.

Nu var der gjort klar til et nyt ægteskab. Den 22. februar 1754 (Hansted Sogn) blev Christen Olufsen gift med Kirsten Hansdatter fra Rådved. Hun var født ca. 1728 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død, dvs. hun var ca. 26 år ved vielsen, og Christen Olufsen var ca. 33 år.

Kirsten Hansdatter må have været meget genert, for der gik næsten 6 år, før ægteskabet resulterede i et barn. Johanne Kirstine Christensdatter blev døbt den 17. februar 1760 (Hansted

Sogn) med sin farbror, Knud Olufsen, og farbror Jørgen Olufsens hustru, Karen Friderichsdatter, som faddere. Ægteskabet resulterede i yderligere tre børn, der alle blev døbt i Hansted Sogn. Hans Christensen blev døbt den 8. april 1764, Jørgen Christensen den 18. marts 1770 og Karen Christensdatter den 27. oktober 1771.

Christen Olufsen levede tilsyneladende evigt, for han er ikke fundet død i Hansteds kirkebog. Når hypotesen om hans udødelighed alligevel må forkastes, skyldes det, at der blev afholdt skifte efter Christen Olufsen i huset i Hansted den 20. januar 1787 [8]. I skiftet er det udtrykkeligt anført, at han ”ved døden var afgangen”.

Arvingerne var Christen Olufsens søn af første ægteskab og hans fire børn af andet ægteskab. Enken, Kirsten Hansdatter, var en sparsommelig kvinde, for hun ønskede at spare omkostningerne ved registrering og vurdering af boet. Derfor tilbød hun at give de fem børn 12 rigsdaler til deling som arv efter deres afdøde far.

Der var enighed om, at dette tilbud var favorabelt, idet der næppe ville blive nogen arv til børnene, hvis boets indtægter og udgifter skulle gøres op på sædvanlig måde. Derfor blev Kirsten Hansdatters gavmilde forslag accepteret. Kirsten Hansdatter blev ikke pålagt at sørge for en kristelig og skikkelig opdragelse af børnene, for de var så gamle, at det var for sent at opdrage på dem.

Kirsten Hansdatter overtog fæstet af huset. Ved folketællingen den 1. juli 1787 boede Kirsten Hansdatter i huset i Hansted. Hun er anført at være ”husfæster og skrædderkone”, så hun har formentlig videreført mandens skrædderværksted. Hos hende boede hendes stedsøn, Peder Christensen, og sønnen, Jørgen Christensen.

Den 17. december 1789 var Kirsten Hansdatter ifølge fæstebrevet så gammel og skrøbelig, at hun afstod fæstet af huset til stedsønnen, Peder Christensen [9]. Kirsten Hansdatter skulle beholde den nordre stue som aftægtsbolig så længe, hun levede. Sådan gik det dog ikke. Måske har der været uoverensstemmelser mellem Kirsten Hansdatter og Peder Christensen, for Kirsten Hansdatter var hospitalslem på Hansted Hospital, da hun døde 71 år gammel (begravet 7. juli 1799, Hansted Sogn).

Litteraturliste

1. Hansted Hospital, Fæsteprotokol, 1719-1789, folio 73-73b
2. Hansted Hospital, Skifteprotokol, 1719-1784, folio 240-240b
3. Hansted Hospital, Reserveruller, 1742-1803
4. Hansted Hospital, Fæsteprotokol, 1719-1789, folio 139
5. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
6. Hansted Hospital, Fæsteprotokol, 1719-1789, folio 137
7. Hansted Hospital, Skifteprotokol, 1719-1784, folio 186b
8. Hansted Hospital, Skifteprotokol, 1785-1850, folio 19-20
9. Hansted Hospital, Fæsteprotokol, 1789-1868, folio 3-3b

Kapitel 35. Otte pletter brændevin til ligbæerne

Mine tip-5-oldeforældre

Christen Nielsen & Anne Laursdatter

Christen Nielsen (510):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 27. marts 1715 i Sankt Hans Sogn, Hjørring

Død: 2. april 1729 i Sankt Hans Sogn, Hjørring

Begravet:

Anne Laursdatter (511):

Født: ca. 1688

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 27. marts 1715 i Sankt Hans Sogn, Hjørring

Død:

Begravet: 14. januar 1756 i Sankt Hans Sogn, Hjørring

Min tip-5-oldemor kaldes også Ane til fornavn, og hendes efternavn ses også skrevet Larsdatter eller Lauritsdatter. Det er ikke lykkedes at finde hverken Christen Niensens eller Anne Laursdatters fødsel/dåb i en kirkebog. Det kan skyldes, at de er født inden 1693, hvor den ældste kirkebog i Sankt Hans Sogn i Hjørring starter. Baseret på aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død antages Anne Laursdatter at være født i ca. 1688.

Christen Nielsen og Anne Laursdatter blev trolovet den 12. februar 1715 og viet den 27. marts 1715 i Sankt Hans Sogn. Præsten har anført i kirkebogen, at de begge var unge mennesker af Sankt Hans Sogn, som var ham velkendte, og at de derfor ikke havde forlovere fornøden. Det indikerer, at de begge var opvokset og evt. også født i sognet.

Der savnes sikker dokumentation for hvem, der var Anne Laursdatters forældre. Som omtalt i kapitel 41 er det dog sandsynligt, at hun var datter af Laurs Sørensen og Maren Nielsdatter fra Gjurup. Gjurup hørte til Sankt Hans Sogn og var en lille bebyggelse 2-3 km vest for Hjørring.

Der er ingen viden om Christen Niensens fødselsår eller forældre. Om hans familieforhold vides kun, at han havde en bror, der hed Jens Nielsen, og en søster, der hed Mette Nielsdatter [1]. Mette Nielsdatter blev begravet den 13. december 1744 (Tårs Sogn, Hjørring Amt). Ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død var hun født i ca. 1670.

Anne Laursdatters formodede far, Laurs Sørensen, var fæster af en halvgård under Fuglsig Gods [2]. Laurs Sørensen døde i 1714. Christen Nielsen er i kirkebogen ved en datters død i 1719 (jf. nedenfor) anført at være halvgårdsmand i Gjurup. Det fremgår endvidere af skiftet efter Christen Niensens død, at han var fæster under Fuglsig Gods [3]. Det kan derfor tænkes, at Christen Nielsen efter vielsen har overtaget Laurs Sørensens fæstegård.

Christen Nielsen og Anne Laursdatter har ikke været i tvivl om, hvordan man fik børn, for i løbet af ægteskabets første 12 år fødte Anne Laursdatter otte børn. Første barn blev opkaldt

Fotografiet viser Sankt Hans Kirke i Hjørring, der er den ene af Hjørrings tre middelalderkirker. Ved reformationen blev Sankt Catharina Kirke gjort til byens sognekirke, mens Sankt Hans Kirke og Sankt Olai Kirke slap for nedrivning ved at blive kirker for byens to store landsogne. Da Gjurup hørte til Sankt Hans Sogn, blev Christen Nielsen og Anne Laursdatter viet i Sankt Hans Kirke, hvor alle deres børn blev døbt (foto: 2018)

efter Annes far, idet barnet den 23. februar 1716 blev døbt Laurs. Næste barn blev formentlig opkaldt efter Annes mor, idet en datter, Maren Christensdatter, blev døbt den 10. marts 1717. Endnu en datter, Helle Christensdatter, blev døbt den 25. september 1718, men hun døde den 12. februar 1719. Varedeklarationen var i orden, for det fremgår af kirkebogen, at hun en uge efter blev begravet i en fyrrekiste.

De efterfølgende børn var Niels Christensen (døbt 8. oktober 1719), Helle Christensdatter (døbt 23. marts 1721), min tip-4-oldemor, Karen Christensdatter (døbt 4. oktober 1722), Søren Christensen (døbt 18. juni 1724) og Ingeborg Christensdatter (døbt 27. oktober 1726). Alle børnene blev døbt i Sankt Hans Sogn, Hjørring.

Kirkebogen for de tre Hjørring-sogne mangler i perioden 1726-1753, dvs. Anne Laursdatter kan have født flere børn efter 1726. I skiftet efter Christen Nielsen den 2. april 1729 [3] er anført en datter, Ingeborg Christensdatter, der var 7 uger gammel, dvs. hun må være født i februar 1729. Da førstnævnte Ingeborg ikke er nævnt i skiftet, må hun være død inden da. De øvrige børn, der er omtalt i skiftet, svarer til de tidligere anførte.

Den manglende kirkebog bevirker, at der ikke kan findes oplysninger om Christen Niensens død og begravelse. Oplysningerne i skiftet tyder på, at han er død samme dag, som skiftet blev påbegyndt, dvs. 2. april 1729.

Det fremgår af boopgørelsen, at der var fire sengesteder på gården, nemlig enkens seng, drengens (dvs. tjenestedrengens) seng, pigens (dvs. tjenestepigens) seng og børnenes seng. I betragtning af, at der var syv børn, må der have været trængsel i børnenes seng. Det sparsomme møblement var primært lavet af fyrretræ. Når maden skulle indtages, kunne der dækkes bord med fem gamle træallerkener og en hollandsk stentallerken.

Boets værdier blev inkl. redskaber og besætning vurderet til i alt 66 rigsdaler, 4 mark og 11 skilling. Godsejeren havde et samlet tilgodehavende på 191 rigsdaler, 4 mark og 6 skilling for restancer med landgilde og skatter og for mangler ved bygninger, redskaber og besætning. Derudover var der privat gæld til Laurs Jensen fra Hjørring, der også angav at have betalt Christen Nielsen for en hoppe, som fortsat befandt sig på gården. Jens Laursen, der anføres at være feldbereder i Hjørring og bror til enken (jf. kapitel 41), havde lånt Christen Nielsen et mindre beløb, og der var yderligere et par mindre kreditorer.

Underskuddet i boet endte med at være på svimlende 181 rigsdaler, 1 mark og 3 skilling. Enken, Anne Laursdatter, tog konsekvensen af den håbløse økonomi. Ovennævnte Laurs Jensen fra Hjørring, der formodes at være den Laurs Jensen, der var gift med Anne Laursdatters søster, Ingeborg Laursdatter (jf. kapitel 41), havde på Anne Laursdatters vegne udfærdiget en skrivelse til godsejeren. Deri anmodede Anne Laursdatter om straks at blive fritaget for fæstet af gården.

Skiftet blev afsluttet den 9. maj 1729. Konklusionen blev, at Anne Laursdatter fik imødekommet sit ønske om, at gården straks blev overtaget af en anden. Nu stod Anne Laursdatter med syv mindreårige børn uden at have tag over hovedet.

Anne Laursdatter blev gift igen med Laurits Simonsen, der var fæster af en gård i Bagterp i Sankt Hans Sogn. Gården var på 3 tønder, 7 skæpper og 2 fjerdingkar hartkorn og hørte under Åstrup Gods [4]. Vielsestidspunktet er ukendt, da kirkebogen som nævnt mangler i den relevante periode. Mit gæt er, at Anne Laursdatter undgik at blive hjemløs ved at gifte sig med Laurits Simonsen hurtigst muligt efter Christen Nielsens død.

Laurits Simonsens død kan ikke findes, fordi kirkebogen mangler. Der blev afholdt skifte efter ham den 23. januar 1751 [4], så han er formentlig død i januar 1751. Det fremgår af skiftet, at han ikke havde børn, der skulle arve ham, så ægteskabet med Anne Laursdatter har enten været barnløst eller også er evt. børn døde inden skiftet. Arvingerne var enken, Anne Laursdatter, og Laurits Simonsens søskende og søskendebørn. Anne Laursdatters bror, ovennævnte Jens Laursen fra Hjørring, var hendes lavværge.

Boopgørelsen viser, at Anne Laursdatter og Laurits Simonsen plejede relationerne til de højere magter. Blandt indboet var en gammel salmebog, en postil (dvs. prædikensamling), en gammel, defekt postil og en postil indeholdende en del af Davids Salmer. Det mest værdifulde indbo var en gruekedel af kobber. Husdyrholdet bestod af 6 bæster (heste, hopper og føl), 6 kreaturer (køer, kvier og kalve), 7 får og 2 svin.

Økonomien var ikke meget bedre i Anne Laursdatters andet ægteskab. Boets værdier blev vurderet til 84 rigsdaler, 4 mark og 6 skilling. Gælden var på 203 rigsdaler og 10 skilling. Deraf var hovedparten til godsejeren for mangler ved bygninger, redskaber og besætning og for restancer med skatter og landgilde, dvs. der var et underskud på 118 rigsdaler, 2 mark og 4 skilling.

Denne gang meddelte Anne Laursdatter, at hun ville forblive ved gården og efter bedste evne betale gælden og forbedre bygningerne [4]. Hun havde dog ikke planer om selv at stå for gårdens drift. Den 20. oktober 1751 afstod hun fæstet af gården til svigersønnen, Hans Laursen, der var gift med datteren, Maren Christensdatter (jf. nedenfor). Til gengæld skulle Anne Laursdatter på aftægt på gården, og efter hendes død skulle Hans Laursen sørge for en sømmelig begravelse [5].

Anne Laursdatter var ifølge kirkebogen 67 1/2 år gammel, da hun døde hos datteren og svigersønnen i Bagterp. Den 14. januar 1756 (Sankt Hans Sogn, Hjørring) blev hun begravet med ligprædiken, og det lyder sømmeligt. Skiftet blev påbegyndt den 5. februar 1756 [5]. Anne Laursdatters eneste ejendele var hendes klæder, der blev vurderet til i alt 6 rigsdaler, 4 mark og 8 skilling.

Udgifterne til begravelsen beløb sig til 4 rigsdaler, 3 mark og 8 skilling. Ligkisten kostede 1 rigsdaler og 2 mark, præsten skulle have 1 rigsdaler i brugerbetaling for en ligprædiken, og degnens betaling var på 3 mark. Ligbærerne skulle have noget at styrke sig på, for der var en udgift på 5 mark for 8 pottes brændevin til de, som bar hende bort. 8 pottes brændevin var ca. 7,7 liter, så de har næppe kunnet gå lige med kisten, hvis de har drukket brændevinen, inden de bar. Endelig var der en udgift på 5 mark og 8 skilling til fortæring ved begravelsen.

Svigersønnen, Hans Laursen, redegjorde for, at han havde overtaget gården med en stor gæld, og at de øvrige arvinger derfor ikke kunne arve noget. Efter udsættelse af skiftet til den 5. marts 1756 var der indhentet erklæringer fra Anne Laursdatters øvrige børn, som alle gav afkald på arv efter deres moder.

I det følgende er en nærmere omtale af fem af de seks børn, der er omtalt i et skifte fra 1744 [1]. Den yngste datter, Ingeborg Christensdatter, er ikke nævnt i dette skifte, og hun må derfor formodes at være død før 1744. Karen Christensdatter er særskilt omtalt i kapitel 24, fordi hun er min tip-4-oldemor.

Laurs Christensen er i skifter fra såvel 1744 [1] som 1756 [5] anført at være feldbereder i Hjørring. En feldbereder var en håndværker, der tilberedte skind uden anvendelse af bark, dvs. ved såkaldt hvidgarvning [6]. Det er nærliggende at gætte på, at Laurs Christensen er blevet oplært i håndværket af sin morbror, Jens Laursen, der som nævnt ovenfor var feldbereder i Hjørring.

Den 30. juni 1750 fik en Lars Christensen borgerskab som feldbereder i Hjørring [7, 8]. Han må antages at være identisk med ovennævnte Laurs Christensen. Den 25. oktober 1751 fik Laurs Christensen, borger og feldbereder udi Hjørring, skøde på købet af en gård beliggende i den østlige del af Hjørring. Købsprisen var 160 rigsdaler [9].

Både borgerskabet og ejendoms købet kan tænkes at have været et grundlag for at indgå ægteskab. Det fremgår af et skifte, at Laurs Christensen var gift med Anne Marie Nielsdatter, og at han med hende fik døtrene Inger Laursdatter og Anne Laursdatter [10]. Da kirkebogen i Hjørring mangler i perioden 1726-1753, har vielsen og døtrenes fødsel ikke kunnet findes i kirkebogen.

Datteren, Inger Laursdatter, var 15 år, da hun blev konfirmeret den 29. april 1764 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring), dvs. hun var født ca. 1749. Datteren, Anne Laursdatter, var ligeledes 15 år, da hun blev konfirmeret den 10. april 1768 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring), dvs. hun

var født ca. 1753. Det er derfor sandsynligt, at Laurs Christensen blev gift med Anne Marie Nielsdatter ca. 1749.

Ifølge skiftet efter Anne Marie Nielsdatters far hed han Niels Jensen og var ved sin død i 1768 hattemager i Hjørring. Moderen hed Inger Poulsdatter. Anne Marie Nielsdatter angives i skiftet at være død [10]. En Anne Marie Nielsdatter, der var datter af Niels Jensen og Inger Poulsdatter, blev døbt i Bindslev Sogn (Hjørring Amt) den 2. maj 1727. Denne Anne Marie er et usikkert bud på Laurs Christensens hustru.

Den 8. juli 1753 blev Laurs Christensen, feldbereder fra Hjørring, gift i Vrejlev Sogn (Hjørring Amt) med Karen Hansdatter fra Store Åbenterp i Vrejlev Sogn. Hans første hustru, Anne Marie Nielsdatter, må derfor være død inden da. Det er nærliggende at gætte på, at hun er død i forbindelse med fødslen af deres andet barn. Da hverken hendes død eller datterens fødsel kan findes i kirkebogen, må dødsfald og fødsel formodes at være sket i 1752.

Karen Hansdatter var datter af Hans Jensen og Margrethe Pedersdatter [11]. Hun blev døbt den 1. september 1726 (Vrejlev Sogn). Laurs Christensen var 37 år ved vielsen, og hun var 26 år. I dette ægteskab fik Laurs Christensen også to døtre, der begge blev døbt i Sankt Catharina Sogn, Hjørring. Anne Marie Laursdatter blev døbt den 25. juli 1755 og Magrethe Laursdatter den 11. februar 1759.

Laurs Christensen og Karen Hansdatter fik formentlig også en søn. Den 26. december 1760 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring) fik Lars Christensen og Karen Andersdatter ifølge kirkebogen døbt en søn, Hans. Det bestyrker formodningen om, at "Andersdatter" er en skrivefejl, at "Lars Feldbereders døde drengebarn" blev begravet den 4. juni 1763 i en alder af 2 år.

Den 20. maj 1756 købte Laurs Christensen "to fjerdinge markjord" i Hjørring Mark [12], hvilket tyder på, at han ikke kun ernærede sig og familien som feldbereder, men supplerede med landbrug. Den 1. juni 1759 købte Laurs Christensen naboejendommen til den gård, han tidligere havde købt [13]. Skiftet efter hans død tyder på, at familien blev boende i den førstnævnte gård, og at naboejendommen var udlejet [14].

Det er ikke lykkedes at finde Laurs Christensens død i kirkebøgerne for de tre Hjørring-sogne, så måske har præsten sjusket, når han førte kirkebog. Det vides dog fra skiftet, at Laurs Christensen døde om formiddagen den 16. juli 1779, dvs. samme dag, som skiftet blev påbegyndt [14]. Han blev 63 år gammel.

Arvingerne var enken, Karen Hansdatter, og de tre yngste døtre. Den ældste datter, Inger Laursdatter, havde været trolovet med min tip-3-oldefar, Laurs Jensen Snorren (jf. kapitel 15), men var død (begravet 8. oktober 1775, Sankt Catharina Sogn, Hjørring), inden hun nåede at blive gift med ham.

Laurs Christensen havde kunnet dø med god samvittighed, for der var sørget godt for arvingerne. Boopgørelsen giver indtryk af, at gården var velforsynet med indbo. Det må anses for at være et tegn på velstand, at der var mange genstande af kobber, bl.a. en brændevinskedel. Laurs Christensen efterlod sig seks skjorter, selv om det dengang var usædvanligt at have rigeligt med skiftetøj.

På gården var et skindkammer, hvor feldberederen opbevarede sine skind. Han havde hyttet sit eget skind så godt, at skindlageret blev takseret til en værdi af 82 rigsdaler. Skiftet bekræfter, at Laurs Christensen også drev landbrug, for der var 7 heste, 6 malkekøer, 2 svin og 8 får

med lam på gården. Han havde en vognpark på tre vogne, deriblandt en jernbeslagen vogn med rød overdel.

Gården blev vurderet til 150 rigsdaler, hans anden ejendom til 20 rigsdaler og tre stykker jord til i alt 210 rigsdaler. Boets samlede formue var på 853 rigsdaler og 3 mark. Der var ingen gæld bortset fra udgifterne til begravelse og skifte. Derfor var der et overskud på 763 rigsdaler og 2 mark til deling mellem enken og døtrene. Deraf fik enken halvdelen plus en broderlod.

Den 2. august 1782 var der dobbeltbryllup i Hjørring (Sankt Catharina Sogn). Karen Hansdatters to døtre må have beundret deres fars erhverv, for de blev gift med hver sin feldbereder. Derefter delte Karen Hansdatter som arveforskud sine ejendele mellem døtrene, og hun kom på aftægt hos datteren, Anne Marie Laursdatter, og svigersønnen, Niels Pedersen Haugård [15].

Aftægten hos Anne Marie Laursdatter blev dog kortvarig, for hun overlevede ikke en tvillingfødsel, men døde i 1783 (begravet 27. juni 1783, Sankt Catharina Sogn, Hjørring). Det er uvist, om Karen Hansdatter derefter fortsatte med at være på aftægt hos svigersønnen.

Med skøde af 17. november 1783 solgte Karen Hansdatter for 240 rigsdaler sine to ejendomme og et stykke jord til Niels Pedersen Haugård [16]. Den 12. december 1783 solgte Karen Hansdatter for 66 rigsdaler og 4 mark et stykke jord til sin anden svigersøn, Rasmus Christophersen [17]. Nu var der gjort rent bord, og Karen Hansdatter kunne nyde aftægtslivet, indtil hun døde 59 år gammel (begravet 8. april 1786, Sankt Catharina Sogn, Hjørring).

Maren Christensdatter var i 1744 ugift og opholdt sig i Bagterp [1]. Det er sandsynligt, at hun har hjulpet til på gården hos moderen og stedfaderen. Ved skiftet efter moderen i 1756 var Maren Christensdatter som omtalt ovenfor gift med Hans Laursen, der i 1751 havde overtaget fæstet af gården i Bagterp [5]. De er formentlig blevet gift omkring 1751, men det kan ikke dokumenteres, da kirkebogen mangler indtil 1753.

Hans Laursen formodes at være søn af Laurs Laursen og Anne Catrine Pedersdatter i Bagterp [18]. I så fald var han døbt den 28. marts 1720 i Jetsmark Sogn (Hjørring Amt).

Ved skiftet efter Maren Christensdatter [19] omtales tre efterlevende børn, Christen Hansen, Catrine Hansdatter og Anne Hansdatter. De to førstnævnte er født, mens kirkebogen mangler. Ved folketællingen i 1787 er de begge fundet i Bagterp By. På grundlag af aldersangivelsen ved folketællingen er Christen Hansen født ca. 1750 og Catrine Hansdatter ca. 1752.

Datteren, Anne Hansdatter, blev døbt den 1. maj 1757 (Sankt Hans Sogn, Hjørring). En søn, Laurs Hansen, blev døbt den 17. december 1758 (Sankt Hans Sogn, Hjørring), men døde 14 dage gammel (begravet 1. januar 1759).

Derefter har familien i mange år levet ubemærket af eftertidens slægtsforskere, indtil Maren Christensdatter døde i en alder af 64 år (begravet 2. september 1781, Sankt Hans Sogn, Hjørring). Skiftet efter hende blev påbegyndt den 24. september 1781 [19].

Det fremgår af boopgørelsen, at hun havde været en farverig person, i hvert fald i sin påklædning. Der var f.eks. en blå kåbe, sorte, blå og grønne trøjer, røde, grønne og blå skørter, blå forklæder og blå strømper. På fødderne havde hun kunnet pynte sig med et par sko med mesingspænder.

Boets værdier blev opgjort til 86 rigsdaler og 5 mark. Der var væsentlige mangler ved gårdens bygninger, besætning og redskaber, der var skyldig løn til tjenestefolkene, og der var en personlig gæld på 8 rigsdaler. Alt i alt var gælden på 108 rigsdaler og 5 mark, dvs. der var et underskud på 22 rigsdaler og derfor ingen arv til arvingerne.

Hans Laursen beholdt fæstet af gården. Ved folketællingen i 1787 var han gårdmand i Bagterp By, hvor han havde hjælp af sin ugifte datter, Anne Hansdatter, og en tjenestepige. Hans Laurson var 73 år, da han døde (begravet 12. maj 1793, Sankt Hans Sogn, Hjørring).

Niels Christensen angives i et skifte fra 1744 at være tinstøber [1]. Da skifteprotokollen er defekt, kan hans bopæl ikke tydes. Den 2. august 1752 fik Niels Christensen borgerskab som tinstøber i Randers [20]. Den 18. juli 1755 var han lavværge ved et skifte i Randers [21]. Ved skiftet efter moderen i 1756 anføres Niels Christensen at være tinstøber i Randers [5].

Han var formentlig den Niels Christensen, der var fadder ved en dåb den 26. maj 1760 (Sankt Mortens Sogn, Randers). Niels Christensen, tinstøber, var lavværge ved et skifte i 1761 [22] og fadder ved en dåb den 14. marts 1773 (Sankt Mortens Sogn, Randers). Endvidere var Niels Christensen (uden stillingsbetegnelse) forlover, da en tinstøber skulle troloves den 27. juni 1777 (Sankt Mortens Sogn, Randers).

Det fremgår af folketællingen fra 1787, at Niels Christensen var gift to gange. Niels Tinstøbers hustru, Kirsten Jensdatter, blev begravet den 4. december 1778 (Sankt Mortens Sogn, Randers). Ifølge kirkebogen blev hun 81 år. Hvis aldersangivelsen er korrekt, var hun 22 år ældre end Niels Christensen. Det er ikke lykkedes at finde deres vielse i en kirkebog. De har tilsyneladende ikke fået børn i Randers, hvilket kan skyldes hendes alder.

Den 9. marts 1780 (Sankt Mortens Sogn, Randers) blev enkemand og tinstøber Niels Christensen gift med Anne Fransdatter. Han må have haft en uimodståelig trang til en yngre kone, for ifølge aldersangivelsen ved folketællingen i 1787 var hun født ca. 1759, dvs. hun var ca. 40 år yngre end Niels Christensen.

Ægteskabet resulterede med nogen forsinkelse i en datter, Anne Kirstine Nielsdatter, der blev født den 27. september 1786 (Sankt Mortens Sogn, Randers). Ved folketællingen i 1787 boede den lille familie på Hovmeden i Randers, og Niels Christensen er anført at være tinstøber. Det blev tilsyneladende kun til det ene barn.

Niels Christensen, tinstøber, var 75 år, da han døde den 3. november 1794 (Sankt Mortens Sogn, Randers). Derefter er der ikke fundet spor af Anne Fransdatter og datteren. Man kan gætte på, at hun har forladt Randers i jagten på en yngre ægtemand.

Helle Christensdatter tjente i 1744 i Hjørring hos Laurs Jensen [1]. Der er sandsynligvis tale om den Laurs Jensen, der var gift med Helle Christensdatters moster, Ingeborg Laursdatter (jf. kapitel 41). Ved skiftet efter moderen i 1756 var Helle Christensdatter gift med Simon Andersen i Ulstrup på Børglum Klosters Gods [5]. Ulstrup ligger i Rubjerg Sogn (Hjørring Amt).

Det er ikke lykkedes at finde deres vielse i Hjørring. De er ikke fundet i kirkebogen for Rubjerg Sogn, men det kan skyldes, at kirkebogen ikke starter før 1775. Deres livshistorie må derfor forblive en velbevaret hemmelighed.

Søren Christensen havde bopæl i Bagterp i 1744 [1]. Han var på det tidspunkt 20 år og har formentlig boet og arbejdet på gården hos moderen og stedfaderen. Søren Christensen er ikke nævnt i skiftet efter moderen i 1756 [5]. Han må derfor antages at være død i den mellemliggende periode. Hans død er ikke fundet i kirkebogen for Sankt Hans Sogn, Hjørring. Det kan skyldes den manglende kirkebog 1726-1753.

Litteraturliste

1. Hvidstedgård Gods, Skifteprotokol, 1720-1759, folio 102-103b
2. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Markbøger, nr. 1516, Sankt Hans Sogn
3. Fuglsig Gods, Skifteprotokol, 1721-1796, folio 20b-25
4. Åstrup Gods, Skifteprotokol, 1740-1790, side 153-157
5. Åstrup Gods, Skifteprotokol, 1740-1790, side 256-259
6. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
7. Hjørring Rådstue, Magistraten, Register til borgerskaber i Hjørring Købstads rådstueprotokoller, 1720-1858, folio 61
8. Hjørring Byfoged, Justitsprotokol, 1730-1750, 30. juni 1750
9. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 113-114
10. Hjørring Byfoged, Skifteprotokol, 1754-1789, folio 215-215b
11. Vrejlevkloster Gods, Skifteprotokol, 1719-1772, folio 333-336b
12. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 159b-160
13. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 189-189b
14. Hjørring Byfoged, Skifteprotokol, 1754-1789, folio 361-364
15. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 358b-359
16. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 359-359b
17. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 360
18. Åstrup Gods, Skifteprotokol, 1740-1790, side 21-23
19. Åstrup Gods, Skifteprotokol, 1740-1790, side 823-827
20. Randers Rådstue, Magistraten, Borgerskabsprotokol, 1723-1796, folio 57
21. Randers Byfoged, Skifteprotokol, 1743-1763, folio 549
22. Randers Byfoged, Skifteprotokol, 1740-1779, folio 19b

Kapitel 36. På aftægt med et øghoved

Mine tip-6-oldeforældre

Jens Madsen Stidsen & Maren Jensdatter

Jens Madsen Stidsen (928):

Født: ca. 1659
 Døbt:
 Konfirmeret:
 Gift: før ca. 1694
 Død:
 Begravet: 9. juni 1734 i Hatting Sogn (Vejle Amt)

Maren Jensdatter (929):

Født: ca. 1657
 Døbt:
 Konfirmeret:
 Gift: før ca. 1694
 Død:
 Begravet: 31. august 1735 i Hatting Sogn

Min tip-6-oldefar ses også omtalt som Jens Madsen. De omtrentlige fødselsår for Jens Madsen Stidsen og Maren Jensdatter er fastlagt på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død.

Det er tænkeligt, at Jens Madsen Stidsen var søn af den Mads Stidsen, der er anført i Hatting By i matriklerne fra 1664 og 1688 [1-4]. Mads Stidsen er endvidere fundet anført som fæstebonde i Hatting By i perioden 1672-1678 [5-8].

Mads Stidsen havde to otting fæstegods [4]. En otting var en ottendedel af en gårds jord [9]. I 1600-tallet var en gård på to otting en almindelig gårdstørrelse. I 1672 angives Mads Stidsen at have en datter boende [5]. I 1678 anføres han at bo på gården med hustru, en søn, en datter, en hest, en hoppe, to køer, seks får og et svin [8]. Mads Stidsen havde tjenestepige på gården i 1672, 1673 og 1675 [5-7].

Jens Madsen Stidsen var fæstegårdmand i Hatting By i Hatting Sogn. Gården var ejet af Bygholm Gods og var takseret til 4 tønder, 6 skæpper, 3 fjerdingkar og 2 1/2 album hartkorn [10].

Det eneste kendte barn af Jens Madsen Stidsen og Maren Jensdatter er en søn, min tip-5-oldefar, Mads Jensen Stidsen (jf. kapitel 26), der blev født ca. 1694, dvs. Jens Madsen Stidsen og Maren Jensdatter må antages at være blevet gift inden da.

Som omtalt i kapitel 26 afstod Jens Madsen Stidsen i 1728 sin fæstegård til sønnen, Mads Jensen Stidsen. På det tidspunkt var Jens Madsen Stidsen ca. 69 år og trængte til at holde op med at fæste. Det fik han og hustruen lov til, for det er anført i fæstebrevet, at Mads Jensen Stidsens gamle forældre skulle bo på aftægt på gården så længe, de levede. Det er præciseret, at de skulle have fri kost og logi [10].

De fik også mulighed for at forsøde aftægtslivet med en ridetur, en tår mælk og uld til en strikket trøje, for det var aftalt, at Jens Madsen Stidsen og Maren Jensdatter kunne udtage et øghøved (dvs. en hest), en ko og fire får fra boet. Disse husdyr var sønnen forpligtet til at sætte på græs og fodre på lige fod med sine egne husdyr.

Aftægtsvilkårene var så gode, at Jens Madsen Stidsen og Maren Jensdatter besluttede sig til at holde sig i live i nogle år endnu. Jens Madsen Stidsen var 75 år, da han døde (begravet 9. juni 1734, Hatting Sogn). Maren Jensdatter var kun enke i et års tid. Hun døde i en alder af 78 år og blev begravet den 31. august 1735 (Hatting Sogn).

Litteraturliste

1. Rentekammeret, Matriklen af 1664, nr. 1823 A, Stjernholm Amt, Hatting Sogn, folio 141
2. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Modelbøger, 1682-1688, nr. 1759, Hatting, Bjerger og Nim Herreder, Hatting Sogn, folio 5
3. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Matrikelbøger, 1688-1691, nr. 1823, Stjernholm Amt, Hatting Sogn, folio 1
4. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Markbøger, nr. 992, Hatting Sogn, 1683
5. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1661-1672, Hatting Sogn, 1672, folio 41
6. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1673-1674, Hatting Sogn, 1673, folio 271b
7. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1675-1678, Hatting Sogn, 1675, folio 225
8. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1678-1680, Kop- og kvægskat, Hatting Sogn, 1678, folio 617
9. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
10. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 93-94

Kapitel 37. Da Neder Mølle malede

Mine tip-6-oldeforældre

Søren Jensen Møller & Kirsten Madsdatter

Søren Jensen Møller (930):

Født: ca. 1665

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1701

Død:

Begravet: 27. januar 1717 i Hatting Sogn (Vejle Amt)

Kirsten Madsdatter (931):

Født: ca. 1664

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1701

Død:

Begravet: 10. april 1733 i Hatting Sogn

Søren Jensen Møller kaldes også for Søren Jensen eller Søren Møller. Søren Jensen Møllers og Kirsten Madsdatters omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død. Der savnes viden om Kirsten Madsdatters fødested og forældre.

I skateregnskaber fra perioden 1690-1700 er Søren Jensen Møller anført at være fæster af Neder Mølle i Hatting Sogn [1-6]. Møllen var ejet af en von Sprechelsen. Det fremgår, at Søren Jensen Møller havde ansat en eller to tjenestefolk.

Hans forgænger som fæster af Neder Mølle hed Jens Nielsen. Han er nævnt i matriklen fra 1664 [7] og i skateregnskaber fra perioden 1672-1687 [8-14]. I perioden 1678-1687 er Jens Nielsen anført at være enkemand, og han havde skiftevis én eller to sønner boende hos sig på møllen. Jens Nielsen kan tænkes at have været far til Søren Jensen Møller, men den mulige familierelation er så usikker, at jeg ikke vil medregne Jens Nielsen blandt mine aner.

I ekstraskateregnskaberne fra 1688 anføres Neder Mølle at være øde [15]. Helt øde har den dog ikke været, for det anføres, at der var en tjenstedreng og en tjenstepige på møllen. Det må betyde, at der ikke har været nogen fæster af møllen, så Jens Nielsen må formodes at være død eller fraflyttet. Derefter har Søren Jensen Møller overtaget møllen.

Neder Mølle var en vandmølle. Først i midten af 1800-tallet blev vindmøller almindelige i Østjylland. Neder Mølle lå ved Ølsted Å. Møllen er nævnt første gang i 1565, og den blev nedlagt i 1900-tallet. Tidligere havde bønderne pligt til at lade deres korn male på møllerne, idet private kværne var forbudt indtil 1862. Bønderne ventede i møllen, mens deres eget korn blev malet, og mølleren fik sin betaling i korn [16].

Det er ikke muligt at få et komplet overblik over Søren Jensen Møllers og Kirsten Madsdatters børn, idet de fleste af børnene er født inden starten på Hatting Sogns kirkebog i 1701. Helt fra kirkebogens start optræder begge ægtefæller jævnlige som fadder ved dåb i sognet. I perioden

Kortet viser, at Neder Mølle (markeret med pil) lå ved landevejen mellem Korning og Hatting

I dag er der ingen spor af Søren Jensen Møllers vandmølle. Neder Mølle blev nedlagt i 1900-tallet, og ingen af de nuværende bygninger er fra hans tid. Inskriptionen på stenen sørger dog for, at møllen ikke bliver glemt (foto: 2019)

1701-1710 inkl. er Søren Jensen Møller fundet anvendt som fadder 13 gange og Kirsten Madsdatter 4 gange.

Det fremgår af kirkebogen, at den 6. januar 1701 blev Mads, Søren Møllers søn af Neder Mølle, begravet. Han blev 18 uger gammel, dvs. han må være født omkring 1. september 1700. Savnet skulle afhjælpes hurtigst muligt, så endnu en Mads Sørensen blev født året efter (døbt 10. marts 1702, Hatting Sogn). Moderens navn er ikke angivet ved dåben. Der er dog ikke tvivl om moderens identitet, for Søren Møllers hustru, Kirsten Madsdatter, blev den 18. april 1702 introduceret i kirken efter fødslen.

I 1710 døde to af Søren Jensen Møllers børn. Jens Sørensen døde i en alder af 18 år (begravet 11. maj 1710, Hatting Sogn), dvs. han var født ca. 1692. Birgitte Sørensdatter var 13 år, da hun døde (begravet 23. maj 1710, Hatting Sogn), dvs. hun var født ca. 1697. Endvidere antages min tip-5-oldemor, Dorthe Sørensdatter (født før 1701), at være datter af Søren Jensen Møller (jf. kapitel 26).

Det kan ikke fastslås med sikkerhed, at Kirsten Madsdatter var mor til de børn, der blev født inden kirkebogens start. I ekstraskatteregnskaberne fra 1699-1700 er Søren Jensen anført at være ugift [6]. Hvis denne oplysning er korrekt, må han have været gift to gange, idet han har fået børn både før og efter. Derfor er det usikkert, om Kirsten Madsdatter var mor til Dorthe Sørensdatter, og usikkert, om det er berettiget, at jeg udnævner Kirsten Madsdatter til min tip-6-oldemor.

Søren Jensen Møller boede fortsat på Neder Mølle, da han døde som 52-årig (begravet 27. januar 1717, Hatting Sogn). Møllehjulet skulle dreje videre, så Kirsten Madsdatter måtte finde sig en ny mand. Den 16. oktober 1718 (Hatting Sogn) blev hun i en alder af ca. 54 år gift med Anders Enevoldsen fra Hansted Sogn (Skanderborg Amt). Han var født i ca. 1686 ifølge aldersangivelsen ved hans død, dvs. han var ca. 32 år ved vielsen.

Anders Enevoldsen ville ikke nøjes med at male korn, men følte også trang til selv at dyrke noget. Det må være årsagen til, at han fire dage efter vielsen fæstede et stykke jord på Korning Mark af Bygholm Gods [17].

Efter næsten 15 års ægteskab døde Kirsten Madsdatter (begravet 10. april 1733, Hatting Sogn). Ifølge kirkebogen døde hun på Neder Mølle i sit 70. år, dvs. hun blev 69 år. Nu var det Anders Enevoldsens tur til at finde en ny ægtefælle. Den 18. oktober 1733 blev han gift i Hatting Kirke med Anne Jensdatter af Hatting.

Der må have manglet lidt seksualundervisning, for der gik 9 år, før Anne Jensdatter i 1742 fødte ægteparrets første barn, og derefter blev det til endnu et barn født i 1745. I 1754 døde Anders Enevoldsen af Neder Mølle (begravet 5. oktober 1754, Hatting Sogn) i en alder af 68 år. Møllehjulet gik ikke i stå af den grund, for Anne Jensdatter blev den 21. november 1755 (Hatting Sogn) gift med Niels Jensen. Og dermed vil jeg forlade Neder Mølle, selv om møllehjulet drejede rundt og rundt i mange år endnu.

Kendskabet til Søren Jensen Møllers børn er så mangelfuldt, at det er yderst begrænset, hvad der kan skrives om dem i det efterfølgende. Dorthe Sørensdatter er min tip-5-oldemor, og derfor er hun nærmere omtalt i kapitel 26. Derudover er det kun en søn, Mads Sørensen, der kan fortælles mere om.

Mads Sørensen blev som nævnt ovenfor født i 1702. Han formodes at være identisk med den Mads Sørensen fra Neder Mølle, der den 6. marts 1729 (Hatting Sogn) var fadder ved en dåb hos Mads Jensen Stidsen og Dorthe Sørensdatte.

Da Mads Jensen Stidsen og Dorthe Sørensdatte fik døbt et barn den 13. december 1739 (Hatting Sogn), var en af fadderne Mads Sørensen fra Stubberup i Løsning Sogn (Vejle Amt). Når man dengang anvendte udensogns faddere, var der oftest tale om familiemedlemmer. Det får mig til at formode, at Mads Sørensen fra Stubberup var møllersønnen fra Neder Mølle. Formodningen bestyrkes af, at Mads Sørensen fra Stubberup senere blev kaldt for Mads Sørensen Møller eller Mads Møller.

Mads Sørensen havde bopæl i Sebberup i Løsning Sogn, da han den 27. marts 1737 (Hedensted Sogn, Vejle Amt) blev trolovet med Maren Nielsdatte fra Hedensted. Han var flyttet til Stubberup, da de blev gift den 27. september 1737 (Hedensted Sogn). Maren Nielsdatte var ifølge aldersangivelsen ved hendes død født ca. 1713. Hun kan tænkes at være den Maren Nielsdatte, der blev døbt i Hedensted Sogn den 30. september 1714.

Ægteparret fik otte børn, der alle blev født i Løsning Sogn. Børnefødslerne må have bragt mere sorg end glæde, for syv af børnene døde kort tid efter fødslen. Den førstefødte var Niels Madsen (døbt 27. juni 1739, begravet 2. juli 1739), og derefter fulgte Søren Madsen (døbt 28. april 1741, begravet 28. maj 1741), Niels Madsen (døbt 21. august 1742, død 21. august 1742), Søren Madsen (døbt 17. januar 1745), Søren Madsen (døbt 29. september 1746, begravet 6. november 1746), Thomas Madsen (døbt 17. januar 1748, død 20. januar 1748), Anne Kirstine Madsdatte (døbt 7. september 1749, begravet 21. september 1749) og et nyfødt barn, som døde straks efter fødslen (begravet 18. april 1751).

Når en søn født i 1746 fik navnet Søren, er det nærliggende at tro, at den Søren, der blev født i 1745, var død forinden. Det er ikke anført i kirkebogen, at han er død i den mellemliggende periode, men det kan evt. skyldes en forglemmelse. I så fald har ingen af børnene overlevet deres spæde barndom.

Ved alle fødslerne var bopælen Stubberup. Kirkebogen anfører ikke fadderne ved børnenes dåb, så det vides ikke, om familiemedlemmer fra Neder Mølle har stået fadder. Kirkebogen giver heller ikke oplysninger om Mads Sørensens erhverv.

Den 8. maj 1768 blev Mads Møller fra Stubberup begravet på Løsning Kirkegård. Ifølge kirkebogen blev han 70 år, hvilket dog ikke passer helt med, at han formodes at være født i 1702. "Mads Møllers enke" fra Stubberup døde to år senere i en alder af 57 år (begravet 18. marts 1770, Løsning Sogn).

Litteraturliste

1. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1688-1690, Kop- og ildstedsskat, Hatting Sogn, 1690
2. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1691-1692, Kop- og ildstedsskat, Hatting Sogn, 1692, folio 295
3. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1696-1697, Hatting Sogn, 1696 og 1697

4. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1698, Hatting Sogn, 1698
5. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1699-1700, Tjenestekarleskat, Hatting Sogn, 1699
6. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1699-1700, Kopskat, Hatting Sogn, 1699-1700, folio 221
7. Rentekammeret, Matriklen af 1664, nr. 1823 A, Stjernholm Amt, Hatting Sogn, folio 145
8. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1661-1672, Hatting Sogn, 1672, folio 39b
9. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1675-1678, Hatting Sogn, 1675, folio 224b
10. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1678-1680, Kop- og kvægskat, Hatting Sogn, 1678, folio 614b
11. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1682-1684, Kop- og kvægskat, Hatting Sogn, 1682, folio 92
12. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1682-1684, Kop- og kvægskat, Hatting Sogn, 1683, folio 82b
13. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1682-1684, Kop- og kvægskat, Hatting Sogn, 1684, folio 85
14. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1685-1687, Kop- og kvægskat, Hatting Sogn, 1687
15. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1688-1690, Kop- og ildstedsskat, Hatting Sogn, 1688, folio 64
16. Eigil Holm: "Vandmøller i Bygholm Å-systemet", Horsens-Ren Fjord, Nyhedsbrev nr. 12, december 2004, side 326-333
17. Bygholm Gods, Fæsteprotokol, 1719-1784, side 17-18

Kapitel 38. Den retfærdige er trøstig i sin død

Mine tip-6-oldeforældre

Hans Thomasen & Inger Terkelsdatter

Hans Thomasen (932):

Født:

Døbt: 2. april 1679 i Hvirring Sogn (Skanderborg Amt)

Konfirmeret:

Gift: ca. 1705

Død:

Begravet: 30. juli 1726 i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt)

Inger Terkelsdatter (933):

Født:

Døbt: 27. september 1684 i Hornborg Sogn

Konfirmeret:

Gift: ca. 1705

Død:

Begravet: 5. juli 1726 i Hornborg Sogn

Hans Thomasen kaldes også Hans Thomsen. Mit bedste bud på min tip-6-oldefars oprindelse er, at han var den Hans Thomasen, der blev født i 1679 i Honum i Hvirring Sogn ca. 14 km vest for Horsens. Min tip-6-oldefar, Hans Thomasen, tilbragte sit voksenliv i Hornborg Sogn. Hvis han blev født i Hvirring Sogn, er han senere flyttet til nabosognet Hornborg.

Den Hans Thomasen, der blev født i Honum, var søn af Thomas Hansen, som var gift med Anne Lasdatter. Min tip-6-oldefars førstefødte datter fik navnet Anne, dvs. hun kan være opkaldt efter Anne Lasdatter. Der mangler dog sikker dokumentation for, at Thomas Hansen og Anne Lasdatter er mine tip-7-oldeforældre. Alligevel tror jeg så meget på familierelationen, at jeg har valgt at tildele dem særskilt omtale i kapitel 42.

Den 3. oktober 1700 blev der i Løsning Sogn (Vejle Amt) døbt et barn, der fik navnet Niels. Ifølge kirkebogen var barnet et "horebarn". Moderen var "en dum pige af Stubberup", som hed Maren Jensdatter. Når kirkebogen karakteriserer hende som dum, er der ikke tale om en vurdering af hendes forstand, idet betegnelsen "dum" dengang blev brugt om døvstumme [1].

Når den dumme pige fra Stubberup skal inddrages i denne historie, skyldes det, at hun ifølge kirkebogen med tegn og pegen havde givet til kende, at en ung karl i Hornborg ved navn Hans Thomasen var fader til barnet. Så kan man jo overveje, hvordan man fortæller det med tegn og pegen. Det pynter ikke på min slægtshistorie, at det må antages at være min tip-6-oldefar, der havde forgrebet sig på den døvstumme pige, der ikke har kunnet sige nej.

Vi er så langt tilbage i tiden, at det kan knibe med sikker dokumentation for familierelationerne. Det gælder også Inger Terkelsdatters oprindelse. En Inger Terkelsdatter blev født i 1684 som datter af Terkel Jensen og Dorthe Mikkelsdatter i Lille Mølle i Hornborg Sogn (jf. kapitel 43). Navnet Inger Terkelsdatter var ikke ret almindeligt, og jeg har ikke fundet andre relevante

Her i Hornborg Kirke fik Hans Thomasen og Inger Terkelsdatter døbt deres otte børn, og de fik begge en begravelsesprædiken med i graven, da de blev begravet i 1726. Dengang var kirken dog uden tårnet, der blev bygget i 1931 (foto: 2019)

bud i Hornborg og omegn. Derfor formoder jeg, at det er møllerens datter fra Hornborg, der er min tip-6-oldemor, selv om jeg ikke kan bevise det.

Inger Terkelsdatter levede en ret anonym tilværelse. Den eneste gang, jeg har fundet Inger Terkelsdatter omtalt som Hans Thomasens hustru, er i kirkebogen ved hendes død. Deres vielse er ikke fundet i den fælles kirkebog for Hornborg, Hvirring og Tamdrup Sogne. Inger Terkelsdatter flyttede som barn til Tyrsting Sogn (Skanderborg Amt) med sine forældre (jf. kapitel 43). Derfor kan vielsen tænkes at have fundet sted i Tyrsting Sogn, hvor kirkebogen først starter i 1723.

Hans Thomasen og Inger Terkelsdatter må være blevet gift senest i 1705, hvor deres første barn, min tip-5-oldefar, Thomas Hansen, blev født (døbt 22. november 1705, Hornborg Sogn). Det er kun faderens navn, der er anført i kirkebogen. Da jeg ikke har fundet tegn på, at Hans Thomasen har været gift mere end én gang, antager jeg, at Inger Terkelsdatter var mor til alle hans ægteskabelige børn.

De efterfølgende syv børn blev alle døbt i Hornborg Sogn, og bopælen er angivet at være Hornborg By. Den 13. november 1707 blev Anne Hansdatter døbt. Den 22. januar 1708 blev "Hans Thomsens barn af Hornborg jordet", og dette barn må formodes at være Anne. Derefter fulgte Terkild Hansen (døbt 2. april 1709), Hans Hansen (døbt 18. november 1711), Anders Hansen (døbt 29. april 1714), Anne Hansdatter (døbt 28. juni 1716), Jens Hansen (døbt 12. november 1719) og en efternøler, Niels Hansen (døbt 2. juli 1724).

I kirkebogen er der ikke fundet oplysninger om Hans Thomasens erhverv, men et godt gæt vil være, at det har været noget med landbrug.

Inger Terkelsdatter og Hans Thomasen stod sammen i både liv og død. I 1726 døde de med ca. 4 ugers mellemrum. Der er ingen aldersangivelse i kirkebogen ved deres død, og derfor kan det ikke afgøres, om deres fødselsår passer med de ovenfor anførte.

Inger Terkelsdatter blev begravet den 5. juli 1726 (Hornborg Sogn). Ved begravelsen prædikede præsten ifølge kirkebogen over skriftstedet ”Den retfærdige er trøstlig i sin død” fra Ordsprogenes Bog, 14. kapitel, vers 32 [2]. Trøstlig betyder ”ved godt mod”, ”rolig”, ”uden frygt” m.m. [1]. Man må så håbe, at Inger Terkelsdatter var retfærdig.

Den 30. juli 1726 (Hornborg Sogn) var det Hans Thomasens tur til at få en begravelsesprædiken. Den tog udgangspunkt i Salmernes Bog, 27. salme, vers 10: ”Thi min fader og min moder forlod mig, men Herren tager mig op” [2].

Det kan tænkes, at skriftstedet var udvalgt med henblik på at give trøst til de efterladte børn, der nu var forældreløse. Fem af børnene må have været under konfirmationsalderen. Der er ingen viden om, hvem der derefter tog sig af børnene.

Det vides med sikkerhed, at seks af børnene blev voksne, idet de omtales i et skifte fra 1741 [3]. Sønnen, Niels Hansen, er død inden da, men jeg har ikke fundet oplysninger om hverken hans liv eller død. Den ældste søn, Thomas Hansen, omtales i kapitel 27, fordi han er min tip-5-oldefar. De øvrige fem børn omtales i det følgende. Der foreligger ikke yderligere viden om den ”uægte” søn, som Hans Thomasen fik med den ”dumme” pige.

Terkild Hansen bliver jeg hurtigt færdig med at skrive om. Ved skiftet efter broderen, Anders Hansen, i 1741 anføres det, at Terkild Hansen var snedkersvend og opholdt sig i Norge [3]. Han var på det tidspunkt 32 år. Terkild Hansen rejste hjem fra Norge under skiftebehandlingen og deltog i et møde den 11. august 1741. Det vides ikke, om han rejste hjem udelukkende pga. skiftet, eller om han evt. bosatte sig i Danmark efterfølgende.

Hans Hansen var 20 år, da han den 18. maj 1732 måtte møde til offentligt skifte i Hornborg Kirke. Årsagen var, at en Maren Christensdatter fra Hornborg havde udlagt ham som fader til et ”uægte” barn, Hans (døbt 4. maj 1732, Hornborg Sogn). Hans Hansen må formodes at have vedkendt sig faderskabet, for barnet blev ved dåben båret af Thomas Hansens kone fra Hornborg, som må antages at være Hans Hansens svigerinde, Karen Christensdatter (jf. kapitel 27).

Det lykkedes senere for Hans Hansen at få børn, der var mere ”ægte”. Derfor må han være blevet gift, selv om vielsen ikke er blevet fundet i kirkebogen. Navnet på hustruen er heller ikke fundet, så hun må have været ret selvudslettende.

I maj 1741 er Hans Hansen angivet at tjene i Hornborg [3]. Det er sandsynligt, at han som tjenestekarl var ugift. I så fald er han blevet gift kort tid efter. Den 6. august 1741 fik Hans Hansen i Hornborg døbt en datter, Inger Hansdatter, der blev opkaldt efter hans mor. Inger Hansdatter og de efterfølgende børn blev døbt i Hornborg Sogn. Maren Hansdatter blev døbt den 12. april 1744, Anders Hansen blev døbt den 14. maj 1747, Terkel Hansen den 3. april 1749, og den 25. marts 1752 blev et dødfødt barn begravet.

Om Hans Hansens helbred vides kun, at han var syg den 12. januar 1750. På denne dato var han tilsagt til at møde op som formynder og værge for børnene ved skiftet efter broderen, Thomas Hansen. Der måtte dog udpeges en stedfortræder, fordi Hans Hansen ”formedelst påkommende svagthed ej kunne møde” [4].

Hans Hansen må være kommet sig over sin svagthed, for han levede i yderligere 36 år. Han var 74 år, da han døde (begravet 9. juli 1786, Hornborg Sogn). Det fremgår af kirkebogen, at han boede i et hus, der tilhørte Jens Knudsen. Kirkebogen var ikke nøjeregnende, for det er anført, at Hans Hansen blev ”henimod 80 år gammel”.

Anders Hansen var snedkervend i Horsens, da han døde den 27. maj 1741 [3] i en alder af 27 år. Han blev begravet den 30. maj 1741 (Vor Frelzers Sogn, Horsens). I kirkebogen kaldes han for ”Anders Hansen Hornborg”. Han boede og arbejdede hos snedkermester Isak Mathiasen. Anders Hansen nåede ikke at blive gift, men efterlod sig en kæreste, Ingeborg Sørensdatte, som han var forlovet med [3].

På dødsdagen den 27. maj 1741 blev Anders Hansens ejendele registreret og vurderet [3]. Ejendele bestod primært af tøj, men der var også en dragkiste, en violin, en snustobaksdåse af messing og et lille spejl. Han var forberedt på at skulle duellere, for blandt ejendele var en gammel kårdeklinge. Det blev oplyst af snedkermesteren, at Anders Hansen i levende live havde foræret sin kæreste et par skospænder af sølv og tre sølvknapper.

Arvingerne var afdødes fire brødre, Thomas, Terkild, Hans og Jens, og søsteren, Anne. Kæresten, Ingeborg Sørensdatte, fremlagde et gavebrev, som Anders Hansen havde udstedt den 23. maj 1741, dvs. fire dage før sin død. Det fremgår af gavebrevet, at Anders Hansen havde været kæreste med Ingeborg i nogle år. Da han nu var svagelig og var døden nær, ønskede han at forære alt, hvad han efterlod sig, til Ingeborg Sørensdatte. Til gengæld skulle Ingeborg Sørensdatte sørge for, at han fik ”en hæderlig og kristelig jordefærd”.

Ved næste møde i skifteretten den 16. juni 1741 var fire af Anders Hansens søskende mødt op. De begærede udsættelse, så de kunne nå at skrive til den fraværende bror, Terkild Hansen, der som nævnt ovenfor opholdt sig i Norge.

Da skiftet blev genoptaget den 11. august 1741, var Terkild Hansen nået hjem fra Norge, og alle søskende var til stede. De ville have deres arv efter broderen. Derfor ville de ikke respektere hans gavebrev, som ikke havde juridisk gyldighed. De begærede alle broderens ejendele udleveret og lovede til gengæld at betale al hans gæld. En repræsentant for Ingeborg Sørensdatte krævede, at hun som minimum skulle have erstattet det beløb, hun havde brugt på Anders Hansens begravelse.

Skifteretten traf beslutning om, at arvingerne kunne få udleveret Anders Hansens efterladenskaber på en aftalt dag mod forinden at have betalt begravelsesudgifterne til Ingeborg Sørensdatte samt skifteomkostningerne og afdødes bortskyldige gæld. Arvingerne erklærede, at de ville møde op den 15. august 1741 kl. 1 om eftermiddagen for at betale gælden og afhente efterladenskaberne.

Den 15. august 1741 ventede skifteretten forgæves på arvingerne mellem kl. 1 og 3. Arvingerne må have lugtet luntten, for boopgørelsen viser, at de havde god grund til at udeblive. Den største gældspost var Ingeborg Sørensdattes udlæg for begravelsen, men der var flere regninger, bl.a. fra doktoren, kirurgen og apotekeren. Skifteretten konkluderede, at boets gæld oversteg den

sum, som afdødes ejendele var vurderet til. Derfor skulle ejendelene sælges på auktion for at indbringe mest muligt.

Den 11. januar 1742 blev skiftet sluttet. Auktionen havde indbragt 26 rigsdaler, 4 mark og 8 skilling. Det var ikke nok til at dække boets gæld. Derfor fik de fleste kreditorer kun delvis dækning for deres tilgodehavender, og Anders Hansens søskende fik en lang næse. Hvis Terkild Hansen var rejst hjem fra Norge i forventning om en stor arv fra broderen, må hans næse have været allerlængst.

Ingeborg Sørensdatter klarede sig uden sin Anders. Den 15. marts 1743 (Vor Frelseres Sogn, Horsens) blev hun gift med Niels Hagendal Rafn, og det blev givetvis et langt og lykkeligt ægteskab.

Anne Hansdatter boede i 1741 i Klovborg og var gift med en Villads Jensen [3]. Det må derfor være deres barn, der blev født den 17. april 1741 og døbt Dorthe Villadsdatter den 19. april 1741 (Klovborg Sogn, Skanderborg Amt). I kirkebogen angives forældrene at være Villads Jensen og Anne Hansdatter i Klovborg. Den ene af fadderne ved dåben var Annes bror, Jens Hansen.

Samme dag, som Dorthe Villadsdatter blev døbt, blev Villads Jensens søn af Føvling begravet (Føvling Sogn, Skanderborg Amt). Villads Jensen var den 20. november 1737 blevet gift med en Anne Hansdatter (Føvling Sogn). Ægteparret fra Føvling boede tilsyneladende resten af livet i Føvling Sogn, hvor de fik børn og døde.

Der var således to ægtepar med navnene Villads Jensen og Anne Hansdatter på samme tid på samme egn. Det må formodes, at det var det samme af de to ægtepar, der blev boende i Føvling. Dette ægtepar må derfor antages at være "det forkerte", og der skal ledes efter "den rigtige" Anne Hansdatter andre steder end i Føvling Sogn.

Det kan muligvis være hende, der blev trolovet den 14. marts 1734 i Hornborg Sogn. De trolovede anføres i kirkebogen at hedde Villads og Anne, men efternavnene er ikke anført. Den ene forlover angives at hedde Thomas Hansen, dvs. der kan være tale om Anne Hansdatters bror. På trolovelsestidspunktet var Anne Hansdatter kun 17 år, og det skaber tvivl om, hvorvidt det var hende, der blev trolovet.

Vielsen er ikke fundet anført i Hornborgs kirkebog. Der er ikke fundet flere børn af Villads Jensen og Anne Hansdatter i Klovborg Sogn. Hvis de er blevet gift i 1734, er det sandsynligt, at de har boet og fået børn andetsteds, inden de flyttede til Klovborg. Der er søgt forgæves efter børn af Villads Jensen og Anne Hansdatter i de omkringliggende sogne.

Den 7. marts 1745 (Ring Sogn, Skanderborg Amt) fik Villads Jensen fra Ring døbt en søn, Laurids Villadsen. Moderens navn er ikke anført. Ring ligger ca. 6 km fra Klovborg, så det er sandsynligt, at ægteparret er flyttet fra Klovborg til Ring.

Villads Jensen fra Ring døde i 1748 (begravet 23. maj 1748, Ring Sogn). Hans alder er ikke anført i kirkebogen. Den 7. juli 1748 blev Anne Hansdatter fra Ring trolovet med Mikkel Hansen fra Ring, og de blev gift den 12. november 1748 (Ring Sogn). Det er overvejende sandsynligt, at denne Anne Hansdatter var Villads Jensens enke.

Sandsynligheden bliver næsten til vished, når det konstateres, at Mikkel Hansens og Anne Hansdatters første barn blev kaldt for Villads (døbt 11. februar 1750, Ring Sogn). Det blev ikke til flere børn, og ægteparret levede herefter i ubemærkethed i over 30 år.

Anne Hansdatter var 66 år gammel, da hun døde i Ring Skovhus (begravet 8. december 1782, Ring Sogn). Aldersangivelsen passer perfekt på ”den rigtige” Anne Hansdatter. Mikkel Hansen døde i Ring Skovhus tre år senere (begravet 4. december 1785, Ring Sogn). Han var 74 år, dvs. født ca. 1711, og angives at have været skovfoged.

Jens Hansen var den yngste i børneflokket. I 1741 tjente han på Matstrup [3], der var et gods i Tyrsting Sogn (Skanderborg Amt). Da Jens Hansen den 19. april samme år var fadder ved en dåb hos søsteren, Anne Hansdatter, i Klovsborg Sogn (jf. ovenfor), anføres han at være kusk hos regimentskvartermester Thygesen på Matstrup.

Den 21. september 1760 (Tyrsting Sogn) blev møllersvend fra Matstrup Mølle, Jens Hansen, gift med pigen Else Christensdatter fra Tyrsting. Det er usikkert, om denne møllersvend er ”den rigtige” Jens Hansen. Da Matstrup Mølle hørte under Matstrup Gods, er det tænkeligt, at Jens Hansen kan være blevet forflyttet/forfremmet fra godset til møllen. Der er ikke noget i ægteparrets senere livshistorie, der indikerer, at der er tale om ”den rigtige” Jens Hansen. Derfor vil jeg ikke skrive mere om Jens Hansen her.

Litteraturliste

1. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
2. Gamle Testamente, Den reviderede oversættelse af 1871, <http://www.biblen.info/Resources/Dansk1897.txt>
3. Horsens Byfoged, Skifteprotokol, 1739-1747, folio 294b-298b
4. Låge Gods, Skifteprotokol, 1723-1766, folio 65b-67

Kapitel 39. Smeden fik en Bodil

Mine tip-6-oldeforældre

Christen Pedersen Smed & Bodil Poulsdatter

Christen Pedersen Smed (934):

Født: ca. 1674

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 15. oktober 1699 i Engum Sogn (Vejle Amt)

Død:

Begravet: 19. december 1736 i Hatting Sogn (Vejle Amt)

Bodil Poulsdatter (935):

Født:

Døbt: 17. marts 1672 i Engum Sogn

Konfirmeret:

Gift: 15. oktober 1699 i Engum Sogn

Død:

Begravet:

Christen Pedersen Smed kaldes ofte blot for Christen Smed. Han var søn af Peder Christensen Smed og Sidsel Hansdatter (jf. kapitel 44), som sandsynligvis har boet i Hatting Sogn (Vejle Amt), da Christen blev født.

Præstegården i Hatting brændte i 1789 [1]. Ved den lejlighed gik sognets ældste kirkebog formentlig tabt. Den ældste, bevarede kirkebog fra sognet starter i 1701, og derfor kan der ikke findes oplysninger om Christen Pedersen Smeds fødsel/dåb. Hans omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død.

Engum Præstegård brændte i både 1735 og 1863 [1]. I begge tilfælde blev de gamle kirkebøger reddet, for sognets kirkebøger findes helt tilbage til 1647. Det kan derfor konstateres, at Bodil Poulsdatter blev døbt den 17. marts 1672 i Engum Sogn som datter af Poul Jensen. Han blev også kaldt for Poul Thuesen og var gift med Sidsel Christensdatter (jf. kapitel 45).

Den 5. februar 1699 (Engum Sogn) blev Christen Pedersen Smed fra Hatting trolovet med Bodil Poulsdatter fra Assendrup i Engum Sogn. Når de to fandt sammen på trods af en afstand imellem dem på ca. 15 km, skyldtes det formentlig, at Christen havde tilknytning til Assendrup, fordi hans forældre var flyttet dertil.

Christen Pedersen Smed og Bodil Poulsdatter blev "i ægteskab sammenviede" den 15. oktober 1699 i Engum Kirke. Ved vielsen var Christen ca. 25 år, og Bodil var 27 år. Næste livstegn fra dem kom den 19. oktober 1701, hvor de fik døbt et barn i Hatting Sogn. Det er derfor sandsynligt, at de umiddelbart efter vielsen bosatte sig i Hatting Sogn.

Barnet fik navnet Sidsel, og hun blev derved opkaldt efter både sin farmor og sin mormor. Blandt fadderne var både barnets farfar og morfar og Bodil Poulsdatters bror, Christen Poulsen (jf. kapitel 45). Mødrenes navne er ikke nævnt i kirkebogen ved børnenes dåb. Det fremgår dog af oplysningerne om mødrenes efterfølgende introduktion, at Christen Pedersen Smeds

hustru ved alle fødslerne hed Bodil. Alt tyder således på, at han har holdt sig til den samme hustru.

Det kan ikke fastslås med sikkerhed, at Sidsel var ægteparrets første barn, idet Christen Pedersen Smed og Bodil Poulsdatter evt. kan have fået et barn i Hatting Sogn inden kirkebogens start i 1701.

De efterfølgende børn var min tip-5-oldemor, Karen Christensdatter (døbt 3. november 1703), Peder Christensen (døbt 11. juni 1706, begravet 3. november 1706), igen en Peder Christensen (døbt 16. marts 1708, begravet 1. juli 1708), Margrete Christensdatter (døbt 1. juni 1710), en dødfødt søn (begravet 13. juli 1712) og Anne Christensdatter (døbt 2. august 1715, begravet 9. april 1716), dvs. kun tre af syv børn blev voksne.

I alle tilfælde blev børnene døbt og begravet i Hatting Sogn. Christen Pedersen Smed skiftede dog tilsyneladende bopæl inden for sognet. I 1701 og 1703 var bopælen Hatting By, i 1706, 1708 og 1710 angives bopælen at være Bygholm eller ”ved Bygholm”, og i 1712, 1715 og 1716 var den igen Hatting By. Christen Pedersens tilnavn giver grund til at tro, at han har arbejdet som smed.

Relationerne til Bodil Poulsdatters familie i Assendrup blev holdt ved lige trods flytningen. Den 10. august 1707 var Christen Smed og ”Christen Smeds kone” faddere, da Bodils søster, Anne Poulsdatter, fik en søn døbt i Engum Sogn (jf. kapitel 45).

Christen Pedersen Smed var så rejseglad, at han ikke kunne nøjes med en rejse til de sydligere himmelstrøg i Assendrup. Den 27. december 1727 iførte han sig sit varmeste tøj og drog vestpå til Hornborg (Skanderborg Amt), hvor hans datter, Karen Christensdatter, skulle have en datter døbt. Blandt fadderne omtales han som ”barnets morfader, smeden i Hatting”.

Derefter har Christen Pedersen Smed i næsten ti år i al ubemærkethed smedet, mens jernet var varmt. Det holdt han dog op med i 1736. Den 19. december 1736 (Hatting Sogn) blev han begravet. Ifølge kirkebogen havde han bopæl i Hatting By og var i sit 62. år, da han døde.

Bodil Poulsdatter var ret anonym inden mandens død, og det blev kun værre derefter. Det er ikke lykkedes at finde hendes død i Hatting Sogns kirkebog, så hun er formentlig flyttet udensogns, f.eks. for at komme på aftægt hos en af sine døtre.

De tre overlevende børn var døtrene Sidsel, Karen og Margrete. Karen Christensdatter døde i en ung alder, og hun er nærmere omtalt i kapitel 27, fordi hun er min tip-5-oldemor. Den mangelfulde viden, jeg har om de to resterende døtre, bliver præsenteret i det følgende.

Sidsel Christensdatter fulgte med sin far, da han som omtalt ovenfor var til barnedåb i Hornborg den 27. december 1727. Det fremgår af kirkebogen, at ”barnets moster fra Hatting, Sidsel” bar barnet. Da der igen var dåb i Hornborg den 6. februar 1729, blev barnet båret af ”barnets da ugifte moster af Hatting”. Det er uvist, om der var tale om Sidsel eller Margrete, idet ingen af dem så vidt vides var gift på det tidspunkt.

Den 16. november 1731 (Hatting Sogn) blev Sidsel Christensdatter fra Hatting trolovet med Peder Pedersen, der havde et tilnavn, som jeg med nogen usikkerhed har tydet som ”Kolding”. Han er i kirkebogen anført at være fra Gudumlund. De blev gift i Hatting Kirke den 9. marts 1732. Det må antages, at bruden var Christen Pedersen Smeds Sidsel.

Efterfølgende er der ikke fundet spor af ægteparret i Hatting Sogn, og jeg har opgivet at lede i resten af verden.

Margrete Christensdatter holdt sig til én fra sognet, da det ca. tre år senere blev hendes tur til at blive gift. Den 10. november 1734 (Hatting Sogn) blev Margrete Christensdatter fra Hatting trolovet med Oluf Sørensen Lund fra Hatting. Ved senere lejligheder omtales han også som Ole. Der var omstændigheder, der gjorde, at det hastede med at blive gift, så det blev de allerede den 12. december 1734 (Hatting Sogn).

Ca. en måned efter fik de den 13. januar 1735 døbt en søn, Peder Olufsen. Han blev begravet den 15. maj 1735. I kirkebogen omtales han som søn af "Oluf Sørensen Lund Landsoldat" i Hatting, dvs. Oluf Sørensen Lund har formentlig været udskrevet som deltidssoldat samtidig med, at han har arbejdet i landbruget.

Næste barn, Margrete Olufsdatter, blev døbt den 12. januar 1736 (Hatting Sogn). Da hun den 11. februar 1736 blev fremstillet i kirken, var Christen Smed en af fadderne, dvs. han nåede at blive fadder en sidste gang, inden han døde senere samme år.

De efterfølgende børn var Christen Olufsen (døbt 14. januar 1738, begravet 19. oktober 1738), Søren Olufsen (døbt 24. november 1739), Christen Olufsen (døbt 21. januar 1742), Juel Olufsen (døbt 17. februar 1744) og Sara Olufsdatter (døbt 1. maj 1746, begravet 19. maj 1746). Disse børn blev alle født i Hatting Sogn.

Denne livshistorie slutter lidt for brat, for herefter er det ikke lykkedes mig at finde yderligere oplysninger om familien. Det er sandsynligt, at de er flyttet til et andet sogn.

Litteraturliste

1. Ruben Højmark: "Danske kirkesogne. Sogn, herred, amt. Udvidet udgave", 3. udgave, 2012, http://www.nordgen.com/sites/nordgen.com/files/Danske_kirkesogne_

Kapitel 40. Skomageren blev ved sin læst

Mine tip-6-oldeforældre

Peder Rasmussen Krag & Maren Madsdatter

Peder Rasmussen Krag (992):

Født: ca. 1630 i Horsens

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død: 11. oktober 1696 i Vor Frelzers Sogn, Horsens

Begravet: 16. oktober 1696 i Vor Frelzers Sogn, Horsens

Maren Madsdatter (993):

Født: 1640

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død: 16. maj 1699 i Vor Frelzers Sogn, Horsens

Begravet: 19. maj 1699 i Vor Frelzers Sogn, Horsens

Min formodning om, at Peder Rasmussen Krag og Maren Madsdatter er mine tip-6-oldeforældre, er primært baseret på navngivningen. Med datidens navngivningstraditioner er det forventeligt, at Peder Rasmussen Krag har haft en søn ved navn Rasmus Pedersen Krag. I kapitel 33 er det omtalt, at Rasmus Pedersen Krag i Horsens var bror til min formodede tip-5-oldefar, Peder Pedersen Krag, og det leder frem til formodningen om, at Peder Rasmussen Krag er min tip-6-oldefar.

Peder Rasmussen Krag og Maren Madsdatter er blevet født/døbt og med stor sandsynlighed også gift inden kirkebogens start i Horsens i 1680. Derfor er det kun deres død, der har kunnet findes i kirkebogen. Peder Rasmussen Krag angives at være født i Horsens [1].

Den 26. juni 1666 fik Peder Rasmussen Krag borgerskab i Horsens [1]. Det udnyttede han til at ernære sig som skomager. Mænd tog ofte borgerskab, inden de skulle giftes, så forsørgelsesgrundlaget var i orden. Det er derfor tænkeligt, at Peder Rasmussen Krag er blevet gift omkring 1666.

Peder Rasmussen Krag var ifølge kirkebogen 66 år gammel, dvs. født i ca. 1630, da han døde den 11. oktober 1696 (Vor Frelzers Sogn, Horsens, Skanderborg Amt). Han er anført at være skomager på Nørregade.

Maren Madsdatter omtales i kirkebogen ved sin død den 16. maj 1699 (Vor Frelzers Sogn, Horsens) som ”Peder Krages skomagere enke af Nørregade”. Det har krævet en del regnearbejde, når det i kirkebogen er anført, at hun blev 59 år, 1 måned og 3 dage gammel. Hvis der er grundlag for denne nøjagtighed, må hun være født den 13. april 1640. Min tip-5-oldefar, Peder Pedersen Krags først fødte datter fik navnet Maren, dvs. hun kan tænkes at være blevet opkaldt efter Maren Madsdatter.

Rasmus Pedersen Krag, Peder Pedersen Krag og Jens Pedersen Krag var brødre og formodes at være børn af Peder Rasmussen Krag og Maren Madsdatter. Der foreligger ingen oplysninger om, hvornår de tre brødre blev født. Derfor må jeg nøjes med at konstatere, at de blev gift i henholdsvis 1708, 1702 og 1692. Det kan passe med, at de er børn af forældre født i henholdsvis ca. 1630 og 1640.

Som nævnt var Peder Rasmussen Krag skomager. Dem var der så mange af i Horsens på den tid, at man skulle tro, at horsensianerne gik på fire ben. Da æblet sjældent falder langt fra stammen, gik faderens erhverv ofte i arv til sønnerne. Både Rasmus Pedersen Krag og Peder Pedersen Krag var skomagere, og det kan styrke formodningen om, at de var sønner af Peder Rasmussen Krag.

Der er fundet et enkelt livstegn fra Peder Rasmussen Krag før hans død. Året forinden var han den 30. september 1695 den ene af to vurderingsmænd ved et skifte efter skomager Nikolaj Mortensens enke i Horsens [2]. Der har formentlig været brug for fagkundskab til vurdering af den del af indboet, der havde relation til skomagerhåndværket.

Peder Rasmussen Krag og Maren Madsdatter har sandsynligvis fået flere børn end de tre ovennævnte. Peder Pedersen Krag er nærmere omtalt i kapitel 33, fordi han er min tip-5-oldefar. De to øvrige omtales nærmere i det følgende.

Jens Pedersen Krag blev den 21. december 1692 gift med Anne Pedersdatter (Vor Frelsers Sogn, Horsens). Den 20. juli 1712 var Jens Pedersen Krag formynder for Rasmus Pedersen Krag's søn ved skiftet efter Rasmus Pedersen Krag's afdøde hustru. Det er anført, at Jens Pedersen Krag var borger og drejer i Horsens [3].

Den 1. oktober 1720 (Vor Frelsers Sogn, Horsens) kastede præsten jord på Jens Pedersen Krag og nedsatte ham i kirkegården i en fyrrekiste, så jeg formoder, at Jens Pedersen Krag var død forinden. Der blev holdt skifte efter ham den 18. december 1720 [4]. I skiftet omtales hans erhverv som ”rokkedrejer”, dvs. han har fremstillet spinderokke. Jens Pedersen Krag og Anne Pedersdatter havde ingen børn. Den eneste arving var broderen, Peder Pedersen Krag fra Ul-dum.

Jens Pedersen Krag havde været ejer af et hus i Søndergade i Horsens. Det blev vurderet til 80 rigsdaler, men blev ved offentlig auktion solgt for 151 rigsdaler. Det mest værdifulde indbo var en lille bryggerkedel af kobber og en kakkelovn. Det er ikke overraskende, at han efterlod sig en omfattende samling drejerværktøj. Der var ingen husdyr, men der var en sort muffe af hundskind, så måske var hunden blevet aflivet for at gøre nytte som muffe.

Boets samlede værdi blev opgjort til 208 rigsdaler og 5 mark. Der var dog en betydelig gæld, bl.a. et lån i huset, skyldige renter af lånet, et lån til begravelsen, gæld til forskellige privatpersoner og skyldig løn til en drejersvend. Når gælden var fratrukket, var der et beskedent beløb på 1 rigsdaler, 2 mark og 8 skilling til lige deling mellem enken og Peder Pedersen Krag. Det blev Peder Pedersen Krag ikke rig af.

Enken, Anne Pedersdatter, blev begravet den 28. marts 1721 (Vor Frelsers Sogn, Horsens). Skiftet efter hende blev afholdt den 5. maj 1722 ”efter år og dag”, som var defineret som et år og seks uger efter hendes død [5]. Når skiftet blev udskudt, skyldtes det, at man ikke havde kendskab til arvinger. Derfor skulle evt. arvinger have tid til at melde sig.

Ifølge skiftet boede Anne Pedersdatter ved sin død i en lejebolig i Søndergade. Hun havde ansat en drejersvend, så jeg forestiller mig, at hun havde lejet sin afdøde mands tidligere ejerbolig og fortsat driften af værkstedet ved hjælp af en svend. Hendes ejendele blev solgt på auktion. Der var et overskud i boet på 12 rigsdaler. Det blev overladt til en værge, der skulle opbevare pengene, indtil arvingerne blev fundet.

Rasmus Pedersen Krag var fadder, da skomager Nikolaj Mortensen på Nørregade i Horsens den 18. august 1700 (Vor Frelsers Sogn, Horsens) fik døbt en søn. Det er anført i kirkebogen, at Rasmus Pedersen Krag var skomagervend hos Nikolaj Mortensen. Alligevel var det ikke Rasmus, men broderen, Peder Pedersen Krag, der løb af med skomagerenken, da Nikolaj Mortensen døde få måneder senere (jf. kapitel 33).

Der gik nogle år, før Rasmus Pedersen Krag blev gift. Han havde bopæl i Smedegade i Horsens, da han den 14. november 1708 (Vor Frelsers Sogn, Horsens) blev gift med Birgitte Nielsdatter. Forinden havde skomagervend Rasmus Pedersen Krag den 24. juli 1708 fået borgerskab i Horsens som skomager [6], dvs. han kunne nu arbejde som selvstændig.

En søn, Oluf Rasmussen, blev født den 19. september 1710 (Vor Frelsers Sogn, Horsens). Ifølge kirkebogen var Rasmus Pedersen Krag skomager i Smedegade. Den 7. juni 1712 fødte Birgitte Nielsdatter en dødfødt søn (Vor Frelsers Sogn, Horsens). En ulykke kommer sjældent alene. Birgitte Nielsdatter overlevede ikke fødslen, men døde den 12. juni 1712 (Vor Frelsers Sogn, Horsens). Ifølge kirkebogen blev hun 33 år, 12 uger og 6 dage gammel, dvs. hun var født i 1679.

Der blev afholdt skifte efter Birgitte Nielsdatter den 20. juli 1712 i Rasmus Pedersen Krags lejebolig i Smedegade [3]. Arvingerne var enkemanden og sønnen, Oluf Rasmussen. Lille Oluf havde af sin morbrors kone tidligere fået foræret et sølvbæger med indgraveret navn til en værdi af 3 rigsdaler. Det fik han lov til at beholde uden for bodelingen.

Boopgørelsen afslører, at ubudne gæster i huset ville få en varm velkomst, for Rasmus Pedersen Krag var i besiddelse af en flintebøsse. Det fremgår også, at han ikke behøvede at varme sin kone om natten, for det klarede hun selv med en rød, ulden nattørje. Det mest værdifulde indbo var 6 huder i barkkarret og 6 huder, som var barket. Et barkkar var et stort kar, hvori huder blev nedlagt for at blive garvet. De garvede huder må skomageren antages at have brugt til fremstilling af fodtøj.

Slutresultatet var et overskud i boet på 37 sletdaler og 3 mark, der skulle deles ligeligt mellem far og søn. Rasmus Pedersen Krag rundede ”af faderlig kærlighed til sin søn” sønnens arv op til 20 sletdaler. Denne arv skulle forblive urørt, men uforrentet hos Rasmus Pedersen Krag, indtil sønnen blev 18 år. Til gengæld skulle Rasmus Pedersen Krag holde sønnen ”med fri kost, klæder, skolegang, til ære og lære”.

Herefter kunne Rasmus Pedersen Krag udfolde sig frit på ægteskabsmarkedet i Horsens. Den 16. september 1712 blev han trolovet med Sidsel Rasmusdatter, og de blev gift den 16. november 1712 (Vor Frelsers Sogn, Horsens). Det nye ægteskab resulterede ikke i børn. Rasmus Pedersen Krag mistede oven i købet sin eneste søn, idet Oluf Rasmussen døde 5 år gammel (begravet 12. december 1715, Vor Frelsers Sogn, Horsens).

Rasmus Pedersen Krag døde ca. 4 måneder efter (begravet 20. april 1716, Vor Frelsers Sogn, Horsens). Jeg har dog ikke belæg for at påstå, at han døde af sorg over sønnens død. Da der ikke var børn til at arve, var Rasmus Pedersen Krags brødre arveberettigede.

Broderen, Peder Pedersen Krag fra Uldum, underskrev den 20. april 1716 i Horsens et arveafkald. Deri kvitterede han for af sin afdøde brors hustru, Sidsel Rasmusdatter, at have fået den arv, han kunne tilkomme efter sin afdøde bror [7]. Når arveafkaldet blev underskrevet netop den dag, skyldtes det med stor sandsynlighed, at Peder Pedersen Krag var rejst til Horsens for at deltage i Rasmus Pedersen Krags begravelse.

Litteraturliste

1. Horsens Rådstue, Magistraten, Borgerskabsprotokol, 1650-1727, folio 29
2. Horsens Byfoged, Skifteprotokol, 1694-1698, folio 89-94
3. Horsens Byfoged, Skifteprotokol, 1705-1712, folio 685b-688b
4. Horsens Byfoged, Skifteprotokol, 1719-1725, folio 180-186
5. Horsens Byfoged, Skifteprotokol, 1719-1725, folio 289b-294b
6. Horsens Rådstue, Magistraten, Borgerskabsprotokol, 1650-1727, folio 80
7. Horsens Byfoged, Skifteprotokol, 1713-1719, folio 265

Kapitel 41. Hippolitas fæstebonde

Mine tip-6-oldeforældre

Laurs Sørensen & Maren Nielsdatter

Laurs Sørensen (1022):

Født: ca. 1633

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1682

Død: 15. april 1714 i Sankt Hans Sogn, Hjørring

Begravet: 22. april 1714 i Sankt Hans Sogn, Hjørring

Maren Nielsdatter (1023):

Født: ca. 1652

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1682

Død: 22. april 1714 i Sankt Hans Sogn, Hjørring

Begravet: 29. april 1714 i Sankt Hans Sogn, Hjørring

Laurs Sørensens fornavn ses også skrevet Lars eller Laurids. Den eneste gang, Laurs Sørensens hustru er nævnt ved navn, er i kirkebogen ved hendes død. Kirkebogen i Sankt Hans Sogn starter i 1693, og derfor er der ikke fundet oplysninger om Laurs Sørensens og Maren Nielsdatters fødsel/dåb eller vielse.

I 1672 nævnes Laurs Sørensen i et skatteregnskab som beboer af en gård i Gjurup. Gjurup var en bebyggelse 2-3 km vest for Hjørring. Det fremgår, at han skulle betale folkeskat af en tjenestepige [1]. I 1681 og 1683 betalte Laurs Sørensen skat af både en tjenestekarl og en tjenestepige. Han anføres at være fæstebonde under godsejerske Hippolita Hahn på Fuglsig Gods [2, 3].

I ekstraskatteregnskaberne fra 1682 er "Laurs Sørensen og hans hustru" anført, dvs. de må være blevet gift inden 1682. Laurs Sørensen blev beskattet af en tjenstedreng og en tjenestepige, men da også husdyrene skulle beskattes, er det anført, at Laurs Sørensen havde to hopper, to køer, en årsnød (dvs. ungkvæg), fem får og beder og et svin. For tjenestefolkene måtte han betale 4 1/2 mark i skat og for husdyrene 2 mark og 9 skilling [4].

Det fremgår af markbøgerne til matriklen af 1688, at der var fem gårde i Gjurup By. Den ene af disse var ejet af fru Hippolita på Fuglsig Gods. Denne gård var delt imellem Laurs Sørensen og en Christen Andersen, dvs. de var hver fæstere af en halvgård. Det er endvidere anført, at gårdens tidligere fæstere var Søren Sørensen og Anders Sørensen [5]. De kan tænkes at være fædre til henholdsvis Laurs Sørensen og Christen Andersen, idet en søn ofte overtog sin fars fæstegård. I så fald er Søren Sørensen min tip-7-oldefar.

Søren Sørensen var ifølge matriklen af 1664 fæster af en gård på 10 tønder, 5 skæpper, 1 fjerdingkar og 1 album hartkorn. Han skulle til godsejeren på Fuglsig årligt levere i landgilde (fæsteafgift) 8 tønder byg, et svin, 1 1/2 pund smør, en gås og to høns og skulle have opstaldet en

Godsejeren på Fuglsig Gods var en godsejerske, da Laurs Sørensen var fæstebonde under godset. Godset har aldrig været blandt de store. I dag har Fuglsig heller ingen grund til at have storhedsvanvid, men må glæde sig over at være lille og velholdt (foto: 2018)

okse [6]. Denne gård er senere blevet delt i to, idet Laurs Sørensen og Christen Andersen ved matriklen af 1688 delte en gård med et jordtilliggende på 10 tønder, 5 skæpper, 1 fjerdingkar og 1 album hartkorn, der i 1688-matriklen blev omtakseret til 10 tønder og 6 skæpper [7, 8].

I 1696 betalte Laurs Sørensen folkeskat af en tjenstedreng og en tjenstepige [9, 10]. I 1697 måtte han betale 1 mark mere i folkeskat, fordi han også blev beskattet af en søn, Søren Laursen, der nu var nået i den beskatningspligtige alder [11, 12]. Søren Laursen var født ca. 1680, idet han ifølge kirkebogen var 20 år, da han døde den 2. maj 1700 (Sankt Hans Sogn, Hjørring).

Laurs Sørensens og Maren Nielsdatters børn er med en enkelt undtagelse født inden kirkeboogens start. Derfor er det ikke muligt at få et fuldstændigt overblik over deres børneflokk. Følgende er dog med stor sandsynlighed deres børn: Søren Laursen (født ca. 1680), Ingeborg Laursdatter (ukendt fødselsår), Karen Laursdatter (født ca. 1683), Niels Laursen (ukendt fødselsår), min tip-5-oldemor, Anne Laursdatter (født ca. 1688) og Jens Laursen (døbt 26. marts 1695, Sankt Hans Sogn, Hjørring). De omtrentlige angivelser af fødselsår er baseret på aldersangivelsen i kirkebogen ved deres død.

Jens Laursen, der ofte blev kaldt for Jens Laursen Gjurup, er i skifter fra henholdsvis 1729 [13] og 1751 [14] anført at være bror til min tip-5-oldemor, Anne Laursdatter. Da Laurs Sørensen ifølge kirkebogen er far til Jens Laursen, må Laurs Sørensen dermed også være far til Anne Laursdatter. Til Ingeborg, Karen og Niels er der som omtalt nedenfor nogle familierelationer, der bevirker, at jeg tør udpege dem som sandsynlige børn af Laurs Sørensen.

Det kan ikke udelukkes, at Laurs Sørensen har været gift mere end én gang. Derfor kan det ikke fastslås med sikkerhed, at Maren Nielsdatter er mor til ovennævnte børn. De to sønner hedder Søren og Niels, hvilket indikerer, at moderen kan have heddet Nielsdatter. Anne Laursdatters første datter fik navnet Maren, og tre af hendes ovennævnte søskende fik en datter døbt Maren, hvilket kan bestyrke en formodning om, at Maren Nielsdatter var mor til Laurs Sørensens børn.

Laurs Sørensen døde den 15. april 1714 og blev begravet den 22. april 1714 (Sankt Hans Sogn, Hjørring). Han blev ifølge kirkebogen 81 år. Det er usikkert, om Maren Nielsdatter nåede at komme med til ægtemandens begravelse, for hun døde på hans begravelsesdag, dvs. den 22. april 1714 (Sankt Hans Sogn, Hjørring). Det mest dramatiske, man kan forestille sig, er, at hun faldt død om under mandens begravelse.

Søren Laursens korte liv er omtalt ovenfor, og Anne Laursdatter er omtalt i kapitel 35, fordi hun er min tip-5-oldemor. I det følgende omtales de fire øvrige børn, der er nævnt ovenfor. Det er sandsynligt, at Laurs Sørensen og Maren Nielsdatter har haft flere børn end de her nævnte.

Ingeborg Laursdatter må have været blandt de ældste i søskendeflokken, idet hun den 24. juni 1705 (Sankt Hans Sogn, Hjørring) blev gift med Laurs Jensen. Det er sandsynligvis den samme Laurs Jensen, der den 14. april 1701 havde fået borgerskab i Hjørring [15]. Efter vielsen bosatte ægteparret sig i Hjørring By.

Når Ingeborg Laursdatter antages at være en del af familien, skyldes det, at både Anne Laursdatter, Karen Laursdatter og Niels Laursen blev brugt som faddere ved hendes børns dåb. Endvidere var Ingeborg Laursdatter fadder to gange ved dåb hos Anne Laursdatter, hvor Laurs Jensen var fadder seks gange.

Laurs Jensen, der også omtales som Laurids Jensen, var en hyppigt anvendt fadder, når der var dåb i Hjørring By. Det tyder på, at han var en mand med status i byen. Det er dog ikke lykkedes at finde ud af, hvad hans erhverv var. Han har næppe kunnet leve af at være fadder.

Den 20. oktober 1700 havde Laurs Jensen købt et hus med lidt jord til i Hjørring [16]. Det er anført i skødet, at vinduer, døre og skorsten fulgte med i handelen, og det var jo ret praktisk. I 1702 købte Laurs Jensen et beboelseshus med tilhørende ladehus og gårdsplads ”beliggende øster i byen på den nordre side Algaden” i Hjørring [17].

Ingeborg Laursdatter flyttede formentlig ind i et af disse huse. Der blev brug for god plads til deres børneflokk. De lagde hårdt ud med tvillinger. Kirsten og Karen Laursdatter blev døbt den 10. september 1706 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring). Den ene tvilling (formentlig Karen) døde 10 dage gammel den 18. september 1706 i Sankt Catharina Sogn, hvor de efterfølgende børn alle blev døbt og evt. begravet.

Den 28. juli 1710 døde endnu en Karen Laursdatter, der ifølge kirkebogen blev 2 år gammel. Hendes fødsel er ikke fundet i Sankt Catharina Sogns kirkebog. Derefter fulgte Maren Laursdatter (døbt 17. januar 1710), Søren Laursen (døbt 8. maj 1712), Laurids Laursen (døbt 12. juni 1715), Jens Laursen (født 29. juli 1718, død 9. maj 1719), Mette Cathrine Laursdatter (døbt 7. august 1720), Jens Laursen (døbt 18. februar 1722) og Mette Laursdatter (døbt 8. juni 1725).

Det blev til i alt ti børnefødsler fordelt over 19 år. Det ældste barn, Kirsten Laursdatter, nåede at blive fadder ved den yngstes dåb. Kirkebøgerne i Hjørring mangler i perioden 1726-1753, så det kan ikke udelukkes, at Ingeborg Laursdatter har født flere børn efter 1725.

I 1740 solgte Laurs Jensen et af sine to huse til en Mads Pedersen, der havde været lejer af huset [18]. I skødet omtales også Laurs Jensens "eget iboende hus", så Jensen-familien blev ikke hjemløs af hussalget.

Og her slutter Ingeborg Laursdatters livshistorie noget brat. Hverken hendes eller Laurs Jensens død er fundet i Sankt Catharina Sogns kirkebog, og de er ikke fundet i Hjørrings skifteprotokol. Det skyldes sandsynligvis, at kirkebogen som nævnt mangler i perioden 1726-1753, og at skifteprotokollen mangler i perioden 1703-1754. Jeg tør dog godt garantere, at de begge er døde.

Karen Laursdatter antages at være en del af søskendeflokken, fordi hun var fadder to gange hos Ingeborg Laursdatter og hele seks gange hos Anne Laursdatter. Endvidere var Jens Laurssen forlover for Karen Laursdatter, da hun blev gift i 1732, og lavværge for hende ved et skifte i 1745 [19].

Det er igen en manglende kirkebog, der gør min slægtshistorie ufuldstændig. Karen Laursdatter blev gift første gang med Peder Jensen Klit. Ægteparret bosatte sig i Sønderlev i Skallerup Sogn (Hjørring Amt) ca. 7 km vest for Hjørring. Vielsen har ikke kunnet findes i en kirkebog, så det er sandsynligt, at de er blevet gift i Skallerup Sogn inden kirkebogens start i 1719. Peder Jensen Klit var næsten 20 år ældre end Karen Laursdatter, idet han ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død var født i 1665.

Den 22. januar 1721 (Skallerup Sogn) fik Peder Jensen Klit og Karen Laursdatter fra Sønderlev døbt en datter, der fik navnet Maren. Det fremgår af et skifte, at de også havde en datter ved navn Sidsel Pedersdatter [19]. Hun må formodes at være døbt inden 1719. Sidsel Pedersdatter er fundet viet den 25. juni 1743 (Skallerup Sogn) med sin stedfar som forlover.

Når Sidsel Pedersdatter fik en stedfar, skyldtes det, at Peder Jensen Klit døde i en alder af 64 år (begravet 4. marts 1729, Skallerup Sogn). Han havde bopæl i Sønderlev ved sin død. Derefter var Karen Laursdatter lidt over tre år om at få fundet en giftelysten ungarl. Han hed Peder Nielsen og var fra nabosognet Tornby. Han blev kaldt for Peder Nielsen Kraas.

Peder Nielsen var næsten 25 år yngre end Karen Laursdatter, idet han var døbt den 20. marts 1707 (Tornby Sogn, Hjørring Amt). Jeg gætter på, at der har været en medfølgende fæstegård, der har styrket hans motivation for ægteskabet. Vielsen fandt sted den 10. august 1732 (Skallerup Sogn). Karen Laursdatters alder bevirkede, at ægteskabet blev barnløst.

En meget yngre mand var ikke en garanti for et langt ægteskab. Peder Nielsen Kraas døde som 38-årig (begravet 31. oktober 1745, Skallerup Sogn). Han havde bopæl i Sønderlev ved sin død. Der blev afholdt skifte efter Peder Nielsen Kraas den 19. november 1745 [19]. Indboet var af begrænset værdi. En stor del af indboet blev betegnet som "gammelt", "spoleret" eller "ubrugeligt". Boets værdier blev opgjort til 93 rigsdaler og 2 skilling, hvoraf hovedparten stammede fra gårdens "levende kreaturer".

Det fremgår af skiftet, at Peder Nielsen Kraas havde været fæster af en gård, der var i "nogenlunde skikkelig tilstand". Derfor var reparationsudgifterne små. Til gengæld var der store mangler ved gårdens besætning og redskaber, bl.a. manglede der 5 heste a 14 rigsdaler. Boets

udgifter nåede op på 156 rigsdaler og 1 mark, dvs. der var et stort underskud og dermed intet til arvingerne.

Karen Laursdatter har formentlig måttet flytte fra fallitboet efter mandens død. Man kan gætte på, at hun er kommet på aftægt hos en af døtrene. Karen Laursdatter havde bopæl i Sønderlev, da hun døde 74 år gammel (begravet 8. maj 1757, Skallerup Sogn).

Niels Laursen i Fladstrand (nuværende Frederikshavn) var værge for nogle af Anne Laursdatters børn ved et skifte i 1744 [20]. Niels Laursen kaldes flere gange i Fladstrand Sogns kirkebog og i et skifte fra 1773 [21] for Niels Laursen Gjurup. Det er derfor nærliggende at antage, at han var bror til Anne Laursdatter.

Det fremgår af Fladstrands kirkebog, at Niels Laursen og Maren Jensdatter den 16. juni 1719 fik døbt en datter, Anne Marie Nielsdatter. Niels Laursens og Maren Jensdatters vielse er ikke fundet. Det kan evt. skyldes, at vielserne mangler i Fladstrands kirkebog i perioden 1716-1724. Maren Jensdatter var født ca. 1690 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Som nævnt ovenfor er der ingen viden om Niels Laursens fødselsår.

De efterfølgende børn blev alle født i Fladstrand Sogn (Hjørring Amt). Anne Catrine Nielsdatter blev døbt den 31. december 1721, og derefter fulgte Jens Nielsen (døbt 8. marts 1724), endnu en Jens Nielsen (døbt 26. august 1725), tvillingerne Søren Nielsen og Christen Nielsen (døbt 29. august 1728), Jørgen Nielsen (døbt 2. september 1731), Maren Nielsdatter (døbt april/maj 1733) og Johannes Nielsen (døbt 19. maj 1735).

Den ældste Jens Nielsen må antages at være død som spæd, selv om dødsfaldet ikke er fundet i kirkebogen. Det kan skyldes, at kirkebogen visse steder er defekt. I skiftet efter Maren Jensdatter omtales endnu en søn, Laurs Nielsen [21]. Han er ikke fundet døbt i Fladstrands kirkebog, men formodes at være ældre end de ovennævnte børn. Niels Laursen og Maren Jensdatter kan evt. have boet andetsteds, inden de flyttede til Fladstrand.

Niels Laursen Gjurup blev begravet den 25. maj 1752 (Fladstrand Sogn). Maren Jensdatter klarede sig derefter uden ham i over 20 år. Hun døde den 23. marts 1773 (Fladstrand Sogn) og havde ved sin død bopæl hos sønnen, Johannes, der blev kaldt for Johannes Gjurup [21]. Ved folketællingen i 1787 var Johannes Gjurup fisker i Fladstrand. Det fremgår af kirkebogen, at Maren Jensdatter var 83 år ved sin død.

Skiftet efter Maren Jensdatter blev påbegyndt på dødsdagen den 23. marts 1773 [21]. Det fremgår af boopgørelsen, at hun havde været så rig en enke, at hun havde kunnet udlåne i alt 200 rigsdaler fordelt på to sønner og en svigersøn. Hendes personlige ejendele var af beskeden værdi, idet de på auktion blev solgt for 12 rigsdaler og 7 skilling. Til sammenligning kostede hendes begravelse 36 rigsdaler, 4 mark og 14 skilling.

Boopgørelsen resulterede i et overskud på 161 rigsdaler, 2 mark og 7 skilling. Det skulle fordeles mellem arvingerne, der var fem sønner og to døtre. Dengang bosatte man sig normalt i eller i nærheden af fødesognet. Maren Jensdatters arvinger havde tilsyneladende ikke lyst til at opføre sig normalt, for tre af sønnerne boede i henholdsvis Norge, Hobro og Nibe, og en datter boede i København og var gift med en styrmand, der sejlede på langfart.

Jens Laursen var feldbereder i Hjørring [13], dvs. han tilberedte skind ved hvidgarvning (jf. kapitel 35). Han omtales som "Jens Feldbereder af Hjørring", da han ved et skifte i 1744 var

værge for nogle af Anne Laursdatters børn [20]. Jens Laursen lavede dog andet end at garve skind, idet han brugte en del tid på ejendomshandler.

Den 2. januar 1737 fik Jens Laursen skøde på en jordlod beliggende på Hjørring Mark [22]. I 1745 købte han for 21 rigsdaler og 2 mark endnu en jordlod beliggende ”østen byen” [23]. I 1750 blev købelysten så stor, at han købte to nabogårde med tilhørende jord i Hjørring By [24, 25]. Den ene gård bestod af beboelseshus og lade og kostede 100 sletdaler (en sletdaler = $\frac{2}{3}$ rigsdaler) [24]. Den anden gård bestod tilsyneladende af gamle, forfaldne og øde huse med tilliggende have [25], så jeg formoder, at Jens Laursen har bosat sig på førstnævnte gård.

I 1751 videresolgte Jens Laursen for 15 rigsdaler et hus med have og gårdsplads, som han selv havde købt på offentlig auktion [26]. I 1755 frasolgte Jens Laursen for 60 rigsdaler en stor del af den førstnævnte af de to gårde, han havde købt i 1750. Jens Laursen beholdt selv noget af laden og af jorden [27]. I 1761 købte Jens Laursen for 60 rigsdaler en eng syd for byen [28].

Når der indtil nu er skrevet meget om Jens Laursens ejendomshandler og intet om hans familieforhold, skyldes det, at den eksisterende viden om hans familieforhold er mangelfuld. Årsagen hertil er, at Hjørrings kirkebøger mangler i perioden 1726-1753, hvor han formodes at være blevet gift og have fået børn. Oplysninger om ægteskab og børn skal derfor findes i skifterne efter hans og konens død [22, 29].

Det fremgår af skiftet fra 1762 [29], at Jens Laursen Gjurup ved sin død var gift med Karen Sørensdaughter. Deres eneste dalevende barn var en 12-årig datter, Karen Jensdatter, dvs. hun var født i ca. 1750. Det tyder på, at Jens Laursen er blevet gift i en sen alder. Hans købelyst på ejendomsmarkedet i 1750 kan tænkes at have haft sammenhæng med, at han var blevet gift.

Da der ikke er omtalt børn af et tidligere ægteskab, er det sandsynligt, at Jens Laursen kun har været gift med Karen Sørensdaughter. Karen Sørensdaughter var født ca. 1709 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død. Det passer med, at hun, hvis hun er blevet gift omkring 1750, kun har kunnet nå at føde et enkelt barn, inden hendes biologiske ur satte en stopper for flere fødsler.

Jens Laursen Gjurup var 66 år, da han døde (begravet 9. januar 1762, Sankt Catharina Sogn, Hjørring). Der blev afholdt skifte efter ham den 4. februar 1762 [29]. Jens Laursens søstersøn og feldberederkollega, Laurs Christensen (jf. kapitel 35), var værge for den umyndige datter. Det fremgår af skiftet, at Jens Laursen døde som en velhavende mand.

Jens Laursens gård bestod af et hus til gaden, et ladehus med stald og en lade på den anden side af gaden indrettet til stampemølle, i alt vurderet til 260 rigsdaler. En stampemølle var en vandmølle, der blev brugt til stampning af huder og skind [30], dvs. den har været en forudsætning for feldberederarbejdet. Derudover var der flere jordbesiddelser. En meget stor beholdning af skind blev efter skindforhandlinger vurderet til lidt over 120 rigsdaler.

Som et sikkert tegn på velstand var der sølvtøj i boet i form af en sølvkande, et sølvbæger og 15 sølvskeer. Gården var velforsynet med husdyr, idet der var 5 heste, 6 køer, 1 kvie, 1 studekalv, nogle får og 2 svin. Der var også 2 harver og 1 plov, dvs. Jens Laursen har drevet almindeligt landbrug ved siden af feldberederarbejdet.

Alt i alt blev der et overskud i boet på 1.068 rigsdaler, 1 mark og 2 skilling. Dette overskud skulle deles ligeligt mellem enken og datteren. Datterens arvepart blev stående som 1. prioritet i de ejendomme, der tilhørte boet, hvilket gjorde det muligt for Karen Sørensdaughter at blive boende.

I 1775 solgte Karen Sørensdatter for 290 rigsdaler sin gård med tilhørende lade og stampe-mølle samt noget markjord på Hjørring Mark til Peder Jørgensen, der var feldbereder i Hjørring [31]. Året efter blev Peder Jørgensen forfremmet til svigersøn, idet han den 9. maj 1776 (Sankt Catharina Sogn, Hjørring) blev gift med Jens Laursens og Karen Sørensdatters datter, Karen Jensdatter.

Det er sandsynligt, at Karen Sørensdatter efter salget af gården har boet på aftægt hos datteren og svigersønnen. Datteren, Karen Jensdatter, døde dog i en alder af 30 år (begravet 5. maj 1780, Sankt Catharina Sogn, Hjørring). Karen Sørensdatter døde den 24. november 1783. Ved sin død boede hun i feldbereder Peder Jørgensens hus [22]. Hun blev ifølge kirkebogen (Sankt Catharina Sogn, Hjørring) 74 år gammel.

På selve juleaftensdag i 1783 blev der påbegyndt skifte efter Karen Sørensdatter [22], og det resulterede i julegaver til arvingerne. Arvingerne var to børn af hendes afdøde datter. Karen Sørensdatter stod stadig som ejer af en eng og to jordlodder på Hjørring mark, der tilsammen blev vurderet til 56 rigsdaler.

Karen Sørensdatter havde været en gavmild enke, der havde udlånt ret store pengebeløb til forskellige personer. Det gav anledning til en del problemer ved bodelingen, at der ikke altid var dokumentation for disse lån. Den manglende dokumentation blev klaret ved, at en af skyldnerne aflagde ed på, at han havde tilbagebetalt 50 rigsdaler af et lån på 100 rigsdaler. Skiftet endte med, at der blev et overskud på 250 rigsdaler til deling mellem de to arvinger, og dermed slutter dette kapitel i fryd og gammen.

Litteraturliste

1. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Ålborg-hus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1672, Sankt Hans Sogn, folio 206-207
2. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Ålborg-hus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1681, Sankt Hans Sogn, folio 364b og 829b
3. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Ålborg-hus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1683, Sankt Hans Sogn, folio 329
4. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Ålborg-hus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1682, Sankt Hans Sogn, folio 764
5. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Markbøger, nr. 1516, Sankt Hans Sogn
6. Rentekammeret, Matriklen af 1664, nr. 1833, Sejlstrup Amt, Sankt Hans Sogn
7. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Matrikelbøger, nr. 1834, Sankt Hans Sogn, side 127
8. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Modelbøger, nr. 1779, Sankt Hans Sogn, side 95
9. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Ålborg-hus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1. januar 1696, Sankt Hans Sogn, folio 300
10. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Ålborg-hus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1. juli 1696, Sankt Hans Sogn, folio 278

11. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Ålborg-hus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1. januar 1697, Sankt Hans Sogn, folio 248
12. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Ålborg-hus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatteregnskaber, 1. juli 1697, Sankt Hans Sogn, folio 243
13. Fuglsig Gods, Skifteprotokol, 1721-1796, folio 20b-25
14. Åstrup Gods, Skifteprotokol, 1740-1790, side 153-157
15. Hjørring Byfoged, Justitsprotokol, 1718-1728, folio 44
16. Hjørring Byfoged, Skifte-, skøde- og panteprotokol, 1696-1703, folio 89-90
17. Hjørring Byfoged, Skifte-, skøde- og panteprotokol, 1696-1703, folio 96-96b
18. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 14-14b
19. Åstrup Gods, Skifteprotokol, 1740-1790, side 88-95
20. Hvidstedgård Gods, Skifteprotokol, 1720-1759, folio 102-103b
21. Fladstrand Gods, Skifteforretninger med bilag og register, 1770-1790, nr. 22
22. Hjørring Byfoged, Skifteprotokol, 1754-1789, folio 427b-429
23. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 39b-40
24. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 92b-93b
25. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 93b-94b
26. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 115-115b
27. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 155b-156
28. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 211b-212
29. Hjørring Byfoged, Skifteprotokol, 1754-1789, folio 156b-158
30. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
31. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 302-302b

Kapitel 42. En bi er næsten en ko

Mine tip-7-oldeforældre

Thomas Hansen & Anne Lasdatter

Thomas Hansen (1864):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 17. juli 1670 i Hvirring Sogn (Skanderborg Amt)

Død:

Begravet:

Anne Lasdatter (1865):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 17. juli 1670 i Hvirring Sogn

Død:

Begravet:

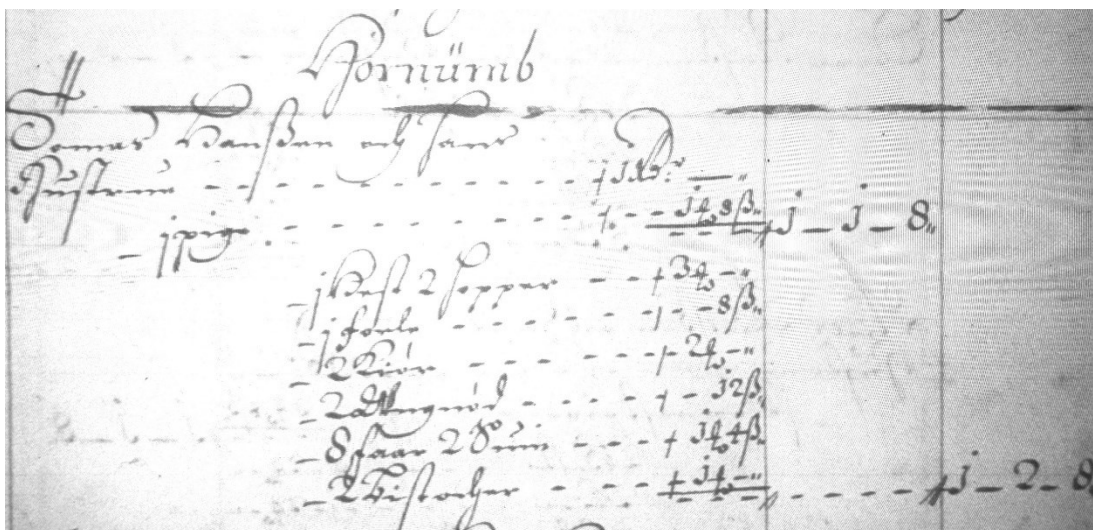
Som omtalt i kapitel 38 savnes der sikker dokumentation for, at Thomas Hansen og Anne Lasdatter rent faktisk er mine tip-7-oldeforældre. Oplysningerne om dem er mangelfulde, idet der mangler oplysninger om deres fødselsår, fødested og forældre. Den del af deres liv, som jeg med sikkerhed kender til, tilbragte de i Honum i Hvirring Sogn (Skanderborg Amt) ca. 14 km vest for Horsens.

Anne Lasdatter var ikke Thomas Hansens første hustru. Den 7. maj 1670 (Hvirring Sogn) blev Thomas Hansens hustru i Honum begravet. Kirkebogens tekst er utydelig, men jeg er næsten sikker på, at hun kaldes for Maren Christophers, dvs. hun har formentlig enten været datter af eller enke efter en Christopher. Ifølge kirkebogen blev hun 54 år, dvs. hun var født i ca. 1616.

I kirkebogen er der ikke før 1670 fundet spor af ægteskabet mellem Thomas Hansen og Maren. Maren har været ca. 43 år ved starten af Hvirring Sogns kirkebog i 1659. Det er derfor sandsynligt, at evt. børn i ægteskabet er blevet født inden kirkebogens start.

Thomas Hansen sørgede ikke længe over Maren, for han giftede sig igen ca. 2 1/2 måned efter hendes død. Den 17. juli 1670 blev han gift i Hvirring Kirke med Anne Lasdatter, der også var fra Honum.

Det var formentlig den samme Anne Lasdatter, der forinden havde været trolovet med Niels Brand fra Kodallund i Hvirring Sogn. Dengang var en ophævet trolovelse næsten lige så sjælden som en skilsmisse. Niels Brand var til offentligt skifte den 14. oktober 1666 (Hvirring Sogn), fordi han havde fået et "uægte" barn med en anden. Det er anført i kirkebogen, at han "ellers havde sin trolovede fæstemø, Anne Lasdatter". Hun ville dog ikke finde sig i hans udskjelser, og derfor blev trolovelsen hævet efter hendes begæring.

Uddrag af ekstraskatteregnskaber, Hvirring Sogn, 1678 [4]. Det fremgår, at "Thomas Hansen och hans hustrue" fra "Hoenumb" skulle betale 1 rigsdaler i skat for dem selv og 1 mark og 8 skilling for "1 pige". I kvægskat skulle de betale i alt 1 rigsdaler, 2 mark og 8 skilling for 1 hest, 2 hopper, 1 foel (føl), 2 kior (køer), 2 ungnød (ungkvæg), 8 faar (får), 2 suin (svin) og 2 bistoche (bistader).

Anne Lasdatter må have været noget yngre end sin forgænger, for hun fik fem børn med Thomas Hansen. Alle børn blev født i Honum og døbt i Hvirring Sogn. Børnene var Hans Thomsen (døbt 6. august 1671, begravet 25. februar 1672), et nyt forsøg på en Hans Thomasen (døbt 6. april 1673, begravet 22. februar 1674), Anne Thomasdatter (døbt januar 1675), Karen Thomasdatter (døbt 20. februar 1677) og til sidst min formodede tip-6-oldefar, Hans Thomasen (døbt 2. april 1679).

Thomas Hansen var gårdmand i Honum [1-4]. Det må antages, at han har været fæster af sin gård. I 1672 havde Thomas Hansen en tjenestekarl og en tjenestepige [1]. I 1673 har konen måttet arbejde for to, for da nøjedes han med en tjenestekarl [2], og i 1675 klarede han sig med en tjenestedreng [3]. Betegnelsen "dreng" blev også brugt om en karl [5], så der har ikke nødvendigvis været forskel på en tjenestekarl og en tjenestedreng.

I 1678 betalte Thomas Hansen kopskat (af tysk Kopf = hoved), dvs. skat efter antal hoveder (personer) i husstanden [6]. Thomas Hansen måtte betale 1 rigsdaler, 1 mark og 8 skilling for tre hoveder, der sad på ham selv, hustruen og en tjenestepige (jf. uddrag øverst på siden) [4].

Samme år skulle der betales kvægskat (jf. uddrag øverst på siden) [4]. Bier blev tilsyneladende anset for at være kvæg, for Thomas Hansen skulle betale kvægskat af to bistader, dvs. biindtægter blev også beskattet dengang.

Efter 1679 har jeg ikke fundet hverken Thomas Hansen eller Anne Lasdatter i Hvirring Sogns kirkebog. I markbøgerne fra 1683 er Thomas Hansen ikke fundet i Honum [7]. Da Thomas Hansen og Anne Lasdatter ikke er fundet døde i Hvirring Sogn, må de antages at være flyttet fra sognet.

Da deres formodede datter, Anne Thomasdatter, i 1697 fik døbt sit første barn i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt) (jf. nedenfor), var to af fadderne Thomas Hansen og Karen Thomasdatter, dvs. sandsynligvis Anne Thomasdatters far og søster. Thomas Hansen og ”Thomas Hansens datter” var blandt fadderne ved næste dåb hos Anne Thomasdatter i 1700 (Hornborg Sogn) og ved en dåb i Hornborg Sogn den 9. juni 1701.

Ved sidstnævnte dåb anføres bopælen at være Hornborg, dvs. meget tyder på, at det var Thomas Hansen fra Honum, der var flyttet til nabosognet Hornborg. I overensstemmelse hermed er der i matrikelbogen fra matriklen af 1688 fundet en Thomas Hansen, der havde en gård i Hornborg By på 6 tønder, 3 skæpper og 3 fjerdingkar hartkorn [8].

I 1696 betalte Thomas Hansen i Hornborg konsumtions-, familie- og folkeskat [9]. Det fremgår af skatteregnskaberne, at Thomas Hansen havde en tjenestedreng og en datter, Karen, på gården. Thomas Hansen findes også anført i skatteregnskaberne fra 1697 og 1698 [10-12].

Den 23. juli 1715 (Hornborg Sogn) blev en Thomas Hansen fra Hornborg begravet. Kirkebogen anfører ikke hans alder. Det er derfor usikkert, om der er tale om min tip-7-oldefar. Når jeg tvivler, skyldes det, at det er mindre sandsynligt, at min tip-7-oldefar har levet så længe, hvis han har været nogenlunde jævnaldrende med sin første hustru. Anne Lasdatter er ikke fundet død i Hornborg Sogn.

Sønnen, Hans Thomasen, er nærmere omtalt i kapitel 38. Døtrene Anne Thomasdatter og Karen Thomasdatter omtales i det følgende.

Anne Thomasdatter var 24 år, da hun den 5. februar 1699 blev trolovet og den 4. juni 1699 (Hornborg Sogn) gift med Mads Brixen fra Hornborg. Mads Brixen var formentlig søn af den Niels Jensen Brixen, der blev begravet den 12. december 1697 (Hornborg Sogn) og i kirkebogen betegnes som ”gammel”.

Ved vielsen omtales Anne Thomasdatter som Mikkel Møllers enke fra Hornborg. Mikkel Jensen Møller var blevet begravet den 28. august 1698 (Hornborg Sogn). Anne Thomasdatters vielse til Mikkel Jensen Møller er ikke fundet i kirkebogen. Det kan skyldes, at vielserne i Hornborgs kirkebog mangler i årene 1695 og 1696.

Mikkel Jensen Møller var enkemand, da han blev gift med Anne Thomasdatter, idet ”Mikkel Jensen Møllers hustru af Hornborg” blev begravet den 23. november 1689 (Hornborg Sogn). Hendes navn angives ikke i kirkebogen, men det fremgår, at hun var 38 år ved sin død, dvs. hun var født i ca. 1651. Anne Thomasdatter nåede at få et enkelt barn med Mikkel Jensen Møller. Den 11. juli 1697 (Hornborg Sogn) fik de døbt en datter, Karen.

Der er usikkerhed om Mikkel Jensen Møllers oprindelse og første ægteskab. Det skyldes primært, at der tilsyneladende har været to eller flere med navnet Mikkel Jensen i Hornborg Sogn. Tilnavnet ”Møller” er ikke blevet brugt i kirkebogen før hans første hustrus død i 1689.

Navnet ”Jensen Møller” giver en formodning om, at Mikkel Jensen Møller var bror til min tip-7-oldefar, Terkel Jensen Møller (jf. kapitel 43). Denne formodning bestyrkes af, at ”Mikkel Jensen i Hornborg” den 19. februar 1693 (Hornborg Sogn) var fadder ved en dåb sammen med Terkel Jensen Møller og Søren Østergård, der var stedfar til Terkel. Det var formentlig samme stedfar, der under navnet Søren Sørensen (jf. kapitel 46) var fadder, da Mikkel Jensen Møllers datter, Karen, blev døbt i 1697.

Den 28. juni 1674 blev en ungarl fra Hornborg ved navn Mikkel Jensen trolovet med Niels Jensen Brixens datter, Karen Nielsdatter, fra Hornborg, dvs. hun må antages at have været søster til ovennævnte Mads Brixen. Mikkel og Karen blev viet den 4. oktober 1674 (Hornborg Sogn).

I kirkebogen anføres Mikkel Jensen at være søn af afdøde Jens Mikkelsen. Det er sandsynligt, at denne Mikkel Jensen var Mikkel Jensen Møller, idet hans første hustru må formodes at have heddet Karen, hvis ellers han har fulgt traditionen med at opkalde første datter i et nyt ægteskab efter den afdøde hustru.

Den 27. december 1674 (Hornborg Sogn) fik en Mikkel Jensen Østerholm døbt en datter, hvis navn ikke er angivet i kirkebogen. Han er anført at bo i afdøde Niels Sørensens gård. Den 24. marts 1675 var Mikkel Jensen Østerholm og hans hustru til offentligt skrifte i Hornborg Kirke, fordi deres barn var blevet født ca. 24 uger for tidligt.

Præsten havde været snedig nok til at regne ud, at det betød, at de havde haft et upassende samkvem før ægteskabet, og den forsyndelse måtte de stå til regnskab for i kirken. Det må betyde, at Mikkel Jensen Østerholm var identisk med den Mikkel Jensen, der var blevet gift den 4. oktober 1674. Mikkel Jensen Østerholm fik døbt en datter, Maren, den 28. november 1676 (Hornborg Sogn).

I 1675, 1678, 1681 og 1687 blev der døbt børn i Hornborg Sogn, hvor faderen er angivet at være "Mikkel Jensen i Hornborg", og ved en dåb i 1679 er faderen angivet at være "Mikkel Jensen Junior i Hornborg". Da tilnavne sjældent blev brugt konsekvent, og faddernes navne ikke er anført, finder jeg det ikke muligt at afgøre hvilke af disse børn, Mikkel Jensen Møller var far til.

Det er mindre problematisk at finde ud af hvilke børn, Mads Brixen var far til. Selv om mødrenes navne blev holdt hemmelige i kirkebogen, er der næppe grund til at tvivle på, at Mads Brixen fik sine børn med Anne Thomasdatter. Alle børnene blev født i Hornborg Sogn. Deres første barn blev opkaldt efter Annes far og fik navnet Thomas (døbt 6. januar 1700). Som nævnt ovenfor var Thomas Hansen og hans datter blandt fadderne.

Efterfølgende fik de børnene Maren Madsdatter (døbt 9. marts 1704, begravet 11. januar 1705), Mikkel Madsen (døbt 29. november 1705), Anne Madsdatter (døbt 20. maj 1709), Maren Madsdatter (døbt 28. februar 1712), Jens Madsen (døbt 22. maj 1714), Karen Madsdatter (døbt 13. marts 1718) og endnu en Karen Madsdatter (døbt 15. oktober 1719).

Selv om det ikke fremgår af kirkebogen, må det antages, at den første Karen Madsdatter var død, inden den næste blev døbt. Den 2. februar 1716 blev "Mads Brixens barn" begravet, men det er ikke muligt at afgøre hvilket af børnene, det var.

Noget tyder på, at præsten ikke førte kirkebogen eksemplarisk. Den 30. april 1702 blev "Mads Brixens kone af Hornborg" introduceret i Hornborg Kirke efter en fødsel, der ikke er omtalt i kirkebogen. Introduktionen skete normalt 5-6 uger efter fødslen [6], dvs. barnet må formodes at være født i marts 1702.

Den 19. december 1731 (Hornborg Sogn) blev Mads Brixens søn, Niels, begravet. Hans dåb er ikke fundet i kirkebogen, så det er nærliggende at gætte på, at det var ham, der blev født i 1702. Det passer med, at første søn blev opkaldt efter Anne Thomasdatters far og anden søn efter Mads Brixens far.

Anne Thomasdatter havde nær kontakt til sin bror, Hans Thomasen. Enten Hans Thomasen eller hans hustru var faddere de seneste fire gange, Anne Thomasdatter fik børn døbt. Endvidere var Anne Thomasdatter, Mads Brixen eller deres søn, Thomas, tilsammen faddere seks af de otte gange, Hans Thomasen havde barnedøb.

I 1729 fik Mads Brixen besøg af ”en fattig stodder og afdanket soldat” ved navn Rasmus Sørensen. Jeg tvivler på, at han var inviteret. Det fremgår af kirkebogen, at han fra Korning var blevet kørt syg til Hornborg, hvor han døde hos Mads Brixen. Fattige stoddere havde også ret til en begravelse, så Rasmus Sørensen blev begravet i Hornborg den 16. januar 1729.

Hvis Anne Thomasdatter har kæmpet for kvindernes ligestilling, har det været forgæves, for hun gik navnløs i graven. Hun var ”Mads Brixens hustru i Hornborg”, da hun blev begravet den 24. januar 1753 (Hornborg Sogn). Det er anført i kirkebogen, at hun blev 82 år. Hvis jeg har ret i, at hun var datter af ovennævnte Thomas Hansen, blev hun dog kun 78 år.

Mads Brixen blev 90 år gammel, hvis man kan stole på kirkebogen. Han blev begravet den 21. juni 1756 (Hornborg Sogn).

Karen Thomasdatter boede som omtalt ovenfor på faderens gård i Hornborg i 1696. Hun var som nævnt fadder ved en dåb hos søsteren, Anne Thomasdatter, i 1697. På det tidspunkt var Karen 20 år. Det er ligeledes omtalt ovenfor, at ”Thomas Hansens datter” var fadder i 1700 og 1701. Denne datter må antages at have været Karen. Når hun omtales som Thomas Hansens datter, er det sandsynligt, at hun også på det tidspunkt har boet hos faderen i Hornborg.

Efterfølgende har jeg ikke fundet spor af Karen Thomasdatter i Hornborg Sogn. Det er derfor sandsynligt, at hun er flyttet fra sognet til et ukendt sted, hvor hun ikke har kunnet indfanges af slægtsforskningens søgelys.

Litteraturliste

1. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1661-1672, Hvirring Sogn, 1672, folio 55
2. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1673-1674, Hvirring Sogn, 1673, folio 284b
3. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1675-1678, Hvirring Sogn, 1675, folio 237b
4. Reviderede regnskaber, Amtstueregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1678-1680, Kop- og kvægskat, Hvirring Sogn, 1678, folio 657
5. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
6. Jørgen Green & Michael Green Schmidt: ”Slægtsforskerens ABC”, 2. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2007
7. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Markbøger, nr. 1020, Hvirring Sogn, 1683

8. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Matrikelbøger, 1688-1691, nr. 1823, Stjernholm Amt, Hornborg Sogn, folio 160
9. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1696-1697, Hornborg Sogn, 1696
10. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1696-1697, Hornborg Sogn, 1. januar 1697
11. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1696-1697, Hornborg Sogn, 1. juli 1697
12. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1698, Hornborg Sogn, 1. januar 1698

Kapitel 43. Storbrand på Lille Mølle

Mine tip-7-oldeforældre

Terkel Jensen & Dorthe Mikkelsdatter

Terkel Jensen (1866):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 7. oktober 1677 i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt)

Død: 1693-1715

Begravet:

Dorthe Mikkelsdatter (1867):

Født: ca. 1654

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: 7. oktober 1677 i Hornborg Sogn

Død: 25. januar 1738 i Tyrsting Sogn (Skanderborg Amt)

Begravet: 31. januar 1738 i Tyrsting Sogn

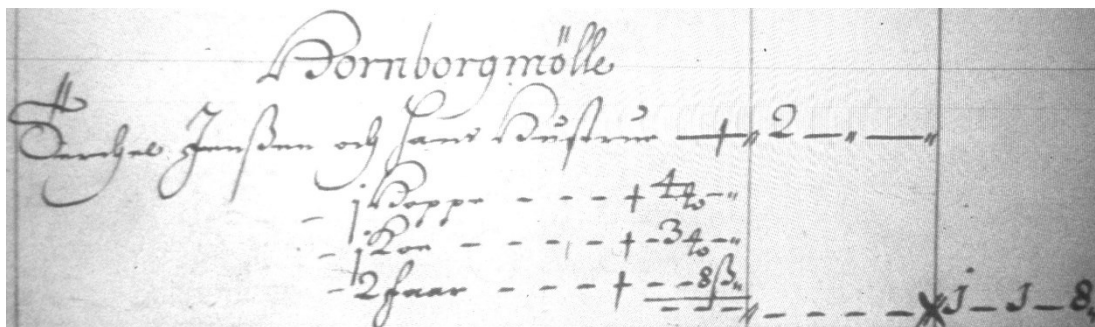
Terkel Jensens fornavn ses alternativt skrevet Terkild. Til efternavn kaldes han også Jensen Møller eller Møller, fordi han var møller af erhverv. Min tip-7-oldemors efternavn ses endvidere skrevet Mickelsdatter eller Michelsdatter. Som omtalt i kapitel 38 antages Terkel Jensen og Dorthe Mikkelsdatter at være mine tip-7-oldeforældre, men der savnes sikker dokumentation.

Terkel Jensen og Dorthe Mikkelsdatter er født inden kirkebøgernes start. Derfor kan der ikke umiddelbart findes oplysninger om deres fødselsår, fødested og forældre. Dorthe Mikkelsdatters omtrentlige fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelsen i kirkebogen ved hendes død.

Om Terkel Jensens forældre oplyser kirkebogen, at han var søn af Appelone og stedsøn af Søren Sørensen (jf. nedenfor). Søren Sørensen var gift med Appelone Ibsdatter (jf. kapitel 46), dvs. Appelone Ibsdatter var Terkel Jensens mor. Der er større usikkerhed om hans far. Terkel Jensen formodes at være bror til Mikkil Jensen Møller, der formodes at være søn af Jens Mikkelsen. Derfor formodes Terkel Jensens far at være Jens Mikkelsen (jf. kapitel 46).

Dorthe Mikkelsdatter er anført (jf. nedenfor) at være datter af Mikkil Møller fra Stids Mølle i Tyrsting Sogn (Skanderborg Amt). Hendes mor er ukendt. I modelbogen og matrikelbogen fra matriklen af 1688 er en Jens Mikkelsen anført som fæster af Stids Mølle [1, 2]. Det er nærliggende at gætte på, at han var bror til Dorthe Mikkelsdatter.

De første oplysninger, jeg har fundet om Terkel Jensen, er ikke noget at prale af. Den 18. februar 1677 blev et "uægte" barn døbt med navnet Niels i Hvirring Sogn (Skanderborg Amt). Moderen, Anne Sørensdatter, var datter af ladefogeden på Rask Gods. Som barnefader blev udlagt Terkel Jensen i Hornborg. Terkel Jensen angives at være Søren Sørensens stedsøn.

Uddrag af ekstraskatteregnskab, Hornborg Sogn, 1678 [5]. Det fremgår, at "Terkel Jensen och hans hustrue" på Hornborg Mølle skulle betale 2 rigsdaler i kopskat. Endvidere skulle der betales 1 rigsdaler, 1 mark og 8 skilling i kvægskat af "1 hoppe, 1 koe og 2 faar", dvs. husdyrholdet var beskedent, fordi Terkel Jensen var møller.

Anne Sørensdatte måtte stille op til offentligt skrifte i Hornborg Kirke den 29. april 1677 pga. sin "letfærdighed". Terkel Jensen var ikke mindre letfærdig, så han måtte stå skrifte samme sted den 17. juni 1677.

Nu var tavlen visket ren, så Terkel Jensen kunne samme år gifte sig med en anden. Det startede dog med en trolovelse. Den 29. juli 1677 (Hornborg Sogn, Skanderborg Amt) blev Terkel Jensen trolovet med Mikkel Møllers datter fra Stids Mølle. I kirkebogen er han anført at være Appelones søn i Hornborg. Ved vielsen den 7. oktober 1677 (Hornborg Sogn) afsløres det, at Mikkel Møllers datter hed Dorthe Mikkelsdatter.

Terkel Jensens og Dorthe Mikkelsdatters første barn, Mikkel Terkelsen, blev opkaldt efter Mikkel Møller ved dåben den 27. oktober 1678 (Hornborg Sogn). Lille Mikkel blev kun 8 dage gammel (begravet 1. november 1678).

I kirkebogen kaldes faderen for Terkel Jensen Møller, og han er anført at være møller på Lille Mølle. Lille Mølle, der også blev kaldt for Hornborg Mølle, var en vandmølle i Hornborg Sogn. Den er nævnt første gang i 1552 og blev nedlagt ca. 1970 [3]. I markbogen fra 1683 anføres Hornborg Mølle at være ejet af fru Mette Grubbes arvinger og beboet af Terkel Jensen Møller [4], dvs. Terkel Jensen var fæster af møllen.

Da der i 1678 blev opkrævet kop- og kvægskat, var Terkel Jensen registreret som boende på Hornborg Mølle med hustru, en hoppe, en ko og to får (jf. uddrag øverst på siden) [5]. I 1682 havde han en tjenestedreng og en tjenestepige [6], i 1683 en møllersvend [7], og i 1684 klarede Terkel Jensen og hustru sig uden tjenestefolk [8].

Terkel Jensen og Dorthe Mikkelsdatter fik yderligere tre børn i Hornborg Sogn. Jens Terkelsen blev døbt den 22. februar 1680, og han blev efterfulgt af Mikkel Terkelsen (døbt 2. oktober 1682) og min formodede tip-6-oldemor, Inger Terkelsdatter (døbt 27. september 1684).

Inger Terkelsdatter blev den 19. oktober 1684 fremstillet i Hornborg Kirke efter sin hjemmedåb. Natten forinden havde møllerfamilien været udsat for en hændelse, der var så dramatisk, at man kan undre sig over, at familien havde overskud til at møde op i kirken. Hændelsen gjorde så stort et indtryk på præsten, at han omtalte i kirkebogen, at "en stor bedrøvelse var

I dag er det kun mølledammen, der er tilbage af Hornborg Mølle. Møllen blev nedlagt ca. 1970. Den maledede korn og havde fire kværne. Møllen var sidst i brug som elektricitetsværk med turbine [3] (foto: 2019)

påkommet Terkel Møller natten tilforn”, idet hans mølle var fuldstændigt nedbrændt om natten.

Det er uvist, hvordan møllerfamilien har klaret sig uden mølle efter møllens brand. Da der skulle betales kop- og ildstedsskat i 1688, var Terkel Jensen og hustru flyttet til Matstrup Mølle i Tyrsting Sogn [9]. Det er nærliggende at formode, at Terkel Jensen efter branden har fæstet Matstrup Mølle. Det passer dog ikke med, at han i matriklen fra 1688 er anført som beboer af Hornborg Mølle [10]. Det tyder på, at han først har overtaget Matstrup Mølle omkring 1688.

Terkel Jensen og Dorthe Mikkelsdatter fik flere børn efter flytningen til Matstrup Mølle. Da kirkebogen i Tyrsting Sogn først starter i 1723, er det ikke muligt at få præcise oplysninger om disse børn. Familierelationerne var så tætte, at børnene senere i stor udstrækning brugte hinanden som faddere. Derfor kan det fastslås, at Peder Terkelsen (født ca. 1687), Clemens Terkelsen (ukendt fødselsår) og Anne Terkelsdatter (født ca. 1695) var børn af Terkel Jensen og Dorthe Mikkelsdatter. De omtrentlige fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelserne ved deres død.

Sønnen Jens Terkelsen var ifølge aldersangivelsen ved hans død født ca. 1689. Ovennævnte Jens Terkelsen var født i 1680. Selv om kirkebogens aldersangivelser ofte er upræcise, er afvigelsen her så stor, at der er grund til at overveje, om to af deres sønner er blevet døbt Jens. I så fald må den Jens, der var født i 1680, antages at være død, inden den anden Jens blev født.

Terkel Jensen havde bopæl i Matstrup Mølle, da han den 19. februar 1693 var fadder ved en dåb i Hornborg Sogn. Det er sidste gang, jeg har fundet Terkel Jensen omtalt. I ekstraskatteregnskaberne fra 1715, 1717, 1718 og 1719 er Dorthe Mikkelsdatter anført som fæster af Matstrup Mølle [11-14]. Det må betyde, at Terkel Jensen var død i perioden 1693-1715, dvs. før starten på Tyrsting Sogns kirkebog. I 1717, 1718 og 1719 omtales Dorthe Mikkelsdatter som enke.

Dorthe Mikkelsdatter betalte kopskat for sig selv og en søn i 1717, 1718 og 1719 [12-14], dvs. en af sønnerne må have hjulpet til på møllen. I 1718 og 1719 skulle der også betales karrosseskat (en skat på kareter). Almindelige bønder ejede normalt ikke en karet, så det var en skat, der primært ramte de velbjergede. Også dengang skulle de rigeste bidrage mest til statskassen. En møllerenke kørte ikke i karet, så Dorthe Mikkelsdatter nøjedes med at betale kopskat.

Den anden mølle i Tyrsting Sogn var Stids Mølle. På et tidspunkt i perioden 1719-1724 sagde Dorthe Mikkelsdatter farvel til Matstrup Mølle og overtog Stids Mølle. Ved en dåb hos sønnen, Mikkal Terkelsen, i 1724 (Klovborg Sogn, Skanderborg Amt) var Jens Terkelsen og Peder Terkelsen faddere. De omtales som barnets farbrødre og angives begge at tjene deres mor, enken Dorthe Mikkelsdatter, i Stids Mølle. Nu var Dorthe Mikkelsdatter vendt tilbage til den mølle, hun var opvokset på.

Man holdt sig i form ved at arbejde på en mølle. Det er måske forklaringen på, at Dorthe Mikkelsdatter blev 84 år. Hun døde den 25. januar 1738 (Tyrsting Sogn). Ved sin død boede hun på Stids Mølle. Det er sandsynligt, at Dorthe Mikkelsdatter i sine sidste år har været på aftægt på møllen hos sønnerne, Jens og Peder. De døde begge før deres mor, så Dorthe Mikkelsdatter har sandsynligvis fortsat aftægten hos Peder Terkelsens enke og hendes nye mand (jf. nedenfor).

I det følgende omtales børnene Jens Terkelsen, Mikkal Terkelsen, Peder Terkelsen, Clemens Terkelsen og Anne Terkelsdatter. Min tip-6-oldemor, Inger Terkelsdatter, er nærmere omtalt i kapitel 38.

Jens Terkelsen havde bopæl på Stids Mølle i Tyrsting Sogn, da han den 24. september 1726 blev trolovet og den 3. december 1726 gift i Åle Sogn (Skanderborg Amt) med Anne Christensdatter. Han fik en kone, der havde den faglige baggrund i orden, for Anne Christensdatter var møllerdatter fra Bjerres Mølle i Åle Sogn.

Efter vielsen bosatte de sig på Stids Mølle. Ægteskabet blev kortvarigt og tilsyneladende barnløst. Jens Terkelsen døde den 15. august 1728 (Tyrsting Sogn). Ifølge kirkebogen blev han 39 år gammel, men som omtalt ovenfor er det usikkert, om aldersangivelsen er korrekt. Enken, Anne Christensdatter, nåede ikke at overveje, om hun skulle gifte sig igen, for hun døde på Stids Mølle den 15. maj 1729 (Tyrsting Sogn) i en alder af kun 24 år.

Mikkal Terkelsen var ifølge skiftet efter en svigerinde gift med Kirstine Marie Nielsdatter og boede i Skade i Klovborg Sogn (Skanderborg Amt) ca. 23 km nordvest for Horsens [15]. Derfor kaldes han også for Mikkal Skade. Det er ikke lykkedes at finde deres vielse i en kirkebog. Det kan skyldes, at kirkebogen i Klovborg Sogn først starter i 1723.

De fleste af Mikkal Terkelsens og Kirstine Marie Nielsdatters børn formodes at være født inden kirkebogens start. I 1724 fik ægteparret døbt et barn i Klovborg Sogn. I de første år er sognets

kirkebog så fugtskadet, at teksten er utydelig eller ulæselig. Derfor kan hverken barnets navn eller dåbsdatoen tydes. Der er ikke fundet flere børn af Mikkel Terkelsen og Kirstine Marie Nielsdatter i kirkebogen.

I ovennævnte skifte er uden aldersangivelse nævnt børnene Anne Margrethe Mikkelsdatter, Corfitz Mikkelsen, Lisbeth Mikkelsdatter og Karen Mikkelsdatter [15]. Corfitz Mikkelsen fra Skade var til offentligt skifte i Klovborg Kirke den 16. marts 1735 for lejermål, dvs. samleje uden for ægteskabet. Med mindre, at han har været en meget fremmelig dreng, må han være blevet født nogle år før kirkebogens start.

Mikkel Terkelsen havde tætte relationer til sin bror, Clemen Terkelsen. Mikkel Terkelsen var fadder ved dåben af Clemen Terkelsens børn i 1722, 1725, 1732 og 1735, og hans hustru var fadder i 1728.

Mikkel Terkelsen og Kirstine Marie Nielsdatter døde i 1743 med tre dages mellemrum, så det er nærliggende at tro, at de er blevet ramt af den samme, smitsomme sygdom. Kirstine Marie Nielsdatter døde den 23. august og Mikkel Terkelsen den 26. august 1743. Hun blev 57 år, og han blev 60 år. Deres bopæl er anført som ”her i byen”, dvs. de må antages at være flyttet fra Skade til Klovborg By. De blev begge begravet den 29. august 1743 (Klovborg Sogn), og det må have medført en effektiviseringsgevinst på begravelsesudgifterne.

Peder Terkelsen tjente som omtalt ovenfor hos sin mor på Stids Mølle i 1724. Han boede fortsat på Stids Mølle, da han den 10. november 1729 (Tyrsting Sogn) blev trolovet med Maren Christensdatter Vilsted. Hun tjente på Matstrup Gods i Tyrsting Sogn og var datter af sognedegnen i Klovborg Sogn. De blev gift den 30. januar 1730 (Tyrsting Sogn).

På det tidspunkt var Peder Terkelsens mor gammel, og broderen Jens og hans enke var begge døde (jf. ovenfor). Derfor gætter jeg på, at Peder Terkelsen efter vielsen overtog Stids Mølle.

Ægteparrets første og sidste barn blev født den 8. november 1730 (Tyrsting Sogn). Hun fik navnet Dorthe efter sin farmor. Peders brødre, Mikkel Terkelsen fra Skade og Clemen Terkelsen fra Haubjerg i Åle Sogn, kom tilrejsende for at være faddere sammen med bl.a. degnekonen fra Klovborg.

Når det kun blev til ét barn, skyldtes det, at Peder Terkelsen døde den 31. august 1732 (Tyrsting Sogn) i en alder af 45 år. Degnedatteren kunne ikke klare møllen alene, så hun skyndte sig at finde en ny ægtefælle. Den 11. januar 1733 (Tyrsting Sogn) blev hun gift med ladefoged Laurs Pedersen fra Matstrup Gods. Laurs Pedersen overtog derefter Stids Mølle.

Maren Christensdatter Vilsted fik børn med Laurs Pedersen i henholdsvis 1733, 1735, 1736 og 1739 (Tyrsting Sogn). Dermed sluttede det, for Laurs Pedersen omkom i løbet af et øjeblik, da han den 8. februar 1740 (Tyrsting Sogn) ville hugge hul på isen på sin mølledam.

Nu skulle Maren Christensdatter Vilsted igen skaffe sig en ny møller, og det hjalp kongen hende med. Den nye møller hed Henrik Knudsen og blev fundet inden for familiens rammer. Maren Christensdatter Vilsted og Henrik Knudsen var søskendebørn, dvs. fætter og kusine. Derfor krævede ægteskabet en kongelig bevilling af 30. september 1740. De blev gift den 17. november 1740 (Tyrsting Sogn).

Det nye ægteskab resulterede ligeledes i fire børn (født 1741, 1743, 1745 og 1747, Tyrsting Sogn). Ved alle fire børns dåb var Clemen Terkelsen fra Haubjerg fadder. Clemen Terkelsen

var gift med en moster til Maren Christensdatter Vilsted [16], og det kan forklare hans trofasthed over for sin tidligere svigerinde.

Relationerne udviklede sig senere således, at Maren Christensdatter Vilsteds og Henrik Knudsens yngste datter den 19. september 1765 (Tyrsting Sogn) blev gift med en søn af Clemens Terkelsen. Da de var hinanden beslægtede i 2. og 3. led, skulle de også have et brev fra kongen inden vielsen.

Henrik Knudsen, der i kirkebogen kaldes Henrik Møller, døde på Stids Mølle den 12. marts 1775 (Tyrsting Sogn) i en alder af 64 år og 10 måneder. Denne gang lykkedes det ikke for Maren Christensdatter Vilsted at finde sig en ny møller. Hun var ifølge kirkebogen ”Henrik Møllers enke af Stids Mølle” og 79 år gammel, da hun døde (begravet 24. januar 1787, Tyrsting Sogn).

Clemens Terkelsen var gift med Maren Frandsdatter [17]. Som omtalt ovenfor boede ægteparret i Haubjerg i Åle Sogn, hvor kirkebogen starter i 1721. Clemens Terkelsen og Maren Frandsdatter er blevet gift inden da. Clemens Terkelsen omtales også som Clemens Haubjerg.

I 1724 var Clemens Terkelsen og hustru faddere, da Mikkel Terkelsen fik et barn døbt i Klovborg Sogn. I lighed med Jens og Peder omtales Clemens som barnets farbror, dvs. der er ingen tvivl om, at Clemens Terkelsen var en del af familien.

Clemens Terkelsen og Maren Frandsdatter fik børn både før og efter kirkebogens start. Efter kirkebogens start fødtes i Åle Sogn Terkel Clemens (døbt 19. april 1722), Jens Clemens (døbt 22. november 1724), Johan Clemens (døbt 23. maj 1728), et dødfødt barn (begravet 22. oktober 1730), endnu et dødfødt barn (begravet 21. oktober 1731), Birthe Clemensdatter (døbt 30. oktober 1732), Dortha Clemensdatter (døbt 1. august 1735, begravet 9. oktober 1735) og Elisabeth Clemensdatter (døbt 6. marts 1737).

Ved dåben i 1722 var to af fadderne Anne Marie Frandsdatter og Anne Frandsdatter, der med stor sandsynlighed var Maren Frandsdatters søstre [16]. Clemens Terkelsens bror, Jens Terkelsen, var fadder den 1. januar 1725, da lille Jens's dåb blev bekræftet i kirken.

Fra skiftet efter sønnen, Terkel Clemens, i 1767 [17] er der kendskab til en søn, Frands Clemens, der blev født før kirkebogens start. Ifølge aldersangivelsen ved hans død (begravet 9. maj 1773, Føvling Sogn, Skanderborg Amt) var han født ca. 1719.

Den 14. marts 1765 (Åle Sogn) blev Clemens Terkelsen begravet. Det er en velbevaret hemmelighed hvor gammel, han blev. Maren Frandsdatter, der i kirkebogen anføres at være ”salig Clemens Haubjergs enke”, døde i 1780 (begravet 6. august 1780, Tørring Sogn, Skanderborg Amt). Datteren, Elisabeth Clemensdatter, var gift med en gårdmand i Tørring (jf. folketællingen i 1787), så mit gæt er, at Maren Frandsdatter har boet på aftægt hos dem.

Ifølge skifterne efter Maren Frandsdatters forældre var hun født i ca. 1694 [16]. Ved hendes død angives hendes alder til 96 år og nogle uger gammel, dvs. hun skulle være født i 1684. I så fald har hun født sit sidste barn i en alder af 53 år, hvilket er usandsynligt. Jeg vil konkludere, at vi her har endnu et eksempel på, at aldersangivelserne i kirkebøgerne kan være meget forkerte, selv om min konklusion betyder, at Maren Frandsdatter er blevet snydt for ti leveår.

Anne Terkelsdatter var den 15. oktober 1719 fadder i Hornborg Sogn ved en dåb hos Anne Thomasdatter og Mads Brixen (jf. kapitel 42). Det kan skyldes en fjern familierelation, idet

Anne Terkelsdatter formodes at være broderdatter til Anne Thomasdatters første mand, Mikkel Jensen Møller.

Det er svært at få styr på Anne Terkelsdatters liv, idet der er tvivl om både hendes første ægteskab og hendes børn. Hun blev gift to gange, men den første vielse er ikke fundet i kirkebogen. Ved fødslerne er moderens navn ikke anført, og det gør det til tider vanskeligt at afgøre med sikkerhed hvilke fødsler, Anne Terkelsdatter har været involveret i.

Det er overvejende sandsynligt, at Anne Terkelsdatter blev gift første gang med Jens Mikkelsen Østergård fra Hornborg Sogn. Da han fik barn i 1722, anføres blandt fadderne "barnets morbrødre, boende én i Stids Mølle, én i Haubjerg, én i Skade". Ved en dåb i 1731 er fadderne Peder Terkelsen af Stids Mølle og hustru, Clemen Haubjerg og hustru og Mikkel Terkelsen af Skade.

Når Anne Terkelsdatters vielse ikke er fundet i kirkebogen, kan det skyldes, at hun er blevet gift i Tyrsting Sogn, hvor hendes mor boede. Som nævnt ovenfor starter Tyrsting Sogns kirkebog ikke før 1723.

Det gør det vanskeligere at få styr på Anne Terkelsdatters ægteskab og hendes børn, at der på samme tid var tre i Hornborg, der hed Jens Mikkelsen. En Jens Mikkelsen i Hornborg på 55 år døde i 1718, og i 1725 døde en "lille Jens Mikkelsen Østergård af Hornborg". Efter 1725 var den eneste Jens Mikkelsen tilsyneladende Anne Terkelsdatters mand, der oftest, men ikke altid, betegnedes med tilnavnet Østergård.

Det var formentlig Anne Terkelsdatters senere mand, der den 5. marts 1713 (Hornborg Sogn) blev gift med Gertrud Sørensdatter. I kirkebogen kaldes han "Jens Mikkelsen". Det kan tænkes at være dem, der fik en datter, Kirsten Jensdatter (døbt 2. april 1714, begravet 22. januar 1730, Hornborg Sogn) og en datter, Apelone Jensdatter (døbt 24. marts 1715, begravet 14. april 1715, Hornborg Sogn). Den 23. oktober 1715 (Hornborg Sogn) blev "Jens Østergårds hustru af Hornborg" begravet. Det må antages, at der var tale om Gertrud Sørensdatter.

Nu var der en ledig enkemand til Anne Terkelsdatter. Den 8. august 1717 (Hornborg Sogn) fik Jens Mikkelsen fra Hornborg døbt en datter, Gertrud Jensdatter (begravet 1. januar 1730). Det er sandsynligt, at hun blev opkaldt efter den afdøde hustru, Gertrud Sørensdatter. Min hypotese er derfor, at Anne Terkelsdatter var mor til Gertrud Jensdatter, og at hun i perioden 1715-1717 var blevet gift med Jens Mikkelsen.

Ægteparret fik sandsynligvis børnene Dorthe Jensdatter (døbt 5. maj 1720), Mikkel Jensen (døbt 10. november 1722, begravet 3. april 1726), Apelone Jensdatter (døbt 21. oktober 1725, begravet 3. november 1743), Mikkel Jensen (døbt 1. august 1728) og Kirsten Jensdatter (døbt 23. september 1731). Alle dåbshandlinger og begravelser foregik i Hornborg Sogn. Faderen kaldes for Jens Mikkelsen Østergård i 1720, 1722, 1725 og 1731 og Jens Mikkelsen i 1728.

Jens Mikkelsen Østergård døde i 1733 (begravet 1. februar 1733, Hornborg Sogn). Allerede den 24. april 1733 (Hornborg Sogn) blev Anne Terkelsdatter trolovet med Knud Jensen fra Flemming i Hornborg Sogn. Annes bror, Mikkel Terkelsen, var den ene forlover. Vielsen er ikke anført i kirkebogen. Knud Jensen var formentlig ham, der blev døbt den 15. juni 1704 i Hornborg Sogn.

Knud Jensens barn i Hornborg blev begravet den 1. maj 1735 (Hornborg Sogn). Barnet er ikke fundet døbt i kirkebogen. Da Jens Knudsen blev døbt den 18. december 1735 (Hornborg Sogn), stillede Annes brødre, Clemen Haubjerg og Mikkel Skade, op som faddere. Ca. to måneder

efter (19. februar 1736, Hornborg Sogn) fik Knud Jensen fra Hornborg døbt en søn, Jens Knudsen.

Mødrene til de to Jens Knudsen'er er ikke anført. Pga. fadderne må Anne Terkelsdatter være mor til den første af dem. Da hun næppe har gennemført en ny graviditet på rekordtid, må den anden Jens Knudsen formodes at være søn af en anden Knud Jensen. Knud Jensens barn i Hornborg blev begravet den 6. juli 1738 (Hornborg Sogn), men jeg tør ikke gætte på, hvem barnet var.

Nu må vi springe næsten 40 år frem i tiden for at få afsluttet historien. Anne Terkelsdatter, der betegnes som Knud Jensens hustru i Hornborg, døde den 16. oktober 1775 (Hornborg Sogn). Det er anført i kirkebogen, at hun blev 80 år gammel. Knud Jensen døde den 1. december 1777 (Hornborg Sogn). Ifølge kirkebogen blev han 74 år, hvilket næsten passer med, at han som omtalt ovenfor kan være født i 1704.

Litteraturliste

1. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Modelbøger, 1682-1688, nr. 1764, Voer, Tyrsting og Hjelmslev Herreder, Tyrsting Sogn, folio 71
2. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Matrikelbøger, 1688-1691, nr. 1825, Skanderborg Amt, Tyrsting Sogn, folio 113
3. Eigil Holm: "Vandmøller i Bygholm Å-systemet", Horsens-Ren Fjord, Nyhedsbrev nr. 12, december 2004, side 326-333
4. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Markbøger, nr. 1023, Hornborg Sogn, 1683
5. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1678-1680, Kop- og kvægskat, Hornborg Sogn, 1678, folio 673
6. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1682-1684, Kop- og kvægskat, Hornborg Sogn, 1682, folio 94b
7. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1682-1684, Kop- og kvægskat, Hornborg Sogn, 1683, folio 85
8. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1682-1684, Kop- og kvægskat, Hornborg Sogn, 1684, folio 87b
9. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Skanderborg-Åkær Amter, Ekstraskatteregnskaber, 1687-1688, Kop- og ildstedsskat, Tyrsting Sogn, 1688
10. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Matrikelbøger, 1688-1691, nr. 1823, Stjernholm Amt, Hornborg Sogn, folio 157
11. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Skanderborg-Åkær Amter, Ekstraskatteregnskaber, 1714-1717, Tyrsting Sogn, 1715, folio 5
12. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Skanderborg-Åkær Amter, Ekstraskatteregnskaber, 1714-1717, Krigsstyrs- og kopskat, Tyrsting Sogn, 1717

13. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Skanderborg-Åkær Amter, Ekstraskatteregnskaber, 1718, Kop- og karrosseskat, Tyrsting Sogn, 1718, side 22
14. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Skanderborg-Åkær Amter, Ekstraskatteregnskaber, 1719, Kop- og karrosseskat, Tyrsting Sogn, 1719
15. Odense Herreds Provsti, Skifteprotokol, 1744-1774, folio 418b-421
16. Tyrsting Herreds Provsti, Gejstlig skifteprotokol, 1688-1726, folio 50-54 og folio 57b-60
17. Rask Gods, Skifteprotokol, 1754-1839, side 275-281

Kapitel 44. En returbillet til Assendrup

Mine tip-7-oldeforældre

Peder Christensen Smed & Sidsel Hansdatter

Peder Christensen Smed (1868):

Født: ca. 1644

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 25. april 1725 i Hatting Sogn (Vejle Amt)

Sidsel Hansdatter (1869):

Født: ca. 1644

Døbt:

Konfirmeret:

Gift:

Død:

Begravet: 3. april 1728 i Hatting Sogn

Peder Christensen Smed omtales ofte i forkortet udgave, dvs. som Peder Smed. Peder Christensen Smed og Sidsel Hansdatter er født inden kirkebøgernes start, og derfor er der ingen viden om deres fødsel/dåb eller om deres forældre. Deres omtrentlige fødselsår er fastlagt på grundlag af aldersangivelserne i kirkebogen ved deres død.

Det fremgår af ekstraskatteregnskaberne fra 1682, 1683 og 1684 [1-3], at Peder Christensen Smed og hans hustru var bosat i Hatting By i Hatting Sogn. Peder Christensen angives at være grovsmed [2]. Han supplerede smedearbejdet med nogle få husdyr. I 1682 betalte han i alt 1 mark og 6 skilling i kvægskat af en hest, en ko, to får og et bistade og 1 rigsdaler i kopskat for sig selv og hustruen. I 1683 og 1684 var bierne fløjet væk, for han betalte kun kvægskat af hesten, koen og de to får.

Den 28. august 1687 (Engum Sogn, Vejle Amt) blev Peder Smeds barn i Assendrup begravet. Barnets navn er ikke angivet i kirkebogen. Det er anført, at barnet var født i Hatting, dvs. Peder Christensen Smed og familie må være flyttet fra Hatting til Assendrup i perioden 1684-1687. Den 18. december 1687 var Peder Smed blevet så integreret i Engum Sogn, at han blev brugt som fadder ved en dåb i sognet.

Sidsel Hansdatter var fortsat i den fødedygtige alder. Den 5. juli 1689 mødte Peder Smed fra Assendrup op i Engum Præstegård med en søn, der for "sin skrøbeligheds skyld" skulle hjemmedøbes. Han fik navnet Peder og blev ved dåben holdt af præstekonen med degnekonen og min tip-7-oldemor, Sidsel Christensdatter (jf. kapitel 45), som vidner. Dåben blev bekræftet i Engum Kirke den 25. august 1689.

Den 10. maj 1692 (Engum Sogn) fik Peder Smed i Assendrup igen hjemmedøbt en skrøbelig søn, der fik navnet Anders. Ved dåbens konfirmation den 3. juli 1692 var min tip-7-oldefar, Poul Jensen Thuesen, blandt fadderne, dvs. Peder Christensen Smed og Poul Jensen Thuesen

har haft et nært kendskab til hinanden, inden Peder Christensen Smeds søn og Poul Jensen Thuesens datter blev gift med hinanden i 1699 (jf. kapitel 39). Måske var der tale om et arrangeret ægteskab?

Ved Anders Pedersens fødsel har Sidsel Hansdatter været i slutningen af 40'erne, så det blev hendes sidste fødsel. Peder Christensen Smed og Sidsel Hansdatter har formentlig fået adskillige børn i Hatting Sogn, inden de flyttede til Assendrup. Da kirkebogen i Hatting Sogn først starter i 1701, er der ikke kendskab til disse fødsler, men fire børn er kendt fra senere kirkebogsoplysninger.

Min tip-6-oldefar, Christen Pedersen Smed, blev født i ca. 1674 (jf. kapitel 39). Som omtalt nedenfor har Peder Christensen Smed formentlig haft en søn, Hans Pedersen Smed, og Kirsten Pedersdatter og Anne Pedersdatter omtales begge som Peder Smeds datter.

Selv om det var slut med fødslerne, kunne Sidsel Hansdatter bruges som fadder. Den 11. marts 1694 (Engum Sogn) var ”Peder Smeds hustru” i Assendrup i funktion som fadder. Ved en dåb den 31. maj samme år blev der for første gang sat navn på Peder Smeds hustru, idet en af fadderne anføres at være ”Sidsel Smeds i Assendrup”.

Den 11. juli 1706 (Hatting Sogn) var Peder Smed fra Assendrup fadder, da sønnen, Christen Pedersen Smed fik døbt en søn. Den 10. august 1707 var ”Peder Smeds kone i Assendrup” fadder ved en dåb i Engum Sogn, dvs. Peder Christensen Smed og hustru har med sikkerhed boet i Assendrup i 1707.

Peder Smed er i Engum Sogns Kirkebog registreret som tiendeyder til og med 1704, hvor regnskabet slutter [4]. I samme kirkebog er en registrering af Engum Kirkes stolestader i 1724 [5]. Det fremgår deraf, at Peder Smeds siddepladser var blevet overtaget af en anden, dvs. det er sandsynligt, at Peder Smed flyttede fra Engum Sogn før 1724.

Peder Christensen Smed og Sidsel Hansdatter endte deres dage, hvor de kom fra, dvs. i Hatting Sogn. Det er nærliggende at gætte på, at de flyttede dertil for at komme på aftægt hos sønnen, Christen Pedersen Smed. Den 25. april 1725 (Hatting Sogn) blev ”gamle Peder Smed af Hatting” begravet. Ifølge kirkebogen døde han i sit 81. år, så det var ingen fornærmelse at kalde ham for gammel.

Ved hustruens død tre år senere (begravet 3. april 1728, Hatting Sogn) afsløres hendes fulde navn, idet hun omtales som ”Sidsel Hansdatter, Christen Smeds moder i Hatting”. Det fremgår af kirkebogen, at hun blev 84 år.

Min viden om Peder Christensen Smeds og Sidsel Hansdatters børn er yderst begrænset. Den smule, der er at fortælle, bliver fortalt i det følgende. Min tip-6-oldefar, Christen Pedersen Smed, får specialomtale i kapitel 39. Der foreligger ingen viden om Peder Pedersens og Anders Pedersens videre skæbne. Tilbage er derefter tre børn.

Hans Pedersen Smed fra Gammelsole i Øster Snede Sogn (Vejle Amt) var en af fadderne, da Christen Pedersen Smed den 11. juli 1706 (Hatting Sogn) fik døbt en søn. Det, at Hans Pedersen Smed kom tilrejsende udensogns fra, gør det sammen med navnet ”Pedersen Smed” overvejende sandsynligt, at han var bror til Christen og dermed søn af Peder Christensen Smed. Fornavnet Hans passer med, at han kan være opkaldt efter Sidsel Hansdatters far.

Studier af Øster Snede Sogns kirkebog afslører, at Hans Smed i Sole den 6. maj 1708 fik en 24 uger gammel datter, Mette, begravet. Datteren var ikke død en helt naturlig død, men var blevet ligget ihjel af forældrene. Dengang var en vugge en ukendt luksus, så spædbørn sov normalt i forældrenes seng.

Det var syndigt at ligge et barn ihjel, selv om det ikke var sket med vilje. Derfor var Hans Pedersen Smed fra Gammelsole og hans hustru, Maren Pedersdatter, til offentligt skrifte i Øster Snede Kirke den 17. juni 1708. Mon præsten påbød dem at sove stående i fremtiden?

Hverken Mette Hansdatters fødsel eller Hans Pedersen Smeds vielse til Maren Pedersdatter er fundet i Øster Snedes Kirkebog. Det kan skyldes, at der mangler indførsler i kirkebogen i perioden 1700-1708. Ægteparret kan således tænkes at have fået flere børn i denne periode.

Den 13. marts 1709 (Øster Snede Sogn) fik Hans Smed i Gammelsole døbt en datter, Karen Hansdatter. Derefter er familien sandsynligvis flyttet til ukendt bestemmelsessted, for det er ikke lykkedes at finde flere oplysninger om den i Øster Snede Sogns kirkebog.

Kirsten Pedersdatter angives at være datter af Peder Smed i Assendrup, da hun den 11. februar 1703 (Engum Sogn) blev trolovet med Lars Jørgensen fra Korning. De blev gift i Engum Kirke den 10. juni 1703. Derefter er de ikke fundet i hverken Engum Sogns eller Korning Sogns kirkebog, så det er uvist, om de levede lykkeligt til deres dages ende.

Anne Pedersdatter fik et "uægte" barn ved navn Jørgen døbt den 26. april 1705 (Engum Sogn). Kirkebogen anfører, at Anne Pedersdatter var datter af Peder Smed. Som barnefader blev udlagt Jørgen Jensen, der tjente på Tirsbæk Gods. Trods besvangringen var han fortsat så populær, at barnet blev opkaldt efter ham. Hvad der derefter skete med Anne og barnet vides ikke.

Peder Smed har muligvis haft endnu en datter, der har gjort sig uheldigt bemærket. Den 7. september 1704 var "Peder Smeds datter i Assendrup" til offentligt skrifte i Engum Kirke for "horeri" med korporal Hans Laursen. Horeri blev normalt brugt som betegnelse for samleje uden for ægteskab, hvor en af parterne var gift [6].

Navnet på Peder Smeds utugtige datter er ikke anført i kirkebogen. Det er ikke oplagt, at Kirsten Pedersdatter har været sin mand utro et års tid efter vielsen. Det er heller ikke oplagt, at Anne Pedersdatter har haft en affære med en korporal på et tidspunkt, hvor hun var gravid med Jørgen Jensen. Det giver anledning til en mistanke om, at der kan have været tale om en tredje datter af ukendt navn.

Litteraturliste

1. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1682-1684, Kop- og kvægskat, Hatting Sogn, 1682, folio 92
2. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1682-1684, Kop- og kvægskat, Hatting Sogn, 1683, folio 82b
3. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1682-1684, Kop- og kvægskat, Hatting Sogn, 1684, folio 85
4. Vejle Amt, Engum Sogn, 1674-1705, Engum Sogns tiendeydere, 1678-1704, side 188-333

5. Vejle Amt, Engum Sogn, 1674-1705, Engum Kirkes stolestader, 1724, side 181-186
6. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>

Kapitel 45. Man kan ikke nøjes med at hedde Jensen

Mine tip-7-oldeforældre

Poul Jensen Thuesen & Sidsel Christensdatter

Poul Jensen Thuesen (1870):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1661

Død:

Begravet: 1. november 1702 i Engum Sogn (Vejle Amt)

Sidsel Christensdatter (1871):

Født: ca. 1633

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1661

Død:

Begravet: 9. marts 1712 i Engum Sogn

Min tip-7-oldefar kaldes både for Poul Jensen og Poul Thuesen. I Engum Sogns ældste kirkebog (1647-1672) kaldes han for Poul Jensen og i den næstældste kirkebog (1674-1705) for Poul Thuesen. Der er skiftet præst imellem de to kirkebøger, og det kan forklare, at han kaldes for noget forskelligt. Som kompromis har jeg her valgt at kalde ham for Poul Jensen Thuesen, selv om denne kombination af navne ikke er set i de anvendte kilder.

Der er ingen viden om, hvor og hvornår Poul Jensen Thuesen blev født. Da Poul Jensen Thuesen i 1667 fik en datter døbt, var fadderne ifølge kirkebogen ”Pouls fader og brødre” uden angivelse af deres navne. Det kan derfor konkluderes, at Poul Jensen Thuesen har haft mindst to brødre, og at hans far var i live i 1667.

Ved dåb hos Poul Jensen Thuesen i 1661, 1664, 1669 og 1672 var Jens Thuesen i Assendrup en af fadderne. Det er nærliggende at tro, at han var far til Poul Jensen Thuesen. Poul har i så fald fået patronymet Jensen efter faderens fornavn og tilnavnet Thuesen efter faderens efternavn, evt. for at kunne skelne ham fra en anden Poul Jensen i sognet. Der er i denne slægtsbog andre eksempler på, at en mand er blevet kaldt ved både patronym og faderens efternavn, jf. f.eks. Søren Nielsen Kjeldsen i kapitel 10 og Mads Jensen Stidsen i kapitel 26.

Jens Thuesen er i 1661 i indberetningen til matriklen, der er gengivet i Engum Sogns kirkebog, anført at være beboer af et gadehus uden avl, dvs. han har ikke drevet landbrug [1]. Jens Thuesen er ikke fundet død i Engum Sogn. Det kan evt. skyldes, at kirkebogen ikke er blevet ført fra august 1672 til december 1674.

En af Poul Jensen Thuesens brødre hed formentlig Peder. Peder Jensen i Assendrup var fadder hos Poul Jensen Thuesen i 1664 og 1672, og i 1669 var Peder Thuesen fadder. Der er formentlig tale om den samme person. Da en Maren Rasmusdatter blev begravet den 26. april 1734 (Engum Sogn), blev hun i kirkebogen omtalt som ”Peder Jensens Tuesens enke af Assendrup”.

Som yderligere tegn på, at Peder Jensen Thuesen hørte til familien, kan nævnes, at ”Peder Thuesen i Assendrup” eller hans hustru blev brugt som fadder af tre af Poul Jensen Thuesens børn i henholdsvis 1690, 1691 og 1701. Peder Thuesen var fæstebonde under godsejer Steen Bille fra Tirsbæk [2] og var registreret som tiendeyder i Engum Sogns kirkebog i perioden 1678-1704 [3]. Peder Thuesen blev begravet den 15. april 1708 (Engum Sogn). Der er ingen aldersangivelse i kirkebogen.

Et mere usikkert bud på en bror til Poul Jensen Thuesen er Thue Jensen fra Bredal i Engum Sogn. Thue Jensen var ligeledes registreret som tiendeyder i perioden 1678-1704 [3]. Han blev brugt som fadder hos Poul Jensen Thuesen en enkelt gang i 1672 og i 1706 hos Poul Jensen Thuesens ældste søn. Der er således ikke tegn på, at han har haft nære relationer til Poul Jensen Thuesen, men navnet giver en mistanke om, at Thue Jensen kan have været søn af ovennævnte Jens Thuesen.

Der er ingen viden om Sidsel Christensdatters fødsel/dåb, fødested eller forældre. Hendes omtrentlige fødselsår er beregnet på grundlag af aldersangivelsen ved hendes død.

Den 4. januar 1657 måtte to unge mennesker stille til offentligt skrifte i Engum Kirke. Årsagen var ”beliggelsesmål”, som var en alternativ betegnelse for ”lejermål”, dvs. samleje uden for ægteskab. De to unge mennesker hed Poul Jensen og Sidsel Christensdatter. Jeg har en stærk mistanke om, at de er mine tip-7-oldeforældre, men jeg savner sikker dokumentation.

Det må have været en skærpende omstændighed, at ”forbrydelsen” formentlig var sket i præstegården, idet præsten i kirkebogen omtaler Poul Jensen som ”min svend”, dvs. tjenestekarl, og det anføres, at Sidsel Christensdatter ”tjente mig forgangen sommer”. Det er ikke lykkedes at finde noget resultat af beliggelsen i form af en fødsel af et ”uægte” barn.

Der er heller ikke fundet en vielse mellem Poul Jensen og Sidsel Christensdatter i Engum Sogn. Det kan skyldes, at de er blevet gift i et andet sogn, men kan også skyldes, at indførslerne i Engum Sogns kirkebog mangler i størstedelen af 1659 og 1660. En helt anden mulighed er, at de aldrig er blevet gift med hinanden.

Det vides med sikkerhed, at min tip-7-oldefar, Poul Jensen Thuesen, havde en hustru, der hed Sidsel, men hendes efternavn er ikke fundet anført. Der er derfor tale om en formodning, når jeg antager, at ovennævnte Sidsel Christensdatter er min tip-7-oldemor. Mine tip-7-oldeforældres ældste søn hed Christen (jf. nedenfor), hvilket bestyrker formodningen om, at Sidsel har heddet Christensdatter.

I indberetningen fra 1661 til matriklen er Poul Jensen anført som fæster af en gård i Assendrup i Engum Sogn. Gården var takseret til 2 tønder, 6 skæpper, 2 fjerdingkar og 1 album hartkorn [1]. Under navnet Poul Thuesen er han anført blandt sognets tiendeydere i perioden fra 1678 og frem til ca. 1700 [3]. Det fremgår af markbøgerne fra 1683, at Poul Thuesen var fæster af en gård i Assendrup By under godsejer Steen Bille på Tirsbæk Gods [2, 4].

I matrikelbogen til matriklen af 1688 er anført en ”Poul Tuesen tilforn Poul Jensen”, hvilket formentlig er udtryk for, at Poul Jensen nu blev kaldt for Poul Thuesen. I matriklen fra 1688 blev Poul Jensen Thuesens fæstegård takseret til 6 tønder, 3 skæpper og 1 fjerdingkar hartkorn mod 8 tønder, 2 skæpper, 2 fjerdingkar og 2 album i den gamle matrikel. Derudover hørte der et stykke skov til gården [5]. Hartkornsangivelsen passer ikke med ovennævnte hartkornsangivelse, så der må enten være tale om en anden gård eller en anden Poul Jensen.

Den ældste del af Engum Kirke er fra før 1150. Derfor var et utal af børn blevet døbt i kirken, før Poul Jensen Thuesen og hustru for ca. 350 år siden fik døbt deres børneflokk i Engum Kirke (foto: 2019)

Poul Jensen Thuesen må være blevet gift med Sidsel før 1661 eller senest i starten af 1661, for den 23. juni 1661 (Engum Sogn) fik Poul Jensen i Assendrup døbt en helt ægte søn, der fik navnet Christen. Den næste søn blev døbt den 16. august 1663, og han fik navnet Henrik. Den første søn blev formentlig opkaldt efter sin morfar, men det er ikke indlysende, hvem Henrik blev opkaldt efter.

Fadderne ved Henriks dåb var alle adelige fruer eller jomfruer. Det er overraskende, da Poul Jensen Thuesen må formodes at have været en almindelig fæstebonde. Tre af fadderne var fra den Bille-familie, der ejede Tirsbæk Gods. Den tidligere godsejer, Henrik Bille, var død den 4. marts 1655 (Engum Sogn). Godset blev derefter overtaget af hans enke, indtil sønnen, ovennævnte Steen Bille, overtog det i 1666 [4]. Jeg forestiller mig, at Poul Jensen Thuesen valgte at opkalde sin søn efter afdøde Henrik Bille, enten fordi han var i taknemmelighedsgæld til godsejerfamilien eller for at indynde sig hos denne. Det kan forklare, hvorfor adelsdamerne var villige til at være faddere.

Den adelige opbakning sikrede dog ikke den lille Henrik et langt liv. Han døde ca. 4 måneder gammel (begravet 13. december 1663, Engum Sogn). Poul Jensen Thuesen og Sidsel fik yderligere fem børn, hvoraf de fire første med sikkerhed var født i Engum Sogn.

Den tredje søn, Jens Poulsen, blev ved dåben den 25. september 1664 opkaldt efter sin farfar. Ved moderens efterfølgende introduktion i kirken den 6. november 1664 afslører kirkebogen, at Poul Jensens kone hed Sidsel.

Derefter var det pigernes tur. Karen Poulsdatter blev døbt den 31. marts 1667, Birgitte Poulsdatter den 16. oktober 1669 og min tip-6-oldemor, Bodil Poulsdatter, den 17. marts 1672. Der var yderligere en datter, Anne Poulsdatter, i søskendeflokken. Hendes fødsel/dåb har ikke kunnet findes i Engum Sogns kirkebog. Det kan skyldes, at kirkebogen som omtalt ovenfor ikke var ført i perioden fra august 1672 til december 1674. Ifølge aldersangivelsen ved hendes død var Anne Poulsdatter født i ca. 1672.

Når jeg tør påstå, at hun var barn af Poul Jensen Thuesen og hustru, skyldes det, at Anne Poulsdatter og hendes mand (jf. nedenfor) havde hyppige fadderrelationer til de øvrige børn i søskendeflokken, og at hun ved en dåb den 14. marts 1706 (Engum Sogn) hos Christen Poulsen betegnes som hans søster.

I 1678 betalte Poul Jensen Thuesen 1 rigsdaler, 1 mark og 8 skilling i kopskat og 1 rigsdaler i kvægskat. Det fremgår af skatteregnskabet, at kopskatten blev betalt for ham selv, hans hustru og en søn, der må formodes at have været den ældste søn, Christen. Gårdens skattepligtige besætning omfattede en hest, en hoppe, et føl, to køer, to kalve, fire får og to svin [6].

Under navnet Poul Thuesen var Poul Jensen Thuesen fadder i 1701 (Hatting Sogn) hos datteren, Bodil Poulsdatter, i 1691, 1693 og 1696 (Engum Sogn) hos sønnen, Jens Poulsen, og i 1695 og 1698 (Engum Sogn) hos datteren, Birgitte Poulsdatter. Det fremgår af kirkebogen, at "Sidsel Pouls i Assendrup", dvs. Pouls hustru, Sidsel, meget ofte blev brugt som dåbsvidne, når præsten i Engum Sogn foretog hjemmedåb.

Den 1. november 1702 (Engum Sogn) blev "Poul Thuesen i Assendrup" begravet. Kirkebogen anfører ikke hvor gammel, han blev. Hans hustru levede næsten ti år længere. Trods ti år uden Poul måtte hun affinde sig med i kirkebogen fortsat at blive betegnet som "Sidsel Pouls", da hun blev begravet den 9. marts 1712. Ifølge kirkebogen blev hun 79 år.

Af Poul Jensen Thuesens og Sidsel Christensdatters syv børn blev de seks voksne, og det var en usædvanligt høj overlevelsesgrad på den tid. Min tip-6-oldemor, Bodil Poulsdatter, er omtalt i kapitel 39. De øvrige fem børn omtales i det følgende.

Christen Poulsen blev gift i en sen alder, så derfor nåede han at være fadder hos andres børn, inden han selv fik nogle. Den 10. marts 1689 (Engum Sogn) var han fadder hos ovennævnte Peder Thuesen, der formodes at være hans farbror. I 1691, 1693 og 1701 (Engum Sogn) var han fadder hos broderen, Jens Poulsen, i 1701 og 1703 (Hatting Sogn) hos søsteren, Bodil Poulsdatter, og i 1701 (Engum Sogn) hos søsteren, Anne Poulsdatter.

Den 24. september 1701 (Engum Sogn) fik Christen Poulsen hjemmedøbt en datter, Maren Christensdatter. Den 2. oktober 1701 fik han selv brug for faddere, da Marens dåb blev bekræftet i kirken. Broderen, Jens Poulsen, var blandt fadderne. Christen Poulsens bopæl angives at være Assendrup, hvor han tilsyneladende tilbragte hele sit liv. Alle hans syv børn blev døbt i Engum Sogn.

Christen Poulsen er sandsynligvis blevet gift relativt kort tid inden Marens fødsel. I så fald har han været tæt på 40 år, da han blev gift. Det er dog ikke lykkedes at finde oplysninger om hans vielse. Vielsen er ikke fundet i Engum Sogn, så den må formodes at være foretaget andetsteds.

Ved ovennævnte hjemmedåb var ”hans hustrus moder” dåbsvidne. Hustruens navn nævnes ikke ved dåben, og andre steder har jeg kun fundet hende omtalt som ”Christen Poulsens hustru”. Derfor må jeg konstatere, at hendes navn er ukendt, men Christen Poulsen har formentlig selv vidst, hvem hun var.

Den 28. september 1703 fik Christen Poulsen og hans anonyme hustru døbt en søn, Poul Christensen, og ”Sidsel Pouls” holdt barnet ved hjemmedåben. De efterfølgende børn var Sidsel Christensdatter (døbt 9. marts 1706, begravet 13. juni 1710), Oluf Christensen (døbt 22. september 1709), Sidsel Christensdatter (døbt 5. maj 1712), Peder Christensen (døbt 18. november 1714) og Karen Christensdatter (døbt 18. juni 1719).

Den korte udgave af Christen Poulsens livshistorie er, at han var fadder, fik børn og døde. Han blev begravet den 8. februar 1730 (Engum Sogn). Kirkebogen anfører i god overensstemmelse med hans dåbsdato, at han blev 68 ½ år, og anfører endvidere, at han boede i Assendrup ved sin død. Hustruens død er ikke fundet i Engum Sogns kirkebog.

Jens Poulsens hustru er ikke anonym, for både trolovelsen og vielsen kan findes i Engum Sogns kirkebog. Den 19. oktober 1690 blev Jens Poulsen og Maren Nielsdatter ”her i byen”, dvs. i Engum By, trolovede, og den 30. november 1690 blev de ”i ægteskab sammenviede”. Jens Poulsen var 26 år ved vielsen.

I 1691 overtog Jens Poulsen en fæstegård i Engum By [3] og var nu klar til at stifte familie. Den 20. september 1691 blev hans første barn fremstillet i Engum Kirke efter en hjemmedåb. Oplysningerne om hjemmedåben er ikke fundet i kirkebogen, og derfor er barnets navn og køn ukendt.

Det næste barn, Rasmus Jensen, blev døbt den 15. august 1693. Derefter fødtes Søren Jensen (døbt 24. maj 1696) og Hilleborg Jensdatter (døbt 31. oktober 1701). Alle børnene blev døbt i Engum Sogn, og Jens Poulsen havde bopæl i Engum By. Det blev han tilsyneladende ikke ved med, for herefter har jeg ikke fundet flere oplysninger om familien i Engums kirkebog. Deres videre skæbne er ukendt.

Karen Poulsdatter var 20 år, da hun den 28. december 1687 (Engum Sogn) blev trolovet med Anders Mikkelsen i Bredal. Karen Poulsdatter anføres at være ”Poul Thuesens datter i Assendrup”. Vielsen er ikke fundet anført i kirkebogen, men alt tyder på, at trolovelsen alligevel endte med en vielse.

Det kan i hvert fald konstateres, at Anders Mikkelsen i Bredal den 25. september 1690 (Engum Sogn) fik hjemmedøbt en søn, Mikkell Andersen. Da barnet den 23. november 1690 blev fremstillet i kirken, var Jens Poulsens trolovede, Maren Nielsdatter, blandt fadderne.

Dengang var det almindeligt, at kvinder døde i barselsseng, men det var unormalt, at mænd døde efter en fødsel. Ikke desto mindre skete det for Anders Mikkelsen i Bredal, der blev begravet den 28. november 1690 (Engum Sogn).

I en alder af 23 år var Karen Poulsdatter nu blevet enke. Det fandt hun ikke attraktivt, for allerede ca. to måneder efter mandens død blev hun den 2. februar 1691 (Engum Sogn) trolovet med Søren Persen fra Gammelsole, der ligger i Øster Snede Sogn (Vejle Amt). Præsten i Engum har tilsyneladende fundet trolovelser vigtigere end vielser, for heller ikke denne gang er vielsen anført i kirkebogen.

Det er ikke lykkedes at finde yderligere oplysninger om Karen Poulsdatter og Søren Persen i hverken Engum Sogns eller Øster Snede Sogns kirkebog. Derfor må jeg igen give fortabt og erkende, at deres videre skæbne er ukendt.

Birgitte Poulsdatter var 24 år, da hun den 6. maj 1694 (Engum Sogn) blev trolovet med Peder Mortensen. I kirkebogen angives de begge at være fra Assendrup. De blev viet i Engum Kirke den 4. november 1694. Samme år overtog Peder Mortensen en fæstegård i Assendrup [3].

Alt foregik planmæssigt og anstændigt. Der gik næsten 11 måneder efter vielsen, før Birgitte Poulsdatter fødte ægteparrets første barn. Barnet blev døbt den 29. september 1695 (Engum Sogn) og fik navnet Karen Pedersdatter. Birgitte Poulsdatters far, Poul Thuesen, var blandt fadderne.

Det var han også, da næste barn, Gertrud Pedersdatter (døbt 18. oktober 1698, Engum Sogn), blev fremstillet i kirken den 23. oktober 1698. Birgittes søster, Anne, havde fået lov til at holde barnet.

Derefter gik fødslerne af ukendte årsager i stå. Den 13. maj 1703 (Engum Sogn) var både Peder Mortensen og "Peder Mortensens hustru" faddere ved en dåb hos Søren Mortensen, der formentlig var bror til Peder Mortensen. Peder Mortensens bopæl var fortsat i Assendrup.

I løbet af perioden fra 1703 til 1710 flyttede Peder Mortensen og familie fra Assendrup til Bredballe i nabosognet Hornstrup (Vejle Amt). Ved en dåb den 18. maj 1710 (Engum Sogn) hos Anne Poulsdatter og hendes mand, omtales en af fadderne som mandens kones søster i Bredballe. Ved en dåb hos Christen Poulsen den 5. maj 1712 (Engum Sogn) var "Peder Mortensens datter af Bredballe" fadder. Peder Mortensen af Bredballe var selv fadder den 2. juli 1713 (Engum Sogn) hos Søren Mortensen og den 18. november 1714 (Engum Sogn) hos Christen Poulsen.

Hornstrup Sogns kirkebog starter først i 1750, og derfor er det ikke muligt at følge med i, hvad Peder Mortensen og Birgitte Poulsdatter foretog sig i Bredballe. Igen må jeg erkende, at deres videre skæbne er ukendt.

Anne Poulsdatter var navnet på en pige, der den 21. august 1692 var til offentligt skrifte i Engum Kirke. Ifølge kirkebogen tjente hun på Tirsbæk Gods. Årsagen til skriftet var, at hun havde gjort sig skyldig i horeri med Johan Jungklas, der var tjener for godsejeren. Da Johan Jungklas anføres at være udlagt som barnefader, må Anne Poulsdatter have født et "uægte" barn. Barnets fødsel/dåb er ikke fundet i Engums kirkebog.

Det er usikkert, om denne Anne Poulsdatter var Poul Jensen Thuesens datter, der i så fald var kommet "galt af sted" i en tidlig alder. Det kan derfor være helt uberettiget, at jeg tilsmudser hendes gode navn og rygte ved at indlede hendes livshistorie med en omtale af dette skriftemål.

Hvis læseren mener, at man er uskyldig, indtil det modsatte er bevist, bør læseren starte på Anne Poulsdatters livshistorie her. Den 28. november 1700 (Engum Sogn) blev Hans Olufsen og Anne Poulsdatter i Assendrup trolovet, og de blev gift den 23. januar 1701. Hans Olufsen var fæstebonde i Assendrup [1].

Deres første barn, Jens Hansen, blev døbt den 27. oktober 1701 (Engum Sogn). Anne Poulsdatters brødre, Christen Poulsen og Jens Poulsen, var faddere ved den efterfølgende fremstilling i kirken. Ægteparret fik i alt fem børn, der alle blev født i Assendrup i Engum Sogn. Oluf Hansen blev døbt den 4. oktober 1703 og begravet den 14. oktober 1703. Derefter fulgte endnu en Oluf Hansen (døbt 13. september 1704), Poul Hansen (døbt 10. august 1707) og Else Hansdatter (døbt 18. maj 1710).

Den 24. marts 1726 var Hans Olufsen en stolt farfar. På denne dag var han fadder i Engum Kirke, hvor sønnen Oluf Hansen fik døbt en søn, der blev opkaldt efter sin farfar og kom til at hedde Hans Olufsen.

Hans Olufsen og Anne Poulsdatter havde sandsynligvis hans mor, Else Jørgensdatter, boende på aftægt. Det blev hun ved med og ved med indtil 1727. Den 9. juli 1727 (Engum Sogn) blev "Else Jørgensdatter, som var Hans Olufsens moder i Assendrup" begravet. Det fremgår af kirkebogen, at hun blev "ved 100 år", dvs. hun blev ca. 100 år [7]. Det er så imponerende, at det kvalificerer hende til at blive nævnt her, selv om hendes rolle i slægtshistorien er perifer.

Anne Poulsdatter var ifølge kirkebogen 68 år, da hun døde. Hun blev begravet den 7. oktober 1740 (Engum Sogn). Det er anført, at hun var "Hans Olufsens hustru af Assendrup" og "Niels Lauridsens kones moder". Når det sidste er nævnt, kan det skyldes, at Anne Poulsdatter og Hans Olufsen har boet på aftægt hos Niels Lauridsen. Niels Lauridsen var den 5. december 1734 (Engum Sogn) blevet gift med Anne Poulsdatters og Hans Olufsens datter, Else Hansdatter.

Det vides ikke, om Hans Olufsen blev lige så gammel som sin moder, for der er ingen aldersangivelse i kirkebogen ved hans død. Han blev begravet den 2. december 1753 (Engum Sogn). Det er anført i kirkebogen, at han døde i hospitalet. Et hospital var dengang et sted, hvor uarbejdsdygtige syge og fattige fik frit ophold og pleje, dvs. et kommunalt fattighus [7]. Han efterlod sig næppe noget til arvingerne.

Litteraturliste

1. Vejle Amt, Engum Sogn, 1674-1705, Indberetning 1661 til matriklen
2. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Markbøger, nr.995, Engum Sogn, 1683, side 2
3. Vejle Amt, Engum Sogn, 1674-1705, Engum Sogns tiendeydere, 1678-1704, side 188-333
4. Tirsbæk, <http://da.wikipedia.org>
5. Rentekammeret, Matriklen af 1688, Matrikelbøger, nr. 1823, Engum Sogn, folio 19b
6. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Ekstraskatteregnskaber, 1678-1680, Kop- og kvægskat, Engum Sogn, 1678, folio 634
7. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>

Kapitel 46. En salig mands hustru

Mine tip-8-oldeforældre

Jens Mikkelsen & Appelone Ibsdatter

Jens Mikkelsen (3732):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1659

Død: før 1661

Begravet:

Appelone Ibsdatter (3733):

Født:

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1659

Død:

Begravet: 27. december 1711 i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt)

Der er ingen tvivl om, at Appelone Ibsdatter var mor til min tip-7-oldefar, Terkel Jensen (jf. kapitel 43). Det er mindre sikkert, at Jens Mikkelsen var far til Terkel Jensen. Udpegningen af Jens Mikkelsen som Appelone Ibsdatters første ægtemand og far til Terkel Jensen er baseret på den formodning, at Mikkel Jensen Møller var bror til Terkel Jensen, og at Mikkel Jensen Møller er identisk med den Mikkel Jensen, der i 1674 blev gift med Karen Nielsdatter (jf. kapitel 42).

Appelone Ibsdatter var gift tre gange. Hun boede i Hornborg Sogn (Skanderborg Amt), hvor kirkebogen starter i 1659. Hendes to første vielser er ikke fundet i kirkebogen, hvilket tyder på, at de er foretaget før 1659. Ved den tredje vielse (jf. nedenfor) omtales hun som afdøde Hans Clemensens efterladte hustru, dvs. hendes anden ægtemand hed Hans Clemensen.

I sit første ægteskab har Appelone Ibsdatter fået sønnen Terkel Jensen og formentlig også sønnen Mikkel Jensen, der begge senere i livet fik tilnavnet Møller. Det er tænkeligt, at der var flere børn i ægteskabet. Børnene i første ægteskab er født inden kirkebogens start, og derfor kan der ikke findes oplysninger om deres fødsel/dåb.

Første spor af familien i Hornborgs kirkebog er fra den 19. maj 1661, hvor Hans Clemensens barn i Hornborg blev døbt og fik navnet Jens. Det er sandsynligt, at han blev opkaldt efter Appelone Ibsdatters første ægtemand. I så fald må denne søn antages at være første søn i Appelone Ibsdatters ægteskab med Hans Clemensen, dvs. de er formentlig blevet gift kort tid før kirkebogens start. Jens Mikkelsen er med sikkerhed død før 1661 og formentlig før 1659.

Den lille Jens fik ikke noget langt liv, for han blev begravet den 9. juni 1661 (Hornborg Sogn). Der har været flere børn i ægteskabet, selv om deres fødsel/dåb ikke er fundet registreret i kirkebogen. Den 29. maj 1686 (Hornborg Sogn) blev en ung pige, Anne Hansdatter, begravet.

Hun blev 22 år og 13 uger gammel og er i kirkebogen angivet at være steddatter af Søren Østergård, der var Appelone Ibsdatters tredje ægtemand. Derfor må Anne Hansdatter antages at være født i starten af 1664. Den 7. juli 1667 blev Hans Clemensens hustru i Hornborg introduceret i Hornborg Kirke efter en fødsel, dvs. hun må formodes at have født et barn 5-6 uger tidligere.

Også i 1600-tallet skulle der betales skat. I 1672 blev der opkrævet konsumtions-, familie- og folkeskat [1]. Folkeskatten skulle betales af tjenestefolk og børn over 15 år [2]. Det fremgår af skatteregnskabet, at Hans Clemensen havde en søn, men ingen tjenestefolk på gården. Det er sandsynligt, at der var tale om en søn fra Appelone Ibsdatters første ægteskab.

Jeg vil ikke påstå, at Hans Clemensen døde af at betale skat, selv om han døde senere samme år (begravet 26. november 1672, Hornborg Sogn). Han blev 49 år, dvs. han var født ca. 1623. Det fremgår af kirkebogen, at han havde været en betydningsfuld mand i sognet, idet han havde været både kirkeværge og sandemand, dvs. nævning ved herredstinget [3]. Da han tilmed angives at have været ”ærlig” og ”velforstandig”, er det indlysende, at han må have været noget ganske særligt.

Selv efter at være blevet enke måtte Appelone Ibsdatter affinde sig med at være et vedhæng til sin mand. I skatteregnskabet fra 1673 betegnes hun ”salige Hans Clemensens hustru” [4]. Det er anført, at hun havde en tjenestepige og to sønner som hjælp på gården. Det er nærliggende at gætte på, at de to hjemmeboende sønner var Mikkel Jensen og Terkel Jensen, der blev gift i henholdsvis 1674 og 1677.

Appelone Ibsdatter skulle betale 5 mark i folkeskat, idet der årligt skulle betales 2 mark for mænd og 1 mark for kvinder [2]. Den manglende ligestilling mellem kønnene var ikke altid en ulempe for kvinderne.

I længden havde Appelone Ibsdatter ikke lyst til at være afhængig af sønnernes hjælp til gårdens drift. Hun foretrak en rigtig mand, og ham fik hun ca. et år efter Hans Clemensens død. Den 12. oktober 1673 (Hornborg Sogn) blev hun trolovet med en ungkarl, der hed Søren Sørensen. De blev gift i Hornborg Kirke den 23. november 1673.

Ved vielsen blev brudgommen kaldt for Søren Sørensen Østergård. Han blev også kaldt for Søren Østergård, og ved Terkel Jensens trolovelse den 29. juli 1677 (Hornborg Sogn) er han omtalt som Søren Sørensen Onstrup.

Appelone Ibsdatter fik ingen børn med Søren Sørensen. Det skyldes formentlig, at hun var over den fødedygtige alder, da hun blev gift med ham.

Det vides ikke, om Søren Sørensen var lige så ærlig og velforstandig som sin forgænger. I det mindste var Søren Sørensen så ærlig, at han ikke snød sig fra at betale skat. Det fremgår af skatteregnskaberne, at han i 1696 havde en tjenestekarl og en tjenestepige, i 1697 en tjenestepige og i 1698 igen en tjenestekarl og en tjenestepige [5-7].

Præsten i Hornborg gjorde sig store anstrengelser for at anonymisere sognets kvinder. Det fremgår af kirkebogen, at ”Søren Østergårds hustrus søster af Hornborg” blev begravet den 25. marts 1701. Det manglende kendskab til Appelone Ibsdatters oprindelse og baggrund er dermed afløst af en viden om, at hun havde en søster. Når Søren Østergård blev nævnt i forbindelse med hendes død, skyldes det formentlig, at søsteren ved sin død har boet på gården hos ham og Appelone.

Appelone Ibsdatter måtte nøjes med at være ”Søren Sørensens hustru af Hornborg”, da hun blev begravet den 27. december 1711 (Hornborg Sogn). Der er ingen aldersangivelse i kirkebogen. Søren Sørensen døde året efter (begravet 3. november 1712, Hornborg Sogn). Det fremgår heller ikke hvor gammel, han blev.

Af Appelone Ibsdatters kendte børn er det kun Terkel Jensen og Mikkel Jensen, der er blevet voksne og giftefærdige. Terkel Jensen er omtalt i kapitel 43, fordi han er min tip-7-oldefar. Mikkel Jensen er med tilnavnet Møller omtalt i kapitel 42, fordi han blev gift med en datter af min tip-7-oldefar, Thomas Hansen. Derfor kan der her sættes punktum for min mormors slægtshistorie.

Litteraturliste

1. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1661-1672, Hornborg Sogn, 1672, folio 60
2. Claus Rafner: ”Fæstegårdmændenes skattebyrder 1660-1802”, Fortid og Nutid, Tidsskrift for kulturhistorie og lokalhistorie, Udgivet af Dansk historisk Fællesforening, bind 33, 1986, side 81-94
3. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
4. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1673-1674, Hornborg Sogn, 1673, folio 290b
5. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1696-1697, Hornborg Sogn, 1696
6. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1696-1697, Hornborg Sogn, 1. juli 1697
7. Reviderede regnskaber, Amtstuerregnskaber, Amtsregnskaber, ældre, 1648-1891, Århus Amt, Konsumtions-, familie- og folkeskatregnskaber, 1698, Hornborg Sogn, 1. januar 1698

Rettelser og tilføjelser til bind 1

Kapitel 8. Ægte kærlighed starter i søndagsskolen
Ella Madsen, g. Gaarde & Ove Gaarde

side 75

Ella Gaarde døde i Vejle den 20. juni 2017 og blev bisat fra Metodistkirken i Vejle den 24. juni 2017.

Rettelser og tilføjelser til bind 2

*Kapitel 40. Bryllupsrejse over Limfjorden
Peder Jensen & Mette Pedersdatter*

side 275

Det fremgår af et arveafkald fra 26. oktober 1693, at Mette Pedersdatter var datter af Peder Jensen, der boede og døde i Sejlflod [1]. Han omtales som Peder Jensen Højgård, da der den 18. januar 1678 blev afholdt skifte efter hans død [2]. Tilnavnet skyldes formentlig, at han boede på en gård, der hed Højgård.

Mette Pedersdatters mor hed Kirsten Jensdatter [2-4], men omtales et enkelt sted fejlagtigt som Kirsten Nielsdatter [1]. Mine tip-6-oldeforældre, Peder Jensen Højgård og Kirsten Jensdatter, havde børnene Jens Pedersen, Jens Pedersen, Anne Pedersdatter og Mette Pedersdatter (min tip-5-oldemor) [2]. Når to af sønnerne hed Jens Pedersen, skyldtes det formentlig, at de skulle opkaldes efter bedstefædrene, der begge hed Jens.

Ved skiftet efter Peder Jensen Højgård var enken, Kirsten Jensdatter, trolovet med Niels Pedersen, der havde overtaget gården. Det blev aftalt med børnenes formynder, Laurs Jensen i Sejlflod, og børnenes morbroder, Jens Jensen i Sejlflod Mølle, at hver af børnene skulle arve 20 sletdaler, og at Niels Pedersen endvidere skulle give hver af pigerne en seng til en værdi af 10 sletdaler. Børnenes arv skulle blive stående i boet, indtil de blev 20 år gamle [2].

Niels Pedersen forpligtede sig til at forsørge børnene med ophold, klæde og føde. Børnene skulle endvidere holdes i skole. Der var dog tale om en kønsdiskriminerende skolegang, idet de to pigebørn skulle gå i skole, indtil de kunne læse trykte bogstaver, hvorimod drengene skulle gå i skole, indtil de kunne både læse og skrive.

Da Niels Pedersen døde, krævede formynderen, Laurs Jensen Højgård, der angives at være børnenes farbroder, at få børnenes arv ud af boet. Boet blev vurderet i oktober 1682. Niels Pedersen var fæstebonde under Gudumlund Gods. Godsejeren havde krav i boet pga. gårdens brøstfældighed, skyldig landgilde, skatterestancer og mangler ved gårdens besætning og redskaber. Det betød, at der var et underskud i boet på 6 sletdaler, 1 mark og 6 skilling. Derfor nægtede godsejeren at udbetale børnenes arv [3, 4].

Det anføres i dom af 30. september 1682, at Kirsten Jensdatter ikke længere kan besidde gården [3, 4]. Det må formodes, at hun derefter er fraflyttet gården. I arveafkaldet fra 1693 anføres begge Mette Pedersdatters forældre at være døde i Sejlflod [1]. Kirsten Jensdatters død er ikke fundet i Sejlflods kirkebog, der starter i 1686. Det må derfor antages, at Kirsten Jensdatter er død i perioden 1682-1686. Børnene kan derefter tænkes at være flyttet ind hos morbroderen i Sejlflod Mølle, hvor Mette Pedersdatter boede, da hun blev trolovet i 1692.

Formynderen, Laurs Jensen Højgård, døde i 1692 (begravet 21. juli 1692, Sejlflod Sogn, Ålborg Amt). Hvervet som formynder blev derefter overtaget af ovennævnte morbroder, Jens Jensen Møller i Sejlflod Mølle. Han tog hvervet så alvorligt, at han den 1. september 1692 stævnedes godsejeren med krav om, at godsejeren inden 15 dage skulle udbetale børnenes arvelodder. Jens Jensen Møller påstod, at godsejeren havde tilegnet sig børnenes arv i strid med loven [4].

På den anden side mente godsejeren, at aftalen fra 1678 om børnenes arv var ulovlig, da godsejeren ikke havde godkendt aftalen, og da der ikke var taget højde for godsejerens krav i boet. Retten endte med at frikende godsejeren, fordi han med en dom af 30. september 1682 havde fået ret til at inddrive sine fordringer i afdøde Niels Pedersens bo. Frikendelsen blev endvidere

begrundet med, at formynderne i den mellemliggende periode havde ladet sagen være upåttalt [4].

Når Jens Jensen Møller efter ti års tavshed rejste sagen i 1692, kan det skyldes, at arvespørgsmålet skulle endeligt afklares, inden Mette Pedersdatter skulle giftes. I 1693 gav Peder Jensen i Rottrup på sin hustrus, Mette Pedersdatters vegne formynderen, Jens Jensen Møller, afkald for al den arv, han havde været formynder for [1]. Det er uklart, om det betyder, at Mette Pedersdatter rent faktisk havde fået sin arv udbetalt, eller om hun blot havde erkendt, at dette ikke var muligt.

Min tip-6-oldefar, Peder Jensen Højgård, havde med sikkerhed ovennævnte bror, Laurs Jensen Højgård, der var født ca. 1617 ifølge aldersangivelsen i kirkebogen ved hans død. I skiftet i 1678 omtales tre brødre, Christen Jensen, Laurs Jensen og Niels Jensen, der efter deres afdøde far havde et krav i boet [2]. Det må derfor antages, at Christen Jensen og Niels Jensen også var brødre til Peder Jensen Højgård. I arveafkaldet fra 1693 omtales en Maren Jensdatter som søster til Laurs Jensen [1], dvs. hun må have været en del af søskendeflokken.

Navnet på faderen til Peder Jensen Højgård nævnes ikke i skiftet [2]. Under den senere retssag omtales "Jens Niensens børn", som havde arv til gode i Niels Pedersens bo [4]. Det må formentlig indebære, at Peder Jensen Højgårds far (min tip-7-oldefar) har heddet Jens Nielsen. Det er nærliggende at formode, at han er identisk med den Jens Nielsen i Højgård i Sejlflod, der i 1636 blev stævnet for en gæld [5].

Min tip-6-oldemor, Kirsten Jensdatter, havde med sikkerhed ovennævnte bror, Jens Jensen Møller fra Sejlflod Mølle. Han var ifølge kirkebogen 64 år, da han blev begravet den 20. april 1694 (Sejlflod Sogn), dvs. han var født ca. 1630.

Hans enke, Mette Nielsdatter, blev den 9. juni 1695 trolovet i Sejlflod Mølle med Jens Knudsen Møller under nærværelse af bl.a. Peder Jensen og hans hustru fra Rottrup. Vielsen fandt sted den 28. juli 1695 (Sejlflod Sogn). Jens Knudsen Møller rømte den 11. oktober 1701 "fra mølle, hustru og alt det, han havde" [6]. Mette Nielsdatter døde 67 år gammel og blev begravet den 8. november 1712 (Sejlflod Sogn), dvs. hun var født ca. 1645.

Det er tænkeligt, at den Kirsten Jensdatter, der er omtalt i et arveafkald fra den 6. juni 1662 [7], er min tip-6-oldemor. Hvis det er korrekt, har de deri nævnte Peder Jensen, Laurs Jensen, Maren Jensdatter og Ane Jensdatter været hendes søskende og Mette Nielsdatter hendes mor. Den nævnte Jens Jensen er i så fald ovennævnte Jens Jensen Møller.

1. Hornum-Fleskum Herredsfoged, Justitsprotokol, 1691-1695, folio 227-227b
2. Storvorde Birkedommer, Justitsprotokol, 1678-1679, folio 4b-5b
3. Storvorde Birkedommer, Justitsprotokol, 1682-1684, folio 5-5b, 7-10 og 15b-16b
4. Hornum-Fleskum Herredsfoged, Justitsprotokol, 1691-1695, folio 131 og 135b-138b
5. Ålborg Byfoged, Justitsprotokol, 1636, 11. januar, www.protokoller.dk
6. Sejlflod Sogn, Enesteministerialbog, 1686-1774, folio 151
7. Storvorde Birkedommer, Justitsprotokol, 1662-1666, folio 20

Rettelser og tilføjelser til bind 3

*Kapitel 23. En kirurg kan også barbere
Johan Friderich Henckel & Anne Cathrine Bahuus*

side 283

Johannes Henckel havde lært kirurgien og været feltskærersvend i hæren i flere år, da han den 21. marts 1713 blev antaget som barber i Bogense. I sommeren 1715 nedsatte han sig i Nordby på Fanø, hvor beboerne havde sikret ham ca. 40 rigsdaler årlig. Det kunne han ikke eksistere for, og derfor ansøgte han i 1718 eller 1720 kongen om et årligt tilskud på 40 rigsdaler. Han fik afslag på ansøgningen, selv om præsterne attesterede, at han udførte gode kure.

I 1725 blev han antaget som kirurg i Holstebro, men det er tvivlsomt, om han tiltrådte jobbet. I 1728-1739 var han kirurg og bedemand i Nykøbing Mors. Johannes Henckel fik set det meste af Danmark, for i 1740 var han bartskærer i Hjørring [1].

Den 12. maj 1741 købte kirurg Johannes Henckel på auktion et hus i Hjørring, og den 1. juni 1741 fik han et lån på 200 rigsdaler mod sikkerhed i både huset og tilhørende møbler og bohave. Blandt bohavet var bl.a. et halvt dusin kobbertallerkener, en kobberkedel, et halvt dusin stole med syet overtræk, 5 store skilderier med ramme, 12 små skilderier med forgyldt ramme og fire sølvskeer [2].

Panteobligationen var underskrevet af både ham og hustruen. Det fremgår deraf, at han var gift med Sara Føyers [2]. Den 19. april 1742 solgte han sit hus i Hjørring [3]. Derefter forlod han byen [1].

Det er usikkert, hvor han derefter flyttede hen. Som omtalt i bind 3 boede han i 1744 i Ringkøbing. Han har formentlig senere boet i Bogense, hvor han den 25. marts 1761 (Odense Amt, Bogense Sogn) blev gift med enken Bodil Kirstine Andreasdatter Lund.

Ved sin død i Ribe i 1776 var Johannes Henckel som omtalt i bind 3 gift med en Dorthe Kirstine med ukendt efternavn. Enten er han blevet gift igen efter 1761, eller også er Dorthe Kirstine identisk med ovennævnte Bodil Kirstine.

1. C. Klitgaard: "Hjørring Bys historie indtil det 19. aarh. midte", Hjørring, 1925
2. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 22b-23b
3. Hjørring Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1738-1788, folio 28b-29

*Kapitel 28. Korporalen og Giertrud
Andreas Bahuus & Mette Hansdatter*

side 323

Der er fundet et omfattende skiftemateriale, der giver anledning til væsentlige rettelser og tilføjelser i det oprindelige kapitel 28. Derfor bringes der her en revideret udgave af hele kapitlet.

Kapitel 28. Korporalen og Giertrud

Mine tip-6-oldeforældre

Andreas Bahuus & Mette Hansdatter

Andreas Bahuus (598):

Født: 17. januar 1624

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1667

Død: 19. juni 1691 i Ribe Domsogn (Ribe Amt)

Begravet: 23. juni 1691 i Ribe Domsogn

Mette Hansdatter (599):

Født: 11. november 1640

Døbt:

Konfirmeret:

Gift: før 1667

Død: 16. december 1718 i Ribe Domsogn

Begravet: 22. december 1718 i Ribe Domsogn

Min tip-6-oldefars fornavn ses skrevet Andreas, Andreis og Andres. En enkelt gang kaldes han Anders, idet fornavnene Andreas og Anders blev brugt synonymt. Efternavnet blev skrevet Bahuus eller Bahus. Mette Hansdatters navn optræder så sjældent, at der ikke er set varianter i skrivemåden.

Vi er nu så langt tilbage i tiden, at slægtsforskningen vanskeliggøres af, at kirkebogsoplysninger mangler. Andreas Bahuus og Mette Hansdatter har tilbragt den del af deres liv, som jeg har kendskab til, i Ribe. I Ribe Domsogn starter oplysningerne om dåb i 1623, om vielser i 1685 og om begravelser i 1686. I Sankt Katharine Sogn i Ribe starter oplysningerne om dåb i 1690, om vielser i 1685 og om begravelser i 1685.

Andreas Bahuuses dåb er ikke fundet. Hvis den detaljerede aldersangivelse i kirkebogen ved hans død er korrekt, blev han født den 17. januar 1624. Andreas Bahuus omtales mange steder i kirkebøger og skiftedokumenter. Kun et enkelt sted i en boopgørelse fra 26. januar 1719 omtales han med patronym, idet han kaldes for Andreas Rasmussen Bahuus [1]. Det betyder, at hans far må have heddet Rasmus. I så fald kan man dog undre sig over, at ingen af hans to sønner er blevet opkaldt efter deres farfar.

Det er ikke lykkedes at finde en Rasmus Bahuus i Ribe. Derimod er der fundet to andre med efternavnet Bahuus. Navnet Bahuus var så ualmindeligt, at det er nærliggende at tro, at de kan have været i familie med Andreas Bahuus.

Den 28. oktober 1631 fik en Hans Andersen Bahuus borgerskab i Ribe [2]. Borgerskabet betød ofte en fast levevej og dermed, at man var giftefærdig. Derfor blev borgerskabet i mange tilfælde efterfulgt af en vielse kort tid efter. Det skete formentlig også for Hans Andersen Bahuus. Den 7. juli 1632 fik Hans Bahuus i Ribe Domsogn døbt en søn ved navn Jens. Jeg har ikke fundet flere børn af Hans Bahuus i Ribe Domsogn.

Derimod fik en Jacob Bahuus den 11. maj 1640 (Ribe Domsogn) døbt en datter, Marine, der ifølge kirkebogen var avlet udi skørlevned ved Anna Sørensdaughter. En af fadderne var ”Dorthe Hans Bahuuses”. Det får mig til at tro, at Hans Andersen Bahuuses hustru hed Dorthe, og at Jacob Bahuus var en bror til ham. Hans Andersen Bahuus er formentlig død i 1654 eller 1655, idet hans hustru Dorette (Dorthe) Nielsdaughter den 3. februar 1655 frasagde sig arv og gæld efter ham [3].

Det er dog ikke indlysende hvilke familierelationer, der evt. kan have været imellem Hans Andersen Bahuus, Jacob Bahuus og Andreas Bahuus. Hvis patronymerne Andersen og Rasmussen er korrekte, kan Hans og Andreas ikke have været brødre, og Hans kan ikke have været far til Andreas.

Andreas Bahuus er fundet i kirkebogen første gang i 1663. Den 4. oktober 1663 (Ribe Domsogn) fik han døbt en datter, Karen, ”som han avlede ved Giertrud Pedersdaughter”. På det tidspunkt var moderens navn normalt ikke angivet i kirkebogen. Når Giertrud Pedersdaughter nævnes, skyldes det med stor sandsynlighed, at hun ikke var gift med Andreas Bahuus, selv om det ikke er anført, at der har været tale om skørlevned.

Moderen kan tænkes at være den Giertrud Pedersdaughter, der blev døbt den 14. februar 1639 (Ribe Domsogn). Det er formentlig den samme Giertrud Pedersdaughter, der døde den 21. august 1710 (Ribe Domsogn) i en alder af 70 år.

De manglende vielsesoplysninger i kirkebogen gør det generelt svært at få styr på kvinderne i Andreas Bahuuses liv, da børnenes mødre ikke nævnes i kirkebogen ved dåben. Giertrud har formentlig været en kortvarig affære, idet der i skiftet efter Andreas Bahuus kun er omtalt hustruen Mette Hansdaughter. Skifterne efter Andreas Bahuus [4] og Mette Hansdaughter [5] dokumenterer, at Mette Hansdaughter var mor til de syv børn, der omtales i det følgende.

Den 27. maj 1667 (Ribe Domsogn) fik Andreas Bahuus døbt en søn, Hans Bahuus, og den 28. marts 1669 (Ribe Domsogn) en datter, der fik navnet Giertrud. Navngivningen af datteren giver anledning til at overveje, om hun er blevet opkaldt efter hans første kærlighed, Giertrud Pedersdaughter, men Mette Hansdaughter ville næppe have fundet det passende, at en datter skulle opkaldes efter hans tidligere kæreste.

Andreas Bahuus må have følt noget ganske særligt for sin datter Giertrud, for der var 23 faddere til hendes dåb, hvilket var helt usædvanligt. Ved dåben af Andreas Bahuuses øvrige børn var der 3-6 faddere. I kirkebogen er 15 faddere nævnt ved navn med tilføjelsen ”derforuden 8 ryttere som jeg ikke kender”.

De mange ryttere blandt fadderne skyldtes, at Andreas Bahuus selv var ryttersoldat. Han betegnes i kirkebogen i 1669 og ved senere lejligheder som korporal. I skiftet efter hans død omtales han som tidligere korporal ved ritmester Bülow's kompagni [4].

Andreas Bahuus fik yderligere fem børn, der alle blev døbt i Ribe Domsogn. Johanne Bahuus blev døbt den 19. juni 1672. Derefter fulgte min tip-5-oldemor, Anne Cathrine Bahuus (døbt 29. juli 1674). Løjtnantens hustru, Anne Cathrine, var blandt fadderne, så korporalen har muligvis villet score point hos sin overordnede ved at opkalde datteren efter hans hustru. Det er vist det, der kaldes at pleje sit netværk.

Nu mangler vi børnene Andreas Bahuus (døbt 24. januar 1677), Mette Kirstine Bahuus (døbt 16. marts 1681) og Maren Bahuus (døbt 5. april 1684). Sidstnævnte kaldes Maren i kirkebogen og Karen i skiftet efter faderen [4], så det er usikkert, hvad hun har heddet.

Andreas Bahuus var fadder i Ribe Domsogn nogle gange i perioden 1666-1680. I 1678 blev der for første gang sat navn på hans hustru, idet "Mette Andreas Bahuuses" var fadder ved en dåb i Ribe Domsogn den 5. maj 1678.

Da datteren, Giertrud Bahuus, den 11. marts 1696 (Ribe Domsogn) fik døbt et barn, var "Mette Bahuuses", dvs. Bahuuses hustru Mette, fadder. Det er først ved hendes død, at det afsløres, at hendes efternavn var Hansdatter. Ved en dåb hos sønnen, Andreas Bahuus, den 11. februar 1703 (Ribe Domsogn) var hun igen fadder. Nu omtales hun som "Mette salig Bahuuses".

Det salige skyldtes, at Andreas Bahuus var død den 19. juni 1691 (Ribe Domsogn). I kirkebogen er anført, at han blev 67 år, 5 måneder og 2 dage. Han betegnes som kvartermester. Det må være ensbetydende med, at Andreas Bahuus i løbet af sin soldaterkarriere var blevet forfremmet fra korporal til kvartermester. En kvartermester var en officer eller underofficer, der under chefens tilsyn tog sig af forplejningstjenesten [6].

Skiftet efter Andreas Bahuus blev påbegyndt den 27. juli 1691 [4]. Arvingerne var ovennævnte syv børn, hvoraf det dog var usikkert, om den bortrejste søn, Hans, var i live (jf. nedenfor).

Boets løsøre blev opgjort til i alt 187 sletdaler og 11 skilling. Blandt de mere kostbare ejendele var to sølvskåle, en kobberbrændevinspande med hat og piber og en kobbergruededel. Der var en morter, en kedel, lysestager og et sengebækken af messing, og der var fade, tallerkener og en kande af tin.

Den afdødes tøjbeholdning omfattede bl.a. en sort klædeskjole og en gammel, hvid klædeskjole med seks sølvknapper. En kjole var dengang en almindeligt anvendt mandsdragt, der nåede til knæene og var forsynet med ærmeopslag, enkelt række knapper og vide skøder [6]. Derudover havde han to par bukser, hvoraf det ene var af læder, en brystdug (en slags undertrøje uden ærmer) med 24 små sølvknapper, en grønstribet halsklud, to par strømper og et par gamle sko. Tøjbeholdningen omfattede også et sort silkeskærf (skulderbånd), en sort hat med sølvbånd og et sølvbeslået læderbælte, der formentlig har været beregnet til at bære våben.

Når Andreas Bahuus havde iklædt sig sit fineste tøj, kunne han nyde synet i et spejl med forgyldt ramme. Møblerne omfattede flere bænke, et bord af eg, tre stole, flere kister og et lille bogskab. Det kan derfor tænkes, at Andreas Bahuus har været så intellektuel, at han har læst en bog.

Madlavningen foregik ved hjælp af to jerngryder og en jernpande. I bryggerset var der adgang til våde varer for enhver smag, idet der var et ølkar, en brændevinstønde og en vandtønde. I bryggerset fandtes også en strippe, dvs. et lille kar af træ, der blev brugt som malkespand [6]. Når Mette Hansdatter strippede, var det ikke spor anstødeligt, for det indebar, at hun malkede husets enlige ko.

En kiste på loftet indeholdt en patronkasse, et krudthorn og en køllert, dvs. en kjortel af læder, der blev båret af ryttersoldater som beskyttelse [6]. I boet var der flere mindelser om hans rytterfortid i form af et par pistoler, en kårde, et par sporer, et bidsel, en sadel og en grime. Der manglede faktisk bare en hest. Den havde været der, men var ifølge enkens oplysninger blevet stjålet efter mandens død af to ryttere fra ritmester Bülow's kompagni. Til gengæld var der en blakket, grå ko og fire læs hø.

Andreas Bahuus var også ejendomsbesidder. Hans egen bolig var et hus betegnet Adelhuset i Stenbogade. Huset havde jernkakkelovn, indkørsel, gårdsplads og en lille have. Det blev vurderet til 160 sletdaler. Derudover var han ejer af to mindre huse i Stenbogade vurderet til henholdsvis 40 og 76 sletdaler [4].

Der var forskellig gæld i boet. Kreditorerne skulle have mulighed for at melde sig. Af mangel på internet brugte man dengang kirkedøren. Derfor var der i boopgørelsen en udgift på 2 mark og 8 skilling ”for plakater at skrive og på kirkedøren at lade anslå angående den bortskyldige gæld”. Den omfattede bl.a. skyldig kongelig fortifikationsskat (skat udskrevet til fæstningsanlæg), en apotekerregning og forskellig privat gæld.

Alt i alt var der et overskud i boet på 315 sletdaler og 8 skilling. Deraf fik enken halvdelen, og børnene skulle dele den anden halvdel således, at hver af sønnerne fik 35 sletdaler og 2 skilling, og hver af døtrene fik 17 sletdaler og 2 mark. Den bortrejste søn, Hans, var som omtalt nedenfor rejst uden at have betalt en idømt bøde. Derfor blev der på fogedens begæring gjort udlæg i hans arvelod. Dette udlæg blev sikret ved prioritet i Adelhuset [4].

Mette Hansdatter blev boende i Adelhuset, indtil hun døde i 1718 [5]. Hendes død kan fastslås med tredobbelt sikkerhed, idet der er bevaret hele tre forskellige eksemplarer af Ribe Dom-sogns kirkebog fra det tidspunkt. Oplysningerne om Mette Hansdatter er forskellige i de tre kirkebøger. Der er dog enighed om, at hun blev begravet den 22. december 1718.

Det ene eksemplar omtaler hende som Mette Hansdatter Bahuus og anfører, at hun døde den 16. december 1718 og blev 78 år, 1 måned og 5 dage gammel. Hvis sidstnævnte oplysning er korrekt, blev hun født den 11. november 1640. Hendes fødsel/dåb er ikke fundet i Ribe Dom-sogns kirkebog. Det fremgår endvidere, at præsten holdt ligprædiken over hende. Det gjorde præster kun mod betaling. I boopgørelsen var hendes begravelse da også en relativt stor udgift på 76 sletdaler og 1 mark [5].

Skiftet efter hendes død blev påbegyndt den 16. januar 1719 [5]. I skiftet er kun nævnt fem af de syv børn, der var nævnt i skiftet efter Andreas Bahuus. Det må betyde, at Hans Bahuus og den yngste datter Maren/Karen i mellemtiden var døde uden at efterlade sig arvinger.

Der var en del løsøre i boet, men for mange af ejendelene er det anført i boopgørelsen, at de var gamle. De fleste af tingene var formentlig de samme, der blev registreret i skiftet efter Andreas Bahuus 27 år tidligere. Løsøret blev solgt på offentlig auktion og indbragte et beskedent beløb på 85 sletdaler, 1 mark og 10 skilling.

Mette Hansdatter var ejer af Adelhuset og et mindre hus ved siden af, der var udlejet. Husene blev tilsammen vurderet til 232 sletdaler og 2 mark. Sønnen, Andreas Bahuus, var ikke tilfreds med denne vurdering og krævede, at husene ikke måtte sælges for mindre end 190 rigsdaler svarende til 285 sletdaler, når de skulle på offentlig auktion.

På auktionen var der ingen, der bød mindsteprisen, og derfor fik svigersønnen, Johan Friderich Henckel, der var gift med Anne Cathrine Bahuus, husene for et bud på 258 sletdaler. Efterfølgende fik han dog lov til at nøjes med at betale vurderingssummen på 232 sletdaler og 2 mark.

I boet var der en række gældsposter. Der var bl.a. restance for kontingent til fattiggassen, apotekeren havde et tilgodehavende for medikamenter, svigersønnerne Johan Friderich Henckel og Niels Lauridsen havde hver et tilgodehavende på 17 sletdaler og 2 mark for deres hustruers

arv efter deres far (jf. ovenfor), og Niels Lauridsen havde desuden ydet et lån til Mette Hansdatter på 9 sletdaler, 3 mark og 6 skilling.

Boopgørelsen endte med et beskedent overskud på 17 sletdaler og 3 ½ skilling. Det betød, at der ifølge skifteprotokollen blev en arv på 2 sletdaler, 3 mark og 6 skilling til hver af døtrene og 5 sletdaler, 1 mark og 12 skilling til sønnen. Da sønnen skulle have det dobbelte af døtrene, siger mit regnestykke, at han burde have haft 5 sletdaler, 2 mark og 12 skilling.

Skiftet blev herefter afsluttet med underskrifter af bl.a. Andreas Bahuus, Johan Friderich Henckel og Niels Lauridsen [5], og så burde den sag være ude af verden. Efterfølgende opstod der dog heftige stridigheder mellem arvingerne [1].

Stridighederne startede med, at Andreas Bahuus under skiftebehandlingen tvivlede på, at Johan Friderich Henckel og Niels Lauridsen havde penge til gode i boet for deres hustruers fædrene arv. I et brev til Ribes præsident fremførte Andreas Bahuus den 24. januar 1720, at svogrene hver krævede 17 sletdaler og 2 mark i fædrene arv plus 27 sletdaler i renter for de mellemliggende 27 år. Andreas Bahuus påstod, at denne fordring var ulovlig, fordi der ikke var noget bevis for den.

Johan Friderich Henckel og Niels Lauridsen forklarede i deres svar af 1. februar 1720, at de gentagne gange forgæves havde anmodet Mette Hansdatter om at få udbetalt arven. Mette Hansdatter havde hver gang svaret, at pengene var bundet i Adelhuset, og når hun var blevet afkrævet pengene, havde hun spurgt, om de ville jage hende ud af huset.

Niels Lauridsen undrede sig over hvilket bevis, Andreas Bahuus ønskede, med mindre, at han ønskede bevis for, at Niels Lauridsen var gift med hans søster. Begge svogre gav udtryk for, at beviserne for deres fordring var i skifteprotokollen, og at det måtte være op til Andreas Bahuus at bevise det, hvis han mente, at de havde modtaget arven. Efter min subjektive vurdering lyder det som om, at Andreas Bahuus har haft en dårlig sag.

Stridighederne tog yderligere fart, da Andreas Bahuus og Niels Lauridsen den 16. november 1719 klagede til Ribes præsident og borgmester over Johan Friderich Henckels køb af Mette Hansdatters ejendomme. De påpegede, at han på offentlig auktion den 16. februar 1719 havde købt ejendommene for 172 rigsdaler (258 sletdaler). Selv om der siden da af Ribe Byting var afsagt dom om, at han skulle betale, havde Johan Friderich Henckel endnu ikke betalt, men forhalet betalingen med snak og udflugter.

Klagerne påpegede, at Johan Friderich Henckel for kort tid siden havde forsøgt at forhandle husenes pris ned ved at byde 155 rigsdaler (232 sletdaler og 2 mark). Da hovedparten af boets formue stod i husene, bevirkede den manglende betaling, at boets kreditorer og arvinger ikke kunne få udbetalt deres tilgodehavender. De opfordrede derfor til, at Johan Friderich Henckel måtte blive pålagt at betale 172 rigsdaler for husene.

Johan Friderich Henckel skrev den 23. november 1719 i et svar på klagen, at han på samtlige arvingers vegne havde budt på husene for at byde prisen op. Det havde aldrig været hans mening at beholde husene, men tanken var, at husene på samtlige arvingers vegne skulle på ny auktion. Byfogeden og byskriveren havde ifølge Henckel foreslået prisen nedsat til 155 rigsdaler i et forsøg på at opnå et forlig mellem arvingerne.

Det fremgår endvidere af Johan Friderich Henckels svar, at han efter købet af husene havde bortvist sin svoger Andreas Bahuus fra huset, dvs. Andreas Bahuus må formodes at have boet

i Adelhuset sammen med moderen. Henckel begrundede bortvisningen med, at Andreas Bahuus ikke betalte nogen husleje. Derfor ville det være til fælles gavn at leje huset ud til en anden, indtil huset kunne sælges.

Den 18. juni 1720 afleverede Andreas Bahuus og Niels Lauridsen en opgørelse over de lejeindtægter (31 sletdaler og 2 mark), som Johan Friderich Henckel siden auktionen havde haft af Mette Hansdatters huse og tilhørende agre og eng. De påpegede, at Henckel skulle betale dette beløb til boet.

Ca. to år efter Mette Hansdatters død var skiftet endnu ikke afsluttet. Det fik Niels Lauridsen til den 4. december 1720 i et brev at opfordre Ribes præsident til at få afsluttet sagen. Niels Lauridsen fremhævede, at han var en fattig mand, der var i gæld og i fare for at blive ruineret, fordi han ikke kunne få udbetalt de penge, han havde til gode i boet. Niels Lauridsen underskrev sig som præsidentens ”allerydmygste tjener”, men ydmygheden havde ikke den store effekt.

Den 19. maj 1721 var Andreas Bahuus blevet så utålmodig, at han sendte en klage til stiftamtmanden. I klagen redegjorde han for sin opfattelse af sagens forløb og påpegede, at han flere gange forgæves havde rykket Ribes præsident både skriftligt og mundtligt. Han opfordrede derfor stiftamtmanden til at pålægge Johan Friderich Henckel at betale 172 rigsdaler for husene plus lejeindtægter fra perioden efter auktionen [1].

Denne historie kommer desværre til at minde om en kriminalroman, hvor sidste kapitel mangler. Der er ikke fundet flere dokumenter i sagen, og derfor vides det ikke, om Henckel endte med at betale for husene, eller om de kom på ny auktion. Jeg formoder, at Henckels modvilje mod betaling skyldtes, at han ikke har haft pengene. Uanset udfaldet af sagen tør jeg godt påstå, at familierelationerne efterfølgende ikke har været specielt hjertelige.

Oplysningerne om Andreas Bahuuses otte børns videre liv er af meget forskelligt omfang. Anne Cathrine Bahuus er omtalt i kapitel 23, fordi hun er min tip-5-oldemor. De øvrige børn vil blive omtalt i det følgende.

En Karen Bahuus var fadder den 3. april 1705 (Ribe Domsogn), da søsteren, Giertrud Bahuus, fik døbt en datter. Året efter (25. maj 1706, Sankt Katharine Sogn, Ribe) var hun fadder hos søsteren, Anne Cathrine Bahuus. Samme år blev Karen Bahuus trolovet og gift.

Det vides ikke, hvad Karen Bahuus har foretaget sig inden 1705 bortset fra, at det af forloverattesten fremgår, at hun ikke havde opholdt sig i Ribe hele tiden. Det er usikkert, om denne Karen Bahuus var Andreas Bahuuses ”uægte” datter, eller om det var den yngste datter, Maren, der blev kaldt for Karen (jf. ovenfor).

Den 25. juni 1706 (Ribe Domsogn) blev Karen Bahuus trolovet med Wilhelm Christian Wilbrandt, der var sergent under kaptajn Fuchses grenaderkompagni. Grenaderer var særligt udvalgte soldater, der udgjorde en eliteafdeling inden for infanteriet [7]. Da de kommende ægtefolk ikke fra de steder, hvor de forhen havde opholdt sig, havde medbragt bevis på, at de var fri for andre ægteskabsløfter, måtte to forlovere stå inde for dem.

Stadskirurg Johan Friderich Henckel (min tip-5-oldefar, jf. kapitel 23) var forlover på Wilhelm Christian Wilbrandts vegne og Karens bror, Andreas Bahuus, på hendes vegne. Forloverne skrev under på, at der aldeles intet var, som på nogen måde kunne hindre deres ægteskab, og

at de i så henseende ville holde sognepræsten ansvarsfri og skadesløs. Derefter risikerede sognepræsten intet ved at vie dem. Vielsen foregik den 26. august 1706 i Ribe Domkirke.

Med dette romantiske højdepunkt må jeg nødtvungent slutte beretningen om Karen Bahuus. Ægteparret har ikke efterfølgende fået børn i Ribe. Der er heller ikke fundet andre spor af dem i Ribes kirkebøger. Det kan tyde på, at Karen Bahuus og Wilhelm Christian Wilbrandt kort tid efter vielsen er flyttet fra Ribe til et sted, hvor der var mere brug for elitesoldater.

Det forekommer mig at være mest sandsynligt, at denne Karen Bahuus var den yngste og helt ægte datter af Andreas Bahuus og Mette Hansdatter. Det skyldes bl.a. ovennævnte relationer (fadder, forlovere) til de ægteskabelige børn, som ville være mindre sandsynlige for en "uægte" datter. Hvis der var tale om den "uægte" datter, ville hun have været 42 år ved vielsen, hvorimod den yngste datter ville have været 22 år. Det sidste var en mere sædvanlig giftealder.

Den yngste datter er som omtalt ovenfor ikke nævnt i skiftet efter moderens død i 1718. Hvis ovennævnte Karen er den yngste datter, må hun være død barnløs i perioden 1706-1718. "Uægte" børn var ikke arveberettigede efter faderen, så derfor kan skiftet efter Andreas Bahuus ikke give oplysninger om hans "uægte" datters videre skæbne.

Sønnen, Hans Andreasen Bahuus, slipper ikke for at blive omtalt her, selv om det ville være bedre for hans eftermæle, at hans bedrifter blev forbigået i tavshed. Oplysningerne om Hans Andreasen Bahuus stammer alle fra skiftet efter faderen [4].

Hans Bahuus var 20 år, da han begyndte en løbebane som voldsmand. Den 17. juni 1687 mellem kl. 9 og 10 om aftenen opsøgte han en Johan Andersen Pouch i dennes logi. Der overfaldt Hans Bahuus uden årsag Johan Pouch med hug og slag og slog ham til jorden. Johan Pouch blev såret fem forskellige steder i ansigtet. Det lyder som om, at Hans Bahuus var en temperamentsfuld ung mand.

Den 30. august 1687 blev Hans Bahuus ved Ribe Byting idømt en bøde på 106 rigsdaler, 4 mark og 8 skilling for overfaldet. Da Hans Bahuus kom under retsforfølgelse, lod han sig antage som ryttersoldat for at slippe for bøden, dvs. der må formentlig have været en bestemmelse om, at soldatertjeneste kunne medføre fritagelse for bøder.

Hans Bahuus red den 10. december 1687 fra sit indkvarteringssted til Ribe for at besøge sine forældre. Det lyder som familieidyl, men endte anderledes. Undervejs mødte han en soldat ved navn Gudman Erichsen. Der må være sket et eller andet, som fik Hans Bahuuses iltre temperament i kog, for det endte med, at han dræbte Gudman Erichsen. Det bevirkede, at Hans Bahuus droppede familiebesøget og flygtede ud af landet.

Flugten endte i Ungarn, hvor Hans Bahuus lod sig hverve som soldat. Ved skiftet efter Andreas Bahuus i 1691 oplyste Mette Hansdatter, at hun havde fået efterretning om, at Hans Bahuus for nogle år siden var død i den ungarske krig mod tyrkerne. Da skifteforvalteren ikke mente, at der var sikker viden om hans død, blev der som nævnt ovenfor gjort udlæg for bøden i hans arvelod. Det må senere være blevet accepteret, at Hans Bahuus var død, for han nævnes ikke i skiftet efter Mette Hansdatter.

Giertrud Andreasdatter Bahuus og Niels Lauridsen blev trolovet den 29. januar 1691 og gift den 29. april 1691 (Ribe Domsogn). Hun var 22 år ved vielsen, og han var ca. 28 år (født ca.

1663), hvis aldersangivelsen ved hans død er korrekt. Det er anført i kirkebogen, at Giertrud var en ”ærlig og gudfrygtig pige”, så det er forståeligt, at Niels Lauridsen valgte netop hende.

Niels Lauridsen havde fået borgerskab i Ribe den 19. december 1690 [2]. Det havde han betalt 28 mark for, hvoraf halvdelen gik til byen og halvdelen til magistraten. Det er anført, at han var født i Ribe. Borgerskabsprotokollen indeholder ingen oplysninger om hans erhverv. Med borgerskabet fulgte en pligt til at deltage i borgervæbningen. I borgervæbningsrullen fra 1700 er Niels Lauridsen registreret som menigt medlem [8].

Giertrud Bahuus fødte børn over en periode på 25 år. Døb og evt. begravelse foregik i alle tilfælde i Ribe Domsogn. Ægteparrets første barn, Maren Nielsdatter, blev døbt den 14. september 1692. Den 6. oktober 1694 blev et dødfødt drengbarn begravet. Derefter fulgte Andreas Nielsen (døbt 11. marts 1696), Anne Nielsdatter (døbt 28. august 1698), Laurids Nielsen (døbt 1. januar 1702), Mette Nielsdatter (døbt 3. april 1705) og Karen Nielsdatter (døbt 31. juli 1707).

Derefter var der tilsyneladende en højst usædvanlig pause i fødslerne på næsten ti år, inden Dorthe Sophie Nielsdatter blev født (døbt 24. januar 1717, begravet 9. december 1738). Moderen var dog den samme, idet Giertrud Bahuus den 7. marts 1717 blev introduceret i kirken efter fødslen. Familien boede i Grønnegade i Ribe ved fødslerne i både 1707 og 1717.

Den 18. oktober 1727 blev Niels Lauridsens datter i Grønnegade begravet. I det ene eksemplar af kirkebogen kaldes hun Kirsten og i det andet Karen. I det ene eksemplar angives hendes alder at være 14 år, 2 uger og 2 dage, dvs. hun må i så fald formodes at være født i 1713. Da hendes fødsel/døb ikke er fundet i Ribes kirkebøger, kan hun tænkes at være født andetsteds. Det mest sandsynlige er dog, at aldersangivelsen er forkert, og at det er ovennævnte Karen Nielsdatter, der er død.

Ved mandtallet over Ribe bys borgerskab i 1735 var der blandt byens vognmænd en Niels Lauridsen [9]. Navnet Niels Lauridsen var dog så almindeligt, at jeg ikke tør påstå med sikkerhed, at der er tale om Giertrud Bahuuses mand. Da det kun var personer med borgerskab, der blev medtaget i mandtallet, indeholder det ikke oplysninger om ægtefæller og børn.

Niels Lauridsen døde som 76-årig og blev begravet den 28. maj 1739 (Ribe Domsogn). Her er der ingen tvivl om, at der er tale om Giertrud Bahuuses mand, idet hun nævnes som enken ved skiftet efter hans død [10]. Niels Lauridsen anføres i kirkebogen at have været skriver ved Lustrup Ting. En tingskriver tog sig af alt skrivearbejdet ved et ting, f.eks. førte han tingbogen.

Lustrup Ting var et såkaldt Birketing for Lustrup Birk. Et birk var en mindre retskreds, der var udskilt fra et herred. Lustrup Birk omfattede et mindre område i Ribes omegn og hørte på Niels Lauridsens tid under grevskabet Schackenborg. Selv om greven skulle aflønne tingets personale og holde arrest, kunne det være en god forretning, idet han fik indtægten fra de bøder, der blev idømt på tinget. Tinget var indrettet på en høj på Lustrup Mark, hvor der var tingdag hver tirsdag [11].

Hvervet som tingskriver har næppe været et fuldtidsjob. Niels Lauridsen beklædte samtidig embedet som hjælpeskriver ved Ribe Amt og Stift i perioden 1700-1737 [11]. Det kan ikke udelukkes, at Niels Lauridsen derudover kan have arbejdet som vognmand (jf. mandtallet i 1735).

Skiftet efter Niels Lauridsens død blev påbegyndt den 27. juni 1739 [10], der angives at være 30. dagen efter hans død, dvs. han er formentlig død den 27. maj 1739. I skiftet er sønnen Laurids Nielsen og døtrene Maren, Anne og Mette Nielsdatter anført som arvinger. Der var

altså ikke flere end de ovennævnte børn, der var i live ved skiftet, hvilket bestyrker formodningen om, at der rent faktisk har været en fødselspause på ca. ti år.

Niels Lauridsen var ejer af huset i Grønnegade med nogle tilhørende jordstykker uden for byen. Det blev ved boopgørelsen vurderet til 150 rigsdaler. Husets indbo blev i alt vurderet til 8 rigsdaler og 4 skilling. Blandt det sparsomme indbo var ni skilderier, så Niels Lauridsen kan tænkes at have været kulturel.

Boets samlede gæld var på 116 rigsdaler, 1 mark og 4 skilling, bl.a. havde Giertrud Bahuus efter mandens død måttet låne penge til hans begravelse og andre nødvendige udgifter. Der var således et overskud på 41 rigsdaler og 5 mark til deling mellem enken og børnene, da skifteforretningen blev afsluttet den 15. august 1739.

Efter mandens død var Giertrud Bahuus i økonomiske vanskeligheder. Den 30. september 1739 fik hun et lån på 100 sletdaler af Ribe Bys Kasse- og Samkvemslaug. Til gengæld udstedte hun en panteobligation, hvor der blev stillet sikkerhed for lånet i huset i Grønnegade med tilhørende jordstykker [12].

Den 22. marts 1741 lykkedes det for Giertrud Bahuus at få sin 48-årige, ugifte datter, Maren Nielsdatter, trolovet med karetmager Jacob Hansen Møller, og den 20. september 1741 blev de gift i Ribe Domkirke. Jeg gætter på, at ægteparret flyttede ind hos Giertrud Bahuus. Den 22. juni 1747 solgte Giertrud Bahuus huset i Grønnegade til Jacob Hansen Møller [13]. Hun må formodes efterfølgende at have boet på aftægt hos datteren og svigersønnen.

Giertrud Bahuus levede længere end sin datter. ”Jacob Hansen karetmagers hustru” døde den 26. august 1752 [14] i en alder af 59 år og blev begravet den 29. august 1752 (Ribe Domsogn). Skiftet efter Maren Nielsdatter blev påbegyndt den 26. august 1752 [14]. Da Maren Nielsdatter ikke havde børn, var det hendes mor og hendes søskende, der var arvinger.

Boopgørelsen endte med et ubetydeligt overskud på 6 rigsdaler, 5 mark og 5 skilling. Giertrud Bahuus regnede ikke med at leve evigt. Derfor havde hun til svigersønnen forudbetalt 13 rigsdaler, 3 mark og 8 skilling til dækning af hendes begravelse. Denne fordring blev erkendt af svigersønnen, så Giertrud Bahuus fik tildelt boets overskud som delvis dækning for sit tilgodehavende.

Giertrud Bahuus var en sejlivet dame, for hun nåede at fylde 90 år, inden hun døde (begravet 26. februar 1760, Ribe Domsogn). Man må håbe, at hun inden da fik sparet op, så der var penge til en hæderlig begravelse. Hendes navn er ikke anført i kirkebogen, hvor hun må nøjes med at blive omtalt som ”Jacob Hansen karetmagers svigermoder”.

Johanne Andreasdatter Bahuus var 19 år og ugift i 1691 ved skiftet efter faderens død [4]. I skiftet efter moderen i 1719 er det anført, at Johanne Bahuus var afgået ved døden for nogle år siden. Hun mentes at have efterladt sig nogle børn, men man vidste ikke, hvor de var [5]. Familiens begrænsede viden om Johanne Bahuuses familieforhold tyder på, at hun har været bosat langt fra Ribe.

Andreas Andreasen Bahuus aflagde sin borgerlige ed og fik dermed borgerskab i Ribe den 13. maj 1700. Det kostede ham 1 rigsdaler [2]. Den 10. juni samme år er han registreret som medlem af Ribes borgervæbning sammen med svogrene Niels Lauridsen (jf. ovenfor) og Johan Friderich Henckel (jf. kapitel 23) [8]. Dermed var Ribes forsvar i gode hænder.

I en alder af 23 år var han nu klar til at gifte sig. To forlovere, hvoraf den ene var hans svoger, Johan Friderich Henckel (min tip-5-oldefar), skrev den 14. november 1700 (Sankt Katharine Sogn, Ribe) under på, at Andreas Bahuus ikke var bundet af ægteskabsløfte til anden side. Den 19. november blev han efter kongelig tilladelse gift hjemme i huset med Dorthe Magrete Jesdatter. Hendes alder og baggrund er ukendt.

Deres første barn (døbt 24. juli 1701, Ribe Domsogn) er formentlig blevet opkaldt efter sin morfar, for han fik navnet Jes Christian. Han døde dog den 13. april 1705 (Ribe Domsogn). Farfar blev også tilgodeset, da næste søn den 11. februar 1703 (Ribe Domsogn) blev døbt Andreas. Derefter fulgte Dorthe Bahuus (døbt 12. juli 1705, Ribe Domsogn) og Jes Christian Bahuus (døbt 5. december 1706, begravet 24. marts 1707, Sankt Katharine Sogn, Ribe).

Ved dåben i 1703 og 1705 omtales faderen som Andreas Bahuus Bagger, dvs. han var bager af profession, hvilket bekræftes ved flere senere lejligheder. Moderens navn er ikke anført i kirkebogen, men der er næppe grund til at betvivle, at Dorthe Magrete Jesdatter var moderen.

Som det fremgår af ovenstående, flyttede Andreas Bahuuses søstre, Karen og Johanne, fra Ribe og forsvandt sporløst. Andreas flyttede også fra Ribe, men det er lykkedes at spore ham på hans videre færd. Den 18. januar 1708 (Sortebrødre Sogn, Viborg) blev "Andreas Bahuus Bagger hans barn døbt af Magister Christen Erichsen" og fik navnet Dorthe Marie. Dorthe Marie døde dog, inden hun blev et år. Den 3. januar 1709 (Sortebrødre Sogn, Viborg) blev hun "jordet af Magister Christen Erichsen" med klokkeringning og jords påkastelse.

Magister Erichsen kom ikke til at betjene Bahuus-familien yderligere. Jeg har ledt forgæves i Viborgs kirkebøger efter flere børn af Andreas Bahuus i de efterfølgende fem år. Familiens ophold i Viborg har tilsyneladende været kortvarigt.

Som det vil fremgå af det følgende, har Andreas Bahuus gjort en ihærdig indsats for at forvirre eftertidens slægtsforskere. Næste livstegn fra ham er fra København. Den 21. maj 1715 fik Andreas Bahuus fra Livgarden i Larslejsstræde døbt en datter (Vor Frue Sogn, København), der fik navnet Dorthe. Det lyder umiddelbart usandsynligt, at han skulle have opgivet bagererhvervet for at blive garder i København. Når jeg alligevel tror på, at det er samme person, skyldes det dels hans ualmindelige navn, dels at garderens hustru omtales som Dorthe Margrete Jensdatter.

Noget tyder på, at Andreas Bahuus ret hurtigt opgav soldaterkarrieren og vendte tilbage til Ribe. Andreas Bahuus har ikke fået døbt flere børn i Vor Frue Sogn i de nærmest følgende år, men evt. børn kan være døbt i andre københavnske kirker. I 1720 fik Andreas Bahuus den 5. januar i Sankt Katharine Sogn i Ribe døbt en søn, der fik navnet Andreas. Andreas Bahuus havde nu to sønner, der også hed Andreas Bahuus, så der er grundlag for en navneforvirring. Da moderens navn fortsat ikke nævnes, er det uvist, om Dorthe Magrete Jesdatter stadig var hans hustru, eller om hun havde mistet pusten undervejs.

Andreas Bahuus var så rastløs, at han havde behov for at flytte med jævne mellemrum. Den 26. oktober 1739 søgte han om borgerskab som bager i Århus [15]. Det er anført i borgerskabsprotokollen, at han var født i Ribe og var 60 år gammel (den korrekte alder var dog 62 år). Han fremviste en attest fra Præsident Worm i Ribe, hvoraf det fremgik, at han der havde været medlem af bagerlavet. Attesten var dateret den 5. oktober 1739, hvilket tyder på, at Andreas Bahuus indtil da havde været bager i Ribe. Han er dog ikke anført i mandtallet over Ribe bys borgerskab i 1735 [9].

Andreas Bahuus fik bevilget sit borgerskab i Århus uden at skulle lave mesterstykke. Et mesterstykke var det arbejde, som en håndværkersvend skulle udføre for at vise sin duelighed til at blive håndværksmester. Han aflagde sin borgerlige ed med forpligtelse til ikke at flytte fra byen i de næste 12 år. Så længe havde Andreas Bahuus dog ikke lyst til at blive på samme sted. Det er tilføjet i protokollen, at ”denne mand har opsagt sit borgerskab den 6. februar 1741”. Det må formentlig betyde, at han er flyttet andetsteds hen.

Et skifte i 1807 [16] efter degnen Laurids Grøn, der var enkemand efter Dorthe Margrethe Bahuus, giver et fingerpeg om Andreas Bahuuses næste station på rundrejsen i Danmark. Det fremgår af skiftet, at Dorthe Margrethe Bahuus var datter af en Andreas Bahuus i Voldum, og at hendes farfar var Andreas Bahuus, der var bager i Voldum. Sidstnævnte angives at være død for over 50 år siden, dvs. før 1757. For i det følgende at skelne mellem de to Andreas Bahuus' er fra Voldum vil jeg omtale bageren som ”den ældre” og hans søn som ”den yngre”.

Navnet på Andreas Bahuus den yngres første hustru fremgår ikke af skiftet, men det fremgår, at han var gift anden gang med Anne Madsdatter og tredje gang med Karen Christensdatter. Kirkebogen afslører, at han blev gift med Anne Madsdatter i 1735 (Voldum Sogn, Randers Amt). Efter Anne Madsdatters død i 1751 blev han samme år gift med Karen Christensdatter (Voldum Sogn).

Andreas Bahuus den yngre må være den af sønnerne, der var født i 1703, idet sønnen født i 1720 næppe har været så fremmelig, at han blev gift anden gang i 1735. Anne Madsdatter omtales ved sin død som ”Anders Baggers hustru”, så enten har Andreas Bahuus den yngre været bager, eller også har han overtaget sin fars tilnavn.

Den 4. april 1753 fik en Andreas Bahuus borgerskab som bager i Randers [17]. Hans alder er ikke anført. Andreas Bahuus den ældre var på det tidspunkt 76 år, så der har formentlig været tale om Andreas Bahuus den yngre.

Den 20. august 1756 fik en bagersvend ved navn Andreas Bahuus døbt en datter i Århus (Vor Frue Sogn). Moderens navn er ikke anført. Bagersvenden kan være Andreas Bahuus den yngre, men i så fald er han efterfølgende vendt tilbage til Voldum, hvor han fik døbt en datter i 1758. Det kan dog ikke udelukkes, at det er Andreas Bahuus den endnu yngre, dvs. sønnen født i 1720, der har forsøgt sig som bager i Randers og/eller Århus.

Den 1. maj 1753 blev en ”Andres Andresen Bahuus” trolovet i Voldum Sogn med Sidsel Larsdatter, og de blev gift den 18. juni 1753. Hvilken Andreas Bahuus var der tale om? Andreas Bahuus den yngre kan udelukkes, idet han på det tidspunkt var gift med Karen Christensdatter. Andreas Bahuus den ældre var 76 år, og det er ikke oplagt, at han i den alder ville gå på frierfødder. Det er da heller ikke anført i kirkebogen, at brudgommen var enkemand. Det er derfor muligt, at der er tale om Andreas Bahuus den endnu yngre.

Til gengæld er der ingen tvivl om, at den Andres Andresen Bahuus af Voldum, der blev begravet den 2. marts 1761, var Andreas Bahuus den ældre. Kirkebogen anfører, at afdøde var 84 år gammel, og det passer perfekt på ham.

Mette Kirstine Bahuus blev gift med Johan Henrich Leje den 25. maj 1713 i Bregninge Sogn (Holbæk Amt). Det fremgår af skiftet i 1719 efter Mette Hansdatter, at datteren, Mette Kirstine, boede på Sjælland [5]. I betragtning af det ualmindelige navn er det derfor yderst sandsynligt,

at det er hende, der af uudgrundelige årsager er havnet i Bregninge. Et yderligere indicium er, at hun fik en søn ved navn Andreas, der må antages at være opkaldt efter Andreas Bahuus.

Deres første barn, Sophia Amalia Leje, blev døbt den 15. april 1714 (Bregninge Sogn). Næste barn var Friderich Christian Leje (døbt 23. februar 1716, Bregninge Sogn). Derefter fik de en søn, Andreas Leje. Hans dåb har dog hverken kunnet findes i Bregninge Sogn eller i nabosognene. Den 30. september 1736 blev Andreas Leje konfirmeret (Bregninge Sogn) sammen med søsteren Rosine Cathrina Leje (døbt 15. april 1721, Bregninge Sogn). Det er anført i kirkebogen, at de begge var børn af Johan Leje. Mit gæt er, at Andreas Leje blev født i ca. 1719.

Mette Kirstine Bahuus kunne også præstere tvillinger. De blev døbt den 18. april 1724 (Bregninge Sogn) og fik navnene Hans Jørgen og Gottfried. Dengang var udsigten til at overleve dårlig, hvis man var tvilling. De døde da også begge kort tid efter fødslen og blev begravet den 30. april 1724 (Bregninge Sogn).

Derefter levede Mette Kirstine Bahuus og Johan Henrich Leje i mange år en tilværelse, der var så stilfærdig, at jeg ikke har kunnet finde oplysninger om den. Den 27. februar 1760 blev Johan Henrich Leje begravet i Jorløse Sogn (Holbæk Amt). Det er anført i kirkebogen, at han boede i Øresø Mølle. I kirkebogen er der et hul i teksten, hvor hans alder skulle have været noteret. Det tyder på, at de efterladte ikke har kendt hans alder.

Johan Henrich Leje boede sandsynligvis på aftægt hos en datter og svigersøn, da han døde. Den 4. august 1752 var datteren, Rosine Cathrina Leje, blevet gift med Henning Clausen Biering hjemme i hendes forældres hus i Bregninge. Da de fik et barn i 1758 (døbt 8. december 1758, Jorløse Sogn), havde Henning Bierring overtaget Øresø Mølle.

Mit bud på Mette Kirstine Bahuuses død er usikkert. Hun er hverken fundet død i Bregninge Sogn eller Jorløse Sogn. Det fremgår imidlertid af Jorløse Sogns kirkebog, at "sadelmagerens hustru i Øresø Mølle" blev begravet den 10. december 1756. Hverken navn eller alder er anført.

Det vides ikke, om Johan Henrich Leje var sadelmager. Det vides derimod, at sønnen, Friderich Christian Leje, var sadelmager, jf. oplysningerne ved hans vielse den 6. juni 1742 (Sankt Nikolaj Sogn, Holbæk). Da sønner ofte fik samme erhverv som deres far, virker det sandsynligt, at Johan Henrich Leje kan have været sadelmager. Det vides heller ikke med sikkerhed, om datteren og svigersønnen havde overtaget Øresø Mølle i 1756. Alligevel tager jeg chancen og satser på, at sadelmagerens hustru hed Mette Kirstine Bahuus.

Litteraturliste

1. Ribe Byfoged, Originale registreringer og skiftebreve, 16. december 1718 - 19. maj 1721
2. Ribe Rådstue, Borgerskabsprotokol, 1585-1809
3. Ribe Byfoged, Justitsprotokol, 3. februar 1655, www.brejl.dk
4. Ribe Byfoged, Skifteprotokol, 1691-1697, folio 33b-52
5. Ribe Byfoged, Skifteprotokol, 1712-1726, folio 265b-268
6. Ordbog over det danske sprog, <http://ordnet.dk>
7. Jørgen Green: "Slægtsforskning i lægdsruller, søruller og i hærens og søværnets arkiver", 1. udgave, 1. oplag, Forlaget Grifo, 2009
8. Ribe Rådstue, Sager vedr. borgervæbningen, 1657-1824, Borgervæbningsrulle, 1700

9. Kommercekollegiet, Dansk-norske sekretariat, Relationer over de danske stifters tilstand, Mandtal over Ribe bys borgerskab, 1735
10. Ribe Byfoged, Skifteprotokol for Ribe Købstad, 1726-1741, folio 290-294b
11. Søren Mulvad: "Lustrup Birketing", By, marsk og geest 7, Årsberetning 1994, Den antikvariske Samling i Ribe, side 51-59
12. Ribe Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1737-1748, folio 30b-31b
13. Ribe Byfoged, Skøde- og panteprotokol, 1737-1748, folio 432-433
14. Ribe Byfoged, Skifteprotokol, 1742-1756, folio 526-530
15. Århus Rådstue, Borgerskabsprotokol, 1674-1862
16. Fjends herred, Gejstlig skifteprotokol, 1799-1827, skifteuddrag, www.brejl.dk
17. Randers Rådstue, Register til borgerskabsprotokol, 1723-1795

Navneregister

Navnene på mine direkte forfædre er skrevet med *kursiv*. Af pladshensyn har det visse steder været nødvendigt at anvende forkortelser for nogle fornavne. Årstallene for fødsel og død er angivet, hvis disse er kendt. I bogens tekst er der ofte anført "ca." foran et årstal for at markere en usikkerhed, men dette "ca." er udeladt i navneregisteret. Når der i kolonnen for dødsåret er en streg før og efter årstallet (f.eks. -1866-), betyder det, at hverken fødselsår eller dødsår er kendt, men at personen er fundet omtalt i det anførte år. Hvis der kun er en streg efter årstallet (f.eks. 1866-), er det kun dødsåret, der er ukendt. Som stedsangivelse er om muligt anført personens fødested. Hvis dette er ukendt, er stedet for personens død anført om muligt. Ellers er anført et sted, hvor personen har haft bopæl. Sidehenvisninger med *kursiv* henfører til hovedomtalen af personen.

Navn	Født	Død	Sted	Side
Abrahamsen, Jakob		1764	Hornborg Sogn	359
Andersdatter, Ane Elisabeth		1866	Korning Sogn	136
Andersdatter, Ane Kirstine	1826		Løsning Sogn	221
Andersdatter, Ane Lene	1831		Løsning Sogn	221
Andersdatter, Anne	1741	1801-	Ørridslev Sogn	330, 331
Andersdatter, Barbara	1811	1811	Hatting Sogn	297
Andersdatter, Christine	1836		Løsning Sogn	221, 223
Andersdatter, Gye	1771	1836	Erritsø Sogn	189
Andersdatter, Karen	1765	1839	Råbjerg Sogn	337, 339
Andersdatter, Karen	1793		Astrup Sogn	342
Andersdatter, Karen	1795	1795	Hatting Sogn	296, 297
Andersdatter, Karen	1798		Hatting Sogn	297
Andersdatter, Karen Marie	1796	1796	Hatting Sogn	297
Andersdatter, Maren	1743	1801-	Uldum Sogn	327
Andersdatter, Maren	1829		Løsning Sogn	221
Andersdatter, Maren	1835	1892	Stouby Sogn	170
Andersdatter, Margrethe	1803	1811	Hatting Sogn	297
Andersdatter, Mette	1729	1801-	Hatting Sogn	359
Andersdatter, Mette Marie	1819		Tamdrup Sogn	298
Andersdatter, Sidsel Marie	1807		Hatting Sogn	297
Andersen, Anders	1742	1764-	Hatting Sogn	300, 302
Andersen, Anders	1844		Løsning Sogn	222
Andersen, Hans	1822	1837-	Sindbjerg Sogn	298
Andersen, Jacob Christian	1801		Astrup Sogn	343
Andersen, Jens	1816	1897	Give Sogn	114
Andersen, Jens	1841		Løsning Sogn	221
Andersen, Jens Peter	1807	1845-	Serritslev Sogn	343, 344
Andersen, Jens Peter	1817		Østbirk Sogn	298
Andersen, Mathias	1833		Løsning Sogn	221
Andersen, Mette Cathrine	1848		Løsning Sogn	222
Andersen, Michael	1815		Hatting Sogn	298
Andersen, Mikkel	1690		Engum Sogn	459

Andersen, Niels	1727	1792	Hansted Sogn	397
Andersen, Niels	1742	1778	Hatting Sogn	303
Andersen, Niels	1801		Hatting Sogn	297
Andersen, Ole Christian	1839		Løsning Sogn	221
Andersen, Rasmus Christian		-1873-	Hellevad Sogn	272
Andersen, Simon		-1756-	Rubjerg Sogn	406
Andersen, Søren	1797	1798	Astrup Sogn	343
Andersen, Søren	1797		Hatting Sogn	297
Andreasdatter, Gjertrud Marie	1797	1876	Uth Sogn	204
Augustinussen, Poul	1794	1877	Skærup Sogn	148, 150
<i>Bahuus, Andreas</i>	1624	1691	Ribe	472
Bahuus, Andreas	1677	1761	Ribe	473, 474, 475, 476, 477, 480
Bahuus, Andreas	1703	1751-	Ribe	481, 482
Bahuus, Andreas	1720		Ribe	481, 482
<i>Bahuus, Anne Cathrine</i>	1674	1733-	Ribe	473
Bahuus, Dorthe	1705		Ribe	481
Bahuus, Dorthe	1715		København	481
Bahuus, Dorthe Marie	1708	1709	Viborg	481
Bahuus, Giertrud	1669	1760	Ribe	473, 474, 478
Bahuus, Hans	1667	1687-	Ribe	473, 474, 475, 478
Bahuus, Hans Andersen		1654	Ribe	472, 473
Bahuus, Jacob		-1640-	Ribe	473
Bahuus, Jes Christian	1701	1705	Ribe	481
Bahuus, Jes Christian	1706	1707	Ribe	481
Bahuus, Johanne	1672	1691-	Ribe	473, 480
Bahuus, Karen	1663		Ribe	473, 477
Bahuus, Maren	1684		Ribe	473, 475, 478
Bahuus, Marine	1640		Ribe	473
Bahuus, Mette Kirstine	1681	1756	Ribe	473, 482
Benfeld, Bodil Pedersdatter	1790	1816	Ørum Sogn	197
Bierring, Henning Clausen		-1758-	Jorløse Sogn	483
Bigier, Johan Hendrich		1858	Tirstrup Sogn	204
Bonzen, Cathrina Hedewig	1794	1831	Gettorf Sogn	233
Brixen, Mads	1666	1756	Hornborg Sogn	438
Brixen, Niels Jensen		1697	Hornborg Sogn	438
Broch, Hans Lauritsen	1770	1825-	Hatting Sogn	294, 295, 296
Broch, Mads Lauritsen	1773	1825	Hatting Sogn	295
Bøgebjerg, Mette Marie Jensen	1825	1891	Sønder Bjert	132
Bøgholt, Jens Nielsen	1760	1837	Astrup Sogn	339, 341, 342, 345
Christensdatter, Ane	1791	1837	Hjørring	268
Christensdatter, Anne	1705	1729	Tyrsting Sogn	445
Christensdatter, Anne	1715	1716	Hatting Sogn	422
Christensdatter, Anne	1783	1784	Uldum Sogn	327
Christensdatter, Anne	1793	1793	Uldum Sogn	327
Christensdatter, Anne Cathrine	1780	1832	Thyregod Sogn	182
Christensdatter, Anne Lisbeth	1790	1845	Hvirring Sogn	253

Christensdatter, Birthe	1730	1730	Øster Snede	386
Christensdatter, Birthe	1735		Øster Snede	386
Christensdatter, Bodil	1738	1739	Øster Snede	386
Christensdatter, Cathrine	1779		Uldum Sogn	327
Christensdatter, Else		-1760-	Tyrsting Sogn	420
Christensdatter, Gertrud	1794		Uldum Sogn	327
Christensdatter, Grethe	1804	1852	Bredsten Sogn	143, 145, 150
Christensdatter, Helle	1718	1719	Hjørring	401
Christensdatter, Helle	1721	1756-	Hjørring	401, 406
Christensdatter, Ingeborg	1726		Hjørring	401
Christensdatter, Ingeborg	1729		Hjørring	401, 403
Christensdatter, Ingeborg	1795		Astrup Sogn	345, 346
Christensdatter, Johanne Kirstine	1760		Hansted Sogn	398
<i>Christensdatter, Karen</i>	1703	1735	Hatting Sogn	11, 290, 355, 357, 417, 422
Christensdatter, Karen	1719		Engum Sogn	459
<i>Christensdatter, Karen</i>	1722	1791	Hjørring	16, 257, 334, 401
Christensdatter, Karen	1771		Hansted Sogn	399
Christensdatter, Karen	1801	1873	Bredsten Sogn	142, 145, 147
Christensdatter, Karen		-1751-	Voldum Sogn	482
Christensdatter, Kirsten	1778		Uldum Sogn	327
Christensdatter, Lene	1777		Uldum Sogn	327
Christensdatter, Lisbeth	1808	1809	Taulov Sogn	189
Christensdatter, Maren	1701		Engum Sogn	458
Christensdatter, Maren	1706	1789	Hansted Sogn	396
Christensdatter, Maren	1717	1781	Hjørring	401, 403, 405
Christensdatter, Maren	1734	1805	Sindbjerg Sogn	363
Christensdatter, Maren	1801		Astrup Sogn	346
Christensdatter, Maren		1697	Grejs Sogn	380
Christensdatter, Maren		-1732-	Hornborg Sogn	417
Christensdatter, Margrete	1710	1746-	Hatting Sogn	422, 423
Christensdatter, Margrethe	1724	1774	Løsning Sogn	375
Christensdatter, Marie Johanne		1868	Stouby Sogn	162
Christensdatter, Mette Kirstine	1775	1800	Hornborg Sogn	360
<i>Christensdatter, Sidsel</i>	1633	1712	Engum Sogn	357, 421, 451, 455
Christensdatter, Sidsel	1701	1732-	Hatting Sogn	355, 421, 422
Christensdatter, Sidsel	1706	1710	Engum Sogn	459
Christensdatter, Sidsel	1712		Engum Sogn	459
Christensen, Anders	1774	1856	Sindal Sogn	346
Christensen, Anders	1786		Uldum Sogn	327
Christensen, Ane Cathrine	1845		Hatting Sogn	61
Christensen, Ane Kirstine	1851		Engum Sogn	166
Christensen, Christen	1740		Øster Snede	386
Christensen, Christen	1764	1805	Skallerup Sogn	336, 344
Christensen, Christen	1775		Essenbæk Sogn	142, 143
Christensen, Christen	1778	1779	Hornborg Sogn	360
Christensen, Christen	1779	1785	Hornborg Sogn	360
Christensen, Christen	1790		Uldum Sogn	327
Christensen, Christine Marie	1865		Stenderup Sogn	166
Christensen, Hans	1764		Hansted Sogn	399
Christensen, Hans	1805	1807	Hover Sogn	101

Christensen, Hans	1857		Stenderup Sogn	166, 167
Christensen, Jacob	1792		Astrup Sogn	344
Christensen, Jens	1734		Øster Snede	386
Christensen, Jens	1737		Øster Snede	386
Christensen, Jens	1773	1794-	Hornborg Sogn	360
Christensen, Jens	1793		Astrup Sogn	345
Christensen, Jens Carl	1805	1806	Ørridslev Sogn	186
Christensen, Jens Christian	1796		Astrup Sogn	346
Christensen, Joseph Jensen	1860	1888	Klovborg Sogn	71
Christensen, Julius	1862		Stenderup Sogn	166
Christensen, Jørgen	1770	1787-	Hansted Sogn	399
Christensen, Jørgen Peter	1802		Daugård Sogn	251, 252
Christensen, Karen	1853		Undløse Sogn	68
Christensen, Laurs	1716	1779	Hjørring	401, 403, 433
Christensen, Laurs	1784	1785	Hornborg Sogn	361
Christensen, Mads	1732		Øster Snede	386
Christensen, Marcus	1744	1805	Grejs Sogn	226, 322, 323
Christensen, Maren	1845		Korning Sogn	61, 62, 63, 66, 128
Christensen, Marie	1859		Stenderup Sogn	166
Christensen, Niels	1719	1794	Hjørring	401, 406
Christensen, Niels Christian	1799		Astrup Sogn	346
Christensen, Oluf	1709		Engum Sogn	459
Christensen, Oluf	1744	1744	Øster Snede	386
Christensen, Otte	1805	1805	Ørridslev Sogn	186
Christensen, Peder	1706	1706	Hatting Sogn	422
Christensen, Peder	1708	1708	Hatting Sogn	422
Christensen, Peder	1714		Engum Sogn	459
Christensen, Peder	1733	1807	Hover Sogn	275, 277, 283
Christensen, Peder	1753	1789-	Hansted Sogn	398, 399
Christensen, Peder	1768	1797	Hornborg Sogn	360
Christensen, Peder	1785	1787	Uldum Sogn	327
Christensen, Peder	1788		Uldum Sogn	327
Christensen, Peder	1790	1790	Hornborg Sogn	361
Christensen, Peder	1810	1812	Taulov Sogn	189
Christensen, Peder	1854		Hedensted Sogn	166
Christensen, Poul	1703		Engum Sogn	459
Christensen, Rasmus Peter	1853		Engum Sogn	166
Christensen, Søren	1724	1744-	Hjørring	401, 407
Christensen, Søren	1731		Øster Snede	386
Christensen, Søren		1707	Grejs Sogn	380
Christensen, Thomas	1770	1794-	Hornborg Sogn	360
Christensen, Thomas	1850		Korning Sogn	61
Christiansdatter, Anne	1731	1787	Bredsten Sogn	286, 287
Christiansdatter, Maren	1792	1822-	Barrit Sogn	204
Christiansen, Otto Peder	1928		Vejle	53
Christiansen, Ulla	1945		Vejle	53, 54
Christophers, Maren	1616	1670	Hvirring Sogn	436
Christophersen, Rasmus		-1783-	Hjørring	405
Clausdatter, Else Marie	1819	1860-	Taulov Sogn	190
Clemensdatter, Birthe	1732		Åle Sogn	447
Clemensdatter, Dorthe	1735	1735	Åle Sogn	447

Clemensdatter, Elisabeth	1737		Åle Sogn	447
Clemensen, Frands	1719	1773	Føvling Sogn	447
Clemensen, Hans	1623	1672	Hornborg Sogn	462, 463
Clemensen, Jens	1724		Åle Sogn	447
Clemensen, Johan	1728		Åle Sogn	447
Clemensen, Terkel	1722	1767	Åle Sogn	447
Dalbye, Peder Rasmussen	1752	1829	Store Dalby Sogn	195, 196, 299, 303
Dinesen, Dines		1740	Sindbjerg Sogn	358
Dissen, Peder Nielsen	1742	1799	Løsning Sogn	375
Enevoldsen, Anders	1686	1754	Hatting Sogn	412
Eriknaur, Jacobine J. Sørensen	1842	1843	Vejlby Sogn	203
Eriknaur, Mette Marie K. Sørensen	1840		Vejlby Sogn	203, 204
Eriksen, Hans	1674	1742	Bredsten Sogn	236
<i>Eriksen, Hans</i>	1727	1802	Bredsten Sogn	14, 142, 236
Frandsen, Thomas		1848	Dronninglund	271, 272
Fransdatter, Anne	1759	1794-	Randers	406
Fransdatter, Maren	1694	1780	Tørring Sogn	447
Friderichsdatter, Karen	1716	1788	Hansted Sogn	397, 399
Føyers, Sara		-1741-	Hjørring	471
Gjedved, Anders Nielsen	1801	1856	Løsning Sogn	222
Gjurup, Jens Laursen	1695	1762	Hjørring	402, 403, 429, 432
Gjurup, Niels Laursen		1752	Fladstrand Sogn	429, 432
Gregersdatter, Ane	1795		Bredsten Sogn	243, 244
<i>Gregersdatter, Anne</i>	1730	1814	Bredsten Sogn	14, 142, 236
Gregersdatter, Karen	1804		Bredsten Sogn	243, 244
Gregersdatter, Mette	1797		Bredsten Sogn	243, 244
Gregersdatter, Sidsel	1793		Bredsten Sogn	243, 244
Gregersen, Hans	1790		Bredsten Sogn	243, 244
Gregersen, Jens	1801	1820	Bredsten Sogn	243
Gregersen, Jens	1838	1860-	Bredsten Sogn	245, 246
Gaarde, Ella	1923	2017	Vejle	22, 23, 466
Hald, Anne Pedersdatter	1780		Hatting Sogn	293, 295
Hald, Kirsten Pedersdatter	1774		Hatting Sogn	293
Hald, Peder Andersen	1745	1788	Hatting Sogn	293, 294, 295
Hald, Sidsel Marie Pedersdatter	1773		Hatting Sogn	293, 295
Hald, Søren Pedersen	1777		Hatting Sogn	293, 295
Hald, Terkel Pedersen	1784		Hatting Sogn	293, 295
Halvorsdatter, Sara		1815	Thyregod Sogn	183
Hansdatter, Anne	1664	1686	Hornborg Sogn	462
Hansdatter, Anne	1707	1708	Hornborg Sogn	416
Hansdatter, Anne	1716	1782	Hornborg Sogn	416, 418, 419

Hansdatter, Anne	1757	1787-	Hjørring	405, 406
Hansdatter, Anne	1771	1783	Bredsten Sogn	237
Hansdatter, Anne Kirstine	1768	1805-	Hover Sogn	176, 178
Hansdatter, Anne Marie	1764	1845	Bredsten Sogn	237, 241
Hansdatter, Apolone	1774	1806-	Hover Sogn	176, 178, 185
Hansdatter, Birgitte	1747	1748	Grejs Sogn	314
Hansdatter, Birthe	1755	1799	Grejs Sogn	226, 227, 314, 316
Hansdatter, Birthe	1799		Tolstrup Sogn	298, 299
Hansdatter, Cathrine	1777	1826	Hover Sogn	176, 178, 186
Hansdatter, Cathrine	1752	1787-	Hjørring	405
Hansdatter, Ellen	1792	1859	Erritsø Sogn	190
Hansdatter, Else	1710		Engum Sogn	461
Hansdatter, Ingeborg	1739	1739	Grejs Sogn	314
Hansdatter, Inger	1741		Hornborg Sogn	417
Hansdatter, Jensine Marie	1826	1908	Nim Sogn	133
Hansdatter, Johanne	1757	1757	Bredsten Sogn	237
Hansdatter, Karen	1709		Øster Snede	453
Hansdatter, Karen	1726	1786	Vrejlev Sogn	404
Hansdatter, Karen	1769		Bredsten Sogn	237
<i>Hansdatter, Karen</i>	1775	1839	Bredsten Sogn	9, 14, 74, 142, 237, 239
Hansdatter, Kirsten	1728	1799	Hansted Sogn	398
<i>Hansdatter, Kirsten</i>	1786	1825	Hover Sogn	9, 10, 57, 99, 176, 177, 178
Hansdatter, Kirsten		1761	Løsning Sogn	368
Hansdatter, Kirsten Marie	1820		Hatting Sogn	208, 209
Hansdatter, Maren	1744		Hornborg Sogn	417
Hansdatter, Maren	1754	1813	Bredsten Sogn	237, 239
Hansdatter, Maren	1790		Hover Sogn	176, 177, 178, 190
Hansdatter, Maren Kirstine	1829	1836	Hornborg Sogn	209
Hansdatter, Margrethe	1740	1811	Hatting Sogn	293, 296
Hansdatter, Margrethe Marie	1794	1861	Tolstrup Sogn	197, 299
<i>Hansdatter, Mette</i>	1640	1718	Ribe	472
Hansdatter, Mette	1707	1708	Øster Snede	453
Hansdatter, Mette Kirstine	1826	1836	Hatting Sogn	208, 209
<i>Hansdatter, Sidsel</i>	1644	1728	Hatting Sogn	357, 421, 451
Hansdatter, Sidsel Cathrine	1821	1833	Sindbjerg Sogn	254
Hansen, Anders	1714	1741	Hornborg Sogn	416, 418
Hansen, Anders	1747		Hornborg Sogn	417
Hansen, Ane Kirstine	1841		Hover Sogn	108
Hansen, Ane Lene	1864	1864	Engum Sogn	80
Hansen, Ane Lene	1865	1931	Engum Sogn	80, 83, 89
Hansen, Ane Sophie	1848		Sindbjerg Sogn	128
Hansen, Anna Helene Franciska	1903		Daugård Sogn	87, 88
Hansen, Anne Margrethe	1853	1907	Magleby Sogn	69
Hansen, Anne Marie	1862		Hvirring Sogn	70, 71
Hansen, Birgitte	1852		Sindbjerg Sogn	128
Hansen, Christen	1750	1787-	Hjørring	405
Hansen, Christen	1761	1781	Bredsten Sogn	237
Hansen, Christen	1763		Løsning Sogn	375
Hansen, Christen	1765		Hover Sogn	176
Hansen, Christen	1779		Hover Sogn	176

Hansen, Christen	1781	1818	Hover Sogn	176, 178, 188
Hansen, Christen		1814	Thyregod Sogn	183
Hansen, Else Kirstine	1850		Sindbjerg Sogn	128
Hansen, Erik	1758	1779	Bredsten Sogn	237
Hansen, Erik		-1732-	Bredsten Sogn	236
Hansen, Frederik Ludvig Qvist	1845		Engum Sogn	109
Hansen, Georg Johan	1848		Hornstrup Sogn	109
Hansen, Gregers	1766	1842	Bredsten Sogn	142, 143, 144, 237, 239, 243
Hansen, Gregers		1884	Hvirring Sogn	70, 71
Hansen, Hans	1711	1786	Hornborg Sogn	416, 417, 418
Hansen, Hans	1732		Hornborg Sogn	417
Hansen, Hans	1866	1867	Engum Sogn	80
Hansen, Hans	1874	1950	Varde	49
Hansen, Hans Christian	1868	1868	Engum Sogn	80
Hansen, Henrich	1770	1836	Hover Sogn	175, 176, 178, 179, 186
Hansen, Jacob		-1741-	Ribe	480
Hansen, Jakob	1769	1770	Hornborg Sogn	360
Hansen, Jens	1661	1661	Hornborg Sogn	462
Hansen, Jens	1701		Engum Sogn	461
Hansen, Jens	1719		Hornborg Sogn	416, 418, 419, 420
Hansen, Jens	1834	1880-	Hedensted Sogn	209, 210, 211
Hansen, Jens	1863		Hvirring Sogn	70
Hansen, Jens Christian	1852	1867	Engum Sogn	76, 77, 79, 84
Hansen, Jørgen	1751	1816	Nørup Sogn	240
Hansen, Jørgen	1772	1839	Hover Sogn	176, 178, 181
Hansen, Jørgen Nissen	1865		Hvirring Sogn	70
Hansen, Karen Christine	1850	1893	Engum Sogn	33, 34, 76, 77, 80, 82, 85, 90
Hansen, Karen Marie	1845		Hatting Sogn	127, 129
Hansen, Karen Marie	1891	1965	Vejle	34, 44
Hansen, Kirstine Marie	1883		Ørum Sogn	85, 87
Hansen, Laurids	1765	1782-	Bredsten Sogn	237
Hansen, Laurs	1758	1759	Hjørring	405
Hansen, Laust Peter	1859	1882-	Engum Sogn	79, 80, 89
Hansen, Mads	1744		Grejs Sogn	314, 315
Hansen, Mads	1822		Hatting Sogn	208
Hansen, Madsine	1863	1865	Tørring Sogn	129
Hansen, Madsine	1866		Ring Sogn	129, 130
<i>Hansen, Maren Kirstine</i>	1861	1947	Engum Sogn	9, 18, 31, 79, 80, 85
Hansen, Marie Lucie	1858	1921	Engum Sogn	33, 79, 80, 85
Hansen, Mikkel	1711	1785	Ring Sogn	419, 420
Hansen, Mikkel	1784	1784	Hover Sogn	176
Hansen, Niels	1700		Løsning Sogn	415
Hansen, Niels	1724		Hornborg Sogn	416, 417
Hansen, Niels	1744	1824	Sindbjerg Sogn	362
<i>Hansen, Niels</i>	1749	1800	Grejs Sogn	13, 144, 225, 314, 315, 316, 320, 322, 323, 378
Hansen, Niels Peter	1856	1856	Engum Sogn	79
Hansen, Niels Peter	1857	1857	Engum Sogn	79
Hansen, Nielsine	1858		Hornstrup Sogn	109

Hansen, Ole	1825	1829	Hatting Sogn	208, 209
Hansen, Ole	1831	1832	Hedensted Sogn	209
Hansen, Oline	1833	1880-	Hedensted Sogn	209, 210, 211
Hansen, Oluf	1703	1703	Engum Sogn	461
Hansen, Oluf	1704		Engum Sogn	461
Hansen, Peder	1740	1770	Grejs Sogn	314, 316
Hansen, Peder	1857	1869	Sindbjerg Sogn	128
<i>Hansen, Peder</i>		1746	Grejs Sogn	13, 314, 377
Hansen, Peder Michael	1845	1847	Engum Sogn	75
Hansen, Peter Michael	1847	1871	Engum Sogn	75, 77, 82
Hansen, Poul	1707		Engum Sogn	461
<i>Hansen, Poul</i>		-1697-	Hover Sogn	10, 275, 348
Hansen, Rasmus	1753	1753	Grejs Sogn	314
Hansen, Rasmus	1756	1756	Løsning Sogn	375
Hansen, Søren	1737	1790	Grejs Sogn	226, 314, 315
Hansen, Søren Hansen	1870		Hvirring Sogn	70
Hansen, Søren Møller	1837		Hedensted Sogn	209, 210
Hansen, Søren Møller	1860		Tørring Sogn	129
Hansen, Sørine	1850		Hornstrup Sogn	109
Hansen, Sørine	1855		Sindbjerg Sogn	128, 130
Hansen, Terkel	1749		Hornborg Sogn	417
Hansen, Terkild	1709	1741-	Hornborg Sogn	416, 417, 418, 419
<i>Hansen, Thomas</i>	1705	1749	Hornborg Sogn	11, 290, 355, 356, 416, 418
Hansen, Thomas	1765	1787	Hornborg Sogn	360
<i>Hansen, Thomas</i>		1679-	Hvirring Sogn	356, 415, 436
Hartvigsdatter, Anne	1770	1771	Ødsted Sogn	286
Hartvigsdatter, Ingeborg	1772		Ødsted Sogn	287
Hartvigsen, Johan Christian	1773	1774	Bredsten Sogn	287
Haubjerg, Clemen Terkelsen		1765	Åle Sogn	444, 446, 447
Haugård, Niels Pedersen		-1783-	Hjørring	405
<i>Henckel, Johan Friderich</i>	1665	1740	Lindau, D	475, 476, 477, 480, 481
Henckel, Johannes	1694	1776	Ribe	471
Hendrichsen, Johan	1730	1809	Hover Sogn	279, 280
Henrichsdatter, Anne	1806	1806	Ørridslev Sogn	180
<i>Henrichsdatter, Elisabeth</i>	1740	1810	Hover Sogn	10, 101, 173
Henrichsdatter, Elisabeth	1804		Ørridslev Sogn	180, 181
Henrichsdatter, Johanne Kirstine	1810		Ørridslev Sogn	180, 181
Henrichsen, Hans	1799		Ørridslev Sogn	180
Henrichsen, Johannes	1807	1809	Ørridslev Sogn	180
Henrichsen, Ludvig Schmidt	1807	1811	Ørridslev Sogn	180
Henrichsen, Mads	1801		Ørridslev Sogn	180
Henrichsen, Peder	1743	1813	Hover Sogn	173
Henriksdatter, Ane Cathrine	1774	1814	Hatting Sogn	298
Henriksen, Morten	1770	1844	Sindbjerg Sogn	231
Henriksen, Peder	1813	1840	Hover Sogn	113
Hjuler, Søren Hansen	1737	1790	Grejs Sogn	226, 314, 315
<i>Hvidegård, Jacob Jensen</i>	1722	1798	Astrup Sogn	16, 257, 259, 334, 341, 345
Højgård, Laurs Jensen	1617	1692	Sejflod Sogn	468, 469
<i>Højgård, Peder Jensen</i>		1678	Sejflod Sogn	468

<i>Ibsdatter, Appelone</i>	1711		Hornborg Sogn	356, 442, 443, 462
Ibsen, Peder	1791		Serritslev Sogn	342
Iversen, Niels	1800	1809	Taulov Sogn	189
Jacobsdatter, Ane Marie	1809	1842	Lyngby Sogn	203
Jacobsdatter, Anne	1760	1760	Astrup Sogn	336
Jacobsdatter, Dorthe Johanne	1796		Astrup Sogn	339, 340, 341
Jacobsdatter, Ingeborg	1764	1793	Astrup Sogn	336, 339, 344
Jacobsdatter, Johanne	1752	1753	Astrup Sogn	336
Jacobsdatter, Johanne	1758	1792	Astrup Sogn	336, 337, 339, 341
Jacobsdatter, Karen Magrethe	1793		Astrup Sogn	339, 341
<i>Jacobsdatter, Maren</i>	1748	1831	Hjørring	16, 158, 257, 335, 336
Jacobsen, Anders	1761	1837	Astrup Sogn	336, 339, 342
Jacobsen, Andreas Christian	1797		Astrup Sogn	339
Jacobsen, Christen	1756	1835	Astrup Sogn	262, 263, 336, 337
Jacobsen, Jens	1750	1818	Hjørring	335, 336
Jacobsen, Jens		-1726-	Hjørring	334
Jacobsen, Laurids	1754	1789-	Astrup Sogn	336, 337
Jakobsen, Abraham	1758		Hornborg Sogn	359
Jensdatter, Ane	1786	1869	Jelling Sogn	254
Jensdatter, Ane Magrethe	1757	1838	Vidstrup Sogn	345
Jensdatter, Anne	1712	1751-	Vindelev Sogn	358
Jensdatter, Anne	1764	1793	Astrup Sogn	342
Jensdatter, Anne		-1755-	Hatting Sogn	412
Jensdatter, Anne		1741	Løsning Sogn	307
Jensdatter, Apelone	1715	1715	Hornborg Sogn	448
Jensdatter, Apelone	1725	1743	Hornborg Sogn	448
Jensdatter, Birthe Marie	1779	1835	Hatting Sogn	298
Jensdatter, Bodil	1726		Hjørring	334
Jensdatter, Dorte Katrine	1831		Rårup Sogn	200
Jensdatter, Dorthe	1720		Hornborg Sogn	448
Jensdatter, Gertrud	1717	1730	Hornborg Sogn	448
<i>Jensdatter, Gertrud</i>		-1707-	Horsens	15, 391
Jensdatter, Hilleborg	1701		Engum Sogn	459
Jensdatter, Ingeborg	1745		Grejs Sogn	379
Jensdatter, Karen	1742		Grejs Sogn	378, 379
Jensdatter, Karen	1750	1780	Hjørring	433, 434
Jensdatter, Karen Marie	1790		Astrup Sogn	341, 342
Jensdatter, Kirsten	1697	1778	Randers	406
Jensdatter, Kirsten	1714	1730	Hornborg Sogn	448
Jensdatter, Kirsten	1731		Hornborg Sogn	448
Jensdatter, Kirsten	1755	1756	Hatting Sogn	301
<i>Jensdatter, Kirsten</i>	1758	1816	Hatting Sogn	11, 118, 192, 301, 302, 303, 304, 305
<i>Jensdatter, Kirsten</i>		-1682-	Sejflod Sogn	468
<i>Jensdatter, Maren</i>	1657	1735	Hatting Sogn	351, 408
<i>Jensdatter, Maren</i>	1676	1740	Hatting Sogn	11, 300, 367
Jensdatter, Maren	1690	1773	Fladstrand Sogn	432
<i>Jensdatter, Maren</i>	1749	1836	Løsning Sogn	12, 119, 216, 219
Jensdatter, Maren	1764	1835	Herslev Sogn	243

Jensdatter, Maren	1784	1840	Korning Sogn	229
Jensdatter, Maren		-1693-	Sejflod Sogn	469
Jensdatter, Mette	1733	1813	Øster Løgum	284
<i>Jensdatter, Sidsel</i>	1663	1749	Grejs Sogn	13, 319, 380
Jensen, Anders	1753	1801-	Ørridslev Sogn	331
Jensen, Anders Ramskov	1855	1859	Give Sogn	115
Jensen, Anders Ramskov	1861		Give Sogn	115
Jensen, Andersline	1852	1908	Give Sogn	115
Jensen, Andreas	1866	1866	Sindbjerg Sogn	132
Jensen, Andreas	1868	1868	Sindbjerg Sogn	132
Jensen, Ane Cathrine	1857		Sindbjerg Sogn	132
Jensen, Ane Else	1850		Korning Sogn	125
Jensen, Anna	1905		Uldum Sogn	52
Jensen, Bodil Sophie	1861		Grejs Sogn	125, 126
Jensen, Christen		-1678-	Sejflod Sogn	469
Jensen, Hans	1723		Hjørring	334
Jensen, Hans	1846		Korning Sogn	125
Jensen, Jacob	1717		Hjørring	334
<i>Jensen, Jacob</i>	1722	1798	Astrup Sogn	16, 257, 259, 334, 341, 345
Jensen, Jacob	1723	1725	Hjørring	334
Jensen, Jens	1630	1694	Sejflod Sogn	468, 469
Jensen, Jens Josef	1887		Horsens	71
Jensen, Johannes	1858	1859	Give Sogn	115
Jensen, Jørgen		-1705-	Engum Sogn	453
Jensen, Karen	1852		Korning Sogn	125
Jensen, Knud	1704	1777	Hornborg Sogn	448
Jensen, Laurs	1617	1692	Sejflod Sogn	468, 469
<i>Jensen, Laurs</i>	1739	1801	Tornby Sogn	16, 158, 257, 339
Jensen, Laurs		-1740-	Hjørring	402, 406, 430
Jensen, Maren	1847		Korning Sogn	125
Jensen, Maren Ramskov	1847		Give Sogn	114
Jensen, Marie	1886		Horsens	71
Jensen, Mette Kirstine	1854		Korning Sogn	125
Jensen, Mikkel	1722	1726	Hornborg Sogn	448
Jensen, Mikkel	1728		Hornborg Sogn	448
Jensen, Mikkel		1698	Hornborg Sogn	438, 439, 442, 462, 463
Jensen, Mogens	1815	1898	Vindelev Sogn	126
Jensen, Morten	1757	1757	Hatting Sogn	301
Jensen, Morten	1762	1763	Hatting Sogn	301
Jensen, Niels	1816	1850-	Ørum Sogn	164
Jensen, Niels	1856		Korning Sogn	125
Jensen, Niels		-1678-	Sejflod Sogn	469
Jensen, Niels Møller	1863		Sindbjerg Sogn	132, 133
Jensen, Nielsine Sophie	1849		Give Sogn	114
Jensen, Ole Peter	1823	1880	Rårup Sogn	161, 164
<i>Jensen, Peder</i>	1656	1743	Ulsted Sogn	468
Jensen, Peder	1754		Grejs Sogn	379
<i>Jensen, Peder</i>		1678	Sejflod Sogn	468
<i>Jensen, Poul</i>		1702	Engum Sogn	357, 421, 451, 455, 460
Jensen, Rasmine Cecilie Laura	1876	1933	København	49

Jensen, Rasmus	1693		Engum Sogn	459
Jensen, Rasmus	1753	1753	Hatting Sogn	301
Jensen, Rasmus	1754	1830	Hatting Sogn	193, 301, 302, 303, 304, 374
<i>Jensen, Søren</i>	1665	1717	Hatting Sogn	351, 410
Jensen, Søren	1696		Engum Sogn	459
Jensen, Søren Møller	1842		Korning Sogn	124
Jensen, Søren Møller	1853	1854	Sindbjerg Sogn	131
Jensen, Søren Møller	1855	1858	Sindbjerg Sogn	132
Jensen, Søren Peder	1860		Sindbjerg Sogn	132
<i>Jensen, Terkel</i>		-1693-	Hornborg Sogn	356, 415, 438, 442, 462, 463
Jensen, Thomas	1844		Korning Sogn	124
Jensen, Thue		-1706-	Engum Sogn	456
Jensen, Villads		1748	Ring Sogn	419
Jeppesen, Søren	1818		Engum Sogn	110
Jesdatter, Dorthe Magrete		-1700-	Ribe	481
Jespersdatter, Ingeborg	1754	1773-	Øster Starup	285, 287
Jespersdatter, Johanne	1758		Øster Starup	285
Jespersdatter, Kirstine	1756		Øster Starup	285
Jespersen, Christen	1762	1762	Jerlev Sogn	286
Jespersen, Christen	1763		Jerlev Sogn	286
Jespersen, Peder	1760		Jerlev Sogn	285
Johansen, Christoffer	1781	1867	Ødis Sogn	149
Johansen, Hartvig	1733	1787-	Øster Starup	286, 287
Jørgensdatter, Anne	1742		Løsning Sogn	309
Jørgensdatter, Anne	1746	1801-	Løsning Sogn	309, 310
Jørgensdatter, Anne	1788		Skibet Sogn	240
Jørgensdatter, Anne Cathrine	1758		Hansted Sogn	397
Jørgensdatter, Cathrine	1755	1756	Hansted Sogn	397
Jørgensdatter, Elisabeth	1807		Hover Sogn	183, 184
Jørgensdatter, Else	1627	1727	Engum Sogn	461
Jørgensdatter, Else	1748	1767	Løsning Sogn	309, 311
Jørgensdatter, Inger Marie	1823	1828	Nørre Snede	184
Jørgensdatter, Johanne Kirstine	1722	1753	Vær Sogn	398
<i>Jørgensdatter, Karen</i>	1674	1746	Tolstrup Sogn	15, 328, 395
Jørgensdatter, Karen	1748		Hansted Sogn	397
Jørgensdatter, Karen Marie	1807	1876	Lundum Sogn	152
Jørgensdatter, Kirsten	1701	1750	Hatting Sogn	300
Jørgensdatter, Kirsten		-1768-	Hansted Sogn	397
Jørgensdatter, Magdalene	1736	1776	Løsning Sogn	308, 310
Jørgensdatter, Maren	1729	1763	Sindbjerg Sogn	388
Jørgensdatter, Maren	1753	1787	Løsning Sogn	309, 312
Jørgensdatter, Mette Johanne	1821	1897	Klakring Sogn	161
Jørgensdatter, Mette Lene	1833	1906	Korning Sogn	135
Jørgensdatter, Sara	1814		Thyregod Sogn	183
Jørgensdatter, Sidsel	1774	1849	Daugård Sogn	251
Jørgensdatter, Stine	1722	1792-	Sindbjerg Sogn	388
Jørgensen, Anders		1777	Sindbjerg Sogn	363
Jørgensen, Christen	1818		Nørre Snede	184
Jørgensen, Ellen Cathrine	1835	1892	Nim Sogn	63, 70, 71, 72

Jørgensen, Erik	1780	1780	Bredsten Sogn	240
Jørgensen, Frederik	1753		Hansted Sogn	397
Jørgensen, Hans	1783		Skibet Sogn	240
Jørgensen, Hans Christian	1810		Hover Sogn	183, 184
Jørgensen, Jens	1738		Løsning Sogn	308, 309
Jørgensen, Jørgen	1705		Engum Sogn	453
Jørgensen, Jørgen	1816		Skibet Sogn	241
Jørgensen, Knud	1729	1786	Løsning Sogn	310
Jørgensen, Lars		-1703-	Engum Sogn	453
Jørgensen, Oluf	1751	1767	Hansted Sogn	397
Jørgensen, Peder	1791		Skibet Sogn	240
Jørgensen, Peder		-1783-	Hjørring	434
Jørgensen, Rasmus	1741		Løsning Sogn	308, 309
Jørgensen, Rasmus	1744	1746	Løsning Sogn	309
<i>Jørgensen, Rasmus</i>	1750	1825	Løsning Sogn	12, 119, 216, 219, 309, 312
Jørgensen, Søren	1757	1757	Løsning Sogn	309
Jørgensen, Søren	1760	1786	Løsning Sogn	309, 313
Kjeldsen, Niels Sørensen	1784	1846	Hatting Sogn	193, 195, 198, 204
Kjeldsen, Søren Nielsen	1746	1795	Hatting Sogn	192, 305, 455
Kjeldsen, Søren Sørensen	1786	1845	Hatting Sogn	193, 201
Kjær, Anders Jensen	1850		Hatting Sogn	64
Klit, Peder Jensen	1665	1729	Skallerup Sogn	431
Knudsdatter, Else	1767		Løsning Sogn	310
Knudsdatter, Karen	1776	1776	Løsning Sogn	310
Knudsdatter, Maren	1778	1778	Løsning Sogn	310
Knudsen, Henrik	1710	1775	Tyrsting Sogn	446, 447
Knudsen, Jens	1735		Hornborg Sogn	448
Knudsen, Jens	1736		Hornborg Sogn	449
Knudsen, Jørgen	1764		Løsning Sogn	310
<i>Knudsen, Oluf</i>		1742	Tolstrup Sogn	15, 328, 395
Krag, Christen Pedersen	1726	1801	Uldum Sogn	250, 327, 393
Krag, Hans Pedersen	1792	1860	Sindbjerg Sogn	249, 250, 254
Krag, Jens Pedersen		1720	Horsens	393, 425
<i>Krag, Peder Pedersen</i>	1707	1785	Horsens	15, 248, 326, 393
<i>Krag, Peder Pedersen</i>	1742	1820	Sindbjerg Sogn	15, 158, 248, 253, 326
<i>Krag, Peder Pedersen</i>	1784	1852	Sindbjerg Sogn	9, 15, 77, 158, 249
<i>Krag, Peder Pedersen</i>		-1707-	Horsens	15, 327, 391, 424, 425, 426, 427
<i>Krag, Peder Rasmussen</i>	1630	1696	Horsens	391, 424
Krag, Rasmus Pedersen		1716	Horsens	393, 424, 425, 426
Kringelhede, Bine	1887		Flade Sogn	49
Kraas, Peder Nielsen	1707	1745	Tornby Sogn	431
Kuhlmann, Adam	1828		Bredsten Sogn	245
Lange, Georg Janus	1799	1848	Århus	147, 151
Lange, Johan Henrik	1831	1875	Øster Starup	148, 149, 150
Lange, Mariane	1829		Egtved Sogn	147, 149

Lange, Niels Georgsen	1835		Øster Starup	148, 149
Larsdatter, Anna Cathrina	1772	1773	Vejle	288
Larsdatter, Johanna Christiana	1766	1773	København	287, 288
Larsdatter, Kirsten	1712		Grejs Sogn	381
Larsdatter, Maren	1815	1815	Hornborg Sogn	219
Larsdatter, Mette	1813	1816	Hornborg Sogn	219
Larsdatter, Mette Marie	1816		Hornborg Sogn	219, 220
Larsdatter, Sidsel		-1753-	Voldum Sogn	482
Larsen, Anders	1810		Hornborg Sogn	219, 220
Larsen, Christian	1776		København	288
Larsen, Hans	1820	1828	Hornborg Sogn	219
Larsen, Jens	1805	1805	Løsning Sogn	219
Larsen, Jens	1806		Hornborg Sogn	219
Larsen, Lars	1732	1784	Sjælland	278, 287
Larsen, Søren	1709	1711	Grejs Sogn	381
<i>Larsen, Thomas</i>	1710	1767	Grejs Sogn	13, 225, 319, 381, 386
<i>Lasdatter, Anne</i>		1679-	Hvirring Sogn	356, 415, 436
Lassen, Søren		-1787-	Løsning Sogn	369
Lauridsen, Niels	1663	1739	Ribe	475, 476, 477, 478, 480
Lauritsdatter, Ane Marie	1834		Hatting Sogn	212
Lauritsdatter, Bodil Johanne	1829		Hatting Sogn	212
Lauritsdatter, Kirstine	1824		Hatting Sogn	211
Lauritsdatter, Maren	1826		Hatting Sogn	212
Lauritsen, Jens	1842		Hatting Sogn	212, 213
Lauritsen, Mads	1832		Hatting Sogn	212
Lauritsen, Mads Møller	1820	1821	Hatting Sogn	211
Lauritsen, Wilhelm	1838		Hatting Sogn	212
Lauritzdatter, Elisabeth Cathrine	1807	1808	Horsens	187
Lauritzdatter, Marie Elisabeth	1808	1822-	Horsens	187, 188
Lauritzen, Mads		1810	Torsted Sogn	199
Lauritzen, Rasmus	1802	1802	Hover Sogn	186
Lauritzen, Rasmus	1805	1819-	Jelling Sogn	187, 188
<i>Laursdatter, Anne</i>	1688	1756	Hjørring	16, 334, 400, 429
Laursdatter, Anne	1753		Hjørring	403
Laursdatter, Anne	1777	1827	Hjørring	259, 264, 266
Laursdatter, Anne Marie	1755	1783	Hjørring	404, 405
Laursdatter, Helle	1782	1858	Hjørring	260, 268, 270
Laursdatter, Ingeborg		-1740-	Hjørring	429, 430
Laursdatter, Inger	1749	1775	Hjørring	259, 403, 404
Laursdatter, Inger	1776	1824	Hjørring	259, 264
Laursdatter, Karen	1683	1757	Hjørring	429, 431
Laursdatter, Karen	1706	1706	Hjørring	430
Laursdatter, Karen	1708	1710	Hjørring	430
Laursdatter, Karen Marie	1780	1827	Hjørring	260, 264, 268, 269
Laursdatter, Kirsten	1706		Hjørring	430, 431
Laursdatter, Magrethe	1759		Hjørring	404
Laursdatter, Maren	1710		Hjørring	430
Laursdatter, Maren	1770	1795	Bindeslev Sogn	345
<i>Laursdatter, Maren</i>	1786	1872	Hjørring	9, 16, 77, 158, 260, 267
Laursdatter, Mette	1725		Hjørring	430
Laursdatter, Mette Cathrine	1720		Hjørring	430

Laursen, Ane Helene	1892		Stouby Sogn	87, 88
Laursen, Frands Evald	1887		Stouby Sogn	86
Laursen, Hans	1720	1793	Jetsmark Sogn	403, 405
Laursen, Hans	1760	1763	Hjørring	404
Laursen, Harald Helmer	1898	1899	Stouby Sogn	87
Laursen, Jens	1695	1762	Hjørring	402, 403, 429, 432
Laursen, Jens	1718	1719	Hjørring	430
Laursen, Jens	1722		Hjørring	430
Laursen, Jens	1788	1833-	Hjørring	260, 272
Laursen, Laurids	1715		Hjørring	430
Laursen, Laurs Peter	1889		Stouby Sogn	87, 88
Laursen, Marie Lucie	1858	1921	Engum Sogn	33, 79, 80, 85
Laursen, Niels		1752	Fladstrand Sogn	429, 432
Laursen, Søren	1680	1700	Hjørring	429
Laursen, Søren	1712		Hjørring	430
Laursen, Søren	1863	1922-	Barrit Sogn	86
Laursen, Aage Julius	1895	1895	Stouby Sogn	87
Leje, Andreas	1719		Bregninge Sogn	483
Leje, Friderich Christian	1716	1742-	Bregninge Sogn	483
Leje, Gottfried	1724	1724	Bregninge Sogn	483
Leje, Hans Jørgen	1724	1724	Bregninge Sogn	483
Leje, Johan Heinrich		1760	Jorløse Sogn	482
Leje, Rosine Cathrina	1721	1758-	Bregninge Sogn	483
Leje, Sophia Amalia	1714		Bregninge Sogn	483
Lorentsdatte, Anne Lisbeth	1723	1748	Bedsted Sogn	281
Lorentzen, Carl Andreas	1888		Vejle	53
Lund, Bodil Kirstine Andreasdatter		-1761-	Bogense	471
Lund, Oluf Sørensen		-1746-	Hatting Sogn	423
Madsdatter, Ane	1748	1748	Hatting Sogn	352
Madsdatter, Anne	1709		Hornborg Sogn	439
Madsdatter, Anne	1785	1817	Torsted Sogn	198, 199
Madsdatter, Anne		1751	Voldum Sogn	482
Madsdatter, Anne Kirstine	1749	1749	Løsning Sogn	413
Madsdatter, Anne Marie		-1834-	Horsens	198, 199
Madsdatter, Birgitte	1730		Hatting Sogn	352, 353
Madsdatter, Helene	1797		Hatting Sogn	295
Madsdatter, Ingeborg	1706		Grejs Sogn	384
Madsdatter, Ingeborg	1720	1754-	Grejs Sogn	225, 384, 386, 387
Madsdatter, Johanne Marie	1765	1833	Ørridslev Sogn	179
Madsdatter, Karen	1718		Hornborg Sogn	439
Madsdatter, Karen	1719		Hornborg Sogn	439
<i>Madsdatter, Kirsten</i>	1664	1733	Hatting Sogn	351, 410
Madsdatter, Kirsten	1707	1744-	Grejs Sogn	384, 386
Madsdatter, Kirsten	1709	1737-	Grejs Sogn	384, 386
Madsdatter, Kirsten	1734	1734	Hatting Sogn	352
Madsdatter, Kirsten	1735	1735	Hatting Sogn	352
Madsdatter, Kirsten	1739	1784	Hatting Sogn	352, 353
Madsdatter, Kirsten	1769	1773	Grejs Sogn	321
Madsdatter, Kirsten	1778	1779	Grejs Sogn	321

Madsdatter, Kirsten	1783	1785	Grejs Sogn	322
Madsdatter, Kirsten	1786		Grejs Sogn	322
<i>Madsdatter, Maren</i>	1640	1699	Horsens	391, 424
Madsdatter, Maren	1704	1711	Grejs Sogn	384
Madsdatter, Maren	1704	1705	Hornborg Sogn	439
<i>Madsdatter, Maren</i>	1712	1793	Grejs Sogn	13, 225, 226, 319, 323, 384, 386, 387, 388
Madsdatter, Maren	1712		Hornborg Sogn	439
Madsdatter, Maren	1772	1772	Grejs Sogn	321
Madsdatter, Maren	1780		Grejs Sogn	321, 322
Madsdatter, Margrethe	1799		Hatting Sogn	295, 296
Madsdatter, Marie	1732		Hatting Sogn	352, 353
Madsdatter, Marie Kirstine	1806		Hatting Sogn	296
Madsdatter, Mette	1784		Grejs Sogn	322
Madsdatter, Mette Kirstine	1801	1845	Hatting Sogn	195, 196, 211
Madsdatter, Sidsel	1791	1793	Grejs Sogn	322
Madsdatter, Sidsel Marie	1808	1844-	Hatting Sogn	296
Madsen, Agnes Methea Klaudine	1883		Øster Hæsinge	69
Madsen, Anna	1905		Uldum Sogn	52
Madsen, Anna Caroline Bernhardine	1890	1893	Øster Hæsinge	69
Madsen, Anne Margrethe Møller	1853	1907	Magleby Sogn	69
Madsen, Anne Mette	1859		Hvirring Sogn	63, 70
Madsen, Bertel	1775		Grejs Sogn	321
Madsen, Bodil Kirstine	1876	1876	Nebel Sogn	67
Madsen, Christen	1777		Grejs Sogn	321
Madsen, Ella	1923	2017	Vejle	22, 23, 466
Madsen, Ellen	1909		Vejle	42
Madsen, Erich		1813	Torsted Sogn	198, 199
<i>Madsen, Gerda</i>	1918	1992	Vejle	22, 23, 29, 40
Madsen, Hans Kristian Møller	1887		Øster Hæsinge	69, 70
Madsen, Hansine Bodil Marie	1881	1905-	Odense	69, 70
Madsen, Inga Mildred	1925		Vejle	52, 53, 54
Madsen, Irene Vilhelmine Karoline	1895	1895	Øster Hæsinge	70
Madsen, Jens	1714		Hornborg Sogn	439
Madsen, Jens	1736	1736	Hatting Sogn	352
Madsen, Jens	1737	1737	Hatting Sogn	352
Madsen, Jens	1741	1742	Hatting Sogn	352
Madsen, Johanne Christine	1884	1965	Horsens	42
<i>Madsen, Johannes</i>	1864	1936	Kollerup Sogn	17
Madsen, Johannes	1889	1889	Vejle	34
Madsen, Johannes	1895	1927	Vejle	34, 39, 50
Madsen, Karen Marie	1891	1965	Vejle	34, 44
Madsen, Kirstine	1851		Hatting Sogn	62, 63, 66
Madsen, Lars		1799	Løsning Sogn	312
Madsen, Laurits	1801	1824	Hatting Sogn	296
<i>Madsen, Mads Kristian</i>	1891	1944	Langskov Sogn	17
Madsen, Mads Peder Møller	1893	1894	Øster Hæsinge	70
Madsen, Mads Peter	1886	1886	Vejle	34
<i>Madsen, Maren Kirstine</i>	1861	1947	Engum Sogn	9, 18, 31, 79, 80, 85
<i>Madsen, Martha Kirstine</i>	1887	1977	Vejle	9, 17, 34, 40, 42
Madsen, Mary Anna Karoline	1893	1893	Øster Hæsinge	70

Madsen, Mikkel	1705		Hornborg Sogn	439
Madsen, Morten	1723	1792	Grejs Sogn	384, 386, 387
Madsen, Niels	1739	1739	Løsning Sogn	413
Madsen, Niels	1742	1742	Løsning Sogn	413
<i>Madsen, Niels</i>	1762	1826	Engum Sogn	9, 57, 99
Madsen, Niels	1773	1779	Grejs Sogn	321
Madsen, Niels	1781	1784	Grejs Sogn	321
Madsen, Niels	1788	1809	Grejs Sogn	322
<i>Madsen, Niels</i>	1856	1927	Hatting Sogn	9, 18, 31, 42, 63, 112
Madsen, Oluf	1714	1714	Grejs Sogn	384
Madsen, Oluf		-1776-	Grejs Sogn	384, 386, 387
Madsen, Peder	1703	1747-	Grejs Sogn	384, 385
Madsen, Sofus Christian Møller	1884	1959	Vejle	20, 34, 41
<i>Madsen, Søren</i>	1729	1772	Hatting Sogn	11, 194, 290, 351, 352, 353
Madsen, Søren	1741	1741	Løsning Sogn	413
Madsen, Søren	1745		Løsning Sogn	413
Madsen, Søren	1746	1746	Løsning Sogn	413
<i>Madsen, Søren</i>	1797	1844	Hatting Sogn	9, 11, 60, 118, 194, 196, 209, 221
Madsen, Søren	1803		Hatting Sogn	296
Madsen, Søren Møller	1853	1898	Hatting Sogn	62, 63, 67
Madsen, Søren Møller Kristen	1874	1879	Horsens	68
Madsen, Thomas	1700		Hornborg Sogn	439
Madsen, Thomas	1748	1748	Løsning Sogn	413
Madsen, Thomas	1769	1779	Grejs Sogn	321
Madsen, Thomas	1789		Grejs Sogn	322
Madsen, Valborg Karentine Helene	1885		Øster Hæsinge	69, 70
Madsen, Viggo	1899	1933	Vejle	34, 51, 52
Marcusdatter, Birthe Kirstine	1791		Grejs Sogn	323
Marcusdatter, Gertrud	1786	1839	Grejs Sogn	229, 323
Marcusdatter, Maren	1776		Grejs Sogn	323, 324
Marcussen, Christen	1777	1779	Grejs Sogn	323
Marcussen, Christen	1779	1829	Grejs Sogn	323, 324
Marcussen, Søren	1783	1783	Grejs Sogn	323
Marcussen, Søren	1788		Grejs Sogn	323, 324
Marcussen, Thomas	1774	1775	Grejs Sogn	323
Marcussen, Thomas	1781	1782	Grejs Sogn	323
Marcussen, Thomas	1784	1785	Grejs Sogn	323
Marcussen, Thomas	1793		Grejs Sogn	323
Michelsdatter, Mette	1777	1827	Horsens	201
Mikkelsdatter, Ane Kirstine	1821		Bjerre Sogn	207
Mikkelsdatter, Ane Sophie	1810		Hjørring	267
Mikkelsdatter, Anne Margrethe		-1768-	Klovborg Sogn	446
<i>Mikkelsdatter, Dorthe</i>	1654	1738	Tyrsting Sogn	356, 415, 442
Mikkelsdatter, Else Marie	1806		Hjørring	267
Mikkelsdatter, Karen	1697		Hornborg Sogn	438
Mikkelsdatter, Karen		-1768-	Klovborg Sogn	446
Mikkelsdatter, Kirsten	1699	1735	Grejs Sogn	319
Mikkelsdatter, Kirsten	1818	1869	Hellevad Sogn	272
Mikkelsdatter, Kirsten	1828		Bjerre Sogn	207

Mikkelsdatter, Lisbeth		-1723-	Klovborg Sogn	446
Mikkelsdatter, Marie Lucie	1811	1855	Engum Sogn	75
Mikkelsdatter, Mette	1777	1817	Jelling Sogn	228
Mikkelsen, Anders		1690	Engum Sogn	459
Mikkelsen, Carl Christian	1812		Hjørring	267
Mikkelsen, Corfitz		-1768-	Klovborg Sogn	446
Mikkelsen, Frederik	1814		Hjørring	267
Mikkelsen, Gotfred	1806	1806	Hjørring	267
Mikkelsen, Gotfred	1808		Hjørring	267
Mikkelsen, Hans	1811		Hvirring Sogn	253
Mikkelsen, Jens	1806		Hvirring Sogn	253
Mikkelsen, Jens		1733	Hornborg Sogn	448
<i>Mikkelsen, Jens</i>		-1640-	Hornborg Sogn	356, 439, 442, 462
Mikkelsen, Jens		-1688-	Tyrsting Sogn	442
Mikkelsen, Jørgen		1862	Korning Sogn	136
Mikkelsen, Lars Peter	1804		Hjørring	267
Mikkelsen, Niels	1767	1843	Egtved Sogn	241
Mikkelsen, Peder	1802		Sindbjerg Sogn	253
Mikkelsen, Peter	1816		Hjørring	267, 268
Mikkelsen, Rasmus	1825	1858	Bjerre Sogn	207, 208
Mikkelsen, Søren	1719	1760	Hvirring Sogn	290, 291
Mikkelsen, Terkild		1771	Tamdrup Sogn	332
Mikkelsen, Villads	1750		Ring Sogn	419
Mortensdatter, Anne	1716	1718	Hatting Sogn	368
Mortensdatter, Anne	1719	1720	Hatting Sogn	368
Mortensdatter, Anne	1722	1801	Hatting Sogn	368
Mortensdatter, Anne	1741		Grejs Sogn	381
Mortensdatter, Anne	1755		Sindbjerg Sogn	388
Mortensdatter, Anne	1757	1757	Sindbjerg Sogn	388
Mortensdatter, Anne	1760	1761	Sindbjerg Sogn	388
Mortensdatter, Anne	1762	1763	Sindbjerg Sogn	388
Mortensdatter, Anne		1734	Grejs Sogn	381
Mortensdatter, Anne Marie	1763	1764	Sindbjerg Sogn	388
Mortensdatter, Anne Marie	1768		Sindbjerg Sogn	389
Mortensdatter, Birgitte	1725		Grejs Sogn	381
Mortensdatter, Birthe	1730		Grejs Sogn	381
Mortensdatter, Dorthe	1813	1889	Hornstrup Sogn	229
Mortensdatter, Johanne	1713		Hatting Sogn	368
Mortensdatter, Karen		-1801-	Løsning Sogn	310
Mortensdatter, Kirsten	1770		Sindbjerg Sogn	389
Mortensdatter, Maren	1732		Grejs Sogn	381
Mortensdatter, Maren	1754		Sindbjerg Sogn	388
Mortensen, Jens	1707	1710	Hatting Sogn	367
<i>Mortensen, Jens</i>	1711	1764	Hatting Sogn	11, 192, 197, 300, 368
Mortensen, Jørgen	1759	1760	Sindbjerg Sogn	388
Mortensen, Jørgen	1766	1769	Sindbjerg Sogn	389
Mortensen, Mads	1753		Sindbjerg Sogn	388
Mortensen, Morten	1680	1763	Grejs Sogn	381
Mortensen, Morten	1736		Grejs Sogn	381
Mortensen, Niels	1804	1804	Kollerup Sogn	231
Mortensen, Nikolaj	1647	1700	Horsens	391, 425, 426

Mortensen, Peder	1703		Hatting Sogn	367, 368
Mortensen, Peder		-1714-	Engum Sogn	460
<i>Mortensen, Rasmus</i>	1697	1769	Løsning Sogn	11, 301, 305, 371
Mortensen, Søren	1723		Grejs Sogn	381
Müller, Carl Christian Lütken	1895	1895	Vejle	91, 92
Müller, Ejnar Lütken	1886	1949	Vejle	90, 92, 94, 95
Müller, Ella Louise Lütken	1902	1960-	Vejle	25, 92, 94, 95
Müller, Eva Eleonora Lütken	1890		Vejle	91
Müller, Karla Pribia Lütken	1888	1907-	Vejle	90, 92
Müller, Otto Lütken	1898	1916-	Vejle	91, 94
Müller, Thorvald Lütken	1896	1960-	Vejle	91, 94, 95
Müller, Viggo Hartvig Lütken	1859	1952	Vejle	41, 90
Müller, Viggo Lütken	1899	1899	Vejle	91, 92
Müller, Villie Elisabeth Lütken	1891	1891	Vejle	91, 92
Müller, Aage Lütken	1894		Vejle	91
Møller, Ane Elisabeth Sørensen	1863	1867	Korning Sogn	136
Møller, Christen Sørensen	1859	1882	Korning Sogn	136, 137
Møller, Hans Madsen	1799	1865	Hatting Sogn	123, 195, 196, 208
Møller, Hans Sørensen	1766	1845	Hatting Sogn	194, 293, 294, 295, 296, 298, 353
Møller, Jens Jensen	1630	1694	Sejflod Sogn	468, 469
Møller, Jens Knudsen		-1701-	Sejflod Sogn	469
Møller, Jens Sørensen	1832	1902	Hatting Sogn	63, 120, 133, 134, 135
Møller, Jørgen Mikkelsen Sørensen	1868	1906-	Korning Sogn	137, 138
Møller, Jørgen Sørensen	1866	1867	Korning Sogn	136
Møller, Mads Sørensen	1700	1701	Hatting Sogn	412
Møller, Mads Sørensen	1702	1768	Hatting Sogn	351, 412, 413
<i>Møller, Mads Sørensen</i>	1762	1828	Hatting Sogn	11, 118, 120, 192, 197, 206, 212, 292, 293, 353
Møller, Mads Sørensen	1829	1882	Hatting Sogn	61, 63, 120, 124, 133
<i>Møller, Mikkel</i>		-1677-	Tyrsting Sogn	356, 442, 443
Møller, Mikkel Jensen		1698	Hornborg Sogn	438, 439, 442, 462, 463
<i>Møller, Søren Jensen</i>	1665	1717	Hatting Sogn	351, 410
<i>Møller, Søren Madsen</i>	1729	1772	Hatting Sogn	11, 194, 290, 351, 352, 353
<i>Møller, Søren Madsen</i>	1797	1844	Hatting Sogn	9, 11, 60, 118, 194, 196, 209, 221
Møller, Søren Sørensen	1870	1881	Korning Sogn	137
Møller, Sorine Sørensen	1867		Korning Sogn	134
<i>Møller, Terkel Jensen</i>		-1693-	Hornborg Sogn	356, 415, 438, 442, 462, 463
Nielsdatter, Abalone	1819	1911	Engum Sogn	58, 102, 108, 113
Nielsdatter, Ane	1789	1853	Ødsted Sogn	240
Nielsdatter, Ane	1800	1801	Nørup Sogn	242
Nielsdatter, Ane Lene	1819		Daugård Sogn	251, 252
Nielsdatter, Anne	1698		Ribe	479
Nielsdatter, Anne	1735	1819	Serritslev Sogn	342
Nielsdatter, Anne	1793	1794	Egtved Sogn	241
Nielsdatter, Anne Catrine	1721		Fladstrand Sogn	432

Nielsdatter, Anne Kirstine	1786	1794-	Randers	406
Nielsdatter, Anne Kirstine	1796	1871	Engum Sogn	145
Nielsdatter, Anne Margrethe	1798		Nørup Sogn	242, 243
Nielsdatter, Anne Marie	1719		Fladstrand Sogn	432
Nielsdatter, Anne Marie	1727	1752	Bindslev Sogn	403
Nielsdatter, Birgitte	1679	1712	Horsens	426
Nielsdatter, Birte	1740	1821	Albæk Sogn	336
Nielsdatter, Bodil Marie	1773	1824-	Sindbjerg Sogn	362, 363
Nielsdatter, Christiane	1756	1839	Hover Sogn	280, 281
Nielsdatter, Dorthe	1780	1843	Grejs Sogn	226, 228, 231
Nielsdatter, Dorthe		-1655-	Ribe	473
Nielsdatter, Dorthe Sophie	1717	1738	Ribe	479
Nielsdatter, Johanne	1765	1765	Sindbjerg Sogn	362
Nielsdatter, Johanne	1777	1777	Sindbjerg Sogn	362
Nielsdatter, Karen	1707		Ribe	479
Nielsdatter, Karen	1713	1754	Løsning Sogn	374
Nielsdatter, Karen	1722	1799	Haderslev	282
Nielsdatter, Karen	1731	1793	Løsning Sogn	374
Nielsdatter, Karen	1757		Løsning Sogn	369
Nielsdatter, Karen	1766	1801-	Sindbjerg Sogn	362, 363
Nielsdatter, Karen	1775		Tolstrup Sogn	331
Nielsdatter, Karen		-1674-	Hornborg Sogn	439
Nielsdatter, Kirsten	1754		Løsning Sogn	369
Nielsdatter, Kirsten Marie	1827	1876-	Nim Sogn	205, 206
Nielsdatter, Kirstine Marie	1686	1743	Klovborg Sogn	445
Nielsdatter, Kirstine Marie	1747	1812	Uth Sogn	99
<i>Nielsdatter, Maren</i>	1652	1714	Hjørring	400, 428
Nielsdatter, Maren	1692	1752	Ribe	479, 480
Nielsdatter, Maren	1714	1770	Hedensted Sogn	413
Nielsdatter, Maren	1733		Fladstrand Sogn	432
Nielsdatter, Maren	1749	1787-	Løsning Sogn	369
Nielsdatter, Maren	1773	1773	Grejs Sogn	225
Nielsdatter, Maren	1802	1802	Nørup Sogn	242
Nielsdatter, Maren	1805		Daugård Sogn	251
Nielsdatter, Maren		-1701-	Engum Sogn	459
Nielsdatter, Marie	1815		Hjørring	270, 271, 272
Nielsdatter, Marie Kirstine Elisabeth	1813	1882	Engum Sogn	31, 60, 102, 106, 110
Nielsdatter, Mette	1645	1712	Sejlfod Sogn	469
Nielsdatter, Mette	1670	1744	Tårs Sogn	400
Nielsdatter, Mette	1705		Ribe	479
Nielsdatter, Mette	1747	1829	Grejs Sogn	321, 323
Nielsdatter, Mette	1761	1785	Urlev Sogn	304
Nielsdatter, Mette Kirstine	1817	1836	Torsted Sogn	199
<i>Nielsdatter, Sidsel</i>	1748	1820	Tolstrup Sogn	15, 158, 248, 330
Nielsdatter, Sidsel	1810	1811	Daugård Sogn	251
Nielsdatter, Sidsel Katrine	1816		Daugård Sogn	251, 252
Nielsdatter, Sophie Magdalene	1808	1849	Ølsted Sogn	60, 102, 104, 110, 111
Nielsen, Anders	1708	1742	Korning Sogn	300
Nielsen, Anders	1801	1856	Løsning Sogn	222
Nielsen, Anders				297
Nielsen, Andreas	1696		Ribe	479

Nielsen, Andreas	1829	1874	Nim Sogn	205, 206
Nielsen, Anne Kirstine	1844		Grejs Sogn	153
Nielsen, Beate Antonette Augusta	1837	1864	Stouby Sogn	168
Nielsen, Christen	1728		Fladstrand Sogn	432
<i>Nielsen, Christen</i>		1729	Hjørring	16, 334, 400
Nielsen, Dines		1740	Sindbjerg Sogn	358
Nielsen, Dorothea Christiana	1820		Gettorf Sogn	234
Nielsen, Dorthe Kirstine	1848		Grejs Sogn	153
Nielsen, Elisabeth Dorothea	1824		Gettorf Sogn	234
Nielsen, Erik	1790		Egtved Sogn	241
Nielsen, Friederich Wilhelm	1827		Gettorf Sogn	234
Nielsen, Hans	1754	1756	Tolstrup Sogn	330
Nielsen, Hans	1769		Sindbjerg Sogn	362
Nielsen, Hans	1786	1849	Grejs Sogn	226, 229, 233
Nielsen, Hans	1795	1795	Nørup Sogn	242
Nielsen, Hans Christian	1811	1874	Engum Sogn	60, 102, 106
Nielsen, Hans Christian	1878	1887	Engum Sogn	83
Nielsen, Hans Hinrich	1836	1841	Gettorf Sogn	234
Nielsen, Hans Kristian	1889		Engum Sogn	83
Nielsen, Henning Otto	1842		Gettorf Sogn	234
Nielsen, Hinrich Christian	1845		Gettorf Sogn	234
Nielsen, Inger Marie	1875		Engum Sogn	83
Nielsen, Jens	1724		Fladstrand Sogn	432
Nielsen, Jens	1725		Fladstrand Sogn	432
Nielsen, Jens	1760	1837	Astrup Sogn	339, 341, 342, 345
Nielsen, Jens	1763	1833	Hjørring	263, 267, 269
Nielsen, Jens	1817	1817	Engum Sogn	102
Nielsen, Jens		-1687-	Hatting Sogn	410
Nielsen, Jens		-1636-	Sejflod Sogn	469
Nielsen, Jens Peter	1844		Hedensted Sogn	164
Nielsen, Johann Hinrich	1833		Gettorf Sogn	234
Nielsen, Johanne Christine	1884	1965	Horsens	42
Nielsen, Johannes	1735	1787-	Fladstrand Sogn	432
Nielsen, Jørgen	1693	1764	Sindbjerg Sogn	388
Nielsen, Jørgen	1731		Fladstrand Sogn	432
Nielsen, Jørgen	1800	1880	Grejs Sogn	229
Nielsen, Jørgen Peder	1839	1839	Grejs Sogn	153
Nielsen, Karen	1834		Grejs Sogn	152
Nielsen, Karen Marie	1821	1906	Hatting Sogn	63, 65
Nielsen, Karen Marie	1891	1965	Vejle	34, 44
Nielsen, Karoline	1886		Engum Sogn	83
Nielsen, Kirstine	1881		Engum Sogn	83
Nielsen, Laurids	1702		Ribe	479
Nielsen, Laurs		-1773-	Fladstrand Sogn	432
<i>Nielsen, Mads</i>	1815	1901	Engum Sogn	9, 31, 57, 102, 108
Nielsen, Mads	1833	1835	Nim Sogn	205
Nielsen, Madssine	1838	1839	Nim Sogn	206
Nielsen, Maren	1838	1839	Nim Sogn	206
Nielsen, Margaretha Hedewig W.	1839		Gettorf Sogn	234
Nielsen, Maria Friederica Margareta	1818		Gettorf Sogn	234
Nielsen, Mikkel	1791		Ødsted Sogn	241, 242, 243

Nielsen, Milton	1889	1954	Hillerød	46
Nielsen, Morten	1760	1779	Løsning Sogn	369
<i>Nielsen, Niels</i>	1709	1793	Tolstrup Sogn	15, 248, 249, 328, 396, 398
Nielsen, Niels	1711	1772	Løsning Sogn	368
Nielsen, Niels	1744	1787-	Tolstrup Sogn	330, 332
Nielsen, Niels	1751		Løsning Sogn	369
Nielsen, Niels	1811	1895	Nørup Sogn	143, 145, 152
Nielsen, Niels Christian	1793	1873	København	270
Nielsen, Oluf	1752	1793-	Tolstrup Sogn	330, 332
Nielsen, Peder	1707	1745	Tornby Sogn	431
Nielsen, Peder	1740	1799	Løsning Sogn	310, 312
Nielsen, Peder	1742	1799	Løsning Sogn	375
<i>Nielsen, Peder</i>	1789	1864	Grejs Sogn	9, 13, 74, 142, 152, 226, 227
Nielsen, Peder	1812		Daugård Sogn	251, 252
Nielsen, Peder	1840		Grejs Sogn	153, 154
Nielsen, Peder	1844	1902	Hedensted Sogn	83, 85, 90
Nielsen, Pederrikke	1837		Grejs Sogn	153
Nielsen, Petrea Nielsine	1883	1890	Engum Sogn	83
Nielsen, Simon		1815	Hornborg Sogn	362
Nielsen, Sophie Frederikke	1831		Stouby Sogn	169
Nielsen, Søren	1728		Fladstrand Sogn	432
Nielsen, Søren	1746	1795	Hatting Sogn	192, 305, 455
Nielsen, Søren	1755	1795	Løsning Sogn	312
Nielsen, Søren	1774	1829	Grejs Sogn	226, 227, 228
Nielsen, Søren	1817	1817	Engum Sogn	102
Nielsen, Søren	1822	1822	Hatting Sogn	205
Nielsen, Søren	1825		Uth Sogn	205
Nielsen, Thomas	1777	1847	Grejs Sogn	226, 229, 231
Nielsen, Thomas	1781	1856	Vennebjerg Sogn	263, 264, 268
Nikolajsdatter, Ane	1696		Horsens	391, 392, 393
Nikolajsdatter, Dorthe	1698	1700	Horsens	391
Nikolajsen, Jens	1700		Horsens	391, 392, 393
<i>Nissen, Jørgen Rasmussen</i>	1709	1774	Løsning Sogn	12, 216, 307
<i>Nissen, Rasmus Jørgensen</i>	1750	1825	Løsning Sogn	12, 119, 216, 219, 309, 312
Nissen, Søren	1760	1786	Løsning Sogn	309, 313
Ohnsorg, Christopher		1794	Hatting Sogn	294
Olesdatter, Ane	1798	1884	Hatting Sogn	208
Olesdatter, Karen	1807	1898	Løsning Sogn	221
Olesen, Christen	1784	1815-	Øster Lindet	101
Olesen, Jacobine	1856		Hedensted Sogn	165
Olesen, Jens	1763	1833	Hjørring	263, 267, 269
Olesen, Mariane	1854	1901-	Hedensted Sogn	164, 165
Olesen, Niels		1789	Torslev Sogn	337
Olufsdatter, Ane	1787	1791	Grejs Sogn	316
Olufsdatter, Anne	1740	1741	Grejs Sogn	386
Olufsdatter, Anne	1742	1748	Grejs Sogn	386

Olufsdatter, Birthe	1802	1802	Grejs Sogn	317
Olufsdatter, Dorthe	1782		Grejs Sogn	316
Olufsdatter, Ingeborg	1789		Grejs Sogn	316
Olufsdatter, Johanne		-1758-	Grejs Sogn	381
<i>Olufsdatter, Karen</i>	1710	1772	Tolstrup Sogn	15, 248, 328, 395
Olufsdatter, Karen	1779		Grejs Sogn	316
Olufsdatter, Kirsten	1750		Grejs Sogn	386
Olufsdatter, Maren	1753		Grejs Sogn	386
<i>Olufsdatter, Maren</i>		-1748-	Grejs Sogn	13, 319, 383
Olufsdatter, Margrete	1736		Hatting Sogn	423
Olufsdatter, Sara	1746	1746	Hatting Sogn	423
Olufsen, Christen	1676	1765	Langskov Sogn	383, 384
Olufsen, Christen	1721	1787	Tolstrup Sogn	248, 330, 395, 396, 397, 398
Olufsen, Christen	1738	1738	Hatting Sogn	423
Olufsen, Christen	1742		Hatting Sogn	423
Olufsen, Hans	1726		Engum Sogn	461
Olufsen, Hans	1776	1779	Grejs Sogn	316
Olufsen, Hans		1753	Engum Sogn	460, 461
Olufsen, Hans Jørgen	1786	1786	Grejs Sogn	316
Olufsen, Henrik		-1703-	Langskov Sogn	383
Olufsen, Juel	1744		Hatting Sogn	423
Olufsen, Jørgen	1714	1768	Tolstrup Sogn	330, 395, 397
Olufsen, Knud	1709	1773	Tolstrup Sogn	248, 395, 396, 399
Olufsen, Mads	1744		Grejs Sogn	386
Olufsen, Peder	1735	1735	Hatting Sogn	423
Olufsen, Rasmus	1746	1750	Grejs Sogn	386
Olufsen, Søren	1739		Hatting Sogn	423
Olufsen, Søren	1800	1802	Grejs Sogn	317
Pedersdatter, Ane	1768	1836	Nepsager Sogn	200
Pedersdatter, Ane Cathrine	1800		Hatting Sogn	197
Pedersdatter, Ane Kirstine	1802		Hatting Sogn	197
Pedersdatter, Anna Maria	1750		Hover Sogn	348, 350
Pedersdatter, Anne		-1705-	Engum Sogn	452, 453
Pedersdatter, Anne		1721	Horsens	425
Pedersdatter, Anne		-1678-	Sejflod Sogn	468
Pedersdatter, Anne Kirstine	1732	1795	Glud Sogn	196, 303
Pedersdatter, Apolone	1721	1792	Hover Sogn	280
Pedersdatter, Cecilia Marie	1812	1813	Hjørring	160
Pedersdatter, Dorthe	1730		Tyrsting Sogn	446
Pedersdatter, Elle	1721	1747	Hvirring Sogn	290
Pedersdatter, Else	1768		Løsning Sogn	311
Pedersdatter, Gertrud	1698		Engum Sogn	460
Pedersdatter, Giertrud	1639	1710	Ribe	473
Pedersdatter, Helene Katrine	1822	1891	Uldum Sogn	160, 161, 164, 165
Pedersdatter, Inger	1782	1865	Vennebjerg Sogn	265, 266
Pedersdatter, Johanne Marie	1747	1789	Hornborg Sogn	360
Pedersdatter, Karen	1695		Engum Sogn	460
Pedersdatter, Karen	1706	1781	Hvejsel Sogn	278, 279, 280

Pedersdatter, Karen	1743	1766-	Hover Sogn	348, 350
Pedersdatter, Karen	1754	1802	Hornborg Sogn	361
Pedersdatter, Karen	1767	1799	Ørum Sogn	197
Pedersdatter, Karen	1772		Løsning Sogn	311
Pedersdatter, Karen	1776	1801	Løsning Sogn	311
Pedersdatter, Karen	1780	1811	Sindbjerg Sogn	249, 250, 252
Pedersdatter, Kirsten	1742			385
Pedersdatter, Kirsten	1762	1764	Øster Løgum	284
Pedersdatter, Kirsten	1765	1766	Øster Løgum	284
Pedersdatter, Kirsten	1771		Øster Løgum	284
Pedersdatter, Kirsten	1806	1806	Hatting Sogn	197
Pedersdatter, Kirsten	1808		Hatting Sogn	197
Pedersdatter, Kirsten		-1703-	Engum Sogn	452, 453
Pedersdatter, Kirsten		1734	Sindbjerg Sogn	385
Pedersdatter, Lene	1775	1792-	Sindbjerg Sogn	249, 251
Pedersdatter, Maren	1703	1704	Horsens	392
Pedersdatter, Maren	1705	1709	Horsens	393
Pedersdatter, Maren	1721		Skallerup Sogn	431
Pedersdatter, Maren	1732	1813	Tamdrup Sogn	332
Pedersdatter, Maren	1747		Uldum Sogn	326, 327
Pedersdatter, Maren	1768		Øster Løgum	284
Pedersdatter, Maren	1780	1809-	Øster Løgum	284, 285
Pedersdatter, Maren	1782		Løsning Sogn	311
Pedersdatter, Maren		-1709-	Øster Snede	453
Pedersdatter, Marie Kirstine	1820	1899	Uldum Sogn	80, 160, 161, 163
<i>Pedersdatter, Mette</i>	1673	1734	Ulsted Sogn	468
Pedersdatter, Mette	1725	1799	Hornstrup Sogn	315
Pedersdatter, Mette Marie	1765	1798	Løsning Sogn	375
Pedersdatter, Sidsel		-1743-	Skallerup Sogn	431
Pedersdatter, Sophie Hedevig	1747	1747	Grejs Sogn	387
Pedersen, Anders	1692		Engum Sogn	451, 452
Pedersen, Anders	1874		Stouby Sogn	170
Pedersen, Ane Elisabeth	1825	1825	Hedensted Sogn	160
Pedersen, Anton	1878		Stouby Sogn	170
Pedersen, Beate Antonette Augusta	1864	1865	Stouby Sogn	168
Pedersen, Christen	1760	1766	Øster Løgum	284
Pedersen, Christen	1782	1857	Skibet Sogn	241
<i>Pedersen, Hans</i>	1701	1775	Grejs Sogn	13, 225, 314, 377, 379
Pedersen, Hans	1707	1783	Løsning Sogn	374
Pedersen, Hans	1780	1782	Løsning Sogn	311
Pedersen, Hans	1785		Løsning Sogn	311
Pedersen, Hans	1792	1860	Sindbjerg Sogn	249, 250, 254
Pedersen, Hans	1819	1910	Korning Sogn	123, 127, 131, 135
<i>Pedersen, Hans Christian</i>	1817	1897	Bredsten Sogn	9, 32, 74, 144, 145, 153, 255
Pedersen, Jens	1704		Grejs Sogn	378
Pedersen, Jens	1707	1763	Grejs Sogn	314, 378
Pedersen, Jens	1731		Hornborg Sogn	385
Pedersen, Jens	1823	1903	Stenderup Sogn	131
Pedersen, Jens		-1678-	Sejlfjord Sogn	468
Pedersen, Jesper		-1765-	Øster Starup	285

Pedersen, Jørgen	1769		Løsning Sogn	311
<i>Pedersen, Kirsten Marie</i>	1832	1869	Hedensted Sogn	9, 32, 74, 160, 161, 255
Pedersen, Lars	1777	1844	Tamdrup Sogn	218
Pedersen, Laurs	1817	1845	Uldum Sogn	160, 161, 163
Pedersen, Laurs	1846		Hedensted Sogn	165
Pedersen, Laurs		1740	Tyrsting Sogn	446
Pedersen, Mads	1744		Grejs Sogn	387
<i>Pedersen, Mads</i>		1734	Grejs Sogn	13, 319, 383
Pedersen, Mads		1733	Sindbjerg Sogn	385
Pedersen, Mads		1735	Sindbjerg Sogn	385
Pedersen, Marie	1862		Stouby Sogn	168, 170
Pedersen, Marie Petrine	1840	1901-	Sindbjerg Sogn	113, 114
Pedersen, Mikkel	1773	1842	Hvirring Sogn	252
Pedersen, Mikkel	1778	1849	Hjørring	263, 264, 266
<i>Pedersen, Morten</i>	1673	1754	Løsning Sogn	11, 300, 367
Pedersen, Niels	1773	1777	Løsning Sogn	375
Pedersen, Niels	1774		Løsning Sogn	311
Pedersen, Niels	1777	1833	Sindbjerg Sogn	249, 250, 251
Pedersen, Niels	1811	1895	Nørup Sogn	143, 145, 152
Pedersen, Niels		-1678-	Sejflod Sogn	468
Pedersen, Niels Christian	1826	1917	Hedensted Sogn	160, 167
Pedersen, Niels Christian	1867	1868	Stouby Sogn	169
Pedersen, Oluf		1827	Grejs Sogn	144, 226, 316
Pedersen, Oluf		-1704-	Langskov Sogn	383
Pedersen, Peder	1689		Engum Sogn	451, 452
Pedersen, Peder	1727		Hornborg Sogn	385
Pedersen, Peder	1729	1729	Hornborg Sogn	385
Pedersen, Peder	1815	1898	Langskov Sogn	160, 161
Pedersen, Poul	1746	1787-	Hover Sogn	348, 350
Pedersen, Rasmus	1778	1780	Løsning Sogn	311
Pedersen, Rasmus	1804		Hatting Sogn	197
Pedersen, Rasmus	1815	1896	Hornstrup Sogn	110
Pedersen, Rasmus	1859		Vedslet Sogn	85
Pedersen, Søren	1790		Løsning Sogn	311
Pedersen, Søren	1811	1811	Hatting Sogn	197
Pedersen, Thomas	1744	1774	Grejs Sogn	322
Persen, Søren		-1691-	Øster Snede	459
Petersen, Jens Møller	1853		Stouby Sogn	162
Petersen, Johann Peter	1859		Stouby Sogn	162, 163
Petersen, Johanne Lene	1863		Stouby Sogn	162, 163
Petersen, Jørgen Peter	1846		Stouby Sogn	162
Petersen, Laurs	1844		Stouby Sogn	162, 163
Petersen, Mads	1861		Stouby Sogn	162
Petersen, Marthin	1855		Stouby Sogn	162
Petersen, Peter	1850		Stouby Sogn	162
Petersen, Søren Christian	1857		Stouby Sogn	162
Poulsdatter, Anne	1672	1740	Engum Sogn	422, 458, 460
Poulsdatter, Birgitte	1669	1710-	Engum Sogn	458, 460
<i>Poulsdatter, Bodil</i>	1672	1715-	Engum Sogn	355, 357, 421, 458
Poulsdatter, Karen	1667	1691-	Engum Sogn	458, 459
<i>Poulsdatter, Kirsten</i>	1697	1765	Hover Sogn	10, 173, 275, 348, 350

Poulsdatter, Maren	1780	1838	Vejlby Sogn	202
Poulsen, Augustinus	1827		Nørup Sogn	150, 151
Poulsen, Christen	1661	1730	Engum Sogn	421, 457, 458
Poulsen, Hans	1833		Nørup Sogn	150, 151
Poulsen, Henrik	1663	1663	Engum Sogn	457
Poulsen, Holger Olivarius Johnsen	1841	1918	Nørup Sogn	151
Poulsen, Jens	1664	1701-	Engum Sogn	457, 458, 459
Poulsen, Johannes Konrad	1829		Nørup Sogn	150
Poulsen, Maren	1835		Nørup Sogn	151
Poulsen, Peder	1699	1782	Hover Sogn	278, 348
Poulsen, Peder Damgaard	1841	1841	Nørup Sogn	151
Poulsen, Peder Damgaard	1846		Nørup Sogn	151
Rafn, Niels Hagendal		-1743-	Horsens	419
Ramskov, Kirstine Jensen	1843		Give Sogn	114
<i>Rasmusdatter, Ane</i>	1792	1840	Løsning Sogn	9, 12, 60, 118, 217
Rasmusdatter, Apelone		-1778-	Korning Sogn	311
Rasmusdatter, Else	1735	1821	Løsning Sogn	371, 375
Rasmusdatter, Else	1777		Løsning Sogn	216
Rasmusdatter, Else	1778	1862	Løsning Sogn	216, 218
<i>Rasmusdatter, Karen</i>	1716	1799	Løsning Sogn	12, 216, 307, 371, 373
Rasmusdatter, Karen	1774	1825	Løsning Sogn	216, 218
Rasmusdatter, Karen	1791	1856	Tyrsted Sogn	206
Rasmusdatter, Karen		1797	Løsning Sogn	373
Rasmusdatter, Kirsten	1724	1787-	Hornum Sogn	307
Rasmusdatter, Maren	1727	1756	Løsning Sogn	371, 374
Rasmusdatter, Maren	1781		Løsning Sogn	217
Rasmusdatter, Maren	1787	1799	Løsning Sogn	217
Rasmusdatter, Maren		1734	Engum Sogn	455
<i>Rasmusdatter, Mette</i>	1719	1764	Løsning Sogn	11, 192, 300, 371
Rasmusdatter, Mette Marie	1794		Løsning Sogn	305
Rasmusdatter, Sidsel		-1716-	Horsens	426, 427
Rasmussen, Anders	1784	1842	Løsning Sogn	217, 218, 221
Rasmussen, Anne Marie	1901		Hørup Sogn	25
Rasmussen, Christen	1822	1905	Øster Snede	165
Rasmussen, Dorthea	1907		Lysabild Sogn	25
Rasmussen, Fritz	1877	1961	Ketting Sogn	24, 25, 26
Rasmussen, Hansine	1899		Hørup Sogn	25
Rasmussen, Hansine Friedericke	1874	1948	Ketting Sogn	25, 26
Rasmussen, Jens	1792	1832-	Løsning Sogn	305, 306
<i>Rasmussen, Jørgen</i>	1709	1774	Løsning Sogn	12, 216, 307
Rasmussen, Knud Lauritz	1904		Lysabild Sogn	25
Rasmussen, Lauritz	1778	1816	Horsens	186
<i>Rasmussen, Martha Kirstine</i>	1887	1977	Vejle	9, 17, 34, 40, 42
Rasmussen, Morten	1664	1717	Løsning Sogn	371
Rasmussen, Morten	1722	1798	Løsning Sogn	301, 304, 305, 371, 372, 374
Rasmussen, Morten	1785		Løsning Sogn	304
Rasmussen, Niels	1800		Løsning Sogn	305
Rasmussen, Oluf	1710	1715	Horsens	426

Rasmussen, Peder	1806		Løsning Sogn	305
Rasmussen, Peder		-1860-	Hornborg Sogn	220
Rasmussen, Rasmus	1724	1786	Hornum Sogn	307
Rasmussen, Rasmus	1790	1794	Løsning Sogn	305
Rasmussen, Rasmus	1802	1832-	Løsning Sogn	305, 306
Rasmussen, Søren	1724		Løsning Sogn	371, 373
Rasmussen, Søren	1797		Løsning Sogn	305
Rasmussen, Thomas	1843		Hatting Sogn	63
Rodnes, Henrich Christensen	1794	1860-	Kolding	190
Rytter, Anders Nielsen	1767	1857	Hatting Sogn	297
<i>Schäfer, Christian</i>	1873	1918	Ribe	21
<i>Schæfer, Gerda</i>	1918	1992	Vejle	22, 23, 29, 40
<i>Schæfer, Johannes</i>	1917	1988	Vejle	23
Simonsen, Christen	1797		Hornborg Sogn	362
Simonsen, Laurits		1751	Hjørring	402
Skade, Mikkel Terkelsen	1682	1743	Hornborg Sogn	443, 445, 446, 447, 448
Skanderup, Laurs Jensen		1869	Stouby Sogn	162
Skrædder, Hartvig Johansen	1733	1787-	Øster Starup	286, 287
Skrædder, Niels Pedersen		1797	Løsning Sogn	373
Skrædder, Oluf Pedersen		1827	Grejs Sogn	144, 226, 316
<i>Smed, Christen Pedersen</i>	1674	1736	Hatting Sogn	355, 357, 421, 423, 452
<i>Smed, Hans Pedersen</i>		-1709-	Øster Snede	452
<i>Smed, Peder Christensen</i>	1644	1725	Hatting Sogn	357, 421, 451
Smidstrup, Jens Nielsen	1763	1833	Hjørring	263, 267, 269
<i>Snorren, Laurs Jensen</i>	1739	1801	Tornby Sogn	16, 158, 257, 339
Stephansdatter, Ane Else	1816	1891	Nørre Snede	108, 113
Stephansdatter, Ingeborg	1778	1829	Vinding Sogn	201
<i>Stidsen, Jens Madsen</i>	1659	1734	Hatting Sogn	351, 408
Stidsen, Mads		-1688-	Hatting Sogn	408
<i>Stidsen, Mads Jensen</i>	1694	1760	Hatting Sogn	11, 292, 351, 408, 455
Ströh, Elisabeth Sophia Magdalena	1802	1872	Gettorf Sogn	234
Søefeldt, Anna Christina Poulsdatter	1765	1766	Bedsted Sogn	283
Søefeldt, Anne Cathrine Poulsdatter	1755	1757	Bedsted Sogn	282
Søefeldt, Anne Christensdatter		1770	Hover Sogn	275, 279, 285
Søefeldt, Anne Lisbeth Poulsdatter	1753	1796	Bedsted Sogn	282, 283
<i>Søefeldt, Christen Nielsen</i>		1769	Hover Sogn	10, 173, 275, 285, 286
Søefeldt, Christen Poulsen	1750	1768-	Bedsted Sogn	282, 283
<i>Søefeldt, Hans Christensen</i>	1736	1805	Hover Sogn	10, 101, 173, 275, 279
Søefeldt, Kirsten Poulsdatter	1748	1749	Bedsted Sogn	281
Søefeldt, Niels Christensen	1724	1799	Hover Sogn	275, 277, 279, 280, 283, 285
Søefeldt, Niels Poulsen	1751	1751	Bedsted Sogn	282
Søefeldt, Niels Poulsen	1757	1759	Bedsted Sogn	282
Søefeldt, Niels Poulsen	1759	1808	Ravsted Sogn	282, 283
Søefeldt, Peder Christensen	1733	1807	Hover Sogn	275, 277, 283
Søefeldt, Poul Christensen	1721	1770	Hover Sogn	275, 276, 277, 281
Søefeldt, Sidsel Christensdatter	1729	1793	Hover Sogn	275, 278, 287
Sørens datter, Ane	1790	1875	As Sogn	200
Sørens datter, Ane Else	1768		Korning Sogn	311

<i>Sørensdatter, Anne</i>	1699	1769	Løsning Sogn	11, 301, 371
Sørensdatter, Anne		-1677-	Hvirring Sogn	442
Sørensdatter, Anne Dorthe	1768		Hornstrup Sogn	315
Sørensdatter, Anne Kirstine	1806		Grejs Sogn	228
Sørensdatter, Birgitte	1697	1710	Hatting Sogn	412
Sørensdatter, Birthe	1767	1802	Grejs Sogn	317
Sørensdatter, Bodil	1768	1848	Hatting Sogn	293, 294, 295, 353
<i>Sørensdatter, Bodil</i>	1824	1856	Hatting Sogn	9, 31, 57, 120, 121, 124
<i>Sørensdatter, Dorthe</i>	1713	1786	Grejs Sogn	13, 225, 314, 315
<i>Sørensdatter, Dorthe</i>		-1762-	Hatting Sogn	11, 292, 351, 412
Sørensdatter, Else	1701	1776	Grejs Sogn	380, 381
Sørensdatter, Else	1787		Løsning Sogn	312
Sørensdatter, Gertrud		1715	Hornborg Sogn	448
Sørensdatter, Gertrud Marie	1766	1799	Øster Snede	312
Sørensdatter, Ingeborg		-1743-	Horsens	418, 419
Sørensdatter, Johanne	1760	1760	Hvirring Sogn	290, 291
Sørensdatter, Karen	1709	1783	Hjørring	433, 434
Sørensdatter, Karen	1761	1846	Astrup Sogn	343
Sørensdatter, Karen	1782	1870	Voldby Sogn	203
Sørensdatter, Karen	1826	1874	Hatting Sogn	120, 121, 130
Sørensdatter, Kirsten	1818	1887	Løsning Sogn	61, 119, 121, 123, 135
Sørensdatter, Maren	1698	1702	Grejs Sogn	380
Sørensdatter, Maren	1778	1811	Hatting Sogn	193, 196
Sørensdatter, Maren	1822	1906	Hatting Sogn	62, 66, 119, 121, 123, 127, 131
Sørensdatter, Maren Dorthe	1811		Grejs Sogn	228
Sørensdatter, Mette	1763	1809	Hedensted Sogn	305
Sørensdatter, Mette Marie	1771	1811	Hatting Sogn	293, 294, 296, 353
Sørensen, Ane Else	1863		Korning Sogn	134
Sørensen, Ane Kirstine	1858	1858	Korning Sogn	134
Sørensen, Ane Kirstine	1860		Korning Sogn	134, 135
<i>Sørensen, Ane Kirstine</i>	1864	1915	Øster Nykirke	17
Sørensen, Anton Henrik	1814		Grejs Sogn	228
Sørensen, Christen	1707	1732	Grejs Sogn	380, 382
Sørensen, Christen		1700	Grejs Sogn	380
Sørensen, Christen		-1744-	Øster Snede	386
Sørensen, Claus		1702	Grejs Sogn	380
Sørensen, Hans	1761		Hornstrup Sogn	315
Sørensen, Jens	1692	1710	Hatting Sogn	412
Sørensen, Jens	1782	1813	Hatting Sogn	193, 198
Sørensen, Jens		-1782-	Hover Sogn	280, 281
Sørensen, Jørgen	1724	1780	Hedensted Sogn	307
<i>Sørensen, Laurs</i>	1633	1714	Hjørring	400, 428
Sørensen, Mads	1702	1768	Hatting Sogn	351, 412, 413
Sørensen, Mikkel	1791	1860	Hatting Sogn	123, 127, 193, 206
Sørensen, Niels	1779	1783	Hatting Sogn	193
Sørensen, Niels	1784	1846	Hatting Sogn	193, 195, 198, 204
Sørensen, Niels	1785	1799	Løsning Sogn	312, 313
Sørensen, Niels	1789	1853	Hatting Sogn	193, 204
Sørensen, Niels	1804	1807	Grejs Sogn	228
Sørensen, Niels	1809	1845-	Grejs Sogn	228, 232, 233

Sørensen, Niels	1835		Engum Sogn	105, 110, 112
Sørensen, Niels	1854		Øster Snede	85
Sørensen, Peder	1764		Hornstrup Sogn	315
Sørensen, Peder		-1747-	Grejs Sogn	387
Sørensen, Søren	1735	1778	Løsning Sogn	311
Sørensen, Søren	1786	1845	Hatting Sogn	193, 201
Sørensen, Søren		-1664-	Hjørring	428
Sørensen, Søren		1712	Hornborg Sogn	438, 442, 463
Sørensen, Søren Christian	1880		Engum Sogn	85, 87
Sørensen, Thomas	1802	1885	Hornstrup Sogn	31, 105, 110, 111
Terkelsdatter, Anne	1695	1775	Hornborg Sogn	444, 447
<i>Terkelsdatter, Inger</i>	1684	1726	Hornborg Sogn	355, 356, 415, 443
Terkelsen, Clemen		1765	Åle Sogn	444, 446, 447
Terkelsen, Jens	1680	1728	Hornborg Sogn	443, 445, 447
Terkelsen, Mikkel	1678	1678	Hornborg Sogn	443
Terkelsen, Mikkel	1682	1743	Hornborg Sogn	443, 445, 446, 447, 448
Terkelsen, Niels	1677		Hvirring Sogn	442
Terkelsen, Peder	1687	1732	Tyrsting Sogn	444, 445, 446
Terkilsdatter, Else		1765	Hover Sogn	348
Terkilsen, Peder	1697	1765	Grejs Sogn	348
Therkildsdatter, Kirsten	1825	1868	Hatting Sogn	61
Thomasdatter, Ane Else	1829		Korning Sogn	230, 231
Thomasdatter, Ane Malene	1796	1850-	Ringive Sogn	245, 246
Thomasdatter, Anne	1675	1753	Hvirring Sogn	437, 438
<i>Thomasdatter, Bodil</i>	1735	1765	Hornborg Sogn	11, 194, 290, 355, 359
Thomasdatter, Ellen	1805		Tamdrup Sogn	230
Thomasdatter, Inger	1727	1728	Hornborg Sogn	355
Thomasdatter, Inger	1733		Hornborg Sogn	355
Thomasdatter, Inger	1734	1817	Hornborg Sogn	355, 362
Thomasdatter, Karen	1677	1701-	Hvirring Sogn	437, 438, 440
Thomasdatter, Karen	1751	1840	Hatting Sogn	294
Thomasdatter, Karen Johanne	1809		Hjørring	264
Thomasdatter, Karen Marie	1821	1906	Hatting Sogn	63, 65
Thomasdatter, Kirsten	1748	1750	Grejs Sogn	320
Thomasdatter, Kirsten	1752	1842	Grejs Sogn	320, 322
Thomasdatter, Kirsten Sophie	1811		Hjørring	264
<i>Thomasdatter, Maren</i>	1754	1824	Grejs Sogn	13, 144, 225, 317, 320, 322, 323
Thomasdatter, Maren	1770		Grejs Sogn	323
Thomasdatter, Maren	1809		Korning Sogn	230
Thomasdatter, Mette Kirstine	1824		Korning Sogn	230
Thomasdatter, Susanne Marie	1807		Hjørring	264, 265
Thomasen, Andreas Peter	1819		Hjørring	264
Thomasen, Christen	1731	1794	Hornborg Sogn	355, 360
Thomasen, Christen	1822	1870-	Korning Sogn	61, 230
Thomasen, Christian	1805		Hjørring	264
Thomasen, Dines	1743	1799	Sindbjerg Sogn	358, 363
Thomasen, Frederik Vilhelm	1827		Korning Sogn	230, 231
Thomasen, Hans	1671	1672	Hvirring Sogn	437

Thomasen, Hans	1673	1674	Hvirring Sogn	437
<i>Thomasen, Hans</i>	1679	1726	Hvirring Sogn	355, 356, 415, 437, 440
Thomasen, Hans	1729	1802	Hornborg Sogn	291, 292, 293, 355, 359
Thomasen, Hans	1817		Korning Sogn	61, 124, 230, 231
Thomasen, Jens	1745	1818	Sindbjerg Sogn	358, 363, 364, 365
Thomasen, Jens	1814	1862	Korning Sogn	61, 62, 63, 123, 124, 133, 135, 230, 231
Thomasen, Niels	1812	1847-	Korning Sogn	61, 124, 133, 230, 231
Thomasen, Niels Peter	1813	1814	Hjørring	264
Thomasen, Niels Peter	1815	1815	Hjørring	264
Thomasen, Peter	1816	1818	Hjørring	264
Thomasen, Søren	1819		Korning Sogn	230
Thomsen, Christen	1741	1744	Grejs Sogn	320
Thomsen, Christen	1744	1745	Grejs Sogn	320
Thomsen, Jens	1840		Engum Sogn	105
Thomsen, Kirstine	1844		Engum Sogn	105
Thomsen, Lars	1739	1759	Grejs Sogn	320, 322
<i>Thomsen, Lars</i>		1757	Grejs Sogn	13, 319, 380
Thomsen, Mads	1737	1815	Grejs Sogn	319, 321, 323, 324
Thomsen, Niels	1831		Engum Sogn	105
Thomsen, Sophus	1853	1853	Engum Sogn	112
Thomsen, Søren	1750	1772	Grejs Sogn	320, 322
Thomsen, Søren	1833	1834	Engum Sogn	105
Thomsen, Søren	1835	1835	Engum Sogn	105
Thomsen, Søren	1837	1852-	Engum Sogn	105
Thomsen, Terkild	1849		Engum Sogn	112
Thorsdatter, Johanne		-1726-	Hjørring	334
<i>Thuesen, Jens</i>		-1672-	Engum Sogn	357, 455
Thuesen, Peder Jensen		1708	Engum Sogn	455, 458
<i>Thuesen, Poul Jensen</i>		1702	Engum Sogn	357, 421, 451, 455, 460
Thønnesen, Esther	1897		Kongens Lyngby	49
Villadsdatter, Dorthe	1741		Klovborg Sogn	419
Villadsen, Jens		1759	Hvejsel Sogn	279
Villadsen, Laurids	1745		Ring Sogn	419
Vilsted, Maren Christensdatter	1708	1787	Tyrsting Sogn	446, 447
Væver, Søren Nielsen	1755	1795	Løsning Sogn	312
Wilbrandt, Wilhelm Christian		-1706-	Ribe	477
Willumsen, Laurits	1788	1856	Thyregod Sogn	211
Zastrow, Hansine Friedericke	1874	1948	Ketting Sogn	25, 26
Østergård, Jens Mikkelsen		1733	Hornborg Sogn	448
Østergård, Søren Sørensen		1712	Hornborg Sogn	438, 442, 463